

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ VATANDAŞLIK
EĞİTİMİ ODAKLI POLİTİK OKURYAZARLIĞININ
GELİŞTİRİLMESİ

SELDA ŞAN

(Doktora Tezi)

İstanbul – 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ VATANDAŞLIK
EĞİTİMİ ODAKLI POLİTİK OKURYAZARLIĞININ
GELİŞTİRİLMESİ

DEVELOPING POLITICAL LITERACY OF SOCIAL STUDIES TEACHER
CANDIDATES FOR CITIZENSHIP EDUCATION

Selda ŞAN
(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK
Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

İstanbul – 2021

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2021

ONAY

Selda ŞAN tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Politik Okuryazarlığının Geliştirilmesi” adlı çalışma, 23.12.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda, jüri tarafından başarılı bulunup doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Ali YILMAZ	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Levent DENİZ	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Mustafa ŞEKER	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Hıdır KARADUMAN	

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

23/12/2021

Selda ŞAN

ÖZGEÇMİŞ

- 1997 Şehit öğretmen Neşe Alten İlköğretim Okulu
- 2000 Eyüp Otakçılar Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi
- 2008 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği/Eğitimi
- 2009 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği/Eğitimi
- 2012 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Yüksek Lisans Eğitimi
- 2015 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Doktora Eğitimi
- 2015 TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı 2211A Doktora Bursiyeri
- 2018 Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında Araştırma Görevlisi

ÖNSÖZ

Önsöz... Sözün önde geleni, söylenmesi gereken en önemli söz, tezimin benim için en anlamlı kısmı... Akademik ve sosyal yaşamımızda var olan en anlamlı cümleleri dökmek geliyor insanın içinden. Yüreğinden kalemine dökmek, duygu ve düşünceleri... Akademik bir dil ile yazılınca koskoca bir tez; duyguları, yürek diliyle kaleme dökmekse önsöz kısmına kalıyordu. Oysaki önsözün en önemli amacından biri, tezin temel amacını ortaya koyabilmektir. Birkaç yılda yazılmış olsa da ömre bedel olan tezimin; el emeği, göz nurunun temel amacını belirttikten sonra tekrar yürek diliyle yazmaya devam etmek isterim. Çünkü bu tezin var olabilmesinde varlığına şükrettiğim insanların da adının yer alması gerektiğine yüreğimle inanmaktayım.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlığını geliştirmeyi amaçlayan bu tezde, eylem araştırması kapsamında Politik Okuryazarlık Eğitimi [POLOKE] etkinlikleri hazırlanmış ve bir eğitim öğretim dönemi boyunca eylem araştırması uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ege Üniversitesinde eğitim gören, “Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” dersi alan 2. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının süreç içerisinde politik okuryazarlık gelişimi incelenmiş ve öğretmen adaylarının bu eğitime yönelik görüşleri alınmıştır. Politik okuryazarlığın sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında bir an önce yerini alması, Türk eğitim sistemi ve toplumsal gelişimi için büyük bir önem taşımaktadır. Zira 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda politik okuryazarlık bir beceri olarak yer almıştır. Ulusal literatürde çok yeni olan ve tam anlamı ile ne olduğu, neleri içerdiği bilinmeyen politik okuryazarlığın ortaokul öğrencileri tarafından doğru, etkili bir şekilde kazanılması için politik okuryazarlığı bilen ve bunun bilgi, beceri ve değerlerine sahip olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin de olması çok önemlidir. Ayrıca sosyal bilgilerin en temelde amaçladığı vatandaşlık eğitiminin en önemli bileşenlerinden birini politik okuryazarlık oluşturmaktadır ve Avrupa Birliği başta olmak üzere pek çok ülkede, 21. yüzyıl vatandaşlarının en önemli özelliklerinden biri olan politik okuryazarlığın önemi vurgulanmaktadır. Politik okuryazarlık ile ülkeler hoşgörülü, saygılı, empati kurabilen ülke ve dünya ile ilgili yönetim konularına dahil olabilen bireylerin yetiştirilmesini beklemektedir. Zira politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleriyle donanım kazanmış bireylerin siyaset uğruna birbirlerini kırmaları, ötekileştirmeleri, farklılıkları hoşgörüsüz bir şekilde karşılamalarının önüne geçilebilecektir.

Tezimde öncelikle lisans eğitimimden bu yana akademik ve sosyal açıdan derin ve deruni bilgisinden istifade ettiğim, her daim desteğini hissettiğim, üzerimde çok fazla emeği olan kıymetli hocam, danışmanım Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK'e, değerli hocam Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ'a; Tez İzleme ve Savunma Jürisinde olan ve veri toplama araçlarına yönelik uzman görüşlerini de sunan kıymetli hocam Prof. Dr. Levent DENİZ'e; Tez Savunma jüri üyeleri değerli hocalarım Prof. Dr. Ali YILMAZ'a, Doç. Dr. Mustafa ŞEKER'e, Doç. Dr. Hıdır KARADUMAN'a; Eylem Araştırması Geçerlik/Danışma Komitesi'nde yer alan ve veri toplama araçlarına yönelik uzman görüşlerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Nilay BÜMEN'e, yalnızca Danışma Komitesi olarak kalmayıp ölçme araçlarına yönelik de uzman görüşünde desteklerini esirgemeyen canım hocalarım Doç. Dr. Melike FAİZ'e, Dr. Öğr. Üyesi Hacer DOLANBAY'a, Dr. Çiğdem BAKİ PALA'ya; etkinlik ve ölçme araçlarına yönelik görüşlerini aldığım kıymetli hocalarım Doç. Dr. Oğuz BAŞOKÇU'ya, Doç. Dr. Öner USLU'ya, Dr. Öğr. Üyesi Göksu ÇİÇEKLİ KOÇ'a, sosyal bilgiler öğretmeni kıymetli lisans arkadaşım Ferdi EKİNCİ'ye; verileri ikinci bir araştırmacı olarak inceleyen ve süreçteki desteğini esirgemeyen canım arkadaşım Dr. Beril CEYLAN'a tüm kalbim ile teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama aşamasındaki izin sürecinde, akademik çalışma hayatımda varlıklarını ve desteklerini hissettiğim, yüreğimde çok özel yerleri olan Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hülya YILMAZ hocama ve Dekan yardımcısı Prof. Dr. Alper BAŞBAY hocama tüm kalbimle teşekkürlerimi sunmak isterim.

Doktora eğitimim boyunca, 2211-A Yurtiçi Doktora Bursu kapsamında desteklerini esirgemeyen TÜBİTAK ailesine, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığına, her sorunumuza samimiyet ile çözüm arayan TÜBİTAK Çağrı Merkezi çalışanlarına çok teşekkür ederim. Nice bilim insanının, bilime gönül veren öğrencilerin ellerinden tutmaları dileğim ile... Bilim İnsanı Destekleme Bursiyeri olabilmemde hiç tereddüt etmeden destek veren manevi ablam Gönül ÖZER'e de tüm kalbimle sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak en içten teşekkürlerimi ve sevgilerimi canım aileme sunuyorum. Akademik hayatımın en önemli emeği olan bu doktora tezimi emeklerini, sevgilerini asla göz ardı edemeyeceğim gurur kaynaklarım; canım annem HATİCE ŞAN'a ve canım babam VELİ ŞAN'a ithaf ediyorum. Maddi ve manevi her daim yanımda olan kıymetli canım ablalarım Aygül, Tülay, Seval'e ve abi kokulu eşlerine, Süheyla'ya; abilerim Mehmet, Nejlettin, Metin ve Sezai'ye ve elbette ki candan öte yeğenlerime sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimle...

Daha okula başlamadan önce elime kalemi veren, kendi önlüğünü giydirip ders anlatan ablam Seval'e; idealistliğini ilmek ilmek karakterime işlemeye çalışan ve bana deruni bilgileriyle yaşam koçluğu yapan ablam Süheyla'ya akademik yolda, yolcu olabilmemi teşvik ettikleri için de ayrıca kalbi teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmamın bilim dünyasına olacak katkılarını ise bedenlen bu dünyadan ayrılan canım abim, kıymetlim, ilim aşığı Nejlettin ŞAN'ın ruhuna atfediyorum.

Politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri ile donanmış; dünyanın hangi yerinde olursa olsun hiçbir ayrıma tabi tutmaksızın insanlar arasında politik bir ayrımcılık gerçekleştirmeyen, kalp kırıcı, ötekileştiren tavır ve davranışları sergilemekten kaçınan bireylerin yetiştirilmesine yönelik uygulamaları içeren bu doktora tezinin ülkemize, milletimize, dünyamıza kısacası insana ve insanlığa faydalı olması dileğim ile...

Saygı ve sevgilerimle...

İzmir, Aralık 2021

ÖZET

Uluslararası literatürde politik okuryazarlık, ilk etapta politik eğitim amaçlı ortaya çıkmış ancak zamanla vatandaşlık eğitimi amaçlı ele alınmıştır. Günümüzde de vatandaşlık eğitimi kapsamında ele alınmaya devam etmektedir. Avrupa ülkeleri, daha adil bir dünyaya ve vatandaşlara sahip olabilmek adına eğitim programlarında politik okuryazarlığa yer vermektedir. Politik okuryazarlık, vatandaşlık eğitiminin üç temel bileşeninden birini oluşturmaktadır. Vatandaşlık eğitimi için çok önemli bir unsur olan politik okuryazarlık, bireylerin bilgi, beceri ve değerleri kullanarak yönetime katılmasıdır. Bu yönetim ailede, okulda, işyerinde, ülkede ve dünyada ele alınabilmektedir. Diğer bir ifade ile bireylerin bir aile yönetimindeki politikayı ya da bir ülke yönetimindeki politikayı analiz edip değerlendirmesi ve katılımda bulunmasıdır. Politik okuryazarlık, kararlar alınırken ve politik katılım sağlanırken bireylerin hoşgörü, adalet, saygı gibi demokratik değerleri benimsemesi ve kullanmasıdır. Politik okuryazarlık bireylerin bilgi, beceri ve değerlere sahip etkili ve etkin vatandaşlar olmasını sağlamaktadır.

Sosyal bilgiler, Amerika kıtasında toplumsal kaynaşmayı sağlamak için vatandaşlık eğitimi amaçlı bir ders olarak ortaya çıkmıştır. Vatandaşlık eğitimi temel alan sosyal bilgilerde politik okuryazarlık önemli bir yer edinmektedir. 21. yüzyılda politik okuryazar vatandaşların yetiştirilmek istenmesi ile Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere bazı ülkeler, programlarında politik okuryazarlığa yer vermektedir. Türkiye’de de 2018 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda bir beceri olarak politik okuryazarlığa yer verilmiştir. Ancak tam anlamı ile politik okuryazarlığın bilinmediği, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının politik okuryazarlık düzeylerinin iyi olmadığı da ilgili literatürde görülebilmektedir. Politik okuryazarlığı tam anlamıyla bilen ve politik okuryazar bireyler yetiştirebilecek düzeyde politik okuryazar olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin olması önem arz etmektedir. Bu nedenle bu doktora tezinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi amaçlı politik okuryazarlığının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında okuyan ve “Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” dersini alan ikinci sınıf öğrencileri ile bu çalışma gerçekleştirilmiştir. 2018-2019 eğitim ve öğretim döneminde bir dönem boyunca, nitel bir araştırma deseni olan eylem araştırması ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık gelişimi incelenmiştir. Araştırmada 2N formu, gözlem, görüşme, araştırmacı yansıtıcı günlüğü, öğrenci yansıtıcı günlüğü, etkinlik çalışma kâğıtları ve öz değerlendirme formlarından elde edilen veriler, betimsel ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada

geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına veri toplama araçları ve politik okuryazarlık eğitimi etkinliklerine yönelik uzman görüşleri alınmıştır. Eylem araştırması Danışma/Geçerlik Komitesi belirlenmiştir. Araştırmacı, verileri iki farklı zamanda analiz etmiş ve bunun yanı sıra ikinci bir araştırmacının da verileri analiz etmesi istenmiştir. Verilerin analizinde katılımcılara ait görüşlerden sık sık doğrudan alıntılar yapılmıştır.

2N formu, gözlem, görüşme, araştırmacı yansıtıcı günlüğü, öğrenci yansıtıcı günlüğü, etkinlik çalışma kâğıtları ve öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır: Politik Okuryazarlık Eğitimi [POLOKE], sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığının geliştirilmesinde etkili olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, eğitim sonrasında politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler bakımından önemli derecede gelişim göstermiştir. Politik okuryazarlık ailede, okulda, işyerinde, ülkede, dünya yönetiminde var olan politika üzerine bilgi, beceri ve değerleri kullanarak politik katılım sergilemek olarak tanımlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler boyutunda tanımlarken en çok empati, politik katılım becerileri ile hoşgörü ve adalet değerleri üzerinde durmuştur. Bu beceri ve değerler, politik okuryazarlığın literatürdeki temel politik okuryazarlık beceri ve değerleridir. Kendilerini eğitim sonrasında politik okuryazar bir birey olarak gören sosyal bilgiler öğretmen adayları, POLOKE'nin politik okuryazarlıklarını geliştirdiğini belirtmektedirler. Vatandaşlık eğitimi ve öğretmen eğitimi kapsamında donanımlı, etkili vatandaşlar ve öğretmenler yetiştirebilmek için sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında ve eğitim fakültesindeki diğer öğretmenlik eğitimi programlarında politik okuryazarlığa mutlaka yer verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Politik okuryazarlık eğitiminin tartışmaya dayalı olması, farklı yöntem ve teknikleri içermesi, öğrencilerin derste aktif olması hoşta giden durumu yansıtmaktadır. Ancak araştırma kapsamında veri elde edebilmek için yansıtıcı günlük ve öz değerlendirme formlarının doldurulmasından diğer bir ifade ile çok fazla yazı yazılmasından çok da memnun olmadıkları görülmektedir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde vatandaşlık eğitimi amaçlı politik okuryazarlık eğitime yer verilmesi, politik okuryazar vatandaş olan öğretmenlerin yetiştirilmesi, politik katılımın sağlanması için demokratik sınıf ortamının yaratılması ve politik okuryazarlık eğitimi kapsamında araştırmaların artırılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen eğitimi, politik okuryazarlık, politik okuryazarlık eğitimi, sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi

ABSTRACT

Political literacy first emerged for political education in the international literature, but has been addressed for citizenship education in time. Today, it also continues to be addressed within the scope of citizenship education. European countries include political literacy in their education programs in order to have a fairer world and citizens. Political literacy constitutes one of the three basic components of citizenship education. Political literacy, which is a very important element for citizenship education, is the participation of individuals in management by using knowledge, skills and values. In other words, it means that individuals analyze and evaluate the policy of a family or the policy of a country and participate in it. Political literacy is to use and adoption of democratic values such as tolerance, justice and respect while making decisions and ensuring political participation. It enables individuals to become effective and active citizens with knowledge, skills and values.

Social studies has emerged as a lesson for citizenship education to ensure social cohesion in the American continent. Political literacy also has an important place in social studies based on citizenship education. With the aim of raising politically literate citizens in the 21st century, some countries, especially the European Union countries, include political literacy in their programs. Besides in some countries, in Turkey political literacy has been included as a skill in the 2018 Social Studies Curriculum. However, it can be seen in the relevant literature that political literacy is not known exactly and the political literacy levels of social studies teachers and teacher candidates are not good. There should be social studies teachers who are fully aware of political literacy and who are politically literate enough to raise politically literate individuals. Therefore, in this doctoral thesis, it is aimed to develop the level of the political literacy of social studies teacher candidates for citizenship education. With this purpose, this study was carried out with the second grade students who are studying at Ege University, Faculty of Education Social Studies Teacher Education undergraduate program and taking the "New Approaches in Social Studies" course. During one semester in the 2018-2019 academic year, the development of political literacy of social studies teacher candidates was examined through action research, which is a qualitative research design, for one semester. In this study, the data obtained from 2N form, observation, interview, researcher reflective diary, student reflective diary, activity worksheets and self-assessment forms were analyzed by descriptive and content analysis. Expert opinions on data collection tools and political literacy training activities were obtained in order to ensure

validity and reliability in the study. Moreover, the Action Research Advisory/Validity Committee has been established. The researcher analyzed the data at two different times and a second researcher was also asked to analyze the data. While analyzing the data, there are frequent direct quotations from the opinions of the participants. According to the findings obtained from the 2N form, observation, interview, researcher reflective diary, student reflective diary, activity work papers and self-assessment forms, these results were obtained: The Political Literacy Education [POLOKE] has had an impact on the development of political literacy of social studies teacher candidates. Social studies teacher candidates improved significantly in terms of political literacy knowledge, skills and values after the education. Political literacy is defined as demonstrating political participation by using knowledge, skills and values on politics in the family administration, school administration, business administration, country and world administration. While Social Studies teacher candidates defined political literacy in terms of knowledge, skills and values, they mostly focused on empathy, political participation skills, tolerance and justice values. These skills and values are the main skills and values of political literacy in the literature. Social studies teacher candidates, who see themselves as a politically literate individual after education, state that POLOKE has developed their political literacy. They think that political literacy should definitely be included in social studies teacher education programs and other teacher education programs in the faculty of education in order to train qualified and effective citizens and teachers within the scope of citizenship education and teacher education. The fact that political literacy education is based on discussion, that it includes different methods and techniques, and that the students are active in the course reflect the pleasant situation. However, it is seen that they are not very satisfied with filling the reflective diary and self-assessment forms, in other words, writing too many writings in order to obtain data within the scope of the research. As a result of the research, it is suggested that social studies teacher education should include political literacy education for citizenship education, to train teachers to make them politically literate citizens, to create a democratic classroom environment to ensure political participation and to increase researches within the scope of political literacy education.

Key Words: Teacher education, political literacy, political literacy education, social studies, citizenship education.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖZGEÇMİŞ.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xviii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxiii
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xxiv
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Sınırlılıklar.....	10
1.5. Sayıtlılar.....	11
1.6. Tanımlar.....	11
BÖLÜM II: ALAN YAZIN/İLGİLİ LİTERATÜR.....	12
2.1. Politik Okuryazarlık Kavramı ve Tarihçesi.....	12
2.1.1. Politik Okuryazarlığın Kavramsal Çerçevesi.....	12
2.1.1.1. Politik Okuryazarlık Mı Siyaset Okuryazarlık Mı?	12
2.1.1.2. Politik Okuryazarlık Nedir?	14
2.1.2. Politik Okuryazarlığın Tarihsel Çerçevesi	18
2.1.2.1. Dünyada Politik Okuryazarlık Kavramının Ortaya Çıkışı.....	18
2.1.2.2. Türkiye'de Politik Okuryazarlık Kavramının Ortaya Çıkışı.....	21
2.2. Politik Okuryazarlık Boyutları.....	22
2.2.1. Politik Okuryazarlığın Alanı.....	24
2.2.2. Politik Okuryazarlığın Kapsamı.....	30
2.2.2.1. Bilgi Boyutu.....	33

2.2.2.2. Beceri Boyutu.....	37
2.2.2.3. Değer Boyutu.....	42
2.2.2.4. Politik Okuryazarlık Geliştirme Stratejileri/Yöntemleri.....	47
2.3. Vatandaşlık Eğitimi ve Politik Okuryazarlık.....	53
2.3.1. Vatandaşlık Eğitimi ve Yaklaşımları	53
2.3.2. Vatandaşlık Eğitimi, Politik Eğitim ve Politik Okuryazarlık.....	55
2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Vatandaşlık Eğitimi ve Politik Okuryazarlık	58
2.3.3.1. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Politik Okuryazarlık.....	61
2.4. İlgili Araştırmalar.....	65
2.4.1. Uluslararası Alanda Yapılan İlgili Araştırmalar.....	65
2.4.2. Ulusal Alanda Yapılan İlgili Araştırmalar.....	73
BÖLÜM III: YÖNTEM	79
3.1. Araştırmanın Modeli.....	79
3.1.1. Eylem Araştırması Nedir?	79
3.1.2. Eylem Araştırmasının Türleri	81
3.1.3. Eylem Araştırmasının Aşamaları	82
3.2. Çalışma Grubu.....	83
3.3. Araştırma Ortamı.....	84
3.4. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	85
3.4.1. 2N Formu (Ne Biliyordum?- Ne Öğrendim?)	86
3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	87
3.4.3. Gözlem Formu.....	89
3.4.4. Araştırmacı ve Öğrenci Yansıtıcı Günlükleri/Formu.....	89
3.4.5. Özdeğerlendirme Formu.....	90
3.4.6. Öğrenci Çalışma Kağıtları/Etkinlik Çalışma Yaprakları.....	90
3.5. Verilerin Analizi.....	91
3.5.1. 2N Formu.....	92
3.5.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme.....	92
3.5.3. Gözlem.....	93
3.5.4. Öğrenci ve Araştırmacı Günlüğü.....	93
3.5.5. Özdeğerlendirme Formu.....	94
3.5.6. Öğrenci Çalışma Yaprakları.....	94
3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	95

3.7. Araştırmada Etik Hususlar.....	97
3.8. Eylem Araştırmasının Araştırmacıya Yansımaları.....	99
3.9. Eylem Araştırmasının Süreci- Araştırma Basamakları.....	99
3.9.1. Birinci Adım: Araştırma Konusunun Tespiti.....	100
3.9.2. İkinci Adım: İlgili Literatürün Taranması ve İhtiyaç Analizi.....	102
3.9.3. Üçüncü Adım: Problemi Belirleme ve Netleştirme Süreci.....	104
3.9.4. Dördüncü Adım: Eylem Planının Hazırlanması ve Uygulanması.....	104
3.9.4.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi.....	105
3.9.4.1.1. Birinci Hafta: Ailede Yönetim.....	106
3.9.4.1.2. İkinci Hafta: Okulda Yönetim.....	107
3.9.4.1.3. Üçüncü Hafta: Sosyal Yaşamda Yönetim ve Haklar: Minibüste Öğrenci Olmak.....	108
3.9.4.1.4. Dördüncü Hafta: Cinsel İstismar Yasa Tasarısı ve Politik Katılım.,...	109
3.9.4.1.5. Beşinci Hafta: Zeytinlik Yasa Tasarısı ve Politik Katılım.....	110
3.9.4.1.6. Altıncı Hafta: Adalet Yürüyüşü bir Hak Mıdır?	110
3.9.4.1.7. Yedinci Hafta: Meclis Canlandırma.....	111
3.9.4.1.8. Sekizinci Hafta: Dünyada Yönetim Şekli: Monarşi veya Cumhuriyet Her Ülkede Aynı Mı İşler?	113
3.9.4.1.9. Dokuzuncu ve Onuncu Hafta: Dünya Yönetimi, Suriyeliler ve Aylan Bebek.....	114
3.9.4.1.10. On Birinci Hafta: Politikacılar, Yöneticiler, Temsilciler.....	115
3.9.4.1.11. On İkinci Hafta: Dünya Liderleri Tartışıyor.....	116
3.9.4.1.12. On Üçüncü Hafta: Farklı Gazeteleri İnceliyorum: Politik Kavramlar ve Ele Alınışı.....	116
3.9.5. Beşinci Adım: Verilerin Toplanması ve Analizi.....	117
3.9.6. Altıncı Adım: Sonuçların Değerlendirilmesi ve Raporlaştırılması.....	117
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	118
4.1. 2N Formlarından Elde Edilen Bulgular.....	118
4.1.1. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı.....	119
4.1.2. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Tanımı.....	120
4.1.3. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği.....	124
4.1.4. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Olayın/Kararın Topluma Etkisi.....	127

4.1.5. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Katılımın Sonuçları.....	130
4.1.6. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Medya ve Politika İlişkisi.....	133
4.1.7. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Kavramlara Yönelik Tanımları.....	136
4.1.8. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Becerileri.....	139
4.1.9. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Değerleri.....	143
4.2. Öğrenci Çalışma Kağıtlarından Elde Edilen Bulgular.....	147
4.2.1. Ailede Yönetim Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	148
4.2.2. Okulda Yönetim Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	153
4.2.3. Sosyal Yaşamda Yönetim ve Haklar: Minibüste Öğrenci Olmak Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	159
4.2.4. Cinsel İstismar Yasa Tasarısı Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	163
4.2.5. Zeytinlik Yasa Tasarısı Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	168
4.2.6. "Adalet Yürüyüşü Bir Hak Mıdır?" Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	173
4.2.7. Meclis Canlandırması Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	177
4.2.8. Dünyada Yönetim Şekli Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	182
4.2.9. Suriyeliler ve Dünya Yönetimi (9. ve 10. Hafta) Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	190
4.2.10. Politikacılar, Yöneticiler ve Temsilciler Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	200
4.2.11. Dünya Liderleri Tartışıyor Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	207
4.2.12. Farklı Gazeteleri İnceliyorum Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular.....	215
4.3. Özdeğerlendirme Formlarından Elde Edilen Bulgular.....	220
4.3.1. Bilgiye Dayalı Özdeğerlendirme Bulguları	220
4.3.2. Politik Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Özdeğerlendirme Bulguları.....	231
4.3.3. Politik Okuryazarlık Değerlerine Yönelik Özdeğerlendirme Bulguları.....	246
4.4. Araştırmacı ve Öğrenci Yansıtıcı Günlüklerinden Elde Edilen Bulgular.....	259
4.4.1. Yansıtıcı Günlüklerden Birinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	259
4.4.2. Yansıtıcı Günlüklerden İkinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	263
4.4.3. Yansıtıcı Günlüklerden Üçüncü Hafta Elde Edilen Bulgular.....	266
4.4.4. Yansıtıcı Günlüklerden Dördüncü Hafta Elde Edilen Bulgular.....	269
4.4.5. Yansıtıcı Günlüklerden Beşinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	272
4.4.6. Yansıtıcı Günlüklerden Altıncı Hafta Elde Edilen Bulgular.....	275

4.4.7. Yansıtıcı Günlüklerden Yedinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	279
4.4.8. Yansıtıcı Günlüklerden Sekizinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	282
4.4.9. Yansıtıcı Günlüklerden Dokuzuncu Hafta Elde Edilen Bulgular.....	285
4.4.10. Yansıtıcı Günlüklerden Onuncu Hafta Elde Edilen Bulgular.....	289
4.4.11. Yansıtıcı Günlüklerden On Birinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	292
4.4.12. Yansıtıcı Günlüklerden On İkinci Hafta Elde Edilen Bulgular.....	295
4.4.13. Yansıtıcı Günlüklerden On Üçüncü Hafta Elde Edilen Bulgular.....	298
4.5. Gözlemden Elde Edilen Bulgular.....	301
4.5.1. Beceriye Yönelik Gözlem Bulguları.....	301
4.5.1.1. Empati Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	302
4.5.1.2. Politik Katılım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	305
4.5.1.3. Politik Düşünme Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	308
4.5.1.4. Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	311
4.5.2. Değerlere Yönelik Gözlem Bulguları.....	313
4.5.2.1. Adalet Değerine Yönelik Gözlem Bulguları	314
4.5.2.2. Hoşgörü Değerine Yönelik Gözlem Bulguları.....	317
4.5.2.3. Özgürlük / Özgür Düşünmeye Önem Verme Değerine Yönelik Gözlem Bulguları.....	320
4.4. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular.....	322
4.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığa ve Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Görüşleri.....	323
4.4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışı	323
4.4.1.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Nedir?	323
4.4.1.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı Nedir?	326
4.4.1.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Neye Benzetilmektedir?	328
4.4.1.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaşın Özellikleri Nelerdir?	331
4.4.1.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaş Olmanın Önemi Nedir?	334
4.4.2. Vatandaşlık Eğitimi Amaçlı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Geliştirmesine Yönelik Görüşleri.....	336
4.4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitimi Sonrasında Politik Okuryazarlık Durumları Nedir?	337

4.4.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitim Sonrasında Neleri Öğrenmiştir?	341
4.4.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sonrasında Kazandıkları Beceriler Nelerdir?.....	346
4.4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sonrasında Kazandıkları Değerler Nelerdir?.....	349
4.4.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Değerlerine Uygun Olmayan Durum Karşısında Tavrı.....	352
4.4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Görüşleri Nelerdir?.....	354
4.4.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Politik Okuryazarlık Eğitimi Etkinliklerini Nasıl Değerlendirmektedir?.....	355
4.4.3.2. Politik Okuryazarlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Yer Verilmesi İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?	361
4.4.3.3. Politik Okuryazarlık Eğitiminde Medyaya Yer Verilmesine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?	364
4.4.3.4. Politik Okuryazarlık Eğitiminde Farklı Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?	366
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	370
5.1. Sonuç.....	370
5.1.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi Öncesinde ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışına Yönelik Sonuç	370
5.1.2. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Nasıl Geliştirdiğine Yönelik Sonuç	372
5.1.2.1. Bilgi Boyutuna Yönelik Sonuç	372
5.1.2.2. Beceri Boyutuna Yönelik Sonuç	373
5.1.2.3 Değerler Boyutuna Yönelik Sonuç	374
5.1.3. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Yönelik Sonuç	375
5.2. Tartışma.....	376
5.2.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi Öncesinde ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışına Yönelik Tartışma	376
5.2.2. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Nasıl Geliştirdiğine Yönelik Tartışma.....	381

5.2.3. Vatandaşlık Eğitimi Amaçlı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Yönelik Tartışma.....	386
5.3. Öneriler.....	389
5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	390
5.3.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	390
5.3.3. Yükseköğretim Kurumuna Yönelik Öneriler.....	391
5.3.4. Milli Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler.....	391
KAYNAKÇA.....	392
EKLER.....	412

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1	Crick (1878)'in Belirlediği Politik Okuryazarlık Temel Kavramları.....	50
Tablo 2.2	Crick (1978)'in Temel Kavramları ve Açıklamaları.....	50
Tablo 2.3	Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler.....	63
Tablo 2.4	Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler.....	64
Tablo 3.1	Katılımcılar Hakkında Bilgi.....	84
Tablo 3.2	Eylem Araştırmasında Kullanılabilecek Veri Toplama Teknikleri.....	85
Tablo 3.3	Araştırma Sorusu ile Görüşme Sorularının İlişkilendirilmesi.....	88
Tablo 4.1	Politik Okuryazarlığın Alanı – Ne Biliyordum?	119
Tablo 4.2	Politik Okuryazarlığın Alanı – Ne Öğrendim?	119
Tablo 4.3	Politik Okuryazarlığın Tanımı– Ne Biliyordum?	121
Tablo 4.4	Politik Okuryazarlığın Tanımı- Ne Öğrendim?	122
Tablo 4.5	Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği – Ne Biliyordum?	125
Tablo 4.6	Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği – Ne Öğrendim?	125
Tablo 4.7	Politik Olayın/Kararın Toplumsal Etkisi– Ne Biliyordum?	128
Tablo 4.8	Politik Olayın/Kararın Toplumsal Etkisi– Ne Öğrendim?	129
Tablo 4.9	Politik Katılımın Sonuçları – Ne Biliyordum?	130
Tablo 4.10	Politik Katılımın Sonuçları – Ne Öğrendim?	131
Tablo 4.11	Medya ve Politika İlişkisi– Ne Biliyordum?	133
Tablo 4.12	Medya ve Politika İlişkisi– Ne Öğrendim?	134
Tablo 4.13	Kavramlar Bilgisi– Ne Biliyordum?	136
Tablo 4.14	Kavramlar Bilgisi– Ne Öğrendim?	136
Tablo 4.15	Politik Okuryazarlık Becerileri– Ne Biliyordum?	139
Tablo 4.16	Politik Okuryazarlık Becerileri– Ne Öğrendim?	140
Tablo 4.17	Politik Okuryazarlık Değerleri– Ne Biliyordum?	143
Tablo 4.18	Politik Okuryazarlık Değerleri– Ne Öğrendim?	144
Tablo 4.19	Öğrenci Çalışma Kâğıtlarının Niteliği.	147
Tablo 4.20	Haftalık Etkinlikler ve Derse Katılım Göstermeyen Öğrenciler/ Katılımcılar	147
Tablo 4.21	Gücün Kullanımına Yönelik Özdeğerlendirme.....	220
Tablo 4.22	Politik Katılımın Ne Olduğuna Yönelik Özdeğerlendirme.	221

Tablo 4.23	Bir Karara / Politik Meseleye Katılımın Etkisi / Sonuçlarına Yönelik Özdeğerlendirme.	223
Tablo 4.24	Yönetimin Ne Olduğuna Yönelik Özdeğerlendirme.	225
Tablo 4.25	Politik Olayın Toplumsal Etkisine Yönelik Özdeğerlendirme.....	227
Tablo 4.26	Medya ve Politika İlişkisine Yönelik Özdeğerlendirme.....	229
Tablo 4.27	Empati Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Olaylara Farklı Kişilerin Bakış Açısı İle Bakabilmek.....	231
Tablo 4.28	Politik Katılım Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme - Tartışmalara İstekli Katılma.....	233
Tablo 4.29	Politik Katılım Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Tartışırken Fikirlerini Açıkça Belirtme.....	236
Tablo 4.30	Eleştirel Düşünme Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Politik Kararın Başkalarına Etkisini Sorgulama.....	238
Tablo 4.31	Eleştirel Düşünme Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Gücün Nasıl Kullanıldığını Sorgulama.....	240
Tablo 4.32	Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Kavramları Doğru Kullanma.	242
Tablo 4.33	Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Ötekileştirici Dil Kullanma.....	244
Tablo 4.34	Adalet Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Politik Konudaki Haksızlığı Dile Getirmek.	246
Tablo 4. 35	Adalet Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Başkalarının Hakkını Savunma.	248
Tablo 4.36	Hoşgörü Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Tartışırken Farklı Görüşleri Sabırla Dinleme.....	250
Tablo 4.37	Hoşgörü Değerine Yönelik Özdeğerlendirme - Kırıcı Olmadan Konuşmak.	253
Tablo 4.38	Özgürlük/Özgür Düşünce Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Fikirlerini Özgür Bir Şekilde İfade Etmek.....	255
Tablo 4.39	Özgürlük/Özgür Düşünce- Özgür Düşünmeye Önem Veren İfadeler Kullanma.	257
Tablo 4.40	Birinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	259
Tablo 4.41	Birinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	260
Tablo 4.42	Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	261
Tablo 4.43	Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	261

Tablo 4.44	İkinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	263
Tablo 4.45	İkinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	264
Tablo 4.46	İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	265
Tablo 4.47	İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	265
Tablo 4.48	Üçüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?	265
Tablo 4.49	Üçüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	267
Tablo 4.50	Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	267
Tablo 4.51	Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	268
Tablo 4.52	Dördüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?	269
Tablo 4.53	Dördüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	269
Tablo 4.54	Dördüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	270
Tablo 4.55	Dördüncü Etkinlik–Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	270
Tablo 4.56	Beşinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	272
Tablo 4.57	Beşinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	272
Tablo 4.58	Beşinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	273
Tablo 4.59	Beşinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	273
Tablo 4.60	Altıncı Etkinlik – Neler Öğrendim?	275
Tablo 4.61	Altıncı Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	276
Tablo 4.62	Altıncı Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	277
Tablo 4.63	Altıncı Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	277
Tablo 4.64	Yedinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	279
Tablo 4.65	Yedinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	279
Tablo 4.66	Yedinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	280
Tablo 4.67	Yedinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	281
Tablo 4.68	Sekizinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	282
Tablo 4.69	Sekizinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	283
Tablo 4.70	Sekizinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	284

Tablo 4.71	Sekizinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	284
Tablo 4.72	Dokuzuncu Etkinlik – Neler Öğrendim?	285
Tablo 4.73	Dokuzuncu Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	286
Tablo 4.74	Dokuzuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	287
Tablo 4.75	Dokuzuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	287
Tablo 4.76	Onuncu Etkinlik – Neler Öğrendim?	289
Tablo 4.77	Onuncu Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.	290
Tablo 4.78	Onuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	290
Tablo 4.79	Onuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	291
Tablo 4.80	On Birinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	292
Tablo 4.81	On Birinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	293
Tablo 4.82	On Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	294
Tablo 4.83	On Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	294
Tablo 4.84	On İkinci Etkinlik – Neler Öğrendim?	295
Tablo 4.85	On İkinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	296
Tablo 4.86	On İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	297
Tablo 4.87	On İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.....	297
Tablo 4.88	On Üçüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?	298
Tablo 4.89	On Üçüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı.....	299
Tablo 4.90	On Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler.....	300
Tablo 4.91	On Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler.	300
Tablo 4.92	Empati Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	302
Tablo 4.93	Politik Katılım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.	305
Tablo 4.94	Politik Düşünme/Eleştirel Yaklaşım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	308
Tablo 4.95	Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları.....	311
Tablo 4.96	Adalet-Adil Olma Değerine Yönelik Gözlem Bulguları.....	314

Tablo 4.97	Hoşgörü Değerine Yönelik Gözlem Bulguları.....	317
Tablo 4.98	Özgürlük/Özgür Düşünmeye Önem Verme Değerine Yönelik Gözlem Bulguları.....	320
Tablo 4.99	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Tanımı.	323
Tablo 4.100	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı	326
Tablo 4.101	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Kavramına Yönelik Benzetmeleri.....	328
Tablo 4.102	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaşın Özellikleri.....	331
Tablo 4.103	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaş Olmanın Önemi.....	334
Tablo 4.104	Politik Okuryazarlık Eğitimi Sonrasında Katılımcıların Kendi Politik Okuryazarlık Durumlarına Yönelik Görüşleri.....	337
Tablo 4.105	Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Neler Öğrendiklerine Yönelik Görüşleri.....	341
Tablo 4.106	Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kazandıkları/Geliştirdikleri Beceriler.	346
Tablo 4.107	Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kazandıkları/Geliştirdikleri Değerler.....	349
Tablo 4.108	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Değerlerine Ters Bir Durum Karşısındaki Tavrı.....	352
Tablo 4.109	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Eğitiminde Hoşuna Giden Durumlar.....	355
Tablo 4.110	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Eğitiminde En Çok Beğendiği Etkinlikler.	359
Tablo 4.111	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Lisans Programındaki Yerine Yönelik Görüşler.....	361
Tablo 4.112	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitimi Sosyal Bilgiler Lisans Programında Niçin Yer Almalı?	362
Tablo 4.113	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitiminde Medyaya Yer Verilmesinin Önemi/Faydasına Yönelik Görüşler.	364
Tablo 4.114	Politik Okuryazarlık Eğitiminde Farklı Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri.....	366

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Anderson'un Politik Okuryazarlık Yaklaşımı/Modeli.....	32
Şekil 2.	Anderson'un Politik Okuryazarlık Yaklaşımı/Modeli (Türkçe).....	32
Şekil 3.	Crick ve Lister'e Göre Politik Okuryazarlığın İçeriği/Kapsamı	44
Şekil 4.	Crick ve Lister'e Göre Politik Okuryazarlığın İçeriği/Kapsamına Yönelik Örnek.....	46
Şekil 5.	Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Teknikleri.....	86
Şekil 6.	Eylem Planı- Araştırması Süreci/ Araştırma Basamakları.....	100

KISALTMA VE SEMBOLLER

CFE	Curriculum for Excellence [Mükemmelliyetlik Programı]
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PLACE	Political Literacy and Civic Education [Politik Okuryazarlık ve Vatandaşlık Eğitimi]
POLOKE	Politik Okuryazarlık Eğitimi
SBEB	Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği
VAA	Voter Advice Applications [Seçmen Tavsiye Uygulamaları]

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ VATANDAŞLIK EĞİTİMİ ODAKLI POLİTİK OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ

Selda ŞAN

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Doktora Programı
Doktora Tezi

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına, sayıtlara ve kavramsal tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Toplumsal bir anlayış ile vatandaşlık eğitimi amaçlı ortaya çıkan sosyal bilgiler; yaşanmış, yaşanan ve yaşanabilecek olayları aktif bir şekilde sorgulayıp olaylara çözüm üreten ve ürettikleri doğrultusunda sorumluluk alabilen bireylerin yetiştirilmesini hedeflemektedir. Geçmiş, bugün ve gelecek noktasında sosyal bilgiler, etkili vatandaşlık eğitimi amacıyla milli ve evrensel boyutta, hemen her bakımdan var olan konuları disiplinler arası bir yaklaşım ile içerisinde barındırabilmektedir. Löfström, Virta ve Van den Berg'in (2010) de ifade ettiğİ gibi sosyal bilgiler, ekonomi ve politikadan, sosyoloji ve hukuka kadar sosyal bilimlerin farklı alanlarını kapsamaktadır.

Disiplinler arası bir anlayış ile sosyal bilgilerin içinde barındırdığı siyaset ile olan ilişkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Sosyal bilgiler, etkin bireyler yetiştirme noktasında siyaset biliminden oldukça yararlanmaktadır. Akhan'a (2013) göre sosyal bilgiler, öğrencilerin siyasi sisteme yönelik olumlu görüşler geliştirmesine ve aktif vatandaş olmasına imkân tanıyan, katılımcı beceriler geliştirebildikleri bir derstir. Eğitim ile birlikte birey, kendisini siyasal yönde geliştirebilecek ve de bu yönde daha akılcı, daha tutalı siyasî davranışlar sergileyebilecektir (Altan, 2011). Eğitim yalnızca bireylere okumayı yazmayı öğretmek değildir, onların topluma katılım sağlamasını da gerçekleştirmektir (Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette, 2016). Vatandaşların katılım sağlaması, topluma aşına olması içinse bazı temel bilgilere sahip olması gerekmektedir (Dudley ve Gitelson, 2002). Nitekim

bilgisel ve duygusal iki boyutu olan siyasal toplum(laşma) ve siyasal topluma aşinalık, duygusal bir olgu olarak başlarken eğitim ile birlikte bilgisel bir boyuta ulaşmaktadır (Turan, 1977). Özellikle vatandaşlık eğitimi ile birlikte, siyasal topluma aşinalığın gerçekleştirilmesi çok daha kolay olabilmektedir çünkü vatandaşlık eğitiminde politika, merkezde yer alan temel konulardan birini teşkil etmektedir.

Vatandaşlık eğitimi kapsamında politika ve politika ile ilgili çalışmalar ilkökul, ortaokul ve lisede olmakla birlikte yükseköğretimde de akademik bir konu olarak bireylerin politik anlayışını geliştirmek için yer almalıdır. Tam'ın (2016) da belirtmiş olduğu gibi politik anlayıştan uzak kalan vatandaş kötü niyetli propagandalara, kışkırtmalara çok daha açık olacaktır. Politika; toplum ve birey üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir (Pacho, 2014) ve her yaştan bireylerin bu etkiyi nasıl ele alması gerektiğini bilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle insanların nerede, niçin, nasıl yaşadığını kısacası vatandaşlık ile ilgili olan tüm konuları yansıtan politika (Pacho, 2014), her yaştan bireyler tarafından olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için öğrenilmelidir.

Toplumda mevcut olan ya da yeni çıkarılacak yasalar, vatandaşları sosyal ve ekonomik açıdan etkilemektedir. Hatta bazı yasalar toplumun kaderini de etkilemektedir (Pessima, 1997; Turay, 1997). Mevcut olan yasalar toplumun bazı kesimi için yetersiz olabilir ya da bazı grupların ihtiyaçlarını karşılayamayabilir. Çıkarılacak yasalar ise var olan sistemi olumsuz yönde değiştirebilir ya da toplumun milli ve evrensel değerlerine, geleneklerine olumsuz etkide bulunabilir. Bu nedenle bir vatansever olarak vatandaş, anayasal ve siyasi hakkını kullanabilir. Özpolat'ın (2009) da belirttiği gibi hukuki ve siyasi temeller çerçevesinde devlet, vatandaşlarını ülke toprakları içerisinde var kılmaktadır. Öte yandan bir ülke sınırları içerisinde var olan vatandaşlar, kanunların belirlenmesinde etkili oldukları için politika her daim vatandaşlığın bir boyutunu teşkil etmektedir (Audigier, 1998'den akt. Starkey, 2002). Bu nedenle vatandaşın politika ile ilgili olması, ülke yönetiminde de yöneticilere destek ve yardımcı olması dünya genelinde beklenmektedir. Bu destek ise politik okuryazar bireyler olarak vatandaşların eleştirel bir yaklaşımla yönetime katılmasıdır. Advisory Group on Citizenship (1998) de bunu gerçekleştirebilmek amacıyla politik okuryazarlık ile etkin vatandaşların yetiştirilmesi için politik okuryazarlığı içeren bir vatandaşlık eğitim programının önemini vurgulamaktadır ve İngiltere'de demokrasiyi geliştirebilmek adına 1998 yılında bir rapor hazırlayıp politik okuryazarlığı içeren vatandaşlık eğitim programını oluşturmuşlardır.

Vatandaşlık eğitimi yoluyla, etkin bir vatandaştan beklenen özelliklerden hiç şüphesiz biri demokratik olma özelliğidir. Kuş'un (2013) belirttiği gibi bir toplumda demokrasinin gerçekleştirilmesi, daha çok o toplumu oluşturan insanların politik bilgi, beceri, anlayış ve tutumlarına dayanmaktadır ve bu gibi insanların yetiştirilmesi de genellikle eğitimin sorumluluğu içerisinde yer almaktadır.

Eğitim sisteminin içerisine bakıldığında etkili bir vatandaşlık eğitimi için üç bileşen çok önemlidir. Bu üç unsur farklı öneme, işleyişe sahip olmakla birlikte birbiriyle ilişki halinde, karşılıklı, bağlantılı olarak vatandaşlık eğitimi programında yer almaktadır: *Toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım ve politik okuryazarlıktır* (Advisory Group on Citizenship, 1998, s.11). Etkili vatandaşlık eğitimi noktasında parlamenter demokrasi içinde bu üç unsur “*bir bedende üç baş*” olarak nitelendirilmiş ve peşi sıra şöyle açıklanmıştır:

(...) “*Sorumluluk*” ahlaki bir değer olmanın yanı sıra politik/siyasal bir esas/zorunluluktur. Bu da şunları ima etmektedir: (a) Başkalarına özen göstermek /dikkat etmek; (b) başkaları üzerinde muhtemel etki bırakan eylemler üzerine önceden düşünme ve hesap etme; ve (c) (eylemlerinin) sonuçlarını anlama ve sonuçlarıyla ilgilenme (Advisory Group on Citizenship, 1998, s.13).

Ersoy’a (2012) göre de etkin vatandaş, politik okuryazar olmalı, toplumsal katılım sağlamalı ve içinde yaşadığı toplumun sosyal ve ahlaki değerlerine sahip olmalıdır.

Vatandaşlık eğitimi amaçlı vatandaşlardan beklenen politik okuryazarlık kavramının ne anlama geldiğini açıklamak gerekirse politik okuryazarlık, okuryazarlık kavramından daha geniş ve daha genel bir kavramdır. Öyle ki tüm okuryazarlıklar, politiktir (Collins, 1992). “Politik okuryazarlık, bireysel şahsiyetlerin, hükümetin de ötesinde politik konuları geniş bir çerçeve içerisinde içermektedir” (Douglas, 2002, s.5). Bireyin, toplumun hemen her bir kurumundaki (aile, okul/üniversite, devlet, vb.) politikaya/yönetime katılmasıdır. Bu katılım ise ülke yönetimi kapsamında yalnızca oy verip pasif bir role bürünmek değildir (Crick, 2000). Bir vatandaş olarak yalnızca vergi vermek, bir kuruma veya kişiye bağlıta bulunmak aktif bir vatandaş örneğinden ziyade pasif bir vatandaş örneğini teşkil eder (Bakioğlu ve Kurt, 2009). Tüm süreçte haklarını bilip bu hakları doğrultusunda politik katılım sergilemek gerekir. Marzooghi, Sadeghi, Mohammadi, Karimi ve Mohammadzadeh’in (2016) de belirttiği gibi vatandaşlık haklarını bilmeyen bireyler, politik

katılım becerisini gerçekleştiremeyebilir. Vatandaşın katılım sağlayabilmesi içinse bir ön şart olarak politik bilginin de olması gerekmektedir (Dudley ve Gitelson, 2002).

Politik okuryazarlığın genel amaçları kavramsal bilgi ve değerler fikrini anlama/aklına yerleştirme, temel kurumları ve aktörleri anlama, münazara yeteneği, tartışma ve dikkate değer bir görüşe/sonuca ulaşmadır (Bochel, 2009). Fakat siyasi kuruluşlara dair bilgilerin öğrenilmesinden ziyade politik fikirler üretmeye odaklanılmalıdır. Öğrencilere siyasi kurumlar hakkında bilgi vermek yeterli değildir. Öğrenciler, siyaseti öğrenmeli ve siyasetle meşgul olmalıdırlar. Politik okuryazarlık; bilgilerin, becerilerin ve yeteneklerin bir birleşimidir ve bunun siyasi yaşamda mevcut olan önemli kavramları anlamayı ve uygulamayı gerektirdiğini açıklamaktadır (Akhan, 2013; Advisory Group on Citizenship, 1998). Collins'e (1992) göre, çok farklı tanımlamalar yapılsa da politik okuryazarlık; politik konular, kurumlar, problemler ve fikirlere dahil olma ve bunlarla ilgilenmek için imkan tanıyan bilgi, beceri ve kavrayışa sahip olmaktır. Collins'e göre politik okuryazarlık, bilgi, beceri ve kavrama çerçevesinde üç (3) kategoriye ayrılmaktadır:

- Olgu/gerçek: Siyasi kuruluşlar ve süreçleri hakkında bilgi [parlamento, yerel yönetim, partiler, oylama]
- Kavramsal (conceptual): Politik fikirleri ve değerleri anlama [demokrasi, adalet, özgürlük]
- Uygulama: Politik sorumluluk becerileri [analiz, tartışma, savunma/sonuç]

Douglas'a (2002) göre Crick Report'ta vurgulanan temel öğelerin vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık üzerinde öğretmenlere geniş bir perspektifi görselleştirmeyi sağlayacaktır. Bu temel öğeler ise şunları içermektedir:

- Temel Kavramlar [Key Concepts] : Demokrasi ve otokrasi, vb.
- Değerler ve Yatkınlıklar [Values and Dispositions]: İnsan onuruna ve eşitliğine inanma
- Beceriler ve Eğilim [Skills and Aptitudes] : Gerekçelendirilmiş tartışmaları/kanıtları hem yazılı hem de sözlü olarak kullanma yeteneği
- Bilgi ve Kavrama [Knowledge and Understanding] : Farklılık/çeşitlilik, muhalefet ve toplumsal çatışma niteliği/yapısı/doğası.

Politik okuryazarlık kavramını tarihsel çerçevede ele alınca vatandaşlık eğitimi öncesinde politik eğitim amaçlı ele alındığı görülmektedir. Advisory Group on Citizenship

1998 yılında hazırladıkları vatandaşlık eğitim programı raporu ile bu amaçtan vazgeçip vatandaşlık eğitimi amacına yönelmişlerdir (Crick, 2000). Bu rapor (Crick Raporu) ile politik okuryazarlık artık vatandaşlık eğitimi kapsamında ele alınmaya başlanmış ve ülkeler vatandaşlık eğitimi programında politik okuryazarlığa yer vermeye önem göstermiştir.

Günümüzde Avrupa Birliği ülkelerine bakıldığında vatandaşlık eğitimi kapsamında bireylerden beklenen önemli özelliklerden biri politik okuryazarlık bir vatandaş olmaktır. Bu çerçevede politik okuryazarlık üzerine şu kazanımlar dile getirilmektedir: *“Sosyal, politik ve vatandaşlıkla ilgili kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlar. / Yaşadıkları ortamın sorunlarına uyum sağlamayı öğrenirler./ Kültürel ve tarihi mirasın tanınmasını sağlar./ Kültür ve dil çeşitliliğinin tanınmasını sağlar.”* (Euridyce, 2005). Bu ifadeler ile politik okuryazarlığın aslında geniş bir perspektife sahip olduğunu söylemek, yanlış olmayacaktır.

İngiltere, Fransa, Kuzey İrlanda gibi ülkeler yetişkin eğitime yönelik resmi programlarını, politik konuların tartışılmasını destekler nitelikte uyarlamışlardır (Hess ve Avery, 2008). Diğer bir ifade ile politik konulara ve politik okuryazarlığa oldukça önem verilmektedir. Vatandaşlık eğitimi ve dolayısıyla da politik okuryazarlık, politik okuryazarlık öğretimi ile ilgili dernek ve organizasyonlar, web siteler oluşturulmuştur (bkznz. www.citizenshipfoundation.org.uk, www.educationscotland.gov.uk, www.leeds.ac.uk, www.teachingcitizenship.org.uk , vb.).

Uluslararası literatürde ilgili çalışmalara bakıldığında vatandaşlık eğitimi, politik okuryazarlık, politik eğitim üzerine çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir (Crick, 1978; Crick ve Porter, 1978; Crick ve Lister, 1978; Minogue, 1980; Carrington ve Short, 1987; Kotze, 1989; Preston, 1989; Collins, 1992; Cassel ve Lo, 1997; Maitles, 1997; Pessima, 1997; Advisory group on Citizenship, 1998; Espie, 1999; Crick, 2000; Janoski ve Gran, 2002; Dudley ve Gitelson, 2002; O'Toole, Marsh ve Jones, 2013; Lund ve Carr, 2008; Bochel, 2009; Maitles, 2009; Douglas, 2002; Borovoi, Patel ve Vlaev, 2013; Davies, Mizuyama, Ikeno, Parmenter ve Mori, 2013; Demaine, 2014; Preira dos Santos, 2014; Brocklehurst, 2015; Brodie-Mckenzie, 2015; Head, Hill, Lockyer ve Macdonald, 2015; Hunter ve Rack, 2016; Rack, 2016; Tam, 2016; Offen, 2017; Perveen ve Awan, 2017; Carr ve Thesee, 2018; Horvath, 2018; Kruse, 2018). Ancak bunlar arasında öğretmen yetiştirme ile ilgili teorik ve uygulamaya yönelik çalışmaların neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Türkiye’de politik okuryazarlık ile ilgili literatür incelendiğinde ise politik

okuryazarlık ile ilgili çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Daha doğrusu bu kavramın Türkiye’de çok yeni olduğunu belirtmek daha doğru bir söylem olabilir. Yapılan politik okuryazarlık çalışmalarına bakıldığında ise çalışmaların daha çok sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarına yönelik mevcut durumu tespit etme, görüşlere yer vermeye yöneliktir (Bknz: İlgili Araştırmalar).

Douglas (2002) gerek vatandaşlık eğitimi gerek öğretmen yetiştirme noktasında öğretmen adaylarına yönelik politik okuryazarlık üzerinde çalışmanın ne kadar önemli olabileceğini belirtmektedir. Çünkü Brett ve diğerleri’nin (2002) de belirttiği gibi politik okuryazarlık kapsamında sosyal bilgiler öğretmenleri anlamlı bir öğrenme etkinlikleri hazırlamada zorluklar yaşayabilmektedir. İlgili literatüre bakıldığında gerek vatandaşlık eğitimi gerekse de öğretmen yetiştirme noktasında politik okuryazarlık alanında çok fazla boşluğun olduğu görülebilmektedir. Türk Eğitim sistemi penceresinden bakıldığında ise tüm kademelerde politik okuryazarlığa yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Türkiye açısından oldukça yeni bir kavram olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. 2018 yılında politik okuryazarlık kavramına Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda bir beceri olarak yer verilmiştir (MEB, 2018). Programda Türk Eğitim Sistemi açısından çok yeni bir kavram olarak yer alan politik okuryazarlık becerisinin etkili bir şekilde kazanılması için sosyal bilgiler öğretmenlerinin de politik okuryazar olması beklenmektedir.

Türkiye’de çocukların bilhassa gençlerin apolitik olmasından ya da bilinçsizce hareket etmelerinden şikâyet edilmekteyse de Altan’a (2011) göre eğitim yoluyla bireylerin ülkenin siyasi yapısını, işleyişini öğrenmesinin sağlanması sonucunda bireylerin siyasete katılımı da gerçekleştirilebilmektedir. Siyasi katılımı gerçekleştirebilmek, politik okuryazar bireylerin var olmasını sağlayabilmek için de bu bireylere rehberlik edecek sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik okuryazar olmaları beklenmektedir.

İlgili ulusal literatüre bakıldığında Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin politik okuryazarlık düzeylerinin çok da iyi olmadığı, gözlemlenen sosyal bilgiler öğretmenlerinin ise sınıflarda politika ile ilgili güncel konulara yer vermediği görülmektedir (Akhan, 2013; Faiz, 2016; Faiz ve Dönmez, 2016; Kuş ve Tarhan, 2016). Türkiye’de politik okuryazarlık ve eğitimi alanında çok büyük bir boşluğun olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların daha çok nicel boyutta olduğu ve öğretmen adaylarının, öğretmenlerin, ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik

olduğu ya da literatür derlemesi şeklinde olduğu görülmektedir (Kuş, 2013; Tarhan, 2015; Faiz, 2016; Faiz ve Dönmez, 2016; Kuş ve Tarhan, 2016; İnan ve Tarhan, 2018; Çınar, 2019; Demir, 2019; Şan, 2019; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020). Öğretmen adaylarının bilhassa vatandaşlık eğitimi vermekle görevli olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını geliştirmeye yönelik çalışmaların olmadığı görülmektedir. Dağ ve Koçer'in (2019) de belirtmiş olduğu gibi politik okuryazarlık kavramı, kuramsal çerçeve bakımından uluslararası alan yazında yeterli olsa da ve uzun yıllar boyunca ele alınıp tartışılmışsa da ulusal alan yazın boyutunda Türkiye'de yeni bir kavram olup üzerine araştırmalar ve uygulamalar yapılması gereken bir kavramdır.

Vatandaşlık eğitimi içerisinde üç temel bileşenlerden biri olan politik okuryazarlık ve eğitimi (Advisory Group on Citizenship, 1998) ile ilgili Türkiye'deki boşluğu, öğretmenlere yönelik vatandaşlık eğitimi ile doldurmak ya da bu boşluğu en az hale getirebilmek gerekmektedir. Bunun için politik okuryazar bireyler yetiştirecek sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitiminde politik okuryazarlığın nasıl olması, nasıl geliştirilmesi gerektiğini ortaya koyabilecek, örnek teşkil edecek araştırmaların olması Türkiye'de çok yeni olan bu kavramın daha iyi anlaşılmasına da yardımcı olabilecektir. Zira vatandaşlık eğitimi bağlamında etkin, politik okuryazar vatandaşların yetiştirilmesi beklenmekteyken bu yeterliklerin kazanılmasında rehber görevini üstlenen sosyal bilgiler öğretmenlerinin de politik okuryazar bir öğretmen olarak rol model görülmesine ve politik okuryazarlığa kolaylıkla, etkili bir şekilde sosyal bilgiler dersinde yer vermesine daha fazla yardımcı olabilir.

Özetle vatandaşlık eğitiminin olmazsa olmazı olarak adlandırılan üç unsurundan biri olan politik okuryazarlığın etkili ve doğru bir şekilde uygulanabilmesi için ilgili literatürlerde de belirtildiği gibi kendisini bu alanda yetersiz hisseden sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimi içerisinde de etkili bir şekilde yer almalıdır. Zaten üst düzey düşünme becerilerinin kendisini gösterebildiği politik okuryazarlıkta vatandaşlık eğitimi amaçlı, alana hâkim olan öğretmenlerce verilmesi, politik okuryazar bireyler yetiştirilmesinde daha etkili ve faydalı olabilir. Diğer bir nokta ise Türkiye'de 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018) Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile Sosyal Bilgiler Öğretim Programına giren politik okuryazarlık çok yeni bir kavramdır dolayısıyla çocuklara politik okuryazarlık becerisini kazandıracak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığın ne olduğunu, okullarda nasıl yer verileceğini öğrenebilmesi için lisans

eğitiminde de politik okuryazarlık ile ilgili eğitim alması gerekmektedir. Bilgi, beceri ve değerleri kapsayan politik okuryazarlığın beceri olarak çocuklara etkili bir şekilde kazandırılması için politik okuryazar öğretmenlerin yetiştirilmesi gereklilik arz etmektedir. Yapılan ilgili çalışmalarda ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının politik okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu araştırmada “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlığı nasıl geliştirilebilir?” sorusu, araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma sorusuna cevap bulabilmek adına şu alt sorulara cevap aranmaktadır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık eğitimi öncesinde mevcut politik okuryazarlık anlayışı nedir?
2. Vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını nasıl geliştirmektedir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geliştirilen vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlık eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Politik okuryazarlık kavramı, uluslararası literatürde çok yeni olmasa da Türkiye’de çok yeni bir kavram olarak ulusal literatürde yerini almıştır. Ülkemizde 2018 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda bir beceri olarak politik okuryazarlığa yer verilmiştir. Ancak sosyal bilgiler dersinde politik okuryazarlığı bir beceri olarak öğrencilerin kazanması konusunda rehberlik edecek sosyal bilgiler öğretmenlerinin de bu beceriyi kazanmış olmaları gerekmektedir. Öte yandan programda bir beceri olarak yer verilse de politik okuryazarlık kavramının yalnızca bir beceri değil, bilgi ve değerler noktasında da ele alınması gerektiğini bilmesi; bilgi, beceri ve değer olarak politik okuryazarlığı içselleştirmesi gerekmektedir. Bu noktada bu çalışma literatür kısmıyla, politik okuryazarlık kavramının tam olarak ne anlama geldiğini, neleri kapsadığını ortaya koyabilecektir. Böylelikle ulusal literatürde araştırmacılara, öğretmenlere, program geliştirme uzmanlarına bu noktada önemli bir katkı sağlanması beklenmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik gerek vatandaşlık eğitimi gerekse de öğretmen eğitimi amaçlı politik okuryazarlık eğitiminin nasıl gerçekleştirileceği noktasında literatürde büyük bir boşluk yer almaktadır. Uluslararası literatüre nazaran Türkiye’de Sosyal Bilgiler ile ilişkili olarak öğretim kademelerinde politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların yoksunluğunun yanında yükseköğretimde de bu konu üzerine çalışmalar yok denecek kadar azdır. Özellikle siyaseti de içerisinde barındırarak politik okuryazarlığı gerektiren bilgi, becerileri ve değerleri içeren sosyal bilgiler dersini verecek öğretmenlerin politik okuryazarlık noktasında donanımlı olması gerekmektedir. Politik okuryazar vatandaş olan öğretmenden alan bilgisini ortaya koyarak etkin bir şekilde politik okuryazarlığı geliştirebilecek etkinliklerle nesillere rehberlik etmesi de beklenebilmektedir. Dolayısıyla da yükseköğretim kurumlarında politik okuryazarlığın ne olduğunu, hangi bilgi, beceri ve değerleri kapsadığını; hangi yöntemle, teknikle ele alınabileceğini; nasıl değerlendirilebileceğini yansıtan vatandaşlık eğitimi kapsamında bir dersin olması ya da vatandaşlık eğitimi ile ilgili derslerin içerisinde yer verilmesi eğitim öğretim sistemine önemli bir katkı sağlayabilecektir. Bu nedenle bu araştırmanın bulguları ve sonuçları yükseköğretimde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazar birer vatandaş ve öğretmen olarak yetiştirilmesine yardımcı olacak bir ders olmasına katkı sağlayabilecektir. Tüm disiplinler içerisinde var olan vatandaşlık eğitimi kapsamında diğer branş öğretmenliği lisans programlarına politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlere yönelik çalışmaların etkili ve etkin bir vatandaş olan öğretmenlerin yetiştirilebilmesi üzerinde de önemli katkılar sunabilir. Diğer yandan araştırmada yer verilen “Politik Okuryazarlık Boyutları”nın, yükseköğretimde seçmeli bir ders ya da vatandaşlık eğitimi içerisinde politik okuryazarlık programının oluşturulmasına yardımcı olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın bulguları ve sonuçları, politik okuryazarlığa 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda bir beceri olarak yer veren Milli Eğitim Bakanlığına da katkıda bulunabilecektir. Bu araştırmada yer alan “Politik Okuryazarlık Boyutları” ve politik okuryazarlık eğitimi kapsamında yer alan politik okuryazarlık etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik politik okuryazarlık eğitimi kapsayan hizmet içi eğitimlerde katkıda bulunabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri başta olmak üzere tüm öğretmenlerin politik okuryazar birer vatandaş olmaları ve derslerinde politik okuryazarlık etkinliklerini hazırlayabilmesi ve uygulama yapabilmesi açısından da öğretmenlere yardımcı olabilecektir.

Araştırma sonunda, politik okuryazar, etkili ve etkin vatandaş olan bir öğretmen yetiştirmeye dair gerçekleştirilen çalışmalar için Yüksek Öğretim Kurumuna (YÖK) yönelik örnek etkinlikler ve öneriler ortaya konulacakken politik okuryazar bireyler yetişmesine rehber olacak öğretmen adaylarının gerçekleştirilen politik okuryazarlık eğitimine yönelik görüşleri, süreç içerisinde ortaya koydukları performansların gözlemlenmesi ve incelenmesi doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) yönelik de öneriler ortaya konulabilecektir. Mevcut sosyal bilgiler öğretmenlerinin de politik okuryazar vatandaşlar olmasına yönelik çalışmalara örnek teşkil edebilir. Bu öneriler var olan boşluğun kapanması ya da azalması noktasında vatandaşlık eğitimi, öğretmen eğitimi, politik okuryazarlık eğitimi alanına önemli bir ışık tutulmasına yardımcı olabilir. Ulusal literatürde çok yeni bir kavram olan politik okuryazarlık ile ilgili yapılacak akademik çalışmalara da katkı sağlayabilecek öneriler ile farklı çalışmaların yapılmasına yön verebilir. Yıldırım ve Şimşek (2013)'in de belirttiği gibi nitel araştırma sonuçları, herhangi bir programın süreçlerine, programa katılanların elde ettiği yararları, program uygulamasının değerlendirilmesine ve de niteliğinin artırılmasına bununla birlikte programın daha verimli yürütülmesine ya da yeni bir programın başlatılmasına katkıda bulunabilir.

1.4.Sınırlılıklar

- Araştırma, üç büyük kentten biri olan İzmir ilinde, Ege Üniversitesi'nde, 2018-2019 eğitim – öğretim yılının II. döneminde, ikinci sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınırlıdır.
- Araştırma, II. sınıf “Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” seçmeli dersinde Politik Okuryazarlık Eğitimi'nin uygulanması ile sınırlıdır.
- Araştırma, veri toplama amacı ile kullanılan 2N formu (Ne Biliyordum-Ne Öğrendim?), öğrenci çalışma yaprakları, öğrenci ve araştırmacı yansıtıcı günlükleri, gözlem formu ve görüşme formu ile sınırlıdır.
- Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında politik katılım becerisi literatürde yer alan politika ile ilgili yazılı ya da sözlü olarak tartışmalara katılmak, fikir beyan etmek ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Sayıtlılar

- Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırma ile ilgili görüşlerini gerçeğe dayalı, samimi bir şekilde beyan ettikleri kabul edilmektedir.

1.6.Tanımlar

Vatandaşlık Eğitimi: Politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, sosyal katılım olan üç önemli bileşen ile etkin ve etkili vatandaşların yetiştirilmesidir. Vatandaşlık eğitimi; bilgi, beceri ve değerler yoluyla milli ve evrensel boyutta sorgulayan, problem çözen ülke ve dünya sorunlarına duyarlı vatandaşların yetiştirilmesidir.

Okuryazarlık: Klasik anlamda salt bir şekilde harfleri yan yana getirerek okumaktan ya da yazmaktan öteye giderek dünyada var olan sosyal, ekonomik, politik, hukuki meselelerin, metinlerin, görsellerin arka planında yatan sebepleri okuyup yazabilme becerisidir.

Politik Okuryazarlık: Vatandaşlık eğitiminin önemli bileşenlerinden biridir. Hükümet ya da politik kurumların ötesinde politik konuları bilgi, beceri ve değerler boyutunda ele alan bir okuryazarlık türüdür. Politik okuryazarlık toplumsal her bir yapı içerisinde bulunan yönetime katılmak, gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulamak, sosyo-politik konular ile ilgili politik katılımı bulundurur.

Politik Katılım: Politik katılım bireylerin politik bir konu hakkında bilgilerini ya da fikirlerini karşı tarafa iletmesidir. Olumlu ya da olumsuz şekilde gerçekleştirilebilen politik katılım; bir politik konu ya da durum hakkında fikir beyan etme, tartışmaya özlü ya da yazılı bir şekilde dahil olma, protestoda bulunma, oy kullanma, dilekçe yazma, sosyal medya üzerinden katılım sağlama, kısacası kararlar üzerinde etkili olma becerisidir. Politik katılım şiddet ya da olumsuz davranışlar içermekle birlikte şiddetten uzak, demokrasiye katkı amaçlı politik kararlar üzerinde etkili olabilme becerisidir. Vatandaşlık eğitimi kapsamında politik okuryazarlığın bir becerisi olan politik katılım, demokratik değerler ve bilgi doğrultusunda bireyin yönetime, politikaya, politik fikirlere katılma becerisidir.

BÖLÜM II: ALAN YAZIN/İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde, politik okuryazarlık kavramının kavramsal çerçevesine ve tarihçesine, politik okuryazarlığın boyutlarına, vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık ilişkisine, ulusal ve uluslararası ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Politik okuryazarlığın kavram olarak ne anlama geldiği; niçin siyaset okuryazarlığı, siyasal okuryazarlık, siyasi okuryazarlık kavramından ziyade “politik okuryazarlık” kavramının kullanılması gerektiği; politik okuryazarlığın ulusal ve uluslararası boyutta tarihsel çerçevesi; alanı, kapsamı, derinliği ele alınarak politik okuryazarlığın boyutları; politik okuryazarlık geliştirme stratejileri/yöntemleri; vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık noktasında vatandaşlık eğitimi ve yaklaşımları, sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde vatandaşlık eğitimi amaçlı politik okuryazarlık; ulusal ve uluslararası literatürde yer alan ilgili araştırmalar detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

2.1. Politik Okuryazarlık Kavramı ve Tarihçesi

Bu kısımda, politik okuryazarlığın kavram olarak neyi ifade ettiğine, ulusal ve uluslararası kapsamda tarihçesine yer verilmiştir.

2.1.1. Politik Okuryazarlığın Kavramsal Çerçevesi

2.1.1.1. Politik Okuryazarlık Mı Siyaset Okuryazarlık Mı?

Uluslararası literatürde “political literacy” olarak yer alan politik okuryazarlık kavramı, bazı araştırmacılar tarafından “politik uzmanlık (political expertise)” (Krosnick, 1990) ya da “politik farkındalık” (Zaller, 1992) olarak ele alınmıştır. Bu kavramlar politik okuryazarlığa eşdeğer kavramlar (Cassel ve Lo, 1997) olmakla birlikte politik okuryazarlığın farkındalığı da içerisine alan farklı bir kavram olduğu söylenebilir. Ulusal literatürde ise daha çok politik okuryazarlık olarak yerini alsa da “siyaset okuryazarlık/siyaset okuryazarlığı” olarak da adlandırılmaktadır. Şan ve Gölgesiz Gedikler (2020), Aslan (2019), Çınar (2019), Dağ ve Koçer (2019), Şan (2019), Görmez (2018), Kara ve Tangülü (2017), Selanik Ay ve Yavuz (2016), Tarhan (2015), Kuş (2013), Akhan (2011), Uğurlu (2011) politik okuryazarlık ve vatandaşlık eğitimi kapsamında yaptıkları çalışmalarda “politik okuryazarlık” diye kullanırken Demir (2019), Tarhan (2019), İnan ve Tarhan (2018), Faiz (2016), Faiz ve Dönmez (2016) de yaptıkları akademik çalışmalarında “siyaset okuryazarlık” kavramını

kullanılmaktadır. Aynı amaca hizmet eden bu farklı isimlendirmelerden yola çıkarak politik okuryazarlık kavramını nasıl adlandırmak gerektiği konusunda politika kavramını incelemek faydalı olacaktır. Yalnızca siyasaı ele almaktan ziyade bir tavır olan politikanın bütüncül bir şekilde ele alınması amaçlandığında, bu kavramın politik okuryazarlık olarak adlandırılması daha doğru olabilir.

Batı’da “politika” olarak kullanılan ancak ülkemizde genellikle “siyaset” olarak adlandırılan politika, Altındal (2018)’a göre eski Grek/Yunan dilinde günümüzde kullandığımız siyaset kelimesinden çok farklı anlam taşımakta ve üç ayrı anlamı ifade etmekteydi: Policy (siyasa/politika/tarz), politics (politika/siyaset, politika/siyaset bilimi), politique. Bir yönetim, “policy (siyasa)”ye sahip olabilir ama “politics”e sahip olmayabilir. Policy aklın ve mantığın kullanılarak olayların yönetilmesidir. Politics ise eğitim, ekonomi, tarım, parlamenter sistem gibi alanlardaki birçok siyasaı yani “policy”i içeren bir bütündür. Bu nedenle “politics (politika)”e sahip olan bir birey; kişiler, kurum ve kuruluşlar, hükümetler tarafından oluşturulan siyasaı da denetim altına alabilir. Politique ise Roma hukukunda devlet ve vatandaş arasındaki kuralları belirleyen; mülkiyet haklarını, kişilik haklarını belirleyen bir kavramdır. Altındal (2018), Türkiye’de hatalı olarak bu kavramın karşılığını siyaset olarak kullandıklarını belirtmektedir. Aslında Altındal’ın açıklaması ele alındığında şu da söylenebilir: Bir tarafta yönetici/iktidar vardır ve gücü elinde tutar. Bu siyasadır, Türkiye’deki karşılığı ile siyaset. Ancak daha önemli olan kişinin ya da iktidarın elinde tuttuğu bu gücü nasıl kullandığıdır. Bu, bir tavidir, politikadır. Collins (1992) de politik okuryazarlığın alanını belirlerken “polity (yönetim/devlet yönetimi)” ve “politics (politika)” kavramları üzerinde durmaktadır. Diğer bir ifade ile Altındal (2018)’ın politika kavramının açıklaması ile örtüşmektedir. Politik okuryazarlık kavramını vatandaşlık eğitimi kapsamında literatüre kazandıran Crick Raporu’nda (Advisory Group on Citizenship, 1998) da politik okuryazarlığın “politics” kapsamında ele alındığı görülmektedir. Yalnızca ülke yönetiminden yani siyasaı değil tüm yapılardaki siyasaları ve tavrı da kapsamaktadır.

Kruse (2018, s.10) politika kavramının çok kapsayıcı olduğunu ve politikadan kastedilen duruma göre politik okuryazarlığın farklı durumlara işaret edebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle politik okuryazarlığı üç tür beceri olarak ayırabileceğini belirtmiştir: 1) Politik sürece atıfta bulunan politika okuryazarlığı (politics literacy), 2) siyasi yapıları/kurumları, yönetimi ele alan okuryazarlık (polity literacy), 3) politik/siyasal içerikleri ele alan siyasa/kural okuryazarlığı (policy literacy). Dolayısıyla Kruse (2018)’nin

yapmış olduğu üç beceri türü birlikte ele alınmak istenirse “politik okuryazarlık” kavramını kullanmak daha doğru olabilir. Aynı ayrı ele almak istenirse “siyaset okuryazarlığı” kavramı da kullanılabilir.

Politika okuryazarlığını anlayabilmek için Britanya Krallığından ortaya çıkan, daha doğrusu ses getiren politik okuryazarlık kavramını ait olduğu dil kuralları çerçevesinde incelemekte de fayda vardır. İngilizcede politika (politics) kavramı; Politics, polity ve policy kavramları ile ele alınmaktadır. Türk’ün (2011) de belirttiği gibi, “politics” karar alma sürecini, var olan çatışmaları, anlaşmaları, olay ve olguları ele alan geniş bir kavramdır. “Polity”, devleti, yönetimi, siyasal kurum ve kuruluşları ele alan bir kavramdır. “Policy” ise siyasetin içeriği ile ilişkili bir kavramdır ve Türkiye’de bu kavrama daha çok siyaset kavramı ile yaklaşılmaktadır. Aslında siyaset daha çok siyaset bilimi ile uğraşanlara ait olan bir mesleğe işaret ederken politika bir tavidir ve siyaseti de içerisinde alan daha geniş bir kavramdır. Politik okuryazarlık kavramı ile politik bilgidен ziyade hedeflenen beceriler ve değerler ile bireylerin politik tavırları geliştirilmeye çalışılmaktadır. İlk etapta 1960-70’li yıllarda politik eğitim amaçlı ortaya çıkan ve bu yönde tanımlara sahip olan politik okuryazarlık kavramı, 1998 yılında vatandaşlık eğitimi içerisinde ele alınmış ve siyaset bilimi, ülke siyasetini de içerisine alarak yönetimin olduğu her alanda kendisini göstermiştir.

Belirtilen tüm gerekçelere istinaden bu tezde siyaset okuryazarlık kavramından ziyade politik okuryazarlık kavramı kullanılmıştır. Bir vatandaş olarak birey yönetildiği her alanda; ailede, okulda, iş yerinde, devlet çatısı altında yönetilen olarak kendisini politik bir şekilde yönetmesi gerekmektedir. Olaylara bilgisi ile yaklaşırken beceri ve değerleri ile politik bir yaklaşım sergileyerek de demokratik şekilde sorunlarını çözebilmelidir. Bu nedenle salt bir siyaset bilimine çağrışım uyandırabilecek siyaset okuryazarlık kavramından ziyade yönetimin olduğu her alanda kendisinin ve diğer insanların ortak faydası için hareket edebilmesini çağrıştıran politik okuryazarlık kavramı bu çalışmada kullanılmıştır. Ancak bu gerekçe, siyaset okuryazarlık kavramının kullanmanın yanlış olduğunu da göstermemektedir.

2.1.1.2. Politik Okuryazarlık Nedir?

Hemen hemen her bir alana özgü okuryazarlık olduğu görülmektedir; harita okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi. Toplumun her bir yapıda politikanın içerdiği yönetimin, gücün işlenişinin

de bir okuryazarlığı vardır ki bu da politik okuryazarlıktır. Politik okuryazarlık, okuryazarlık kavramından ve diğer okuryazarlıklardan çok daha kapsayıcıdır. Bu nedenle Collins (1992) politik okuryazarlığın kapsayıcılığını vurgulamak için tüm okuryazarlıkların aslında politik olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla politik okuryazarlık her bir konu ve alan ile ilişkilendirilebilen bir okuryazarlık türü olma özelliği taşımaktadır.

Politik okuryazarlık kavramı, aslında yeni bir kavram olmasa da dünya genelinde politik okuryazarlık ile ilgili çok fazla çalışmaların mevcut olmadığı görülmektedir (Huddleston & Rowe, 2006). İlk çalışmalarına daha çok Britanya çıkışlı olduğu görülmektedir (Crick ve Porter, 1978; Crick ve Lister, 1978; Minogue, 1980). Yapılan çalışmalarda doğal olarak politik okuryazarlık üzerine tanımlamalar yapılmıştır. Birbirinden farklı tanımlamalar yapılmış olsa da bu kavramın bilgi, beceri ve değerlerin bir birleşimi olduğu üzerinde uzlaşıldığı söylenebilir. Dinamik ve çok yönlü bir kavram olan politik okuryazarlık (Crick, 2000) bilgi, beceri ve değerlerin birbiri ile ilişkili olmasını ifade eder (Crick ve Lister, 1978; Advisory Group, 1998; Crick, 2000; Kuş, 2013; Faiz, 2016; Badlan, 2016; Şan, 2019; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020). Birey sahip olduğu bilgiyi, beceri ve değerler ile anlamlandırmaktadır.

Politik okuryazarlık doğrudan ölçülemese de politik okuryazarlık; parti farklılıklarını anlamak, temel politik kavramları ve olguları bilmektir (Cassel ve Lo, 1997). Politik okuryazarlıkta bilgi önemli bir yerdedir ancak bireyin sahip olduğu bilgiyi nasıl bir beceri ve tutum ile karşısındakilere iletebildiği çok daha önemlidir. Flinders'in (2016) de belirttiği gibi politik okuryazarlık kurumların nasıl çalıştığı gibi politik bilgiden ibaret değildir. Ljunggren ve Unemar Öst (2010) politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazarlığın bilgiden daha çok bir yaşam biçimi olduğunu belirtmiştir. Politik okuryazarlığı vatandaşlık eğitimi içerisinde ele alan ve politik okuryazarlığı vatandaşlık eğitiminin önemli üç bileşeninden biri kabul eden Advisory Group on Citizenship'a (1998) göre politik okuryazarlık, politik bilgiden çok daha kapsamlı ve geniş bir terimdir. Politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler birleşimi ile bireylerin aktif olması ve politik katılım sergilemesidir (Badlan, 2016). Politik okuryazarlık; politik farkındalık ve etkili bir katılım için gerekli olan bilgi ve becerilerdir (Citizenship Foundation, 2017). Politik okuryazarlık; politik bilgi (politika hakkında bilgi), tutum ya da politik davranışlar ve politik beceriler/yeteneklerdir (Triwardani ve Wiendijarti, 2016).

Chrastka (2017) politik okuryazarlığı parlamentoda gerçekleştirilen politik konular ile ilgili bilgi sahibi olunmasından da öte iletişim, empati gibi becerilerin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Douglas (2002) ve Flinders (2016) politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazarlığı bireysel şahsiyetlerin, hükümetin ötesinde politik konuları içeren geniş bir yelpaze olarak tanımlamaktadır. Ancak Kruse (2018)'ye göre politik okuryazarlığın bilgi boyutunun ötesinde neleri kapsadığı da belirsiz ve tartışmalıdır. Crick ve Lister (1978) bu duruma karşı politik okuryazarlığı tanımlarken belirtmiş olduğu gibi ailede, okulda, iş yerinde ya da ülkede var olan politikanın yönetsel olarak eleştirel bir şekilde ele alınması gerektiğini belirtmektedir.

Kavram olarak daha derin bakılması gerektiğinde politik okuryazarlık, yönetim ve güç/otorite kavramının olduğu her bir toplumsal yapıda gücün nasıl kullanıldığı ya da nasıl kullanılması gerektiği, bu yapıların ya da kurumların nasıl çalıştığını ya da çalışması gerektiğini bilgi, beceri ve değerler yoluyla ele almaktır (Crick ve Lister, 1978; Crick ve Porter, 1978). Crick ve Lister'in (1978) tanımında yer alan toplumsal yapı; aile, okul, üniversite, iş yeri ve ülke yönetimi olarak ele alınmaktadır. Diğer bir ifade ile politik okuryazarlık bireylerin ailede, okulda, çalıştığı kurumda ya da ülke yönetimi kapsamında politikada nasıl bir yönetim şekli olduğunu anlamayı ve bu yönetim içerisinde katılım sağlayarak gerektiğinde değişiklik sağlamayı içermektedir.

Politik okuryazarlık, katılımın günlük yaşam içerisinde devam etmesini gerektiren bir kavramdır. Ülke yönetimi kapsamında ele alındığında politik okuryazarlık, yalnızca seçimlerde oy kullanmak ve sonrasında ise yaşamına pasif bir şekilde devam etmek değildir. Oy kullanarak sergilemiş olduğu politik katılımı, günlük yaşamında da devam ettirmek politik katılım olarak görülmektedir. Doğanay, Çuhadar ve Sarı'ya (2007) göre politik okuryazarlık, günlük yaşamını sürdüren vatandaşların yöneticilerine ve politik kararlara katılım sağlayarak kişiler ve verilen ya da verilecek olan kararlar üzerinde etkili olmasıdır.

Selanik Ay ve Yavuz'a (2016) göre politik okuryazarlık, toplumsal hayatın ne şekilde işlediğini anlayabilmek amacıyla bireylerin günlük yaşamla bütünleşmiş olan politik meselelere dair eleştirel düşünme becerisine ve temel politik bilgilere sahip olmasıdır. Kuş'un (2015), Faiz ve Dönmez'in (2016) de vurgulamış olduğu gibi politik okuryazarlık, bulunduğu toplumsal yapıdaki günlük yaşam içerisinde bireylerin kendilerini ifade edebilmesini ve politik yaşama katılmasını sağlar.

Politik yaşama katılımı sağlayan politik okuryazarlık, politik konuların farkında olmak ve bu konularla ilgili sorumlulukların yerine getirilmesiyle ilgilidir (Crick, 2000). Vatandaşın siyasi konularda üzerine düşenleri yapması konusunda Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette'ye (2016) göre politik okuryazarlık, politik aktif katılımı ifade etmektedir. Politik okuryazarlık, demokratik sürecin mihenk taşıdır ve vatandaşların kamusal alana katılımını, eleştirel farkındalık geliştirmesini sağlar (Badlan, 2016).

Eleştirel farkındalık geliştirebilmeyi sağlayan politik okuryazarlık, farklı bakış açılarını ve önyargıları anlayabilmek için eleştirel düşünme becerisini kullanmaktır (Douglas, 2002). Diğer bir ifade ile ailede, okulda, iş yerinde, ülkede yönetimin olduğu her bir yapıda politik olaylar ve durumlar karşısında olayların arka planında yer alan nedenlerin neler olduğunu eleştirel bir gözle irdeleyen ve toplumdaki fikirlerin, değerlerin anlaşılmasını sağlayan politik düşünme becerisini kullanabilmektir. Horvath'a (2018) göre de politik okuryazarlık; siyasal sistemin işlenişinin, toplumdaki fikirlerin ve değerlerin anlaşılması; bir tartışmada hangi tutum ve değerler ile hareket edilmesini bilmektir. Horvarth (2018) da böylelikle politik okuryazarlığı tanımlarken politik düşünme becerisinin kullanılması gerektiğine değinmiştir.

Politik okuryazarlık, politik meselelere yönelik kendi ideolojisine rağmen objektif davranıp doğru olanı seçip kabul etmektir (Hacker, 2000). Hoşgörülü olmak ve demokrasiyi ayakta tutabilecek değerlere ve becerilere sahip olmaktır. Kruse'ye (2018) göre de politik okuryazarlık yardımı ile demokratik gereksinimler karşılanmakta; beceri ve değerlerin kullanılmasıyla demokrasi ayakta tutulmaktadır. Politik okuryazarlık, kişisel politik değerler kümesi geliştirmek ve bunları pratikte kullanabilme becerisidir (Brett ve diğerleri, 2002). Kruse (2018) tam da demokratik değerler geliştirme noktasında demokrasi okuryazarlığını, politik okuryazarlığın bir alt kümesi olarak ifade etmektedir.

Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak bir tanımlama yapmak gerekirse politik okuryazarlık, yönetimin bulunduğu her bir toplumsal yapıda (ailede, okulda, işte, devlet işlerinde) yönetimdeki gücün nasıl kullanıldığını ve alınan kararların neler olduğunu bilip değiştirilmesi ya da güçlendirilmesi gereken durumlar karşısında aktif katılımı bulundurmaktadır. Politik okuryazarlık var olan durumun daha da iyileştirilmesi için bilgi, beceri ve değerlerini kullanarak aile yapısı içerisinde, çalıştığı kurumda, okuduğu okulda ve yaşadığı ülkede demokrasiyi diri tutmak adına yönetim üzerinde söz sahibi olmaktır. Politik okuryazarlık sadece bir ülkede iktidarın kim olduğu, neler yaptığını bilmek değildir.

Yönetimsel olayların olduğu her yerde hoşgörü, adalet, özgürlük gibi demokratik değerleri; empati, eleştirel düşünme gibi becerileri kullanarak politik bir katılımda bulunmaktır. Bir nevi yönetimsel faaliyetlere yardımcı olabilmektir.

2.1.2. Politik Okuryazarlığın Tarihsel Çerçevesi

Bu bölümde politik okuryazarlık kavramının tarihsel seyri içerisinde özellikle eğitim alanında ortaya çıkışı incelenecektir. Tüm dünyada insanın var olduğu andan itibaren illaki politika da var olmuştur. İnsanlar kendi yazılı ve sözlü kurallarını oluşturmuş ve bunların uygulanması ya da uygulanmaması noktasında yaptırımlar uygulanmıştır. Toplumlarda legal ya da legal olmayan liderler bulunmuş ve etrafında bulunan insanları yönetmeye çalışmıştır. Ancak tanımlanarak eğitim sistemi içerisine dahil edilen politik okuryazarlık kavramının ortaya çıkışı bu bölümde ele alınmaktadır.

2.1.2.1. Dünyada Politik Okuryazarlık Kavramının Ortaya Çıkışı

1974-1979, 1996-1998 yılları arasındaki süreç, İngiltere’de politik okuryazarlık kavramının eğitim açısından ele alınması bakımından çok önemlidir. 1974 yılında İngiltere’de İşçi Partisi çok az bir fark ile seçimleri kazanarak iktidara gelmiştir. 1976 yılında ise partiden ayrılanlar sebebiyle çoğunluğu kaybetmiş ve 1977 yılında Liberaller ile ittifak kurmuştur. İşçi Partisi, 1978 yılında tekrar çoğunluğu kaybedince, 1979 yılında Muhafazakâr Parti iktidar olmuştur. Muhafazakâr Parti, 1996 yılında ara seçimlerde yaşananlar nedeniyle çoğunluğu kaybetmiştir. Böylelikle 1997 yılında İşçi Partisi bu kez çok büyük bir fark ile iktidarı elde etmiştir. Politik okuryazarlık kavramının ses getirmesinde öncü olan Prof. Dr. Bernard Crick ile İşçi Partisi arasındaki ilişkiye özellikle belirlenen tarihler arasında bakmak, politik okuryazarlık kavramının tarihsel boyutta daha net anlaşılmasına yardımcı olabilir.

II. Dünya Savaşı’nın etkisi ile Britanya’da insanların bilhassa gençlerin siyasetten uzaklaştığı ve seçimlerde oy kullanma kapsamında ülke yönetimine katılmadığı görülmüştür. Bu nedenlerden dolayı hükümet oy kullanarak ülke yönetimine katılımın artması için vatandaşlarının politik okuryazar olmaları amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda İşçi Partisi hükümeti, Prof. Dr. Bernard Crick ve akademik grubu ile görüşmelere başlamıştır. Bu görüşmeler neticesinde Bernard Crick’in başkanlığında politik okuryazarlık ile ilgili yirmi (20) yıl ara ile 1978 ve 1998 yılında iki ayrı rapor hazırlanmıştır (Crick ve Porter, 1978; Advisory Group on Citizenship, 1998).

İşçi partisinin iktidarda olduğu dönemlerde Crick ile görüşmelerin yapılmasının ardındaki nedeni görebilmek için Crick ile ilgili kişisel bilgilere bakmakta fayda görülebilir. 1965 yılında İngiltere’de Politika Teorisi ve Siyasi Kurumlar Profesörü olarak Sheffield Üniversitesi’nde göreve başlayan Bernard Crick, 1970’li yıllarda vatandaşlık, demokrasi ve politik konular üzerine çalışmalar yapmıştır (Badlan, 2016). Antidemokratik, ırksal ayrımları içeren söylemlere karşı olmuştur. 1983 yılında ise İşçi Partisi’nin liderliğine getirilen Neil Kinnock’un danışmanlığını yapmıştır (Wikipedia, 2020). Diğer bir ifade ile İşçi Partisi üyeleri ile yakın bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. 1978 yılında hükümetin desteği ve teşviki ile politik okuryazarlık, politik eğitim kapsamında ele alınarak bir rapor hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Politik Okuryazarlık Hareketi grubuyla hazırladıkları rapor ve ilgili makalelerden oluşan “*Political education and political literacy* [Politik eğitim ve politik okuryazarlık]” başlıklı kitabı 1978 yılında yayımlamışlardır (Crick ve Porter, 1978). Böylece politik Okuryazarlık Hareketi’nde Crick, hükümetin de desteğini alarak ülkede politik okuryazarlığın öncüsü olmuştur.

Bernard Crick, David Kerr, Derek Heater, Don Rowe, Ian Lister, Ian Porter, Richard Stradling’den oluşan *Politik Okuryazarlık Hareketi Akademisyen Grubu*, gençlerin aktif olarak sivil katılım sergileyebilmesi amacıyla gençlere vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık ile ilgili görüşlerini iletmeyi hedeflemişlerdir (McCowan, 2009). Britanya hükümetinin desteği ve teşviki ile Hansard Society Working Party (İşçi Partisi Hansard Topluluğu/Derneği)’ye destek veren bu akademisyenler, Prof. Dr. Bernard Crick başkanlığında Politik Eğitim Programı’nı hazırlamışlar ve politik okuryazarlığı politik eğitim amaçlı ele almışlardır (Crick ve Porter, 1978).

Politik okuryazarlık, toplumsallaşma çalışmalarında genellikle okulda politik eğitim amaçlı incelenmiştir. Bernard Crick ve Ian Lister de 1978 yılında politik eğitim kapsamında politik okuryazarlığı ele almış, politik okuryazarlığın bilimsel tartışmaya açılmasına yardımcı olmuştur. Böylelikle zaman içinde Crick ve Lister’in çalışmasıyla başlayan politik okuryazarlık çok farklı boyuta ulaşmıştır. Başlangıçta politik bilgi merkezde yer alırken zamanla beceri ve değerler merkeze alınmaya başlamıştır (Kruse, 2018).

1979 yılında iktidarı kaybeden ancak 1997 yılında büyük bir fark ile iktidara yirmi yıl sonra tekrar gelen İşçi Partisi, yeniden Prof. Dr. Bernard Crick başkanlığında politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların devam ettirilmesini talep etmiştir. 1998 yılında yine Crick başkanlığında toplanan Vatandaşlık Danışma Grubu (Advisory Group on Citizenship), bu

kez politik okuryazarlığı salt bir politik eğitim amacından vatandaşlık eğitimi amacına taşımıştır. Advisory Group on Citizenship (1998) tarafından yayınlanan “*Education for Citizenship and Teaching of Democracy in Schools* (Vatandaşlık için eğitim ve okullarda demokrasi öğretimi)” adlı bu rapor, literatürde “Crick Raporu” olarak da yer almaktadır.

Hazırlanan Crick Raporu ile politik eğitimden ziyade vatandaşlık eğitimine odaklanmıştır (Crick, 2000). Crick Raporu politik okuryazarlığı, vatandaşlık eğitiminin olmazsa olmaz üç bileşeninden biri olarak ele almıştır. Vatandaşlık eğitiminin üç bileşeni; toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal katılım ve politik okuryazarlıktır. Raporda vatandaşlık eğitimi programında ayrı ayrı politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerine yer verilmeden bu üç bileşeni kapsayan bilgi, beceri ve değerler ele alınmıştır. Crick Raporu sonrasında ise dünyada pek çok ülke özellikle Avrupa ülkeleri öğretim programlarında vatandaşlık eğitimi amacıyla politik okuryazarlığa yer vermeye başlanmıştır.

Politik Okuryazarlık Hareketi, Britanya'nın pek çok bölgesinde politik okuryazarlık, demokrasi ve vatandaşlık eğitiminin gelişimini anlamak için sağlam bir temel sağlamıştır. Bu temelin ardından *Youth Citizenship Commission [Gençlik Vatandaşlığı Komisyonu]*, *Citizenship Education Longitudinal Study [Vatandaşlık Eğitimi Boylamsal Çalışma]* da Britanya'da/İngiltere'de vatandaşlık eğitimi kapsamında politik okuryazarlığın gelişimine katkıda bulunmuşlardır (Badlan, 2016).

Günümüzde Avrupa'da, Amerika'da ve doğu ülkeleri içerisinde pek çok vatandaşlık eğitimine gönül veren kurum ve kuruluşlar internet aracılığı ile insanlara ulaşıp politik okuryazarlık düzeyinin ve farkındalığının artması için çalışmalar yapmaktadır. Özellikle İngiltere'de Shout out of UK: The Voice of Next Generations (Birleşik Krallık'tan haykırış: Gelecek neslin sesi) [<https://www.shoutoutuk.org/>], politik okuryazarlık kursları vermekte, okullar için ve okul dışından bireyler için politik okuryazarlık programları sunmaktadır. Sheffield Üniversitesi'nin çatısı altında “The Sir Bernard Crick Merkezi” (The Sir Bernard Crick Centre) kurulmuştur. Bu merkez, politikanın toplumsal anlayışı için çalışmalar yapmaktadır. Akademik gruptan oluşan bu merkez, politika ve politik okuryazarlık kavramına odaklanmaktadır. (The Sir Bernard Crick Centre, 2019). Öte yandan polititk okuryazarlık alanında öncülük yapan Prof. Bernard Crick'in ilkelerini ayakta tutmayı amaçlamaktadır. Birleşik Krallık'ta bulunan bir diğer merkez/dernek ise öğretmenleri ve vatandaşlık eğitimi ile ilgilen diğer insanları temsil eden Association for Citizenship Teaching [Vatandaşlık Eğitimi Derneği] (ACT)'dir. Dernek, 2001 yılında Prof. Bernard

Crick tarafından kurdurulmuştur. Bu derneğin amacı, nitelikli bir vatandaşlık eğitimi ile çocukların ve gençlerin yaşamını dönüştürebilmektir. Bu amaç doğrultusunda vatandaşlık eğitimini geliştirecek ve teşvik edecek programlar hazırlamak ve üyelik hizmetleri sağlamak; mesleki gelişim, eğitim ve network oluşturma; vatandaşlık öğretimi kapsamında araştırmaların ve akademik çalışmaların yapılmasına, öğretim materyallerinin hazırlanmasına destek verilmektedir (Association for Citizenship Teaching, 2019).

Büyük Britanya’da İngiltere’nin yanı sıra İskoçya da politik okuryazarlığın geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Tıpkı İngiltere’deki gibi vatandaşlık eğitimi kapsamında öğretim programlarında politik okuryazarlığa yer vermektedirler. Hatta ülkede oluşturulan İskoçya Eğitimi Yürütme Ajansı (Education Scotland) devletin öğrenme ve öğretmede kaliteyi ve gelişmeyi sağlamakla görevli ulusal kuruluşudur. Her yaştan öğrenen için daha iyi öğrenme deneyimleri sağlamakla görevlidir. Education Scotland tarafından hazırlanan çalışmalarda politik okuryazarlığa da yer verilmektedir. Ajansa göre politik okuryazarlık, çocukların ve gençlerin kendi görüşlerini bildirmek ve emin bir şekilde ifade edebilmek için kaynakları eleştirel olarak incelemelerini sağlar (Education Scotland, 2017).

Büyük Britanya içerisinde yer alan İskoçya’da da politik okuryazarlık yönünde çalışmaların yapılması ve bu yönde ilerleme gösterilmesi konusunda çok önemli olan bir durum vardır. Tıpkı İngiltere’de olduğu gibi İskoçya’da da Prof. Dr. Bernard Crick’in etkili olduğu söylenebilir. The Guardian’da (2020) da yer aldığı gibi Prof. Dr. Bernard Crick 1984 yılında İskoçya’ya taşınmış ve burada devrim hareketinde aktif bir şekilde yer almıştır. İskoçya’da Glasgow Üniversitesi’nde misafir profesör olarak görevlendirilmiş ve üniversitede eğitimle ilgili önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca İskoç Parlamentosu Kampanyasında da aktif bir rol oynamıştır. Günümüzde İskoç Parlamentosu’nda Crick’in önerilerine yer verilmesi, Glasgow Üniversitesi’nde belli yerlere Bernard Crick’in adının verilmesi onun başarılı olduğunu da göstermektedir (Wikipedia, 2020).

2.1.2.2 Türkiye’de Politik Okuryazarlık Kavramının Ortaya Çıkışı

Türkiye’de politik okuryazarlık kavramı çok yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de politik okuryazarlık ile ilgili çalışmalar, 2010’lu yıllarda akademik çalışmalar yapılması ile başlamıştır. Faiz (2016) tarafından “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları” başlıklı ilk doktora tezi çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalara ilgili alan yazın kısmında detaylı bir şekilde yer

verilecektir. Ancak doğrudan politik okuryazarlık kavramı ile ilgili ilk akademik çalışma da Kuş (2013) tarafından yazılan aktif vatandaşlık kapsamında politik okuryazarlık ile ilgili kitap bölümü çalışmasıdır. Türkiye’de politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların daha çok sosyal bilgiler eğitimcileri tarafından yapıldığı görülmektedir (Kuş, 2013; Faiz, 2016; Faiz ve Dönmez, 2016; İnan, 2016; Kara ve Tangülü, 2017; İnan ve Tarhan, 2018; Görmez, 2018; Aslan, 2019; Demir, 2019; Şan, 2019; Tarhan, 2019; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020).

Öğretim programları kapsamında Türkiye’de okuryazarlıklara önem verilmeye başlanmış ve özellikle medya okuryazarlığı bir beceri olarak programlarda yerini almıştır. 2016 yılında 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasında öğretim programlarında, özellikle de Sosyal Bilgiler Öğretim programında 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan siyasi olaylara da yer verilmeye başlanmıştır. Hemen ardından Sosyal Bilgiler öğretim programında değişiklik çalışmaları yapılmış; kazanım sayıları ve bazı konular azaltılmış, vatandaşlık yeterlikleri belirlenmiş, bilgi ve becerilerde bazı değişikliklere yer verilmiştir. Hazırlanan taslak program, 2018 yılında yayımlanmıştır. Böylelikle 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda “politik okuryazarlık” ilk kez bir beceri olarak yer almıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

2.2 Politik Okuryazarlık Boyutları

Politik okuryazarlık kavramının eğitim-öğretim sistemi içerisinde iki türlü ele alındığı görülmektedir: Politik Eğitim ve Vatandaşlık Eğitimi. 1970’li yılların başında Hansard Society’s Programme for Political Education kapsamında Prof. Dr. Bernard Crick başkanlığındaki Working Party, araştırmalar yapmış ve politik eğitim programı oluşturmuşlardır. İngiliz Hükümeti politik katılımı arttırmak amaçlı bu çalışmalara destek vermiştir. Bu programda politik okuryazarlık, politik eğitimin temel taşı oluşturmuştur ve aktif vatandaşlık da hedefler arasında yer almıştır. Daha sonra raporlar ve ilgili makaleler, Crick ve Porter (1978) editörlüğünde *Political Education and Political Literacy* [Politik Eğitim ve Politik Okuryazarlık] adı altında kitaplaştırılmıştır. 1998 yılında ise yine Advisory Group, “Education for Citizenship and Teaching of Democracy in Schools” adlı raporda yine Crick’in başkanlığında politik okuryazarlık, vatandaşlık eğitimi noktasında ele alınmış ve bundan sonra da politik okuryazarlık, vatandaşlık eğitimi içerisinde yerini alarak devam ettirilmiştir. Vatandaşlık eğitiminde ise sosyal katılım, toplumsal ve ahlaki sorumluluk ile politik okuryazarlık vatandaşlık eğitiminin ayrılmaz temel taşları olmuştur.

Collins (1992), bütün okuryazarlıkların aslında politik olduğunu belirtmiş ve okuryazarlık boyutlarından yola çıkarak politik okuryazarlık boyutlarını şöyle ifade etmiştir: *Politik okuryazarlığın alanı, politik okuryazarlığın kapsamı, politik okuryazarlığın derinliği.*

Kruse (2018) politik okuryazarlığın boyutlarını bilgi, beceri ve değerler olarak ele almıştır. Politik okuryazarlık boyutlarının neler olduğu net bir şekilde ortaya koymasalar da genel olarak pek çok çalışmalara bakıldığında politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve tutum/değerler etrafında ele alındığı görülmektedir (Crick ve Porter, 1978; Crick & Lister, 1978; Advisory Group, 1998; CFE, 2013, vb.). Bu boyutlar da Collins'in (1992) kapsam boyutu içerisinde yer alabildiğinden bu boyutlara politik okuryazarlığın kapsam boyutunda yer verilecektir.

1. Politik okuryazarlığın alanı: Devlet/devletin yönetim şekli/kurumsal yapısı ve siyaset biliminin/politikanın uğraşı alanıdır.

Collins (1992)'in bu iki alanına ek olarak toplum ve birey ve medya da eklenebilir.

2. Politik okuryazarlığın kapsamı: Collins'e (1992) göre bu boyut, "politik okuryazarlık ve eğitim/öğretim" kısmını yansıtmaktadır ki bu da politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler boyutunu içermektedir. Bu boyut, politik okuryazarlığın geliştirilmesini ele alarak okullardaki eğitim/öğretim yönüne vurgu yapmaktadır. Ona göre çağdaş söylemde genel olarak belli bir siyasi sistemin kurumları ve süreçleri üzerinde okullarda gerçekleşen öğrenmeyi ifade eden politik okuryazarlıktır. Politik okuryazarlık, vatandaşlık eğitimi için kitlesel bir eğitim programı olarak da anlaşılmaktadır.

3. Politik okuryazarlığın derinliği: Politik okuryazarlık için bireylere yönelik okullardaki eğitim/öğretimin yanı sıra devlet adamlarının da politik okuryazarlık noktasında eğitilmesini ele alan bu boyut, bir nevi politik okuryazarlığın kapsam boyutunun vurguladığı okullardaki eğitim/öğretimi kısıtlamaktadır. Diğer bir ifade ile politika ile yakından ilişkili olan politikacıların da politik okuryazar olması gerektiğini yansıtan bu boyut, politik okuryazarlığın kim için, ne seviyede geliştirilmesinin farkındalığını yansıtmaktadır. Devlet memurlarını/yöneticileri, politikacıları, tüm seçmenlerin eğitimlerini de politik okuryazarlığın içermesi gerektiği belirtilmiştir.

Collins'in (1992) bu açıklamalarını destekler nitelikte Douglas (2002) politik okuryazarlığın geliştirilmesini ele alırken ilgi oluşturma ve bu ilgiyi sürdürme görevinin

yalnızca vatandaşlık eğitimcilerinin olmadığını ifade etmiş ve politika ile ilgilenenlerin de vatandaşlarına ulaşma yollarını düşünmelerini, bu yolları kullanmalarını gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Henn, Weinstein ve Wring'in (1999) yapmış olduğu "Young people and citizenship" adlı araştırmada yer alan gençlerin politika ile ilgili yorumlarının dikkate alınmasını da önermiştir. Bu nedenledir ki derinlik noktasında politikacıların da politik okuryazar bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Pacho (2014) toplumu genel olarak ele alarak adil ve insani bir toplumun elde edilebilmesi için toplumdaki her bir kesimin politik katılım ve sorumluluğa sahip olması gerektiğini belirtmektedir.

Politik okuryazarlığın derinliğinin önemi; politik okuryazarlığın kime, ne amaçla, ne seviyede, ne şekilde, nerede, vb. verileceği/geliştirileceğini belirlemesidir. Örneklendirmek gerekirse bu çalışmada politik okuryazarlık, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik vatandaşlık eğitimi amaçlı, üniversite/okul çatısı altında eğitim öğretim sistemi içerisinde geliştirilmesi noktasında ele alınmıştır. Bu politikacılar, toplumun her bir kesimi için ele alınabilir. Derinlikten kasıt, hedef grubunu belirleyip ona göre politik okuryazarlığı ele almaktır.

Collins'in (1992) bu boyutları içerisinde, okullardaki eğitim öğretime yönelik bir eğitim programı olarak politik okuryazarlık boyutlarını politik okuryazarlığın alanı ve kapsamı olarak ele alınabilir. Zira politik okuryazarlığın derinliği noktasında ele alınabilecek politik okuryazarlık eğitimi daha farklı bir boyutu ve araştırmayı yansıtmaktadır. Ancak şu da söylenebilir ki siyasilerin-milletvekillerinin eylemleri, söylemleri vatandaşları da etkileyebilmektedir.

2.2.1. Politik Okuryazarlığın Alanı

Collins (1992), politik okuryazarlığın alanını polity ve politics kavramları ile açıklamaktadır.

Yönetim/Devlet/devletin yönetim şekli/kurumsal yapı (Polity)

Collins'e (1992) göre bu boyut toplumdaki gücü/iktidarı yansıtmaktadır. Toplum içerisinde gücün uygulanması ile ilişkilendirerek bu kamusal alanı "demokrasi için anayasal olarak garanti altına alınmış prosedürler" olarak ifade etmektedir. İfade edilen prosedürler gerek kanunları yasalaştırmayı ve bununla birlikte sistemin işlediği kanunlarda ve kanunu oluşturanlarda değişikliğin olmasına izin vermeyi içermektedir. Daha doğrusu bu

“yönetim/devlet/devletin yönetim şekli/kurumsal yapı” olarak Türkçeleştirilen “polity” kavramı siyasetin yapıldığı kurumsal yapıyı içermektedir. Diğer bir ifadeyle, ülke yönetiminin şekli ile ilişkili olmakla birlikte genel yönetim kavramını ifade etmektedir.

Toplum içerisinde yasama, yürütme, yargı organlarına sahip olan; kanunlar koyan ve bunları uygulayan örgüte devlet denir (Turay, 1997). Devletin temel taşlarından olan hükümet, siyasi partiler, dernekler, kısacası kurum ve kuruluşlar, kurumsal yapıyı yansıtmaktadır. Özellikle kanunların oluşturulması, değiştirilmesi noktasında bireyler aktif rol alabilmekte, istekte bulunabilmektedir ki bu da politik okuryazarlığın bu alanı içerisinde olan parlamento ile de ilişkilidir. İnan ve Tarhan (2018) da devletin kurum ve kuruluşlarını politik okuryazarlığın alanı olarak ele almıştır.

Politika (politics) biliminin/politikanın uğraşı alanı

Collins’e (1992) göre politik okuryazarlığın diğer bir alanı, *siyaset biliminin/politikanın uğraşı alanı*dır. Çünkü ona göre politik okuryazarlığın diğer boyutlarında da ele alınacak olan bu alanda politika biliminin bilimsel gündemi ve konuyla ilgilenenler için çok daha fazla konular bulunabilecektir. Crick ve Lister’a (1978) göre siyaset anlayışı, var olan çatışmaları ve bunların sebeplerini anlamak ile başlar zira kaçınılmaz bir şekilde siyaset, görüş/çıkar ve ideal çatışmaları ile ilgilidir.

Politika ve okuryazarlık birbirleri ile bağlantılı olmuş ve birbirinden ayrılmaz bir şekilde de varlığını sürdürmüştür (Ingram Wills ve Harris, 2000). Collins’e (1992) göre insanın politika ve devlet üzerine uzun bir yansımanın/düşünce geleneğinin mirasçıları olduğu ve bu nedenle de geçmişten bu yana sürekli gelen, yeniden düzenlenen eski soruların (örneğin, bireylerin devlete karşı görevleri) yanı sıra tarihsel değişim ile yeni oluşan soruları (örneğin, nükleer silahları olan bir dünyada güvenlik nasıl elde edilir?) içeren tartışmalar politik okuryazarlık alanında yer almaktadır. Bu yansımayı/düşünce geleneğini korumak ve yenilemek siyaset biliminin görevidir. Siyaset biliminin meşgalesi, kurumların şekillerini ve süreçlerini tanımlamaktadır. Bu ifadelerden de anlaşılabilceği üzere bu alan, siyaset ile ilişkilendirilebilecek her fikri, eylemi, konuyu içerebilmektedir. Siyasilerin söylemleri, tarihte/geçmişteki ya da günümüzdeki devletlerin eylemleri, söylemleri, anlaşmaları, devletler arasındaki ilişkiler, vb. gibi konuların tartışılmasını, ele alınmasını içeren bir alandır. İnan ve Tarhan (2018) da politik okuryazarlığın alanları arasında ulusal ve uluslararası güncel politik konuların olduğunu belirtmiştir.

Crick ve Lister (1978, s.38), politik okuryazarlığı açıklarken “politik” örneklerinin bulunduğu üç alandan ilkinin, “politikacıların, politik aktivistlerin konuşmaları ve davranışları” olarak ifade etmiştir. Bu örnekler, başta parlamento içerisinde olmakla birlikte parti grup toplantılarında, kamuoyuna açıklamalarında kolaylıkla görülebilir. Diğer bir politik örneklerin bulunabileceği alanı ise siyasal bilimcilerin ortaya koydukları ürünleri, eserleri olarak ifade etmektedir. Son olarak da sıradan insanların katılımını sağlayacak olan politik örnek alanının ise günlük yaşamda politik olan tüm konularda ve ailede, eğitim, kulüp ve dernek gibi kurumlardaki tecrübenin ve gözlemlerinde olacağını belirtmiştir.

Bu noktada politika biliminin sahip olduğu güç, yönetim gibi kavramlar, sadece siyasi kurumlarda değil sosyal kurumlarda da kendisini göstermektedir ki Douglas (2002), Frazer’dan (1999) alıntı yaparak gücün, yönetimin toplumun her alanında ve her kurumunda olduğunu, dolayısıyla da bunların da politik okuryazarlık içerisinde yer alabildiğini belirtmiştir.

Toplum ve Birey

Politik okuryazarlık alanına toplum ve birey de eklenebilir. Çünkü politika ile toplum ve birey arasında dinamik bir ilişki söz konusudur. Toplum, herhangi bir alan ile ilgili çıkarılan yasalar sonucunda sosyal ve ekonomik açıdan doğrudan etkilenmektedir (Pessima, 1997, s.64). Keza birey ya da toplum da yasaların değiştirilmesi noktasında etkili olabilmektedir. Maitles (1997) toplumsallaşmak için politik bilginin gerekli olduğunu belirtmiştir. Politika, bir toplum içerisinde değerlerin nasıl tahsis edildiği ya da nasıl dağıtıldığının bilgisini (Turay, 1997, s.102) de içermektedir. Ancak Douglas’ın (2002) da belirttiği gibi milli, yerel ya da evrensel politika boyutunda ele alınan ortak görüşün, her bir birey için geçerli ya da başarılı olmadığı/olmayacağı da söylenebilmektedir. Zira birey, ait olduğu toplum ya da grup içerisinde kendi değerlerini/görüşlerini göz ardı etmek zorunda kalmamalı. Demokratikleşme noktasında özgürce hareket edebilmelidir.

İlgili alan çalışmalarına bakıldığında toplum ve birey noktasında bireylerin ön planda tutulduğunu söylemek yanlış olmasa gerek. Çünkü bireylerin politik okuryazarlık değer ve becerileri yoluyla demokratik bireyler olacağı ve dolayısıyla da demokratik toplumun daha kolay oluşturulabileceği/devam ettirebileceği söylenebilmektedir. Biraz daha açmak gerekirse Douglas (2002) vatandaşlık eğitimi içerisinde politik okuryazarlığı ele alırken eğitimcilerin bireylere politik kararlar ve kendi yaşamları arasında bağlantı kurmalarına

yardımcı olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Politik okuryazarlık ise bilgi, beceri ve değerler yoluyla, sorumlu vatandaş olmaları ve toplumun karar verme süreçlerine katılmaları noktasında öğrencilere rehberlik etmektedir (Curriculum for Excellence, 2013).

Bu alan vatandaşlık eğitiminin ve dolayısıyla da politik okuryazarlığın olmazsa olmazı olarak belirtilebilir. Zira toplumun etkisi altında olan birey, toplumu üzerinde bir etkiye de sahip olmalıdır. Bernard Crick'in başkanlığında Advisory Group on Citizenship'in (1998, s.9) oluşturduğu ve temel üç unsurundan birinin de politik okuryazarlık olduğu vatandaşlık eğitimi programında, politik okuryazarlık için şu ifadeye yer verilmiştir: "Aktif ve politik okuryazar olan bütün vatandaşlar, her seviyedeki yönetim ve toplum meselelerini etkileyebileceklerine inanırlar/inandırılırlar". Bunun yanı sıra politik okuryazarlığın diğer vatandaşlık eğitimi unsuru olan "toplumsal ve ahlaki sorumluluk" ile "toplumsal katılım" ile de ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Birey, bir vatandaş olarak kendi özel dünyasında varlığını devam ettirirken dahi çevresinde, toplumun diğer bireylerinin de var olduğu bilgisine sahiptir (Sarıbay ve Ögün, 1998), sahip olmalıdır.

Temel unsuru, toplum yönetimini ve her bir bireyinin refahını içermek olan politika, toplumdaki her bir bireyin yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir (Pacho, 2014). Politik okuryazar bir birey, politika ve toplum arasında denge kurandır. Politik okuryazarlık toplumdaki bir eksiklik, gereken değişiklik üzerine bilgi, beceri, değerleri aracılığıyla politik fikirler üretmeye yardımcı olmaktadır. Sarıbay ve Ögün (1998) yurttaş, şahsi beklenti ve değerlerinin toplumun beklenti ve değerlerinden çok farklı olmayacağını bilen kişi olarak tanımlamaktadır. Politik okuryazarlık açıklanırken yine toplum ile ilişkilendirilerek verilmiştir (Advisory Group On Citizenship, 1998, s.41): "Öğrenciler, bilgi, beceri ve değerler yoluyla toplum hayatında kendilerini nasıl etkili hale getirebileceklerini öğrenirler". CFE (2013) de politik okuryazarlığın politik kararları anlama ve bu kararların kendi hayatlarını nasıl etkilediğini anlama noktasında herkese yardımcı olacağını ifade etmektedir. Turay'a (1997) göre politika, sorunların toplum içerisinde nasıl oluştuğu ve nasıl çözüleceğini ele almaktadır ki politika, bir toplumun kaderini ilgilendiren kararları yansıtmaktadır.

Bir bireyin eylemi/davranışı/söylemi, çevresinde var olan diğer insanları da etkileyebildiği için kişi eylemlerinin ne gibi etkilere sahip olduğunun farkında olmalı ve ondan sonra eylemlerini düzeltmelidir (Crick ve Lister, 1978, s.37). Ayrıca politik okuryazarlığı açıklarken "politik" örneklerinin biri; "ailede, mahallede, okulda, eğitim

kurumlarında, gayri resmi grupların içerisinde yer alan günlük yaşamın politikasını gözlemlene ve tecrübelenmedir (1978, s.38) ve yalnızca bu örneğin/alanın sıradan insanlar için katılımı sağlayacağı belirtmiştir.

Politik okuryazarlık sadece parlamento gibi siyasi kurumlarla ilişkili değil aynı zamanda ailede, okulda, bir kulüpte kısacası toplumun herhangi bir biriminde yaşanan yönetime, güce, politikaya dair bilgi, beceri ve değerler geliştirmeyi içermektedir. Pacho (2014) da politikanın güç ve yönetim ilişkisi üzerinden toplumun her bir yapı taşında politik ilişkilerin olduğunu ifade etmiştir. Örneklendirmek gerekirse bir iş yerindeki yönetici ile çalışan(lar) arasındaki ilişki de politik okuryazarlığı gerektirmektedir. Crick ve Lister (1978), politik okuryazar bir bireyin gücün kimin elinde olduğunu, kurumların nasıl çalıştığını bilmesini yalnızca siyasi kurumları değil toplumun temel birimi olan aileyi, okulu, fabrikayı, vb. de içerdiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra onlara göre toplumun/insanın her hangi bir durumunun politik boyutlarını ele almak politik eğitim ve politik okuryazarlık sınırları içerisinde yer almaktadır.

Biraz daha açmak gerekirse toplum ya da toplumların tarihi, coğrafyası, dili, ekonomisi, kültürü, ideolojileri üzerine politik bilgi, beceri ve değerler yoluyla katılım gerçekleştirilebilir. Politik okuryazarlık, toplumu ilgilendiren hemen her alandaki konuları, her şeyi politika çerçevesince içerisine alabilmektedir.

Politik kararlar, toplumun her alanını etkilediğinden sosyo-ekonomik bir etkiye sahiptir (Pacho, 2014). Diğer taraftan toplum içerisinde gerçekleşen olayların niteliği (ekonomik, ahlaki, vb.) bireylerin politik eylemlerinin yönü direkt belirleme potansiyeline sahiptir (Sarıbay ve Ögün, 1998). Bununla birlikte toplum ya da ait olduğu grup içerisinde birey, kendi değerlerini iradesi doğrultusunda ne kadar yansıtıp yansıtamadığı da önemlidir. Grup psikoloji ile hareket edildiğinde farklı görüşlerin dile getirilebilmesi de önem taşımaktadır. CFE (2013) politik okuryazarlık programında politika ve politika ile ilgili konuların bireyin kendi hayatındaki etkisini anlamaları için politik okuryazarlığın yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bunun ile birlikte bireyin ait olduğu toplum ya da grup içerisinde kendi değerlerini de oluşturabilmeli; yalnızca ait olduğu gruba ters düşmemek adına kendi değerlerini, hoşgörüsünü göz ardı etmemelidir.

Politika, toplum ve bireyler karşılıklı bir etkileşim içerisinde. Dolayısıyla da politik okuryazarlık; birey, toplum ve politika ilişkisini içerirken birey ve toplum noktasında demokratik değerlerin ön planda tutulması önem taşımaktadır.

Medya

Politik okuryazarlık ve medya noktasında temelde iki önemli kısmın olduğu söylenebilir:

1) Politik okuryazarlığın alanları içerisinde de yerini alan politikanın yapıldığı yer noktasında mecliste yaşananlar ve politik konuların bireye/topluma ulaştırılması noktasında medyanın (Meclis TV, gazeteler, radyo ve televizyon, sosyal medya) önemli bir araç olması. Diğer bir ifade ile politikanın resmi olarak yapıldığı mecliste yaşananların ve yerel, ulusal, uluslararası siyasi olayların medya aracılığı ile topluma ulaşabilmesi. 2) Medyanın politik konuları ele alış şekli. Pacho'ya (2014, s.15) göre “politika, kitlesel medyaya hâkim/egemen” olduğundan toplum içerisinde karar verici olan kurum ve süreçlerin iyi bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.

Bireylerin ihtiyacı olan politika ile ilgili bilginin çoğu medya yoluyla elde dilmektedir. Bu bilgi okuldan elde edilmemektedir zira okul, medyadan elde edilen bilginin işlenmesinde bireylere yardımcı olmaktadır: Eleştirel bir yaklaşım ile kendi fikirlerini oluşturma, başkalarının fikirlerini değerlendirme, etkili ve sorumlu bir şekilde katılımda bulunma yollarını verme konusunda yardımcı olmaktadır (Crick ve Lister, 1978). Dolaylı nitelikte olup bir politikleşme aracı olan medya, her türlü politik akımın mesajlarını iletmekle birlikte seçici ve yorumlayıcı bilgileri içererek bireyin kendi rolünü pasif kılabilen bir işlevdedir (Sarıbay ve Öğün, 1998). Turan (1977), siyasal toplumsallaşmada aracı kurumlardan birini “Kamu haberleşme araçları” olarak vermiştir ki radyo, televizyon, gazete, vb. araçlar yalnızca bilgi aktarma işlevine sahip değildir. Bunun yanı sıra bireylerin genel ve siyasal kültürünü etkilemektedir.

Diğer bir noktadan bakıldığında ise Democracy and Political Literacy Project (tarihsiz) politik okuryazarlığın medya, sosyal olaylar ve düşünceler yoluyla kazandırılabilceğini belirtmektedir. Bu nedenle politik okuryazarlık ile medya arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Politik okuryazarlık alanını yansıtan politika, medya içerisinde kendisini gösterebilmektedir.

2.2.2 Politik Okuryazarlığın Kapsamı

İlgili literatüre bakıldığında politik okuryazarlığın iki açıdan ele alındığı görülmektedir: Politik eğitim (1978) ve vatandaşlık eğitimi (1998). Bu iki açıdan da aynı ismin (Bernard Crick) ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak vatandaşlık eğitimi kapsamında ele alınan politik okuryazarlığın gerek sosyal bilgiler dersi gerekse diğer disiplinler için daha uygun olduğu söylenebilir. Kerr'in (2014) de ifade ettiği gibi politik okuryazarlık, politik eğitimden daha geniştir diğer bir ifade ile politik eğitimi de kapsayarak vatandaşlık bilgisi ve aktif vatandaşlığı harmanlayan vatandaşlık için eğitimi (Education for citizenship) yansıtan bir kavramdır.

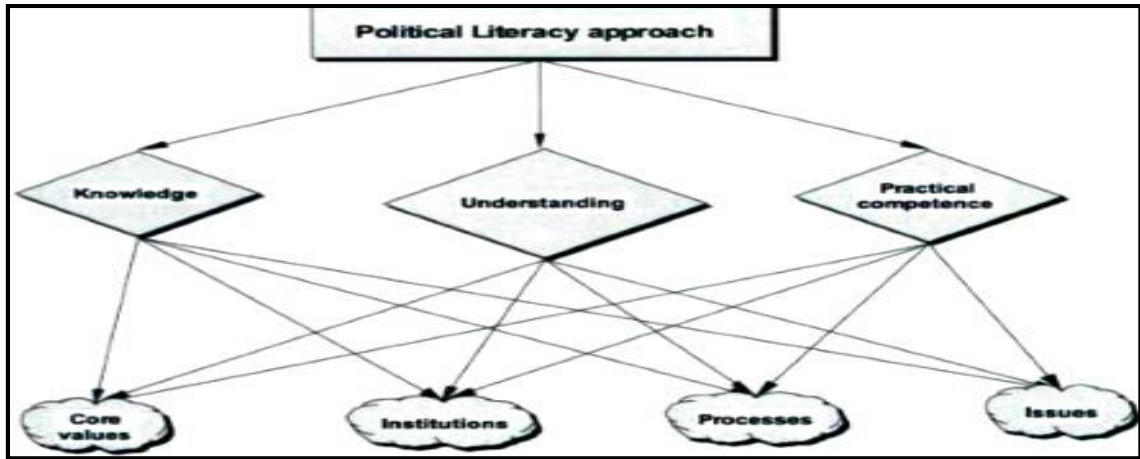
Crick ve Porter (1978) editörlüğünde hazırlanan politik eğitim programı raporu ve politik okuryazarlık, politik eğitim ile ilgili makaleleri içeren kitapta [*Political Education and Political Literacy*] politik eğitim ve politik okuryazarlık noktasında politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler yoluyla verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu rapor sonrası ise 1998 yılında yine Bernard Crick başkanlığında, içerisinde politik okuryazarlığı ve önemini içeren bir rapor (Advisory Group for Citizenship Report, 1998) daha hazırlanmıştır. 1978 yılında politik eğitim ile birlikte ele alınmışken 1998 yılında vatandaşlık eğitim programı içerisinde ele alınmıştır. İki rapor da politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler ile ele alınması gerektiğini yansıtmaktadır.

Eğitim, genelde ölçülebilir sonuçlar/çıktılar, net standartlar, yeterli ve etkili olunduğunu gösteren bilgi olarak ele alınsa da demokrasi ve politik okuryazarlık bilgidен daha çok bir yaşam biçimini yansıtmaktadır (Ljunggren ve Unemar Öst, 2010). Politik okuryazarlık bilginin, beceri ve değerler yoluyla ele alınmasını gerektirmektedir. “Politik okuryazarlık, bilgi, beceri ve değerlerin bir birleşimidir” (Crick, 2000, s.61). Politik okuryazarlık, okula dayalı/okul temelli vatandaşlık için eğitim noktasında bilgi, beceri ve değerler yoluyla kitlesel bir eğitim programı olarak yerini almıştır (Collins, 1992). Zira Bernard Crick başkanlığında Advisory Group Raporu’nda (1998); politik okuryazarlık, toplumsal katılım, ahlaki ve toplumsal sorumluluk bileşenleri birbiri ile ilişkili ve bağımlı bir şekilde vatandaşlık için eğitim çerçevesinde ele alınırken kavramlar, değerler ve eğilimler, beceriler ve yetenek, bilgi ve kavrama/anlama ön plana çıkmaktadır. Yani politik okuryazarlık için önem taşıyan bilgi, beceri ve değerler boyutu kavramlar ile de verilmektedir. Douglas’a (2002) göre vurgulanan bu boyutların vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık üzerinde öğretmenlere geniş bir perspektifi görselleştirmeyi sağlayacaktır.

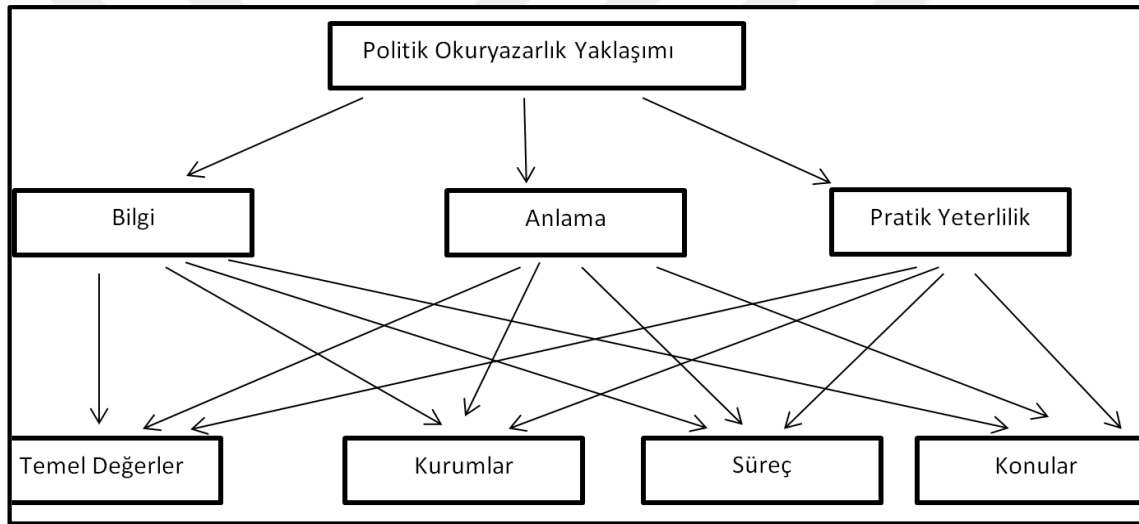
Politik okuryazarlık için yalnızca kurumlar hakkında bilgi/anlama yeterli olmamaktadır çünkü politik okuryazarlık, politik bilgiden çok daha derindir. Bu nedenle politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler yoluyla verilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Advisory Group Report, 1998; Maitles, 1997; CFE, 2013; Crick ve Porter, 1978; Douglas, 2002; Thompson, 1997; vb). Political Literacy and Civic Education Project'te politik okuryazarlık siyasal sürece katılma olarak belirtilmiştir (Thompson, 1997). Biraz daha açmak gerekirse politika ya da belli bir siyasal sistem, o sisteme ait olan kurumlar, kurumların süreçleri hakkında bilgi sahibi olmak bireyi tek başına politik okuryazar kılmaz. Bunun ile birlikte bu kurumların oluşmasında nelerin etkili olduğu, bir birey ya da toplum olarak bu kurumların oluşmasında nerede olduğu, politikadan nasıl etkilendiğini ya da politikayı nasıl etkileyebileceğini bilgi, beceri ve değerler yoluyla elde etmek politik okuryazar bireylerin var olmasını sağlayabilecektir. Politik bir duruş sergilerken farklı görüşteki diğer insanlara karşı nasıl bir tutum sergileyeceğini, nasıl bir dil kullanması gerektiğini ve hangi değerlere yer verilmesi gerektiğini bilen ve bunları uygulayan bireyler, politik okuryazarlığın kapsamındadır.

Bilgi, beceri ve değerler yoluyla verilmesi gereken politik okuryazarlık üzerine literatüre bakıldığında birtakım tartışmaların/ikilemlerin mevcut olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki, politik okuryazarlığın içerik ağırlıklı mı yoksa beceri ağırlıklı mı olması gerektiği; diğeri ise politik okuryazarlık bilgi, becerileri ve değerlerinin kavramsal bir yöntemle mi, konu başlıkları halinde mi verilmesi gerektiğidir. Douglas'a (2002) göre, zaten sıkıcı olarak görülen politikanın politik okuryazarlık eğitimi noktasında yalnızca içerik yüklü olması ya da aktarım yoluyla verilmemesi gerekmektedir.

Anderson'un politik okuryazarlık modeli ise şöyledir (Anderson, 2008, s.13'ten akt. Rack, 2016, s.50):

Şekil 1: Anderson'un Politik okuryazarlık Yaklaşımı/Modeli

Şekil 2: Anderson'ın Politik okuryazarlık Yaklaşımı/Modeli (Türkçe)

Şekil 1’de de belirtildiği gibi Anderson’ın politik okuryazarlık modelinde bilgi, anlama, pratik yeterlilik vardır. Bunların her birisi ise temel değerler, kurumlar, süreçler ve konular ile ilişkilidir. Pratik yeterliliğin politik okuryazarlığın beceri boyutunu yansıttığı da söylenilebilir.

Bilgi, beceri ve değerler boyutlarının kavramlar yoluyla ele alındığı çalışmalar mevcuttur (Bkz. Crick ve porter, 1978; Crick ve Lister, 1978; Advisory Group Report, 1998; Douglas, 2002). “Politik bilgi, genellikle kavramsal olarak kategorileştirilir ve kavramlar, politik bilgi ile politik anlayış arasında gerekli bir köprüdür” (Slater ve Hennessey, 1978, s.253). Politik okuryazarlık geliştirme stratejileri; “Kavramlar üzerine odaklanma, (güncel) konu başlıkları kullanmadır.” (Douglas, 2002, s.5). Bu nedenledir ki kavramların gerek bilgi

boyutunda gerekse yöntem içerisinde yer aldığı söylenebilmektedir. Ancak bunun yanı sıra kavramlardan ziyade konu başlıkları/politik sorunlar ile de bilgi, beceri ve değerler yoluyla politik okuryazarlığı ele alan çalışmaların olduğu görülmektedir (Bkz. Porter, 1978, s.198, 233).

2.2.2.1. Bilgi Boyutu

Crick ve Porter (1978), politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler boyutu ile politik eğitim sistemi içerisinde ele almıştır. Advisory Group (1998), Douglas (2002), CFE (2013), Maitles (1997), Collins (1992), vb. ise politik okuryazarlığın yalnızca politik eğitim ile sınırlandırılmadan vatandaşlık eğitimi içerisinde ele almışlardır.

Politik okuryazar bir bireyin sahip olabileceği bilgi türleri (Crick ve Porter, 1978, s.13) şunlardır:

- a. Konu/problem ile ilgili temel bilgi: Gücün kimin elinde olduğu, kaynağını nereden aldığı, söz konusu kurumların nasıl çalıştığı (Bu bir parlamento, Kontluk meclisi komitesi/il yönetim meclisi, bir fabrika, okul, sendika, kulüp veya aile için de geçerlidir).
- b. *Konu/problem ile ilgili temel bilgi* içerisinde 1. Maddede yer alanların bilgisini kullanarak ve konunun/problemin doğasını anlayarak nasıl aktif katılımın sağlanacağı
- c. Konunun/problemin çözülmesi için en etkili yolun nasıl tahmin edileceği
- d. Konu/problem çözüldüğünde politika hedeflerine ulaşmada nasıl başarılı olunduğunu fark etme
- e. Başkalarının bakış açılarını ve yaptıklarının gerekçelerini nasıl anlayacağı; beklemek ve kendi gerekçelerini sunma bilgisi

Brett ve diğerleri (2002)'e göre gençlere yönelik politik okuryazarlık şunları içermektedir:

- a. Toplumda kararların nerede ve nasıl alınacağını bilmek (Yerel, ulusal ve uluslararası boyutta)
- b. Kişinin katılım hakkının olduğunu bilmesi
- c. Bir dizi siyasi fikir, dil ve tartışma şekillerini bilmek / Bunlara aşina olmak

Crick ve Lister'a (1978, s.37-38) göre ise;

- a. Katılımın ne gibi sonuçlara yol açabileceği bilgisi
- b. Eylemlerinin/söylemlerinin diğerleri üzerindeki etkisinin ne olacağına dair farkındalığa sahip olmalı.
- c. Kurumlar hakkında bilgi sahibi olmalı
- d. Çağdaş politikada kendisinin de etkilendiği temel sorunları/konuları bilmek
- e. Politik okuryazar bir birey, toplumdaki temel siyasi anlaşmazlıkların ne hakkında olduğunu bilir;

Politik okuryazar bir bireyin sahip olabileceği bilgi türleri (Crick ve Lister, 1978, s. 39-40)

a. Politik okuryazar bir birey, kendisine sunulan bir bağlamın politik boyutlarını anlayabilmesi için ön şart olan temel bilgilere sahip olmalı. (Ailede, fabrikada, okulda, parlamentoda yani kurumlarda temel unsurları bilmeli; gücün yapısı nasıldır?, Kaynağını nereden alır?, Hangi yollarla, amaçlarla çalışır?)

Kendisine sunulan bağlamın ya da durumun anlaşılmasının yanı sıra bu bağlam çerçevesinde aktif katılma/etkileme bilgisi. Bu, politika görüşüne, amaçlarına sahip olmayı ve kendisinin, başkalarının politik görüşünün, amaçlarının hedefine ulaşp ulaşmadığını fark etmeyi, anlamayı da içerir.

b. Kendisine sunulan bağlamdaki/durumdaki bilmediği ya da ihtiyaç duyduğu bilginin ne olduğu ve buna nasıl ulaşabileceği bilgisi

c. Kendisine sunulan bağlamdaki/durumdaki temel kavramsal ve analitik çerçeveleri oluşturmak için kavramlara dair bilgi.

d. İyi bir politik okuryazar birey hem yerel hem de evrensel kavramların/görüşlerin bilgisine sahip olmalı. (Örneklendirmek gerekirse kendi ülkesinde demokrasi kavramı, x ülkesinde hakim olan teokrasi kavramına dair bilgi).

Crick ve Lister (1978)'a göre politik okuryazarlık içerisinde politik kavramların bilgisi önem taşımaktadır. Politik açıdan okuryazar bir birey, politik kavramları uygun ve tutarlı bir şekilde kullanabilecektir (Crick ve Lister, 1978, s.37).

Vatandaşlık eğitimi noktasında ise politik okuryazarlığın bilgi boyutunda şunlara yer verilebilmektedir: Douglas (2002), Advisory Group Report (1998), Crick ve Porter (1978),

vb. politik okuryazarlık içerisinde bir başlangıç mahiyetinde ve kurumların, politik fikirlerin ya da süreçlerin daha iyi anlaşılabilmesi için *temel politik kavramlar bilgisine* sahip olunması gerektiğini vurgulamaktadırlar. (Bkz. Politik okuryazarlık geliştirme yöntemleri. Temel kavramlara politik okuryazarlığın geliştirilme stratejilerinde detaylı yer verilecektir.).

Douglas (2002) politik okuryazarlığı *herhangi bir kararın niçin ve nasıl alındığı bilgisinin yanı sıra politik bakış açısının, kurumların, süreçlerin ya da kavramların işlenişi/çalışması üzerine daha geniş bilgi edinmeye yardımcı* olduğunu ifade etmektedir.

Advisory Group Report'un (1998, s.44) vatandaşlık eğitimi raporunda vatandaşlık eğitiminin birbiri ile bağlantılı olan üç bileşeni (politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım) için "bilgi ve anlama" boyutu içerisinde şunlara yer verilmiştir:

- Yerel, ulusal, Avrupa Birliği (AB), (İngiliz) Milletler Topluluğu, uluslararası seviyelerdeki olaylar ve geleneksel ve çağdaş konular
- Demokratik toplumların doğası (Nasıl çalıştığını ve değiştiğini içerir şekilde)
- Bireylerin, yerel ve gönüllü kuruluşların/toplulukların karşılıklı bağımlılığı /dayanışması
- Farklılık/çeşitlilik, muhalefet ve sosyal çatışmanın doğası
- Bireylerin ve toplumların yasal ve ahlaki hakları, sorumlulukları
- Bireylerin ve toplumların karşılaştığı sosyal, ahlaki ve politik sorunların doğası
- Nasıl işlediğini ve nasıl değiştiğini içerir bir şekilde yerel, milli, Avrupa, İngiliz Milletler Topluluğu ve uluslararası seviyede İngiltere'nin parlamenter politik ve yasal/hukuk sistemleri
- Topluluklardaki/toplumdaki politik ve gönüllü eylemlerin doğası/niteliği
- Tüketiciler, çalışanlar, işverenler; aile ve toplum üyeleri olarak vatandaşların hakları ve sorumlulukları
- Bireyler ve toplumlarla ilişkili olarak ekonomik sistem

➤ İnsan hakları sözleşmeleri ve sorunları/konuları

➤ Sürdürülebilir kalkınma ve çevre sorunları

Politik okuryazarlığın yönetim/hükümet ve bireyselliğin/kişiselliğin ötesinde olup geniş bir siyaset görüşünü yansıttığını belirten Douglas (2002), politik açıdan okuryazar olan bireylerin şu “bilgi ve anlayış” maddelerinin tamamına ya da bir kısmına sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

➤ Politika, günlük yaşamın her alanında var olmaktadır: Ailelerde, yerel, ulusal ve uluslararası toplumluluk/toplumlarda, okullarda, iş yerlerinde, kulüplerde, partilerde, baskı gruplarında/lobilerde, sendikalarda, futbol kalabalıkları ve otobüs kuyrukları gibi gayri resmi gruplarda, vb. [Frazer, 1999’dan alıntı yaparak gücün, yönetimin toplumun her alanında ve her kurumunda olduğu belirtilmiştir.]

➤ İçeriği bağlamında temel anlaşmazlıkların ne üzerine olduğu: Marjinal gruplar da dahil olmak üzere katılımcıların farklı görüşleri, tartışmaları, bakış açıları.

➤ Gücün dağılımı, karar alma/verme sistemleri

➤ Vatandaşların yerel, ulusal, uluslararası düzeyde politik sürece katılma yolları

➤ Yerel, ulusal ve küresel düzeyde kaynakların (sermaye, emek, arazi, gelir, toplum/kamu hizmeti, doğal kaynaklar, vb.) üretildiği, dağıtıldığı ve organize edildiği yollar.

➤ Toplumsal içerisinde ve arasında işbirliği ve çıkar çatışması faaliyetleri

➤ Medyanın hükümet/yönetim ve baskı gruplarının/lobilerin problemleri ve temel mesajları çözümleme ihtiyacını değerlendirmeyi nasıl sunduğu/tanıttığı

➤ Sistemleri, bakış açılarını destekleyen; günlük politik tartışma ve münazaralarda kullanılan temel kavramlar.

➤ Değişik gruplar tarafından kullanılan farklı konular/gündem için kullanılan özgürlük gibi kavramları anlama.

Hansard Society’nin politik eğitim programı (Programme for political education) için düzenlenen raporu ve makaleleri içeren *Political Education and Political Literacy* (Crick ve Porter, 1978) kitabında politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler ile verilmesi gerektiği

belirtilmiş ve politik okuryazarlığın gerek bilgi boyutu olarak gerekse içerik ve hatta bir yöntem içerisinde yer alabilecek temel kavramlara, politik problemlere yer verilmiştir. Advisory Group'un (1998) raporunda üç temel öğelerinden biri politik okuryazarlık olan vatandaşlık eğitimi için düzenlenen programda da temel kavramlar ile bilgi, beceri ve değerler birlikte verilmiştir. Politik okuryazarlığın geliştirilmesinde programlarda, belirlenen amaçlar doğrultusunda kavramlar, farklılık gösterebilmektedir. Diğer bir ifade ile kavramlar değişiklik arz edebilmektedir.

2.2.2.2. Beceri Boyutu

Politik okuryazar bir bireyin sahip olabileceği beceriler (Crick ve Porter, 1978, s.14):

- a. Empati/Farklı görüşler ile empati kurma
- b. Aktif katılım ya da katılımın olumlu reddi
- c. Eleştirel yaklaşım

Eleştirel yaklaşım açısından bakıldığında Selanik Ay ve Yavuz (2016, s.36) da tanımlamasında eleştirel düşünme becerisine yer vermiştir: “Politik okuryazarlık; sosyal hayatın nasıl işlediğinin anlaşılabilmesi için günlük yaşamın bir parçası haline gelen politik süreçlere ilişkin eleştirel düşünme becerisine ve temel politik bilgilere sahip olmak biçiminde tanımlanabilir.”. Politik okuryazarlık farklı bakış açılarını ve önyargıları anlayabilmek için eleştirel düşünme becerisini kullanmaktır (Douglas, 2002).

Crick ve Lister'a (1978) göre;

a. Politik okuryazarlık, grupların eylemlerini ve birbirleri ile etkileşimini içermektedir. Eleştiri ve değerlendirme becerisi gibi bazı beceriler zihinseldir, bireysel olabilmektedir. Politik okuryazarlık ise grupların etkileşimi, eylemlerini içerdiğinden katılımı yansıtmalıdır.

b. Etki ve değişim için strateji geliştirme: gerekçelendirebileceği son nokta için doğru yöntemi bulma becerisi. “Eylem, başkaları üzerinde etki ya da bir tür değişiklik yaratma anlamındadır.”

c. Gerekçeler sunarak inanç ve fikirlerini/eylemlerini haklı çıkarma (s. 44), yargıların doğruluğu için tartışma becerisi.

d. Başkalarını anlama; empati

Empati becerisi, politik okuryazarlık için çok önemli bir beceridir (Crick & Lister, 1978; Crick ve Porter, 1978; Maitles, 1997; Chrastka, 2017; İnan ve Tarhan, 2018; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020).

Advisory Group on Citizenship Report'un (1998, s.44) vatandaşlık eğitimi raporunda vatandaşlık eğitiminin olması gereken ve birbiri ile bağlantılı olan üç bileşen (politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım) için "beceriler ve yetenekler" başlığı ile beceri boyutu içerisinde şunlara yer verilmiştir:

- a. Sözlü ve yazılı olarak gerekçelere dayalı tartışma becerisi
- b. Başkalarıyla işbirliği ve etkili çalışma becerisi
- c. Başkalarının deneyim ve bakış açılarını düşünme ve değerlendirme becerisi
- d. Başka/diğer bakış açılarını hoş görme becerisi
- e. Problem çözme yöntemi/stratejisi geliştirme becerisi
- f. Bilgi toplamak için modern medya ve teknolojiyi eleştirel bir şekilde kullanma becerisi
- g. Önüne konulan kanıtlara yönelik eleştirel bir stratejide bulunma ve yeni kanıtlar arama becerisi
- h. Manipülasyon ve ikna türlerini tanıma becerisi
- i. Sosyal, ahlaki ve politik zorlukları/sorunları, durumları tanıma, cevap verme ve etkileme becerisi.

Douglas (2002, s.1) "*bireylerin politik kararlar ve yaşamları arasında bağlantı kurma*" ifadesi politik okuryazarlık için önemli bir beceriyi yansıtabilmektedir. Ona göre politik okuryazarlığın temel noktası, *mevcut sorunları ve yeni hikayeleri çözümleyebilmedir* (s.10). Ayrıca Crick Report/Advisory Group for Citizenship Report'ta (1998) yer alan becerilere de şunları eklemiştir (2002, s.5):

- a. Öğrendiklerini okul içi ve okul dışında, farklı ve değişen durumlara uygulayabilme becerisi- Başka bir ifade ile "herhangi bir insani durumun politik boyutlarını tanımak" (Crick ve Porter, 1978).

b. Politik bilgi ve anlama/anlayışı pratik bir duruma uygulama ve nasıl aktif olarak dahil olabileceği becerisi

c. Var olan düzenlemeler tatmin edici değilse değişim ve alternatifler vizyonuna sahip olmak- Yaratıcı olma, varsayım ve tahminde bulunma.

d. Analiz, değerlendirme, sentez gibi düşünme becerilerini kullanma

e. Politik tartışma ve münazarada yaygın olarak kullanılan dili kullanma özellikle de terim ve kavramları kullanma becerisi.

Crick ve Lister’a (1978) göre politik okuryazarlık içerisinde politik kavramların bilgisi önem taşımaktadır. Politik açıdan okuryazar bir birey, politik kavramları uygun ve tutarlı bir şekilde kullanabilecektir (Crick ve Lister, 1978, s.37). Yani etkili ve doğru bir politik dil kullanabilecektir.

Brett ve diğerleri de stajyer/aday öğretmenlerden politik okuryazarlık kapsamında beklenen beceriler arasında “politik dili etkili bir şekilde kullanma”ya da yer vermiştir. Huddleston ve Rowe (2006), “dil” üzerinde durmakta ve politika dili; temel kavramlar, terminoloji, düşünme ve tartışma şekilleri, değerler ve beceriler üzerine yoğunlaştığını ve böylelikle gençlerin siyaset dilini kullanarak politik söylemlere katılma becerisini geliştirmeyi hedeflediğini belirtmektedir.

Empati üzerinde de duran Maitles’a (1997, s.2) göre politik açıdan vatandaşların sahip olması gereken beceriler şunlar:

- a. Yanlılığı ve abartıyı belirleme
- b. Farklı kanıtları eleştirel bir şekilde analiz etme becerisi
- c. Kaynakları değerlendirip sonuca ulaşma becerisi
- d. Konuları/sorunları araştırmak için beceri geliştirme

Politik okuryazarlık öğretimini ele aldığı makalede Maitles (1997, s.4), Standard Grade Arragments (SQA)’ın Çağdaş Bilgiler/Çalışmalar (Modern Studies) derslerinde geliştirilmesini istediği becerilere de yer vermiştir:

- a. Nesnelliğin yokluğunu/eksikliğini fark etme

- b. Karşılaştırmalar yapma ve sonuç çıkarma
- c. Kişisel ya da belirli bir bakış açısına desteği açıklamak/belirtmek
- d. Araştırma amaçlarını/başlıklarını belirleme
- e. Araştırma yöntemlerini kullanma ve göstermeyi haklı kılma

CFE [Curriculum for Excellence]'nin (2013) "Curriculum for Excellence: Political Literacy" çalışmasında politik okuryazarlık becerileri olarak *üst düzey düşünme becerileri* verilmiştir: *Bilme, anlama, analiz, sentez, değerlendirme*. Zira bunların *kişinin kendi fikirlerini oluşturmasına ve görüşlerini ifade etmesine* yardımcı olacağı belirtilmiştir.

Politik okuryazarlığın temel amacı, sosyal konular üzerinde *politik olarak düşünmedir* ve bu beceri, *anlama ve karar verme/değerlendirme ile politik olarak davranma/hareket etme* noktasında önem teşkil etmektedir (National CPD Distance Learning Programme, 2010). Curriculum for Excellence (2013) da *karar verme ve anlama* becerilerine yer vermiştir.

Curriculum for Excellence (2013) ayrıca politik okuryazarlığın içerisinde sıkı sıkıya yer aldığı programın amaçlarını şu dört kapasite/yetenek ile tanımlamış, örneklendirmiştir:

- a. Başarılı öğrenciler: "Mantıklı değerlendirmeler yapabilir" olmalıdır.
- b. Kendine güvenen bireyler: Kendi düşüncelerini ve dünya görüşlerini geliştirmeleri ve iletmeleri gerekir.
- c. Sorumlu vatandaşlar: Bilgilendirilmiş seçimler ve kararlar alabilmelidir.
- d. Etkili katkıda bulunan bireyler: Eleştirel düşünmeyi yeni bağlamlar/şartlarda uygulayacaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda mantıklı değerlendirme; bireysel, toplumsal ve küresel görüşleri içeren görüşleri oluşturma ve iletleme (konuşma ve yazma becerisi), karar alma, eleştirel düşünme becerileri, politik okuryazarlık becerileri olarak ifade edilebilir.

Politik okuryazarlığın önemli bir becerisi olarak *politik katılım* da söylenebilir. Badlan'a (2016) göre politik okuryazarlık gençlerin politik katılımını sağlayan bilgi, beceri ve değerler bileşimidir. "Politik okuryazarlık; *politik farkındalık* ve *etkili bir katılım* için bilgi

ve becerilerdir.“ (Citizenship Foundation, 2017). Pacho (2014) da politik eğitim içerisinde politik katılıma değinmiştir. Ancak politik katılım yalnızca oy vermekten ibaret değildir. Bir politik konu üzerine fikir beyan etme, tartışma da politik katılımı yansıtabilmektedir. Pacho’ya (2014) göre öğrenciler politika alanı üzerinde politik katılım noktasında politikacı olarak, üye olarak yer alabileceği gibi şunları da politik katılım olarak ele almıştır: Oy verme ve başkanlık yapmak suretiyle seçim sürecine katılmanın yanı sıra politik tartışmalar/münazaralar, politik gösteriler, dernek, sendika ve siyasal örgütlere üye olma.

Brett ve diğerleri (2002) politik okuryazarlığın neleri içerdiğini listelerken fikirlerini ifade edebilme üzerinde durmuştur. “Paylaşılan politik kaygılarla ilgili konularda başkalarıyla etkin bir şekilde diyalog kurabilme” Aslında bu tartışabilme becerisini yansıtabilmektedir. Politik okuryazarlık kapsamında tartışabilmek, politik mesele üzerine fikrini beyan etmek politik katılım becerisi içerisine girmektedir.

Education Scotland (Tarihsiz) Political Literacy and the Professional Standarts [Politik okuryazarlık ve mesleki standartlar]’da politik okuryazarlık becerilerini temel olarak *araştırma, tartışma ve katılım* olarak ele almıştır. Araştırma becerisini ise *sorgulama ve eleştirel düşünme* yoluyla ele almaktadır.

National CPD Distance Learning Programme’da (2010, s.2), politik okuryazarlık noktasında temel amaç öğrencilerde politik olarak anlama ve mukayese ile hareket etmenin anahtarı olan “*politik olarak düşünme*”yi geliştirmektir. Politik düşünme becerisi noktasında ise programda şu sorulara yer verilmiştir:

- a. Bu meselenin altında yatan çıkarlar, değerler veya inançlar nelerdir?
- b. Bu durumdan kim sorumludur ve onu iyileştirme yükümlülüğü kimde olmalıdır?
- c. Hangi şartlar altında bireysel haklar, daha geniş bir topluluğun haklarına ikinci sırada yer almalı?
- d. Kimin çıkarları daha önemli ya da daha güçlüdür?
- e. Bu durumdan en iyi sonuç ne olacak ve bu nasıl başarılabilir?
- f. Ne kamu yararınadır (veya ortak çıkarlar içindir)?
- g. İyi veya adil toplum ne gibi/nasıl görünür ve bu nasıl başarılabilir?

h. Toplumda güç ve nüfuz sahibi kimdir ve bunlar nasıl çalışır/etki eder?

National CPD Distance Learning Programme (2010) politik düşünme becerisi ile aslında politik meselelere yönelik eleştirel yaklaşmak, sorgulamak olarak ele almaktadır.

Douglas (2002)'ın politik okuryazarlığı tanımlamasındaki *herhangi bir kararın niçin ve nasıl alındığı bilgisi*, eleştirel bir bakış açısı ile gerçekleştirilmektedir. Bu durum da politik düşünme becerisine işaret etmektedir.

2.2.2.3. Değer Boyutu

Sarıbay ve Öğün (1998), politika ve eğitim ilişkisini ele alırken eğitim ile demokratik değerlerin oluşturulup yaşatılması arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Politik okuryazar bir bireyin değerleri (Porter'dan akt. Crick ve Porter, 1978, s.13) şunlardır:

- a. Özgürlük
- b. Hoşgörü
- c. Adalet
- d. Gerçeğe/doğruya saygı (Respect for truth)
- e. Düşünceye saygı (Respect for reasoning)

Hacker (2000) da politik meselelere yönelik kendi ideolojisine rağmen objektif davranıp doğru olanı seçip kabul etmeyi politik okuryazarlık olarak tanımlarken aslında politik okuryazarlığın adalet değerine vurgu yapmaktadır.

Advisory Group Report'un (1998, s.44) vatandaşlık eğitimi raporunda vatandaşlık eğitiminin olması gereken ve birbiri ile bağlantılı olan üç bileşen (politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım) için "değerler ve eğilimler" başlığı ile beceri boyutu içerisinde şunlara yer verilmiştir:

- a. Ortak iyi için endişe
- b. İnsan onuruna ve eşitliğine saygı
- c. Çatışmaları çözme endişesi/ilgisi
- d. Sempatik bir anlayış ile başkalarına yaklaşma ve onlara yönelik sempatik bir anlayış için tutum/eğilim

e. Sorumlu davranma eğilimi: Başkaları ve kendisi için dikkatli olma; başkaları üzerinde etki yaratacak olayları önceden görebilme ve hesaplama; öngörülemeyen ve talihsiz sonuçlar için sorumluluğu üstlenmek

f. Hoşgörü uygulaması

g. Ahlak kurallarına göre karar verme ve hareket etme

h. Bir görüşü savunma cesareti

i. Tartışma ve kanıtlar ışığında bir kişinin fikrini ve tutumlarını değiştirmeye açık olmada isteklilik

j. Bireysel inisiyatif ve çaba

k. Hukuk üstünlüğüne saygı ve nezaket

l. Adil davranmada kararlılık

m. Fırsat eşitliliğine ve cinsiyet eşitliliğine bağlılık

n. Aktif vatandaşlığa bağlılık

o. Gönüllü hizmete olan bağlılık

p. İnsan haklarına odaklanma/endişe duyma

r. Çevre için endişelenme/odaklanma

Maitles (1997) bir değer olarak *hoşgörü* üzerinde durmuştur. Ayrıca Higher Modern Studies'in amaçları arasında yer verilen değerlerse şunlardır: *Açık fikirlilik, hoşgörü, ahlaki ve etik sorumluluk* (SCCC, 1997'den akt. Maitles, 1997, s.4).

CFE [Curriculum for Excellence] (2013); politik okuryazarlığın "eşitliği" teşvik etmesi noktasında *empati, başkalarına saygı*'yı politik okuryazarlık için birer değer olarak belirtilmiştir. Böylelikle eşitliğin teşvik edileceği/geliştirileceği belirtilmiştir. Ayrıca İskoç Parlamentosu içinde yer alan değerler, CFE için uyarlanmıştır. Politik okuryazarlık için öne taşıdığı belirtilen bu değerler şunlardır: Akıl/ilim, adalet, merhamet ve doğruluk/bütünlük; herkes için eşitlik ve adalet isteme, her vatandaşın kendi fikrini oluşturma ve ifade etmeye hakkı olduğuna değer verme.

CFE [Curriculum for Excellence] (2013) politik okuryazarlığın da sıkı sıkıya içerisinde yer aldığı programın amaçlarında yer alan dört kapasite içerisinde şu değerlerin yer aldığı görülmektedir:

a. Yeni düşünce ve fikirlere açıklılık

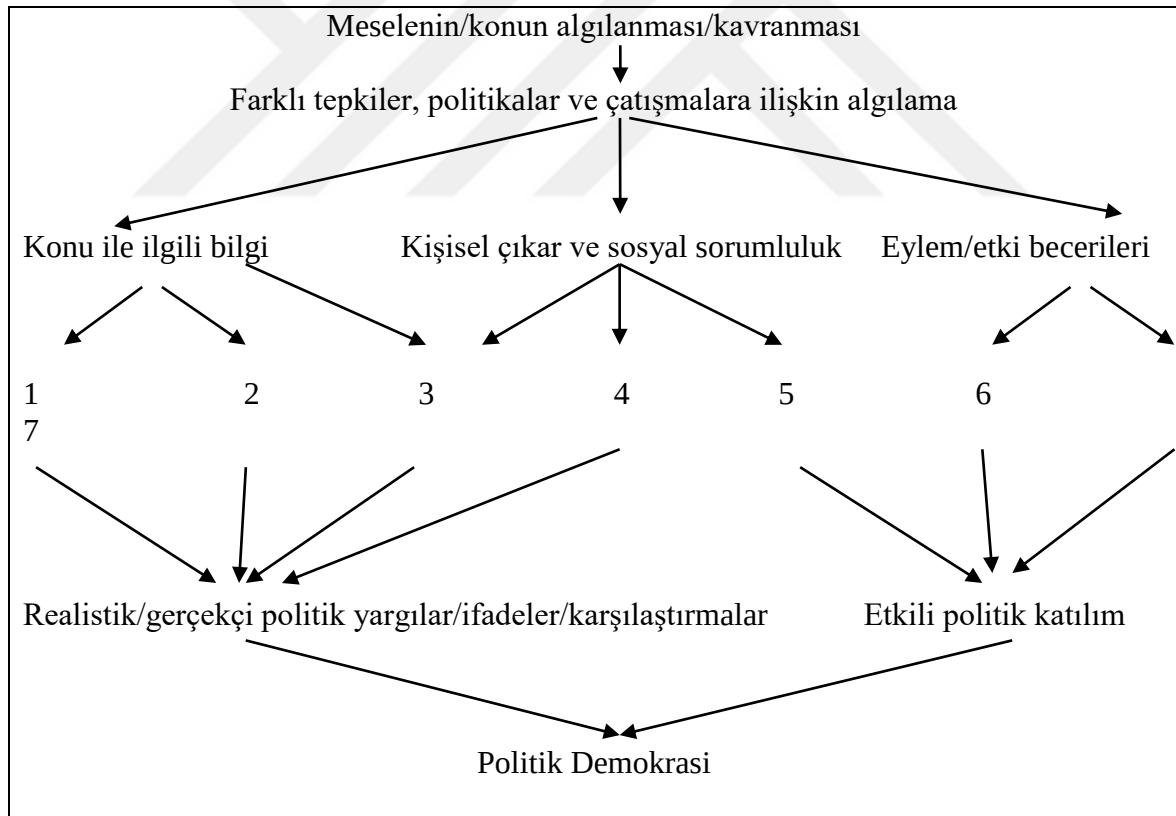
b. Sağlam değerler ve düşünceler

- c. Siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda sorumlu bir şekilde katılma taahhüdü
- d. Esneklik ve kendine güven/özgüven

Stradling (1978, s.96) politik okuryazarlığın geliştirilmesi noktasında değerler olarak *özgürlük, haklar, bireysellik, adalet, eşitlik, refah, güvenlik* değerlerine yer vermiştir. Bu değerlere bakıldığında “birey ve toplum”un biraradalığı görülebilmektedir.

İlgili literatürde belirtilen değerlere bakıldığında aslında politik okuryazarlığın en temel değerinin *demokrasi* olduğu kolaylıkla görülebilmektedir. Pacho (2014)’nın ifade etmiş olduğu gibi iyi bir siyasi/politik anlayış, demokrasi kültürünü kazandırarak bireylerin karakterinin şekillenmesine dolayısıyla da anayasal reform, seçim krizleri gibi politik konularda şiddetten kaçınabilen bireylerin var olmasına yardımcı olabilecektir.

Politik Eğitim ve Politik Okuryazarlık (ed. Crick ve Lister, 1978), adlı kitapta Crick ve Lister (1978, s.42) politik okuryazarlığın içeriğini/kapsamını şöyle özetlemektedir:

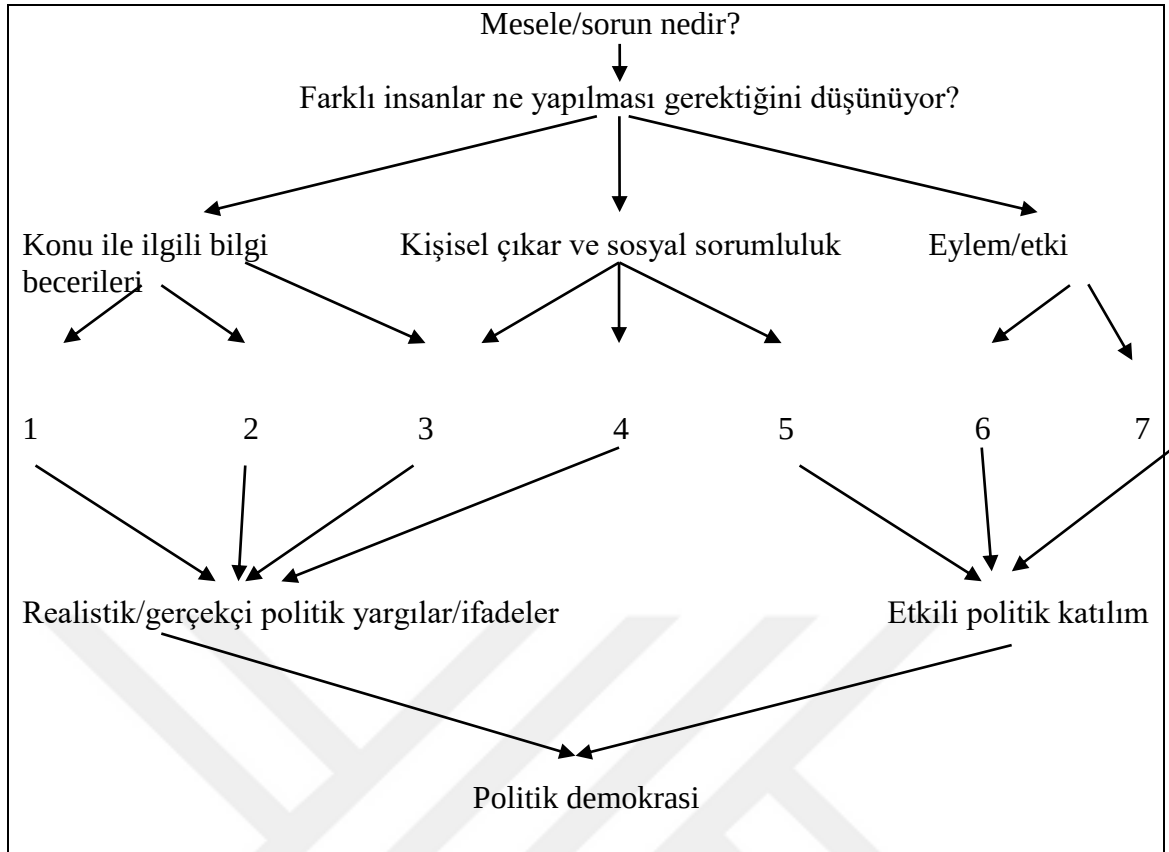
Şekil 3. Crick ve Lister’e Göre Politik Okuryazarlığın İçeriği/Kapsamı

1a. Kimin hangi görüşü/politikayı savunduğu bilgisi

1b. Olgusal/gerçek iddialar üzerine şüphecilik ve alternatif kaynaklar hakkında bilgi sahibi olma

- 1c.** Bir şeylere bakmanın alternatif yolları
- 2a.** Çatışmalar için kurumsal alan bilgisi
- 2b.** Anlaşmazlıkları ve kurumsal materyallerin ve kısıtlamaları çözmenin geleneksel çözüm yollarının bilgisi
- 2c.** Tartışmaların/anlaşmazlıkların çözümünde alternatif yolların ve kurumsal değişim olasılıkları hakkında bilgi
- 3a.** Mevcut toplumumuzu etkilemenin farklı yöntem ve tekniklerinin bilgisi
- 3b.** Belirli amaçlar için üzerine etkili olmanın uygun yöntem ve teknikleri bilgisi
- 3c.** Toplumun farklı/alternatif türleri ve toplumlarla ilişkili farklı yöntem ve tekniklerin bilgisi
- 4a.** Kendisi üzerindeki etki
- 4b.** Kişinin kendi görüş/çıkar ve ilkelerini ifade edebilme becerisi
- 4c.** Kendi çıkar/görüş ve ilkelerini devam ettirme gerekçelerini/mazur gösterme/savunma ve sebeplerini sunma becerisi
- 5a.** Başkaları üzerindeki etki
- 5b.** Başkalarının savunmalarını ve sebeplerini anlama becerisi
- 5c.** Başkalarının çıkar/görüş ve ilkelerini anlama becerisi
- 6a.** Günlük yaşamda ve evde değerler ve çıkar/görüş çatışması tecrübesi
- 6b.** Evde vb. karar alma, tartışma, katılım tecrübesi
- 6c.** Ev vb. yerde duyulmak ve rol almak/katılmak konusunda ısrarcı olma
- 7a.** Okul çalışmalarında/ödevlerinde genellikle gerçek seçimler yapmak ve bağımsız çalışma süresi kullanma, vb.
- 7b.** Tartışmalar, oyunlar, simülasyonlar ve politik, sosyal türde projeler.
- 7c.** Okulda etkili kararlar almak.

Crick ve Lister (1978, s.44) politik okuryazarlığın içeriğini/kapsamını şöyle örneklendirmektedir:

Şekil 4. Crick ve Lister'e Göre Politik Okuryazarlığın içeriği/kapsamına yönelik örnek

- 1a. Kim, neyi temsil ediyor/neyin tarafını tutuyor?
- 1b. Şüphe ile mi yaklaşmalıyım? Başka nerede konuyla ilgili bir şeyler bulabilirim?
- 1c. Bu konuda düşünmek için başka yollar var mı?
- 2a. Bunlar nerede karşılaştırıldı?
- 2b. Bu anlaşmazlıklar/tartışmalar nasıl yerleşti? Her şeyde olduğu gibi mümkün olan nedir?
- 2c. Hepsi adil/doğru mu? Bunu yapmanın başka bir yolu var mı?
- 3a. Bir kişi kendisini nasıl hissettirir / kendisini nasıl etkili kılar?
- 3b. Bu belli konu üzerine kişi kendisini nasıl hissettirir/ etkili kılar?
- 3c. Başka yerlerde başka nasıl yapılır?
- 4a. Nasıl etkilenirim?
- 4b. Bana neyi ifade ettiğini ve üzerinde nasıl düşüneceğimi söyleyebilir miyim?
- 4c. Yapmak istediğim şeyin adil/doğru olduğuna başkasını nasıl ikna edebilirim?
- 5a. Başkaları nasıl etkilenir?

5b. Başkalarına göre neyi ifade eder ve onlar ne düşünür?

5c. Diğer insanlar/gruplar ne durumda?

6+7a. Ailede, arkadaş ilişkilerinde, okulda ya da mahallede hangi anlaşmazlıkları gördün?

6+7b. Hangi büyük tartışmalar içerisinde yer aldım?

6+7c. Kendimi nasıl duyuracağımı biliyorum.

2.2.2.4. Politik Okuryazarlık Geliştirme Stratejileri/Yöntemleri

Politik okuryazarlığın geliştirilmesi noktasında ağırlığın içerik üzerinde mi yoksa beceriler üzerinde olması gerektiği konusunda anlaşmazlıklar olsa bu ikisinin birlikte olması gerekmektedir. Doğu Avrupa'ya bakıldığında beceri ağırlıklı olduğu görülse de bu içeriğin önemsiz olduğu anlamını taşımamaktadır (Maitles, 1997). Ancak politik okuryazarlığın bilgidен ziyade beceriler ve değerler üzerine odaklandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle politik okuryazarlık, bilginin de ele alınması ile beceri ve değer ağırlıklı olarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Diğer bir nokta da ise politik okuryazarlığın bir ürün mü yoksa süreç mi olduğu noktasında Huddleston ve Rowe (2006, s.13-19) politik okuryazarlığı ele almış ve yöntemin belirlenmesinde etkili olan modelleri şöyle belirtmiştir:

➤ **Vatandaşlık Modeli (The Civics Model):** Bu model, vatandaşlık eğitimi modelleri arasında en geleneksel modeldir ve büyük bir ölçüde, ürün odaklıdır (Davies, 1999 ve Heater, 2001'den akt. Huddleston ve Rowe, 2006). Bu model siyasal kurumların, seçimlerin, siyasi partilerin, vb. hakkında olgusal bilgilerin aktarımına, öğretmenden öğrenciye tek yönlü bilgi akışına dayanmaktadır (Huddleston ve Rowe, 2006).

Bu yaklaşımdan kaçınılması gerektiği belirtilmiş ve olgusal bir bilginin yanı sıra kavramsal yöntemle, çağdaş tartışmalı konulara yer vererek vatandaşlık eğitimine önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunu ifade ederken de bu yaklaşıma çözüm olarak "Büyük Meseleler Modeli"ni önermiştir. Bu modelin merkezinde vatandaşlık eğitiminden ziyade politik, siyasi eğitimin olduğu, bilgi odaklı ele alındığı söylenebilir.

➤ **Deneyimsel Model (The Experiential Model):** Bu modelde politik okuryazarlık, bir süreç olarak ele alınmaktadır. Becerilerin pratik bir şekilde öğretilmesi tek başına yeterli olmamaktadır ve öğrencilerden kendilerini adayarak bir şeyler yapmaları beklenir. Bu

model, öğrencileri demokratik karar alma sürecinde aktif kılar; okul tabanlı topluluk/toplum eylemleri ve kampanya biçimlerinde belirgindir.

➤ **Büyük Meseleler/problemler (The Big Issues):** Bu modelde, politik okuryazarlığın üründen ziyade sürecin vurgulandığı belirtilmiştir. Çoğunlukla temsili argümanlardan oluşan tartışmalı bir konuyla ilgili olan gerçeklerin sunulmasını ve bunun üzerine tartışma yoluyla öğrenme vurgulanmaktadır. Tartışılmak üzere seçilen konuların ise ölüm/idam cezası, göç gibi açık ve iyi bilinen, medyada tartışılan sosyal ve politik konuların/sorunların olduğu da belirtilmektedir.

Bu modelde/yaklaşımda konudan ziyade öğrencilerin tartışmaya katılması, gerekli beceri ve tutumların elde edilmesinin daha önemli olduğu belirtilmiştir. Zira değerler noktasında değer çatışmasından kaçılmaması gerektiği, bunun teşvik edilmesi gerektiği aksine tartışmanın imkansız olacağı da belirtilmektedir.

➤ **Kamusal Söylem/ Toplumsal Söylem (The Public Discourse Model):** Huddleston ve Rowe (2006), bu alanın yeni olduğunu ve 2000 yılında Politik Okuryazarlık Projesi'nden ortaya çıktığını belirtmiştir. Huddleston ve Rowe (2006), süreç ve ürünü birleştiren bu modelin “dil” üzerine özellikle de politika dili; temel kavramlar, terminoloji, düşünme ve tartışma şekilleri, değerler ve beceriler üzerine yoğunlaştığını ve böylelikle gençlerin siyaset dilini kullanarak politik söylemlere katılma becerisini geliştirmeyi hedeflediğini belirtmektedir.

Huddleston ve Rowe'ya (2006) göre politik söylemde belli bir kavramı yansıtmak adına bir hikâye, diyalog, gazete haberi/raporu, vb. uyarı materyali seçilir. Bunun ile birlikte öğrenciler uyarıcı materyaldeki politik fikirleri tanımlayıp üzerinde düşünerek tartışmayı sağlayan küçük grup ve tüm sınıf tartışması ile problem çözme alıştırmaları yapılır. Ayrıca bu modelin Büyük meseleler Modeli ve Deneyimsel Modelden daha odaklı bir model olduğu belirtilerek temel ölçütlerin politik söylemi yansıtan kavramlar, beceri ve değerler olduğu belirtilmiştir.

Politik okuryazarlığın geliştirilmesi noktasında Douglas (2002, s. 5-10), strateji/yöntem olarak 2'ye ayırmıştır: a) *Kavramlara odaklanma*, b) *Başlıklar halinde problemler/konular kullanma*

a) Temel kavramlar

İlgili literatürde temel kavramlara bilgi boyutu içerisinde yer verildiği anlaşılmaktadır ki kavramların bilgisine sahip olunması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak Douglas (2002) kavramlara odaklanılmasını yöntem olarak da ele almıştır.

İnsan, algılamalarını ve düşüncelerini kavramlar içerisinde gerçekleştirmektedir (Crick, 1978). Yani bir politik kavramın ne olduğunun doğru olarak bilinmesi politik konular hakkında mantıklı düşünmeye, eleştirmeye, tartışmaya yardımcı olmaktadır. Douglas (2002) da politika ile ilgili temel kavramların bilinmesinin ya da anlaşılmasının politik konuların, kurumların, fikirlerin daha rahat anlaşılabilmesini sağlayacağını belirtmiştir.

Crick (1978) öne sürdüğü “kavramsal yaklaşım/yöntem” ile okullarda kavramların direkt öğretilmesini kastetmemektedir. Bu yaklaşımın öğretmenler için olduğunu ve programın temel hattından/iskeletinden ziyade programın destekleyicisi olduğunu belirtmiştir (s.47). Ona göre kavramsal yaklaşım, politik eğitime yönelik olan kavramların politik felsefeyi bilmek ya da uygulamak anlamına gelmemektedir. Gerekli olan bir başlangıçtır; düşünmek için gerekli olan başlangıçtır (s.48). Çünkü Crick’e (1978) göre politik okuryazarlık, kavramları doğru ve mantıklı bir şekilde kullanarak başkaları tarafından bu kavramların nasıl kullanıldığını tanımayı ifade eder. Fakat problemin çözülmesi, düzeltilmesinden ziyade bu sorunları tanımayı ve bunlara yönelik etkiye bulunma çabasını ifade etmektedir (s.48). Ona göre “politik okuryazarlık, kavramları sadece açık ve mantıklı bir şekilde kullanmak ve başkalarının bunları nasıl kullandığını tanımak demektir.”

Politik Eğitim programı için politik okuryazarlık bilgi boyutu içerisinde yer alabilecek politik eğitim kavramlarını Crick (1978, s.51) şöyle önermektedir: Yönetim, insanlar/toplum ve bu ikisi arasında ilişkiler/etkiler. Basit görünse de bu kavramların politik konuları, problemleri iyi anlayabilmek adına bilinmesi gerektiği belirtilerek şu tablo 2.1’e yer verilmiştir:

Tablo 2.1. Crick (1878)'in Belirlediği Politik okuryazarlık Temel Kavramları

Yönetim			
Güç/İktidar	Baskı	Otorite/yetki	Düzen
İlişkiler			
Yasa/Kanun	Adalet	Temsil	Baskı/Zorlama
İnsanlar/Toplum			
Doğal Haklar	Kişilik	Özgürlük	Refah

Tablo 2.2'deki bu üç genel kavram ve alt kavramlar, tablolaştırılmış bir şekilde şöyle açıklanmıştır (Crick, 1978, s.62):

Tablo 2.2 Crick (1978)'in Temel Kavramları ve Açıklamaları

Yönetim			
İktidar/Güç	Baskı	Otorite/yetki	Düzen
Ya baskıyla ya da daha genelde otorite istekleriyle istenilen etkiye ulaşma becerisidir.	İstenilen etkiyi elde etmek için fiziksel baskı ya da silahların/kozların kullanımı-	Bir kurumun değeri, bir grup ya da kişinin ihtiyaç duyulan ve içerisinde üstün bilgiye, beceri gerektiren bir işlevin yerine getirmedeki başarısı vasıtasıyla verilen/gösterilen saygı ve itaat	Beklentiler gerçekleştirildiğinde ve hesaplamalar yapıldığında, korkusuzca bütün koşullar ve varsayımların değişimi
İlişkiler			
Hukuk/Yasa/Kanun	Adalet	Temsil(iyet)	Baskı/zorlama
Genel kuralların bünyesinde yönetim/hükümetler tarafından yapılan, yayınlanan ve yürürlüğe konan; öyle olmasa dahi hükümetler tarafından bağlayıcı kabul edilen	Sonucuna bakmaksızın, adil kabul edilen bazı işlemlerin sonucu olarak insanlardan kaynaklanan şeydir.	Azınlığın iddiası birçok kişiyi temsil etmektedir. Çünkü onlar halk onayının birçoklarından yalnızca biri olan bazı dış/harici özellikleri içermektedir.	Hükümet ve insanların birbirini etkilediği, yasa ve baskının dışındaki tüm araçlar/yöntemler
İnsanlar/Toplum			
Doğal Haklar	Kişilik	Özgürlük	Refah
Doğru/uygun insan varlığı için asgari koşullar- hukuki/yasal ve politik haklardan dahi önce	Her bir insana ve insana özgü olarak algıladığımız şey – tamamen 19.yy öğretisi olan bireysellikten farklı	Kendi iradesiyle ve baskı altında olmadan toplumsal öneme sahip şeylerin yapılması ve seçimlerin yapılması	Bireylerin ve toplumların refah ve mutluluğunun yalnızca basit bir hayatta kalma değil, devletin / hükümetin de ilgi alanı olduğu inancı

Pacho (2014)'ya göre bazı politik kavramlar şunlardır: Birey ve politik sistem arasındaki ilişki, devlet/eyalet, egemenlik, politik sorumluluk. Brett ve diğerleri (2002) ise güç, özgürlük, eşitlik, demokrasi, egemenlik, katılım, temsil gibi kavramları politik okuryazarlığın temel kavramları arasında olduğunu belirtmiştir.

Vatandaşlık eğitimi noktasında da kavramlara yer verilmiştir. Douglas (2002), Advisory Group'un (1998) ele aldığı şekilde politik okuryazarlığı vatandaşlık eğitimi amaçlı ele alarak bilgi, anlama ve becerilerin politik kavramların temelini oluşturan kilit bir çekirdeğe/öze ait olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu kavramlarınsa şu özelliklerde olması gerektiğini belirtmiştir:

- a. Gerçek ve hayal dünyalarını anlamak için bir araç olarak görülebilir.
- b. Sezgisel ve analitik düşünmeyi teşvik etmelidirler.
- c. Öğrencilerin siyasette tartışmanın ve münazaranın neden mantıklı olduğunu anlamalarına yardımcı olmalıdır (Douglas, 2002, s.12).

Advisory Group'un (1998, s.44) vatandaşlık eğitimi raporunda vatandaşlık eğitiminin olmazsa olmaz ve birbiri ile bağlantılı olan üç bileşeni (politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım) için şu kavramlara yer verilmiştir:

- a. Demokrasi ve otokrasi
- b. İşbirliği ve çatışma
- c. Eşitlik ve farklılık/çeşitlilik
- d. Hakkaniyet, adalet, hukukun üstünlüğü, kurallar, hukuk/yasa ve insan hakları
- e. Özgürlük ve düzen/emir
- f. Güç ve otorite
- g. Haklar ve sorumluluklar

Douglas (2002, s.6) da Crick Report olarak da bilinen Advisory Group for Citizenship Report'un (1998) belirlemiş olduğu kavramlara şu kavramları eklemiştir:

- a. Temsil(iyet)
- b. Katılım
- c. Vatandaşlık
- d. Devlet/hükümet/yönetim: Temsilci/milletvekili, sorumluluk, parti, parlamento.
- e. Anayasa

- f. Güçler ayrılığı
- g. Egemenlik
- h. Meşruiyet
- i. Hesap verebilirlik/sorumluluk
- j. Devlet
- k. Bozulma
- l. Üniter/ federal devlet
- m. Yasama, Yürütme, Yargı
- n. Baskı/Etki-nüfuz
- o. Lobicilik/lobi oluşturma
- p. İdeoloji- Belirli ideolojilere atfen.

Huddleston ve Rowe (2006, s.19) Politik Okuryazarlık Projesi'nde ilk alıştırmaların politik bir bakış açısı ile düşünmek ve konuşmak için vatandaşların ihtiyaç duyduğu temel kavramlara yer verildiğini belirtmiş ve şu kavramlara örnek olarak yer vermiştir:

- a. İdealler (Örn: Hoşgörü, dayanışma)
- b. Kurumlar (Örn: Parlamento, yasa/hukuk)
- c. İdeolojiler (Örn: Sosyalizm, muhafazakârlık)
- d. Sistem(ler): (Örn: Hukuki, seçmenlerle ilgili)
- e. Katılım: (Örn: Savunma/adanmışlık, temsil etme)
- f. Genel politik kavramlar: (Örn: Adalet, güç, yetki/otorite, temsiliyet, devlet/yönetim/ hükümet)

Douglas (2002), politik okuryazarlığın geliştirilmesi için kavramlar üzerine odaklanma başlığı altında sıralama/derecelendirme alıştırmaları, görsel sunum, rol oynama stratejisine yer vermiştir. Politik okuryazarlığı geliştiren Çağdaş bilgiler/Modern Studies derslerinde aktif öğrenme, rol oynama, münazara, tartışma ve diyalog yöntem olarak sunulmuştur (Maitles, 1997, s.4).

Münazara, tartışma; oylama, seçimler ve sahte seçimler (canlandırma), konu/topic çalışması ve disiplinler arası çalışmalar, bireysel araştırma ve düşünme, ziyaretler ve ziyaretçileri içeren ortak çalışmaların kullanılması, öğrenci/öğrenen sesi (CFE, 2013).

b) Güncel konuların kullanılması (Using topical issues)

Douglas (2002), bu strateji ile medyanın kullanılmasını vurgulamıştır. Her gün ve her an değişen politik konuların insanlar tarafından bazen hiç duyulmadan kapanıp gittiğini belirtmektedir. Medyadan özellikle gazetelerden konu başlıkları ile sorular oluşturulabilir ve böylelikle politik okuryazarlığın geliştirilebileceğini belirtmektedir. Medyanın incelenmesi, metinlerin eleştirel bir şekilde analiz edilmesine, internet/sosyal medya aracılığı ile katılımdan, üst düzey düşünme becerilerinin kullanılmasına, grup ile işbirliği halinde sözlü ve yazılı becerilerini geliştirici stratejilerin kullanılması gerektiğine değinilmiştir. Politik konuların, gündemin böylelikle sınıfa taşınmasına imkânı sağlandığı belirtilmiştir. Democracy And Political Literacy Project (tarihsiz) de Pakistan’da politik okuryazarlığı geliştirmek için medyanın kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Aslında bu strateji ile kavramların da ele alınabilme imkânı doğmaktadır.

2.3. Vatandaşlık Eğitimi ve Politik Okuryazarlık

2.3.1 Vatandaşlık Eğitimi ve Yaklaşımları

Vatandaşlık eğitimi klasik anlamda, ülkelerin devamlılığını sağlayabilmek adına mevcut siyasal sistemin benimsenmesi ve toplumunun beklentilerinin karşılanması için bireylerin iyi, makbul vatandaşlar olarak yetiştirilmesidir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Vatandaşlık statüsü olarak bireylerden milli düzeyde sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir (Patrick, 1999). Günümüzde de bu durum, milli düzeyde gerçekleştirilmesi beklenen haklı bir gerekçedir. Ancak bununla birlikte, bireyin davranış ve tutumunun dünyanın bir başka yerinde yaşayan diğer bir bireyin hayatını çok kolay etkileyebilmesi nedeniyle vatandaşlık eğitimi küresel bir eğitim olarak ele alınmakta ve sorumluluklarının yanında haklarını da bilen ve demokratik değerlere sahip olan dünya vatandaşı yetiştirilmesi de hedeflenmektedir. Vatandaşlık eğitimi ile birlikte, aslında demokrasinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Güven’in (2008) de vurguladığı gibi demokrasi yalnızca bir yönetim şekli değildir, toplum içerisinde bir yaşam felsefesidir. Bu yaşam felsefesinin tüm demokrasinin geliştirilmesi için dünya vatandaşları tarafından uygulaması beklenmektedir.

Vatandaşlık eğitimi ile demokrasi arasında sıkı bir bağ vardır. Demokrasinin sürdürülebilirliği için vatandaşların aktif bir şekilde yönetime katılım sağlaması beklenmektedir. Quigley ve Bahmueller’a (1991) göre vatandaşlık eğitimi, vatandaşların

yönetime katılmasını sağlayan bir eğitimidir. Perveen ve Awan'a (2017) göre vatandaşlık eğitimi demokratik sürece desteği artırır. Çünkü vatandaşlık eğitimi toplumsal eşitliği ve sosyal adaleti sağlayabilmeyi amaçlar (Osler ve Starkey, 2001; Ereş, 2015). Böylelikle demokrasinin bireyler tarafından bir yaşam felsefesi haline getirilmesine yardımcı olur.

Dünyada ülkeler farklı yaklaşımlar ile vatandaşlık eğitimini ele almaktadır. Vatandaşlık eğitimi yaklaşımları, konu temelli ya da disiplinler arası bir anlayış ile gerçekleştirilebilmektedir (Eurydice, 2012, s.18):

➤ **Konu (ayrı ya da birleşik konu) temelli vatandaşlık eğitimi:** Vatandaşlık eğitiminin bu yaklaşımında vatandaşlık eğitimi ayrı bir ders olarak ele alınmaktadır. Estonya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde bu yaklaşıma dayalı vatandaşlık eğitimi örnekleri görülebilmektedir. Bazen ilkokul ve ortaokulda bazen de lisede ayrı bir ders olarak ele alınmaktadır.

Hollanda, Macaristan gibi ülkelerde ise vatandaşlık eğitimi konu alanlarına ya da öğrenme alanlarına dahil edilmektedir. Özellikle tarih, coğrafya gibi sosyal bilimler dersine dahil edilmektedir.

➤ **Müfredatlar arası vatandaşlık eğitimi yaklaşımı:** Öğretim programlarında disiplinler arası bir anlayış ile vatandaşlık eğitimi verilmektedir. Yani tüm öğretmenler, öğretim programında yer alan hedefleri uygular. Temel yeterlikler ya da öğrenme alanları yoluyla tüm derslerde vatandaşlık eğitimi verilmektedir. Belçika, Çek Cumhuriyeti, Estonya, İskoçya, İspanya, Fransa, Lüksemburg, Macaristan gibi ülkeler bu yaklaşım ile vatandaşlık eğitimini gerçekleştirmektedir. Aslında Türkiye de bu ülkeler arasında yer almaktadır.

Vatandaşlık eğitimi kapsamında ülkeler eğitim kademelerine göre farklı yaklaşımları kullanabilmektedir. Hatta iki yaklaşımı birlikte de kullanabilmektedir. Tüm disiplinleri ilgilendiren vatandaşlık hedefleri yerine getirilmektedir. Bununla vatandaşlık bilgisi, vatandaşlık eğitimi gibi ayrı zorunlu ya da seçmeli derslere de yer verilebilmektedir.

Vatandaşlık eğitimi yaklaşımında, kimi ülkeler vatandaşlık eğitimini kapsamlı bir şekilde bilgi, beceri ve değerler yoluyla ele alırken kimi ülkelerde ise vatandaşlık eğitimini dar ve bilgiye dayalı bir şekilde ele almaktadır. Ancak Kerr'in (1999) de belirtmiş olduğu gibi pek çok ülkenin kapsamı dar ve bilgiye dayalı olan vatandaşlık eğitimi yaklaşımından

bilgiyi; öğrencilerin beceri, yetenekleri ve değerlerinin gelişimini; aktif katılımlarını içeren daha kapsamlı bir vatandaşlık eğitimi yaklaşımına geçtiği görülmektedir. Fakat bunun çok fazla başarılı olduğu söylenemez zira öğretmenlerin kültür ve inancı, okulun değişimine ayak uydurmakta yavaş kalabilmektedir.

Aristo'nun belirttiği gibi vatandaşlık konusunda farklılıklar söz konusu olabilmektedir (Douglas, 2002). Bu da vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi noktasında ülkelerin farklı farklı amaçlarının, yöntemlerinin ve yaklaşımlarının olduğuna işaret edebilmektedir. Her ülkenin vatandaşlık eğitiminin tanımında ve yaklaşımında nerede durduğunu gösteren bir ölçek ortaya konulmuştur ki bunlar şu hatlardan oluşmaktadır (Kerr, 1999, s.14):

➤ ***Vatandaşlık hakkında eğitim:*** Milli tarih, yönetimin ve politik hayata dair yeterince bilgi ve anlayışı sağlamayı hedeflemektedir.

➤ ***Vatandaşlık yoluyla eğitim:*** Bilgi unsurunu güçlendiren bu yaklaşımda gerek okul gerekse yerel toplumda aktif ve katılımcı olarak yaşayarak öğrenme hedeflenmektedir.

➤ ***Vatandaşlık eğitimi:*** Vatandaşlık hakkında eğitim ve vatandaşlık yoluyla eğitimi de içine alarak öğrencilerin bilgi ve anlayışını, beceri ve yeteneklerini, değerler ve eğilimlerini de geliştirmeyi hedeflemektedir.

Günümüzde Avrupa Birliği Avrupa ülkeleri için vatandaşlık eğitimi standartları belirlemiştir. Bu standartların ise AB üyesi ülkeleri dışından olan ülkelerin de uygulamaya çalıştığı görülmektedir (Eurydice, 2005; Eurydice, 2012).

2.3.2 Vatandaşlık Eğitimi, Politik Eğitim ve Politik Okuryazarlık

“Eğitim, doğası gereği politiktir ve bu yüzden vatandaşlık eğitimi de doğası gereği politiktir” (Tororei, 1997a, s.42). Vatandaşlık eğitimi, politikanın alanı içerisinde yer almaktadır (Thompson, 1997). Öte yandan 21. yüzyılda politik okuryazarlığın vatandaşlık eğitiminin merkezini oluşturduğu görülmektedir (Curriculum for Excellence/ CFE, 2013; Ted ve Rowe, 2006). Çünkü politik okuryazarlık vatandaşlık eğitiminin çok önemli üç bileşeninden biridir (Advisory Group on Citizenship, 1998).

Gerek siyaset ile ilişkili olması gerekse de politikanın bir alanı olması, vatandaşlık eğitiminin politik okuryazarlık kavramı ile sıkı bir ilişki içerisinde olmasına neden olmaktadır. Politik okuryazarlık ve vatandaşlık eğitimi birbiri ile oldukça ilişkilidir. Thompson (1997), vatandaşlık eğitimi politikanın bir alanı olarak belirtmiş diğer yandan da vatandaşlık eğitimi boyutları arasında politika/siyaset bilimini ve Afrikan siyaset

sistemini de ele almıştır. Crick ve Porter (1978), Prof. Dr. Bernard Crick başkanlığında 1970’li yıllarda politik okuryazarlığı politik eğitim kapsamında ele almışlardır. Aslında açık vatandaşlık eğitimini vurgulamasalar da Birleşik Krallık’ta vatandaşların politikaya ve ülke yönetimine katılım sergilememelerinden dolayı hükümet desteği ve teşviki ile vatandaşların politik eğitim programı kapsamında politik okuryazar olmaları hedeflenmiştir. Diğer bir ifade ile dolaylı olarak vatandaşlık eğitimiyle de ilişkilendirilerek *Politik Eğitim kapsamında* politik okuryazarlık kavramı ele alınmıştır.

Sarıbay ve Öğün’ün (1998, s.23,27) belirttiği gibi politik eğitimin iki temel işlevi vardır. Bunlar *vatandaş yetiştirme* ve *politik endoktrinasyondur*:

➤ **Yurttaş Yetiştirme:** Vatandaşlık eğitimi, politik eğitimin bir paçası olarak iyi bir vatandaşın politik sisteme nasıl katılacağı üzerinde odaklanır. Zira eğitim, politik işlevi ile birlik ve beraberliğe, sosyal bütünlüğe, bireylerin politik düzene bağlılığına yardımcı olur.

➤ **Politik Endoktrinasyon:** “Belirli bir rejimi akılcılaştırmayı ve meşru kılmayı amaçlayan belirli bir ideolojiyi açıklama türüdür.”

Aslında politik eğitim ile vatandaşlık eğitiminin birbirinden farklılığına rağmen bir arada olma zorunluluğunu burada vurgulanmaktadır. Sarıbay ve Öğün (1998), vatandaşlık eğitimi ile politik eğitimin birbirlerinin yerini tutmasa da vatandaşlık eğitimi eksik olan bir politik eğitimin düşünülmemeyeceğini ifade etmektedir. Bu iki eğitim alanı birbiri ile ilişkili ve birbirini kapsayacak nitelikte olabilmektedir. Keza Kerr (2014) politik okuryazarlığın politik eğitimden daha geniş/kapsamlı bir kavram olup politik eğitimi de kapsayarak vatandaşlık için eğitimi (Education for citizenship) yansıtan bir kavram olduğunu belirtmiştir. Politik okuryazarlık, vatandaşlık eğitimi noktasında önemli bir unsur olarak kendisini göstermektedir (National CPD Distance Learning Programme, 2010).

Tororei’nin (1997b) belirtmiş olduğu gibi vatandaşlık eğitimi pozitif yönde politik bir müdahaledir ve bu politik müdahale, vatandaşların yönetime katılmasını arttırmayı amaçlamaktadır. 1978 yılında Bernard Crick başkanlığında politik okuryazarlığı geliştirmek amacıyla hazırlanan politik eğitim programı (Crick ve Porter, 1978) sonrasında aynı grup, 1998 yılında ise yine Bernard Crick’in başkanlığında tekrar birleşip demokrasinin geliştirilmesi için politik eğitimden ziyade vatandaşlık eğitimi kapsamında bir eğitim programı hazırlamışlardır. Bu programda vatandaşlık eğitiminin olmazsa olmaz üç unsuru

olduğu vurgulanmıştır: *Sosyal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal katılım, politik okuryazarlık* (Advisory Group on Citizenship, 1998).

Gerek vatandaşlık eğitimi gerekse politik eğitim programı içerisinde demokratik ve ahlaki açıdan bireylerin eğitiminde de politik okuryazarlığın ele alındığı görülmektedir. Curriculum for Excellence (2013), modern demokrasi ve onun vesayetinin temellerinden birinin politik okuryazarlık olduğunu belirtmiştir. Pacho'ya (2014) göre politik eğitimin rolü, hakların öğretilip anlaşılır kılınmasıdır ki haklarını bilmeyen insanlar doğal olarak haklarını savunamaz hale gelirler. Böylelikle çoğunluğu bilgisiz kalan nüfus için de politik demokrasi uzun süre ayakta kalamaz.

Politik okuryazarlığı 1998 yılından itibaren vatandaşlık eğitimi kapsamında ele alınmasını sağlayan Advisory Group (1998), okullarda vatandaşlık eğitimi ve demokrasi öğretimi çerçevesinde politik okuryazarlığı ele almıştır. Politik okuryazarlığın demokratik değer/tutum, demokratik kurumlar gibi kavramlarla birlikte verildiği görülmektedir (Maitles, 1997; Curriculum for Excellence, 2013; Kerr, 2014; Douglas, 2002; Crick, 2000; Democracy and Political Literacy Project, Tarihsiz; Dumbuya, 1997, vb). Değerler ve beceriler noktasında demokratik değerlerin, becerilerin vatandaşlık eğitimi içerisinde yeterince vurgulanarak yer aldığı görülmektedir.

Advisory Group on Citizenship (1998) tarafından hazırlanan ve Crick Raporu olarak da adlandırılan bu vatandaşlık eğitim programı günümüzde Avrupa ülkeleri ve Büyük Britanya ülkelerinde etkisini sürdürmektedir. Avrupa ülkeleri vatandaşlık eğitimi kapsamında aktif katılım sağlayan, belli davranış ve değerlere sahip olan politik okuryazar bireyler yetiştirilmesini hedeflenmektedir (Eurydice, 2012). Hatta bu ülkelerin vatandaşlık eğitimi programlarında politik okuryazarlık temel unsur olarak ele alınmaktadır. Avrupa ülkelerinin yanı sıra Pakistan, Hindistan, Malezya gibi doğu ülkelerinde de eğitim alanında politik okuryazarlık ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Arupa'da vatandaşlık eğitimi genel olarak şu dört temel konuyu kapsamaktadır (Eurydice, 2012, s.17):

- a. *Politik okuryazarlık,*
- b. *Eleştirel düşünme ve analitik beceriler*
- c. *Tutum ve değerler*
- d. *Aktif katılım*

Bu dört temel konu ile anahtar kavramların anlaşılması ve temel olgu bilgisinin gerçekleşmesi için politik okuryazarlığın geliştirilmesi; eleştirel düşünme becerisinin ve analitik düşünme becerisinin kazandırılması; saygı, hoşgörü, dayanışma gibi tutum ve değerlerin geliştirilmesi; gerek okulda gerekse toplum içerisinde aktif katılımın teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Çünkü “vatandaşlık eğitimi çok geniş bir alandır ve politik okuryazarlık, aktif katılım, eleştirel düşünme gibi çeşitli boyutlara veya yönlerle sahiptir” (Perveen ve Awan, 2017).

Politik okuryazarlık, dünyada pek çok ülkede demokratik yönetimin var olması için gerekli ve hayati olan bir kavramdır (Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette, 2016). Çünkü politik okuryazarlık, demokrasinin güçlenmesini sağlar (Horvath, 2018). Bu kapsamda Avrupa ülkelerinin eğitim programları incelendiğinde bu ülkelerde vatandaşlık eğitiminin adalet, insan hakları ve temel özgürlükleri, hukukun üstünlüğüne saygının temel ilke olduğu görülmektedir (Starkey, 2002). Bu değerlerin politik okuryazarlık değerleri arasında yer aldığı da görülmektedir (Crick ve Porter, 1978; Advisory Group on Citizenship, 1998).

2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Vatandaşlık Eğitimi ve Politik Okuryazarlık

Politik okuryazarlık ile ilgili program çalışmaları İngiltere’de yapıldıktan sonra, önceliğin öğretmen eğitime verilmesi gerektiği yönde fikirler beyan edilmiştir. Minogue (1980), Bernard Crick’in başkanlığında hazırlanan politik eğitim ve politik okuryazarlık programını eleştirel bir şekilde ele almış ve temel öneri olarak politik okuryazar vatandaşlar yetiştirecek öğretmenlerin öncelikli olarak politik okuryazarlık kapsamında eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hatta bu eğitimi eleştirirken yanlılık ve tarafsızlık üzerinde durmaktadır. Öğretmenlerin böyle bir eğitim verirken tarafsız olması gerektiğini vurgulamıştır. Aslında Minogue’nin bu ifadesi son derece önemlidir çünkü aksi takdirde tarafsız olmayan bir sosyal bilgiler / vatandaşlık eğitimi öğretmeni, bireylerin politik okuryazarlığını geliştiren/geliştirmeye çabalayan bir öğretmen olmaktan öte, bireylere kendi görüşlerini empoze eden, değerlendirme aşamasında kendinden farklı görüşte ya da kendisiyle aynı görüşte olan bir öğrenceye hak edilenden daha düşük ya da daha fazla bir puan verebilen bir öğretmen haline gelebilir. Değerlendirmede objektif olsa dahi sınıf içi tartışmalarda yanlı ifadeler kullanarak bireylerin kendi fikirlerini açıkça ifade etmeden politik katılım sergilememelerine, hoşgörünün olmadığı ya da eksik kaldığı bir sınıf ortamının oluşmasına zemin hazırlanmış olabilir. Bu durum da bireylerin politikadan uzak

politik okuryazar olmayan vatandaşlar olarak yetişmelerine sebep olabilir. Bu nedenle Brett ve diğerleri (2002) de Monegue gibi düşünerek vatandaşlık eğitimini üstlenen öğretmenlerin politik okuryazarlığın neler içerdiğini bilmesi ve uygulamada bunları gerçekleştirmesi gerektiğini belirtmektedir.

Badlan'a (2016) göre İngiltere'de politik okuryazarlık eğitiminin geliştirilmesi için çalışmalar yapan *Youth Citizenship Commission [Gençlik Vatandaşlığı Komisyonu]*, *Citizenship Education Longitudinal Study [Vatandaşlık Eğitimi Boylamsal Çalışma]* gibi komisyonlar, yaptığı çalışmalar sonucunda politik okuryazarlık ile ilgili vatandaşlık eğitimi öğretmenlerine yönelik tarafsız olabilme açısından politik okuryazarlık eğitiminin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Vatandaşlık eğitiminin üç unsuru olan toplumsal ve ahlaki sorumluluk, sosyal katılım, politik okuryazarlık (Advisory Group on Citizenship, 1998) arasında vatandaşlık eğitimi öğretmenleri politik okuryazarlık unsurunu daha az ve kendinden emin olmayan bir şekilde ele almaktadır (Brett ve diğerleri, 2002). Diğer bir ifade ile vatandaşlık eğitimi kapsamında vatandaşlık eğitimi öğretmenleri istemeden de olsa politik okuryazarlığı arka planda bırakabilmektedir. Vatandaşlık eğitimi kapsamında bu üç bileşenin çok önemli olduğunu vurgulayan Eurydice (2012) öğretmen eğitiminde vatandaşlık eğitimi kapsamında öğretmen yeterliklerinin güçlendirilmesi için ülkelerin daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini belirtmektedir. Yalnızca Avusturya, Slovakya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere) öğretmen eğitiminde ya Sürekli Mesleki Gelişim ya da temel öğretmenlik eğitimi programları kapsamında vatandaşlık eğitimi öğretmenini bu noktada uzman olarak yetiştirmeye imkân tanıyan bir eğitimin olduğunu ifade etmektedir. Çok az ülke doğrudan vatandaşlık ile ilgili öğretmenlerin sahip olması gereken yeni yeterlikler belirlediğini de vurgulamaktadır.

Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında öğretmen eğitimindeki boşluğu doldurmak ya da azaltabilmek adına İngiltere'de, politik okuryazarlığın öncüsü kabul edilen Prof. Dr. Bernard Crick tarafından 2001 yılında Association for Citizenship Teaching [Vatandaşlık Eğitimi Derneği] (ACT) kurulmuştur. Bu dernek, politik okuryazarlık kapsamında vatandaşlık eğitimi öğretmenlerinin eğitimine de odaklanmıştır (Association for Citizenship Teaching, 2017).

Vatandaşlık eğitimi öğretmenleri ifadesiyle, sosyal bilgiler dersinin tek disiplinli anlayış ile ele alındığı ülkelerde sosyal bilgilerin muadili olan Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi

gibi derslerin öğretmenleri kastedilmektedir. Türkiye gibi, bu sosyal bilimleri disiplinler arası anlayış ile tek çatı altında birleştiren sosyal bilgiler dersini ele alan ülkelerde sosyal bilgiler öğretmenleri, vatandaşlık eğitimi öğretmenleri ifadesini karşılamaktadır. Vatandaşlık eğitimi, disiplinler arası yaklaşımla ele alınan ülkelerde genellikle sosyal bilgiler öğretmenlerince verilmektedir. Çünkü sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimini kapsayan bir derstir. Diğer bir yandan Sosyal bilgiler Amerika Birleşik Devletlerinde 1916 yılında vatandaşlık eğitimi amacıyla ortaya çıkmış ve bugün de bu amacını devam ettirmektedir. Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık eğitiminin önemli bileşenlerinden biri olan politik okuryazarlık da vatandaşlık eğitimi amacı içerisinde yer almalıdır.

Sosyal bilgiler eğitiminin genel amacı şunlardır (İnan, 2019b, s.11):

- a. Erdemli insan olmaya rehberlik etmek.
- b. Etkili vatandaş yetiştirmek.
- c. Siyasî yönetime (demokrasiye) katılma sürecini öğretebilmek.
- d. Temel tarih, mekân ve sosyal düşünme becerisi kazandırmak.

Sosyal Bilgiler, siyaset bilimini de geniş olan yelpazesi içerisinde barındırmaktadır (Öztürk, 2009; NCSS, 1992). Ülke ve dünya kapsamında yaşanan ve yaşanmakta olan tarihte, coğrafi meselelerde siyasetin etkileri görülebilmektedir. Var olan durumların değiştirilmesi ya da iyileştirilmesi konusunda çözümün yine siyasette ve bu alanda sorumlu kişilere ulaşabilmeye imkan tanıyan vatandaşlık hak ve sorumluluklarında saklıdır. Bu bakımdan da politik meselelerin daha iyi anlaşılması için sosyal bilgiler dersi içerisinde politik okuryazarlığa yönelik etkinliklere yer verilmelidir.

Politik okuryazarlığın en iyi bir şekilde doğrudan politika öğretimi ile verilmesi gerektiği gibi bir iddia söz konusu değildir. Tarih, coğrafya, sosyal bilgiler, İngilizce, ekonomi, sosyoloji gibi pek çok konu/disiplin yoluyla politik okuryazarlık gerçekleştirilebilir. (Porter ve Crick, 1978, s.2). Sosyal bilgiler dersinde de öğrencilerin sadece siyaset ile ilgili konuların ve politik bilgilerin öğretilmesi yeterli değildir çünkü demokratik vatandaşlar olarak bu bilgileri kullanmak ve rollerini sergilemeleri için ihtiyaç duydukları vatandaş bilincinin geliştirilmesine yardımcı olmak gerekmektedir (NCSS [Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi], 2007). Siyaset ile ilgili bilgilerin öğretilmesinin yanında bu bilginin nasıl kullanılacağını öğretmek yani vatandaş bilinci geliştirebilmek için politik okuryazarlığın geliştirilmesi lazımdır. Bu kapsamda rehber olabilecek ve politik okuryazar

vatandaşlar yetiştirecek sosyal bilgiler öğretmenleri, politik okuryazarlık eğitimine tabi tutulmalıdır.

2.3.3.1. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Vatandaşlık Eğitimi Amaçlı Politik Okuryazarlık

Ortaokullarda Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi gibi tek disiplinli yaklaşım sonrasında diğer bir ifade ile 1968 yılında bu derslerin disiplinler arası bir anlayış ile birleşerek “sosyal bilgiler” çatısı altında okutulmaya başlayınca ortaokul öğretmeni yetiştiren eğitim enstitülerinde sosyal bilgiler öğretmenliği yetiştirilmeye başlanmıştır (İnan, 2019b).

Türkiye’de ortaokul kademesinde vatandaşlık eğitimi gerek sosyal bilgiler dersi içerisinde gerekse vatandaşlık ve insan hakları dersinde gerçekleştirilmektedir ve bu dersleri vermekle yükümlü olan öğretmenler, Sosyal Bilgiler öğretmenleridir. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi kapsamında ortaokullarda sosyal bilgiler öğretimi, öğretmen eğitimi konusunda vatandaşlık eğitim üzerinde durulmuştur. 2012 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği’nin işbirliği ve Avrupa Birliği’nin desteği ile Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nun (USBES I) ilki düzenlenmiş ve her yıl düzenli olarak farklı üniversitelerce düzenlenmeye devam etmektedir. “Değişen Dünyada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitiminde Yeni Yönelimler ve Sorunlar” başlıklı sempozyumun amacı; *“son yıllarda sosyal bilgiler/vatandaşlık eğitimi alan(lar)ında meydana gelen gelişmeler ve sorunları, ulusal ve küresel sosyal, ekonomik, kültürel, politik, vd. alanlardaki hareketler bağlamında ve teori – uygulama ekseninde tartışmaktır. Böylece ülkemiz ve insanlık için barış, adalet, refah ve demokrasinin egemen olduğu bir dünyanın inşasına çalışma misyonumuzun gerçekleşmesi yolunda bir adım atmak istiyoruz.”* (Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu [USBES I], 2012). Bu sempozyumun amacına bakıldığında aslında sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi kapsamında politik okuryazarlığın önemine dair bir öngörude bulunulmuştur. USBES’te olduğu gibi daha öncesi bir tarihte yine Prof. Dr. Cemil Öztürk’ün öncülüğünde 2010 yılında Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği (SBEB) kurulmuştur. *“Derneğin temel amacı, Sosyal Bilgiler eğitimi odağında çalışan tüm insanları bir çatı altında toplamaktır. Böylece sözü edilen alandaki araştırma, yayın, eğitim vb. çalışma ve etkinliklere katkı sağlamaktır.”* (SBEB, 2020a). Derneğin vizyonu arasında *“Sosyal Bilgiler eğitimi üzerine çalışan öğretim elemanları ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerini aynı platformlarda buluşturarak teori ile pratik arasındaki kopukluğu*

gidermek”, “Demokratik vatandaşlık eğitimi çalışmalarına destek vererek toplumun gelişmesine katkı sağlamak”, “21. yüzyılın gerektirdiği yeteneklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine destek olmak” ifadeleri yer almaktadır (SBEB, 2020b). Bu vizyona bakıldığında öğretmenlerin demokratik vatandaşlık eğitimi kapsamında yetiştirilmesine katkı sağlayacak çalışmaların gerçekleştirilmesine önem verildiği görülebilmektedir. Özellikle 21. yüzyılın gerektirdiği becerileri kazandırma kapsamında Avrupa birliği vatandaşlık eğitiminin önemli bir unsuru olarak politik okuryazarlık kavramını ele almaktadır (Eurydice, 2005, Eurydice, 2012).

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı, ortaokullarda yer verilen ve vatandaşlık eğitiminin amaçlarını kapsayan sosyal bilgiler öğretim programı ile uyumlu olmalıdır. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenleri yetiştirilirken programda yer alan kazanımlara, bilgilere, becerilere ve değerlere yönelik de eğitime tabi tutulmalıdır. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretim programlarına bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin politik okuryazarlık kapsamında da eğitim görmelilerdir. Bu eğitim iki amaca hizmet etmektedir: Öğretmen eğitimi ve vatandaşlık eğitimi. Diğer bir ifade ile sosyal bilgiler öğretmenleri aldıkları ya da alacakları politik okuryazarlık eğitimi ile hem politik okuryazar bir vatandaş olmaları hem de öğrencilerini politik okuryazar bireyler olarak yetiştirebilecek öğretmen olmalarına yardımcı olabilecektir. Kuş’a (2013) göre de politik okuryazar vatandaşlar olarak yetiştirilmiş öğretmenler, daha etkili bir politik okuryazarlığın geliştirilmesine katkı sağlayabileceklerdir.

Sosyal Bilgiler öğretim programına bakıldığında Kuş’a (2013) göre sosyal bilgiler ortaokul ders programlarında politik okuryazarlığa dair konular ve kazanımlar oldukça mevcuttur. Kuş (2013)’un da belirtmiş olduğu gibi Türkiye’de sosyal bilgiler ders programlarında politik okuryazarlığa yönelik 6. ve 7. Sınıf öğrenme alanı, üniteleri ve kazanımları tablolştırılmıştır. 6.sınıfta 3 öğrenme alanı ve (Birey ve Toplum; Üretim, Dağıtım ve Tüketim; Güç, Yönetim ve Toplum), 3 ünite (Sosyal Bilgiler Öğreniyorum, Ülkemizin Kaynakları, Demokrasinin Serüveni) ve toplamda 6 kazanım politik okuryazarlık ile ilişkilendirilmiştir. 7. sınıfta ise 2 öğrenme alanı (Göç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılar), 2 ünite (Yaşayan Demokrasi, Ülkelerarası Köprüler) ve 7 kazanım politik okuryazarlık ile ilişkilendirilmiş ve 8. Sınıfta yer alan Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersinde de politik okuryazarlığın birçok konu ve kazanımlarla da ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir.

Kara ve Tangülü (2017) de 2005 sosyal bilgiler öğretim programında politik okuryazarlık ile ilgili kazanımların ve konuların olduğunu belirtmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında (MEB, 2018) politik okuryazarlığa bir beceri olarak yer verilmiştir. Görmez (2018) de 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı politik okuryazarlık yeterliliği bakımından incelemiş ve programın yeterli olduğunu belirtmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri de öğretim programı ile aynı doğrultuda yetiştirilmeli ve politik okuryazarlık eğitime tabi tutulmalıdır.

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının beceri ve değerlerine bakıldığında, politik okuryazarlık beceri ve değerleri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Öğretmenlere verilecek politik okuryazarlık eğitimi, bu değerlerin ve becerilerin çocuklar tarafından kazanılması konusunda iyi bir rehber olmalarını sağlayabilecektir.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olarak hazırlanan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil olmak üzere tüm kademelerdeki eğitim- öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını belirten ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir (Mesleki Yeterlik Kurumu, 2020). Bu yeterlilikler kapsamında öğretmen eğitim ile öğretim programları da birbiri ile uyumlu olmalıdır. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan beceriler ve değerler öğretmen eğitimi kapsamında da ele alınması gereken beceriler ve değerler olmalıdır.

Tablo 2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Beceriler

1. Araştırma	14. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	15. Karar verme
3. Değişim ve sürekliliği algılama	16. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	17. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	18. Mekânı algılama
6. Empati	19. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	20. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	21. Problem çözme
9. Gözlem	22. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	23. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	24. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
12. İletişim	25. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	26. Zaman ve kronolojiyi algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

Tablo 2.3'e göre araştırma, eleştirel düşünme, empati, iletişim, işbirliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, karar verme, kanıt toplama, problem çözme politik okuryazarlığın becerileri arasında yer almaktadır. Douglas'a (2002) göre politik okuryazarlık eleştirel düşünme becerisini kullanmak, empati kurarak önyargıları anlayabilmektir. Crick ve Lister'a (1978) göre politik okuryazarlık becerileri; empati, önyargıları anlama, eleştirme ve değerlendirme becerisidir. Politik okuryazarlık için çok önemli olan becerilerden biri empati becerisidir (Crick ve Lister, 1978; Douglas, 2002; Crick ve Porter; Chrastka, 2017; İnan ve Tarhan, 2018; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020).

Advisory Group on Citizenship (1998) politik okuryazarlığı kapsayan vatandaşlık eğitimi programında yer alan beceriler arasında işbirliği, empati, problem çözme, kanıtlar arama becerisine yer vermiştir. Education Scotland (Tarihsiz) Political Literacy and the Professional Standards [Politik okuryazarlık ve mesleki standartlar] ise politik okuryazarlık becerileri arasında araştırma becerisine yer vermektedir.

Tablo 2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

Tablo 2.4'te yer alan adalet, eşitlik, özgürlük, barış, dayanışma, duyarlılık, saygı, sorumluluk, vatanseverlik gibi değerler politik okuryazarlığın da değerleri arasında yer almaktadır. Crick ve Porter (1978) adalet, özgürlük, gerçeğe ve düşünceye saygı değerlerini politik okuryazarlık değerleri olarak ele almaktadır. Sorumluluk, adalet, eşitlik politik okuryazarlık değerleri arasındadır (Advisory Group on Citizenship). Stradling (1978) ise özgürlük, adalet, eşitlik değerlerini politik okuryazarlık değerlerinden kabul etmektedir.

2.4 İlgili Araştırmalar

2.4.1 Uluslararası Alanda Yapılan İlgili Araştırmalar

Uluslararası literatür incelendiğinde vatandaşlık eğitimi kapsamında demokrasinin geliştirilmesi adına politik okuryazarlığın çok önemli bir boyut olarak ele alındığı görülmektedir. Büyük Britanya’da İngiliz hükümetinin desteği ile vatandaşlarının aktif olması ve ülke yönetimine katılımlarını arttırabilmek adına Prof. Dr. Bernard Crick’in başkanlığında Advisory Group on Citizenship (1998) “*Education for citizenship and teaching of democracy in schools*” adlı raporu hazırlamış ve yayınlamıştır. Bu raporun aslında bir vatandaşlık eğitim programı olduğu da rahatlıkla söylenebilir. Raporda vatandaşlık eğitimin üç önemli bileşeni olduğu belirtilmiştir: *Politik okuryazarlık, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, sosyal/toplumsal katılım*. Bu üç temel üzerine vatandaşlık eğitiminin inşa edildiği raporda görülmektedir.

Perveen ve Awan (2017) “*Analysis of curriculum about political literacy as a dimension of citizenship education (Vatandaşlık eğitiminin bir boyutu olarak politik okuryazarlığın öğretim programlarında analizi)*” adlı araştırmalarında Pakistan’ın 2006 ortaokul programında ve ders kitaplarında vatandaşlık eğitiminin bir boyutu olan siyasi okuryazarlığı analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla nitel boyutta belgeler/dokümanlar analiz edilmiştir. Bununla birlikte nicel boyutta, öğretmenlere anket uygulanıp analiz yapılmıştır. Araştırma sonucunda ülkenin eğitim politikasının vatandaşlık eğitimi kapsamında politik okuryazarlığı çok fazla desteklediği ancak bu durumun öğretim programına ve ders kitaplarına yansıtılmasında çok büyük bir boşluğun olduğuna ulaşılmıştır.

Al Suqri, Alkindi ve Al Kindi (2017) tarafından yapılan “*An evidence-based approach to the use of social media to promote political literacy among youth in the Sultanate of Oman [Umman Krallığı’nda gençler arasında politik okuryazarlığı teşvik etmek için sosyal medya kullanımına yönelik kanıta dayalı bir yaklaşım]*” adlı literatür çalışmasında Umman Sultanlığının karşılaştığı sorunları anlamak ve gençler arasında politik okuryazarlığı teşvik etmek için sosyal medya kullanımında uluslararası en iyi uygulama örneklerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada politik konuların sosyal medyada tartışılması gerektiği belirtilmiştir. Umman Krallığı’nda ve Ota Doğu ülkelerinde siyasi ayaklanmaların sosyal medya aracılığı ile yapıldığı dolayısıyla etkin ve barışçıl vatandaşların yetiştirilmesi ve politik okuryazarlığın teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Politik okuryazarlığın teşvik

edildiği ve sosyal medyanın etkin kullanıldığı uluslar arası modelleri inceleyerek Umman’da da politik okuryazarlık kapsamında sosyal medya kullanımına yönelik model geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Hunter ve Rack’in (2016) “*Advancing young citizens’ political literacy through social-sciences curricula [Sosyal bilimler öğretim programıyla genç vatandaşların politik okuryazarlığını geliştirmek]*” adlı araştırması, karma yöntemlerle sınıf tabanlı çalışmaları içeren bir nitel araştırmadır. Gençlerin politik fikirlerini araştırmayı amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler sınıfında 48 öğrenciye anket uygulanmış ve 8’i ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Ayrıca her okuldan bir öğretmen ile de görüşülmüştür. Araştırma bulgularında katılımcıların politik süreçler hakkında bazı fikirlere sahip olduklarını, ancak politik dil hakkında daha fazla bilgi edinmek, yetişkinler tarafından dinlenmek ve ciddiye alınmak istedikleri görülmektedir. Öğrenciler fikirleri ya da çıkardıkları sesleri dikkate alınmadığında okul kararlarına katılımları engellenmektedir. Katılımcılar, politik konular üzerinde tartışmayı ve karar almayı istemektedir. Politik okuryazarlığın önemli olduğunu belirtmekte ancak politik okuryazarlık becerilerinden yoksun oldukları da görülmektedir. Araştırma sonucunda politik okuryazarlık eğitiminin sosyokültürel, tarihi, çevresel, coğrafi ve ekonomik açıdan ele alınması gerektiği ve vatandaşlık eğitimi açısından programların politik okuryazarlığı geliştirmede önemli bir noktada olduğu belirtilmiştir.

Kane ve Parkin (2016) Yeni Zelanda’da gençlerin seçmen katılımında ciddi bir düşüşün olduğunu ve bu nedenle gençlerin politik okuryazarlığının geliştirilmesi gerektiği amacıyla “*Improving political literacy by design voter advice applications for young New Zealanders [Genç Yeni Zelandalılar için seçmen öneri uygulamaları tasarlayarak politik okuryazarlığı geliştirmek]*” adlı araştırma yapmışlardır. Voter Advice Applications [VAA] (Seçmen Tavsiye Uygulamaları) modeli tasarlamıştır. VAA, seçmenlerin önemli konulardaki politika tercihlerini, siyasi partilerin/adayların bu politikalardaki pozisyonlarıyla karşılaştırmasına yardımcı olmak için tasarlanmış bir web uygulamasıdır. Bu web uygulamasında çeşitli politik sorunlar ile gençlerin politik tercihleri ile siyasi parti/aday eşleştirmesi yaparak iyi, etkili bir tercihle seçimlere katılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Yaratıcı düşünüp problem çözmeye dayalı VAA gibi tasarıma dayalı yaklaşımlar yoluyla sosyal sorunların üstesinden gelinebileceği, demokratik sürece katılımın etkili bir şekilde olabileceği belirtilmektedir.

Badlan (2016) “*Explorations into young people's political literacy*” [Gençlerin politik okuryazarlığına yönelik araştırmalar/incelemler] adlı doktora tezinde gençlerin politik okuryazarlık anlayışlarını araştırmayı amaçlamaktadır. İki aşamalı olan araştırmanın ilk aşamasında nicel araştırma paradigmasında 16-21 yaş aralığındaki gençlere yönelik olasılık dışı tarama yöntemi kullanılmıştır. İngiltere’de, Cambridge’de üç ayrı kolejde okuyan iki yüz (200) öğrenciye anket uygulanmış, on (10) kişi ile nitel araştırma kapsamında odak görüşme gerçekleştirilmiştir. Bir çevrimiçi etnografik çalışma kapsamında 138 katılımcıdan da ayrı olarak nitel veriler elde edilmiştir. Araştırmada elden edilen bulgulara göre katılımcıların büyük bir kısmı siyasete ilgili, aktif vatandaşlık ve politik açıdan bilgili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak özgüven eksikliği, cehalet, bilgi yetersizliği, medya ve yönetim kaynaklarına güvensizlik gibi pek çok faktörün gençlerin politik okuryazarlığını zayıflattığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Davies, Mizuyama, Ikeno, Parmenter ve Mori (2013) “*Political Literacy in Japan and England* [Japonya’da ve İngiltere’de politik okuryazarlık] adlı proje araştırmalarında İngiltere’de iki, Japonya’da üç okul ile kamusal söylem üzerine çalışılmıştır. Karşılaştırmalı bir çalışma olan bu araştırmada, öğretmenlerden politik söylemleri teşvik etmeleri istenmiş ve kullanılan öğretim stillerini ve 11-18 yaş aralığındaki öğrenci tepkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda öğretmenlerle görüşmeler ve her okulda gözlemler yapılmıştır. İki ülkede de kavramdan ziyade içeriğe odaklanmanın olduğu görülmüştür. Bu durumda araştırmada kabul görmüştür. Öğrencilerin birbirlerine saygılı olduğu ve saldırgan söylemlerde bulunmadığı, öğretmenlerin de özgür bir sınıf ortamı yarattığı görülmüştür.

Grace (2002) “*Amerikan siyaseti üzerine okumaya başlarken 12. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini artırmak için stratejiler*” başlıklı doktora tezinde 12. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini nicel araştırma yöntemi çerçevesinde belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin politik okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ve politika konusunda yetersiz oldukları sonucuna varmıştır. Öğrencilere sunulan birbirlerinin zıt görüşü olan metinler ile öğrencilerin politik okuryazarlık düzeyinde bir etki yaratmadığı ancak didaktik haberler sunulması üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Akt. Faiz, 2016).

Maitles’in (2009) yaptığı ““*They’re out to line their own pockets!*”: *Can the teaching of political literacy counter the democratic deficit?: The experience of Modern Studies in Scotland* [“*Kendi ceplerini dolduruyorlar!*”: *Politik okuryazarlık öğretimi demokratik açığa karşı koyabilir mi ?*: *İskoçya’da Modern Bilgiler/Çalışmalar dersi deneyimi*]” başlıklı

araştırma projesinde vatandaşlık eğitimi için politik okuryazarlığın tüm dünya ülkelerinde eğitim sistemi içerisinde yerini alması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmada Maitles (2009) gençlerin politikaya olan tutumlarını incelemeyi, İskoç eğitiminin bazı özelliklerini açıklamayı, tarih ve coğrafya eğitimi alan 800 öğrenci ile Modern Bilgiler dersini okuyan 800 öğrencinin bilgi, beceri ve değerlerini raporlaştırmayı ve Modern Bilgiler okuyan öğrencilerin politik okuryazarlık kapsamında tarih ve coğrafya okuyan öğrencilerden daha iyi olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda Maitles (2009), politik okuryazarlık boyutları kapsamında Modern Bilgiler okuyan öğrencilerin bilgi, beceri ve ilgi bakımından daha iyi olduklarını tespit etmiştir. Ancak değerler boyutunda Modern Bilgiler okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin muadili olan Tarih ve Coğrafya eğitimi alan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Löfström, Virta ve Van den Berg (2010) “*Who actually sets the criteria for social studies literacy? The notional core curricula and the matriculation examination as guidelines for social studies teaching in Finland in the 2000's [Sosyal Bilgiler Okuryazarlığı için Kriterleri Kimler Belirliyor? 2000'lerde Finlandiya'da Sosyal Bilgiler Öğretiminde ilkeler olarak Ulusal Çekirdek Programı ve Matrikülasyon sınavı]*” adlı araştırmasında sosyal bilgiler ve okuryazarlıkları ele almıştır. Löfström, Virta ve Van den Berg (2010) politik okuryazarlığı sosyal bilgilerin kapsamı içerisinde olan bir okuryazarlık olarak tanımlamıştır.

Preira Dos Santos (2014) “*Debate on global warming as a socio-scientific issue: Science teaching towards political literacy [Sosyo-bilimsel bir konu olarak küresel ısınma üzerine tartışma: Politik okuryazarlığa yönelik fen öğretimi]*” adlı araştırmada fen öğretimi kapsamında politik okuryazarlık ele alınmıştır. Küresel ısınma üzerine yapılan tartışmalar incelenmiştir. Araştırmada tartışmaların ve küresel ısınmanın politik yanı vurgulanmış ve bu nedenle fen öğretiminde politik okuryazarlığa yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Douglas (2002) “*Educating for real and hoped for political worlds: Ways forward in developing political literacy [Politik dünyalar için gerçek ve ümitli bir eğitim: Politik okuryazarlık geliştirmenin yolları]*” adlı çalışmasında politik okuryazarlığın ne anlama geldiğini, öğrencilerin politik okuryazarlığını geliştirebilecek stratejiler önermeyi, politik okuryazarlık ile ilgili planlama üzerine tartışmayı amaçlamıştır. Literatüründe bazı vatandaşlık eğitimcilerinin yurttaşlık dersini kuru hatta sıkıcı olabildiği belirtilmiştir. Ancak

Douglas (2002) politik okuryazarlığın programda yer alması ile bu durumun ortadan kaldırılabileceğini belirtmektedir.

Carrington ve Short (1987) *“Breakthrough to political literacy: Political education, antiracist teaching and the primary school [Politik okuryazarlığa atılım: Politik eğitim, ırkçılık karşıtı eğitim ve ilkokul]”* araştırmasında Britanya’da Swann Komitesi tarafından 1985 yılında hazırlanan etnik azınlık gruplarından olan çocukların eğitimi hakkındaki raporu üzerinde durulmuştur. Bu raporun eğitim konusunda ırkçılık karşıtı bir bakış açısından ziyade kültürel çoğulcu bir bakış açısına sahip olsa da bütün okulların ırkçılık karşısında aktif rol alması gerektiğini ve bunun liberal-demokratik bir politik eğitim programına dahil edilmesi gerektiğini savunduğu belirtilmiştir. Carrington ve Short (1987) araştırmalarında savunulan bu konuların ilkokulda ve öğretmen eğitimi uygulamalarındaki yansımalarını araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada öğretmenlerin politika ile ilgili konuları sınıfa getirmekten çekinmemesi gerektiği ve ilkokulda eğitim gören çocukların siyaseti anlayabilmesi, tartışmalı konulara müdahil olması gerektiği; öğretmenlerin de bu yönde bir eğitime tabi tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmen ve öğrenci arasında demokratik bir sınıf atmosferinin var olması gerektiği de belirtilmiştir.

Wormald (1991) *“Political literacy in Papua New Guinea [Papua Yeni Gine’de politik okuryazarlık]”* adlı araştırmasında 1975 yılında bağımsızlık elde etmesinden beri demokratik bir hükümet sistemini sürdüren Papua Yeni Gine’deki lise öğrencilerinin siyasi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda 10. Sınıfta okuyan 517 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin politik bilgisinin yüksek olduğu, okulun politik bilgi verme durumunun iyi olduğu, öğrencilerin hükümete ve politikacılara güvenmediği görülmektedir. Araştırmada ülkelerin yeni politik davranışlara, politika ile ilgili yeni materyallere, yöntemlere açık olması gerektiği belirtilmektedir.

O'Toole, Marsh, ve Jones (2003) *“Political literacy cuts both ways: The politics of non-participation among young people [Politik okuryazarlık her iki yolu da keser: Gençler arasında katılmama politikası]”* adlı araştırmalarında gençlerle odak grup görüşmesi yapılmıştır. Ardından bireysel görüşmeler yapılmış ve öğrencilere bazı resimler gösterilerek politik konular hakkında fikirlerini ortaya koymaları amaçlanmıştır. Gençlerin siyaseti nasıl tanımladığı, siyaseti nasıl deneyimlediği, belirgin bir politik kaygıları ya da tecrübelerinin olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda gençlerin politik anlamda ilgisiz olmadığı, kendilerini etkileyen politik konular hakkında konuştuğu ancak

yönetimdekilerin onları dinlemediğini düşündükleri görülmektedir. Politik tartışmalara katılma ve siyasi karar alma noktasında dışlandıklarını düşünmektedirler.

Kotze (1989) “*The ABC of political change: The role of political literacy in the democratisation process in South Africa*” [*Siyasal değişimin ABC'si: Güney Afrika'daki demokratikleşme sürecinde politik okuryazarlığın rolü*] adlı çalışmada Güney Afrika'nın demokratikleşmesinde politik okuryazarlığın olası rolünü açıklamış ve bir politik okuryazarlık programı önermiştir. Kotze'ye (1989) göre politik okuryazar birey politik meselelerde, sorunları çözme becerilerine sahip olabilecek, kendi davranışlarının başkaları üzerindeki etkisinin farkında olacaktır. Ülkedeki siyasal ve sosyal değişimin gerçekleşebilmesinde politik okuryazarlığın önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır.

Alexander (2009) “*Political literacy as information literacy [Bilgi okuryazarlığı olarak politik okuryazarlık]*” adlı çalışmasında bilgi okuryazarlığının politik okuryazarlıktan bağımsız olmadığını ve ikisinin bir arada olması gerektiğini vurgulamıştır. Derslerinde yaptığı gözlemler ve deneyimler neticesinde politika ve politika ile ilgili bilgilerden mahrum olan öğrencilerine yönelik derste etkinlikler tasarlayıp uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve değerlendirme becerisi kazandıkları görülmüştür. Etkinlikler yoluyla farklı fikirlere saygılı, hoşgörülü olmayı ve politik okuryazarlığı desteklediği görülmüştür. Alexander (2009), öğretim programlarında bilgi ve politik okuryazarlığına yer verilmesi gerektiğini araştırmasında önermiştir.

Head, Hill, Lockyer ve Macdonald (2015) tarafından yapılan “*Schools, political literacy and the 2014 Scottish Referendum [Okullar, politik okuryazarlık ve 2014 İskoçya Referandumu]*” başlıklı araştırma, 2014 İskoçya referandumunda okullarda seçmen yaşının 16'ya düşürülmesi gibi politik meselelerinin nasıl ele alındığını incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda öğretmenlerin ve öğrencilerin 2014 İskoçya referandumundan yola çıkılarak vatandaşlık eğitimi ve politik okuryazarlık ile ilgili görüşleri inceleyerek ihtiyaç doğrultusunda okullarda yapılması gereken eğitim desteğini sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmada İskoçya'nın batısında bulunan yirmi bir (21) ortaokuldaki sosyal bilgiler içerisinde yer alan derslerdeki ve Modern Bilgiler/Çalışmalar dersinde seksen dört (84) öğretmene ve beş yüz on altı (516) öğrenciye anket uygulanmıştır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu vatandaşlık eğitimini toplum için çok önemli görmektedir. Vatandaşlık eğitiminde en önemli unsurun sırası ile toplumsal ve ahlaki sorumluk, toplumsal katılım olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bu unsurlar arasında çok az katılımcı politik okuryazarlığı

belirtmiştir. Araştırmada politik okuryazarlığın öğretmenler tarafından çok iyi anlaşılmadığı sonucuna varılmıştır. Zamanın kısıtlılığını, öğrenciler tarafından önyargılı görülme kaygısı ve uygun materyal olmayışından öğretmenler politik meseleleri çok fazla değinmediklerini, politik konuların Modern Çalışmalar dersinde ele alındığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu, politika ile ilgili konuların ve tartışmaların derste işlendiğini belirtmiştir. Head, Hill, Lockyer ve Macdonald (2015) araştırmalarında, öğretim programlarının genelinde politik okuryazarlık ve tartışmalı konuların öğretime yer verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin politika ve tartışmalı konuların öğretimi ile ilgili algıları değiştirebilmek için desteklenmesi gerektiği, vatandaşlık eğitiminin kalitesini arttırabilmek için okullarla işbirliği yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Collins (1992) “*Political Literacy: Educating for Democracy [Politik okuryazarlık: Demokrasi eğitimi]*” adlı çalışmasında politik okuryazarlığın boyutlarını ortaya koyarak politik okuryazarlığın alanını yönetim/yönetim şekli (polity) olarak ifade etmiştir.

Atiyas-Tusalp (2014) politik okuryazarlığı tarih ve edebiyat alanı içerisinde ele almıştır. “*Political literacy and the politics of eloquence: Ottoman scribal community in the seventeenth century [Politik okuryazarlık ve belagat siyaseti: On yedinci yüzyılda Osmanlı kalemiye sınıfı]*” başlıklı doktora tezinde 17. yüzyılda Osmanlı Devleti döneminde kalemiye sınıfının yazdığı kaside ve münazara gibi ebedi metinler üzerinden belagat ilmi kapsamında politik okuryazarlığı ele almıştır.

Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette’in (2016) Nijerya’da yaptığı “*Political literacy as correlate of civic consciousness level of senior secondary school students in Nsukka Education zone, Enugu State [Enugu Eyaleti, Nsukka Eğitim bölgesinde ortaokul öğrencilerinin sivil bilinç düzeyi ile ilişkili olarak politik okuryazarlığı]*” adlı yüksek lisans tezinde, Nsukka Eğitim Bölgesi’ndeki ortaokul öğrencilerinin sivil bilinç düzeyi ile ilişkisi olarak politik okuryazarlığını incelemek amaçlanmıştır. Nicel bir araştırma olan bu tezde, Korelasyon Araştırma Modeli kullanılmıştır. 450 lise (10., 11. ve 12.sınıf) öğrencisine Politik Okuryazarlık testi ve Sivil Bilinç Düzeyi anketi uygulanmıştır. Öğrencilerin politik okuryazarlık ile vatandaşlık bilinç düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerinin yüksek politik okuryazarlık düzeyine sahip oldukları, politik olarak farkındalığı oldukları diğer bir ifade ile haklarını ve yükümlülüklerini bildikleri, kendi topluluklarındaki siyasi eğilimleri takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak kız ve erkek öğrencilerin politik

okuryazarlık ortalama puanlarındaki farkın anlamlı olmadığı da görülmüştür. Bu nedenle araştırmada cinsiyetin politik okuryazarlığı etkilemediği, erkeklerin politik açıdan kadınlardan daha bilinçli olduğu algısının çürütüldüğü belirtilmiştir. Araştırmada kentte yaşayan öğrencilerin kırsalda yaşayan öğrencilere göre daha fazla politik okuryazar olduğu da görülmektedir. Bu nedenle kırsalda yaşayan öğrencilerin televizyona, haberlere ulaşmasını ve politika ile ilgili gösterilere, programlara cüzi fiyatlarla katılabilmesini sağlayacak sosyal çalışmaların yapılmasını hükümete önermiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlere öğrencilerin politik okuryazarlığını geliştirecek uygun öğretim yöntem ve tekniklerine yer vermelerini önerirken devletin ya da hükümetin de öğretmenlere bu yönde hazırlayacakları programlar ile bir nevi hizmet içi eğitim vermelerini önermiştir. Sivil toplum kuruluşlarına da kırsal bölgede yaşayanlara yönelik politik farkındalık yaratmak için sosyal yardım programları düzenlemelerini önermiştir.

Madhok (2005) *"Autonomy, political literacy and the "social woman": Towards a politics of inclusion [Özerklik, politik okuryazarlık ve "toplumsal kadın": Kapsayıcı siyasete doğru]"* adlı çalışmada, politik okuryazarlığı bir beceri olarak ele almıştır. Vatandaşlık eğitimi kapsamında siyasal topluluklar hakkında görüş bildirmeyi, kendi haklarını bilmeyi bu becerinin göstergeleri kabul etmektedir. Madhok'a (2005) göre politik okuryazarlık iki türdür: Etkili politik okuryazarlık ve minimal politik okuryazarlık. Bu ikisi kavram birbirinden farklıdır. Etkili politik okuryazarlık, minimum politik okuryazarlık kavramının aksine, ülke yönetimine seçim yoluyla katılmaktan çok daha fazlası anlamına gelir. Etkili politik okuryazarlık yalnızca devletten değil, sosyal çevreden de beklentileri dile getirmede farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle çevresinde olan meselelere aktif bir şekilde ilgi duymak, müzakere ve tartışmalarda aktif bir rol oynamaktadır, fikir beyan edebilmektir.

Powerful Literacies Project [Güçlü/Etkili Okuryazarlıklar Projesi] sonucunda İskoçya'da oluşturulan Political Literacy Resource Pack [Politik okuryazarlık kaynak paketi] (2006) İskoçya'da politik okuryazarlığın uygulanması kapsamında eğitimcilere yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Çünkü öğrencilerin politik konular üzerine çalışmalarını teşvik etmenin zor olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle etkili ve aktif vatandaşlık tarafından kurulan İskoç parlamentosuna vatandaşlarının etkin bir şekilde katılım sağlamasını hedeflemektedir.

2.4.2 Ulusal Alanda Yapılan İlgili Araştırmalar

Ulusal literatürde Tarhan (2015) “*Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri*” adlı araştırmada, dördüncü sınıf öğretmen adaylarıyla görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırmada öğretmen adayları, yaşamları boyunca almış oldukları eğitimin politik okuryazar olabilme noktasında etkili olmadığını ve kendilerini politik okuryazar bir birey olarak görmediklerini belirtmişlerdir.

Kuş ve Tarhan’ın (2016) “*Political education in social studies classrooms: A perspective from Turkey (Sosyal bilgiler sınıflarında politik konuların öğretimi)*.” adlı çalışmada sosyal bilgilerde politik konuların öğretimi üzerine sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşme yapılmış ve ardından bu öğretmenler, sınıflarda politik konuların öğretimi sırasında gözlemlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri politik konuların öğretilmesi ve gerekliliği üzerine olumlu görüşler beyan etmişlerse de birçoğunun gözlem sırasında beyan ettiklerini yani politika ile ilgili konuları derslerinde uygulamadıkları sonucuna varılmıştır.

Akhan’ın (2013) da bir yüksek lisans tezinden üretilen “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin belirlenmesi*” adlı çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin yüksek çıkmasına rağmen öğretmen adaylarının günlük yaşamda politik konulara çok fazla yer vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Faiz ve Dönmez (2016) ise “*öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*” adlı doktora tezinden üretilen araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mevcut politik okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve duyuşsal eğilimlerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dağ ve Koçer (2019) “*Türkiye’de politik okuryazarlık*” adlı derleme çalışmada politik okuryazarlığı; politik bilgi, politik ilgi, politik katılım bağlamında ele almıştır. Bireylerin politik okuryazarlık düzeylerinin anlaşılması için mutlaka politik bilgisine, ilgisine ve katılımına bakılması gerektiğini belirtmiştir. Genç nüfusa sahip olan Türkiye’de gençlerin politikaya ilgi duyup politik katılım sergileyip politik okuryazar bireylerin olması, ülkede bugünün ve yarının politik kültürünü olumlu yönde şekillendireceğini belirtmektedir.

Görmez (2018) ise politik okuryazarlığı sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde ele almıştır. “*Güncellenen Sosyal Bilgiler Programının politik okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği*” başlıklı araştırmasında 2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından güncellenen sosyal bilgiler öğretim programını politik okuryazarlık becerisi kapsamında ele almayı amaçlamış ve programın politik okuryazarlık becerisi açısından yeterliliğini incelemiştir. Dördüncü, beşinci ve altıncı sınıf sosyal bilgiler ders programları ile ders kitapları incelenmiştir. Nitel bir çalışma olan bu araştırmada doküman analizi yöntemine göre veriler analiz edilmiştir. Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretim programında yeterli düzeyde politik okuryazarlık becerisine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Görmez (2018)’e göre sosyal bilgilerin en temel amacı, iyi bir vatandaş yetiştirmektir ve bu amacı gerçekleştirebilmek için politik okuryazar bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

Kara ve Tangülü (2017) de “*Sosyal Bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum incelemesi*” başlıklı araştırmalarında, 2009 yılında düzenlemeler yapılan 2005 sosyal bilgiler öğretim programını hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık açısından incelemeyi amaçlamıştır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada var olan durum tespit edilmeye çalışılmıştır. Programın on yedi (17) maddelik genel amaçlarından dokuzunun (9) politik okuryazarlık ve hukuk okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hukuk ve politik okuryazarlığının sosyal bilgiler eğitimi kapsamında büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Amaçların dışında bazı kazanımların, becerilerin, değerlerin ve kavramların da politik okuryazarlık ve hukuk okuryazarlığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada politik okuryazarlığın önemine değinilmiş ve bu doğrultuda diğer disiplinler arası bir anlayış ile diğer öğretim programlarına da politik okuryazarlığın yerleştirilmesi gerektiği önerilmiştir. Politik okuryazarlık ile ilişkilendirilecek beceri sayısının ve duyuşsal alan ile ilgili kazanımların sayısının artırılması gerektiği önerilmiştir.

Köksal ve Erol (2021) “*Politik okuryazarlık ölçeğinin geliştirilmesi*” adlı araştırmalarında, 24 madde ve 5 faktörden (politik uzmanlık, politik bilgi, politik farkındalık, politik ilgi ve politik katılım) politik okuryazarlık ölçeğini geliştirmişlerdir.

Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez merkezi incelendiğinde doğrudan politik okuryazarlık ile ilgili iki (2) yüksek lisans, üç (3) doktora tezinin olduğu görülmektedir. Demir (2019) “*Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları (İnönü*

Üniversitesi Örneği)” adlı yüksek lisans tezinde tarama modeli ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasete dair duyuşsal eğilimlerini, siyaset okuryazarlık seviyelerini belirlemek; zihinlerinde var olan en iyi vatandaşlık eğitimi ve siyaset okuryazarlık aktarımını tespit etmektir. Nicel yöntem paradigması temelinde araştırmanın örneklemini İnönü Üniversitesi’nde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı içerisinde okuyan birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta okuyan 142 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Demir (2019) elde ettiği bulgu ve sonuçlara dayanarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazar bireyler olabilmesi için öğretim programlarının düzenlenmesi gerektiğini, lisans programında siyasi konuların tartışılabileceği grupların oluşturulmasını, derslere güncel politika ile ilgili konuların getirilmesini ve bu amaçla yapılan etkinliklerin sıklıkla yapılmasını önermiştir.

Aslan (2019) *“İlköğretim anabilim dalı ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerinin incelenmesi”* adlı yüksek lisans tezinde ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama (survey) modelinden faydalanılmıştır. Kars ilinde öğrenim gören ortaokul 7. sınıf öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin politik okuryazarlık durumlarının kısmen iyi olduğu dikkat çeken bir noktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin kendilerini farklı düşüncelere hoşgörü ile yaklaşan, farklı düşünceleri anlamaya çalışan, var olan sorunları dile getiren ve aktif katılım sergileyen bireyler olarak görmektedirler. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre politik okuryazarlık ölçeğinden daha fazla puan aldığı sonucuna da alışılmıştır. Aslan (2019) araştırmacılara yönelik olarak birden fazla ölçme aracı kullanarak politik okuryazarlık ile ilgili çalışmalar ve araştırmalar yapılmasını önermektedir. Özellikle politik okuryazarlık becerisinin davranış boyutunu ele alarak gözleme dayalı araştırmaların yapılmasını da önermektedir. Öğretmenlere ise politik konularda öğrencilerin görüşlerini açıkça ve özgürce ifade etmelerine imkan tanımalarını, ülkede yaşanan güncel olayları sınıfta sık sık gündeme getirmeyi ve tartışmalarını, çocuklarla birlikte devlet ve sivil toplum kurumlarını/kuruluşlarını ziyaret etmeyi, devlet büyüklerine mektup, dilekçe yazmayı öğretmeyi ve politik okuryazarlık ile ilgili etkinliklerin yapılmasını önermektedir.

Politik okuryazarlık kavramı siyaset okuryazarlık olarak ele alan Faiz’in (2016) *“Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları”* adlı doktora tezinde amaç, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık seviyesini belirlemek ve öğretmen

adaylarına göre en iyi vatandaşlık eğitimi ve siyaset okuryazarlığın ne olduğunu belirlemektir. Betimsel araştırma kapsamında bu araştırmada karma (mixed) yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem kapsamında nitel bölümün çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören yirmi (20) sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Nicel kısımda ise Türkiye'nin 7 ayrı bölgesinde bulunan 13 farklı üniversitede 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 1188 sosyal bilgiler öğretmen adayı, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Politik okuryazarlık ölçeği geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Faiz (2016), araştırmada nicel verilerden elde ettiği bulgulara göre bilgi, beceri ve duyuşsal boyutta elde edilen puanların toplamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık düzeyinin orta düzeyde olduğu ve bilgi, beceri, değerler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bilgi, beceri ve değerler boyutunun herhangi birinde olan gelişmenin diğer bir boyutu olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen nitel verilerden yola çıkarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkili bir vatandaşlık eğitimi ve siyaset okuryazarlık eğitimi için gerekli öğretim materyallerinin, öğretim ilke ve yöntemlerinin kullanılmadığını; ders konularının bu kapsamında seçilip gerçekleştirilmediğini; vatandaşlık eğitiminin ailede başlayıp ömür boyu sürmesi gerektiğini; siyaset okuryazarlığın ise ortaokul eğitiminde başlatılıp ömür boyu devam etmesini gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Faiz (2016) lisans derslerinde vatandaşlık eğitimi kapsamında politik okuryazarlık ile ilgili etkinliklere yer vermek gerektiğini önermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine ise hizmet içi bir eğitimin verilmesi gerektiğini önermiştir. Bununla birlikte siyaset okuryazarlığın erken yaşlardan itibaren okullarda yerini alması gerektiğini belirtmiştir.

Çınar (2019) "*Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*" adlı doktora tezinde coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve politika okuryazarlığı kapsamında bilgi, duyuşsal eğilim ve davranış boyutları üzerinde bazı değişkenlerin etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel bir araştırma olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Türkiye'nin 10 ayrı üniversitesinin eğitim ve edebiyat fakültesinde öğrenim gören 507 birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf coğrafya öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu, duyuşsal eğilim ve davranış ölçeği ile politik bilgi testinden oluşan dört bölümlük "*Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlıklarını belirleme anketi*" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre coğrafya lisans öğrencilerinin politik bilgi düzeylerinin düşük

seviyede; politikaya ilişkin duyuşsal eğilimlerinin, davranışlarının ise orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayanarak Çınar (2019), gerek eğitim fakültelerinde gerekse edebiyat fakültelerinde Coğrafya lisans programlarında politik okuryazarlığı geliştirecek bilgi, beceri ve değerlere dayalı etkinlikler gerçekleştirilmesini önermektedir.

Tarhan'ın (2019) “*ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri ve temel siyaset bilimine ilişkin görüşleri*” adlı doktora tezinde ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzenlerini belirlemek ve siyaset bilimine dair görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarhan (2019) araştırmasında karma yöntem kullanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında 686 öğrenciye kişisel bilgi formu, beceri-davranış ölçeği, duyuşsal eğilim ölçeği ve başarı testinden oluşan 4 kısımdan oluşan “Siyaset Okuryazarlığı Ölçeği” uygulanmıştır. Nitel boyutta ise 21 ortaokul öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen nicel bulgulardan yola çıkılarak araştırmada ortaokul öğrencilerinin bilgi ve duyuşsal eğilimlerinin orta düzeyde olduğu; beceri-davranış düzeylerinin ise düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen nitel verilere göre ise siyaset denildiğinde öğrencilerin cumhurbaşkanı, milletvekili, başbakan gibi kavramları belirttiği yani siyaseti ülke yönetimi kapsamında ele aldıkları ve siyasetin kavgalar, kargaşalar ve yalan ile yapılan bir eylem olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tarhan'ın (2019) araştırma sonucuna göre öğrenciler siyaset ile ilgili konuların sosyal bilgiler dersi kapsamında işlenmesi gerektiğini düşünmekte. Araştırmada siyasetçilerin kendi icraatlarını çocuklara ulaştırması; okullarda çocukların vatandaşlık eğitimi ile ilgili konularda fikirlerini özgürce ifade etmelerine imkân tanınması, siyaset ile ilgili kurumlara ziyaretler düzenlenmesi gibi önerilere yer verilmiştir.

Politik okuryazarlık eğitimi ile ilgili Şan ve Gölgesiz Gedikler'in (2020) “*Social perspective on child education: Society, Democracy, and political literacy in child education [Çocuk eğitime toplumsal bakış: Çocuk eğitiminde toplum, demokrasi ve politik okuryazarlık]*” başlığıyla ele aldıkları kitap bölümünde toplum içerisinde bir birey olarak var olan çocuğun politik okuryazar olmasının demokrasi açısından önemine vurgu yapılmıştır. Demokrasinin var olması ve sürdürülebilirliği açısından toplumsallaşmayı sürdüren ve etkin vatandaşlık için eğitilen çocukların politik okuryazar olması gerektiği ve bu yönde eğitimlerin olması gerektiği belirtilmiştir.

Şan (2019) da “*Etkin vatandaş olma yolunda okuryazar olmak: Politik okuryazarlık ve hukuk okuryazarlığı.*” başlıklı kitap bölümünde vatandaşlık eğitimi amaçlı politik

okuryazarlık ve hukuk okuryazarlığının önemine vurgu yapmıştır. Bireylerin etkin ve etkili vatandaşlar olabilmesi için toplumun içinden çıkan ve toplumu etkileyen hukuk ve siyaset ile ilgilenmesi ve hukuk okuryazarı, politik okuryazarı olmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Bireylerin hukuk ve politik okuryazarı olarak toplumun her bir biriminde (ailede, okulda, iş hayatında, ülkede, dünyada) var olan yönetim ile ilgilenmesi ve yönetime dahil olması gerektiği önerilmiştir.

İnan ve Tarhan (2018) “*Siyasetin öğretimi ve siyaset okuryazarlığı*” başlıklı kitap bölümünde siyaset ile bireyin birbirinden ayrı düşünülemeyeceği belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler eğitimi ve siyaseti bir arada ele almıştır.

İnan (2019) ayrıca “*sosyal bilgiler ve siyaset bilimi*” başlıklı kitap bölümünde “zorunlu ara not” olarak siyaset okuryazarlığı kavramına değinmiştir. Bu kavramın geniş anlamda siyaseti, dar anlamda ise toplum yönetimini değerlendirmeye yarayan bilgi ve beceri olarak ele almıştır. İnan (2016) ayrıca “*Çocuk ve siyaset: Sosyal bilgiler dersinde (okullarda) siyaset eğitimi –Bir teorik çerçeve denemesi-*” adlı derleme çalışmasında doğrudan politik okuryazarlık ile ilgili bir kısma yer vermese de çocuk eğitiminde siyasetin önemine vurgu yapmış ve bu eğitimin erken yaşlarda verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Okullarda siyaset bilimini içerisine alan Sosyal bilgiler dersinde siyaset biliminin yeri ve önemine yer verilmiştir.

Kuş’un (2013) “*Politik okuryazarlık ve aktif vatandaşlık*” başlıklı kitap bölümünde politik okuryazarlığın kavram olarak tanımı yapılmış ve ortaya çıkışı ele alınmıştır. Politik okuryazarlığın eğitim ve sosyal bilgiler öğretimi içerisindeki yerine değinilmiştir. Toplumların demokratikleşmesinin önemli olduğu ve bunun doğru bir şekilde gerçekleşebilmesi için bireylerin etkili ve etkin vatandaşların olması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeple de Kuş (2013) ele almış olduğu kitap bölümünde vatandaşların politik okuryazar olması gerektiği belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretimi içerisinde ortaokullarda politik okuryazarlık kapsamında yapılabilecek örnek etkinliklere yer verilmiştir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, araştırma ortamına, veri toplama araç ve tekniklerine, verilerin analizine, araştırmanın geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına, araştırmada etik hususlara, eylem araştırmasının sürecine yer verilmiştir. Araştırmanın desenin ne olduğu, türlerinin neler olduğu ve hangi aşamaları içerdiği; çalışma grubunun ne olduğu ve nasıl belirlendiği; araştırma ortamının hangi özelliklere sahip olduğu; araştırmada hangi veri toplama araçlarının kullanıldığı, nasıl hazırlandığı ve son halini aldığı; verilerin hangi analiz türü ile analiz edildiği; araştırmada geçerlik, güvenirlik ve sağlamlık için neler yapıldığı detaylı ele alındığı; araştırmada etik noktaların göz ardı edilmemesi için neler yapıldığı; eylem araştırmasının nasıl planlandığı ve uygulandığı ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi amacı ile politik okuryazarlığının geliştirilmesini amaçlayan bir modelin ortaya konulmasını ve öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerindeki gelişimi tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma paradigması çerçevesinde ele alınmıştır. Eğitimde yeni bir yaklaşımı uygulamayı amaçlayan eylem araştırması, nitel araştırma desenlerinden biri olarak bu araştırmanın modelini/desenini oluşturmaktadır. Bu kapsamda da sosyal bilgiler eğitimi ve öğretmen adayları için yeni bir yaklaşım olan politik okuryazarlığın geliştirilmesi noktasında bu çalışmanın modelinin eylem araştırmasının katılımcı eylem araştırması türü olması kararlaştırılmıştır.

3.1.1. Eylem Araştırması Nedir?

Uluslararası literatürde “*action research*” olarak geçen eylem araştırması terim olarak ele alındığında aksiyon (eylem) ve araştırma kavramlarını içeren bir araştırma desendir (Ekiz, 2003). Eylem araştırması var olan uygulamaların geliştirilmesi için mevcut uygulamaların denenmesi/sınanması, yeni bir uygulamanın hayata geçirilmesi, sonuçların değerlendirilmesini içeren döngüsel bir süreçtir (Balcı, 2015). Patton’a (2014, s.221) göre “eylem araştırması bir program, örgüt ve topluluktaki özel problemleri çözmeyi amaçlar.” Schmuck’un 1997 yılında eylem araştırmasına yönelik yapmış olduğu tanımda eylem araştırmasının temel amacını, eğitim-öğretim sürecini daha iyi ve kaliteli hale getirmek için öğretmenin sürece yönelik mesleki bir perspektif geliştirmesidir (Gürgür, 2016). Eylem araştırması temelde öğretmenin kendi dersinde karşılaştığı problemi ortadan kaldırmak ya

da çözüm üretebilmek amacıyla ders içerisinde yaptığı uygulamaları yeniden sistematik bir şekilde ele alınmasını sağlayan bir araştırma yöntemidir (Uzun, 2016). Eylem araştırması, eğitim amaçlı eğitim öğretim kapsamında etkinliklerin geliştirilmesiyle birlikte öğretmen eğitiminde de sıklıkla başvurulana, kullanılan yöntemlerden biridir. Eylem araştırması gerek akademisyenler gerekse de öğretmenler tarafından aktif bir şekilde kullanılan ve eğitim alanındaki farklı konularda ortaya çıkan gerçekleri bir sisteme dayalı olarak anlamak, değiştirmek, geliştirmeye çalışmaktır (Balci, 2015). Değiştirmek ve değişmek noktasından önemli bir nokta olan eylem araştırması bu yönüyle de Ekiz'in (2003) Carr ve Kermis'stan (1986) alıntı yaparak belirttiği gibi eleştirel kuram içerisinde yer alabilmekte ve eleştirel eğitim bilimi olarak adlandırılmaktadır.

Eğitimsel eylem araştırması;

- Pratik ve çözüm odaklıdır.
- Doğrusal değil, döngüsel yapıdadır.
- Araştırmacıya büyük esneklik tanır.
- Her öğretmenin birer araştırmacı olmasına olanak tanır.
- Uygulamada karşılaşılan sorunları çözmeyi hedef alır.
- Ortak çalışma ve katılımcı yaklaşımı destekler (Uzun, 2016, s.21-22).

Eylem araştırmaları,

- Sistemattir.
- Eylem araştırmasına bir yanıt ile başlanmaz.
- Bir eylem araştırması karmaşık olmak zorunda değildir.
- Veri toplanmaya başlamadan önce araştırma yeterince planlanmalıdır.
- Araştırma projesinin uzunluğu değişebilir. Araştırma sorusuna, sorunun özelliklerine, araştırma ortamına, veri toplama durumlarına göre araştırmanın uzunluğu da değişebilir.
- Gözlemler düzenli olmalıdır.
- Eylem araştırması kuram içine gömül olabilir.
- Eylem araştırması nicel bir araştırma değildir. Dolayısıyla araştırmacı, herhangi bir şeyi ispatlamak zorunda değildir (Johnson, 2002'den akt. Balci, 2015, s. 51-52).

3.1.2. Eylem Araştırmasının Türleri

Eylem araştırmasının türleri, araştırmacılar tarafından farklı şekilde alınsa da genel olarak klasik/sınıf için eylem araştırması, işbirlikli eylem araştırması, katılımcı eylem araştırması, politik/eleştirel eylem araştırması olarak ele alınmaktadır.

➤ **Klasik/Sınıf içi Eylem Araştırması:** Sınıf içi uygulamaların geliştirilmesi adına öğretmenler tarafından yapılan eylem araştırmalarıdır (Derince ve Özgen, 2015). Araştırmacı ve katılımcıların bir organizasyon bağlamında bir problemi tasvir edip bu problemi çözmeye yönelik işbirliğine dayalı planlama, eylemi gerçekleştirme ve değerlendirme döngüsü sonucunda yeni bilgileri sentezlemeleridir (Coghlan ve Brannick, 2010'dan akt. Gürgür, 2016).

➤ **İşbirlikli Eylem Araştırması:** Eğitim kurumunda birden fazla araştırmacının bir araya gelerek eğitim ile ilgili problemlere yönelik yapılan eylem araştırmasıdır. Okuldaki personel ile üniversitedeki araştırmacılar ya da yöneticiler arasındaki işbirliği ile eğitim alanında kişilerin uzmanlık alanından faydalanarak problemin çözülmesi hedeflenmektedir. Eylem araştırmasının bu türünde okul ya da üniversitede bulunan çok sayıdaki öğretmen ya da araştırmacının eğitimsel problemler ve çözümleri üzerinde çalışabilmek için bir araya gelmeleri ile gerçekleşir (Derince ve Özgen, 2015). İşbirlikli eylem araştırmalarını ve katılımcı eylem araştırmalarını aynı tür olarak da kabul eden çalışmaların da olduğu görülmektedir (Balci, 2015). İşbirlikli eylem araştırmasında en az iki uzmanın alanları ile ilgili çalışma konularıyla ilgili bir araya gelmeleri ile gerçekleşir (Gürgür, 2016).

➤ **Politik/eleştirel eylem araştırması:** Toplumsal meselelerde toplumsal dönüşümün sağlanması için genellikle cinsiyete, etniğe ve toplumsal sınıfa yönelik ortaya çıkan eğitim eşitsizliğine odaklanan eylem araştırmasıdır (Derince ve Özgen, 2015). Eleştirel eylem araştırması yaklaşımında amaç, uygulayıcıya da yeni deneyimler, bilgiler, beceriler kazandırmak ve bununla birlikte mevcut uygulamalarına karşı eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşabilmesine yardımcı olmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

➤ **Katılımcı Eylem araştırması:** Eğitimin de içinde bulunduğu bir hakikati daha büyük bir toplumsal bağlam içerisinde dayanışmacı bir süreç içerisinde kolektif olarak araştırmaktır (Derince ve Özgen, 2015). Katılımcı eylem araştırmasında eylem araştırmasının doğası gereği, gelişimi sağlayabilmek amacıyla bir kurumda ya da kurumun içerisinde yer mevcut olan bir programda yer alan doğal katılımcıların bir araya gelmesi gerekmektedir. Katılımcı

eylem araştırmasında sarmal bir şekilde olması gereken temel özellikler şöyledir (Kemmis ve McTaggart, 2008, s.276):

- Bir değişimi planlamak (Planning a change)
- Harekete geçmek ve değişim sürecini ve sonuçlarını gözlemek (Acting and observing the process and consequences of the change)
- Bu süreçler ve sonuçlar üzerine düşünmek/sonuçları yansıtmak (Reflecting on these processes and consequences)
- Yeniden planlama (Replanning)
- Harekete geçme ve tekrar gözleme (Acting and observing again)
- Tekrar düşünmek/yansıtmak, vb. (Reflecting again, and so on)

Bu araştırmada eylem araştırmasının türlerinden “Katılımcı Eylem Araştırması” kullanılmıştır. Eylem araştırmasının merkezinde iyileştirme ve katılım yer almaktadır (Robson, 2017). Katılımcı eylem araştırması modelinde katılımcılar da aktif ve katılımcıdır. Yani araştırmacının yanı sıra katılımcılar da iyileştirmeye katkıda bulunmaktadır.

3.1.3. Eylem Araştırmasının Aşamaları

Eylem araştırmasının aşamaları (Bassey, 1998’den akt. Robson, 2017, s.221);

- Araştırmanın tanımlanması
- Durumun betimlenmesi
- Değerlendirme verisi toplama ve analiz etme
- Veriyi inceleme ve çelişkileri saptama
- Değişimi başlatarak çelişkilerin üstesinden gelmek
- Değişimi izleme
- Değişime ilişkin değerlendirme verisini analiz etme
- Değişimi inceleme ve sonrasında neler yapılacağına karar verme

Gürgür (2016, s.23) eylem araştırması sürecinin temel adımlarını şöyle sıralamaktadır:

- Konunun/sorunun betimlenmesi ve sınırlandırılması
- Bilgi toplanması
- İlgili alan yazının yazılması
- Araştırma planının geliştirilmesi
- Planın uygulanması, verilerin toplanması ve analiz edilmesi

- Sonuç raporunun yazılması (Eylem planının geliştirilmesi)

3.2. Çalışma Grubu

Eylem araştırmasının doğrudan problem ile ilişkili kişilerle gerçekleştirilmesi sebebiyle problem, problemin çözümü ve çözüm önerileri, bulgular, sonuçlar aynı paydaşlar/kişiler ile ilgili olmak zorundadır. Ayrıca bu kişiler küçük bir gruptan oluştuğu için eylem araştırmasında evren ve örneklem aynıdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Araştırmada amaçlı örneklem grubundan ölçüt örneklem kullanılmıştır. “Bu teknikte örneği oluşturan elemanlar, araştırmacının araştırma problemine cevap bulabileceğine inandığı kişilerden oluşur.” (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007, s.132). Bu çerçevede araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında eğitim öğretim gören ve Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar dersini seçen, ikinci sınıfta okuyan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Ölçüt örneklem kapsamında büyükşehirde bir üniversitede sosyal bilgiler öğretmenliği programında eğitim gören, politik okuryazarlık ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan, ikinci sınıfta okuyan ve “Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” dersini seçen sosyal bilgiler öğretmen adayları ile araştırmanın gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Politik okuryazarlık eğitiminin verilmesi bakımından en uygun ders Vatandaşlık Bilgisi dersi olsa da bu dersin zorunlu olması dolayısı ile de 62 kişilik bir sınıf ortamında eylem araştırmasının gerçekleştirilmesinin zor olması nedeni ile Türkiye’de Sosyal Bilgilerde çok yeni bir yaklaşım olan politik okuryazarlık eğitiminin “Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” seçmeli dersini alan öğretmen adayları ile eylem araştırmasının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Güz döneminde 2. Sınıfta eğitim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarına politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri ile ilgili durumuna yönelik açık uçlu soruları içeren açık uçlu form uygulanmıştır. Analizlerde genel olarak düşük düzeyde başarılı oldukları görülmüştür. İçlerinden en düşük düzeyde olanlara eylem araştırmasının amacına yönelik bilgi vererek gönüllü olanların Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar dersini seçmesi belirtilmiştir. Seçmeli dersin kontenjanı 22 olarak belirlenmiş ancak üst sınıflardan bu dersi alttan alan dört öğrencinin dersi seçmesi sebebi ile kontenjan 26’ya çıkarılmıştır. Dersi 26 öğrenci seçmiş ancak bu öğrencilerden dördü alttan alan ve devam zorunluluğu olmayan sosyal bilgiler öğretmen adaydır. İki sosyal bilgiler öğretmen

adayı ise dersi almak istediğini ancak derste belirteceği görüşlerinin ya da çalışma kâğıtlarında yer alan verilerinin araştırmada kullanılmamasını istediğini belirtmişlerdir. Gerekçe olarak sınıfta arkadaşlarını tanımadıklarını ve Kamu Personeli Seçme Sınavları Öğretmen Atamalarında mülakatın olması ve bu nedenle politika ile ilgili görüşleri sebebi ile mimlenme ve bu nedenle de mülakatta elenme endişelerini belirtmişlerdir. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubunu yirmi (20) sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılar K1, K2, K3, ... K20 olarak kodlanmıştır. Katılımcılara ait bilgiler tablo 3.1’de belirtilmektedir:

Tablo 3. 1. Katılımcılar Hakkında Bilgi

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş
K1	Kız	20	K11	Erkek	20
K2	Kız	20	K12	Kız	20
K3	Kız	20	K13	Kız	20
K4	Kız	20	K14	Erkek	20
K5	Kız	20	K15	Kız	20
K6	Kız	20	K16	Kız	20
K7	Erkek	21	K17	Erkek	23
K8	Kız	20	K18	Kız	20
K9	Kız	20	K19	Erkek	20
K10	Kız	20	K20	Erkek	20

Tablo 3.1.’de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu on dört (14) kız, altı (6) erkek öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların on sekizi (18), yirmi (20) yaşında; biri, yirmi bir (21); biri de yirmi üç (23) yaşındadır. Böylelikle cinsiyet ve yaş bakımından çeşitlilik sağlanılmıştır.

3.3. Araştırma Ortamı

Eylem araştırmasının etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için araştırmanın gerçekleştirildiği ortamın araştırmaya, araştırma içerisindeki etkinliklerin uygulanabilirliğine uygun olması da önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Özellikle aktif öğrenmelerin hedeflendiği araştırmalarda sıraların durumu, tahtanın sahip olduğu özellikler, sınıfın fiziksel özellikleri önemlidir. Bu araştırmada, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi derslikler bölümünde Z-06 Sosyal Bilgiler sınıfında gerçekleştirilmiştir. İlk iki hafta araştırma, Z-04 dersliğinde gerçekleştirilmiş ancak akıllı tahtanın sorun yaratması sebebi ile 3. haftadan itibaren Z-06 dersliğinde çalışmalara devam edilmiştir. Sıralar, kolçaklı ve hareket ettirilebilir durumdadır. Dolayısıyla da münazaraya, dramaya, kürsü canlandırmalarına elverişli bir ortam olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir.

Kimi zaman sıralar U şeklinde, kimi zaman çember şeklinde, kimi zaman da meclis sıralarını andırır şekilde grup grup sıralanmıştır. Ferah ve temiz bir ortam olan Z-06'da akıllı tahta ve internetin mevcut olması akıllara takılan durumlara ya da konu ile ilişkili olarak katılımcıların akıllarına gelen haberlere ve medya ürünlerine ulaşmayı sağlamıştır (Ek 11).

3.4. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Nitel araştırma desenlerinden biri olan eylem araştırmasında veriler, gerek nitel gerekse nicel yöntemlerle de elde edilebilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Ancak Uzuner ve Girgin'e (2015) göre eylem araştırmasında nicel yöntemler kullanılabilse de genellenebilir sonuçlara varmada tedbirli olmak gerekmektedir. Ancak eylem araştırması daha çok nitel araştırma desenleri arasında ön plana çıkmaktadır. İster nicel veri toplama teknikleri isterse de nitel veri toplama teknikleri kullanılsın, eylem araştırmasında sürecin nasıl ele alındığı çok önemlidir. Eylem araştırmasında veri toplama süreci sistematik olarak ilerler (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Uzun, 2016).

Gürgür (2016, s.33), eylem araştırmasında kullanılabilecek veri toplama tekniklerini Tablo 3.2.'de olduğu gibi şöyle belirtmiştir:

Tablo 3.2. Eylem Araştırmasında Kullanılabilecek Veri Toplama Teknikleri

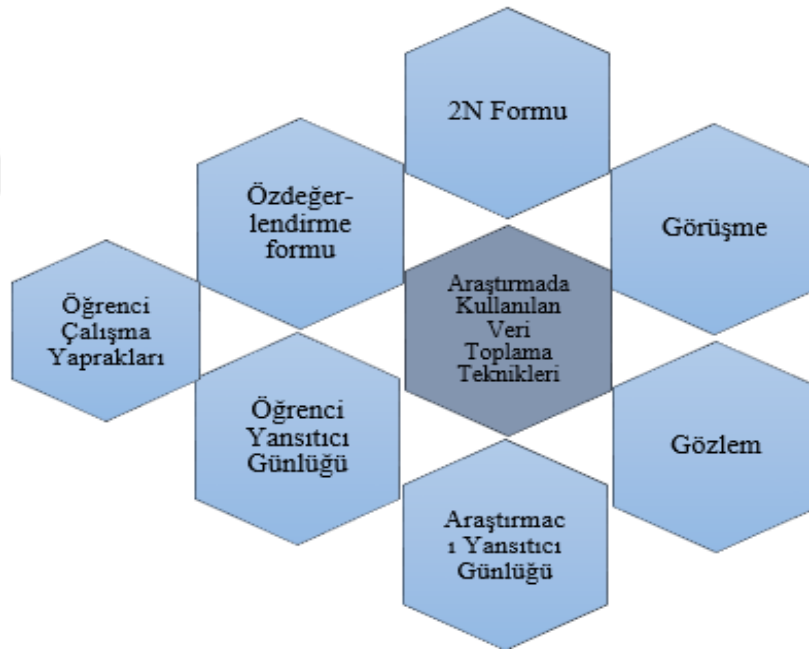
Nitel Veri Toplama Teknikleri	Nicel Veri Toplama Teknikleri
Araştırmacı günlüğü (seyir defteri, yansıtımlı araştırmacı günlüğü)	Standartlaştırılmış kontrol listeleri
Saha notları	Anketler
Video ve ses kayıtları	Tutum ölçekleri
Fotoğraflar	Sınıflama ölçekleri
Görüşmeler (Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, odak grup görüşmeleri, vb.)	Öğretmenler tarafından hazırlanan sınavlar
Dokümanlar (Okul gazeteleri, toplantı, öğrenci dosyaları, karneler, ders planları vb.)	Standartlaştırılmış başarı testleri
Öğrenci ürünleri ve performansları (Yazı örnekleri, öğrenci projeleri, vb.)	Rubrikler (derecelendirilmiş değerlendirme araçları, vb.)

Kuzu'ya (2009) göre de araştırmacının bizzat katılım sağladığı eylem araştırmasında deneyime dayalı teknik olarak saha notları, toplantı tutanakları, sorgulamaya dayalı gözlem gibi veri toplama araçları; incelemeye dayalı teknik olarak ses ve video kayıtları, günlükler, öğrenci ürünleri, arşiv kayıtları, dokümanlar gibi veri toplama tekniklerini; sorgulamaya dayalı teknikler olarak anket, görüşme, standart testler, tutum ölçeği, kontrol listesi, öz değerlendirme formları gibi veri toplama araçlarını içermektedir.

Eylem araştırmasında en az iki farklı veri toplama tekniği kullanılmalıdır. Üçgenleme (Triangulation) farklı veri toplama tekniklerinden elde edilen sonuçların birbirleri ile yakınlığı ya da birbirlerini nasıl/ne derecede desteklediğini görmeye yardımcı olmaktadır

(Greene vd., 1989 ve Giannakaki, 2005'ten akt. Baki ve Gökçek, 2012). Yıldırım ve Şimşek (2004)'in de ifade etmiş olduğu gibi nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamada kullanılan önemli ölçütlerden biri olan çeşitleme (triangulation) ile bulguların inandırıcılığının test edilmesi sağlanabilecektir.

Çeşitleme (üçgenleme) kapsamında araştırmada görüşme, gözlem, öğrenci yansıtıcı günlüğü, öz değerlendirme formları, araştırmacı yansıtıcı günlüğü, 2N formları (Ne biliyordum?-Ne öğrendim?) ve öğrenci çalışma/etkinlik yaprakları kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutuna bakıldığında ise odak grup görüşmesi, görüşme, gözlem ve doküman incelemesi nitel araştırmalarda veri toplamada kullanılabilecek temel yöntemlerdir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Böylelikle bu araştırmada aynı amaca yönelik veriler, şekil 4'te yer alan farklı teknik ve araçlar; 2N formu (Ne Biliyordum-Ne Öğrendim?), görüşme, gözlem, araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüğü, öğrenci çalışma yaprakları, öz değerlendirme formu ile elde edilmiştir.

Şekil 5. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

3.4.1. 2N Formu (Ne biliyordum?-Ne öğrendim)

Öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerine yönelik algılarının/görüşlerinin eylem araştırması öncesindeki ve sonrasındaki değişikliğini tespit edebilmek amacıyla araştırmacı tarafından açık uçlu soruların olduğu 2N Formu (Araştırma öncesinde ne biliyordum?- Araştırma sonrasında ne öğrendim?) uygulanmıştır. Araştırma

öncesinde ve sonrasında yirmi (20) sosyal bilgiler öğretmen adayına uygulanan 2N formu (EK 1), sekiz (8) sorudan oluşmaktadır.

2N formu, uluslararası literatür taranarak politik okuryazarlığın temel boyutlarına göre hazırlanmıştır. Hazırlanan 2N formu (Ek 4), doktorasını tamamlamış öğretim üyelerinden oluşan iki sosyal bilgiler alan uzmanının, bir politik okuryazarlık alan uzmanının, bir ölçme ve değerlendirme uzmanının ve bir de Türkçe alan uzmanının görüşleri doğrultusunda form revize edilmiştir. Temel kavramlar doğrultusunda farklı kavramlar da önerilmiş ancak formda politik okuryazarlığın yalnızca temel kavramlarına yer verilmesi kararlaştırılmıştır.

3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu araştırmada, araştırma sorularına uygun olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık kavramı ve politik okuryazarlık eğitimi ile ilgili görüşlerini ortaya koyabilmek adına on sekiz açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu (Ek 3) hazırlanmıştır. Kapsam ve içerik geçerliliğini sağlayabilmek adına, hazırlanan görüşme sorularını üç sosyal bilgiler alan uzmanının ve bir de Sosyal Bilgiler alanında politik okuryazarlık çalışan, doktorasını tamamlamış sosyal bilgiler ve bir Türkçe alan eğitimcisinin/öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Soruların araştırma sorularına cevap aradığı, araştırmanın amacına uygun olduğu, kapsayıcı olduğu belirtilmiş ancak bir alan uzmanı tarafından görüşme maddelerinde yer alan bazı yönlendirme ifadelerinin düzeltilmesi belirtilmiştir. Araştırma sorularına uygun olarak hazırlanan görüşme soruları Tablo 3.3.'te belirtilmiştir:

Tablo 3.3.Araştırma Sorusu ile Görüşme Sorularının İlişkilendirilmesi

Görüşme soruları	Araştırma Sorusu
1.Size göre politik okuryazarlık nedir?	
2. Politik okuryazarlığın sizce alanı nedir?	Sosyal Bilgiler öğretmen
3. Bir benzetme yapmak gerekirse politik okuryazarlığı neye benzetirdiniz? Niçin?	adaylarının politik okuryazarlık anlayışı nedir?
4. Politik okuryazarlık denildiğinde hangi özellikler/ilkeler aklınıza gelmektedir?	
5. Bir vatandaş için politik okuryazar olmanın önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?	
6. Politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri, politik okuryazarlık durumunuzu nasıl etkiledi? Açıklar mısınız?	Vatandaşlık eğitimi amaçlı geliştirilen politik
7. Kendi politik okuryazarlık durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Niçin?	okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri, Sosyal
8. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında neleri öğrendiniz?	bilgiler öğretmen
9. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında beceri kazandığınızı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi becerileri kazandınız?	adaylarının politik okuryazarlığını nasıl
10. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında değer edindiğinizi düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi değerleri kazandınız?	geliştirmektedir?
11. Politik anlamda çevrenizde politik okuryazarlık değerlerine ters bir durum yaşıyorsanız ne yapardınız? (Eğitim öncesinde-eğitim sonrasında)	
12.Politik okuryazarlık etkinliklerini nasıl değerlendiriyorsunuz?	Vatandaşlık eğitimi amaçlı
12a. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında yaptığımız etkinliklerde hoşunuza giden durumlar nelerdir?	geliştirilen politik okuryazarlık eğitime
12b. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında yaptığımız etkinliklerde hoşunuza gitmeyen durumlar nelerdir?	yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
13. Etkinlikler arasında en çok hangi etkinliği beğendiniz? Niçin?	
14. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında politik okuryazarlık ile ilgili böyle bir eğitimin verilmesini ister misiniz? Niçin?	
15. Politik okuryazarlık eğitiminde medyanın kullanılmasının önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?	
16. Politik okuryazarlık eğitiminde münazara/parlamenter münazara/zıt panel, beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme tekniği, drama gibi farklı tartışma tekniklerinin kullanılmasının önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?	
17. Politik okuryazarlık hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?	
18. Size uygulanan bu politik okuryazarlık eğitimi hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?	

Görüşme sorularının anlaşılabilirliğini görebilmek adına araştırmaya dahil olmayan iki sosyal bilgiler öğretmen adayı ile pilot bir uygulama yapılmış, soruların anlaşılabilir, açık ve net olduğu görülmüştür. Eylem araştırmasının sonunda, on (10) sosyal bilgiler öğretmen adayı ile gerçekleştirilen bireysel görüşmeler, kendilerinin de izni alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler, araştırmacının tek başına kullanmış olduğu ofisinde gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşmelerde en az süren görüşme, 24'11" (24 dakika 11 saniye) sürerken en uzun görüşme ise 46'43" sürmüştür.

3.4.3. Gözlem Formu

Gözlem, araştırmacı tarafından araştırma sorusunun gözlemlenerek cevaplandırmaya çalıştığı bir veri toplama aracıdır (Durdu, 2016). Politik okuryazarlığın boyutları arasında gözleme dayalı olan beceri ve değerlere yönelik gözlem maddeleri hazırlanmıştır. Gözlem formu, doktorasını tamamlamış 3 eğitim programı uzmanı, 3 sosyal bilgiler alan uzmanı, 1 ölçme ve değerlendirme uzmanına ve bir Türkçe eğitimi alan uzmanına/öğretim üyesine gönderilerek uzman görüşü alınmıştır. 41 maddeden oluşan gözlem maddeleri 21 maddeye düşürülmüştür. Uzman görüşleri doğrultusunda gözlemlemeye uygun olmayan ifadeler, gözlemlenebilir hale getirilmiştir ve gereksiz ya da tekrara düşen maddeler gözlem formundan (Ek 5) çıkarılmıştır.

Eylem araştırması sürecinde ise üç maddenin çalışmadığı görülmüştür ve böylelikle on sekiz (18) gözlem maddesi ile öğretmen adayları süreçte gözlenmiştir. Gözlemde ilk haftalar gözden kaçan durumların daha iyi tespit edilebilmesi ve ikinci gözlemciye de izletilmesi adına kamera aracılığı ile sınıf ortamı kayıt altına alınmıştır. Ancak katılımcıların kameraya karşı duyarlılık gösterdiği ve bu durumu sık sık dile getirmesi ve konuların da ülke yönetimine gelmesiyle birlikte daha tartışmalı ortamın olacağı dolayısıyla katılımcıların daha da gerginleşebileceği ve katılımı çok daha düşürebileceği endişesiyle kamera kaldırılmıştır. Bu nedenle araştırmanın objektifliği için ikinci bir araştırmacı gözlemcinin de sınıf ortamına dahil olup gözlem yapması sağlanmıştır. İki araştırmacının da gözlemleri her hafta etkinlik sonrasında birlikte tartışılarak elde edilmiştir.

3.4.4. Araştırmacı ve Öğrenci Yansıtıcı Günlükleri/Formu

Eylem araştırması sürecinde her hafta etkinliklerden hemen sonra politik okuryazarlık eğitimi dersinin sürecine yönelik olarak derste neler öğrendiklerine; öğrendiklerinin toplumsal yaşamda kendilerine ne gibi katkı sağlayabileceğine; derste hoşlarına giden, kendilerini mutlu hissettiren durumlara; hoşlarına gitmeyen, sıkıcı buldukları ya da kendilerini mutsuz eden durumlara ve derse yönelik eklemek istediklerine yönelik görüşlerinin alındığı bir öğrenci yansıtıcı günlüğü hazırlanmıştır. Öğrenci yansıtıcı günlüğünde şu dört (4) soruya yer verilmiştir: “Bu derste neler öğrendim?, Derste keyif aldığım/hoşlandığım neler oldu?, Derste sıkıldığım/hoşlanmadığım neler oldu?, Bu derste öğrendiklerim sosyal yaşamımda bana nasıl fayda sağlayacak? ” Son olarak beşinci madde olarak eklemek istenen bir durum varsa “Eklemek istediğim...” şeklinde eklenmiştir.

Katılımcıların süreçte bilgi, beceri ve değerlerini ve süreçteki değişen algılarını, görüşlerini yansıtan bir öz değerlendirme amacı taşıyan bu yansıtıcı öğrenci günlükleri yardımıyla araştırmacı da her hafta, sorunları ya da hoş giden-gitmeyen durumları görerek bir sonraki hafta eksikliği giderme imkânı da bulabilmiştir. On üç haftalık etkinliklerde, her hafta ayrı ayrı olmak üzere yirmi katılımcıdan öğrencinin öz değerlendirme yaptığı yansıtıcı veriler elde edilmiştir.

Araştırmacı yansıtıcı günlüğü kapsamında ise araştırmacının yaptığı gözlemler ve görüşmelerden de yararlanarak on üç hafta boyunca her hafta sınıfta ve ders dışına taşan durum ve olayları, hoş giden ve gitmeyen durumları, beklenmeyen olayları düzenli bir şekilde ele alarak hem kendisini hem de katılımcıları değerlendirme imkanı bulmaktadır.

Öğrenci ve araştırmacı yansıtıcı günlükleri (Ek7 ve Ek 8) doktorasını tamamlamış üç sosyal bilgiler ve bir Türkçe alan uzmanının/öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Yansıtıcı günlüklerde bulunan soruların eylem araştırması ve yansıtıcı günlüğün doğasına uygun olduğu belirtilmiştir.

3.4.5. Öz Değerlendirme Formu

Öz değerlendirme amaçlı öğrenci yansıtıcı günlüklerinin yanı sıra gözlem formunda yer alan beceri ve değerlere yönelik maddelerle bilgiye yönelik maddelerin de yer aldığı öz değerlendirme formu, doktorasını tamamlamış 3 eğitim programcısı, 3 sosyal bilgiler alan uzmanı, 1 ölçme ve değerlendirme uzmanına ve bir Türkçe alan uzmanına/öğretim üyesine gönderilerek uzman görüşü alınmıştır. Öğrenci yansıtıcı günlüklerinde politik okuryazarlık eğitiminde yer alan bilgi, beceri ve değerlerin gözden kaçabileceği ihtimali ile bu boyutları içerecek hazırlanan, öz değerlendirme formu on üç hafta boyunca düzenli bir şekilde yirmi (20) katılımcıdan ders sonunda elde edilmiştir. Form, Ek 6'da verilmiştir.

3.4.6. Öğrenci Çalışma Kâğıtları/Etkinlik Çalışma Yaprakları

Politik okuryazarlık ile ilgili alan yazın detaylı bir şekilde incelenmiş ve politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler kapsamında ele alınmıştır. Temel kavram olarak demokrasi ve yönetim merkeze konularak bu kavramlar etrafında ailede, okulda, toplumsal yaşamda, ülkede ve dünyada var olan yönetim kavramı üzerinde durulmuş ve demokratik bir şekilde yönetim kavramının ele alınması hedeflenmiştir. Bu kapsamda politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerini içeren 13 haftalık etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlanan

etkinlikler; yedi yıldır öğretmenlik yapan bir (1) sosyal bilgiler öğretmeni, doktorasını tamamlamış üç sosyal bilgiler alan uzmanı, bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, bir Türkçe eğitimi alan uzmanı ve iki program geliştirme uzmanın/öğretim üyesinin görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir. Bazı etkinliklerde çok fazla soruların olması eleştirilmiş ve soru sayıları azaltılmıştır. Bazı yöntemlere alternatif yöntemler önerilmiştir. Sınıf içinde politik katılım, politik dil kullanma gibi becerilerin sözlü tartışmalarda daha sık yer verilmesi önerilmiştir. Dilsel bakımdan genel olarak uygun görülse de bazı soruların daha net anlaşılabilmesi için önerilerde bulunulmuş ve bu önerilere riayet edilmiştir.

Hazırlanan etkinlikler haftalık olarak Danışma Komitesi'ne de sunularak yirmi (20) öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama süresince katılımcıların etkinliklerine yazılı ve sözlü olarak dönütler verilmiştir. Katılımcıların çalışma yaprakları ise rubrik (Ek 10) aracılığı ile değerlendirilmiştir. Öğrenci çalışma yapraklarından örneğe Ek 9'da verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmada verilerin analizini standartlaştırmak, zor ve araştırmacıyı sınırlandıran bir durumdur (Strauss, 1987). Ancak nitel araştırmada sistematik bir süreci gerçekleştirebilmek adına nitel verilerin analizinin duyarlılık içerir bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Ekiz, 2003).

Bu araştırmada katılımcılardan ve araştırmacıdan elde edilen dokümanların bazıları, doküman analizi kapsamında içerik analiziyle analiz edilmiş, bazı dokümanlar da betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre ele alınıp özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi, betimsel analizde ele alınıp yorumlanan verilerin daha derin bir işleme tabi tutulması, fark edilmeyen kavram ve temaların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde nitel veri, araştırma problemi ışığında belli temalar altında sınıflandırılarak betimlenir (Durdu, 2016). Sürekli ve sistematik bir şekilde veri toplanan ve analiz edilen bu araştırmada, geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmek amacı ile ikinci bir araştırmacının da verileri analiz etmesi sağlanmış, analiz sırasında Danışma / Geçerlik Komitesi de bilgilendirilerek üyelerin fikirleri alınmıştır. Öğrencilerin görüşleri / verileri araştırmacı tarafından tekrar öğrencilerle görüşülerek teyit edilmiştir. Bunun yanı sıra analiz edilen verilere yönelik görüşme ve 2N formundan öğrenci görüşlerinden, araştırmacı ve

öğrenci yansıtıcı günlüklerindeki araştırmacı ve öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Güvenirliği sağlamak adına bu çalışmada veriler iki şekilde analiz edilmiştir: Araştırmacı tarafından farklı zamanlarda tekrar edilen analiz ve ikinci bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilen analiz. İki araştırmacı tarafından farklı zamanlarda yapılan ya da ikinci bir araştırmacı tarafından bağımsız olarak elde edilen analizlerin birbirine yakın/benzer olması, araştırmanın güvenilirliğini ortaya koyabilmektedir. Bu kapsamda Miles ve Huberman'ın (1994, s.64) güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Miles ve Huberman bu formülü iki amaçla kullanmıştır. Birincisi araştırmacı tarafından farklı zamanlarda tekrar edilen analiz, ikincisi ise farklı araştırmacı tarafından yapılan ikinci bir analizdir. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenilirlik şu şekilde hesaplanmaktadır:

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$$

3.5.1. 2N Formu

2N formu “Ne biliyordum?” ve “Ne öğrendim?” kısmı ayrı ayrı içerik analizi ile analiz edilmiştir. K1, K2, ... K20 olarak kodlar verilerek her bir katılımcıya ait olan 2N formunda yer alan her bir soru için kodlara ve kategorilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler sayısallaştırılarak tablo halinde sunulmuştur. Güvenirliği sağlamak adına katılımcıların görüşleri teyit edilmiş ve ifadelerinden sık sık alıntılar yapılmıştır. Güvenirliği sağlamaya çalışma noktasında araştırmacının farklı zamanlarda yaptığı tekrar analizlerinde güvenilirlik 0,94 sonucuna ulaşılmıştır. Doktorasını tamamlamış öğretim elemanı/araştırma görevlisi tarafından da verilerin bir kısmı bağımsız bir şekilde analiz edilmiştir. İki araştırmacı tarafından yapılan analiz sonuçları arasındaki tutarlılığa bakılmıştır. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenirliliğin 0,95 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Uygulanan eğitime yönelik yapılan bireysel görüşmeler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Katılımcılar K1, K2, ... K20 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılardan sistematik ve döngüsel bir şekilde ses kayıt cihazı ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında transkript edilmiş ve bu süreçte katılımcıların görüşlerine kelimesi kelimesine, hiçbir değişiklik yapılmadan yer verilmiştir. Görüşmeden elde edilen verilerin güvenilirliği noktasında ikinci

araştırmacı tarafından da ses kayıtları ile transkriptin doğruluğu/uygunluğu teyit edilmiştir. Bütüncül bir bakış açısı ile transkript edilen görüşme metnlerinin hepsi okunmuş, incelenmiş ve önceden belirlenmiş kodlar listesine göre kodlamalara ulaşılmıştır. Kodlardan kategori ve temalara da ulaşılmıştır. Veriler frekanslarla birlikte tablo haline getirilmiş ve analizler yorumlanmıştır.

Güvenirliği sağlamak amacıyla betimsel analiz kapsamında da katılımcıların bazı görüşleri teyit edilmiş ve katılımcıların görüşlerini yansıtan doğrudan alıntılara çok sık yer verilmiştir. Araştırmacının farklı zamanlarda kendi yaptığı analizlerde güvenilirliğin 0,95 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra birinci araştırmacı tarafından ikinci kez analiz edilen veriler, ikinci araştırmacı tarafından da analiz edilmiştir. İki araştırmacının elde ettiği analizler arasında Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenilirliğin 0,91 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.3. Gözlem

Beceri ve değerlerin geliştirilip geliştirilmediğini, beceri ve değerleri davranışlara yansıtmayı görebilmek adına yapılan gözlemden elde edilen veriler, betimsel analizi ile analiz edilmiştir. Her bir gözlem maddesinin hangi katılımcılar tarafından ne sıklıkta gerçekleştirildiği analizlere yansıtılmıştır.

Araştırmada ilk dört hafta video kameranin yardımı ile ikinci araştırmacı gözlem formunu doldurmuş ve analiz etmiştir. Ancak konuların daha tartışmalı hale gelmesi ile kameranin varlığı ile derse katılımın çok çok az olması nedeniyle derste kameranin kaldırılması öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Danışma Komitesi'nin de görüşleri doğrultusunda kameranin kaldırılması kararı alınmıştır. Bu noktadan sonra ikinci araştırmacı da derslere, ikinci araştırmacı gözlemci olarak katılmıştır. Araştırmacılar birbirinden bağımsız bir şekilde formları doldursalar da zaman zaman kararsız kalınan noktalarda birbirlerinin fikirlerini hatta danışma komitesinin de fikirlerini alma yoluna başvurmışlardır. İki araştırmacının elde ettiği analizler arasında Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenilirliğin 0,86 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5.4. Öğrenci ve Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Her hafta ayrı ayrı analiz edilen öğrenci yansıtıcı günlükleri, ilk etapta bütünlüğü yakalayabilmek amacıyla her bir katılımcının yansıtıcı günlüğü baştan sona titizlikle

okunmuştur. Veriler içerik analizi ile analiz edilerek kodlar, kategoriler oluşturulmuştur. Veriler sayısallaştırılarak yani katılımcıların hangi kategorileri ya da kodları belirttiğine yer verilerek tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. K1, K2, ...K20 olarak kodlanan katılımcılardan elde edilen veriler, güvenilirliği sağlayabilmek amacı ile ikinci araştırmacı tarafından da analiz edilmiştir. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenilirlik değerinin 0,90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacının farklı zamanlarda kendi yaptığı analizlerde ise güvenilirliğin 0,98 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların görüşlerine de alıntılarla doğrudan yer verilmiştir. Bu noktada alıntılama yaparken durumu daha net, gerçekçi, iyi bir ifade biçimi ile yansıtan katılımcıların görüşlerine tarafsız, önyargısız bir şekilde yer verilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmacı yansıtıcı günlüklerinin analizi ise betimsel olarak analiz edilmiştir. Öğrenci yansıtıcı günlüklerinin analizlerini destekleyen ya da öğrenci yansıtıcı günlüklerinde olmayan noktaları ortaya çıkaran araştırmacı notları her hafta doğrudan alıntı yapılarak belirtilmiştir. Araştırmacı yansıtıcı günlüklerinin betimsel olarak analiz edilmesinde iki araştırmacı da hem fikir olmuştur.

3.5.5. Özdeğerlendirme Formu

Gözlem formunda yer alan beceri ve değerlere yönelik en temel maddeler ile doğrudan etkinliğin bilgi boyutunu yansıtan maddelerden oluşan öz değerlendirme formu haftalık olarak betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Dokuman analizinin bir parçası olan içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bilgi, beceri ve değerler boyutunda bilgi beceri ve değerlerin her hafta hangi katılımcı tarafından ne derecede öğrenildiği/kazanıldığı/geliştirildiği analiz edilmiştir. Böylelikle yansıtıcı öğrenci günlüklerinde katılımcıların belirtmeyi ya da değinmeyi unuttuğu ya da yer vermediği bilgi, beceri ve değerlere yönelik de kendilerini nasıl değerlendikleri görülmüştür. İçerik analizi ile maddelerin kaç katılımcı tarafından tekrarlandığını ortaya koyan araştırmacının analizleri hem araştırmacı tarafından farklı zamanlarda incelenmiş hem de ikinci araştırmacı tarafından incelenmiş ve araştırmacının öğrenciler tarafından işaretlenen maddelerin doğru bir şekilde sayılara döktüğü tespit edilmiştir.

3.5.6. Öğrenci Çalışma Yaprakları

Katılımcılardan yazılı bir dokuman şeklinde elde edilen veriler dokuman analizi kapsamında içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bütünlüğü sağlayabilmek adına her bir

katılımcıya ait olan çalışma kağıtları özenli bir şekilde okunmuştur. Daha sonra çalışma yapraklarının objektif bir şekilde değerlendirilebilmesi adına araştırmacı tarafından geliştirilen; bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, iki sosyal bilgiler alan uzmanı ve bir program geliştirme alan uzmanının görüşleri alınarak rubrik vasıtası ile zayıf (1), orta (2), iyi (3) ve çok iyi (4) olmak üzere kategorilendirilmiştir. Tüm etkinlikler hazırlanan rubrik aracılığı ile derecelendirilerek tablolastırılmış ve etkinlikler haftalık olarak bilgi, beceri, değerler açısından betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlayabilmek adına çalışma kağıtlarından örneklere ve doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ikinci bir araştırmacının da verileri analiz etmesi istenmiştir. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülüne göre güvenilirlik değerinin 0,94 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacının farklı zamanlarda kendi yaptığı analizlerde ise güvenilirliğin 0,91 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nitel araştırmalarda olduğu gibi eylem araştırmaları da geçerlik ve güvenilirlik anlamında eleştiriye açık tutulsa da (Uzun, 2016) nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlama çalışmalarına önem verilmektedir.

Geçerlilik kapsamında ölçme aracının ölçmeyi hedeflediği durumu doğru bir şekilde ölçebilmesi çok önemlidir. Bu noktada bu araştırmada her bir veri toplama aracı, ilgili alan detaylı bir şekilde incelenip araştırıldıktan sonra alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacı tarafından uygulama esnasında veriler tarafsız bir şekilde toplanmış, katılımcılara önyargısız bir şekilde yaklaşılmıştır.

Geçerliği ortadan kaldıran ya da tehlikeye düşüren durumların zayıflatılması için araştırmacının araştırma ortamında uzun süre katılımcı olarak kalması, çeşitli ve detaylı veri oluşturmak, katılımcıların verdikleri cevapların samimiyet ve gerçekliğinin tartışılması gerekmektedir (Maxwell, 2009'dan akt. Koç, 2016). Tüm bunlara dikkat edilmiştir. Katılımcılara ve araştırmacıya ait olan verilerin analizinde doğrudan sık sık alıntılara da yer verilmiştir. Bu durum, yorumsal geçerlilik bakımından önem taşımaktadır (Koç, 2016). Verilerin aktarılabilirliğine, doğruluğuna, tutarlılığına önem verilmiştir. Veri toplama araçları uzman görüşlerine sunulmuş ve test görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

İç geçerlilik (inanırlık) noktasında eylem araştırması olan bu çalışmada bulguların anlamlı bir bütün sağlaması ve gerçekte olanı olduğu gibi yansıtabilme noktasında bazı önlemler alınmıştır. Nitel araştırmada verilerin anlamlı bir bütünlük sağlaması ve gerçeğin olduğu gibi doğru bir şekilde yansıtabilmesi için çeşitleme/üçgenleme, ikinci bir araştırmacı desteği, uzman görüşü ve incelemesi gibi stratejiler belirlenmelidir. Bu araştırmada da veri toplama araçlarının ve analizlerinin çeşitlenmesine, uzman görüşlerine, süreçte yaşananların gerçek bir şekilde ele alınıp değerlendirilmesine, sonuçların tartışılması noktasında araştırmanın sağlamlığı için Danışma/Geçerlik Komitesi belirlenmesine, katılımcı kontrolüne, verilerin doyum noktasına ulaşıncaya kadar verilerin analiz edilmesine, verilerle bulguların analizinin ikinci bir araştırmacı gözüyle yapılmasına, verilerin katılımcılardan teyit edilmesine, uzman incelemesine yer verilmiştir. Dış geçerlilik kapsamında ise tüm nitel araştırmalarda olmakla birlikte özellikle eylem araştırması sonucunun bütün evrene genellenebilirliğinin söz konusu olmadığı ve çok zor olduğu bilinmektedir. Ancak eylem araştırmalarının sonuçları benzer ortamlara uygulanabilir, aktarılabilir ve ışık tutabilir.

Güvenirlik, araştırmaya ait bulguların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı ve gerçeği yansıtması durumunda ise ne derecede yansıttığı, farklı zamanlarda ya da farklı kişiler tarafından benzer sonuca ulaşma durumudur (Ekiz, 2003). Ekiz güvenirliğin sağlanması için de üçgenleme/çeşitlemenin yapılması gerektiğini, araştırmacının araştırma ortamında uzun süre geçirmesini, veri ve analizlerinin katılımcılar tarafından kontrol edilmesi, veriler ve analizlerinin başka bir araştırmacı tarafından da kontrol edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda bu araştırmada güvenirliği ve geçerliği sağlayabilmek adına, veri çeşitlemesi yapılmış, veriler ikinci bir araştırmacı tarafından da analiz edilmiştir. Yazılı dokümanların/verilerin yanı sıra yazılı olmayan veriler yazılı doküman haline getirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Yazılı doküman olarak elde edilen verilerin dosyalama ile veri kaybının önüne geçmek amaçlanmış, yaklaşık 3 aylık bir sürede araştırma devam etmiş ve gözlemler yapılmış, verilerin doğruluğu ve analizi noktasında hem ikinci bir araştırmacının kontrolüne hem de katılımcıların (öğretmen adaylarının) kontrolüne sunulmuştur. Danışma/Geçerlik Komitesi'nin de görüşlerine sunulmuş ve önerilerine önem verilmiştir. Birinci araştırmacı tarafında veriler analiz edildikten sonra ikinci araştırmacının da verilerin bir kısmını analiz etmesinin yanı sıra araştırmacı eylem araştırması sürecinde yaptığı analizleri farklı bir zamanda ikinci kez de analiz etmiştir. İki araştırmacının elde ettiği analizler arasında ve araştırmacının farklı zamanlarda yaptığı kendi analizleri arasındaki güvenirliği görebilmek adına Miles ve Huberman'ın güvenirlik formülünü kullanmıştır.

Güvenirliği sağlamak amacıyla tüm katılımcıların görüşlerini/verilerini yansıtan doğrudan alıntılamalara sıklıkla yer verilmiştir.

Danışma/Geçerlik Komitesi belirlenirken yapılan araştırma ile yakından ilişkili olan çalışmalar yapan uzmanların seçilmesine dikkat edilmiştir. Danışma Komitesi'nde Eylem araştırması doktora tezi danışmanlığını yapan Program Geliştirme alan uzmanı (Prof. Dr. Nilay BÜMEN), üç Sosyal Bilgiler alan uzmanına (Sosyal bilgiler alanında siyaset okuryazarlık üzerine doktorasını tamamlayan Dr. Öğr. Üyesi Melike Faiz, doktora tezinde Politik okuryazarlık ile yakın bir ilişkiye sahip olan Eleştirel Pedagoji kavramını eylem araştırması kapsamında çalışan Dr. Çiğdem BAKİ PALA, doktora tezini öğretmen adaylarının medya okuryazarlığını eylem araştırması kapsamında geliştirmek için medya okuryazarlık eğitim modeli hazırlayıp uygulayan Dr. Öğr. Üyesi Hacer DOLAYBAY) yer verilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmek adına araştırmacı tarafından sistematik ve döngüsel analizlere ek olarak farklı zamanlarda ikinci bir analiz daha yapılmıştır. Bunun yanı sıra Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde nitel araştırma ve analizi ile ilgili çalışmaları ve araştırmaları olan Dr. Beril CEYLAN, gözlemde ikinci araştırmacı gözlemci olarak yer almış ve verilerin bir bölümünü ikinci araştırmacı olarak analiz etmiştir.

3.7. Araştırmada Etik Hususlar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi amacı ile politik okuryazarlığının bilgi, beceri ve değerler boyutunda geliştirilmesi amacı ile gerçekleştirilen bu eylem araştırmasında etik konusu üzerinde titizlikle durulmaya çalışılmıştır. Araştırma yapılan kurumdan araştırma izni alınmıştır. Eylem araştırması kapsamında olası etik sorunlarını önleyebilmek adına etik kurallar oluşturulmuştur. Araştırmanın ülke politikasını da içermesi sebebi ile kimliğinin belirtilmesi ya da kendilerini açığa çıkarabilecek fotoğraf gibi unsurların kullanılması konusunda endişeleri olan katılımcıları koruma altına almak amacıyla bir takım önlemler alınmış ve karşılıklı güven ortamı sunulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Hendricks'in (2006'dan akt. Derince ve Özgen, 2015) de belirtmiş olduğu gibi araştırmacı, katılımcı ve çalışılan kurumun koruma altına alınması amacı ile de katılımcılardan izin alınmış ve rıza göstermedikleri durum ve olayların da araştırmaya yansıtılmamasına özen gösterilmiştir.

Katılımcılar K1, K2, ... K20 olarak kodlanmış ve isimlerini deşifre eden hiçbir veri kullanılmamıştır. Bulgular kısmında öğrencilere ait dokümanlardan elde edilen

alıntılarda/örneklerde, metin içinde adı geçen katılımcı isimleri silinerek/kapatılarak verilmiştir. Öğrencileri zor duruma sokabilecek söylemlerin yer verilmemesine dikkat edilmiştir. Süreç başında “sosyal bilgilerde yeni yaklaşımlar” dersini alan ve devam zorunluluğu olan 22 kişilik sınıfta öğrenciler politik okuryazarlık eğitimi kapsamında bilimsel olarak neler yapılacağı araştırmacı tarafından açıklanmış ve 20 öğrenci eylem araştırmasına gönüllü olarak katılmak istediğini ancak fotoğraf paylaşılmamasını ve isimlerinin gizli tutulmasını istemiştir. Bu durumun politik okuryazarlık kavramının yanlış anlaşıldığını gösteren bir durum da olabilir. İki (2) katılımcı ise politik okuryazarlık kavramını tam olarak bilmediği için bu kavramı yalnızca salt bir siyaset ile ilişkilendirmiş ve KPSS öğretmen atamalarında mülakatın olması, fişlenme korkusu nedeniyle derse devam edeceklerini ancak kendilerine ait dokümanların hiçbir şekilde araştırmaya dahil edilmemesini belirtmişlerdir. Bu noktada da iki katılımcıya ait dokümanlar/veriler etik ilkesi dahilinde araştırmaya dahil edilmemiştir. Diğer katılımcıların da isimleri gizli tutulmuş ve fotoğraflara yer verilmemiştir.

Eylem araştırması sürecinde eğitime başlamadan önce araştırmanın neyi amaçladığı, çalışmanın konusunun ne olduğu, kendilerine ne gibi fayda sağlayacağı, etkinliklerin türü ve uygulanışı, elde edilen sonuçların hangi amaçla, nerede ve nasıl kullanılacağı hakkında katılımcılar bilgilendirilmiştir. Araştırmacı olarak derste hiçbir şekilde hangi siyasi görüşe sahip olduğu konusunda ipucu vermemeye çalışılmış ve ailede, ülkede, dünyada, sosyal yaşamda yönetim ile ilgili etkinliklerde hiçbir kişisel görüşe yer verilmemiş ve jestler, mimikler kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Araştırmacı olarak katılımcıların görüşlerine saygı duyup her fikre demokratik yaklaşarak eşit söz hakkı vermeye çalışılmıştır. Gerek sınıf içi tartışmalarda gerekse öğrencilere ait dokümanlardan yapılan alıntılmalarda cinsiyet, akademik başarı, siyasi görüş gibi durumlara yönelik ayrımcılığa yer verilmesinden kaçınılmıştır. Etkinliklerde kullanılan medya ve gazete haberlerinde her kesimden ve siyasi görüşten olan medyaya eşit bir şekilde yer vermeye çalışılmıştır. Eğitim sonrası gerçekleştirilen mülakatta ve etkinlik sırasında yönlendirici sorular sorulmasından kaçınılmıştır. Kişisel ve özel durumlar içeren çalışma kağıtlarına yönelik dönütler bireysel olarak yapılmıştır. Onun dışında bilgi, beceri ve değerlerin gelişimine katkı sağlayacak diğer bazı önemli dönütler sınıf içinde tartışılarak verilmiştir.

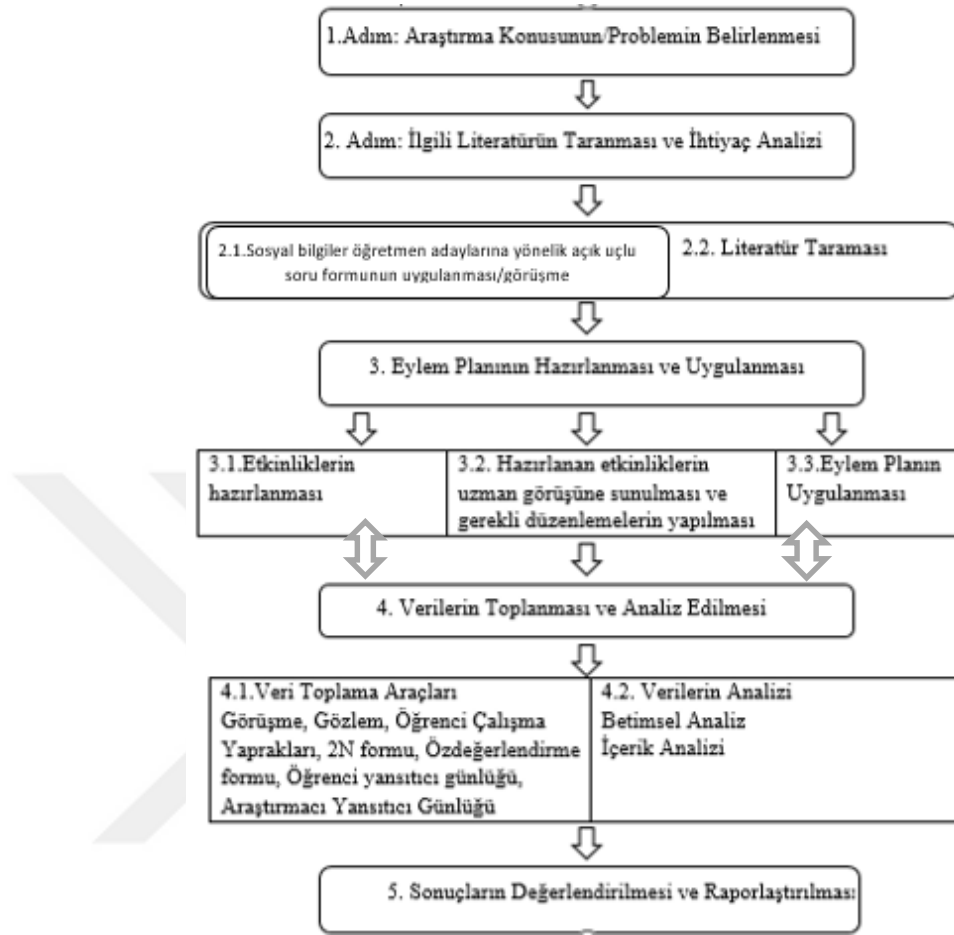
3.8. Eylem Araştırmasının Araştırmacıya Yansımaları

Eylem araştırması süresince, araştırmacı süreçten, yaşanan olaylardan etkilenebilmekte ya da süreci olumlu - olumsuz etkileyebilmektedir. Bu araştırmada, politik okuryazarlık üzerine çalışma fikrinin başlangıcında, daha politik okuryazarlık boyutları oluşturulmadan önce araştırmacı kaygıya kapılmış ve bazı önyargılara sahip olmuştur. Politik okuryazarlığın geliştirilmesi sürecinde sınıf ortamında olası bir kaosta çaresiz hissedebileceğini, istenmeyen durumların yaşanabileceğini ve böylesi durumlar karşısında ne yapabileceğini araştırmaya başlayan ve politik okuryazarlık boyutlarını, politik okuryazarlığın derste nasıl ele alınabileceğini yaklaşık iki buçuk yıl boyunca araştıran araştırmacı, kaygılarını azaltmaya başlamış ve eylem planının başlaması ile birlikte de bu kaygıların aslında yersiz olduğunu görebilmiştir. Eylem planının uygulanması ile birlikte araştırmacının politik okuryazarlık kavramının önemli olduğu ve mutlaka sınıf ortamına taşınması gerektiği yönündeki kanaati pekişmiştir. Süreçte araştırmacının kendi siyasi kimliğini, aidiyetini bir kenara bırakması yalnızca moderatör olması çok önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Politik okuryazarlık kavramının aile, okul, ülke ve dünya boyutunda ele alınması katılımcıların ortama, araştırmacıya, kavrama aşına olmasına yardımcı olabilmektedir. Araştırmacı süreçte sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirmek isterken kendisi de süreçte gelişim göstermiştir. Öğretmen adaylarına yönelik ders işlemede ilk deneyimi olan araştırmacı, antidemokratik söylemler karşısında tavrını, duruşunu demokratik değerlerden sapmadan araştırmaya devam edebilmiştir.

3.9. Eylem Araştırmasının Süreci - Araştırma Basamakları

Eylem araştırması eğitim sistemine yenilikçi bir eğitim öğretim yaklaşımı sunar (Köklü, 1993). Uzuner'in (2005) de belirttiği gibi eylem araştırması kuram ve uygulama arasındaki boşluğu doldurur. Eylem araştırması, sistematik ve esnek bir döngü içerisinde eylem ve araştırmayı içeren bir takım basamaklara sahiptir. Bu basamaklar; araştırma ile ilgili verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması, planlama ve eylem araştırmasını olumlu hâle getirmek için değişiklikler yapılması, daha fazla veri toplanarak bu verilerin değerlendirilmesi ve sürece yönelik sonuçların raporlaştırılmasına dek devam eden diğer esnek döngülere müdahale etmedir (Somekh, 2006, s.6, akt. Dolanbay, 2018). Ulusal literatürde çok yeni olan politik okuryazarlık ile ilgili teori ve uygulamadaki boşluğu doldurmada ve öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirmeye bir katkı sağlayabilmek adına da yapılan bu çalışmada eylem araştırmasının süreçteki adımlarına da

dikkat edilmiştir. Bu basamaklar göz önünde tutularak Şekil 2’de yer alan Eylem Planı hazırlanmıştır:

Şekil 6. Eylem Planı Araştırma Süreci- Araştırma Basamakları

3.9.1. Birinci Adım: Araştırma Konusunun Tespiti

Araştırmacı konunun sosyal bilgiler eğitimine ulusal ve uluslararası düzeyde literatüre ve alana katkı sağlayabilecek, güncel, özgün bir konunun olmasını amaçlayarak ulusal ve uluslararası düzeyde yüksek lisans ve doktora tezlerini, akademik çalışmaları incelemiştir. Bu kriterler bağlamında doktora tezi olarak çalışılabilecek konuların listesi oluşturulmuştur. Araştırma listesi içerisinde öğretmen eğitiminde vatandaşlık eğitimi amaçlı politik okuryazarlık konusu daha güncel, daha özgün ve daha elzem bulunmuştur.

Eğitim programları bağlamında bakıldığında Sosyal Bilgiler, Amerika kıtasında toplumsal temellere dayanarak vatandaşlık eğitimi amaçlı ortaya çıkan bir programdır. Günümüzde de Sosyal Bilgiler ulusal ve uluslararası literatürde de belirtildiği gibi vatandaşlık eğitimi amacını güçlü bir şekilde devam ettirmektedir. Uluslararası literatürde

vatandaşlık eğitiminin çok önemli olan üç unsurundan biri politik okuryazarlıktır. 1960'lı yıllarda uluslararası literatürde eğitim sistemi içerisinde yer alan politik okuryazarlık kavramı günümüzde yeterli olmasa da ulusal literatürde de yerini almaya başlamış ve hatta 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Öğretim programında politik okuryazarlığa bir beceri olarak yer vermiştir (MEB, 2018). Dolayısı ile doktora tezi kapsamında araştırmacı tarafından çalışılması istenen politik okuryazarlık konusunun elzemliğini, özgünlüğünü ve güncelliğini ortaya koyabilmektedir. Ulusal literatürde politik okuryazarlık, daha çok salt bir siyaset/ülkenin yönetimi olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra ulusal anlamda yeni bir kavram olduğundan ve politik okuryazar bir birey ya da öğretmen olmadan ortaokul düzeyinde öğrencilere politik okuryazarlık becerisinin kazandırılma durumunu engelleyebileceği düşüncesi ile bu konunun ilk etapta öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarına yönelik gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

İlk etapta araştırmacının da kavramsal anlamını tam olarak bilmediği ve yalnızca ülke siyaseti kapsamında gördüğü ve ister istemez çekinme duygusunu yaşadığı politik okuryazarlık kavramına yönelik önyargılarını ortadan kaldırabilmek adına, kısa süreli bir literatür taraması yapmıştır. Politik okuryazarlık alanının yalnızca ülke siyaseti ile ilgili olmadığı, bilinenden daha anlamlı, kapsamlı ve önemli bir konu olduğu görülmüştür. Araştırmacı tarafından ilginç, önemli, güncel, özgün olarak görülmüş ve ilgi çekici bulunmuştur. Politik okuryazarlığın geliştirilmesi noktasında politik okuryazarlığın doğası gereği nitele yatkınlığı ve araştırmacının da nitel araştırmaya ilgili ve istekli olması nedeniyle nitel araştırma yöntemi kapsamında bir politik okuryazarlık araştırma konusu belirlenmiştir. Araştırmacı yüksek lisans ve doktora eğitimi boyunca eğitim aldığı kurumda zorunlu bir ders olarak nitel araştırma yöntemleri dersini alarak eylem araştırması ile ilgili incelemelerde bulunmuştur. Araştırmacı ayrıca çalıştığı kurumda da doktora düzeyinde nitel araştırma derslerine gönüllü olarak katılmış ve nitel araştırma desenlerinden biri olan eylem araştırması ile ilgili çalışma gurubunun belirlenmesi, verilerin elde edilmesi, analiz edilmesi ile ilgili detaylı bir çalışma hazırlamış, yöntem ile ilgili detaylı bilgi edinmiştir.

Politik okuryazarlık alanına hakim olabilmek amacıyla üç yıl (2016-2019) boyunca yalnızca detaylı bir şekilde uluslararası literatürü tarayarak politik okuryazarlığın ne olduğunu ve ne olmadığını, hangi boyutları olduğunu, nasıl öğretilmesi gerektiğini, öğretiminde hangi modellerin kullanılması gerektiğini detaylı bir şekilde incelenmiş ve ortaya konmaya çalışılmış, alana hakim olan bir araştırmacı olma hedeflenmiştir. Politik

okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri kapsamında örnek videolar ve eğitim programları incelenmiştir. Uluslararası literatürde politik okuryazarlık ile ilgili çalışmalar yapan eğitimcilerle iletişim halinde olunmuş ve ulusal boyutta politik okuryazarlık çalışan uzmanlarla da fikir alış verişinde bulunulmuştur.

3.9.2. İkinci Adım: İlgili Literatürün Taranması ve İhtiyaç Analizi

Araştırma konusunun belirlenmesinin ardından eylem araştırmasının ikinci aşaması olarak araştırmacı tarafından çeşitli veri tabanları “*politik okuryazarlık, politika okuryazarlığı, siyaset okuryazarlık, siyaset okuryazarlığı, politik eğitim, politik okuryazarlık eğitimi, politik eğitim, vatandaşlık eğitimi, politika*” gibi anahtar sözcükler ile taranmıştır. Anahtar sözcükleri içeren ulusal ve uluslararası boyutta yüksek lisans ve doktora tezleri, kitap ve kitap bölümleri, bilimsel araştırma ve çalışmaları incelenmiştir. Politik okuryazarlık ve eğitimi ile ilgili İngiltere, Amerika ve Kanada’da var olan resmi ve gayri resmi internet sitelerindeki eğitim videoları, programları incelenmiştir. Ulusal ve uluslararası alan yazına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde politik okuryazarlığın geliştirilmesi ile ilgili eylem araştırması çalışmasının olmadığı, daha çok mevcut durumun ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir. “İlgili Araştırmalar” kısmında yapılan çalışmalara detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

İhtiyaç analizi noktasında ulusal literatüre bakıldığında yapılan çalışmalar mevcut durumu tespit ederken Türkiye’de öğretmen eğitiminde politik okuryazarlık konusuna ışık tutabilecek sonuçlar da ortaya konulmuştur (Bknz. Demir, 2019; Kuş ve Aksu, 2017; Faiz, 2016; Faiz ve dönmez, 2016; Kuş ve Tarhan, 2016; Tarhan, 2015; Akhan, 2013). Tarhan (2015) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerini alırken son sınıfta olan öğretmen adayları lisans eğitimleri de dahil olmak üzere eğitim hayatında politik okuryazar bireyler olmalarını sağlamaya yönelik bir eğitim almadıklarını bu nedenle de kendilerini politik okuryazar birey olarak görmediklerini belirtmektedirler. Faiz (2016), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler düzeyini orta düzeyde olduğunu belirtmiştir. Sadece bilgiye sahip olmanın yetmediğini bu bilgileri güncel olaylar karşısında kullanırken beceri ve değerlere de sahip olması, güncel olayları yorumlayıp çözümler üretebilmesini gerektiğini vurgulamıştır. Akhan (2013) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin yüksek olmasına, sosyal bilgiler için politika biliminin önem taşıdığını belirtmelerine rağmen öğretmen adaylarının günlük yaşamlarında politikaya yer vermediklerini belirtmektedir. Kuş ve Tarhan (2016) ise sosyal

bilgiler öğretmenleri ile politik okuryazarlık ile ilgili olarak görüşmeler sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde politik okuryazarlığın ve buna yönelik bir eğitimin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak bu öğretmenler derslerinde gözlemlenirken derslerinde buna yönelik bir girişimde bulunmadığını sonucuna da ulaşmışlardır. Yapılan çalışmalar öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgisinin yanı sıra beceri ve değerlere sahip olup bunları etkili ve aktif bir şekilde kullanılmasına işaret edebilmektedir. Demir (2019) yüksek lisans tezinin sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazar bireyler olabilmesi için lisans programlarının yeniden düzenlenmesi gerektiğini ve öğretmen adaylarına yönelik politik okuryazarlık eğitimini içeren ders içi faaliyetlere sıklıkla yer verilmesini, derslere politika ile ilgili konuların getirilmesini önermiştir.

Advisory Group on Citizenship'in (1998) Birleşik Krallık'ta İngiltere hükümetinin desteği ve teşviki ile yaptıkları araştırma sonucunda hazırladıkları raporda vatandaşlık eğitiminin bileşenlerini ortaya koymuşlardır. “*Education for citizenship and teaching of democracy in schools [Okullarda vatandaşlık eğitimi ve demokrasi öğretimi]*” adlı bu raporda vatandaşlık eğitiminin içermesi gereken temel bileşenler vardır. Bunlar; toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal/sosyal katılım ve politik okuryazarlıktır. Ancak sosyal bilgiler lisans programlarında doğrudan politik okuryazarlık kavramının yer almadığı tespit edilmiştir. Öte yandan 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca Sosyal Bilgiler Öğretim programında politik okuryazarlık bir beceri olarak yer almıştır (MEB, 2018). İhtiyaç analizi kapsamında diğer bir nokta ise araştırma yapılan kurumda eğitim öncesinde tüm lisans kademelerden altı kişilik gruplar halinde yapılan odak grup görüşmesinde Vatandaşlık Bilgisi, Siyaset Bilimi, İnsan Hakları ve Demokrasi, Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar derslerinde politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Derslerin yalnızca bilgiye dayalı bir şekilde düz anlatım/aktarım yolu ile ele alındığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının politik okuryazarlık kavramına yönelik çok fazla bilgi sahibi olmadığı, kendilerini politik okuryazar bir birey olarak tanımlayamadıkları da tespit edilmiştir. Örnek bir olay üzerinden politik olaylara karşı beceri ve değerlerini görebilme noktasında birkaç kişi dışında iyi derecede yaklaşımların gerçekleştirilmediği de görülmüştür.

3.9.3. Üçüncü Adım: Problemi Belirleme ve Netleştirme Süreci

Eylem araştırmasının ihtiyaç analizi sonucunda araştırmanın problemi belirlenmiş ve netlik kazanmıştır. Politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler noktasında Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterli olmadığı, ulusal literatürde ilgili alanda büyük bir boşluğun olduğu, öğretmen eğitiminde politik okuryazarlık eğitimi kapsamında vatandaşlık eğitiminin eksik ya da yetersiz kaldığı, ortaokullarda politik okuryazarlık becerisini geliştirmeye çalışacak sosyal bilgiler öğretmen adayının bu kavrama yönelik bilgi, beceri ve değer düzeyinin geliştirilmeye çalışmasını elzem kılmaktadır. Bu nedenle Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırmasının yapılması alandaki boşluğu doldurabilmek ve ihtiyacı karşılayabilmek adına önemli adımlardan birini oluşturabilecektir. Bu kapsamda, “*sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi amaçlı politik okuryazarlığı nasıl geliştirilir?*” sorusu araştırmanın problemini yansıtmaktadır.

2015 yılı doktora ders döneminde çalışılması düşünülen ve 2016 yılında Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında doktora programı kapsamında doktora tez önerisi kabul edilmiş ve bunun sonucunda şu kararlar alınmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirecek politik okuryazarlık eğitim modeli önerisi hazırlanmasına karar verilmiştir.
- Politik okuryazarlık eğitim modeline uygun politik okuryazarlık etkinliklerinin hazırlanmasına karar verilmiştir.
- Hazırlanan politik okuryazarlık eğitim modelindeki etkinliklerin “Sosyal bilgilerde Yeni Yaklaşımlar” seçmeli dersinde uygulanıp sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirmesi noktasında modelin etkililiğinin ortaya konulmasına karar verilmiştir.

3.9.4. Dördüncü Adım: Eylem Planının Hazırlanması ve Uygulanması

Eylem araştırmasında problemin ortadan kaldırılması amacı ile bir eylem planının hazırlanması ve uygulanması, sürecin takip edilmesi gerekmektedir (Derince ve Özgen, 2015). Eylem araştırması noktasında problem net bir şekilde belirtildikten sonra eylem planı hazırlanmıştır. Eylem planı hazırlanmadan önce politik okuryazarlığın boyutları ulusal ve uluslararası literatür incelenerek oluşturulmuştur. Bilgi, beceri ve değerler boyutunda elde

edilen kapsamlı araştırmada eylem planında kullanılacak bilgiler, beceriler, değerler belirlenmiştir. Bu bilgi, beceri ve değerler de üç (3) sosyal bilgiler alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Bu noktada hazırlanan eylem planı dahilindeki etkinlikler en az beş yıl görevde bulunan bir sosyal bilgiler öğretmeni, üç sosyal bilgiler alan uzmanı (biri Danışma Komitesi üyesi), bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, bir Türkçe eğitimi alan uzmanı ve bir program geliştirme uzmanının görüşlerine sunulmuştur.

Her hafta etkinliğe ve sürece yönelik “Eylem Araştırması Danışma Komitesi”nin rehberliğine ve önerilerine önem verilerek eylem planı uygulanmıştır. Danışma Komitesinde alan uzmanları içerisinde doktora tezini “siyaset okuryazarlık” kapsamında yapan bir öğretim üyesine de yer verilmiştir. İki sosyal bilgiler alan uzmanı ise tezlerini eleştirel pedagoji, medya okuryazarlığı ile ilgili eylem araştırması kapsamında yapan öğretim elemanlarıdır. Bir de Program Geliştirme anabilim dalında görev yapan ve eylem araştırması tezi yürüten profesör danışma komitesini oluşturmaktadır. Danışma Komitesi ile her hafta analizler yapıldıktan sonra görüşülmüş ve mevcut durumlar, sorunlar, olası çözümler üzerinde bir sonraki hafta için eylem planı gözden geçirilip sürece devam edilmiştir. On üç (13) haftalık hazırlanan eylem planında yer alan etkinlikler, “Politik okuryazarlık eğitim modeli” başlığı altında detaylı olarak ele alınmıştır.

3.9.4.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi

Tüm eğitim modeli etkinliklerinde yönetimin nasıl olduğu, yönetimde gücün nasıl kullanıldığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, kararların topluma etkisi, politik katılım ve etkisi bilgi düzeyinde kazandırılmak istenmiştir. Kavramlar bilgisi noktasında ise tüm eğitim modeli yönetim, güç, politik katılım ve demokrasi ekseninde ele alınmıştır. Politik okuryazarlığın kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Politik okuryazarlığın alanı olarak etkinliklerde medya, politika, birey ve toplum alanlarına yer verilmiştir.

Etkinliklerde beceri boyutunda politik düşünme, empati, politik katılım ve politik dil kullanma becerisini geliştirilmek amaçlanmıştır. Politik düşünme bir nevi politik/yönetimsel olay ve durumlar karşısında eleştirel düşünme becerisidir. Olayların nedeni, etkileri sorgulanır. Manipüle edilen durumların arka planını görmeyi sağlar. Empati becerisi, politik okuryazarlık için çok önemlidir. Çünkü insanların kendi politik düşüncelerinden daha doğru ya da aynı doğrultuda doğru olan ya da olabilecek düşüncelerin ve kişilerin anlaşılabilmesini kolaylaştırmaktadır. Tartışırken saldırgan bir tutumun, davranışın var olmasını

engelleyebilecek bir beceridir. İnsanların politik olay ya da durum karşısında tavır ve davranışlarını anlayabilmeyi sağlamaktadır. Politik katılım becerisi; oy kullanma, protesto etmek, bir politik konu hakkında tartışmak, fikir beyan etmektir. Etkinliklerde politik katılımın bu türlerine yer verilmiş ve katılımcıların politik katılımı şiddet içermeyen, kırmadan, incitmeden de yapılabileceğini görmesini, sınıf içinde politik durum ve konulara yönelik tartışmasını ve fikir beyan edebilmesini amaçlamaktadır. Politik dil kullanma ise konuşurken politik kavramları doğru bir şekilde konuşabilmek ve kırııcı, incitici, ötekileştirici ifadeler kullanılmamasına dikkat etmektir.

Etkinliklerde değer boyutunda hoşgörü, adalet ve özgür düşünceye önem verme üzerinde durulmuştur. Crick ve Porter (1978) temelde, bu değerler ile politik demokrasi değerine ulaşılabileceğini belirtmektedir. Hoşgörü değeri, politik okuryazarlığın en temel değeridir. Çünkü politik katılım sergileyen bireylerin birbirlerine tahammül edebilmesini, birbirlerinin görüşlerini dinleyip görüşlerine saygı duyabilmesini, birbirlerini farklı siyasi görüşleri ile kabul edebilmelerini sağlayabilecek bir değerdir. Adalet değeri de politik okuryazarlık için çok önemlidir. Adalet değeri, hoşgörü ile birbirlerini kabul eden bireylerin birbirlerinin haklarını da tüm farklılıklara rağmen savunmasını, haklarını aramalarını ve daha adil bir dünyanın var olması için çalışmalarını amaçlamaktadır. Özgür düşünceye önem verme noktasında bireylerin herkesin özgürce düşünmesine izin vermesini, kendisinin de özgürce düşünüp fikirlerini beyan etme noktasında politik katılım sağlamasını amaçlamaktadır. Etkinliklerde bu değerlere yer verilmiş ve sınıf içi tartışmalarda yani politik katılımda bu değerlere dikkat edilerek hareket edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

3.9.4.1.1. Birinci Hafta: Ailede Yönetim

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ailede yönetim/politika), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ailede yönetimin nasıl olduğu, aile yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, kararların topluma etkisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme

İhtiyaç analizi kapsamında veri toplanması eğitim modelinin uygulanmasından önce gerçekleştirilmiştir. Eğitim öğretim döneminin ilk haftasında öğrenci katılımı çok az olduğu

için “ekle sil” haftası da göz önünde bulundurularak politik okuryazarlık eğitim modelinin ilk etkinliğinin yapıldığı birinci hafta, eğitim öğretim takviminin ikinci haftasına denk gelmektedir. Ailede yönetim etkinliğinde, politik okuryazarlığın temel unsuru olan “yönetim” ve “politika” kavramları en yakından başlanarak aile içinde ele alınmıştır. Etkinliğe başlamadan önce öğrencilerle tanışılmış, eğitim modülü kapsamında yapılacak etkinliklerle ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve Türkçe- dil alan uzmanı tarafından kontrol edilen bir örnek olay üzerinden öğrencilerin metni tamamlamaları istenmiştir. Örnek olayda Ali, aile yönetimini elinde bulunduran antidemokratik bir tutum içerisinde olan bir baba ve babanın her kararına itiraz etmeksizin itaat eden bir annenin oğludur. Meslek seçiminde babanın alınan kararlara saygı duymayı ve baskı ile alınan kararın olumsuz etkilerini içeren bir örnek olay aracılığı ile ailede yönetimin nasıl olduğu, ailede gücün nasıl kullanıldığı, kararların bireye/topluma etkisi, politik katılımın etkisi, medya ve aile politikaları üzerinde durulmuştur. Güç, demokrasi, yönetim, politik katılım kavramları üzerinde de durulmuştur. Örnek olayı tamamlamalarının ve tartışmanın ardından medyadan ailelerin baskıları sonucunda hayatlarını kaybeden insanlardan haberler de yansıtılmıştır.

İki saatlik bir etkinlik olan bu etkinlikte; empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma becerisi ile hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem/saygı değerleri geliştirilmek istenmiştir. Bu noktada örnek olay incelemesi ile hikaye tamamlama ve demokratik-antidemokratik aile yönetim şekline dair yaratıcı drama yapılmıştır.

3.9.4.1.2. İkinci Hafta: Okulda Yönetim

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika, Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Yönetimin nasıl olduğu, okul yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, kararların topluma etkisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme

İlk beş dakika, ilk haftada geçen temel kavramlar üzerinde hatırlatmalar yapılmış, yönetimin nerede ve ne şekilde ele alındığı üzerinde durulmuştur. Daha sonra okulda yönetim kavramı üzerinde durulmuş ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde yaşanan

eğlenceli, şiddet ve ötekileştirici, hakaretvari içeriklerin olmadığı, şarkılarla eğlenceli hale getirilen öğrenci eylem haberi akıllı tahtadan yansıtılmıştır. Bu haberde üniversite yönetimin aldığı karar ile ring seferleri kaldırılmış ve kampüs içi ring seferlerinin geri getirilmesi için öğrenciler politik katılım sergilemiştir. Bu katılım sonucunda alınan kararların niçin alındığı ve sorunun nereden kaynaklandığı yönetim tarafından belirtilmiştir. Diğer bir haber ise öğrencilerle iyi ve etkili bir iletişim kuran, öğrenci dostu olarak adlandırılan, Akdeniz Üniversitesi Rektörünün öğrencilerle Twitter’da olan ilginç ve keyifli diyalogunu, öğrencilere sunduğu imkanları anlatan gazete haberi de incelenmiş, tartışılmıştır. Bu haberler ile okul yönetiminde yöneticilerin nasıl olması gerektiği, gücün nasıl kullanıldığı, politik katılımın ne olduğu ve etkisi, alınan kararların öğrencilere etkisi, medya ve politika ilişkisi; güç, politik katılım, yönetim gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Politik katılım, kararlar gibi politik durumların altında yatan sebepler politik düşünme becerisi ile irdelenmiş, kendi üniversite yönetimleri de dahil olmak üzere haberlerdeki üniversite yönetimleri karşılaştırılmış, paydaşlarla empati kurulması sağlanmış, konuşulurken dili nasıl kullanmaları üzerinde durulmuş ve sınıf içindeki tartışmalara fikirlerini beyan ederek politik katılımda bulunmaları sağlanmıştır. Tüm etkinlik boyunca üniversite yönetimi ve öğrenciler açısından adalet, hoşgörü, özgür düşünce değerlerinin de üzerinde durulmuştur.

3.9.4.1.3. Üçüncü Hafta: Sosyal Yaşamda Yönetim ve Haklar: Minibüste Öğrenci Olmak

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika, Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Yönetimin nasıl olduğu, yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı/kararların nasıl alındığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme

Bu etkinlikte geçen haftadan öğrenci olmanın şartları üzerinde düşünüp gelmeleri istenmiştir. Derste UKOME (Ulaşım Koordinatör Merkezi) tarafından onaylanan İstanbul’daki ve İzmir’deki “(M) ve (TM) Seri Plakalı ve Hatlı Ticari Minibüs Yönergesi”nde öğrenci haklarından yalnızca ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimde okuyan öğrencilerin yararlanması kararı ile üniversite öğrencilerinin öğrenci kabul edilmemeleri, minibüsteyken öğrenci kartı gösterilse dahi üniformasız olanların tam ücrete tabi tutulması

hatta şehirlere hatta şehir içi bölgelerde ayrı uygulamalara ve eşitsizliğe sebep olması üzerinde durulmuştur. Etkinlikte minibüs fiyatları ve zamları içeren kısa gazete haberlerine (Habertürk ve Hürriyet), sosyal medyada yer alan şikayet sitelerinde yer alan forumlara da yer verilmiştir. Daha sonra insanların sosyal medyada politik katılım sergileyerek yönetmelikte düzenlemeye gidilmesi durumu üzerinde de durulmuştur. Böylelikle politik/yönetimsel kararın etkisi, kararların alınmasında gücün nasıl kullanıldığı, yönetimin nasıl olduğu, politik katılımın ne olduğu, etkilerinin neler olduğu, medya ve politika ilişkisinin ne olduğu tartışılmıştır. Kararların ve yönetimsel/politik durumların altında yatan sebepleri sorgulamaya, eleştirel yaklaştırmaya yönelik politik düşünme becerisi, empati, politik katılım, politik dil kullanma becerileri ile hoşgörü, adalet, özgür düşünmeye önem değerleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Etkinlik kağıtları doldurulduktan sonra sözlü tartışma da gerçekleştirilmiştir.

3.9.4.1.4. Dördüncü Hafta: Cinsel İstismar Yasa Tasarısı ve Politik Katılım

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, Kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlikte hazırlık çalışması olarak cinsel yasa tasarısının araştırılıp gelinmesi istenmiştir. Sınıfta öğrenciler gruplara ayrılmış Hürriyet Gazetesi istasyonu, NTV Gazete haberi istasyonu, Habertürk İstasyonu, Sözcü İstasyonu ve CNN Türk istasyonu kurulmuştur. Her bir masada gazetelerin olayı hangi başlıklarla ve ne şekilde ele aldığı politik düşünme becerisi ile değerlendirilmiştir. Gazetelere ve içerisinde verilen haberlere yönelik politik düşünme, empati, politik dil kullanma, politik katılım becerilerine yönelik sorular yönlendirilmiştir. Gazete haberlerinde empatik yaklaşımların var olup olmadığı ya da politik dilin nasıl kullanıldığı gazetelerde ve gazete haberlerinde yer alan politikacıların konuşmalarında da aranmıştır. Katılımcıların empatik ve politik düşünmesine yönelik sorular sorulmuş, böylelikle politik katılım sergileyip politik dil kullanma imkanı da tanınmıştır. Etkinlikte çalışma yaprakları da doldurulduktan sonra istasyonlarda elde edilen

tartışılan durumlarla birlikte genel sınıf ortamında çember oluşturarak tartışılmıştır. Hoşgörü, adalet ve özgür düşünceye önem değerleri hem sözlü hem de yazılı tartışmalarda aranmış ve katılımcıların bu değerlere uygun davranması da istenmiştir.

3.9.4.1.5. Beşinci Hafta: Zeytinlik Yasa Tasarısı ve Politik Katılım

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, Kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Hazırlık çalışması olarak zeytinlik yasa tasarısının araştırılıp sınıfa gelinmesi istenmiştir. Öğrencilerden gruplara ayrılmaları istenmiş. Akşam Gazetesi istasyonu, Birgün Gazete haberi istasyonu, BBC News Türkçe istasyonu ve sosyal medya politik katılım örnekleri istasyonu kurulmuştur. Her bir masada gazete haberlerinin olayı hangi başlıklarla ve ne şekilde ele aldığı, sosyal medyada ünlülerin twitterdan politik katılım örnekleri politik düşünme becerisi ile değerlendirilmiştir. Gazetelere ve içerisinde verilen haberlere yönelik politik düşünme, empati, politik dil kullanma, politik katılım becerilerine yönelik sorular yönlendirilmiştir. Gazete haberleri içerisinde empatik yaklaşımların var olup olmadığı ya da politik dilin nasıl kullanıldığı gazetelerde ve gazete haberlerinde yer alan politikacıların konuşmalarında da aranmıştır. Katılımcıların empatik ve politik düşünmesine yönelik sorular sorulmuş, böylelikle politik katılım sergileyip politik dil kullanma imkanı da tanınmıştır. Etkinlikte öğrenci çalışma yaprakları da doldurulduktan sonra istasyonlarda elde edilen, tartışılan durumlarla birlikte genel sınıf ortamında çember oluşturarak tartışılmıştır.

3.9.4.1.6. Altıncı Hafta: Adalet Yürüyüşü bir Hak mıdır?

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlik öncesinde katılımcıların adalet yürüyüşünü her siyasi parti açısından araştırmaları istenmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Lideri Kemal Kılıçdaroğlu tarafından gerçekleştirilen Adalet Yürüyüşü'nün bir hak olup olmadığı, altında yatan sebeplerinin, amaçlarının neler olduğunu farklı tarafların ve partilerin gözünden objektif bir şekilde bakarak incelemek amaçlanmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Halkın Kurtuluşu Partisi açısından adalet yürüyüşünü tarafsız bir şekilde ele almak amaçlanmıştır.

Öncelikle katılımcılarla adalet yürüyüşü ile ilgili beyin fırtınası yapılmıştır. Daha sonra Beyaz TV, Fox TV, Halk TV, Show TV, Star TV'nin televizyon haberlerinde yer alan adalet yürüyüşü videoları internet aracılığı ile akıllı tahtaya yansıtılmıştır. Haberlerin politik okuryazarlık beceri ve değerleri ile analiz edilmiştir. Medya gücünün nasıl kullanıldığı, yönetimin nasıl olduğu, alınan politik kararların/olayların insanlara etkisi, politik katılımın sonuçları, medya ve politika ilişkisi, güç, yönetim, politik katılım, demokrasi kavramlarının adalet yürüyüşü ile ilişkilendirilmesi üzerinde durulmuştur. Haberlerde farklı taraflar tarafından gerçekleştirilen tavır ve davranışlar hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme değerleri etrafında videolar izlenmiştir. İzlenen videoların analizinden sonra ikinci dersin başında sınıf iki gruba ayrılmıştır. Zıt panel tartışma tekniği ile bir grup sorular hazırlamış ve diğer grup da soruları cevaplamış ve böylelikle sınıf içi tartışma ortamı yaratılmıştır. Çalışma yaprakları doldurulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3.9.4.1.7. Yedinci Hafta: Meclis Canlandırması

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Dördüncü haftadan itibaren ülke yönetimi kapsamında Türkiye’de var olan politik durumlar, yasa tasarıları ve partilerden milletvekillerinin politik durumlar karşısındaki duruşu/tutumuna yönelik durumlar politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri ile değerlendirildikten sonra yedinci hafta belirlenen konular üzerine ya da kendi istedikleri bir konu üzerine kendi parti gruplarını ve liderlerini/grup sözcülerini belirleyip meclisi canlandırmaları istenmiştir. Bir önceki hafta kendilerine temalar dağıtılmış ancak bu temalar ile sınırlandırılmadığı da belirtilmiştir: Ekonomi, Eğitim, Çevre, Sağlık, Haklar.

Meclis canlandırmasından önce birinci derste ilk yirmi dakika Türkiye ve Dünyadan milletvekillerinin birkaç dakikalık kavgalarını içeren kısa video haberleri izletilmiştir. Söylemler ve eylemler analiz edilmiştir. Ardından kendi seçtikleri partilerin tanıtımına geçilmiştir. Parti isimleri, amaçları ve seçtikleri konuların nedenleri kısaca belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları bir meclis başkanı ve Çağdaş Gelecek Partisi, Yeni Hürriyet Partisi ve Canlı Parti olmak üzere üç parti grubuna ayrılmıştır. Partiler KPSS öğretmen atamaları, Hayvan Hakları ve Suriyeli Mülteci/Sığınmacı Hakları üzerinde durmuşlardır. Meclis canlandırmasının ardından gücün milletvekilleri tarafından nasıl kullanıldığı, milletvekillerinin aldığı kararların ya da politik davranışlarının topluma etkisi, politik katılımın etkisi ve yönetim, politik katılım, demokrasi ve güç kavramları üzerinde durulmuştur. Gücün nasıl kullanıldığını, yöneticilerin ya da milletvekillerinin davranışlarının ardındaki nedenleri eleştirel bir şekilde ele alarak politik düşünme becerisi; her partiden milletvekillerinin çatışma/meclis kavgalarında neler düşünüp hissedebileceğine yönelik empati becerisi; milletvekillerinin ve medyanın kullandığı politik dilin nasıl olduğu ve öğretmen adaylarının milletvekili olarak nasıl bir politik dil kullandığı ve kullanması gerektiği hususunda politik dil kullanma becerisi; sınıf içi tartışmaya katılarak ve mecliste milletvekillerinin bir birlerine olan davranışları ve öğretmen adaylarının tartışmaya katılmasını sağlama noktasında politik katılım becerisi üzerinde durulmuştur. Adalet, hoşgörü ve özgür düşünceye önem verme noktasında hem medya haberlerinde yer alan milletvekillerinin söylem ve davranışları analiz edilirken milletvekilli olarak mecliste canlandırma yapan kendilerinin de söylem ve davranışları bu değerler açısından sözlü ve çalışma kağıtları yoluyla yazılı olarak değerlendirilmiştir.

3.9.4.1.8. Sekizinci Hafta: Dünyada Yönetim Şekli: Monarşi ya da Cumhuriyet Her Ülkede Aynı mı İşler?

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Bu etkinlikte İran İslam Cumhuriyeti, Parlamenter Monarşi ile yönetilen İngiltere, Danimarka gibi ülkeler ile Mutlak Monarşi ile Yönetilen Suudi Arabistan'daki yönetim ele alınmıştır. Demokrasi ile yönetim şekilleri ilişkilendirilmiş ve her krallık ile yönetilen ülke ya da aynı yönetim şekline tabi olan ülkelerde demokrasinin ya da gücün kullanımının aynı olup olmadığını ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Bu ülkelerde insan hakları, kadın hakları ele alınmıştır. Euronews'un "*Avrupa'nın Monarşi Haritası*", Milliyet'in Londra'da Müslüman olan belediye başkanı Sadık Han'ı içeren "*İngiltere'de Referandum Sonrası Şok Gelişme*", Sputnik Türkiye'nin Suudi Arabistan'da 2017 yılında araba sürme sürme, 2015 yılında ise oy kullanma hakkının verildiğini içeren "*Yasaklar ve Yeni İzinler: Suudi Arabistan'da Kadınların Yaşamı*", Aljazeera Türk'ün "*Suudi Arabistan'a Sosyal Medya Eleştirisi*", Aydınlık'ın "*35 Yıllık Yasağın Ardından Suudi Arabistan'da Gösterilecek İlk Film Belli Oldu.*" ve The Washington Post'un "*Tehran Police: No More Arrest For Flouting Dress Code (Tahran Polisi: Kıyafet Kanuna Uymayanları Tutuklama Artık Yok)*" başlıklı gazete haberleri ile İran'da yasakları protesto eden kadınların sosyal medyadaki kısa video paylaşımları derste incelenmiştir. Gruplara ayrılarak gazete haberleri incelenmiş ve sonrasında akıllı tahtadan da haberler yansıtılıp hem gazete haberlerindeki kadın hakları hem de gazetelerin haberlere yansıtma şekli demokratik değerler olan hoşgörü, adalet ve özgürlük/özgür düşünme değerlerine göre eleştirel bir şekilde politik düşünme becerisi ile değerlendirilmiştir. Ülkelerin yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı, politik katılımın nasıl sergilendiği, kararların nasıl alındığı ve insanlara etkisi de değerlendirilmiştir. Kadınların sergiledikleri politik katılım ve sosyal medyanın politik katılım üzerindeki etkisi ele alınarak öğretmen adaylarının da fikirlerini beyan ederek derste politik katılım sergilemesi sağlanmıştır. Gazete haberlerin ve kendilerinin kullandığı politik dil de değerlendirilmiştir.

Kadınların Suudi Arabistan’da ve İran’da yaşadıkları empatik bir şekilde ele alınmıştır. İngiltere’de Müslüman birinin belediye başkanı olması, İran’da kadınlara yönelik yasakların yumuşatılmaya çalışılması ve kadınların politik katılım ile durumu protesto etmesi, Arabistan’da kadınlara 2017 yılında araba sürme hakkının ve 2015 yılında ise oy kullanma hakkının verildiğini içeren durumlar gibi örnekler akıllı tahtada yansıtılarak ve çalışma kağıtlarında da yer verilerek politik olaylar hoşgörü, adalet ve özgürlük/düşünce özgürlüğüne önem verme değerleri etrafında politik düşünme becerisi kullanılarak eleştirel bir şekilde ele alınmıştır. Dersin son 10 dakikasında öğretmen adayları çember oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından gazete haberlerinde yer alan İran, İngiltere, Suudi Arabistan, İspanya, İsveç, Norveç, Hollanda ülkeleri ile Türkiye’de gücün demokratik bir şekilde kullanılıp kullanılmadığına, politik katılımın demokratik bir şekilde olup olmadığına, kadın haklarının ön planda tutulup tutulmadığına yönelik kişi ismi verdiğinde duruma göre mutlu ya da üzgün bir hale bürünülmüştür. Öğretmen adayları bir birine ülke isimlerini sorarak yönetim şekillerinin ne olduğunu, kadın ya da erkek olma durumuna göre haklarını kısa şekilde soru cevap halinde gerçekleştirmişlerdir.

3.9.4.1.9. Dokuzuncu ve Onuncu Hafta: Dünya Yönetimi, Mülteci Meselesi ve Aylan Bebek

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 + 2 Ders

Bilgi: Ülke/dünya yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Dokuzuncu ve onuncu hafta Türkiye’de ve Dünya’da Suriyeli mültecilere/sığınmacılara, göçmenlere yönelik uygulanan politikayı yansıtan gazete haberleri sınıfa taşınmıştır. Aylan bebeğin ve ailesinin yaşadıklarını yansıtan video haberleri de izletilmiştir. Dersin başlangıcında akıllı tahtaya “Aylan Bebek”in ve “Arakan’lı Çocuk”un kıyıya vuran cesetlerini yansıtan fotoğraf yansıtılmıştır. Bu fotoğrafların hangi politik olay sonrasında gerçekleştiği, hangi kavram ile açıklanabileceği sorulmuştur. Daha sonra mülteci sorunlarını yansıtan gazete haberleri akıllı tahtaya yansıtılmış ve mülteci sorunları politik okuryazarlık

değer ve becerileri ile değerlendirilmiştir. Özellikle AB'nin Suriye meselesine ve mültecilere yönelik tutumu ve politikası, Türkiye'nin Suriyelilere yaklaşımı ve Yunanistan'ın sahil güvenliğinin mültecilerin botlarını patlatarak ölüme terk eden yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Çalışma kağıtlarını dolduran öğretmen adayları ile Suriye meselesi ve dünya ülkelerinin göçmen/mülteci/sığınmacı politikaları tartışılmıştır. Onuncu haftada ise “*Suriyeliler Türkiye’de kalmalı.*” ve “*Suriyeliler Türkiye’de kalmamalı (Türkiye’den gönderilmeli).*” tez –antitezi ile münazara yapılmıştır. Münazarada öğretmen adayları, kendi tezlerini savunarak toplumsal yaşamdan ve medyadan elde ettikleri görseller ile münazaralarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kağıtları da doldurulduktan katılımcılar, kendilerini ve grupları politik okuryazarlık beceri ve değerleri açısından değerlendirmelerini gerçekleştirmişlerdir.

3.9.4.1.10. On Birinci Hafta: Politikacılar, Yöneticiler, Temsilciler

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Yeni Zelanda’da Müslümanlara yönelik yaşanan terör olayı ve Sözde Müslüman terör örgütü IŞID tarafından gerçekleştirilen Paris terörünü yansıtan haber videoları izletilmiş ve gazete haberleri akıllı tahtaya yansıtılmıştır. Bu terör olayları farklı dinler ve milletler açısından politik okuryazarlık beceri ve değerlerine göre değerlendirilmiştir. Ardından AB Parlamentosu ve dönemin AB parlamento başkanı Martin Schultz’ın Yunan milletvekilinin Türklere karşı aşırı kin ve nefret barındıran ırkçı konuşmasını protesto eden ve Yunan milletvekiline uyguladığı yaptırımı içeren videosu Türkçe altyazılı hali ile izletilmiştir. Bu durum da politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri bakımından değerlendirilmiş, söylem analizleri yapılmıştır. Öğrenci çalışma kağıtları doldurulduktan sonra sınıf içi tartışma gerçekleştirilerek ders sonlandırılmıştır.

3.9.4.1.11. On İkinci Hafta: Dünya Liderleri Tartışıyor

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, politik olayların/kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Dünya Liderleri tartışıyor etkinliğinde Türkiye'deki meclis canlandırmasına benzer bir şekilde uluslararası noktada hayali bir şekilde dünya liderlerinin canlandırılması önceki haftadan öğrencilere bildirilmiştir. Terör olaylarının nedenlerini, çözüm yollarını, liderlerin tutumlarını yansıtan bir metin hazırlayıp derste o role bürünerek canlandırma yapmaları istenmiştir. Bir haftalık sürede araştırmacı öğrencilerle iletişim halinde olmuş, hayali liderlerin biri TV programında bir arada terör olaylarını konuşurken kullanacakları görselleri de incelenmiştir. Yaratıcı drama kapsamında metinlerini hazırlayan katılımcılar, Tarafsız Tv'de dört lider olarak tartışma programına katılmışlardır. Öğretmen adayları, dünya ülkelerinin başkanları arasından Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı, Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern'i, ABD Başkanı Donald Trump'ı, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'i canlandırmayı tercih etmişlerdir. Etkinlik sonrasında öğrenci çalışma yaprakları doldurulmuştur. Sonrasında çalışma kağıtlarındaki sorular ve öğretmen adaylarının canlandırmaları politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri kapsamında değerlendirilmiştir.

3.9.4.1.12. On üçüncü Hafta: Farklı Gazeteleri İnceliyorum: Politik Kavramlar ve Ele Alınışı

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 Ders

Bilgi: Gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Eylem araştırması kapsamında belirlenen son etkinlikte birbirlerine ideolojik olarak ters olan iki ayrı gazete sınıfa getirilmiştir. Gazeteler medyanın politikayı/haberleri ele alış durumları ve politik okuryazarlık temel kavramlarına göre (yönetim, demokrasi, güç, politik katılım) ayrılarak haberler politik okuryazarlığın beceri ve değerlerine göre analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Etkinlik kağıtları doldurulmuş ardından etkinlik kağıtlarında yer alan sorular da tartışılarak ders sonlandırılmıştır.

3.9.5. Beşinci Adım: Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması noktasında eylem araştırmasına özgü olarak veriler haftalık olarak toplanıp bir sonraki haftaya kadar analiz edilmiştir. Bu durum eylem araştırmasının döngüsel ve sistematik olmasından kaynaklanmaktadır. Yapılan analizler, eylem planında bir sonraki haftanın etkinliğine ışık tutmaktadır.

“Yöntem” kısmında her bir veri toplama aracına yönelik veri toplama ve analizi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlayabilmek için gözlem, görüşme, 2N formu, öğrenci ve araştırmacı yansıtıcı günlüğü, öğrenci çalışma yaprakları, öz değerlendirme formları kullanılarak veri çeşitlemesi sağlanmıştır. Bu verilerin analizinde de çeşitlemeye giderek görüşmeler, gözlemler ve öğrencilerle araştırmacıya ait dokümanların analizinde de betimsel ve içerik analiz kullanılmıştır. Analizlerde sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Güvenirlik ve geçerlilik bağlamında verilerin toplanması ve analizinde danışma komitesinin de görüşleri alınmış, veri toplama araçları uzman görüşlerine sunulmuş, verilerin analizinde ikinci bir araştırmacı da verilerin bir bölümünü analiz etmiştir. Araştırmacı, kendi analizlerini ikince kez analiz etmiştir.

3.9.6. Altıncı Adım: Sonuçların Değerlendirilmesi ve Raporlaştırılması

Eylem araştırmasının sürecinin son basamağı, sonuçların değerlendirilip raporlaştırılmasıdır. Son basamakta, eylem araştırmasının bulguları ve sonuçları yazılı olarak sunulurken araştırmanın literatürü, amacı, problem durumu, yöntemi de kapsamlı bir şekilde belirtilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler analiz edilirken kodlara, kodlardan kategorilere ve temalara ulaşılmış ve bulgulara yönelik sonuçlar raporlaştırılmıştır. Rapor yazılırken benzer çalışmaların sonuçlarına da bakılarak araştırmanın sonuçları tartışılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde her bir veri toplama aracından elde edilen verilere ve detaylı analizlerine politik okuryazarlığın boyutları bakımından yer verilmiştir. 2N formundan elde edilen bulgular, öğrenci çalışma yapraklarından elde edilen bulgular, öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgular, öğrenci ve araştırmacı yansıtıcı günlüklerinden elde edilen bulgular, gözlemden elde edilen bulgular ve eğitim sonrasında öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Araştırmada, 2N formundan elde edilen bulgular, “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık eğitimi öncesinde mevcut politik okuryazarlık anlayışı nedir?” ve “vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını nasıl geliştirmektedir?” sorularına cevap vermektedir. Öğrenci çalışma kâğıtlarından, öz değerlendirme formlarından, araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinden, gözlemden, görüşmelerden elde edilen bulgulara “vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını nasıl geliştirmektedir?” ve “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geliştirilen vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlık eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?” sorularına cevap vermektedir.

4.1. 2N Formlarından Elde Edilen Bulgular

2N formlarından elde edilen bulgular; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın alanı; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın tanımı; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre gücün nasıl kullanılması gerektiği; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik olayın/kararın topluma etkisi; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik katılımın sonuçları; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre medya ve politika ilişkisi; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik kavramlara yönelik tanımları; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık becerileri; eğitim öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık değerleri başlığı altında incelenmiştir.

4.1.1. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı

Tablo 4.1. Politik Okuryazarlığın Alanı – Ne Biliyordum?

Kodlar	Katılımcılar	f
Siyaset	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K12, K17, K20	9
Toplum ve Birey	K3, K5, K7, K9, K10, K12, K13, K15, K18	9
Politika	K11, K13, K15, K16, K17	5
Eğitim	K1, K13, K15, K16	4
Medya/Basın	K1, K5, K15, K20	4
Çevre	K12	1
Ekonomi	K12	1
Hukuk	K9	1
Vatandaşlık	K16	1

2N formunda ne biliyordum kısmında Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık alanına dair mevcut bilgisine bakıldığında katılımcılar tarafından en fazla tekrarlanan politik okuryazarlık alanının siyaset (f9), toplum ve birey (f9), politika (f5) olduğu Tablo 4.1’den görülmektedir. Belirtilen bu politik okuryazarlık alanlarının yanı sıra eğitim (f4), medya/basın (f4), çevre (f1), ekonomi (f1), hukuk (f1) ve vatandaşlık (f1) da politik okuryazarlığın alanı olarak belirtilmiştir. K14 ise bu kısmı boş bırakmıştır.

2N formunun “ne öğrendim?” kısmına bakıldığında katılımcıların politik okuryazarlığın temel alanları üzerinde hem fikir olduğu tablo 4.2.de görülmektedir.

Tablo 4.2. Politik Okuryazarlığın Alanı – Ne Öğrendim?

Kodlar	Katılımcılar	f
Yönetim	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K18, K20	16
Toplum ve birey	K2, K3, K4, K6, K7, K9, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20	14
Politika/siyaset	K2, K4, K5, K8, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K19	11
Medya	K5, K14, K15	3

Katılımcılar, politik okuryazarlık eğitimi sonrasında politik okuryazarlığın alanını yönetim, toplum ve birey, politika/siyaset ve medya olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından en fazla tekrarlanan politik okuryazarlık alanı sırası ile yönetim (f16), toplum ve birey (f14), politika/siyaset (f11) olmuştur. Özellikle yönetim kavramının ortaya çıktığı Tablo 4.2’de görülmektedir.

2N formunun “ne biliyordum?” kısmında politik okuryazarlık alanını belirtirlerken yalnızca alanlar belirtilirken “ne öğrendim?” kısmında detaylı bir şekilde açıklayarak belirtmişlerdir. Bu kısımda en fazla tekrarlanan yönetim alanı katılımcılar tarafından

tekrarlanmış ve genel olarak yönetimin ailede, toplumda, ülkede/mecliste yönetim olarak ele alındığı görülmektedir.

K16 eğitim öncesinde politik okuryazarlığın alanını “politika, vatandaşlık, toplum” olarak üç kavram ile belirtmişken eğitim sonrasında bu görüşlerine yönetim kavramını da ekleyerek daha kapsamlı bir açıklama ile politik okuryazarlık alanlarını belirtmiştir: *“Yönetim ve politika ile ilgili olan her şey demektir. Bunun yanı sıra sadece siyasetle ilgili bir durum değildir. En küçük temelde ailede(ki) yönetimde başlar, okulda,, yönetimle devam eder ve bunu ülke yönetimi izler.”* K2 eğitim öncesinde politik okuryazarlığın alanını yalnızca “siyaset” olarak belirtmişken eğitim sonrasında politik okuryazarlığın alanını şöyle belirtmiştir: *“Politik okuryazarlık toplumda, ailede, okulda, mecliste vb. görüşlerimizi bildirebildiğimiz, yönetime katılabildiğimiz her kurum politik okuryazarlığın alanıdır.”* K4 de eğitim öncesinde politik okuryazarlığın alanını yalnızca “siyaset” olarak belirtmişse de eğitim sonrasında politika, siyaset ve yönetim alanlarını belirtmiştir. Yönetim alanının ise çoğu katılımcı gibi ailede, okulda, ülkedeki yönetimi içerdiğine dair açıklama yapmıştır:

Eğitim öncesinde K4:

Politik okuryazarlığın alanı/alanları: Siyaset

Eğitim sonrasında K4:

→ Politik Okuryazarlığın alanı/alanları: Politika, yönetim, siyaset vb. şeklindedir.
Bunların yanında politik okuryazarlığın yönetim alanı sadece ülkede yönetim değil, aile de yönetim
Okulda yönetim, dünya da yönetim şeklindedir. Aynı zamanda politik okuryazarlığı aynı zamanda da genişletilebilir.

4.1.2. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Tanımı

Katılımcıların eğitim öncesinde “ne biliyordum?” formunda politik okuryazarlığı tanımlarken katılımcıların çoğunun genel olarak tam tanımlama yapamadığı, politik okuryazarlığın politik ve yönetsel kısmı vurgulanmadan genel bir okuryazarlık olarak tanımlandığı görülmektedir.

Tablo 4.3. Politik Okuryazarlığın Tanımı– Ne Biliyordum?

Kategori ve Kodlar	Katılımcılar	f
Bilgi		
Bilgi sahibi olmak	K8, K12	2
Medyanın siyasi görüşünü bilmek	K7	1
Siyasetçilerin görüşlerini bilmek	K4	1
Ülke ve dünya politikasını bilmek	K4	1
Beceri		
Metni/politik metni okuma/anlama	K12, K13, K16, K19	4
Medyayı algılama	K15, K20	2
Toplumu tanımak	K3	1
Düşünme becerisi geliştirme	K12	1
Eşitliğe/hakka dayalı düşünme/davranma	K9	1
Fikri/ideolojiyi iletmek (Politik katılım)	K8	1
Politikayı çözümüleme becerisi	K17	1
Siyasilerin görüşlerini okumak	K4	1
Siyaset bilgisini doğru kullanmak	K6	1
Vatandaşın siyasi görüşünü belirtmesi	K2	1
Yaşanan gelişmeleri takip etme	K18	1
Değer		
Farklı düşüncelere saygı duymak	K2	1
Herhangi bir olaya tarafsız yaklaşmak	K1	1
Anlamsız/boş bırakanlar	K10, K11	2

Tablo 4.3'e göre dört katılımcı (K4, K7, K8, K12), politik okuryazarlığı bilgi boyutunda tanımlamıştır. 14 katılımcı beceri boyutunda, 2 katılımcı değer boyutunda tanımlamıştır. 2 katılımcı (K10 ve K11) ise anlamsız/boş ifade kullanmıştır. 20 katılımcı arasından yalnızca 2 katılımcı (K8 ve K12) politik okuryazarlığı tanımlarken bilgi ve beceri olarak tanımlama yapmıştır. 1 katılımcı (K12) da beceri ve değer olarak tanımlamıştır. Tanımlamalar içerisinde politik okuryazarlığın daha çok bir beceri olarak dile getirildiği görülmektedir. En az bir değer olarak tanımlanmıştır. Ancak katılımcılar tanımlama yaparken çok genel boyutta ele almışlardır. Diğer bir dille politik okuryazarlığın alanlarına içerir bir şekilde tanımlama yapılmamıştır.

Bilgi boyutunda K4, K7, K8, K12 bilgi sahibi olmak, ülke ve dünya politikasını, medyanın görüşlerini bilmek olarak tanımlamıştır. K8 ve K12 genel olarak bilgi sahibi olmak olarak tanımlarken K4 ise ülke ve dünya politikasını, siyasetçilerin görüşlerini bilmek olarak tanımlamıştır. K7 de medyanın görüşlerini bilmeyi politik okuryazarlık olarak tanımlamıştır.

Beceri boyutunda 4 katılımcı (K12, K13, K16, K19) politik okuryazarlığı metinleri okuma/anlama olarak tanımlamıştır. 2 katılımcı (K15, K20) politik okuryazarlığı medyayı

algılamak olarak tanımlamıştır. K2 vatandaşın siyasi görüşünü belirtmesi, K3 toplumu tanımak, K4 siyasilerin görüşlerini okumak, K6, siyaset bilgisini doğru kullanmak, K8 bir fikri ya da ideolojiyi iletmek, K9 eşitliğe/hakka uygun bir şekilde düşünüp davranmak, K12 düşünme becerisi geliştirmek, K17 politikayı çözümleme, K18 yaşanan olayları takip etmek olarak tanımlamıştır.

Değer boyutunda yalnızca K1 ve K2 tanımlama yapmıştır. K2 farklı olaylara saygılı olmak olarak bir tanımla yapmıştır. K1 ise herhangi bir olay karşısında tarafsız olmak olarak tanımlama yapmıştır ancak bu tanımlamasında politik bir olay ile herhangi bir olayı bir tutmuştur.

2N formunda katılımcılar politik okuryazarlığın tanımını çoğunlukla bilgiyi, beceriyi ve değerleri kullanmak olarak tanımlamıştır. Başlangıçtaki durumuna göre politik okuryazarlığı daha iyi ve anlamlı tanımladıkları tablo 4.4'te görülmektedir.

Tablo 4.4. Politik Okuryazarlığın Tanımı- Ne Öğrendim?

Kategori ve Kodlar	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Bilgiyi kullanma	K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K19, K20	9
Politika ile ilgili bilgi sahibi olmak	K4	1
Yönetim ile ilgili bilgiye sahip olmak	K4	1
<i>Beceri</i>		
Politik katılım sağlama	K1, K2, K3, K4, K6, K8, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	16
Becerilere sahip olma/beceri kullanma	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17	14
Empati	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K15, K18, K20	14
Politik düşünme	K1, K4, K5, K7, K9, K14, 15, K18, K20	9
Politik dili doğru kullanma	K7, K8, K9, K12, K15, K18, K20	7
Medyadaki politik olayları takip etme/inceleme	K7, K17	2
<i>Değer</i>		
Değerlere sahip olma/değerleri kullanma	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K15, K16, K17, K18, K19, K20	16
Hoşgörülü olma	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K15, K17, K20	12
Saygılı olma	K1, K2, K4, K7, K10, K12, K13, K15, K17, K18, K20	11
Adil olma	K2, K5, K7, K8, K9, K15, K18 K20	8
Özgür düşünceye önem verme	K1, K2, K8, K13	4
Sevgi	K7, K15, K17, K18	4
Demokratik olma	K9, K10, K18	3
Özgürlük	K15, K18	2
Dayanışma	K15	1
Eşitlik	K18	1
İnsan Hakları	K18	1

Tablo 4.4'e göre tüm katılımcılar politik okuryazarlığı tanımlarken beceri olarak tanımlamışlardır. K4 dışında tüm katılımcılar (K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11,

K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20) politik okuryazarlığı tanımlarken bir değer olarak politik okuryazarlığı ele almıştır. Dokuz katılımcı (K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K19, K20) ise politik okuryazarlığı tanımlarken bilgi boyutuna da yer vermiştir.

Bilgi boyutunda dokuz (9) katılımcı politik okuryazarlığı tanımlarken bilgiyi kullanmak olarak tanımlamıştır. Beceri boyutunda ise politik katılım (f16) sağlama en fazla tekrarlanan beceri olmuştur. Becerileri sahip olma/becerileri kullanma (f14) ve empati (f4) en fazla tekrarlanan ikinci beceri olmuştur. Sırasıyla politik düşünme (f9), politik dil kullanma becerisi (f7) de politik okuryazarlığın tanımları arasında yer almıştır. Politik okuryazarlık beceri olarak tanımlanırken medyadaki politik olayları takip etme en az tekrarlanan beceri olarak yer almıştır. Yalnızca K7 ve K17 tarafından dile getirilmiştir. Politik okuryazarlığı değerler boyutunda tanımlayan katılımcılardan on altısı (16) politik okuryazarlığı tanımlarken değerlere sahip olma/değerleri kullanma olarak tanımlamıştır. En fazla tekrarlanan ikinci değer ise hoşgörü (f12) değeri olmuştur. Sırasıyla en fazla yer verilen değerler saygılı olmak (f11), adil olma (f8), özgür düşünceye önem verme (f4), sevgi (f4), demokratik olmak (f3)'tür. Katılımcıların eğitim öncesi ve sonrasında politik okuryazarlığı tanımlamasına örnekler:

Eğitim öncesinde politik okuryazarlığı diğer katılımcılara göre daha iyi tanımlayan K5 politik okuryazarlığı yalnızca bilgi boyutunda tanımlamıştır: *“Kişinin yaşamış olduğu toplum içerisindeki ve dünyadaki olaylar, politikalar, siyasi düzenler hakkında bilgi sahibi olmasına denir.”* Eğitim sonrasında ise K5 beceri ve değerler boyutunu da tanımlarına eklemiş ve daha kapsamlı, daha doğru, daha etkili bir tanım yapmıştır: *“Politik okuryazarlık bireyin olaylara veya kararlara, toplumun içerisinde bulunduğu durumlara eleştirel, sorgulayıcı, hoşgörülü, adaletli ve çoklu bakış açısıyla yaklaşarak hareket etmesine denir. Örneğin bireyin medyaya yansıtılan olayları, kararları eleştirel, sorgulayıcı bir şekilde ele alması gerekir.”* K8 de eğitim öncesinde politik okuryazarlığı bilgi ve beceri (ideolojiyi aktarma/katılım) olarak tanımlamıştır: *“Bir fikri ya da görüşü (ideolojiyi) aktarabilme, bilgi sahibi olabilme”*. Eğitim sonrasında ise beceri, değer boyutunu da ekleyerek ve politik okuryazarlığın alanlarına vurgu yaparak daha iyi, daha doğru bir şekilde tanımlama yapmıştır: *“Bir bireyin yaşadığı toplumda veya çevresinde olan siyasi-politik-yönetim ile ilgili olaylara bilgi, değer, beceri donanımları ile çoklu bakış açısidir. Hoşgörü, saygılı, adaletli olma. Empati yapabilme, politik bir dil kullanma, politik katılım. Ötekileştirme yapmamak, özgür düşünceye önem vermek.”*

K1 eğitim öncesinde politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazarlığın herhangi bir alanına işaret etmeden genel yaklaşmıştır. Genel bir tanımlama ile olay ve durumlara objektif bir şekilde yaklaşılmasını belirtmiştir:

olitik Okuryazarlık tanımı: Olaylara, durumlara ya da tepki-eleştiri vereceğimizi herhangi bir şeye objektif olarak bakabilmektir.

K1 eğitim sonrasında ise politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazarlığın alanları üzerinden tanım yapmıştır. Politik bir durum, olay ya da karar karşısında politik okuryazarlık becerilerini ve değerlerini kullanmak olarak tanımlamıştır:

- Birinin politik bir olay-durum-karar karşısında dünyada multitester kavramının gelişmesi gibi, eleştirel ve adeli bakış açısına sahip olma, dürüst davranış kullanabilme, empati yapabilme, saygılı ve hoşgönülü olabilmesi, özgül düşünceye önem vermesi, özetleştirme yapmadan, birinci olmaktan bu değer ve becerilerle bir tartışmaya katılması, sosyal medyadan paylaşım yapması, fikirlerini söylemesi, protesto etmesi gibi katılımlara politik katılım sağlanması politik okuryazarlıktır.

4.1.3. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği

Gücün nasıl kullanılması gerektiği konusunda 2N formunun “ne biliyordum?” kısmında hemen hemen her katılımcının farklı ifadeler kullandığı görülse de K11 ve K17 dışında katılımcılar temelde gücün demokrasi ve değerlerine uygun kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 4.5. Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği – Ne Biliyordum?

Kategori ve kod	Katılımcılar	f
<i>Demokratik bir tavır</i>		
Demokratik kullanılmalı	K2, K4, K5, K6, K10	5
Toplumsal fayda amaçlanarak kullanılmalı	K1, K2, K10, K20	4
Baskıdan uzak bir şekilde kullanılmalı	K1, K16, K18	3
Adil/tarafsız bir şekilde kullanılmalı	K1, K8	2
Kişi hak ve özgürlüklerine uygun kullanılmalı	K1, K2	2
Şartlara uygun kullanma	K6, K9	2
Birleştirici nitelikte kullanılmalı	K7	1
Devlet yararına kullanılmalı	K2	1
Toplumun isteğine uygun olmalı	K12	1
Dengeli ve verimli kullanılmalı	K13	1
Çoğulcu anlayışa uygun kullanılmalı	K15	1
Hoşgörüyeye dayalı kullanılmalı	K16	1
Adalet dayalı kullanılmalı	K18	1
Çoğunluğa uygun kullanılmalı	K19	1
<i>Antidemokratik bir tavır</i>		
Hissettirilmeden kullanılmalı	K11	1
Yaptırıma dayalı kullanılmalı	K17	1
Anlamsız /boş bırakanlar	K3, K14	2

Tablo 4.5'e bakıldığında K3, K14 ve K20 anlamsız ifadeler kullanmıştır. On yedi katılımcıdan on bir katılımcı demokratik ifadelere yer vermiştir. Yalnızca K1, K2, K5, K6, K10, K16, K18 birden fazla demokratik ifadeye yer vermiş; diğer katılımcılar tek bir ifade ile açıklamışlardır. En fazla tekrarlanan özellik ise K2, K4, K5, K6, K10 tarafından belirtilen gücün demokratik bir şekilde kullanılması gerektiğidir. Dört katılımcı da (K1, K2, K10, K20) gücün toplumsal fayda için kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

İki katılımcı (K11, K17) tarafından belirtilen gücün hissettirilmeden, yaptırıma dayalı olarak kullanılması gerektiği ifadesinin açık uçlu kalması sebebiyle kendileriyle görüşüldüğünde bu ifadelerin antidemokratik bir tavrı içerdiği anlaşılmıştır. Ne biliyorum formunda ise yalnızca beş katılımcı demokratik olarak kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 4.6. Gücün Nasıl Kullanılması Gerektiği – Ne Öğrendim?

Kodlar	Katılımcılar	f
Adalet dayalı	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9,10, K11, K12, K13, K16, K17, K20	15
Demokratik olmalı	K1, K2, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K14, K15, K16, K17, K18, K19	14
Eşitliğe dayalı	K1, K2, K4, K6, K8, K9, K10, K11, K13, K17, K20	11
Toplumsal faydaya dayalı	K5, K7, K9, K12, K13, K18, K19	7
Empatiye dayalı	K4, K6, K9, K10, K12, K13	6
Saygıya dayalı	K4, K8, K10, K12, K13, K20	6
Baskıdan uzak olmalı	K1, K9, K10, K15, K18	5
Kişi haklarına uygun	K9, K14, K15, K20	4
Özgür düşünceye önem verilerek	K8, K9, K12, K18	4
Sevgiye dayalı	K10, K12, K20	3

“Ne öğrendim?” formunda da gücün demokrasiye ve demokratik değerlere uygun olarak kullanılması gerektiği belirtilmiş ancak eğitim sonrasında “ne biliyordum?” formunda yer alan katılımcı sayısından çok daha fazla olduğu tablo 4.6’da görülmektedir. En fazla tekrarlanan değerin adalet, demokrasi, eşitlik olduğu görülmüştür. On beş (15) katılımcı gücün adalete dayalı kullanılması gerektiğini belirtmiştir. “Ne biliyordum?” bu sayı yalnızca ikidir. En fazla tekrarlanan ikinci değer (f14) ise demokrasidir. On bir katılımcı gücün eşitlik ilkesine göre kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Yedi katılımcı da gücün toplumsal fayda gözetilerek kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 4.6.’ya göre, eğitim sonrasında katılımcıların neredeyse tümü, gücün demokratik bir şekilde kullanılması gerektiğini ve politik okuryazarlık değerlerine göre kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Eğitim öncesine göre bilgi düzeyinin çok iyi bir şekilde arttığı görülmektedir.

Katılımcıların 2N formlarından örnekler: K11 eğitim öncesinde çok yüzeysel bir cevap vermiştir: *“Bir karar alınırken güç hissettirilmeden karar alınmalıdır.”* Ancak eğitim sonrasında ise demokratik değerler üzerinde durarak gücün çağa uygun, değerlere dayalı olarak demokratik kullanılması gerektiğini belirtmiştir: *“Bir kararın alınmasında güç adaletli, demokratik, eşitlikçi, saygılı, değerleri gözetken ve dönemin koşullarına uygun bir şekilde kullanılmalıdır.”* K14 2N formunun “ne biliyordum?” kısmını boş bırakmış ancak ne öğrendim kısmında gücün demokrasiye ve demokrasinin ilkelerine uygun kullanılması gerektiğini belirtmiştir: *“Bir politik karar alındığında ve bu kararları eyleme geçirmeye çalışıldığında tamamen demokratik ve demokrasinin sağladığı ilkeler doğrultusundan hareket edilmelidir. Gücü kullanırken antidemokratik yollara başvurulmamalıdır.”* K20 eğitim öncesinde kararın demokratik olarak herkes için iyi olabilecek şekilde, toplumsal faydayı amaçlayarak alınmasını belirtmiştir: *“Kararı alan kişi, kararın etkileyeceği toplumun menfaatlerini düşünerek o kararı almalıdır. Sadece kendi menfaatleri doğrultusunda bir karar verilirse kararın uygulanması konusunda büyük aksaklıklar ortaya çıkar.”* Eğitim sonrasında ise K20 çok daha iyi bir şekilde açıklama yaparak adalet, hoşgörü, gibi politik okuryazarlık değerleri üzerinde durmuştur: *“Gücü elinde bulunduran kişi, politik okuryazarlığın değerlerini göz önünde bulundurarak vereceği kararları; sevgi, saygı, adalet, eşitlik, hoşgörü ve başkalarının da hakkını gözeterek karar almalıdır.”*

K8 eğitim öncesinde, herhangi bir toplumsal yapıda bir karar alınırken gücün nasıl kullanılması gerektiği noktasında yalnızca adalet değeri üzerinde durmuştur:

!) Bir kararın alınmasında gücün nasıl kullanılması gerektiği:

2)!

Adaletli şekilde kullanılmalı. Haksız yere birine her aciden güç uygulanmamalı. Haklı durumda da karşı taraf dinlenmeli.

K8 eğitim sonunda ise daha kapsamlı bir cevap vermiştir. Bir karar alınırken gücün demokratik bir şekilde politik okuryazarlık değerlerine uygun olarak kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Yöneticilerin ya da gücü elinde bulunduran kişilerin hoşgörülü, adil, saygılı, özgür düşünceye önem veren ve her kesimden insanlara söz hakkı veren ve insanlığa zarar vermeyen bir tavır içerisinde güçlerini kullanmaları gerektiğini belirtmiştir:

Bir kararın alınmasında güç demokratik şekilde kullanılmalıdır. Politik okuryazarlığın değerlerine uygun olarak yöneten-gücü elinde bulunduran kişiler hoşgörülü, saygılı ve adil olmalı. Özgür düşünceye önem vermeli. Her kesim söz sahibi olmalı. Örneğin, Amerika'nın elinde güç var. Dünyadaki güçü bulunduruyor fakat bunu yanlış kullanıyor. Silah satarak, terör olaylarına destek vererek. (Ülkemizin dışpusuluna)

4.1.4. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Olayın/Kararın Topluma Etkisi

2N formunun “ne biliyordum?” formunda yani eğitim öncesinde katılımcıların görüşleri politik olayın/kararın topluma olumlu etki ve olumsuz etkisi olarak kategori haline getirilmiştir.

Tablo 4.7. Politik Olayın/Kararın Toplumsal Etkisi– Ne Biliyordum?

Kod ve kategori	Katılımcılar	f
Olumlu etki		
İnsanların düşüncelerini sağlar	K12, K13	2
İnsana yol gösterme/bilinçlendirme	K18, K19	2
Bireyin başkalarını etkileyebilmesine imkan tanıma (Politik katılım)	K7	1
Eleştiriye açık olmayı sağlar	K1	1
Farklı açılardan olaylara bakmayı sağlar	K1	1
Halkın kalkınmasını sağlama	K10	1
Kararlara göre tercih yapma	K6	1
Toplumu birleştirir	K16	1
Olumsuz etki		
Birliği/bütünlüğü bozabilir	K2, K5	2
Toplumda ayrılmaya sebep olabilir	K6, K12	2
Doğru düşüncelerin yanlış düşünceleri etkilemesi	K1	1
Bireyin yaşam biçimini olumsuz etkiler	K17	1
Dış politikada prestij kaybına yol açabilir	K15	1
Ekonomik refaha bozabilir	K8	1
Haksızlığa sebep olabilir	K20	1
Milli değerlere zarar verebilir	K8	1
Terörizme yol açabilir	K7	1
Toplumda huzursuzluk yaratabilir	K10	1
Toplumda kaos yaratabilir	K13	1
Anlamsız/boş bırakılanlar	K3, K4, K9, K11, K14	5

Tablo 4.7’de toplamda on bir katılımcı politik olay ya da kararların toplum üzerindeki olumsuz etkiyi dile getirirken dokuz katılımcı da olumlu etkiyi belirtmiştir. K1, K7, K10, K6, K12, K13 hem olumlu hem de olumsuz etkiden bahsetmiştir. Katılımcıların genel olarak ayrı ayrı fikir belirttiği görülmektedir. K12 ve K13 politik olayların insanların düşüncelerini sağlayacağını; K18 ve K19 insanlara yol gösterici olabileceğini belirtmiştir. Diğer katılımcılar, tek tek politik olayların toplumdaki bireylerin başkalarını etkileme imkanına sahip olabileceğine, insanların eleştiriye açık olabilmesine, olaylara farklı açılardan bakmasına, toplumun kalmasına ve birleşmesine, kararlara göre tercihler yapılmasına imkan tanıdığını belirtmiştir.

Politik olay ya da kararların toplum üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünen katılımcılardan K2 ve K5 politik olay ya da kararların toplumsal birliği/bütünlüğü bozabileceğini; K6 ve K12 toplumda ayrılmaya sebep olabileceğini belirtmiştir. Diğer katılımcılar ayrı ayrı toplumda kaos, huzursuzluk, terörizm, haksızlık, ekonomik sorun gibi olumsuz durumların olabileceğini belirtmişlerdir. K3, K4, K9, K11 ve K14 anlamsız ifadeler belirtmiş ya da ilgili alanı boş bırakmıştır.

2N formunun “Ne öğrendim?” kısmında yani eğitim sonrasında ise katılımcılar daha çok politik olay/kararın toplumsal etkisinin olumlu yönlerini belirtmişlerdir.

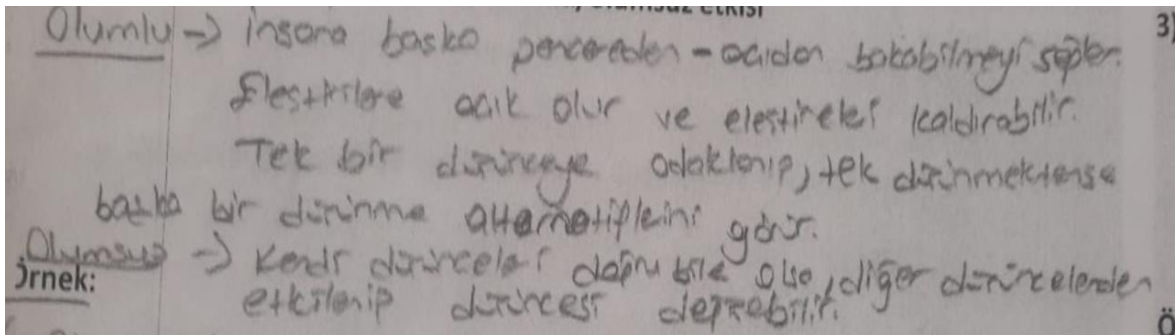
Tablo 4.8. Politik Olayın/Kararın Toplumsal Etkisi– Ne Öğrendim?

Kategori ve kod	Katılımcılar	f
<i>Olumlu etki</i>		
Politik katılımın sağlanması	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K18, K20	12
Toplumda birlik-beraberlik sağlaması	K8, K10, K13	3
Demokratikleşmeye katkı sağlaması	K4	1
Toplumsal yaşamda değişim	K12	1
<i>Olumsuz etki</i>		
Toplumsal ayrışmaya/çatışmaya sebep olma	K8, K10, K14, K16	4
Ekonomik sıkıntılar yaşanmasına sebep olma	K3, K15, K17	3
Mağduriyet yaratma	K7, K18	2
Adaletsizlik yaratabilmesi	K19	1
Düzenin değişmesi	K9	1
İstenmeyen bir karara uyma zorunluluğu	K1	1

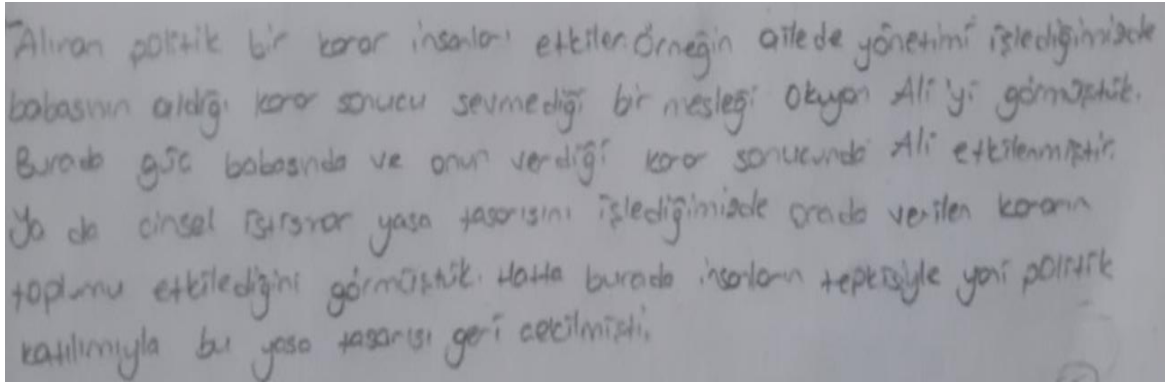
Tablo 4.8’e göre politik olayın/kararın topluma olan olumlu etkilerinde on iki (12) katılımcı (K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K18, K20) politik olayların/kararın toplumda insanların politik katılım sağlamalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir. K4 böylelikle demokratikleşmeye de yardımcı olduğunu belirtmiştir. Üç katılımcı (K8, K10, K13) ise toplum üzerinde birlik ve beraberlik oluşması konusunda olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. K12 ise toplumsal yaşamda değişimin olabileceğini belirtmiştir.

Olumsuz etkilere bakıldığında dört katılımcı (K8, K10, K14, K16) politik olay ya da kararın toplumda ayrışmaya/çatışmaya sebep olabileceğini; K3, K15 ve K17 ise insanların ekonomik sıkıntılar yaşamasına sebep olabileceğini belirtmiştir. Toplumda adaletsizlik olabileceği, düzenin değişebileceği, istenmeyen bir karara mecburi uyum gösterilebileceği, toplumda mağduriyet yaratılabileceği de diğer katılımcılar tarafından belirtilmiştir. K1, K7, K8, K9, K10, K18 hem olumlu hem de olumsuz etkilerden bahsetmiştir.

K18 eğitim öncesinde politik olayın/kararın insana ya da topluma etkisini şöyle belirtmiştir: “*Politik olay/karar kişiyi bilinçlendirir ve yönlendirir.*” Eğitim sonrasında ise kararın ya da politik olayların insanlarda politik katılıma, hak arayışına sebep olabileceğini etkinliklerdeki örnek üzerinden belirtmiştir: “*Politik olay veya kararlar kişi ve kişileri etkileyebilir. Örneğin, otobüse gelen zamlar zamlar sonucunda kişiler (öğrenciler) mağdur edilmişti. Öğrenciler de haklarını arama yoluna gitmişti.*” K1 eğitim öncesinde politik olay ve kararların insanlara olumlu açıdan farklı açılardan bakmayı, eleştiriye açık olmayı sağlarken olumsuz yönden ise başkalarının fikirleri altında etkilenmesine yol açacağını belirtmiştir:

Eğitim sonrasında ise K1, etkinliklerden örnekler vererek aile yönetiminde ve ülke yönetiminde alınan kararların insan hayatını olumsuz etkilediğini, insanların olaylara tepki vererek politik katılımda bulunmalarına yol açacağını belirtmiştir:

4.1.5. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Katılımın Sonuçları

Tablo 4.9. Politik Katılımın Sonuçları – Ne Biliyordum?

Kategori ve kod	Katılımcılar	f
<i>Olumlu sonuçları</i>		
Demokrasiye katkı sağlama	K7, K18	2
Farklı seslerin geniş alanlara ulaşması	K2, K12	2
Kabul görme	K10, K13	2
Mevcut sistemin değişmesi	K5, K16	2
Birlik için gücün kullanılması	K12	1
Değişim	K11	1
Doğruya/eşitliğe/adalete/hedefe ulaşma	K9	1
Sorgulayıcı olma özelliği kazanma	K1	1
Verilen politik kararın değiştirilmesi	K16	1
<i>Olumsuz sonuçları</i>		
Mimlenme	K2, K15, K20	3
Dışlanma / kabul görmeme	K10, K13	2
Gücün yanlış kişilere geçmesi	K3, K17	2
Tartışmaya/kavgaya sebep olabilmesi	K6, K7	2
Verilen oyun hak edilmemesi	K8	1
<i>Anlamsız / boş bırakılan</i>	K4, K14, K19, K20	4

Tablo 4.9'a göre politik katılımın sonuçları kapsamında katılımcıların mevcut bilgisine bakıldığında katılımcılardan elde edilen veriler olumlu ve olumsuz sonuçlar kategorisi altında toplanabilmektedir. Katılımcıların her biri farklı sonuçları belirtse de güçlü cevaplar verdikleri söylenememektedir. On bir katılımcı (K1, K2, K5, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K16 ve K18) politik katılımın olumlu sonuçlarını belirtmiştir. Sekiz katılımcı ise (K2, K3, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K17, K20) politik katılımın olumsuz sonuçları üzerinde durmuştur. Bu katılımcılardan K2, K7, K10, K13 politik katılımın hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olabileceğini belirtmiştir. Katılımcılar tarafından demokrasiye katkı sağlaması (f2), farklı seslerin geniş alanlara ulaşması (f2), mevcut sistemin değişmesi (f2) en fazla tekrarlanan politik katılımın olumlu sonuçlarıdır. Politik katılımın olumsuz sonuçlarına bakıldığında ise politik katılım sonucunda mimlenme (f3), dışlanma/kabul görmeme (f2), oy kullanımı ile gücün yanlış kişiye devredilmesi (f2), tartışma/kavgaların olabileceği (f2), verilen oyun hak edilmemesi (f1) belirtilmiştir.

Tablo 4.10. Politik Katılımın Sonuçları – Ne Öğrendim?

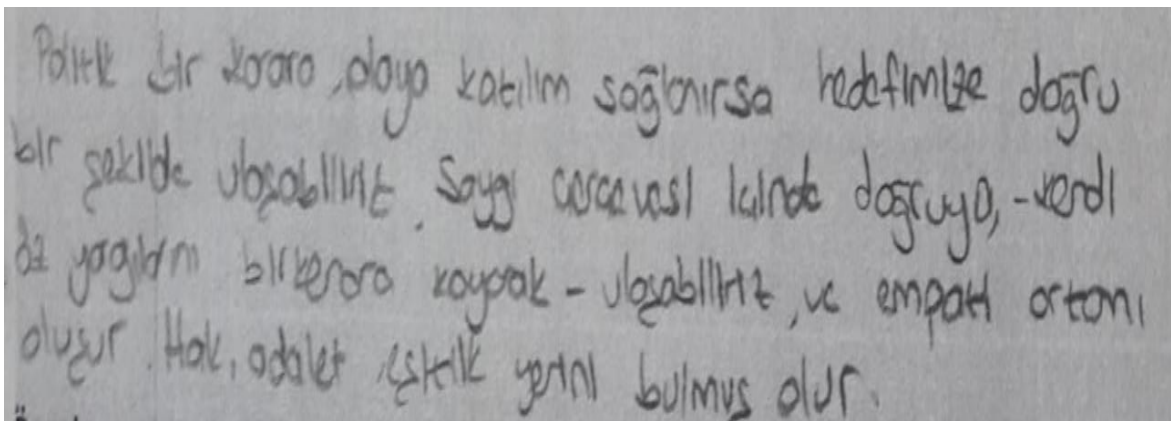
Kategori ve kod	Katılımcılar	f
Olumlu sonuçlar		
<i>Siyasete/siyasetçilere etkiye yönelik sonuçlar</i>		
Verilen kararların geri çekilebilmesi	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K15, K16, K18, K19, K20	16
Kararda düzenleme/değişiklik yapılması	K1, K2, K7, K9, K16, K17, K19	7
Yöneticileri adil olmaya yönlendirir	K6, K4, K7	3
Yöneticileri yönlendirme	K9, K14, K19	3
Yetkililerden açıklama gelmesi	K2	1
Kararın yürürlüğe girmesini kolaylaştırma	K19	1
Yasa tasarılarının hazırlanması	K2	1
Yönetim tarafından fark edilme	K12	1
<i>Toplum üzerinde etkili olmaya yönelik sonuçlar</i>		
Medyada ses getirme	K1, K8, K16, K18	4
Toplumda ses getirme	K8, K9, K12, K15	4
Toplumsal fayda sağlama/bilinçlenme	K12, K13, K16, K17	4
Toplumsal değişime sebep olma	K3, K6, K8	3

Tablo 4.10'a bakıldığında politik okuryazarlık eğitimi sonrasında tüm katılımcılar, politik katılımın olumlu sonuçlar doğurduğunu belirtmiştir. Politik katılım ile siyaset ve siyasette yer alan kişilerin aldıkları kararların geri çekilebileceğini, yeniden düzenlenebileceğini ya da değişebileceğini; yeni kararların yasalaşabileceğini ya da yeni yasa tasarıları verileceğini; yönetimde olanların halkın tepkisine cevap verebileceğini belirtmişlerdir. Politik katılımın toplum üzerinde de etkili olabilecek sonuçların olacağı da belirtilmiştir. Bu kapsamda politik katılımın medyada ve toplumda ses getireceği, toplumda değişime sebep olacağı, topluma fayda sağlayacağı ve toplumu bilinçlendireceği belirtilmiştir.

En fazla tekrarlanan kodlara bakıldığında on altı katılımcı (K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K15, K16, K18, K19, K20) verilen kararların politik katılım sonucunda geri çekilebileceğini; yedi katılımcı (K1, K2, K7, K9, K16, K17, K19), alınan kararlarda düzenleme/değişiklik yapılabileceğini; dört katılımcı (K1, K8, K16, K18) medyada ses getirebileceğini; dört katılımcı (K8, K9, K12, K15) toplumda ses getirebileceğini; dört katılımcı (K12, K13, K16, K17) toplumsal faydanın sağlanacağını belirtmiştir. Katılımcılar, eğitim öncesi bilgilerinden çok fazlasını belirtmiştir.

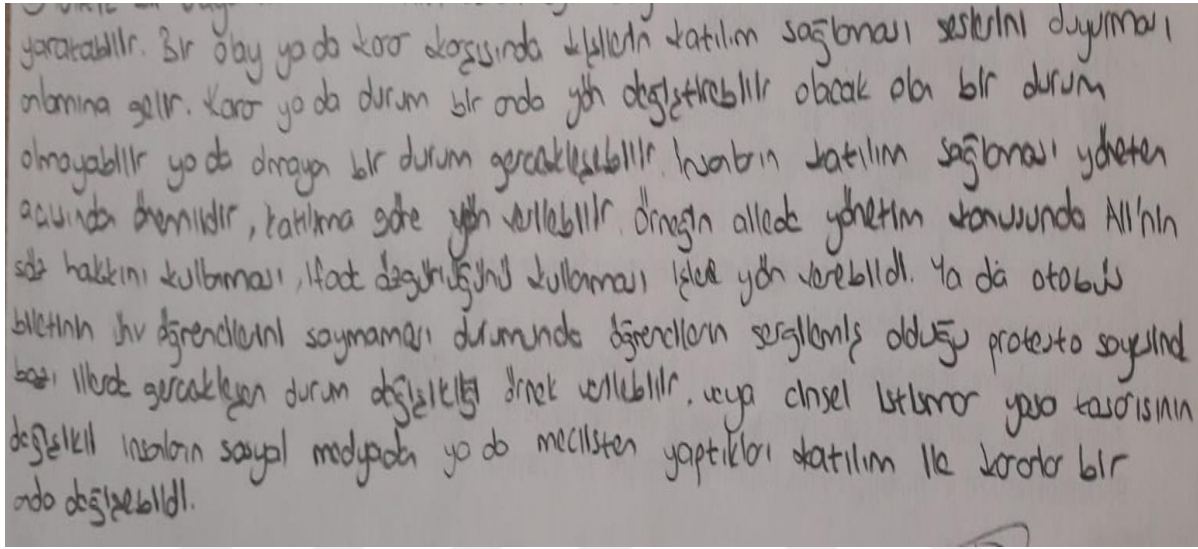
K19 eğitim öncesinde anlamsız ifadeler kullanmıştır: *“Katıldığımız politik bir karar varsa katıldığımız kararın arkasında durup destek vermeliyiz”*. Ancak K19 eğitim sonrasında anlamlı, doğru bir şekilde politik katılımın etkilerini belirtmiştir. Politik katılım sonucunda yönetimde alınan kararların halkın/kişilerin tepkisi ile birlikte geri çekilebileceğini/değiştirilebileceğini ve halkın/kişilerin isteği doğrultusunda olumlu kararların da yürürlüğe girmesini kolaylaştırabileceğini derste işlenen etkinlik örneklerinden yola çıkarak belirtmiştir: *“Politik bir karara ya da olaya katılarak alınan politik karar bizleri veya toplumu etkileyebilecek olumsuz bir karar ise bu politik kararı değiştirebiliriz. Eğer alınan bir politik karar, bir toplumdaki bireyler için olumlu ise alınan kararın yürürlüğe girmesini kolaylaştırabiliriz. Ör (örnek vererek): “Cinsel İstismar Yasası, Zeytinlik yasası.”*

K9 eğitim öncesinde politik katılımın sonucunda hedefe doğru bir şekilde ulaşılabilir; hakkın, adaletin, eşitliğin yerini bulacağını belirtmiştir:

Politik bir karara olaya katılım sağlarsa hedefimize doğru bir şekilde ulaşabiliriz. Saygı, karşılıklı anlayış, -verdi de yargıyı bir kenara koyarak - ulaşabiliriz, ve empati ortamı oluşur. Hak, adalet, eşitlik yerini bulmuş olur.

Eğitim sonrasında ise K9'un çok daha iyi, doğru ve anlamlı cevap verdiği görülmektedir. K9 politik katılımın kişilerin seslerini duyurmasına, alınan kararların değiştirilmesine ya da halk tarafından yeni kararın alınabilmesine, yöneticilere yol göstermesine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Etkinliklerden de örnekler vererek kişinin yönetime katılarak fikirlerini ifade özgürlüğünü de kullanarak beyan etmesi yönetimde alınan kararların yönlendirilmesine hatta değiştirilmesine yol açabileceği vurgulanmıştır:

4.1.6. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Medya ve Politika İlişkisi

Tablo 4.11. Medya ve Politika İlişkisi– Ne Biliyordum?

Kodlar	Katılımcılar	F
Politik haberlerin/bilgilerin medya aracılığı ile topluma iletilmesi	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K10, K12, K13, K18	10
Medyanın propaganda aracı olması	K7, K8, K9, K11, K15, K17, K19, K20	8
Medyanın halkı politik açıdan bilinçlendirmesi	K16, K18	2
Medyanın halkı yanlış yönlendirmesi	K15	1
Medyanın halkı politik katılım sergilemesini sağlaması	K13	1
Anlamsız / boş bırakılan	K14	1

Tablo 4.11'e göre katılımcıların eğitim öncesindeki mevcut durumuna bakıldığında medya ve politika ilişkisini on katılımcı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K10, K12, K13, K18) politik haberlerin/bilgilerin medya aracılığı ile topluma iletilildiğini; sekiz katılımcı (K7, K8, K9, K11, K15, K17, K19, K20) medyanın politik açıdan propaganda aracı olduğunu; iki katılımcı (K16, K18) Medyanın halkı politik açıdan bilinçlendirmesini; K13 ve K15 ayrı ayrı

medyanın halkı yanlış yönlendirdiğini; halkın politik katılım sağlamada medyanın bir araç olduğunu belirtmiştir. K14 ise yine anlamsız/boş bırakmıştır bu bilgi sorusunu.

Eğitim sonrasında “Ne öğrendim?” kısmında yer verilen görüşlere bakıldığında eğitim öncesindeki mevcut durumda tek bir görüş belirten katılımcıların eğitim sonrasında birkaç fikir üzerinde ortaklaştığı görülmektedir. Eğitim öncesinde yalnızca K15 ve K18 birden fazla görüş belirtmiştir.

Tablo 4.12. Medya ve Politika İlişkisi– Ne Öğrendim?

Kod	Katılımcılar	f
Medyanın politik algı yaratması	K1, K2, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	16
Medyanın halkın sesi olması/politik katılımı sağlaması	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K15, K16, K19, K20	15
Medyanın politik haberi/kararı halka iletmesi	K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	15
Medyanın politikayı taraflı ya da tarafsız ele alması	K2, K4, K6, K8, K9, K10, K12, K15, K16, K19, K20	11
Medyanın politikanın önemli aracı olması	K15, K16	2
Medyanın farkındalık yaratması	K11	1
Politikacıların medya yoluyla halkın nabzını ölçmesi	K6	1

Tablo 4.12’ye bakıldığında katılımcıların çoğu politika ve medya arasındaki ilişkiyi açıklarken medyanın politik algı yaratmada kullanıldığı (f16) ve medyanın bunu gerçekleştirirken hem taraflı hem de tarafsız olabileceği (f11); ancak bunlarla birlikte medyanın halkın sesi olduğunu da yani halkın medya aracılığı ile politik katılım sergilediği (K15) belirtilmiştir. Medya ve politika ilişkisi üzerine birden fazla görüş belirten katılımcılardan yalnızca iki katılımcı ayrıca medyanın politikanın önemli bir aracı olduğunu belirtmiş; bir katılımcı medyanın farkındalık yarattığını; bir katılımcı da politikacıların medya yoluyla halkın nabzını ölçtüğü bilgisini de görüşlerine eklemiştir.

K7 eğitim öncesinde medya ve politika ilişkisini belirtirken medyanın yandaş olduğunu ve propaganda aracı olduğunu belirtmiştir: “*Medya genellikle ona yakın politikayı destekler. Fakat farklı durumlar da yaşanmıştır. Medya propaganda aracı olarak kullanılmıştır.*”. Eğitim sonrasında ise daha kapsamlı bir şekilde cevap vererek medyanın dünyada ve ülkede gerçekleşen politik olayların topluma yansıttığını, insanları yönlendirdiğini bunun ile birlikte halkın politik olay ve durumlara karşı tepkilerini/protestolarını da yönetime iletmede bir aracı olduğunu bu nedenle de medyanın özgür ve tarafsız olması gerektiğini belirtmiştir: “*Medya, dünyada ve toplumda yaşanan olayları yine topluma duyurmayı amaçlar. Bunu yaparken özgür olmalı ve tarafsız haber yapmalıdır. Fakat toplumu siyasi ve ekonomik yönden bu fikre doğru kanalizetmek, yönlendirmek için de kullanılabilir. Bir başka kullanım şekli de halkın tepkisini ve protestolarını yönetime duyurmak ve iletmektir.*” K15

de eğitim öncesinde medyanın kendi siyasi tutumunu halka empoze etmeye çalıştığını eğitim öncesinde belirtmiştir: “Yeterince modern olmayan ülkelerde, toplumun hatırı sayılır bir kısmı bireysel olarak sorgulamaktan, araştırmaktan, düşünmekten acizdir. Bu yüzden medyanın siyasi tutumu (yanlı vs.) halkın politik düşüncelerini yönlendirir.” K15 eğitim sonrasında ise medyanın politikayı halka ilettiğini, bunu taraflı ya da tarafsız yapabileceğini, algı yönetebileceğini, politikacıların sosyal medya yoluyla halkın düşüncelerini etkileyebildiğini ya da halkın hakkını arayabileceğini, halkın da medya aracılığı ile seslerini duyurarak (politik katılım sergileyerek) politikacıları etkileyebileceğini, 21. yüzyılda politikanın en önemli aracının medya olduğunu belirtmiştir: “Medya, politikada olup biteni halka yansıtır. Bunu taraflı bir şekilde yapabileceği gibi objektif bir şekilde de yapabilir. Algı yönetebilir. Halkın düşünce ve fikirlerinde medyanın sundukları çok etkilidir. Politikacılar da sosyal medya yoluyla halkı etkileyebilir. Halk da yine medya yoluyla politikacıları etkileyebilir, seslerini duyurabilir. Özellikle 21. yy. da medya, politikanın en önemli araçlarından biridir. Bu araç, halkı yanlış yönlendirip politikacıların bir oyuncağı da olabilir. Halkın hakkını arama, gücünü kullanma aracı da olabilir.” K6 eğitim öncesinde “ne öğrendim?” formunda kapsamlı ve detaylı bir cevap vermemişse de medya ve politika ilişkisini siyasetin medyada yer alması olarak belirtmiştir:

i) Medya ve politika ilişkisi: 5)
Siyasetin medyada yayınlanması gösterilmesi haberlerde, ve diğer sosyal medya ağlarında

Eğitim sonrasında ise daha kapsamlı, detaylı ve iyi cevaplar vermiştir. Politika ve medya ilişkisini politikanın medya aracılığı ile taraflı ya da tarafsız bir şekilde halka iletilmesi, medyanın halkın tepkisini politikacılar/yöneticilere ileterek kararların değiştirilmesi, politikanın medya aracılığı ile halkın desteğini ya da tepkisini alması olarak açıklamıştır:

Politikada olup biteni halka yansıtır. Bunu taraflı yaptığı gibi tarafsızda yapabilir. Algı yönetebilir,
Halkın tepkisini yansıtarak yöneticilerin kararların etkilemek.
Medya politika ile ilişkilidir politika da medya aracılığı ile tepki ve destek almaktadır.
Medya politikada olup biteni hem taraflı hem tarafsız yansıtır.

4.1.7. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Kavramlara Yönelik Tanımları

Tablo 4.13. Kavramlar Bilgisi– Ne Biliyordum?

Kavramlar	Doğru tanımlama	Kısmen doğru tanımlama	Yanlış/anlamsız tanımlama
Demokrasi	K4, K5, K7, K9, K13, K14, K16, K19, K20	K1, K2, K6, K8, K10, K11, K15, K17, K18	K3, K12
Güç	K7, K15, K16, K17	K2, K6, K8, K11, K13, K14, K19	K1, K3, K4, K5, K9, K10, K12, K18
Politik katılım	K2, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K16, K18, K20	K1, K3, K4, K5, K12, K15, K17, K19	K10, K14
Yönetim	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K11, K14	K2, K12

Tablo 4.13'e göre politik okuryazarlık eğitimi kapsamındaki etkinliklerin özünü oluşturan demokrasi, yönetim, güç ve politik katılım kavramlarına yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mevcut durumuna bakıldığında kavramlara yönelik bilgi düzeyinin çok iyi olmasa da çok kötü olduğu da söylenememektedir. Tabloya bakıldığında dokuz katılımcı (K4, K5, K7, K9, K13, K14, K16, K19, K20) demokrasi kavramını doğru tanımlamış; 9 katılımcı (K1, K2, K6, K8, K10, K11, K15, K17, K18) da kısmen doğru tanımlamış; iki katılımcı (K3, K12) da yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmıştır.

Dört katılımcı (K7, K15, K16, K17) güç kavramını doğru tanımlamış; yedi katılımcı (K2, K6, K8, K11, K13, K14, K19) kısmen doğru bir tanım yaparken sekiz katılımcı da (K1, K3, K4, K5, K9, K10, K12, K18) yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmıştır.

On katılımcı (K2, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K16, K18, K20) politik katılım kavramını doğru tanımlamış; sekiz katılımcı (K1, K3, K4, K5, K12, K15, K17, K19) kısmen doğru bir tanım yaparken iki katılımcı da (K10 ve K14) yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmıştır.

On dört katılımcı (K1, K3, K4, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20) yönetim kavramını doğru tanımlamış; iki katılımcı (K11, K14) kısmen doğru bir tanım yaparken iki katılımcı da (K2 ve K12) yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmıştır.

Tablo 4.14. Kavramlar Bilgisi– Ne Öğrendim?

Kavramlar	Doğru tanımlama	Kısmen doğru tanımlama	Yanlış/anlamsız tanımlama
Demokrasi	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K12, K18	-
Güç	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K3, K11, K14	-
Politik katılım	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K3, K14	-
Yönetim	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K7, K11,	K3

Tablo 4.14'e göre politik okuryazarlık eğitimi kapsamındaki etkinliklerin özünü oluşturan demokrasi, yönetim, güç ve politik katılım kavramlarına yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim sonrasındaki durumuna bakıldığında kavramlara yönelik bilgi düzeyinde önemli derecede gelişme olduğu görülmektedir. Tablo 4.14'e bakıldığında eğitim öncesinde dokuz katılımcı demokrasi kavramını doğru tanımlarken on sekiz katılımcı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20) demokrasi kavramını doğru tanımlamış; eğitim öncesinde dokuz katılımcı demokrasi kavramını kısmen doğru tanımlamışken eğitim sonrasında yalnızca iki katılımcı (K12 ve K18) kısmen doğru tanımlamış; eğitim öncesinde iki katılımcı yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmışken eğitim sonrasında hiçbir katılımcının yanlış ya da anlamsız bir tanım yaptığı görülmemektedir.

Eğitim öncesinde beş katılımcı güç kavramını doğru tanımlamışken eğitim sonrasında on yedi katılımcı (K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20) güç kavramını doğru tanımlamış; eğitim öncesinde sekiz katılımcı güç kavramını kısmen doğru tanımlamışken eğitim sonrasında üç katılımcı (K3, K11, K14) kısmen doğru bir tanımlama yapmıştır. Eğitim öncesinde altı katılımcı yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmışken eğitim sonrasında hiçbir katılımcının yanlış ya da anlamsız bir tanım yaptığı görülmemektedir.

Eğitim öncesinde on (10) katılımcı politik katılım kavramını doğru tanımlarken eğitim sonrasında on sekiz (18) katılımcı politik katılım kavramını doğru tanımlamış; eğitim öncesinde sekiz katılımcı bu kavramı kısmen doğru tanımlamışken eğitim sonrasında iki katılımcı (K3, K14) kısmen doğru bir tanım yapmıştır. Eğitim öncesinde iki katılımcı yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmışken eğitim sonrasında hiçbir katılımcının yanlış ya da anlamsız bir tanım yaptığı görülmemektedir.

Eğitim öncesinde on dört katılımcı yönetim kavramını doğru tanımlamışken eğitim sonrasında on yedi (17) katılımcı (K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20) yönetim kavramını doğru tanımlamış; eğitim öncesinde sekiz katılımcı bu kavramı kısmen doğru tanımlamışken eğitim sonrasında iki katılımcı (K7 ve K11) kısmen doğru bir tanım yapmıştır. Eğitim öncesinde iki katılımcı yanlış ya da anlamsız bir tanım yapmışken eğitim sonrasında yalnızca bir katılımcı (K3) yanlış/anlamsız bir tanımlama yapmıştır.

2N formunda eğitim öncesi ve sonrasında demokrasi kavramına yönelik örneklerde K3 demokrasiyi eğitim öncesinde tanımlayarak “*eşit koşullar*” diyerek belirtmişken eğitim sonrasında daha doğru bir tanımlama yapmıştır: “*Siyasal denetimin doğrudan halkın veya halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulundurduğu tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimi.*” K1 eğitim öncesinde kısmen doğru tanımlama yapmıştır: “*İnsanların bir arada eşit, kimsenin birbiri üzerinde baskınlığı olmadan yaşamasıdır.*” Eğitim sonrasında ise K1 şöyle bir tanımlamayla genişletmiştir: “*Halkın kendi kendini yönettiği ya da kendisinin seçtiği temsilcilerinin yönettiği yönetim biçimidir. Herkes eşittir, ayrımcılık, üstünlük yoktur.*”

2N formunda eğitim öncesi ve sonrasında güç kavramına yönelik örneklerde K9 eğitim öncesinde gücü tanımlayamamıştır: “*Bir faaliyet için bir şeyler yapabilmektir.*” Eğitim sonrasında ise doğru tanımlamıştır: “*İktidardır. Liderler ellerindeki gücü adaletli, demokratik, eşitlikçi, hoşgörülü bir şekilde kullanmalıdır. (...) Güç, insanlar üzerinde baskı oluşturmamalıdır.*” K9 eğitim öncesinde gücü “*elinde baskın olan bir yeteneği doğru bir şekilde kullanabilmek*” olarak belirtmiş yani tanımlayamamış ancak eğitim sonrasında gücü doğru tanımlamıştır: “*Kuvvet, yönetimi idare edebilme durumu.*”

2N formunda eğitim öncesi ve sonrasında politik katılım kavramına yönelik örneklerde K10 politik katılım tanımı yapmamış ancak eğitim sonrasında doğru bir tanımlama yapmıştır: “*Bir bireyin politik olaylar ve kararlar karşısında bir tavır sergilemesidir. Politik olaylar karşısında demokratik bir tutum sergileyebilir. Oy kullanma, tartışmaya katılma, protesto yapma, grev yapma, eylemler, sosyal medyadan yazma bir politik katılımdır.*” K15 ise eğitim öncesinde ise eğitim öncesinde politik okuryazarlığı tam bir tanım cümlesi oluşturmaya da kısmen doğru tanımlamıştır: “*Seçimler, siyasi partilere üyelik.*” Ancak eğitim sonrasında daha kapsamlı ve doğru bir tanım yapmıştır: “*Bireyin yaşadığı sistemde görev alması, seçmesi, seçilmesi, hakkını araması. Örneğin oy kullanmak, protesto, sosyal medya vs.*”

2N formunda eğitim öncesi ve sonrasında yönetim kavramına yönelik örneklerde K11 eğitim öncesinde yönetim kavramını boş bırakmış ancak eğitim sonrasında çok iyi olmasa da doğru tanım yapmıştır: “*(...) Toplumun yönetilmesinde adil ve ulaşılabilir olması gereken bir kurum.*” K12 de eğitim öncesinde tanımlama dışında biri cevap vermiştir: “*Yönetim bir ülkenin kaderini belirler. Yönetim toplumu dinleyerek, anlayarak yapılabilir.*” Eğitim

sonrasında doğru tanımlama yapmıştır: “Yönetim, elinde gücü barındıran, halkın idaresini sağlayan birimlerdir.”

4.1.8. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Becerileri

Tablo 4.15. Politik Okuryazarlık Becerileri– Ne Biliyordum?

Beceriler	Katılımcılar	f
Etkili iletişim/hitap/konuşma	K3, K4, K10, K12, K13, K16	6
Eleştirme	K1, K7, K9, K15, K20	5
Okuma	K1, K11, K12, K13	4
Empati	K4, K6, K12	3
Farklı açılardan bakabilme	K8, K16, K17	3
Araştırma	K3, K15	2
Girişken olma	K3, K12	2
Gözlem	K10, K12	2
Güncel olayları/bilgileri takip etme	K5, K19	2
Okuduğunu anlama	K8, K16	2
Beden dilini kullanma	K10	1
Dinleme	K10	1
Düşünme	K11	1
İkna etme	K12	1
Farklı kaynaklar kullanma	K11	1
Kendini ifade etme	K8	1
Olaylar arasında bağlantı kurma	K2	1
Sonuca ulaşma	K13	1

Katılımcıların eğitim öncesinde politik okuryazarlık becerileri hakkındaki mevcut bilgisine bakıldığında, Tablo 4.15’te de görüldüğü gibi katılımcılardan toplamda on bir beceri dile getirildiği görülmektedir. En fazla tekrarlanan becerilerde altı katılımcı etkili iletişim/hitap/konuşma; beş katılımcı eleştirme; dört katılımcı okuma; üç katılımcı empati; üç katılımcı farklı açılardan bakabilmeyi politik okuryazarlığın becerileri olarak belirtmiştir. En az iki ve bir katılımcı tarafından belirtilen en az tekrarlanan beceriler ise farklı açılardan bakabilme, araştırma, girişken olma, gözlem, güncel olayları/bilgileri takip etme, okuduğunu anlama, beden dilini kullanma, dinleme, düşünme, ikna etme, farklı kaynaklar kullanma, kendini ifade etme, olaylar arasında bağlantı kurma, sonuca ulaşmadır. Dokuz katılımcı (K2, K4, K5, K6, K7, K9, K17, K19, K20) bir beceri; üç katılımcı (K1, K11, K15) iki beceri; dört katılımcı (K3, K8, K13, K16) üç beceri; bir katılımcı (K10) dört beceri, bir katılımcı (K12) altı beceri belirtmiştir.

Katılımcılardan dokuz katılımcı (K1, K2, K3, K7, K8, K9, K11, K18, K19) politik okuryazarlık becerilerini belirtirken değerlere de yer vermiştir. K1, K2 ve K19 saygı değerini beceriler arasında belirtmiş; K1, K2, K18 hoşgörü değerini; K8 ve K19 politikaya ilgi duymayı; K3 ve K18 meraklı olmayı; K19 politik metinlere ilgi duymayı; K7 objektif olmayı; K9 adil olmayı; K11 duyarlı olmayı politik okuryazarlık becerileri olarak belirtmiştir.

Tablo 4.16. Politik Okuryazarlık Becerileri– Ne Öğrendim?

Beceriler	Katılımcılar	f
Empati	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20	19
Politik katılım	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19	18
Politik dil kullanma	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20	18
Politik/eleştirel düşünme	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K19, K20	14
Araştırma	K9	1
Karar verme	K11	1
Yaratıcı çözüm üretme	K11	1

Eğitim sonrasında ise Tablo 4.16’da görüldüğü üzere katılımcılar mevcut bilgilerinin üzerine politik okuryazarlığın temel becerilerini ortak bir şekilde dile getirdiği görülmektedir. Empati (f19), politik katılım (f18), politik dil kullanma (f18), politik düşünme (f14) gibi politik okuryazarlığın temel becerilerinin yanı sıra K9 ve K11 ayrı ayrı araştırma, karar verme, yaratıcı çözümler üretme becerilerini de belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı dışında tüm katılımcılar empati becerisini; yalnızca iki katılımcı dışında tüm katılımcılar politik katılım ve politik dil kullanma becerisini; yalnızca altı katılımcı dışında tüm katılımcılar politik düşünme becerisini politik okuryazarlığın becerileri olarak belirtmiştir. Eğitim öncesinde empati ve değerler karıştırılırken eğitim sonrasında yalnızca becerilerin belirtildiği görülmektedir.

2N formunun “*Ne biliyordum?*” kısmında yalnızca beceriler belirtilmiş ancak becerilerin göstergeleri belirtilmemiştir. “*Ne öğrendim?*” kısmında ise katılımcıların göstergelere de doğru bir şekilde yer verdikleri görülmektedir. Yalnızca iki katılımcı göstergeleri kısmen yer vermiştir. ”Katılımcılar verdikleri cevaplardan örnekler:

K6 eğitim öncesinde politik okuryazarlık becerilerinin göstergelerine yer vermeden bu becerileri politik konularda hemen tartışmaya gidilmemesini, anlayışlı olmayı, her iki taraf açısından düşünme olarak belirtmiştir:

Politik okuryazar bir bireyde olması gereken beceriler ve göstergeleri:

Herhangi bir parti için diğer dayda diğer tartışmaya gitmemeli;
anlayışlı, her iki taraf açısından düşünebilen bir insan olmalı

K6 eğitim sonrasında ise politik okuryazarlığın etkinliklerde yer alan becerilerine ve göstergelerine yer vermiştir. Politik okuryazarlık becerilerini empati, politik katılım, politik düşünme (eleştirel düşünme) ve politik dil kullanma olarak belirtmiştir. Bu becerilerin göstergelerini de doğru bir şekilde belirtmiştir:

Empati ; kişi karşısındakinin ne yaşadığını ne hissettğini anlamak için empati kurmalı. Yeni Zelanda, başkanı Ardern'in verdiği tepisi empati kurabildiğini gösterir.

Politik katılım ; politikaya ilgili olan bir dayda kişinin sızda veya sızda katılım yaşamandır. protesto, ay kullanma sızda medyada gösterilerden tepisi göstermeli, Toldani'nin yaptığı, sızda toplanma, öğrencilerin protesto yapması.

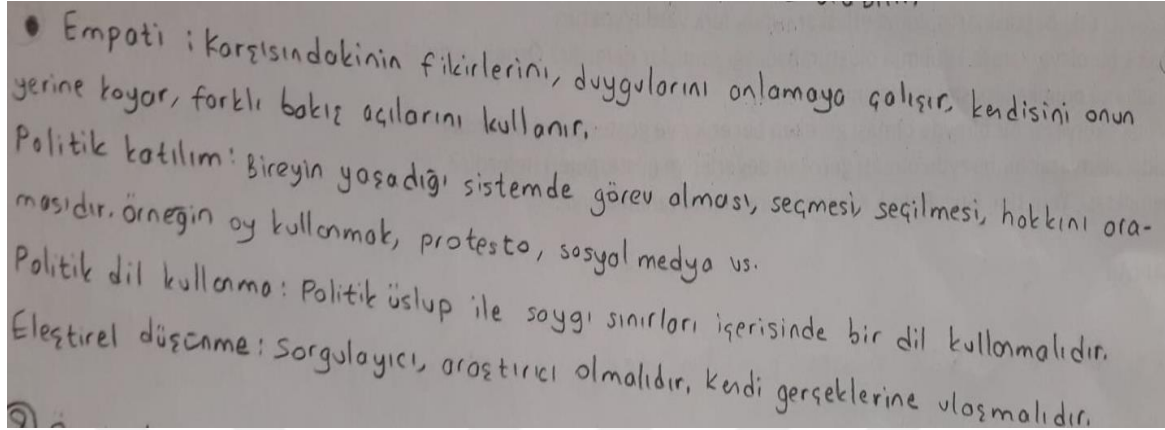
politik düşünme (eleştirel düşünme) ; sorgulayabilmeli, karşısındakini kişi beledi, değerleri kullanarak bir karara varabilmeli.

politik dil kullanma ; doğru iddia, okulu bir dil kullanmalı, karşısındakini incitmemekle birlikte

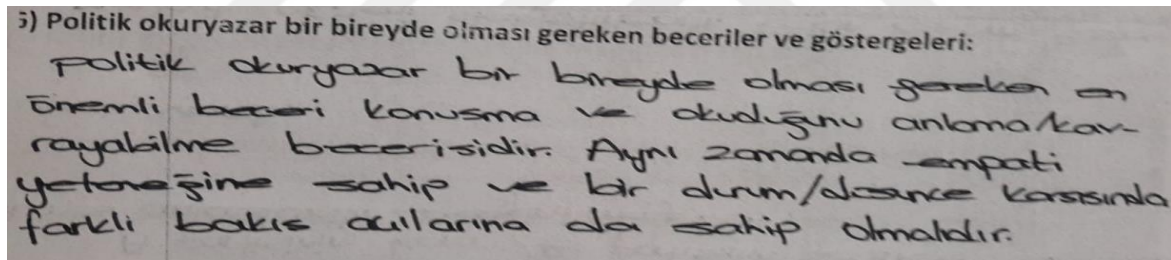
Eğitim öncesinde iyi cevaplar veren K15, politik okuryazarlık becerilerini araştırma, sorgulama, analiz etme, tartışma becerisi olarak belirtmiş ancak becerilerin göstergelerine yer vermemiştir:

Araştırmacı yaklaşım
Sorgulayıcı yaklaşım
Analiz etme kabiliyeti
Tartışmacı yaklaşım

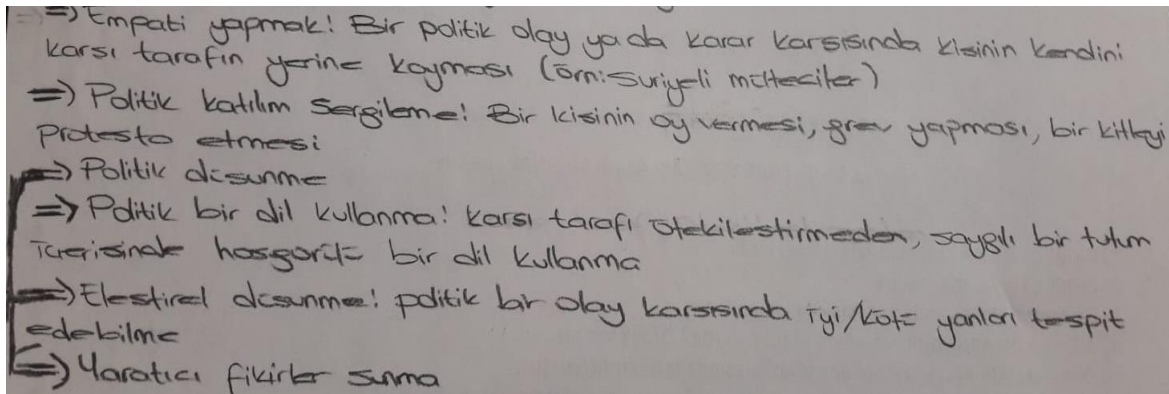
K15, eğitim sonrasında ise çok daha iyi bir cevap ile politik okuryazarlık becerilerini empati, politik katılım, politik dil kullanma, eleştirel düşünme (politik düşünme) olarak belirtmiş ve bu becerilerin hangi davranışları içerdiğine dair göstergelere de doğru bir şekilde yer vermiştir:

K16 da K15 gibi diğer katılımcılara göre eğitim öncesinde kısmen daha iyi cevap verenlerden olup politik okuryazarlık becerilerini konuşma, okuduğunu anlama/kavrama becerisi olarak belirtmiştir. Bu becerileri doğru olmakla birlikte göstergelere yer vermemiştir:

K16 bu becerilere ek olarak eğitim sonrasında Empati becerisini, politik katılım becerisini, politik düşünme (eleştirel) becerisini, politik dil kullanma becerisini, yaratıcı fikirler sunma becerisini de eklemiştir. Bu becerilerin göstergeleri olan davranışlara ise doğru bir şekilde yer vermiştir:

4.1.9. Eğitim Öncesi ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Değerleri

Tablo 4.17. Politik Okuryazarlık Değerleri– Ne Biliyordum?

Değerler	Katılımcılar	f
Saygı	K1, K4, K7, K8, K9, K10, K12	6
Hoşgörülü olmak	K2, K9, K16	3
Demokratik olma	K2, K5	2
Hümanizm	K15, K16	2
Önyargılı olmama	K15, K16	2
Açık fikirlilik	K15	1
Adil olma	K20	1
Bilimsellik	K15	1
Değerlerine bağlılık	K19	1
Değişime açık olma	K10	1
Eşitliğe inanma	K18	1
Farklı düşünceye saygı	K19	1
İnsan haklarına saygı	K18	1
İnsan Sevgisi	K9	1
Kıvrak zeka	K13	1
Mantıklı olma	K13	1
Politikaya ilgi	K19	1
Tarafsızlık	K3	1
Topluma uyma	K8	1
Boş bırakılan/anlamsız	K6, K11, K14	3

Katılımcıların eğitim öncesinde politik okuryazarlık değerleri hakkındaki mevcut bilgisine bakıldığında Tablo 4.17’de de görüldüğü gibi katılımcılardan toplamda yirmi (20) değer dile getirildiği görülmektedir. En fazla tekrarlanan değerlerde altı katılımcı saygı; üç katılımcı hoşgörü; iki katılımcı demokratik olma; iki katılımcı hümanizm; iki katılımcı önyargılı olmamayı politik okuryazarlığın değerleri olarak belirtmiştir. Ayrıca her bir katılımcı (K1, K3, K8, K9, K10, K13, K15, K18, K19, K20) tarafından ayrı ayrı belirtilen değerler ise açık fikirlilik, adil olma, bilimsellik, değerlerine bağlılık, değişime açık olma, eşitliğe inanma, farklı düşünceye saygı, insan haklarına saygı, insan sevgisi, kıvrak zeka, politikaya ilgi, tarafsızlık ve topluma uymadır. Yedi katılımcı (K1, K3, K4, K5, K7, K12, K20) bir değer; dört katılımcı (K2, K8, K10, K13, K18) iki değer; üç katılımcı (K9, K16, K19) üç değer; bir katılımcı (K15) dört değer belirtmiştir. K6, K11 ve K14 politik okuryazarlık değerleri ile ilgili hiçbir cevap vermemiştir.

Katılımcılardan altı katılımcı (K1, K8, K4, K12, K13, K17, K20) politik okuryazarlık değerlerini belirtirken bazı becerilere de değerler arasında yer vermiştir. K1 ve K8 ifade etme becerisini; K4, sorgulama becerisini; K7 seviyeli bir şekilde tartışma becerisini; K12, K13 ve K17, empati becerisini; K12 dinleme becerisini; K20 ise politik olayları doğru yorumlayabilme becerisini bir değer olarak ifade etmiştir.

Tablo 4.18. Politik Okuryazarlık Değerleri– Ne Öğrendim?

Değerler	Katılımcılar	f
Hoşgörü	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19	19
Saygı	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K20	18
Adalet/Adil Olma	K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	17
Özgürlük/Özgür düşünceye önem	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K13, K14, K15	12
Sevgi	K1, K4, K5, K7, K10, K12, K15, K18, K20	9
Eşitlik	K2, K9, K11, K13, K14, K17, K18, K20	8
Barış	K1, K4, K5, K6, K14, K15, K20	7
Hümanizm	K14, K15	2
Dayanışma	K15	1
Demokrasi	K18	1
Dürüstlük	K20	1
Vicdanlı Olmak	K16	1

Tablo 4.18'e bakıldığında eğitim sonrasında ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık değerlerine yönelik büyük çoğunlukla belirttikleri değerlerin politik okuryazarlığın temel değerleri olduğu görülebilmektedir. Yirmi (20) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından on dokuz (19) katılımcı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19) hoşgörü değerini; on sekiz (18) katılımcı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K20) saygı değerini; on yedi (17) katılımcı (K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20) adalet değerini; on iki (12) katılımcı (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K13, K14, K15) özgürlük/özgür düşünceye önem değerini; dokuz (9) katılımcı (K1, K4, K5, K7, K10, K12, K15, K18, K20) sevgi; sekiz (8) katılımcı (K2, K9, K11, K13, K14, K17, K18, K20) eşitlik değerini; yedi (7) katılımcı (K1, K4, K5, K6, K14, K15, K20) barış değerini; iki katılımcı (K14, K15) hümanizm değerini; bir katılımcı (K15) dayanışma değerini; bir katılımcı (K18) demokrasi değerini; bir katılımcı (K20) dürüstlük değerini; bir katılımcı (K16) da vicdanlı olma değerini politik okuryazarlığın değerleri olarak öğrendiğini belirtmiştir. Eğitim öncesinde politik okuryazarlık değerleri arasında becerilerin

de belirtildiği görülmüş ancak eğitim sonrasında “ne öğrendim?” kapsamında böyle bir karışıklığın olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların cevaplarından örnekler:

K7 eğitim öncesinde politik okuryazarlık değerlerini seviyeli tartışma, saygılı olmak, bağnaz olmama olarak açıklamıştır:

7) Politik okuryazar bir bireyde olması gereken değerler ve göstergeleri:
 kurs içindeki ile seviyeli olarak tartışabilmek
 kurs içindeki kişilerin görüşlerini saygı duyarak,
 kendi görüşlerini bağnazlıkla seviyesinde bağlan-
 mamak

K7 politik okuryazarlık eğitimi sonunda ise politik okuryazarlık değerlerini adil olma, özgür düşünceye önem verme, hoşgörü olarak belirtmiş ve bunlara ek olarak sevgi, saygı değerlerine de yer vermiştir:

8) Politik bir birey Adil olmalı adil olma kendisi için istediğini
 başkası için de isteyebilmektir. Özgürlüğe önem vermek, Başkalarının
 haklarını korumak, özgür düşünceye önem vermek, Başkalarının haklarını
 savunmak, başkalarına saygı, saygı ve hoşgörü çerçevesinde
 yaşayabilmek, kurs içindeki insanların sorunlarını dinlemek, bağlanlarında
 diğer insanların etkileşimini birer örnek almalıdır.

K15 eğitim öncesinde politik okuryazarlık değerlerini belirtirken bu değerleri açık fikirliliğe sahip olma, önyargılardan arınma, hümanist olma, bilimsellik değerlerine sahip olma olarak açıklamış ancak bu değerlerin göstergelerine yer vermemiştir:

Açık fikirlik
Önyargılardan arınmışlık
İnsancılık
Bilimi temel alma

K15 eğitim sonrasında ise politik okuryazarlık değerlerini özgür düşünce, adil olma, hoşgörülü olma olarak belirtmiştir. Etkinlikteki doğrudan verilen politik okuryazarlık değerlerinin yanı sıra saygı, sevgi, hümanizm, dayanışma ve barış değerlerini de politik okuryazarlık değerleri olarak göstergeleri ile birlikte belirtmiştir:

Özgür düşünce : Farklı düşüncelere saygı duyar, insanların kısıtlanmasını istemez.
Adil olma : Adaletle önem verir, sadece kendisi için değil herkes için adalet ister.
Hoşgörü : Farklı fikirlere açık olur. İnsanları fikirleri yüzünden yargılamaz, dışlamaz.
İnsan insan olarak görür ve ona göre muamele yapar.
Saygı : Düzenli bir üslup ve dil kullanır. kırıcı olmaz.
Sevgi : İnsana sevgi duyar.
İnsancılık : İnsana insan olduğu için değer verir.
Dayanışma : Birlik ve dayanışma içinde hareket eder.
Barışçılık :

K1 eğitim öncesinde beceri ve değerleri karıştırarak politik okuryazarlık değerlerini saygı, kendini doğru ifade etme olarak belirtmiştir:

Politik okuryazar bir bireyde olması gereken değerler ve göstergeleri:

- * Bir olayla karşılaştığında önce insanı tanımalı;
- * Karşısındakini saygılı bir şekilde dinlemeli;
- * Kendini doğru ifade edebilmeli;
- * Karşısındakiler insan ve tadar değil, sınırlarını aşarsa sınırlarını sakin kalabilmeli.

K1 eğitim sonrasında ise politik okuryazarlık değerlerini tam anlamıyla ile doğru yansıtmış ve göstergeleri ile birlikte ifade etmiştir. K1'e göre politik okuryazarlık değerleri, hoşgörü, saygı, sevgi, barış, özgür düşünceye önem verme ve adalettir:

Hoşgörü olmalıdır. Kendisiyle aynı fikirde olmayan insanlara karşı kırıcı ve kaba olmalıdır. Saygılı ve sevgi, barışçıl değerlerle de sahip olmalıdır. Özgür düşünceye önem verilmelidir. Kendisi özgürce fikirlerini söylemeli, başkalarına bunun için fırsat yaratmalıdır. Adaletli olmalıdır. İnsanları tuttukları partiye göre yargılamamalı, önyargılı yaklaşmamalı, eşit olmalıdır.

4.2. Öğrenci Çalışma Kağıtlarından Elde Edilen Bulgular

“Vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını nasıl etkilemektedir?” araştırma sorusuna cevap aramak için öğrenci çalışma kâğıtlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğrenci çalışma yaprakları, Politik Okuryazarlık Etkinlik Değerlendirme Rubriği” ile değerlendirilmiştir. Öğrenci çalışmaları politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler bakımından ele alınarak genel olarak “zayıf”, “orta”, “iyi” ve “çok iyi” olarak değerlendirilmiştir:

Tablo 4.19. Öğrenci Çalışma Kâğıtlarının Niteliği		f
Çok iyi	Zeytinlik Yasa Tasarısı Sosyal Yaşamda Yönetim ve Haklar Zeytinlik Yasa Tasarısı Adalet Yürüyüşü Bir Hak Mıdır? Meclis Canlandırması Dünyada Yönetim Şekli Dünya Yönetimi ve Suriyeliler Suriyeliler ve Münazara Politikacılar ve Yöneticiler Dünya Liderleri Tartışıyor Farklı gazeteleri inceliyorum.	10
İyi	Okulda Yönetim Etkinliği Cinsel İstismar Yasa Tasarısı	2
Orta	Ailede Yönetim	1
Zayıf	-	

Tablo 4.19’a göre ilk hafta etkinliğinin orta düzeyde, ikinci ve dördüncü haftadaki etkinliğin iyi ve sonraki haftalardaki etkinliklerin ise çok iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.20. Haftalık Etkinlikler ve Derse Katılım Göstermeyen Öğrenciler/Katılımcılar

Hafta	Etkinlikler	Gelmeyenler /boş bırakanlar	f
1.Hafta	Ailede Yönetim	-	-
2.Hafta	Okulda Yönetim	-	-
3.Hafta	Sosyal Yaşamda yönetim ve haklarım	K2, K10, K13, K18	4
4.Hafta	Cinsel İstismar Yasa Tasarısı	K3, K4, K8, K17	4
5.Hafta	Zeytinlik Yasa Tasarısı	K11, K19	2
6.Hafta	Adalet Yürüyüşü	K19	1
7.Hafta	Meclis Canlandırma	K2, K6, K18, K20	4
8.Hafta	Dünyada Yönetim Şekli	K2, K3, K10, K11, K14, K17	6
9.Hafta	Suriyeliler ve Dünya Yönetimi	K2, K3,K10, K11, K18,	5
10.Hafta	Mülteciler Münazara	K2	1
11.Hafta	Politikacılar, Yöneticiler	K1,K3,K5,K9,K12,K16,K17,K19	8
12.Hafta	Dünya liderleri tartışıyor	K4,K8,K11	3
13.Hafta	Farklı gazeteleri inceliyorum	K4,K8, K11,	3

Tablo 4.20’de her hafta derse gelmeyen katılımcılar verilmiştir. Tabloya birinci ve ikinci hafta derse tüm katılımcılar gelmiş ve çalışma kâğıtlarını doldurmuştur. Üçüncü ve dördüncü hafta, on altı katılımcı; beşinci hafta, on sekiz katılımcı; altıncı hafta, on dokuz katılımcı; yedinci hafta, on altı katılımcı; sekizinci hafta, on dört katılımcı; dokuzuncu hafta, on beş katılımcı; onuncu hafta on dokuz katılımcı; on birinci hafta, on iki katılımcı; on iki ve on üçüncü hafta, on yedi katılımcı derse gelmiş ve öğrenci çalışma kâğıtlarını doldurmuştur.

4.2.1. Ailede Yönetim Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ailede yönetim/politika), Birey ve toplum

Bilgi: Ailede yönetimin nasıl olduğu, aile yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, kararların topluma etkisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

İlk hafta etkinliğinde 6 katılımcı kâğıtlarını anlamlı bir şekilde doldurmamış, kâğıtların dolu gözükmesi anlamında birer cümle yazıp bırakmışlardır. Ancak diğer katılımcıların ise bilgi, beceri ve değerler noktasında iyi olduğu söylenebilmektedir.

Ailede yönetimin nasıl olduğu ve gücün nasıl kullanıldığı ya da kullanılması gerektiği noktasında sorulara cevap veren katılımcılar, ailede yönetimin ve gücün baskıdan uzak demokratik bir şekilde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Ali örnek olayında, oğlunun kararları üzerinde antidemokratik tavırlar sergileyen bir baba, kararlarda etkili olamayan bir anne ve istemediği bir mesleği seçen aile ve sonrasında kendi aile yönetiminde kararlara saygı duyan, aileyi demokratik bir şekilde yönetmeye çalışan baba Ali konusu ele alınmaktadır. K3 Ali örneği üzerinden bu noktada fikirlerini belirtirken kararların nasıl alınması gerektiğine de değinmiştir: “*Ailede yönetim demokratik bir şekilde olmalıdır. Aile içinde alınacak her kararda tüm aile bireylerinin söz hakkı olmalıdır. Aile yönetimindeki güç, genel olarak anne ve babadadır. Anne ve baba bu gücü demokratik, hoşgörü ve saygı çerçevesinde kullanılmalıdır. Ali örneğinde olduğu gibi güç babanın elindedir ama gücü antidemokratik olarak kullanmıştır. Ali’nin görüşlerine saygı duyulmamıştır.*” K8 de eleştirel bir düşünce ile ailede yönetimin demokratik olması gerektiğini, karar alınırken her bir aile üyesinin fikirlerini almak gerektiğini, gücün de bu yönde kullanılması gerektiğini eşitlik ve demokrasi

kavramları üzerinden belirtmiştir: “Ailede yönetim demokratik olmalı. Yani sadece babanın değil her aile ferdinin fikri dinlenmeli ve değerlendirilmeli. Ali örneğinde ise güç dayatmacı-diktatör bir düzene göre değil de Ali’nin de görüşleri kale alınarak eşitliği, demokrasiyi sağlayan model olarak kullanılmalı.” K16 da ailede yönetimin demokrasiye dayalı olması gerektiğini, karar alınırken her bir aile ferdinin fikirlerine önem verilmesi ve fikirlerin özgür bir şekilde ifade edilmesi gerektiğini belirtmiştir:

Ailede yönetim, demokratik bir ortam içerisinde gerçekleştirilmelidir. Aile içerisindeki bireylerin -baba, anne, çocuklar- duyguları ve düşünceleri ön planda tutulmalı ve olası bir karar anında saygı çerçevesinde, herkes fikrini bir diğer aile bireyi rahatça anlatabilmelidir.

K13 de aile yönetiminin demokratik bir şekilde ele alınması gerektiğini, saygı ve hoşgörünün ön planda tutulması gerektiğini, gücün empati kurularak ve fikirlere önem vererek adil bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmiştir:

Ailede yönetim eşitlik kavramı ile gerçekleştirilmelidir. Saygı olduğu kadar anlayış ve hoşgörü ön planda tutulmalıdır. Ailede güç ise empati ile birlikte, düşünceleri anlayarak, karşıdakinin fikirlerini de önemseyerek, adil bir şekilde kullanılmalıdır.

Katılımcılar katılım sağlayıp olaylara empatik bir şekilde yaklaşmaya çalışırken aile yönetiminde alınan kararların kişileri nasıl etkileyebileceği ve nasıl hissettirebileceği noktasında orta düzeyde cevaplar vermişlerdir. K5 aile yönetiminde alınan kararların bireyleri mutlu hissettireceği gibi mutsuz da hissettirebileceğini belirtmiştir: “Aile yönetiminde herhangi bir karar sağlıklı, demokratik ve bireyin düşünceleri göz önüne alınarak alınmışsa eğer daha olumlu etkiler gösterebilir. Örneğin bireyin ilgili olduğu alana yönelik çalışmalarında ailenin desteğini de almış olması onu hayatta mutlu bir birey yapabilir. Ancak bir ailede bu durumun tam tersi var ise birey, yapmış olduğu meslektan verim alamayabilecektir. Genel olarak böyle bir birey kendisini mutsuz ve belki de pişman hissedecektir.”. K7 empatik ifadelere yer vermeden yalnızca alınan kararların etkileri üzerinde durmuştur: “Alınan kararlar kısa, orta ve uzun vadede hayatımızı etkilemektedir. Etki süresi geniş kararlar, yaşam standardını ve akıl sağlığını etkileyebilir.” K13 de alınan

kararların insanları olumsuz etkileyebileceğini, başarısız bir yaşama sahip olabileceğini belirtmiştir:

Eğer karar alınırken empati yapılmıyorsa ve karşıdakinin görüşlerine saygı duyulmadan alınırsa, bu o kişiyi olumsuz yönde etkiler. Demoralize olur. Hayatın hevessiz, işine ve yaşamına moralizm ve başarısız devam etmesine yol açar.

Yazılı olarak eleştirel düşünme becerisi ile katılım sağlayan K6, Ali'nin durumuna yönelik empati kurmuştur. Hoşgörü, adalet üzerinde durarak şu ifadeleri kullanmıştır:

— Ali'nin yerinde olsaydım kendimi çok üzgün, kırgın hissederdim, ne kadar hoşgörüsüz bir ortamda büyüdüğümü düşünürdüm. Babama karşı çok sinirli olur-
dum, ne zaman babama baksam bu olayı hatırlardım, Babamın bana hakirlik yaptığını, ona çok kırgın olduğumu her fırsatta söylerdim.

K15 de empati kurarken alınan kararların insanı mutsuz edeceği, pişmanlık hissi uyandırabileceğini ve bu nedenle insanların kararlarını kendilerinin alması gerektiğini kısmen eleştirerek belirtmiştir: “Ali'nin yerinde olsaydım istediğim ve hayalini kurduğum meslek yerine başkalarının kararlarından etkilenerek tercih edilmiş bir mesleği yerine getirdiğim için pişmanlık duyardım. Aynı durumun başkalarının da başına gelmemesi için herkesin kendilerini ilgilendiren ve etkileyen kararları kendilerinin alması gerektiğini söylerdim.”

Aile yönetimi içerisinde alınan kararlara katılımın (politik katılım) nasıl sonuçlar doğurabileceği noktasında bazı katılımcılar kararların nasıl alınması gerektiği yönünde çok alakalı olmayan cevaplar vermiştir. K3 kararların nasıl alınması gerektiği ve politik katılımın nasıl olması gerektiği yönünde cevap vermiş ancak politik katılımın ne gibi sonuçlara ve etkilere sahip olabileceğini belirtmemiştir: “Aile içerisinde alınan kararlar tüm aile bireylerinin görüşleri alınarak karar verilmeye verilen her karara bireyler saygılı olmalıdır. Farklı düşüncelere hoşgörü ile karşılık vermelidir.” K8 ise politik düşünme becerisi ile birlikte ailede yönetime katılan bir bireyin toplumsal yapı içerisinde yönetimin olduğu her yerde politik katılım sergileyebileceği, özgüven kazanacağı ve kendisini değerli hissedebileceğini belirtmiştir: “Aile bireylerinde ‘evet, benim de fikirlerim dinleniyor,

düşüncelerim değerli.' fikri oluşarak özgüven artar ve yönetime katılma sadece aile ile sınırlı kalmaz, hayatın pek çok alanında bu bilinçle hareket ederler.” K13 de “farklı sunulur ve daha iyi kararlara ulaşılmasına sebep olur” ifadeleriyle ailede yönetime katılmanın daha iyi kararlar alınmasında etkili olacağını belirtmektedir. K15 de benzer doğrultuda fikirlerini belirterek ailede yönetime katılmanın daha sağlıklı ve güçlü bir aile ortamının oluşmasına etki edebileceğini belirtmiştir: “Ailede alınan kararlara katılmak daha sağlıklı ve güçlü bir aile ortamı oluşmasını sağlar. Bireyin gelecekte duyabileceği pişmanlıkları azaltır.”

Aile sorunlarının topluma yansması noktasında medyanın rolünün ne olduğuna yönelik katılımcılar farklı açılardan medya ve aile politikasını ele almıştır. K6 medyanın aile içi sorunları magazin, haber niteliğinde topluma yansıttığını belirtmektedir: “Aslında medya her olayda olduğu gibi herhangi bir ailenin iç sorununu magazin, haberler, sosyal medya aracılığı ile topluma gösterip yansıtmaktadır kolaylıkla.” K7 ise ailede yaşanan sorunların popüleritesine göre medyaya yansıyabileceğini belirtmiştir: “Aile içinde yaşanan problemler medyada popüleritesi ne kadar çoksa medyada o kadar sık yer almaktadır.” K8 de bu ilişkinin çok hassas ve önemli olduğunu ifade ederek ailede yaşanan kadın cinayetlerinin sosyal medya aracılığı ile topluma duyurulduğunu ve bu sayede az çok bu cinayetlerin önüne geçilmesine ve şiddet görenlerin seslerini duyurabilmelerine yardımcı olduğunu belirtmektedir:

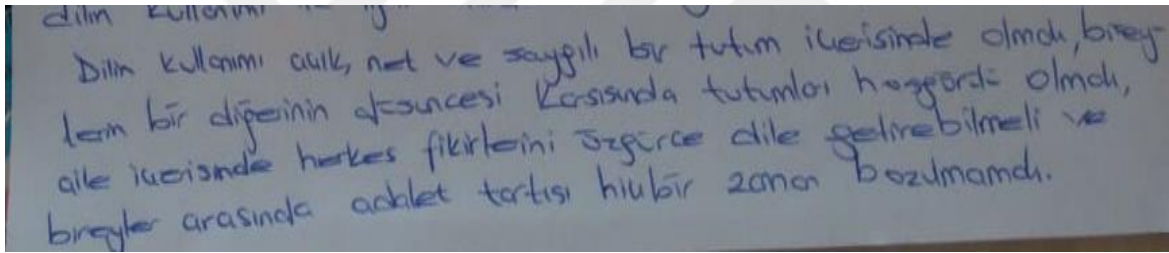
Bu hence çok hassas ve bir o kadar da önemli bir konu. Çünkü kadına yönelik olayları artık sosyal medya ile geniş kitlelere duyuruluyor ve bir nebee de olsa önüne geçilebiliyor. Belki de bu sayede pek çok cinayet ya da diğer olaylardan mağdur olanlar seslerini duyurabiliyor.

K10 ise eleştirel bir şekilde katılım sergileyip medyanın yanlış davranabileceğini ve aile içi sorunları haber yaparken daha tarafsız olması gerektiğini ve toplum yararını göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmektedir:

Yalan yanlış haberler yapılabiliyor. Bu durum aile bireylerini zor duruma düşürebiliyor. Medyanın, olayları doğru bir şekilde aktarması durumunda toplum bu durumları öğrenerek bilinçli hale gelebilir. Aile içi sorunların tarafsız ve doğru bir şekilde aktarılması toplumun yararına olacaktır.

K13 ise medyanın aile içi sorunları haber yapması ile birlikte aile yönetiminde olumlu ve olumsuz etki yaratabileceğini belirtmiştir: “*Medyada aile içi şiddet ve kaosun yansımalarını görüyoruz. Bu bazen kötü sonuçlara da yol açabilir (şiddetin örnek alınmasıyla) bazen de olumlu sonuçlar doğurur (bu durumun kötü olduğunu anlayıp ailenin kendisi geliştirmesiyle).*” K19 da bu yönde fikir belirtmiştir: “*Medyanın rolü olumlu da olabilir olumsuz yönde etkileyebilir. Bazı konularda katkı sağlayabilirken bazen de kurulu düzeni bozabilme yönleri de olabilir.*”

Hoşgörü, adalet ve düşünce özgürlüğü değerleri ve politik dilin kullanımı kapsamında katılımcılar iyi cevaplar vermiştir. Ailede fikirlerin özgürce belirtilmesi gerektiğini, dilin kırılcı olmadan kullanılması gerektiğini, aile yönetiminin hoşgörü ve adalete dayalı olması gerektiğini belirtmişlerdir. K16 dilin açık ve saygıya dayalı bir şekilde kullanılması, düşüncelerin hoşgörü ile karşılanması ve özgürce ifade edilmesi ve adalet duygusu ile aile yönetiminin var olması gerektiğini belirtmiştir:

K13 de aile yönetiminde adalet, özgür düşünme, hoşgörü kavramları üzerinde durmuş ve politik dil kullanımı noktasında ise empati becerisini kullanarak uygun bir şekilde fikirlerin iletilmesi gerektiğini belirtmiştir: “*Aile yönetiminde adalet ve özgür düşünce gibi kavramlar çok önemlidir. Her bir bireyin düşüncelerine hoşgörü kavramı ile yaklaşmalı ve saygı duyulmalıdır. Bireyler arasında eşitlik ve adalet ön planda tutulmalıdır. Bireyler de fikir sunma konusunda dil kullanımına önem vermelidir. Eleştiriler uygun bir dil kullanımı ve empati ile yapılmalıdır.*” K19 da dilin saygılı bir şekilde kullanılması gerektiğini, aile yönetiminde düşüncelerin özgürce ifade edilmesi, ifade edilen düşüncelere hoşgörülü ve adil bir şekilde yaklaşılması gerektiğini belirtmiştir:

Aile yönetiminde her düşünce ve fikre karşı hoşgörü olmalı, her düşünce ve fikre adanetli ve mantıklı bir şekilde yer verilmeli, özgürce düşünebilmek ve bu düşünceyi uygulayabilmeye imkan verilmeli ve hoşgörü olmalı. Dilin kullanımı ise saygılı, kibar bir şekilde olmalıdır.

K10 ise aile yönetiminde kaba ya da sert bir dilden ziyade saygılı bir dil kullanılması gerektiğini, aile içindeki tüm bireylerin kararlar alınırken düşüncelerini özgürce belirtmesi gerektiğini, her bir düşünceye saygı gösterip hoşgörü ile yaklaşmak gerektiğini, kararlar alınırken adalet noktasında düşüncelerini savunabilmeleri gerektiğini ve herkesin söz hakkına sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

6) Aile yönetiminde, bireyler birbirlerinin düşüncelerine saygı göstermeli ve hoşgörü içerisinde olmalıdır. Aksi takdirde tartışmalar çıkabilir. Yönetimin adaletli bir şekilde yapılması gerekir. Alınan kararlar ortak olmalıdır sadece bir kişi karar vermemelidir. Aile içinde her birey düşüncelerini özgürce dile getirebilmelidir. Hoşgörü ortamı içerisinde herkes düşüncelerini savunabilmeli. Tüm bunları yaparken sert, kaba bir üslup yerine saygılı, sevgili, kibar bir dil kullanımı kıziler arası tartışmaları önleyecektir.

K1 de saygı, eşitlik, düşüncelerin rahatlıkla ifade edilmesi, hoşgörü bir dilin kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “Aile bireylerinin birbirine saygı duyması, fikirleri yargılamaması, aile bireylerinin her birinin eşit derecede söz sahibi ve gücünün olması, ortak alınan bir kararda fikirleri rahatça ifade edebilme ve baskılamama, fikirlerimizi ifade ederken dil yapıcı olmalı. Argo, kırıcı, küçük düşürücü sözler kullanmamalıyız.”

4.2.2. Okulda Yönetim Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika, Birey ve toplum

Bilgi: Yönetimin nasıl olduğu, okul yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, kararların topluma etkisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlikte katılımcıların çoğunun bilgiye dayalı soruların bazılarına doğru cevap verdiği görülmüştür. Üç katılımcı ise bilgi sorularının çoğunu boş bırakmıştır. Beceriye dayalı

sorulara genellikle kısmen uygun cevap verilse de değerlere yönelik soruların tümüne büyük ölçüde cevap verdikleri görülmektedir.

Etkinlikteki gazete haberlerinde, üniversite öğrencilerinin kampüs içi ring seferlerinin kaldırılması sebebi ile okul yönetimine katılım sağlayarak seslerini duyurmayı amaçlamışlardır. Şarkılı, türkülü bir şekilde protestolarını gerçekleştirmiş ve antidemokratik ya da şiddet içermeyen sözlerle olumlu politik katılım sağlamışlardır. Rektörlük de bu duruma gücünü demokratik bir şekilde kullanarak cevap vermiştir. Politik katılımın etkisi kapsamında katılımcılar, sınıf içinde sor cevap olarak politik katılım etkisinden ve kararların öğrenciler üzerindeki etkisinden bahsetmişlerdir. Öz değerlendirme formlarında da öğrencilerin çoğu bu iki bilgiyi de öğrendiğini belirtmiştir.

Gazete haberlerinde iki ayrı üniversite haberi verilmiştir. Bir haberde üniversitede olumlu politik katılım sağlayan öğrenci ve üniversite yönetimi haberi ele alınırken diğer haberde ise öğrencileri ile sürekli iletişim ve etkileşim halinde olan haber kullanılmıştır. Ancak gücün kullanımı kapsamında “Ek 1 ve Ek2’ye göre rektör elindeki gücü nasıl kullanmıştır?” sorusuna katılımcıların neredeyse tamamı, yalnızca öğrencileri ile sürekli iletişim ve etkileşim halinde olan rektör ile ilgili görüş belirtmiş, kapsamlı ve karşılaştırmalı olarak cevabı tam olarak vermemiştir. Bazı katılımcılar, ikinci haftada yansıtıcı günlüklerde de yazı yazmaktan hoşlanmadığını belirtmiştir. Bu nedenle öğrencilerin geçiştirerek cevap verme durumu söz konusu olabilir. Ancak cevapta yer verilen rektörün gücünü nasıl kullandığına dair doğru cevaplar verildiği görülmektedir.

K15 empati becerisini de kullanarak rektörün elindeki gücü nasıl kullandığını anlamlandırarak cevaplamıştır: “*Demokratik, arkadaş canlısı ve hoşgörülü bir tutuma sahiptir. Öğrencilere, kendisinin ulaşılabilir olduğunu göstermeye çalışmıştır. Öğrencilerin sorunlarına mantıklı cevaplar ve çözümler üretmesi onlara değer verdiğini göstermektedir.*”

K8 gücün eşitlik ve özgürlük değeri ile birlikte kullanıldığını belirtmiştir: “*Kendisine gelen şikayet ya da istekleri eşitlikçi ve özgürlükçü bir tutum ile demokratik bir şekilde kullanmaktadır.*”

Öğrenciler tek bir ekteki rektör üzerinden gücün kullanımını ele alsalar da K20 de tek bir ek üzerinden açıklama yapmış ancak öğrenciler tarafından eleştirilen rektör haberini ele almıştır. K20 rektörün gücünü antidemokratik bir şekilde kullandığını belirtmiştir: “*(Rektör) gelen şikayetleri cevaplayarak demokratik bir tutum sergilemiştir. Ama yapılan şikayet ve*

eleştirilerin yanında değil de karşısında durarak kendi yönetim gücünü savunarak antidemokratik bir uygulama gerçekleştirmiştir.”

Katılımcıların büyük çoğunluğu yönetim kavramını ele alırken doğru tanımlamış ve yönetimin demokratik değerlerle ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Yine katılımcıların büyük çoğunluğu soruları cevaplarken adalet, hoşgörü ve düşünce özgürlüğüne önem vererek yönetimin ne ve nasıl olması gerektiğini, gücü nasıl kullanması gerektiğini belirtmişlerdir. Yazılı olarak fikirlerini beyan ederek politik katılım sağlamış, değer ve becerilere büyük ölçüde uygun ifadeler kullanmışlardır. K1 de adalet, hoşgörü, düşünce özgürlüğü bağlamında okul yönetiminin nasıl olması gerektiğine yönelik düşüncelerini belirterek politik katılımında bulunmuş, eleştirel bir tavır benimseyerek politik düşünme becerisini kullanmış ve empatinin önemini vurgulamıştır:

Adalet bağlamında ise okul yönetimi öğrenciyi düşünüp, empati yapmalıdır. Öğrenciler zaten o sınıfta edebilecek durumda olsa ses çıkarmazlar. Ses çıkartıyorsa bu durumda bir yanlışlık var diye düşünüp çözümlenmelidir.

Hoşgörü bağlamında ve düşünce özgürlüğü bağlamında ise öğrencilerin protestosu anlaşılmaya çalışılmalıdır. Kendi hakları olan bir şeyi protesto edip, ses çıkartıyorlar ve bunu yaparken kimseye veya herhangi bir şeye zarar vermediler. Öğrenciler de kendi haklarını ararken bu hakkı doğru kullanmalı.

K18 alınan kararların etkisi bakımından öğrencilerin zamlar karşısında nasıl hissetmiş olabileceğini empati becerisini kullanarak, konu hakkında yazılı olarak fikirlerin beyan ederek politik katılım becerisini kullanmış, eleştirel bir şekilde politik düşünerek yönetimin nasıl olması gerektiğini; saygılı, çözüm odaklı, hoşgörülü ve demokratik bir şekilde olması gerektiğini belirtmiştir:

Eylem ve protesto hakkı anayasal bir hak olduğu için üniversite ve belediye yönetimi öğrencilerin zarar vermeden sadece seslerini duyurmak ve tepkilerini ortaya koymak için yaptığı bu eylemi ciddiye almalı, öğrencilerin sorunlarını dinlemelidir. Polis müdahalesi olmadan, okula uzaklaştırma ve atılma durumları söz konusu olmadan öğrencilerin haklarına saygı gösterilmelidir. Öğrencilerin mağduriyetine engel olacak sorunlar ortadan kaldırılmalı ve çözüm yollarına gidilmelidir.

Öğrenciler yapılan zamlar karşısında geresiz ve uygun hissetmiş olabilirler.

K10 da öğrencilerle empati kurarken “öğrencilerin de kendilerine göre giderleri var ve sonuçta herkesin maddi durumu bir değil. Yapılan zammı kaldıramayacak kişiler olabilir.” ifadelerini kullanmış ve adil olmak gerektiğini bu ifadelerle belirtmiştir. Fikirlerini yazılı bir şekilde belirterek politik katılım sergileyen K2 de empatik ifadeler ile yönetimde bir karar alınırken düşüncelere saygı duyulmasını, hoşgörülü olunmasını, öğrencilerin hak ve özgürlüklerine önem verilmesini, öğrenciler ile empati yaparak hareket edilmesini, adil olunması gerektiğini belirtmiştir:

Okul yönetimi öğrencilerin düşüncelerine hoşgörüyle yaklaşan, öğrencilerin hak ve özgürlüklerini göz önüne alarak onlarla empati yapabilen, demokratik bir şekilde davranabilen bireylerden oluşmalıdır. Yönetenler öğrencilerle ilgili durumlarda öncelikle kendilerini onların yerine koyup vicdanlı ve adil bir şekilde kararlar almalıdır. Örneğin okudugumuz parçada otobüs firmasıyla anlaşmaması öğrencileri mağdur etmiştir. Öğrencilerin maddi ve manevi değerleri göz ardı edilmistir. Öğrencilerin aleyhine durmamalıdır. Örneğin en azından öğrencilere bu durumun nedenini açıklamalıydılar diye düşünüyorum.

K9 da okul yönetiminde yönetimin her zaman yönetilenlerin yani öğrenciler yanında olması gerektiğini belirtmiş; durumu eleştirel bir şekilde ele alarak politik düşünme becerisini kullanmış ve olumlu bir dil kullanmıştır. Gücün demokratik bir şekilde hoşgörülü, düşünce özgürlüğüne saygılı, eşitliğe ve adalete dayalı kullanılması gerektiğini belirtmiştir:

Okul yönetimi her zaman öğrencilerin yanında durmalı. Güç onlarda olduğu için baskıcı bir tutum sergilememeli. Okul, öğrenciler için var okul yönetimi öğrencilere karşı bir tarafta olursa sürekli olaylar ve kargaşa ortamı çıkar. Okul yönetimi, düşünce özgürlüğüne saygı duymalı, eğer olmayacak bir şey isteniyorsa bunu nazik bir şekilde açıklayarak öğrencileri tatmin ederek açıklamalı. Öğrencilerde bu duruma hoşgörü olmalı. Her istenen durum sağlanamaz sonuçta orta yol bulunmalı. Ayırım yapılmamalı.

Politik katılım kavram bilgisinde de katılımcılar doğru tanımlamalar yapmış ve bu becerinin demokrasiye dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. K2 politik katılım kavramını açıklarken olayların nedenlerine bakarak politik düşünme becerisini de kullanmış, politik katılım kavramının nasıl ele alındığını, ne olduğunu ve

sonuçlarını/etkilerini belirtmiştir. Bu noktada kişilerin düşüncelerini dile getirilmesi üzerinde de durmuştur:

Politik katılım; bireylerin düşüncelerini bulunduğu toplumda, ailede, kurumda etkin bir biçimde ifade edip kendi fikirlerini savunabilmektir. Bu etkinlikte politik katılım öğrencilerin yapılan zama tepki gösterip bunun değiştirilmesi için bir araya gelip düşüncelerini söyleyip, benimsetmektir. Sonuçları olarak da belediyenin sorunun neden kaynaklandığını öğrencilere açıklamaya yapması.

K3 de politik katılımın sözlü ya da yazılı olabileceğini belirtmiş ve etkinlikte eyleme dayalı, sözlü bir protestonun yapıldığını belirtmiştir. K3 politik düşünme becerisini kullanarak bu politik katılımın nedenini yönetimin elindeki gücü doğru kullanmamasına bağlamıştır. Diğer katılımcılarda olduğu gibi K3'ün de yazılı olarak politik dil kullanırken ötekileştiren ya da incitici bir dil kullanmadığı görülmüştür: *“Politik katılım, sözlü ya da eylem olarak gerçekleştirilebilir. Bu etkinlikte de eylemsel ve sözlü bir katılım vardır. Yönetim tarafından öğrenciler üzerinden yanlış yönde kullanılmış bir güç vardır. Bu güç karşısında öğrencilerin protestoları ses getirmiş ve belediye tarafından yazılı bir açıklama getirilmiştir.”* Böylelikle politik katılımın etkisinden de bahsetmiştir. K5 de K3'e benzer ifadeler kullanmıştır: *“Öğrenciler yapılan zamların hoşgörü ve şiddet içermeyen bir eylemle kendi seslerini duyurarak haklarını savunmuşlardır. Bunun sonucunda belediye, öğrencilerin eylemlerine dönüt sağlamıştır.”*

Medya ve politika ilişkisi kapsamında katılımcılar çoğunlukla medyanın politik haberi iletirken taraflı olarak yansıttığını ancak bu şekilde olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. K1 medyanın tarafsız ve objektif olması gerektiğini, saygılı ve baskıdan uzak bir şekilde demokrasiye dayalı haber yapması gerektiğini belirtmiştir:

medya tarafsız ve objektif bir şekilde olanı yansıtmalıdır. Her bir gaz, baskı ve sansür olmadan saygı çerçevesinde

K9 da politik katılım sergileyerek fikirlerini yazılı bir şekilde beyan ederken medyanın haberleri objektif, doğru, gücün yanında olmadan adil bir şekilde halka iletmesini ve halkın sesi olması gerektiğini eleştirel bir şekilde belirtmiştir.

medya, haberleri objektif bir şekilde sunmalı. Doğru bilgiler vermeli. Gelin ne yanında ne de karşılarında olmalı, olduğu gibi olan olayları sunmalıdır. Tarafsız bir şekilde genelde ise halkın sesini duyurabilmelidir.

K14 “medya her zaman için halkın yanında olmalı ve halkın, ezilenlerin sesi olmalıdır. Yönetim ve güç sahiplerinin yanında yer almak ve bu kişilerin yaptıkları haksızlıkları meşru göstermek utanç verisi olur bir gazeteci olur.” ifadeleriyle medyanın tarafsız, adil ve halktan yana olması gerektiğini belirtmiştir:

Medya her zaman için halkın yanında olmalı ve halkın, ezilenlerin sesi olmalıdır. Yönetim ve güç sahiplerinin yanında yer almak ve bu kişilerin yaptıkları haksızlıkları meşru göstermek utanç verisi olur bir gazeteci olur.

K13 ve K19 da medyanın tarafsız olacağı gibi taraflı da davranabileceğini belirtmiştir. K13 ayrıca medyanın okuyucuları özgür bırakması gerektiğini ve okuyucunun kendi düşünce ve yargısını kendisinin oluşturması gerektiğini belirtmiştir:

Medya bazı taraflı davranabilmektedir. Haberde kullanılan dil bile bizi başka tarafa sevmeye çalışıyor gibi hissettirebilir. Tarafsız durmalıdır ve okuyucunun kendi düşüncesini ve yargısını oluşturması için deho özgür bir ortam sunulmalıdır. /-Huytu

K19:

Medya haberleri, bir taraftan zammı yapan kuruma destek verici bir şekilde resmi bir dille yaparken, diğer medya ise öğrencilere destek verici bir şekilde empati yolu ile haberi yapmıştır.

Etkinlik genel olarak ele alındığında, hiçbir katılımcı tarafından ötekileştirici bir politik dil kullanılmadığı görülmüştür.

4.2.3. Sosyal Yaşamda Yönetim ve Haklar: Minibüste Öğrenci Olmak Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika, Birey ve toplum

Bilgi: Yönetimin nasıl olduğu, yönetiminde gücün nasıl kullanıldığı/kararların nasıl alındığı, medya ve politika ilişkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlik kağıtları incelendiğinde tüm katılımcıların tüm soruları cevapladığı görülmüştür. Genel olarak bilgi, beceri ve değerlerin çalışma kağıtlarına da yansıdığı görülmektedir. UKOME (Ulaşım Koordinasyon Merkezi) tarafından çıkarılan yönetmelik ve uygulamadaki hali kapsamında öğrencilerin her yerde ve her koşulda öğrenci görülmesi gerektiği ve bu durumun adaletsizliğe, eşitsizliğe yol açtığı, üzücü bir durum olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Katılımcıların hepsi yazılı olarak politik katılım sergilemiş, olayları eleştirel bir şekilde ele alarak politik düşünme becerisini de kullanmışlardır. Bunun yanı sıra medya- politika ilişkisi, politik katılım ve etkileri, yönetimin kararları nasıl aldığı ve gücü nasıl kullandığı dair de bilgiler edindiği görülmektedir.

Ulaşım kapsamında yönetimi elinde bulunduran ve kararlar alan ulaşım koordinasyon merkezlerinin Seri Plakalı ve Hatlı Ticari Minibüs Yönergesinde İstanbul ve İzmir’de alınan kararlar ne şekilde alındığını, karar çıkarırken ellerindeki yetkiyi/gücü nasıl kullandıkları sorulduğunda katılımcılar adalet kavramı üzerinden doğru cevaplar vermiştir. K4 alınan kararların antidemokratik; adaletsiz ve eşit olmayan bir şekilde ele alındığını çünkü gücü elinde bulunduranların kendilerini düşünerek bu kararın alındığını eleştirel bir şekilde ele almıştır: *“Kararlar kesinlikle antidemokratik bir şekilde alınmıştır. Çünkü kararlar alınırken gücü elinde bulunduranlar eşitlik olmadan kendi çıkarları doğrultusunda kullanmıştır.”* K 12 de *“(…) Herkes kendine göre karar vermiş. Adaletsiz ve ahlak dışı bir karar olduğunu görüyorum”* ifadeleri politik katılım sergilerken yönetimin aldığı kararları adaletsiz bulmaktadır. K15 de bu durumun keyfi olduğunu belirtmiştir ve kararları doğru bulmadığını eleştirel bir şekilde politik katılım sağlayarak belirtmektedir:

Düzensiz ve kalitesiz bir sistem olduğunu göstermektedir.
 Disiplinden uzak, farklı ve mantıksız kararların keyfi şekilde uygulanması yastır.
 "Öğrenci" teifesi olarak adlandırılmasına rağmen üniversite öğrencileri germezden gelinmiştir.
 Ayrıca, lise öğrencisi bile olsa sırf üniforma giymediği için öğrencilerin mağdur edilmesi yastır.

Katılımcılar politik düşünme ve politik katılım becerisini kullanmış ve alınan kararların adaletsiz ve eşitliğe aykırı olduğu üzerinde durmuş, kararların adil bir şekilde alınması gerektiğini belirtmişlerdir. K9 da bu yönde ifadelerini şu şekilde belirtmiştir:

Kesinlikle doğru değil tüm anlamıyla adaletsizlik, eşitsizlik ve benellik
 Daha çok para kazanmak için insanları mağdur bırakmaları hiç doğru değil
 Bir karar alıncaksa her yerde aynı şekilde adil bir biçimde alınmalı,

Katılımcılar kararlar alırken yönetimin demokratik olması gerektiğini, insanları düşünerek karar almalarını, empatik yaklaşımlarını ve paydaşların da sürece dahil olmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

K15 kararlardan etkilenecek olan bireylerin de sürece, yönetime katılmasını diğer bir ifade politik katılım sergilemesine imkan tanınarak kararların alınması gerektiğini belirtmiştir:

Karar alınırken sadece karar mekanizmasının değil, kararın etkileyeceği,
 kararın ilgilendirdiği insanların da sürece katılmalarına mücade edilmesi gereklidir.

K16 da karar alırken demokratik bir şekilde düşüncelere saygı duyularak, demokrasiyi aşilayarak ortak bir şekilde karar alınması gerektiğini belirtmiştir:

Herkesein düşüncelerine saygı alıymalı. Demokrasi
 empoze edilmeli ve ortak kararlar alınmalı.

K5 kararların yanı sıra uygulamada da olan farklılığı diğer bir ifade ile kimi şoförlerin üniversiteli öğrencileri öğrenci kabul edip indirimli ücrete tabi tutarken kimi şoförlerin de üniversiteli öğrencileri, öğrenci kimliğini göstermelerine rağmen öğrenci indiriminden alınan karar doğrultusunda tam ücrete tabi tutulmasına eleştirel bir şekilde yaklaşarak politik düşünme, politik katılım becerisini kullanmış ve bu durumun adil olmadığına işaret etmiştir: “Eğer bir karar alınıyorsa yasalar gibi tüm ülke genelinde uygulamaya konulmalıdır. Öğrenci ayırım gözetmeksizin eşit yöntemler kullanılmalı.”. K8 de bu duruma eleştirel bir şekilde yaklaşmış ve durumu adaletsiz bulmuştur: “Bence doğru değil. Ayrımcılık var çünkü. Üniformasız bir öğrenci de öğrencidir, üniformalı da öğrencidir. Üniversite okuyan da. Adil değil çünkü eşitsizlik var.”

Sosyal medya üzerinden insanların şikayetlerini belirtmesi katılımcılar tarafından politik katılım, demokrasi ve düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir. K19: “Düşünce özgürlüğü ve demokrasi ile ilişkilendiririm. Çünkü fikirlerimi rahatça ifade etmeme, haklarımı savunmama, aramama yardımcı olur”. K16 da benzer ifadeleri kullanmıştır:

Sosyal medyada insanların şikayetlerini yazmasını hangi kavramla açıklarsınız? Niçin?
Düşünce özgürlüğü, haklarını ifade etme hakkı.
Çünkü yapılan haksızlığa sessiz kalmamışlar.

Çoğu katılımcı, insanların medyayı kullanarak şikayette bulunmayı doğrudan politik katılım kavramı ile açıklamışlardır. K9: “Politik katılım. İfadelerini beyan etmek. Bir durum, bir olay karşısında söz sahibi olmak bunu gerektirir”. K15:

Börüşlerini ve fikirlerini ilgili mekanizmalara ilettikleri için politik katılım, yönetime katılım kavramlarıyla açıklanabilir.

K12:

Politik katılım, sesini duyurma. Doğru bir davranıştır. Her bireyin katılımı gerekir. Farkındalık yaratmak önemlidir.

Medya ve politika ilişkisi kapsamında insanların sosyal medya ve internet üzerinden politik katılım sergilemelerinin bir etkisinin, sonucunun olacağını da belirtmişlerdir. K12 medyada politik katılım sergilemenin etkileri ya da sonuçları olarak “*bilinç ve farkındalık yaratır. Toplumlari örgütler*” ifadesini kullanmıştır. K8 politik katılımın alınan kararları değiştirebileceğini/geri çekilebileceğini belirtmiştir: “*Fazlaca şikâyet olması onların dikkatini çekmiştir. Haklarına sahip çıkabilmişlerdir. İstekleri gerçekleşmiştir.*” K5 medya aracılığı ile politik katılım sergileyen bireylerin diğer insanları da etkileyeceğini ve haklarını elde edebileceğini belirtmiştir: “*Sosyal medya günümüzde iletişimi hızlandırdığı için ve açık olduğu için diğer insanlara da cesaret vermiştir ve haklarını elde edebilmişlerdir.*” K20 ise politik katılımın etkili olması noktasında sosyal medyanın daha etkili olduğunu belirtmiştir: “*sosyal medyada yapılan paylaşımlar kamuoyuna açık olduğu için etki alanı daha geniş olmaktadır.*” K14 ise sosyal medyada ve diğer internet sitelerinde politik katılım sağlanması sonucunda UKOME’nin kararlarında değişiklik yaptığına vurgu yapmıştır:

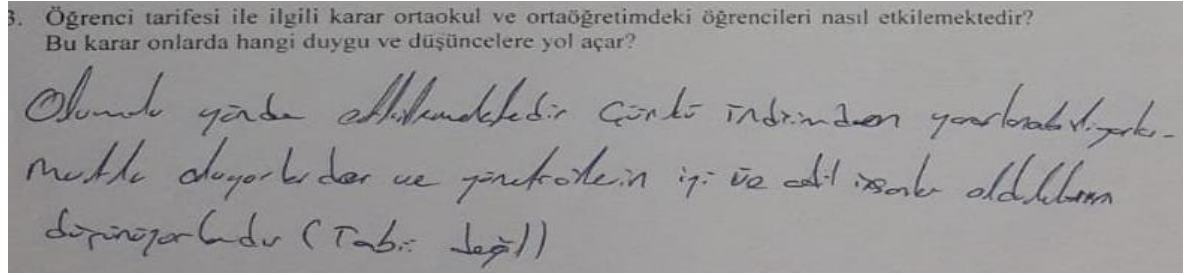
Evet bir etki yaratmıştır. Daha önce uniformalı öğrenciler (ilk, orta ve lise) indirimden yararlanırken, lise ve şikâyetlerin artmasıyla uniformalı öğrencilere de bu indirim terafisi geçerli olmuştur.

Katılımcıların empati becerisini kullandıkları da görülmektedir. K15 kendilerinin öğrenci oldukları halde minibüste öğrenci indiriminden yararlanamamasından üzgün olsa da bu tarifieden yararlananların kendilerini değerli ve iyi hissedebileceğini belirtmiştir. K16 ise eleştirel bir şekilde kendisi üzerinden duygularını belirtirken kendisinin öğrenci olarak görülmeişinin kendisini değersiz hissettirdiğini belirtmiştir:

Kendimi değersiz hissettiriyor. Çünkü bir devlet için “öğrenci” kavramının çok önemli olması gerekirken bizlere müşteri gibi bakılıyor.

K14 de adaletsiz olarak gördüğü bu durumun neticesinde kendisini kötü hissettiğini belirtmiştir ancak bu indirimden yararlanan diğer öğrencilerin ise indirimden yararlandığı için yöneticileri iyi ve adil bulacaklarını belirtmiştir:

Üniversite öğrencilerine indirim yapmıyorlar. Son derece adil olmayan bir şeydir. Kendini kötü hissetirdi.

Çalışma kağıtlarında kullanılan ifadelerde hoşgörülü oldukları da görülmüştür. Ötekileştiren ya da incitici ifadeler yer verilmemiştir.

4.2.4. Cinsel İstismar Yasa Tasarısı Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, Kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlikte bütün katılımcıların tüm soruları doğru cevaplayarak yazılı bir şekilde politik katılım sergilediği; politik durumlara eleştirel bir şekilde yaklaşp politik düşünme becerisini kullandığı; incitici ya da ötekileştireci bir politik dil kullanmadığı, kişi ve durumlar karşısında empatik yaklaşabildikleri görülmektedir.

Etkinlikte politik katılım sağlayarak fikirlerini belirten katılımcılar, sınıf ortamında ülke yönetiminde yasa tasarısının çıkarılmasında diğer bir ifade ile kararlar alırken eldeki gücün antidemokratik kullanıldığını ancak Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın halkın ve önde gelen sanatçıların politik katılım sağlayarak verdikleri tepki neticesinde bu kararın tekrar düşünülmesi ve halkın sesine kulak verilmesi gerektiği çağrısı neticesinde kararın geri çekilmesiyle gücün demokratik bir şekilde kullanıldığını belirtmişlerdir. Alınan kararların halkta büyük tepki oluşturabileceği ve böylelikle politik katılım sağlayacaklarına sebep olacağını belirtmişlerdir.

Gücün kullanımı iki şekilde ele alınmıştır. Ak Parti Hükümeti tarafından oluşturulan yasa tasarısına verilen tepkiler neticesinde toplumun politik katılım ile kararları değiştirme gücü, cumhurbaşkanının çıkarılan kararın toplumun tepkisi doğrultusunda yasa tasarısının

geri çekilmesi, gözden geçirilmesini sağlayan gücü üzerinde durulmuştur. “Cumhurbaşkanının halkın tepkisine sessiz kalmamasını güç ve demokrasi bağlamında nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplarda katılımcıların eleştirel düşünme becerisi neticesinde kimilerinin cumhurbaşkanının gücünü demokratik kullandığını belirttiği kimilerinin de bu davranışı demokratik değil, menfi kullandığını belirtmiştir. ”K1: “*Aslında halk tepkisi sonucu gücünü kullanmıştır (cumhurbaşkanı). Aldığı karar halkın istediği bir karar ve demokratiktir.*” K2 kararın geri çekilmesinde gücün kaynağını halk olarak belirtmiş ve cumhurbaşkanının gücünü demokratik kullandığını belirtmiştir. “*Gücün kaynağı halk ... (Cumhurbaşkanı) adaletli davranmış, empati kurmuş, halkı anlamış, demokratik davranmış.*” K7 gücün kaynağını cumhurbaşkanı ve halk olarak belirterek güç ve demokrasi kavramları noktasında cumhurbaşkanının halkın sesine kulak vererek demokratik davrandığını belirtmiştir: “*Halka saygı duymuş ve demokrasiye bağlı kalmıştır.*” K10 da bu yönde görüş bildirmiştir: “*Adaletli ve empati kurarak halkın görüşlerini önemsemiş, göz ardı etmemiştir.*”. K11 de cumhurbaşkanının bu tavrını demokrasi bağlamında adil bulunduğunu belirtmiştir: “*Olumlu değerlendiririm çünkü partisinin yasa tasarısına karşı durmuştur.*” K18 de gücün kaynağını halk ve medya olarak görmüştür ve cumhurbaşkanının tavrını güç ve demokrasi bağlamında hoşgörülü ve doğru bulunduğunu belirtmiştir: “*Halkın tepkisini dikkate almış. Doğru ve hoşgörülü bir tutum sergilemiştir.*” K20 “*demokratik bir tavır sergileyerek gücü tek başına değil, halk ile bir kullanmıştır.*” ifadeleriyle cumhurbaşkanının elindeki gücünü demokratik kullandığını belirtmiştir.

6. Cumhurbaşkanının bu tepkilere sessiz kalmamasını güç ve demokrasi bağlamında nasıl değerlendirirsin?

Demokratik bir tavır sergileyerek gücü tek başına değil halk ile birlikte kullanmıştır.

Ancak dört katılımcı da cumhurbaşkanının gücünü demokrasiden ziyade politik amaçlı kullandığını belirtmiştir. K5 gücün kaynağını cumhurbaşkanı olarak belirtmişse de eleştirel bir şekilde yaklaşarak verilen kararın yasa tasarısından önce verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “*Halkın tepkisinden önce bu tasarıya karşı insani bir şekilde tepkisini göstermesi gerekirdi. Gücünü menfaati adına kullanmıştır.*”

8. Cumhurbaşkanının bu tepkilere sessiz kalmamasını güç ve demokrasi bağlamında nasıl değerlendirirsin?

- Halkın tepkisinden önce bu tasarıya karşı insani bir şekilde tepkisini göstermesi gerekirdi. Geçmiş menfaati adına kullanmıştır.

K13 Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayip Erdoğan'ın sessiz kalmamasını desteklemiş ancak bu durumun geç alınan bir karar olmasına işaret ederek yine de adil bulmadığını belirtmiştir: *"Tabi ki de sessiz kalmamalı ama bence en son karar yine de adil olmadı"*. K14 de partinin eleştirisi alması sebebi ile cumhurbaşkanının sessiz kalmadığını belirtmiştir: *"Cumhurbaşkanının kendi partisinin ortaya koyduğu yasa tasarısı halkın tepkisini çekti. Partisine doğrultulan bu eleştiriler cumhurbaşkanını hoşnut etmediği için sessiz kalmamıştır."* K15 de cumhurbaşkanının bu kararını demokratik bulmamış ve mecburi olarak bu kararın alındığını belirtmiştir: *"Halkın tepkisi karşısında yanlış bir durumla gündemin çalkantılı olması sonucu bu yanlış durumu düzeltmek için kendini ses çıkarmaya mecbur hissetmiştir."*

Politik olayın/kararın topluma etkisi bağlamında katılımcılar, alınan kararların/yaşanan politik olayların toplumda büyük tartışmaya, insanların politik katılım sağlamasına sebep olmasının sebepleri vardır. Katılımcılar, durumun toplumun değerlerine uygun olmaması üzerinde durmuşlardır. K7'ye göre toplumsal tepki yaratmasının sebebi toplumsal norma, insan haklarına aykırı olmasıdır: *"Toplumsal normlara, kültüre aykırı olması tepki çekmiştir. İnsan haklarına da aykırıdır bu da toplumsal tepkiyi artırmıştır."* K13 de empatik yaklaşarak bu durumu toplumun değerleri ile ilişkilendirmiştir: *"Çünkü bu durum herkesin kanayan yarası, toplum üzüliyor, aileler kızgın."* K18 de toplumun durumu hoş karşılaması üzerinde durmuştur: *"12 yaş sınırlaması olması nedeniyle daha büyük tepki çekmiştir. Bu konuda gösterilen tolerans, toplum tarafından hoş karşılanmamıştır."* Katılımcılar ayrıca empati becerisini kullanarak politik kararların insanlar üzerinde duygusal açıdan da etkiye sahip olabileceğini belirtmişlerdir. K12 empatik yaklaşarak *"empati kurarsam buradaki çocuklar için üzgün olurum. Çünkü onların psikolojisi açısından kötü"* ifadeleri ile bu kararın çocukların psikolojisi üzerinde olumsuz etkiye sahip olabileceğini belirtmiştir. K13 de bu durumun çocukları üzdüğünü ve kendisini de çok üzüp sinirlendirdiğini belirtmiştir: *"Çocukları üzümüştür. Beni çok üzüyor ve sinirlendiriyor. Empati bile kuramıyorum. Çok kötü bir durum, hatta aşağılayıcı bile olabilir."* K18 de çocuklar için *"mağdur ve çaresiz"*

hissedebilir” diyerek kendisinin de duygusal açıdan etkilendiğini belirtmiştir: *“Yaşanılan duruma maruz kalan kişiler açısından çok üzüldüm ve acı duydum”* ifadelerini kullanmıştır.

Halk tarafından gösterilen politik katılımın etkisine bakıldığında katılımcılar, empatik ve politik düşünme becerisi ile yaklaşarak politik katılımın etkisi ile yasa tasarısının geri çekilmesine neden olduğu belirtilmiştir. K1: *“Halkın ses çıkarması ve tepki göstermesi sayesinde (yasa tasarısı) geri çekilmiştir”*. K5 empati ve politik düşünme becerisini kullanarak politik katılımın bir baskı olarak kullanabileceğini ve kararların geri alınabileceğini belirtmiştir: *“Halk, insan hakları yönünden doğru olmadığını görmüş ve karşı çıkmıştır. Hükümet oy kaybını önlemek için tasarıyı geri çekmiştir.”* K6 da kararların tekrar değerlendirilebileceğine vurgu yapmıştır: *“Toplumun politik katılımı sonucu, yasa tasarısı tekrar gözden geçirildi. Bu durum cumhurbaşkanının bile dikkatini çekti. Ahlaki bir sorumluluk olarak halk empati kurdu. Herkes bu duruma düşebilir.”* K16 ise politik katılım sonucunda halkın gücü elde edebileceğini ve güce ortak olabileceğini belirtmiştir: *“Güç üzerinde tepki oluşturmak, güce ortak olmaktır. Halkın sesini duyurması gücün tek bir kişide toplanmaması.”*

Medya ve politika ilişkisini ele alan katılımcılar, haberleri farklı, birbirine zıt görüşte olan gazetelerde sunulan haberleri inceledikten sonra taraf tutan bir medyanın olduğu gibi objektif olmaya çalışan bir medyanın da olduğunu, taraflı gazetenin algı yaratmaya çalıştığını, gazetelerin ayrıştırıcı bir dil kullanabileceğini ve toplumda ayrışmaya sebep olabileceği belirtmişlerdir. K5 medyanın politikayı taraflı, ayrıştırıcı bir dil ile yansıtılabileceği gibi objektif bir şekilde de yansıtılabileceğini belirtmiştir : *“Biri ayrıştırıcı, sert bir üslupla tasarıyı değerlendirirken diğeri ise objektif davranmıştır.”* K19 da bu yönde görüş bildirmiştir: *“Biri yanlı bir şekilde, biri yansız bir şekilde ele almıştır.”* K6 da bir gazete haberini ele alırken gazetenin taraflı davrandığını ve ayrıştırıcı, sert bir dil ile haberleri yansıttığını belirtmiştir: *“Tuttuğu partiye göre veya doğru bulduğu davranışa göre haberlerini yansıtmıştır. Tuttuğu dil çok sert olmuştur, ayrıştırıcı bir şekilde.”* K20 de gazetelerin tuttukları partiye göre taraflı davranıp insanlar arasında ayrıştırma sebep olmaları üzerinde durmuştur: *“Medya kuruluşları parti tutarak kendi partilerinin görüşüyle olayı kamuoyuna sunmuş ve halkı ayrıştırtıp bölmüşlerdir.”* K18 medyanın/gazetelerin taraflı olduğunu ve algı yarattığını, ayrıştırmaya sebep olduğunu belirtmiştir: *“Algı yaratarak, ayrıştırarak ve taraflı bir biçimde yansıtılmıştır.”* K10 gazetelerin tarafsız olabildiği gibi

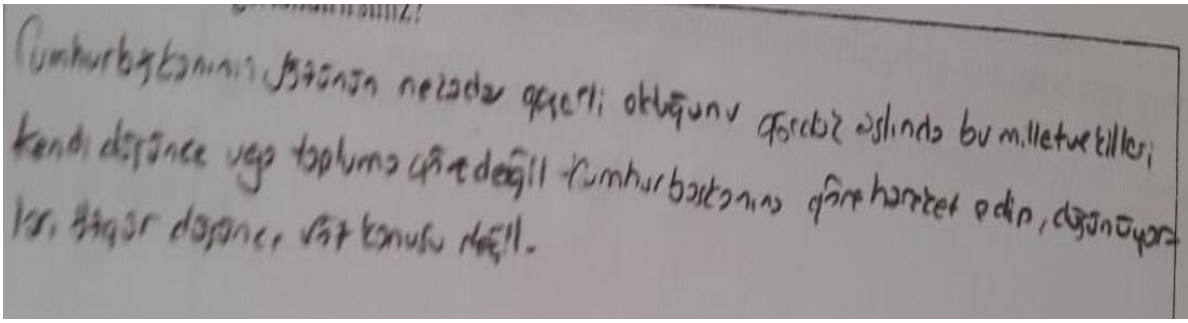
tarafli olabildigini de belirtmis ve taraf tutan medya haberinin toplumda ayrismaya sebep oldugunu belirtmistir:

2) Medya cinsel istismar yasa tasarisi ile ilgili haberi sizce nasil yansitmistir?
Farkli medya kaynaklari olaylari da farkli yansitmistir. Bir grup olaylari alduzu gibi yansitirken diyer grup aciklca bir portinin yonunda durup karsi grubu azaplanmistir. Taraf tuturca toplumda bir ayrisma yaratmistir.

Katilimcilar durumun adil olmadigini ve ozgur dusuncenin olmadigini belirtmistir. K6 adil olmak gerektiğini belirtmistir: *"Herkes esit. Bu cezayi yapan, hak eden herkes esit cezasini almal, adalet ne diyorsa."* K10 ortada suç olması durumunda hoşgörülü olunmaması gerektiğini belirterek durumun adil olmadığını belirtmiştir: *"Eşitlikçi bir yaklaşım değil. Aynı şekilde adaletli de değil. Ortada bir suç varsa bu örtbas edilmemelidir."* K18 de durumu adil olmadığı üzerinde durmuştur:

Katılmacıların hoşgörü, eşitlik ve adalet açısından nasıl değerlendirirsiniz?
Birazok kişi mapdur olur. Ctereken ceza ne ise verilme lidir. Toleranslı davranılması okuru değil. Ctecici ve bir defatipina olması adil değil.

K9 yasa tasarısının uygulanma tarihinin belli bir tarihe kadar sınırlandırılmasını adil bulmadığını belirtmiştir: *"Adil bir durum oluşturmaz. 16 kasımdan sonra işlenen suçlar için adaletli ya da eşitlik açısından bir durum olmaz."* Ayrıca özgür düşünce bakımından da eleştirel bir tutum sergilemiştir: *"Yönetimin başındaki insanların görüşlerine göre yönlüyorlar ve kendi görüşlerini beyan edemiyorlar belki baskıdan belki korkudan."* K5 de eleştirel düşünerek özgür düşünce ortamının olmamasından şikâyet etmiştir: *"Özgür düşünce ortamı yok. Nedeni ise tepkiyi baştan itibaren gösteren halkın dikkate alınmayıp güç sahibini dikkate almaları."* K10 da özgür düşüncenin olmadığını belirtmiştir: *"Özgür bir şekilde düşünmüyorlar. Birbirlerinin etkisinde kalarak fikirlerini değiştirmişler. Kendilerine özgün fikirleri yok."* K6 da milletvekillerinde özgür düşünme değerinin olmadığını belirtmiştir: *"Cumhurbaşkanının sözünün ne kadar geçerli olduğunu gördük aslında. Bu, milletvekilleri kendi düşünce veya topluma göre değil cumhurbaşkanına göre hareket edip düşünüyorlar. Özgür düşünce söz konusu değil."*

Genel olarak etkinlik değerlendirildiğinde katılımcıların yazılı olarak politik katılım sergilerken hoşgörülü oldukları, özgür düşünmenin ve adil olmanın gerekli olduğu yönünde cevaplar verdiği görülmektedir. Politik olay ve durumlar karşısında eleştirel bir şekilde yaklaşp politik düşünme becerisini kullandıkları, empati becerisini kullandıkları ve dili kullanırken incitici, ötekileştirici bir dil kullanmadıkları görülmüştür. Etkinlikteki sorular; politik katılım, demokrasi, güç ve yönetim kavramları üzerinden verilerek bu kavramlarla ilişki kurarak cevapların alınması üzerinde durulmuştur. Öz değerlendirme formları ve yansıtıcı günlükler de kavramları öğrendiklerini belirtmişlerdir.

4.2.5. Zeytinlik Yasa Tasarısı Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, Kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinlikte katılımcılara ait olan çalışma kağıtların çok iyi olduğu görülmektedir. Ülke yönetiminde yöneticilerin ve halkın gücü, kararların/politik olayların topluma/insanlara etkisi, medya ve politika ilişkisi, yönetim ve politik katılım, demokrasi ve güç kapsamında kavramların doğru kullanıldığı, politik katılımın ne olduğu ve etkisi/sonucu çok iyi bir şekilde çalışma kağıtlarına yansıtılmıştır. Zeytinlik yasa tasarısı ve sebeplerine yönelik eleştirel bir şekilde ele alınmış politik düşünme becerisi kullanılmıştır. Kullanılan politik dilin ötekileştirici ve incitici olmadığı, politik bir dil kullanılırken kavramların doğru kullanıldığı, hoşgörüye dayalı olduğu görülmektedir. Empatik yaklaşımın da

gerçekleştirildiği etkinlikte adalet, özgür düşünce ve hoşgörüye önem veren ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Yazılı olarak da politik katılımın çok iyi olduğu görülmektedir.

Bir katılımcı hariç tüm katılımcılar Zeytinlik Yasa Tasarısı'nın düzenlenmesini eleştirel bir şekilde ele alarak politik düşünme becerisini kullanarak bu durumun altında ekonomik fayda sağlama isteğinin olduğunu belirtmişlerdir. K1: *"Zeytinlik alanına yakın bir zeytinyağı tesisi kurmayı açıklayan bir yasa tasarısıdır. Bunun altında ekonomik ilişkiler yatmaktadır."* ifadesini kullanmıştır. K2 de benzer görüş belirtmiştir: *"Tasarı zeytinlik alanlarının imara kapalı olmasının değiştirilerek imara açık hale getirilmesidir. Bunun altında yatan sebepler zeytinlik alanlarının kullanıma açık hale getirilmesi içindir."* K7 daha eleştirel bir tavır sergilemiştir: *"Durumu yasalaştırma ve gelecek yeni tesislerin önünü açıyor. Bu yeni rant kapısı oluşturuyor inşaat sektörüne."* K15 de kişisel ve ekonomik sebepler olduğunu belirtmiştir: *"Daha öncesinde zeytinlik alanının 3 km sınırı içerisinde zeytinyağı fabrikası hariç imar yasaklıyken bu tasarıdan sonra izin verilmesi düşünülmüştür. Kişisel ve ekonomik çıkar sağlama amacı bu tasarının altında yatıyor olabilir."* K10 ise bu duruma olumlu bir bakış açısı ile yaklaşmayı tercih etmiştir: *"Zeytinliklerin imara açılmasını kapsıyor. Kullanılmayan zeytinliklerin topluma kazandırılması amaçlanmış olabilir."*

Etkinlikte katılımcılar gücün kullanımını iktidar, muhalefet ve yönetilenler bakımından ele almıştır. İktidarın ve muhalefetin gücü, kendi amaçları doğrultusunda kullandığını belirtmişlerdir. İktidarın yasa tasarısını yasalaştırmak, muhalefetin yasalaşmasına izin vermemek için güçlerini kullandığını belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar yönetilenlerin politik katılım yoluyla gücünü kullandığını belirtmişlerdir. K18:

2. Zeytinlik ile ilgili düzenlemeyi içeren yasa tasarısında güç nasıl kullanılmıştır?

İktidar tarafından: Verilen yasa tasarısı sonrasında halkın tepkisi ile yasa çıkmamış ve halkın kararına saygı duyulmuştur.

Muhalefet tarafından: Muhalefet eleştiri hakkını kullanmış ve çıkarılmak istenen yasayı engellemeye çalışmıştır.

Yönetilenler/halk tarafından: Halk etkin bir rol oynamış, çıkarılmaması için sesini ve gücünü fikir depoladığı gerçeğinde belirtilmiştir.

Politik katılımın neleri içerip içermemesi gerektiği konusunda sorulan soruda katılımcılar; adalet, hoşgörü, saygı, eşitlik, özgür düşünce, demokrasi, empati, konuşma becerisi, cesaret, güç, vicdan gibi değer ve becerileri içermesi gerektiğini belirtirken

antidemokratik söylem ve eylemlerin, kaba kuvvetin, baskının, kişisel çıkarların, kavga ve dövüşün olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. K13:

3. Politik katılım hangi değerleri içermelidir?	Politik katılım neleri içermemelidir?
Hesgari	Kaba bir dil
Söğürçü	Komüniteyi dinlememe
Saygı	Baskının dışındaki saygılı olma
Konuşma becerisi	Kötü konuşma

K14:

Politik katılım hangi değerleri içermelidir?	Politik katılım neleri içermemelidir?
Hesgari	Anti-demokratik
Saygı	Saldırganlık
Mizah + Empati	Ötekileştirme
Demokrasi	Baskı

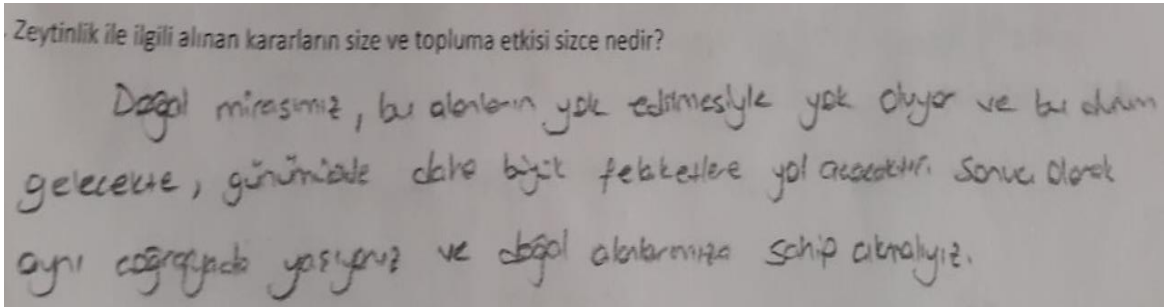
Katılımcılar zeytinlik yasa tasarısı ile ilgili olarak medya, güç ve politik kavramları ile ilişki olarak görüşlerini belirtirlerken insanların politik konulara katılım sağlayabilmek için sosyal medyayı kullandıklarını ve güçlerini kullanarak politik kararlar üzerinde bir etkiye sahip olduklarını, farkındalık yarattıklarını, medyanın politik olay ve durumları halka ilettiğini belirtmişlerdir. K1: “Zeytinlik yasa tasarısında medya araçlarından Twitter ile birçok sanatçı tepki göstererek politik katılım sergilemiştir. Birçok kitleye sahip olma gücüne sahip bu sanatçılar farkındalık yaratmıştır.” K2 de aynı görüş doğrultusunda ek olarak medyanın yaşanan politik durum ve olayları halka ilettiğini de belirtmiştir:

4. Zeytinlik düzenlemesini içeren yasa tasarısı ile ilgili olarak “Medya, güç ve politik katılım” kavramlarını ilişkilendirecek bir paragraflık bir yazı yazınız.

Zeytinlik yasa tasarısına karşı Tarkan, Fırat Doruk, Yıldız Tilbe vb. ünlüler başta olmak üzere düşüncelerini ve tepkilerini ortaya koyarak “politik katılım” sergilemişlerdir. Binali Yıldırım Zeytinlik yasa tasarısının gerekliliğini kendi kapıda halka duyurarak güçlü yasa tasarısı lehinde kullanmış. Medya da bu olayları halka aktarmada önemli bir unsur. Medya sayesinde bir kişinin düşüncesi kısa bir zamanda milyonlara ulaşarak politik katılımdaki görüşlerini geniş bir kitleye ulaştırabiliyorlar.

K13 eleştirel bir tavır ile yasa tasarıları oluşturulduğunda halkın isteklerinin dikkate alınmasını, gücün doğru ve adaletli kullanılmasını, medyanın da haberleri en doğru şekilde yansıtması gerektiğini belirtmiştir: *“Bir yasa tasarısı oluşturuluyorsa bu olaya halkın politik katılımı da söz konusu olmalıdır. Yasa tasarısını yapanlar da ellerindeki gücü en doğru ve adaletli bir şekilde kullanmalıdır. Medya da olayı en doğru şekilde yansıtmalıdır.”* K14 de toplumdaki sanatçıların güçlerini kullanarak sosyal medyada politik katılım sağlamasını belirtmiştir: *“Toplumun sanatçıları güçlerini medya aracılığıyla kullanarak politik katılım sergilemişlerdir”*

Katılımcılar empati kurarak politik katılım sergileyen katılımcıların yaşanan olay karşısında üzülen ve vicdani sorumluluk taşıyarak hareket ettiklerini, çevreyi korumak istediklerini belirtmişlerdir. K18: *“Haksızlığa uğradıklarını, ortada bir yanlış olduğunu düşünerek tepki vermiş olabilirler.”* K1: *“Doğaya vicdanları ile saygı duydukları için, üzüldükleri için twitter üzerinden tepki vermişlerdir.”* K10: *“Hayal kırıklığı içinde tepki vermiş olabilirler. Zeytin ağaçları, zeytinlikler doğanın bir unsurudur.”* Katılımcılar doğa üzerinde odaklanmışlardır ve bu durum politik kararın/olayın topluma etkilerini belirttiklerinde de doğa ile ilişkilendirerek cevaplandırmışlardır. K1 örneği üzerinden bakıldığında zeytinliklerin kesilmesi, alanlarının imara açılması ile daha büyük sorunların olacağını belirtmiştir:

Katılımcılar, özgür düşünme değeri üzerinde de politik düşünme ve katılım sergilemişlerdir. Sanatçı Tarkan'ın sosyal medyada politik katılım sağlayarak kullandığı *“Bir ülkenin en büyük nimeti, değeri onun doğasıdır. Zeytin ağaçları Anadolu'nun hazinesidir, belleğidir. Rant için zeytin ağaçlarına kıymayın.”* Sözlerine Bakan Sayın Faruk Özlü'den gelen *“Tarkan'ın zeytinlikleri mi varmış, ne yapacaktı zeytinlikleri? Tarkan'ı seviyoruz. Tarkan şarkılarını söylesin.”* yanıtını katılımcılar eleştirel bir şekilde ele almıştır. K20 durumu eleştirirken adalet değeri üzerinde durmuştur: *“Bakan bu cümleleri kullanarak*

Tarkan'ı aşağılamıştır. Elindeki gücü kullanarak politik katılım sergileyen Tarkan'ı adaletsiz bir şekilde susturmuştur.” K14 ise demokrasi, adalet, hoşgörü ve özgür düşünceye saygı değerleri üzerinden politik katılım sağlamıştır: “Bakan Özlü (nün) sanatçıya yönelttiği bu eleştiri antidemokratik bir eylemdir. Bir sanatçıyı toplumda ayırmak, toplum ve birey ilişkilerini yok saymak demokratik değildir. Bakan Özlü, sanatçının görüşlerine saygı ve hoşgörüyle yaklaşmamıştır.” K13 : “Tarkan'ın da diğer insanlar gibi düşüncesini özgürce ifade etme hakkı vardır.” ifadeleri ile özgür düşünce üzerinde durmuştur. K17:

Tarkan özgür düşüncelerini söyleyerek demokratik katılım hakkını kullanmıştır. Bakan ise demokratik haklara karşı bir tutum içinde bulunmuştur. Göz sahipleri, göçlerini halkın ifade özgürlüğüne karşı kullanmamalıdır.

K18 demokrasi, özgür düşünce, hoşgörü ve adalet değerleri bakımından şu ifadeleri kullanmıştır:

Demokrasilerde kişiler fikirlerini dürce ifade edebilirler. Tarkanın kişisel görüş belirtmesi anayasal bir haktır. Bakanın Tarkanın kişisel görüşünü eleştirmesi hoşgörü ve adalet bağlamında doğru değildir.

Katılımcılar kavramlar bilgisi olarak genel olarak ülke yönetimini bir ülkeyi adalet, hoşgörü, demokrasi, özgür düşünce, eşitlik gibi değerlere uygun bir şekilde yürütme işi olarak görmekte ve yöneticilerin de bu özelliklere sahip, güvenilir, vicdanlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. K1: “Ülke yönetimi, ülkeyi, halkın refahını sağlamak amacıyla demokratik adil bir şekilde yönetmesidir. Yöneticiler ise güvenilir, adil vicdan sahibi olmalıdır.” K2 adalet, eşitlik, demokrasi değerlerinin yanı sıra özgür düşünceye de yer vermiştir ve çıkarılacak yasalarda toplumun da düşüncelerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir:

Ülke yönetimi toplumun adaletli bir şekilde, yönetmek. Ülkeyi yönetenler demokratik olmalı, herkese eşit bir şekilde yaklaşarak toplumun düşüncelerini dikkate almalıdır ve çıkaracağı yasaları ona göre çıkarmalıdır.

K3 de ülke yönetiminin adalete dayalı, gücü doğru bir şekilde kullanmayla ilişkilendirmiştir. Yöneticilerin sadece bir kitleye değil herkese hitap etmesi gerektiğini belirtmiştir. K7'ye göre ülke yönetimi halkın seçtiği kişilerin ülkeyi yönetme işidir. Yöneticiler halk iradesi ile başa geldiği için halkın tepkisine saygı göstermeli ve düşüncelerin özgürce belirtilmesine izin vermeleri gerektiğini belirtmiştir.

4.2.6. “Adalet Yürüyüşü Bir Hak mıdır?” Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinliğin bilgi, beceri ve değerler kapsamında çok iyi olduğu görülmektedir. Etkinlikte tüm katılımcıların çok iyi bir şekilde yazılı politik katılım sergilerken politik düşünme becerisini daha eleştirel bir şekilde kullandığı görülmüştür. Adalet yürüyüşünün niçin yapıldığını eleştirel bir şekilde ele alarak bu yürüyüşün sebeplerini belirtmişlerdir. Alınan kararların toplumu etkilediği ve toplumda politik katılım sağlanmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu hoşgörülü, saygılı bir şekilde politik düşüncelerini belirterek politik katılım sağlamış ve bu politik katılımı sağlarken yürüyüşün nedenlerini dile getirirken adalet değerini vurgulayarak politik düşünme becerisini kullanmışlardır. Bazı katılımcılar da sebepleri dile getirirken adalet yürüyüşünü yapanların gözüyle bakarak durum üzerinde politik katılım ve politik düşünme becerilerini kullanmışlardır. K9 adalet yürüyüşünün nedenini empati kurarak şöyle belirtmiştir: “*Politik katılım sağlayarak yönetimin kararına karşı çıkmak. Adalet olmadığını düşündükleri için adaleti sağlamak istemişler ve yürüyüşün çözüm olabileceğini düşünmüşler.*” K15: “*Genel olarak ülkede yaşanan haksız durumlar olduğunu düşünen insanların ortak bir şekilde adalet araması.*” olarak ifade etmiştir.

19 katılımcıdan on beşi şiddet içermeyen ve adalet, hak arayışını amaçlayan böyle bir yürüyüşe katılarak politik katılım sergileyebileceğini belirtirken Adalet Yürüyüşü’nün yapılmasına katılmayan ya da bu politik katılımı desteklemeyen görüşteki insanların neler

hissetmiş olduğu ile ilgili katılımcıların empatik davranışlar sergileyebildikleri görülmüştür. Bu yürüyüşün yapılmasını destekleyen K2 görüşleriyle empatik yaklaşıma çalışmış ve önyargılı bir tavır da sergilememiştir:

Bu yürüyüşün gereksiz olduğunu düşünmüş olabilirler. Adaletin sokakta yürüyerek değil mecliste aranması gerektiğini savunarak bu yürüyüşü gerçekleştirenlere öfke duyabilirler. Ya da farklı siyasi görüşten de olsa böyle bir hareketin sesimizi duyurmak, adalet kavramını topluma daha da empoze etmek ve bir takım değişikliklere sebep olunabilir yönünden de düşünmüş olabilirler, kendilerinin de birsey yapması gerektiği bilinci uyandırabilir.

K9 karşıt görüşe sahip insanların yürüyüşü uygunsuz bulduğunu ve ortamı gerdiğini düşünebileceklerini belirtmiştir: “Yürüyüşün uygunsuz olduğunu, bir nevi ortamı gerdiğini ve karıştırdığını düşünmüştür.” K11 de insanların sinirlenebileceğini belirtmiştir: “Sinirlenmiş ve gereksiz bulmuşlardır.” K17 etkinlik kapsamındaki videolardaki adalet yürüyüşüne yönelik olumlu eleştiriye işaret Adalet Yürüyüşü’ne katılanların 15 Temmuz Darbe gecesinde de meydanlarda olabileceğini belirtmiştir:

Karşıt taraftan gelen asıl yanıt, yürüyüşü yapanların darbe gecesini nerede olduğunu. Belki de adalet yürüyüşüne katılan insanlar da o gece meydanlardaydı bunu hiç düşünmediler.

Gücün kullanımına yönelik bilgi kapsamında katılımcılar bir parti liderinin gücünü demokratik ve kitleyi harekete geçirecek, dikkat çekebilecek şekilde kullandığını belirtmiştir. K17 Sayın Kemal Kılıçdaroğlu’nun elindeki güç sebebiyle medyada ses getirdiğini ve belirli bir kesimden olan insanları etrafında toplayabildiğini belirtmiştir. Bu noktada toplum üzerindeki etkiden de bahsetmiştir: “Medyayı ve bir kesim insanı gücü sayesinde etrafında toplamıştır. Başka bir insan bu gücü olmadığı için dikkat

çekmeyebilirdi.” K18 demokratik olması üzerinde durmuştur: “Şiddet ve baskı yoluna gitmemiş. Protesto ve yürüyüş yapma hakkını kullanmıştır.” K20 toplumu harekete geçirme yönünde görüşünü gücünü kullandığını belirtmiştir: “Bir siyasi partinin lideri olarak toplumun önüne geçmiş ve adalet yürüyüşünü başlatmıştır.” K5 de gücün demokratik bir şekilde kullanıldığını, hak ve düşüncelerin, eleştirilerin demokrasiye bağlı kalarak şiddet içermeyen bir katılım ile kullanıldığını belirtmiştir:

Aslında bir muhalefet lideri olarak olması gerekeni gerçekleştirmiştir. İnsanların harekete geçebilmesi için kendi haklarını ve düşüncelerini dile getirebilmeleri için bir lider gerekliydi ve lider de halkın hükümete olan eleştirilerini dilekate olarak demokratik, pasif bir şekilde yürüyüşle desteklemiştir.

Yalnızca K20, Sayın Kılıçdaroğlu’nun gücünü demokratik kullandığı halde başına buyruk hareket ettiğini de belirtmiştir. Yasal olarak izin alınmaması gereken ancak güvenlik açısından güvenlik kuvvetlerine bilgilendirilme yapılması gereken politik katılım sergilemenin, yasal olarak izin ile gerçekleştirilmesini düşünerek Sayın Kılıçdaroğlu’nun sergilediği politik katılımı başına buyruklu olarak belirtmiştir: “Literatürde yürüyüş yapmak yasal izinlerle yapılır. Sn. Kılıçdaroğlu bu yolların hiçbirine başvurmadan başına buyruk hareket ederek yürüyüşünü gerçekleştirmiştir.”

Medya ve politika ilişkisi açısından bakıldığında katılımcılar medyanın politik olayları taraflı bir şekilde yansıttığı gibi taraflı da yansıtabildiğini; medyanın tuttuğu tarafa ya da siyasi görüşe göre haberleri ele aldığı belirtmişlerdir. K1 medyada tarafsız haber yapanların olduğu gibi tarafsız yayın yapanların da olduğunu belirtmiştir:

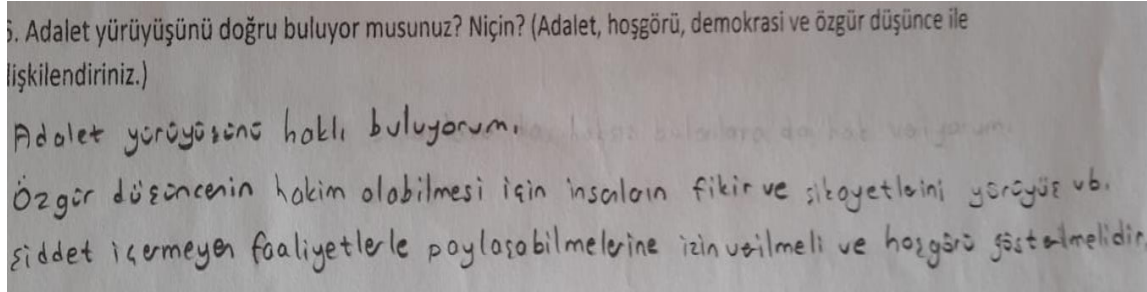
Medya, Adalet yürüyüşü ile ilgili haberleri sizce nasıl yansıtmıştır?

→ Tarafsız olduğu gibi yansıtan olduğu gibi, bir siyasi yayın organı olarak da taraflı haber yapan da olmuştur.

K16 da gazetelerin/medyanın politik haber ve durumu tarafsız yansıtabileceğini anca taraflı da yaratabileceğini belirtmiştir ve bu nedenle de yandaş medya kavramının var olduğunu belirtmiştir: *“Taraflı ve tarafsız. İki şekilde yansıtan kanal/gazeteler var. ‘Yandaş medya’ kavramı bu yüzden ortaya çıkıyor”*. K2’ye göre iki farklı görüşte olan medya olayı halka iletirken kendi görüşlerine uygun bir şekilde ele almaktadır. Diğer bir medyanın sahip olduğu siyasi ideolojiye göre taraflı yayın yaptığını belirtmiştir: *“Adalet yürüyüşü yanlısı olan medya bu yürüyüşü onlar açısından değerlendirerek halkın sesi olmaya çalışırken Adalet Yürüyüşü’nü gerçekleştirenlerle zıt fikirlerde olan bir başka medya grubu da bu yürüyüşün adalet yürüyüşü olmadığını, yürüyüş esnasında birçok adaletsiz olaya sebebiyet verdiğini, adaletin böyle aranmaması gerektiğini söyleyerek Adalet yürüyüşünü halka çarpıtarak anlatmıştır.”*. K13 medyanın sahip olduğu politik görüşe göre adalet yürüyüşünün yalnızca güzel yönlerini ya da yalnızca kötü yönlerini gösterdiğini belirtmiştir: *“Yanlı medya olduğu için bazı haberlerde güzel yönleri vurgulanmış. Bazı haberler ise kötü yönleri açığa çıkarılmış. Medya taraflı davranmıştır.”* Bazı katılımcılar da K8 gibi etkinlikte yer alan medya kanallarının isimlerini vererek görüşlerini belirtmiştir. K8 etkinlikte yer verilen haber kanallarından örneklerle medyanın kendi görüşüne göre haber yaptığını belirtmiştir: *“Fox ve Halk Tv yürüyüşü destekler nitelikte haber yaparken Beyaz Tv provokasyon olduğunu söylemiş. Yani herkes kendi görüşüne göre medyaya lanse etmiş”* K10 da aynı ifadeleri farklı televizyon kanalı üzerinden belirtmiştir: *“Bazı medya unsurları taraflı bir şekilde olayı halka yansıtmışlardır. Örneğin Show Tv tarafsız, olayı olduğu gibi yansıtmıştır ancak Beyaz Tv iktidar yanlısı bir tutum sergilemiştir.”*

Katılımcılar adalet yürüyüşünü politik düşünerek değerlendirirken hoşgörü, adalet ve özgür düşünme kapsamında eleştirel bir şekilde ele almıştır. Katılımcılar hoşgörünün, adaletin ve özgür düşünmenin önemini vurgulamışlardır. K7 etkinlikte yer alan eleştirilerden biri olan yürüyüşün trafik sorunlarına sebep olması durumuna değinerek bu yürüyüşün bir hak olduğunu; özgür düşüncenin ifade fırsat tanıdığını ve bu durumun hoşgörülü bir şekilde karşılanması gerektiğini belirtmiştir: *“Yürüyüş barışçıl bir eylemdir. Trafik sorunları dışında bir sorun teşkil etmez. Demokratik bir haktır. Kişiler özgür düşünce düşüncelerini ifade edebilmelidir. Diğer düşünceye sahip insanlar bu yürüyüşe hoşgörülü yaklaşmalı.”* K8 de adalet, hoşgörü, saygı ve özgür düşünce üzerinde durmuştur. Adalet için insanların özgürce düşüncelerini hoşgörü ve saygı ile belirtebileceklerini belirtmiştir: *“Bana kalırsa siyasi parti olacaksa illa o zaman tüm parti liderleri gelmeli. Ama olması zorunlu değilse halkın buna kendi kendine dikkat çekmesi gerekirdi. Ben doğru veya yanlış şeklinde*

değerlendirmiyorum. Ama 'adalet' için yürümek evet, doğru. Bu doğrultuda hoşgörü ve saygı çerçevesinde görüş belirtmek, 'özgür düşünceye' yer vermek gerekir." K15 de benzer fikirleri dile getirmiştir:

Yazılı olarak politik katılım sağlayan katılımcıların incitici ya da sert bir politik dil kullanmadıkları da görülmüştür. Hoşgörü, saygılı bir şekilde yazılı bir politik dil kullanmışlardır.

4.2.7. Meclis Canlandırması Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgür düşünceye saygı

Etkinliğin bilgi, beceri ve değerler boyutunda ele alındığında genel olarak çok iyi olduğu görülmektedir. Katılımcılar tüm sorulara cevap verirken bir politik konu üzerinde yazılı olarak politik katılım davranışını sergilemişlerdir. Yönetim kavramı ekseninde etkinlikteki sorulara eleştirel bir şekilde yaklaşmış, meseleyi değerlendirmiş ve ülkeyi yöneten bir yöneticinin ya da kendilerini temsil eden milletvekillerinin gücü nasıl kullanması gerektiği, hangi değerlere ve becerilere sahip olması gerektiği, sahip oldukları özelliklerin ya da tutum ve davranışlarının topluma/vatandaşa etkisi, vatandaşlar ile nasıl bir iletişim halinde olması gerektiği, medya ile olan ilişkileri bu etkinlikte değerlendirilmiştir. Meclisten hemen her bir partiden milletvekillerinin birbirleri ile olan ilişkileri, tartışmaları içeren medya haberleri izletilmiştir. Dersin ikinci yarısında ise rol oynama ile katılımcılar kendilerine göre

isimlendirdikleri parti gruplarını ve seçtikleri konuları meclis kürsüsünde canlandırırken olan ve olması gereken durumu ortaya koymuşlardır.

Katılımcılar ülkede yönetimi kapsamında politik katılım sergileyerek kendilerini temsil etmeleri için seçtikleri milletvekillerinin gücünü/yetkisini mecliste demokratik şekilde hoşgörülü, diğer milletvekillerine ve düşüncelerine saygılı bir şekilde, empati kurarak, kullandığı dile de dikkat ederek kullanması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar politik düşünme becerisini kullanarak eleştirel bir şekilde politik katılım sergileyerek fikirlerini belirtmişlerdir. K4 sınıftaki canlandırmada iktidarı canlandıran “Yeni Hürriyet Partisi”nin lideri olan K17’den de örnek vererek düşüncelerini belirtmiştir: *“Mecliste milletvekilleri kürsüde gücünü aslında hoşgörülü, adaletli, empati şeklinde kullanmalıdır. Örnek verilecek olursa iktidar partisi mesela K17 iktidar olduğundan dolayı gücünü baskı yönünde kullandı. Bu gerçek hayatta mecliste böyledir. Burada yanlış bir tutum sergilenmiştir. Muhalefet partiler ise söz alırken bence iktidara sürekli eleştirmemelidir. Burada çözüm odaklı olmalıdır. Adalet, eşitlik, hoşgörü çerçevesi içinde yani demokratik şekilde kullanmalıdır.”* K9 da gücün nasıl kullanılması gerektiğini belirtirken empati, saygı, hoşgörü üzerinde durmuştur: *“İnsanların düşüncelerine saygılı, empati gücü gelişmiş, karşıt düşünceler karşısında saygınlığını koruyabilmeli.”* K10 Yeni Hürriyet Partisi başkanı K17’nin rolünü baskıcı, yanlış bir politik dil kullanan bir lider olarak değerlendirmiş ve gücü baskıya dönüştürmemek, hoşgörülü olmak ve politik dili doğru kullanmak gerektiğini belirtmiştir:

1. Mecliste milletvekilleri, kürsüdeki yetkisini/gücünü nasıl kullanmalı?
 Diğer milletvekillerine, partilere baskı yapmamalı. Karşısındaki kişilere saygı ve hoşgörü çerçevesinde cevap vermeli, üslubuna dikkat etmeli. İktidardaki diğer partiler ezici, aşağılayıcı bir üslup kullandı. Baskıcı tavrı bir milletvekiline yakışmaz. Kürsüde hoşgörülü bir tavır sergilenmeli. Gücü baskıya dönüştürmemeli.

K16 da gücün demokrasiye, hoşgörüye dayalı olarak kullanılması gerektiğini belirtirken milletvekillerinin kullandığı dile dikkat etmesi ve dilini hoşgörü, özgür düşünce ile kullanması gerektiğini belirtmiştir: *“Kendini dinletebilmeli ama dilini hoşgörü çerçevesinde, düşünce özgürlüğü temelinde oturtmalıdır. (...) mecliste yaşananlar objektif bir şekilde ve tüm şeffaflığı ile vatandaşa anlatılmalı. Milletvekili elindeki güç (düzeltme: gücü) hoşgörü ile kullanılmalı.”* K1 de adalet ve dürüstlük değeri üzerinde durarak milletvekillerinin milli ve toplumsal menfaatleri düşünerek gücünü kullanmaları gerektiğini

belirtmiştir: *“İçinde bulunduğu ülkeyi, kendi çıkarları ve menfaatlerden uzak bir şekilde adaletli, dürüst ve toplum yararına kullanmalıdır.”*

Katılımcılar ülke yönetiminde kendilerini temsil eden milletvekillerinin sahip olması gereken özellikleri belirtirken milletvekillerinin hoşgörü, adalet, özgür düşünce, saygı, dürüstlük, güvenilirlik gibi değerlere; empati, politik dili doğru kullanma, problem çözme ve temsil ettiği vatandaşlar ile sağlıklı iletişim kurabilme gibi becerilere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. K1 adalet, hoşgörü, vicdan, dürüstlük, şeffaflık ve güvenilirlik gibi değerlere ve empati becerisine sahip olarak vatandaşlarını dinleyen bir milletvekili olması gerektiğini belirtmiştir: *“İnsani değerlere, vicdana, hoşgörüye ve adalete. Çünkü vicdanı ile hareket eden insan adaletli de olur. Beni temsil eden insanın da dürüst olması, her şeyin şeffaf ve güvenilir olmasını sağlar. (...) Milletvekilleri vatandaş dinlemeli ve kendini onlardan üstün görmemelidir. Hoşgörü ve empati çerçevesinde bir iletişim sağlanmalıdır.”* K3 de benzer ifadeler ile *“Hoşgörülü, adaletli, empati kuran biri. (...) Halka inmeli, halkla iç içe olmalı, sorunlara çözüm getirmeli”* demiş ve problem çözebilme becerisine sahip olmasını da özellikler arasında belirtmiştir. K4 de benzer ifadeler kullanmıştır: *“Beni temsil eden milletvekilleri kesinlikle her canlının haklarını savunan değerlere dikkat etmelidir. Adil olmalı, kendisini temsil ettiği milletin yerine koymalıdır. Hoşgörü, özgürlük değerlerine dikkat etmelidir. (...) Bir ülke yönetiminde vatandaşlar ve milletvekilleri arasında kesinlikle saygı, özgürlük çerçevesi içinde iletişim sağlanmalıdır. Bir vatandaş politik katılım bağlamında yani politik katılım sağladığında bu iletişim sağlıklı bir şekilde, özgürce olmalı.”* K5 değerler üzerinde durmuş ve sorunları çözme becerisine sahip olup halkın içine karışabilen milletvekillerinin olması gerektiğini belirtmiştir: *“Milletvekili, topluma örnek olabilecek şekilde hoşgörü ve saygı çerçevesinde hareket etmelidir. (...) Milletvekili, toplumda var olan sorunlara çözüm odaklı yaklaşarak meclise taşınmalıdır. Demokratik, laik, evrensel insan hakları, hayvan haklarına yönelik hareket etmelidir. Milletvekili halkın arasında karışmalı.”* K19 ise saygı, hoşgörü, empati ve politik dili doğru kurabilme üzerine fikirlerini belirtmiştir: *“Savunduğu düşünceleri, fikirleri sakın bir üslup ile söylemeli ve kendisine yöneltilen eleştirileri söz kesmeden dinlemeli, empati kurma yeteneğine sahip olmalıdır.”* Milliyetçi Hareket Partisi’ne mensup olan K8 ise benzer özellikleri belirtmiş ve özellikle milli duygulara değer ve önem vermenin üzerinde durmuştur. Millet olabilmek adına milletvekillerinin milli duygulara önem vermesi gerektiğini, vatandaşların sorunlarına kulak vermeleri gerektiğini ve hoşgörülü olmaları gerektiğini belirtmiştir:

Ülke yönetiminde seni temsil eden milletvekili hangi değerlere dikkat etmelidir? Niçin?

Hoşgörü.
Eşitlik ve adalet.
Saygı.
Millî duygular. ★★
Özgürlük.

Hoşgörü, saygı olmazsa hiçbir şeyin usulüne z-
millî duyguları önem vermezse "millet" bir
arada kalamaz.

milletvekilleri vatandaşlara istten bakmalı, onların sözlerine /dilelerine,
sorum ve isteklerine kulak vermelidir. Hoşgörü olmalıdır arada.

Katılımcılar milletvekillerinin/yöneticilerin aldıkları kararların ya da sergiledikleri davranışın topluma/vatandaşa olumlu ya da olumsuz etkisinin olabileceğini belirtmiş ve empati kurarak vatandaşların duygularına da etki edebileceğini belirtmişlerdir. K4 olumlu ve olumsuz etkilerin olabileceğini ve etkisine göre vatandaş mutlu hissettirebileceği gibi mutsuz da hissetmelerine sebep olabileceğini belirtmiştir: *"Milletvekilleri(nin) aldıkları kararlar kesinlikle vatandaşları olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Vatandaşlar hakkında olumlu kararlar alındığında bu vatandaş iyi bir etkiler, mutlu hissettirir. Bunun aksi de söz konusu."* K7 de kararların vatandaşları memnun edebileceği gibi memnun etmeyebileceği üzerinde de durmuştur. Memnun edici olmayan kararlar karşısında demokratik yollarla tepki gösterilmesine yani politik katılımın sağlanmasına yol açacağını belirtmiştir: *"Alınan kararlardan memnun olunan ve olunmayan olarak ayrılır. Memnunsu mutlu eder, sevinirim. Beğenmediğim bir karar ise tepkimi demokratik yollarla gösteririm."* K9 da hem olumlu hem de olumsuz olarak etkileyebileceğini; olumlu açıdan vatandaşların mutlu, huzurlu hissedebileceğini; olumsuz etki bakımından toplumda kargaşaya sebep olabileceğini belirtmiştir: *"Olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Vatandaşın görüşlerine, tutumlarına uygun kararlar alındığında bu insana güven, mutluluk, huzur verirken düşüncelerine zıt bir karar alınması karşıt tepkilere, kargaşaya yol açar:"*. K19 da vatandaşların istekleri doğrultusunda kararlar alınıp hareket edildiği takdirde vatandaşları olumlu etkileyeceğini ve mutluluk hissi uyandıracacağını belirtmiştir: *"Milletvekilleri, vatandaşların önerilerini dikkate alarak adımlar atıyorsa vatandaşlar da bu durumdan mutlu olur ve fikirlerinin mecliste önemli olduğunu ve halkı yönetiminde etkili olduğunu, söz sahibi olduğunu gösterir."* K8 eşitlik ve adalet üzerinde durarak herkesi memnun eden kararların olmaması durumunda

vatandaşı mutsuz edeceğini ve ülkeyi olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir: “*Alınan doğru bir karar vatandaşı da memnun eder ancak sadece belli kesimi tatmin edecek bir karar hem vatandaşı kötü hissettirir hem ülkeyi olumsuz etkiler*”. K5 de olumsuz etki üzerinde durmuş ve vatandaşın adalet duygusuna zarar verilebileceğinden ve kullanılan politik dildeki ayrıştırıcı söylemlerin olması durumunda toplumda ayrışmaya sebep olabileceğini belirtmiştir:

1. Milletvekillerin aldıkları kararlar sizce vatandaşları nasıl etkileyebilir? Vatandaşa ne hissettirebilir?
 - Vatandaşın adalet duygusuna, alınan kararlar zarar verebilir. Milletvekillerinin ayrıştırıcı söylemleri toplumda ayrışmaya sebep olabilir.

Katılımcılar milletvekilleri/yöneticilerin medya ile ilişkisinin nasıl olması gerektiği konusunda eleştirel bir şekilde yaklaşp politik katılımında bulunmuşlardır. Katılımcılar milletvekillerinin medyayı tarafsız ve aktif bir şekilde kullanarak halka ulaşmaları gerektiğini, olup biteni medya aracılığı ile halka iletmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. K1 milletvekili ya da yöneticilerin taraflı medyadan uzak durmaları gerektiğini, olanı olduğu gibi halka iletmeleri gerektiğini belirtmiştir:

→ Yanlı bir medyanın ziyade şeffaf ve tarafsız bir medya ile ilişki kurulmalı. Çünkü olan şeyler bir şekilde vatandaşa ulaşır ve bunun sonradan açık alınmasındansa yapılan her şey düzeste paylaşılması gerekir.

K7 milletvekillerinin değerler kapsamında karar alıp medya aracılığı ile seçmen kitleye ulaşması gerektiğini belirtmiştir: “*Saygı ve sevgi çerçevesinde kararlar alıp seçmene değer vermeli. Medyayı seçmen kitleye ulaşmak için kullanmalı*.” K9 mecliste diğer bir ifade ile siyaset ortamında gerçekleşen politik durum ve olayları olduğu gibi medya aracılığı ile halka iletmeleri gerektiğini belirtmiştir: “*Milletvekilleri ve yöneticiler meclis içinde olup bitenleri tarafsız bir şekilde medyaya aktarabilmelidir ki vatandaşlar yaşanan olaylara nesnel bir açıdan bakabilsin*.” K12 de K9 gibi halkın politikadan haberdar olabilmesi için milletvekillerinin medyayı aktif bir şekilde kullanması gerektiğini belirtmiştir: “*Medyayı aktif kullanmaları gerektiğini düşünüyorum. Halkın birçok konudan haberi olmalı*.” K11 de bu yönde fikir beyan ederek halkın medyaya yansıyan politika kapsamında karar vereceğini belirtmiştir: “*Kaliteli bir ilişki kurmalıdır çünkü halkın görüp karar verdiği mekanizme*

medyadır.” K14 milletvekillerinin medyayı kullanırken tarafsız ve aktif olması gerektiğini belirtmiştir: “Tarafsız ve aktif olunması gerekiyor.” K3 milletvekillerinin medyayı kullanırken taraf tutmaması gerektiğini adaletli olması gerektiğini belirtmiştir: “Olmayı gerekeni yansıtmalı. Taraf tutmamalı. Adaletli olmalı.” K15 milletvekillerinin/yöneticilerin medya üzerinde baskı kurmaması gerektiğini belirtmiştir:

5. Milletvekilleri ve yöneticiler medya ile nasıl bir ilişki kurmalıdır? Niçin?

Medya, yöneticilerin etkisi ve baskısı altında kalmamalıdır,
Objektif bir şekilde iş yürütülmelidir,
Medyaya kısı emredici tutum söylenelemelidir,

4.2.8. Dünyada Yönetim Şekli Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

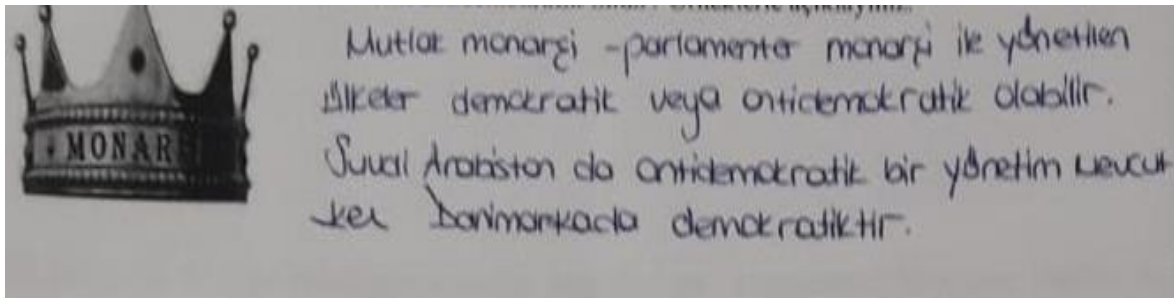
Bilgi: Ülke yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Etkinlikte bilgi, beceri ve değerler açısından değerlendirme yapıldığında öğrenci çalışma kağıtlarının çok iyi olduğu görülmektedir. Politik düşünmenin, yazılı olarak politik katılımın, empatinin ve yazı dili ile politik dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Her bir katılımcının mutlaka düşüncelerini dile getirirken hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce değerlerine ve bunların önemine yer verdiği görülmektedir. Katılımcılar yönetim kavramı çerçevesinde bir ülkenin yönetim şeklinin monarşi olmasının o ülkenin antidemokratik olduğunu göstermediğini belirtmiştir. Etkinliklerde de yer aldığı gibi çalışma kağıtlarında mutlak monarşi olan Suudi Arabistan ile İngiltere ve Danimarka gibi Parlamenter Monarşi ülkeleri verilerek önem olanın yönetim şekline ziyade demokrasi ile olan ilişkisinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. K1 monarşi ile yönetilen her ülkenin antidemokratik bir şekilde yönetilmediğini, geleneğe sahip çıkmak amacıyla sembolik olarak bu yönetim şeklinin benimsendiğini belirtmiştir: “Her ülke için

antidemokratik diyemeyiz. Örneğin İngiltere’de sembolik olarak bir kraliçe bulunur. Ama demokratiktir. Örneğin Suudi Arabistan ise mutlak monarşi ve antidemokratiktir. Kadın-erkek eşitliği bulunmayıp demokratik olmayan bir ülkedir.” K13 de yönetim şeklinin nasıl kullanıldığının üzerinde durmuş ve örnek olarak şu ifadeleri kullanmıştır: “Örneğin İngiltere, Belçika, Danimarka gibi ülkelerde monarşi vardır. Lakin demokratik bir şekilde yönetilirler, mutlu ülkelerdir”. K18 de mutlak monarşi ile yönetilen ülkelerin antidemokratik ancak parlamenter monarşi ile yönetilen ülkenin demokratik olabileceğini belirtmiştir:

Katılımcılar gücün kullanımı ile ilgili devlet-yönetim şekli- gücün kullanımı ilişkisi doğru bir şekilde ele almışlardır. Katılımcılar, devletlerin yönetim şekillerini ve bu yönetimde gücün nasıl kullanıldığını belirtirlerken de cumhuriyet ile yönetilen ya da monarşi ile yönetilen ülkelerin gücü farklı bir şekilde kullanabildiklerini de doğru bir şekilde göstermişlerdir. İran İslam Cumhuriyeti’nin haberlerde yer alan özellikler kapsamında antidemokratik bir şekilde gücü kullandığını belirtirken Türkiye’yi de cumhuriyet ile yönetildiğini belirterek genel olarak gücü demokratik kullandığını belirtmişlerdir. Öte yandan monarşi ile yönetilen Suudi Arabistan’da gücün antidemokratik bir şekilde ele alındığını belirtirlerken parlamenter monarşi ile yönetilen Danimarka ve İngiltere’de ise gücün demokratik bir şekilde kullanıldığını belirtmişlerdir. K18:

2. Aşağıdaki devletlerin yönetim şekli nedir ve bu yönetim şeklinde güç nasıl kullanılmaktadır?

Devlet	Yönetim Şekli	Gücün nasıl kullanıldığı
İran	Mutlak monarşi	Anti Demokratik
İngiltere	Parlamenter monarşi	Demokratik
Danimarka	Parlamenter monarşi	Demokratik
Suudi Arabistan	Mutlak monarşi	Anti demokratik
Türkiye	Cumhuriyet	Demokratik

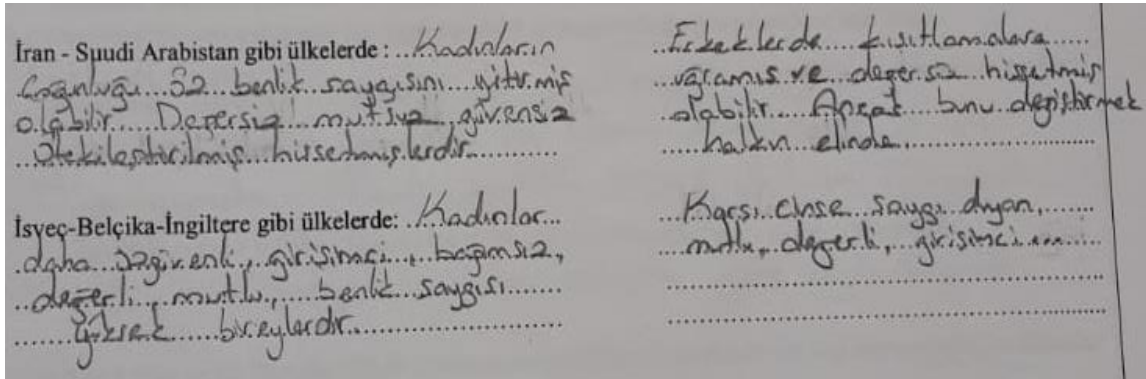
K20:

2. Aşağıdaki devletlerin yönetim şekli nedir ve bu yönetim şeklinde güç nasıl kullanılmaktadır?

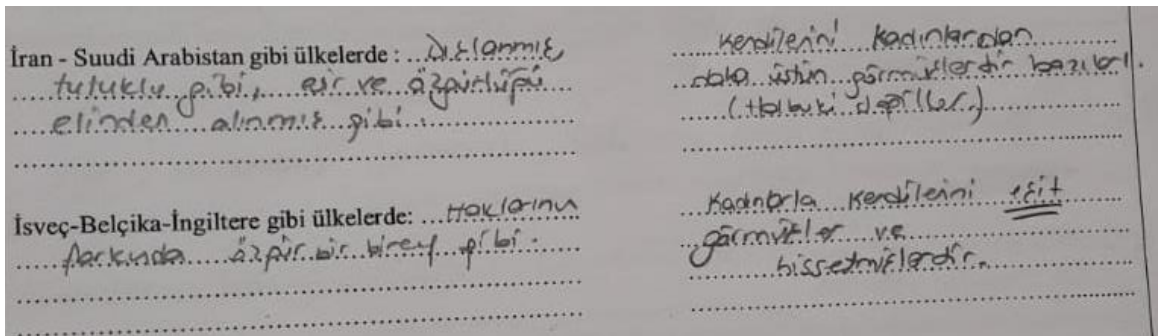
Devlet	Yönetim Şekli	Gücün nasıl kullanıldığı
İran	Cumhuriyet	Antidemokratik
İngiltere	Parlamenteer monarşi	Demokratik
Danimarka	" "	Demokratik
Suudi Arabistan	Mutlak monarşi	Antidemokratik
Türkiye	Cumhuriyet	Demokratik

Politik olay ve kararların topluma olan etkilerini katılımcılar empati becerisini kullanarak belirtmişlerdir. Demokratik değerleri benimsemeyen ülkelerde haklar noktasında kadınların olumsuz etkilendiğini, olumsuz duygulara sahip olduğun belirtilirken erkeklerin ise insan hakları kapsamında yanlış his ve düşüncelere sahip olabileceği belirtilmiştir. Ancak hakların eşit bir şekilde verilmesini savunan ülkelerde ise kadınların ve erkeklerin mutlu olabileceği, kendilerini iyi hissedebilecekleri, adalet ve eşitlik gibi değerleri benimseyen insanların olabileceği, toplumda ayrımcı duygu ve düşüncelerin var olabileceği belirtilmiştir. Katılımcıların monarşi ile ilgili tüm soruları cevaplarken Suudi Arabistan ve İran'ın yönetim şeklini antidemokratik bularak; İsveç, Belçika, İngiltere gibi parlamenteer monarşi ile kraliyetin sembolik olarak kullanıldığı ülkelerle ilgili kısımları ise demokratik bir yönetim şekli olarak kabul ederek cevaplamışlardır. K1'e göre yönetimde gücün antidemokratik kullanıldığı ülkelerde düşünce özgürlüğünün olmasına izin verilemeyeceği insanların cinsiyet bakımından kendilerini daha üstün görebileceğini belirtmiş ve demokratik yönetimlerde ise bu durumun aksi yönde gelişmelerin olacağını belirtmiştir: K1 mutlak monarşinin olduğu İran-Suudi Arabistan gibi ülkelerde kadının nasıl etkilendiğini *"düşünülmesine izin verilmediği için, kılık kıyafetine kadar karışıldığı için bir ülkede değersiz, mutsuz, kendini bir obje olarak görmüş ve hissetmiştir."* ifadelerini kullanmıştır. Bu ülkelerde erkekler için *"kendini kadınlardan daha üstün, daha yetenekli, akıllı hissetmiştir"* ifadelerini kullanmıştır. Kraliyetin sembolik olarak kullanıldığını belirttikleri ülkelerde parlamenteer monarşi ile kadın ve erkeklerin daha iyi, değerleri olan mutlu bireyler olarak hissedeceklerini belirtmiştir. K1 İsveç- Belçika- İngiltere gibi ülkelerde kadınların alınan kararlar doğrultusunda olumlu etkileneceğini belirterek şu ifadeleri kullanmıştır: *"kadınların erkeklerle eşitliği, ona verilen haklar sayesinde kendini güvende, kendini bilen ve güvenen, mutlu hissetmiştir."* Bu ülkelerdeki erkeklerinse kendisini üstün görmeyen, saygılı, eşitliğe ve adalete inan bireyler olduklarını düşüneceklerini belirtmiştir: *"Kendini*

üstün görmeyen ve kadının üzerinde ezici bir gücü olmayan ve kadına saygısı olan erkekler, eşit ve adaletli hissetmiştir.” K5 de antidemokratik olduğunu düşündüğü ülkelerde kadınların mutsuz ve ötekileştirilmiş hissedebileceğini empatik bir şekilde yansıtmış ancak parlamenter monarşinin olduğu ülkelerde ise kadınların olumlu etkileneceğini belirtmiştir. Erkeklerin de antidemokratik kabul ettiği ülkelerde alınan kararlar doğrultusunda olumsuz etkilenip mutsuz ve değersiz hissedeceklerini; demokratik olduğuna inandığı ülkelerde ise erkeklerin karşı cinse saygı duyan bireyler olabileceğini belirtmiştir:

K8 kadınların İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde dışlanmış, özgürlüğü elinden alınmış gibi hissedebileceğini; erkeklerinse kendilerini kadınlardan daha üstün görebileceğini belirtirken bu durumun doğru olmadığını da belirtme ihtiyacı duymuştur. Parlamenter monarşinin olduğu ülkelerde ise kadınların haklarını bilen özgür birey gibi davranıp hissedebileceğini erkeklerinse kadınlarla kendilerini eşit görüp eşit hissedebileceğini belirtmiştir:

Gazetede yer alan haberde “2017 yılında kadınların araç sürmesinin yasak olduğu tek ülke olan Suudi Arabistan Kraliyet Divanı yayınladığı kararnameyle o tarih itibari ile kadınların da ehliyet alarak araç sürmesine imkân tanınacağını duyurduğuna yönelik haberin bir bölümü ile ilgili durumu, eleştirel yaklaşım politik düşünme becerilerini kullanan katılımcılar, adalet ve özgürlük değeri kapsamında doğru bulmamaktadır. K1 haberde kadınların araç sürmesinin haram olduğunu belirten fetvaya da işaret ederek adalet, özgürlük

ve eşitlik kapsamında politik düşünme becerisi ile eleştirel yaklaşım yazılı bir şekilde politik katılım sergilemiştir: *“İnsani değerlerin yok sayıldığını ve bunu kadınların haklarının sınırlanmasıyla görüyoruz. Adalet ve eşitlikten söz edemeyiz çünkü erkekler bu hakka sahipken kadınlar sahip değildir. Özgürlük olarak kadınların bu hakkı sınırlandırılmıştır. En basit bir olay olan araç sürme bile bir kişinin ağzından çıkan bir fetva ile belirleniyor. Özgürlükten söz edemeyiz.”* K4 de politik düşünme becerisini kullanarak eleştirel bir tavır ve tutum ile değerler üzerinde görüşlerini belirtmiştir: *“Kadınların araç sürme hakkının bir kişinin ağzından çıkan sözlerle bağlı olmasını adalet değerleri kapsamında ele alacak olursak kesinlikle haksızlık söz konusudur. Çünkü bu hakkın bir kişiye bağlı olması ve bunun bir hukuka dayatılması adalet kavramı ile ters düşmektedir. (...) Özgürlük kavramı açısından bakacak olursak bence özgürlüğe ters düşmektedir. Zaten alınan kararda söz konusu bir özgürlük de bulunmamakta ve insani değerlere karşı olmaktadır. Çünkü özgürlükten söz edilecekse kişilerin hakları bir kişiye bağlanmaksızın yönetilen kişilere verilmelidir.”* K5 de alınan yanlış kararların topluma olumsuz etkisini vurgulayarak politik düşünme ve politik katılım becerilerini de kullanarak kadınların ötekileştirilmesi yani hoşgörünün olmamasıyla eşitlik, özgürlük, adalet değerlerinin zarar göreceğini belirtmiştir: *“Özellikle hakların erkek egemenliğinin elinde olması, kadınları toplumdan ötekileştirici kararların alınması eşitlik, özgürlük, adalet gibi değerleri zedeler ve toplumdaki zihniyet kötüleşir.”* K7 ise bu durumu politik bir şekilde ele alıp düşüncelerini dile getirirken adaletsizliğin ortadan kalkması için politik katılımın gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir: *“(…) adaleti sağlamak için politik katılımı bulunulması lazım.”* K12 kadınların araç sürmesinin haram olduğunu belirten fetvanın din ile ilgili olmadığını altında toplumsal ayrımcılığın olduğunu eleştirel-politik düşünme becerisini kullanarak belirtmiş ve bu durumun adalet ile ya da özgürlük ile kesinlikle ilişkili olmadığını, kadınlara geç de olsa araç kullanma haklarının verilmesinin güzel olduğunu ifade etmiştir: *“Kesinlikle adalet ve özgürlük kavramlarından bu paragrafta bahsedemeyiz. Bütün bir devleti ilgilendiren ki araç kullanmak bir ihtiyaçtır. Din ile ilgili olduğunu düşünmüyorum. Erkek baskın bir toplumda kadını ezici ve aşağılayıcı bir karardır. Geç olsa da hak verilmesi güzel.”* K16 da durumun özgürlük, eşitlik ve adalet noktasında yanlış olduğunu belirtmiştir:

Tek kişinin ağzına bakılan konuda ağızla söylenilen herşeyi bileceğini düşünmüyorum çünkü kadın-erkek eşitliğinden söz edilemez burada. Anti-demokrat yönetimin olduğu yerde özgürlükten söz edilemez. Özgürlük kişinin kendi kararlarını verip uygulamasını sağlar çünkü.

Dünya ülkelerinin nasıl yönetildiği ile ilgili katılımcılar adalet, hoşgörü ve özgürlük/özgür düşünce kapsamında bir değerlendirme yaptığında katılımcılar eleştirel bir şekilde politik düşünüp yazılı olarak politik katılım sergilemişlerdir. Yazılı olarak politik katılım sergilerken ötekileştirici olmayan bir politik dil kullanmışlardır. Dünyadaki tüm insanlara yönelik adil ve hoşgörüye dayalı demokratik bir yaklaşımın olmadığını, dünyada yönetilme noktasında eşitsizlik olduğu; Suudi Arabistan, İran gibi ülkelerde kadın hakları konusunda adalet, özgürlük değerlerinin daha sınırlı olduğu hatta hiç olmadığı da belirtilmiştir. K4, dünyadaki tüm insanların eşit bir şekilde adaletli ve hoşgörülü yönetilmediğini belirtmiştir:

→ Benzer kısıtlarla dünyadaki tüm insanlar adalet ve hoşgörü değeriyle yönetilmeyor. Çünkü ~~herkes~~ en basitten bir örnek vererek olursak bazı ülkelere kadınlara bazı haklar yeni verirken bazılarına çok önceki yıllarda verilmiştir. Bazı ülkeler demokratik yönetilirken bazıları antidemokratik.

K8 değerler kapsamında yönetimi ele alırken demokrasi kavramını, gücün kullanımını ele alarak empatik bir yaklaşım ile politik katılım sergilemektedir: “Tüm insanlar adalet ve hoşgörü ile yönetilmiyor. İngiltere, Hollanda, Danimarka, Belçika, İsveç adil ve hoşgörülü çünkü kadın hakları olsun, yönetim şekilleri oldun milletini memnun ediyor. Arabistan, İran adil değil, hoşgörülü değil. Çünkü demokratik değil. Kadınları eziyor, gücü baskın ve yanlış kullanıyor. (...) (Suudi Arabistan ve İran’da) Haklar kısıtlanıyor. Güç olumsuz yönde, baskın ve antidemokratik kullanılıyor. Kadınlar kendilerini kötü, tutsak, özgür olmayacak şekilde hissediyor.” K19 erkek olarak kadınların haklarını savunmakta ve adil bir davranış ile politik katılım sergilemektedir: “Dünyadaki her insan, adalet ve hoşgörü kavramlarıyla yönetilmiyor. (...) Toplumda kadınların karşı cinsle eşit olmadığı (nı), özgürlüklerinin çoğu

yerde kısıtlandığını ve düşüncelerine saygı duyulmadığını görüyorum ve bu kavramların bu toplumlarda (Suudi Arabistan ve İran) bilinmediğini, önemsenmediğini düşünüyorum”.

Katılımcıların politik düşünme becerisi kapsamında ortak iyiye/adil bir dünyaya ulaşabilmek için neler yapılması gerektiği konusunda da adalet, barış, eşitlik, hoşgörü, özgürlük-özgür düşünme, demokrasi değerlerine önem verilmesi; yönetimin gücünü demokratik kullanması gerektiği, eğitime ağırlık verilmesi gerektiği ve politik katılım, empati becerilerinin sergilenmesi gerektiği belirtilmiştir. K13 empati, özgür düşünme, adalet ve eşitlik üzerinde durmuştur: “Empati ile yaklaşılmalıdır. Özgür düşünme hakkı benimsenmelidir. Adil ve eşitlikçi bir dünya için çabalanmalıdır.”. K7 de eşitlik, özgürlük, empati üzerinde durmuştur: “Adil bir dünya olması için herkesin eşit, özgürlükçü, empati gibi değerlere sahip bir eğitim alması gerekir.” K1 saygı, hoşgörü, adalet ve özgürlük değerleri üzerinde durmuştur: “Herkes birbirine saygı duymalı. Saygı sayesinde kimse kimseye karışamaz. Hoşgörü, adalet, özgürlük olursa demokratik bir ortam ortak iyiye ulaşılır.”. K19 ise politik katılım sergilemek gerektiğini belirtmiştir:

Ortak bir iyiye/adil bir dünyaya ulaşabilmek için sizce neler yapılmalıdır?
olumsuzluklara karşı çıkılmalı, düşünceler rahatça ifade edilebilmeli,
geri kalmış toplumlarda bu gibi olaylara karşı bütün dünya tepkisini
ortaya koymalıdır.

K8 de politik katılım sergilenen İran’daki politik katılımın etkisine işaret ederek politik katılım sergilemek gerektiğini ve eğitime önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir:

öncelikle 1) edütim. Toplumsal cinsiyet eğitimi, (özellikle kadın ve erkek hakları, hak ve sorumluluklar vb. gibi konularda insanlar eğitilmeli.
2) politik katılım geliştirilmeli. (haklarını savunmak için sosyal medya, kulüp, protesto etme (iranlı kadın))

K12 cinsiyet eşitliği, özgürlük üzerinde durmuş ve kısıtlamaların, yasakların daha fazla toplumsal sorunlar yaşamasına sebep olacağını belirterek aslında politik olay ya da kararları toplumsal etkisi üzerinde de durmuştur:

Adil bir dünyaya ulaşmak için erkek ve kadın eşit olmalı, özgürlükler, bireysel seçimler kısıtlanmamalı. Yasa ve kısıtlamaların fazla olduğu toplumlar daha şiddetli ve yasa ve kısıtlamaların azlığından kaynaklı suç işleme oranının yüksek olduğu toplumlar haline almıştır.

Medya politika ilişkisi noktasında katılımcıların tümü, medyanın tarafsız/objektif bir şekilde yalnızca haberleri halka ilettiğini belirtmiştir. Katılımcılar medya aracılığıyla insanların politik katılım sergilediğini ve toplumda değişimin gerçekleşmesine etkiye bulunduğunu belirtmiştir. K15: “Medya; kanıtlar, kurallar, görseller sunarak objektif bir şekilde yansıtmıştır.” K18: “Tarafsız ve objektif bir biçimde yansıtmıştır. Toplumu bilinçlendirme noktasında yönlendirici ve bilgilendirici bir rol oynamıştır.”. K1 de bu şekilde görüş bildirmiştir:

→ Objektif bir şekilde olanı aktarmıştır
→ Özellikle uluslararası gazetelerde doğu olduğu gibi aktarmıştır
→ medya olanı tarafsız ve objektif aktarmalı ve görevi de budur. Burada da tarafsız ele aldığı görülmüştür.

K16 medyanın politik haberleri yansıtırken objektif olmasının yanı sıra medyanın politika açısından öneminin büyük olduğunu, politik durum ya da kararlar karşısında medyanın kamuoyu oluşturduğunu da belirtmiştir: “Medya bu önem taşıyan konularda objektif davranmıştır. Medyanın politikada yeri büyüktür. Çünkü olası bir politik durum ya da karar karşısında halka kamuoyu yaratma fırsatı verir.”. K6 sosyal medya aracılığı ile politik katılımın sağlandığını belirtmiştir. K6: “Kadınlar, sosyal medya ile düşüncelerini beyan etmiş, politik katılım sağlamışlardır.” K12 de medya aracılığı ile politik katılımın sağlanması nedeniyle toplumda değişimin olmasında medyanın önemli bir rol edindiğine değişmektedir: “Medya olmasaydı belki de hala bazı şeyler aynı kalacak, değişmeyecekti. Medyanın bu gibi durumlarda ne kadar önemli olduğunu görüyoruz.”. K13 de sosyal medyada politik katılımın etkisi üzerinde de durarak medyanın halkı bilgilendirdiğini,

objektif bir şekilde haberleri iletmediğini belirtmiştir: “*Medya genel olarak yansız, objektif davranıp öylece yansıtmıştır. Medya duyurunca halk ayaklanır, bilgi sahibi olur. Medya politika ile iç içedir. Medyanın diğer ülkelerin etkilenmesi ve karar alması üzerinde etkisi vardır. Örneğin Twitter’den yapılan etkinlikler sonucu fikir değiştirme.*”

4.2.9. Suriyeliler ve Dünya Yönetimi Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke/dünya yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

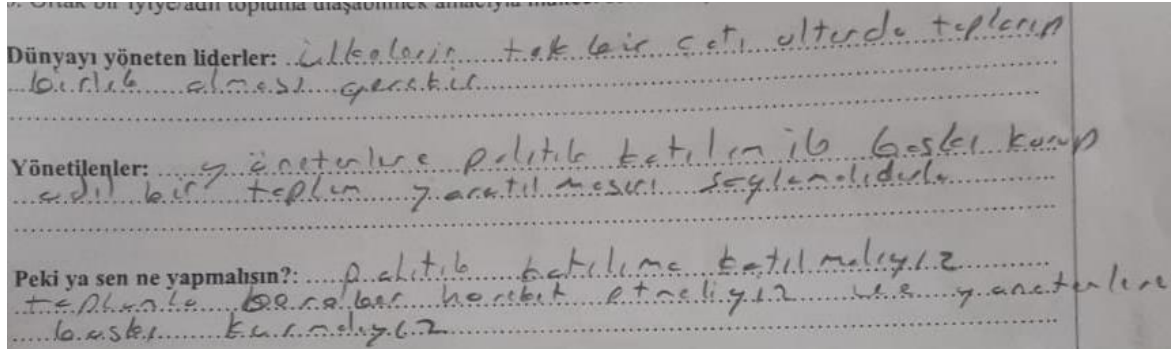
Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

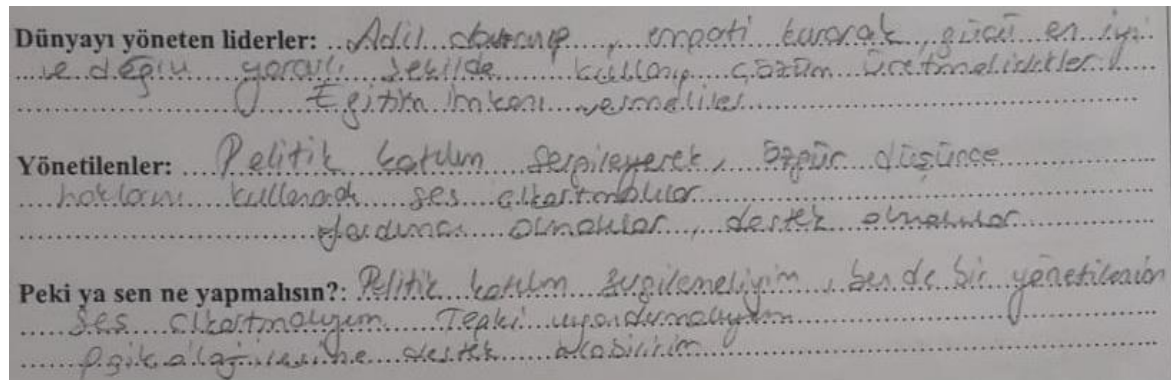
Etkinlik bilgi, beceri ve değerler bakımından değerlendirildiğinde öğrenci çalışma kâğıtlarının çok iyi olduğu görülmektedir. Soruları cevaplarken eleştirel bir şekilde yaklaşarak politik düşünme becerisini kullanmış ve bu beceri ile birlikte fikirlerini belirtirlerken politik katılım sergilemişlerdir. Ötekileştirmeden ve kavramları doğru kullanarak politik dili doğru kullandıkları da görülmektedir. Dünya yönetiminde mülteciler ve onların durumuna yönelik gücün kullanımını, medyanın bu haberleri nasıl yansıttığını ele alırlarken adalet, eşitlik, özgürlük, özgür düşünce gibi demokratik değerler üzerinde durmuşlardır. Ölen mülteci çocuklara yönelik politik katılım sergilenen ve farkındalık yaratılmaya çalışılan projeye tüm katılımcılar katılmak istediğini belirtmiş ve politik katılımın etkisini ve ortak iyiye, adil bir dünya ulaşmak için de yapılması gerekenleri belirtirlerken de değerler ve empati becerisi üzerinde durmuşlardır.

Katılımcılar politik düşünme becerisi kapsamında mülteci kavramının ne olduğunu ve mülteci olma durumunun sebeplerini belirtirken alınan kararların/politik kişilerin tavır ve davranışlarının, yanlış yönetmenin, yönetimin iyi olmamasının toplumsal etkilerini belirtmişlerdir. Mülteci kavramı ele alınırken savaş, doğal afet gibi olumsuz koşullardan kaçıp başka ülkelere sığınan kişiler olarak tanımlanmıştır. K1 mülteci kavramını doğru tanımlayarak eleştirel bir şekilde yaklaşarak dünyada gücü elinde bulunduran devletlerin yarattığı çıkar savaşlarının dünyada mülteci sorununa yol açtığını belirtmiştir: “*Mülteci, ülkesinde bir savaş vs. gibi olağanüstü durumlardan dolayı kaçmak ve sığınmak zorunda*

K7 yönetici liderlerin birlik içinde olması gerektiğini, yönetilenlerin politik katılım sergileyerek adil bir toplum için yönetimde etkili olmak gerektiğini, bireysel olarak politik katılım sergilemesi ve toplumda birlikte hareket ederek yönetenler üzerinde etkili olmaları gerektiğini belirtmiştir:

K13 de dünyayı yöneten liderlerin adil olmalarını, empati kurmalarını, gücü doğru kullanarak çözüm odaklı olmalarını, toplumda eğitim imkanı tanımları gerektiğini belirtmiştir. Yönetilenlerin ise politik katılım sergilemelerini, özgür düşünme haklarını kullanıp seslerini duyurmalarını, insanlara yardım ve destekte bulunmaları gerektiğini belirtmiştir. Bir birey olarak kendisinin de politik katılım sergileyerek bir yönetilen olarak politik olay ya da durum karşısında ses çıkarıp tepki vermesi ve ihtiyacı olan insanlara psikolojik olarak destek olabileceğini belirtmiştir:

K19 dünyayı yöneten liderlerin mültecilere kendi ülkelerinde kucak açması gerektiğini, yönetilenlerin ise mültecilerle empati yapması gerektiğini, mülteci haklarına saygı duyup, hoşgörülü olmaları gerektiğini, bir birey olarak da kendisinin mültecilere karşı daha hoşgörülü olacağını ve onlarla empati kuracağını belirtmiştir:

Dünyayı yöneten liderler: Ülkelerinin kapılarını mültecilere açmalılar. Babilleri kadar mültecileri ülkelerinde barındırmaya hak veremeliler.

Yönetilenler: Kendilerini mültecilerin yerine koyarak, mültecilerin haklarına saygı gösterip, ırkçılık, din, dil, ırk ayırımı yapmadan, ülkelerine alınmalarını istemeli ve dostça hep beraber yaşamayı öğrenmelidir.

Peki ya sen ne yapmalısın?: Mültecilere karşı daha ılımlı davranmalı, kendimi onların yerine koyup düşünmeliyim.

Dünya yönetiminde gücün kullanımı bilgisi ile ilgili soruları cevaplayan katılımcıların politik okuryazarlık değerleri ve empati becerisinin önemi üzerinde durarak gücün kullanımında mevcut olan ve olması gereken durum üzerinde eleştirel bir düşünme ile politik katılımda bulunmuşlardır. K17 dünya yönetiminin gücü kendi çıkarları doğrultusunda kullandığını ancak olması gerekenin insani değerler ile hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir: “Ellerinde olan gücü, kendi çıkarları doğrultusunda ve yararlarına kullanmaktadır. İnsani ve vicdani değerler ön plana koyularak çalışılmalıdır.” K1 dünya ülkelerinde Avrupalı devletlerin mültecileri ülkelere almamak için yalnızca maddi mültecileri alan ülkelere maddi destekte bulunmalarını gücün kullanımı açısından adalet ve eşitlik değeri açısından uzak bir karar olarak görmüş ve bir dünya sorunu olan bu mülteci meselesinde olması gereken durumun ise empati kurarak adaletli davranılması gerektiğini belirtmiştir:

2. Dünya yönetimi (devletleri) mülteciler meselesinde karar alırken ellerindeki gücü nasıl kullanmaktadır/kullanmalı?

Olan: Avrupalı devletlerin para teminatı verip, onları kendi ülkelerine almaması. Bu durum adalet, eşitlik ve vicdanı dışı uygulamalardan yoksun bir karardır.

Olması gereken: Dünyada olan durum gibi onları kabul etmeye diğer ülkelere de davet etmek. Başbakanı gibi empati yaparak ve etkili kullanılarak. Çünkü bu bölgesel bir sorun değildir. Tüm dünyanın insani değerlerle insanlara yardım etmelidir.

K9 da Avrupalı devletlerin Türkiye’ye para verip mülteci meselesinin sorumluluğunu Türkiye’ye bırakılmasını eleştirmiştir. Türkiye’nin mülteci meselesindeki duruşunu ve tavrını olumlu bulmuş ve Türkiye’nin bu noktada gücü insani değerlere uygun kullandığını

belirtmiştir. Olması gerekenler noktasında ise bütün ülkelerin bu meseleye adil, eşit ve empati kurarak yaklaşımları gerektiğini ifade etmiştir:

Olan: Parası olan konuyor diyorlarmış örnekte örnekte Avrupalı devletlerin Türkiye'ye para vererek mültecileri dış baktın demeleri iddia ediliyor. Türkiye ise mülteciler konurken daha önce çok mültecileri Avrupa ülkelerine ve diğer ülkelere kabul ederek kullanmışlar.

Olması gereken: Bütün ülkeler eşit bir şekilde mültecileri kabul etmelidir. Adil olan budur. Empati yapabilen her insan kendi topraklarının durumunu anlayıp zaten buna göre davranabilir.

K5 dünyada mülteci meselesine yönelik gücün adil olmayan bir şekilde kullanıldığını ve olması gereken durumun ise adil, eşitliğe dayalı bir şekilde hareket ederek tüm ülkelerin mültecilere kapılarını açmaları gerektiğini belirtmiştir:

Olan: İnsanların hayatlarını kurtarmak için ilk bakmamışlar kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmişlerdir. Ellerindeki güçü adil olmadan kullanmışlardır.

Olması gereken: Adil, eşitlikçi bir şekilde hareket ederek insanlara kapılarını açmalıyız.

Gazete haberlerinde yer alan “Suya Düşen Düşler Projesi”nde ölen mülteci çocukların anısına Didim’de Ege Denizi’ne renkli kağıtlardan yapılan kayıklar bırakılmıştır. Etkinlikte böyle bir etkinliğe katılmak isteyip istemedikleri nedenleri ile birlikte sorulduğunda tüm katılımcılar bu katılımın politik katılım olduğunu ve buna katılmayacağını belirtmişlerdir. Bunun farkındalık yaratacağını politik okuryazarlık değer ve becerilerin kullanılmasına imkan tanıyacağını belirtmişlerdir. K5: “Katılırdım. Çünkü bu sonuçta bir politik katılımıdır. Dünyada bazı şeyleri değiştirebilir.” K9 politik okuryazar bir birey olmanın gerekliliği olarak politik katılımın sergilemek gerektiğini, insanların sesi olabileceğini belirtmiştir:

Evet	Hayır
☒	☐

Katılmak isterdim eğer ben bir politikacı olsaydım, politik katılım sağlayabilirdim. Bu projeye katılarak belki yillarca konsültasyon bir katılım sağlanış olurum ve o insanın sesi olabilirdim.

K13, politik katılım sağlayarak topluma faydalı olacağını ve sosyal bilincin oluşmasına katkı sağlayabileceğini belirtmiştir:

Evet	Hayır
☒	☐

Bir yolda yürüyüp toplumda bir sosyal siliş oluşturmaya katkı katılm olurdu. Politik katılım sağlayarak toplumun gelişmesine katkı katılm olurdu. Politik katılım sağlayarak toplumun gelişmesine katkı katılm olurdu.

K15, dikkat çekebilmek için bu etkinliğe yönelik politik katılım sağlayabileceğini, vicdani değerleri ile gücünü ve sesini kullanabileceğini belirtmiştir:

Evet	Hayır
☒	☐

Yaşamlara dikkat çekmek amaçlamıştır. Bu yüzden katıldım. Politik katılım sağlayabilirdim. Bir insan olarak vicdana sahip olduğumuzu unutmamalıyız. Gücümüzü ve sesimizi kullanmalıyız.

K20 de böyle bir etkinliğin farkındalık yaratabileceğini ve bu nedenle bu etkinliğe katılabileceğini belirtmiştir:

Evet	Hayır
☒	☐

böyle bir ~~etkinlik~~ etkinlik farkındalık yaratmak için önemli bir araçtır ve ben de bu etkinliğin içerisinde yer almak isterdim.

Politik katılımın etkisi ele alındığında politik katılımın toplumda ve dünyada ses getirebileceği, hoşgörü ve empatiyi arttırabileceği ve medyanın da bu yönde kullanılabileceği belirtilmiştir. K6 politik katılımın sağlandığı etkinliklerin diğer ülkelere de örnek olabileceğini, ses getirebileceğini ve gücün doğru kullanılmasına, empatik yaklaşılmasına, hoşgörülü olunmasına, demokratik olunmasına etki edebileceğini belirtmiştir:

1. Suya Düşen Düşler Projesi gibi etkinliklere katılımın sizce ne gibi etkileri olabilir?

O sathay aşındık sonra diğer ülkelerde bu ses duyup daha hoşgörlü olabilir.
Herc doğru kullanmayı da öğrenebilirler. Demokratik olabilir. Empati, hoşgörlü olabilir.

K14 politik katılımın toplumsal farkındalık yaratacağı, toplumların ve devletlerin konuya ilgilerini çekmeye yardım edeceğini belirtmiştir:

Toplumsal farkındalık olur. Her toplum ve devletlerin ilgilerini bu konuya çekmek gibi şeyler olabilir.

K16 medyanın etkisinden bahseden katılımcılar arasında yer alarak politik katılımın medya yoluyla yapılmasının etkili olup insanların durumdan haberdar olmasını sağlayacağını ve böylelikle dünya düzeninin olumlu yönde değişebileceğini belirtmiştir:

Medya sayesinde konuyu duyulabilir. İnsanlar ses çıkarırlarsa, diğer insanlar da bilgilensin olur ve dünya düzenini belki de değiştirebiliriz.

Katılımcıların Suriyeli mülteci ve sığınmacılarla ve yaşanan olaylarla ilgili empati kurabildikleri çalışma kağıtlarında görülmektedir. Katılımcıların kişilere ve durumlara uygun bir şekilde yaklaşabildiği görülmektedir. Katılımcılar mültecilerin Yunan Sahil Güvenliği'nin mülteci/sığınmacı botunu denizde batırmaya çalışması karşısında sığınmacıların/mültecilerin çaresiz, kendisini değersiz, hiç bir yere ait olamayan, güvensiz ve adalet duygusunu kaybetmiş biri olarak düşünüp hissedecekleri belirtilmiştir. Ülkesinden kaçarak başka ülkeye sığınmak için kaçan ve cesedi sahile vuran Aylan Bebek'in cesedini taşıyan Jandarma Mehmet Çıplak'ın da insanlığın bittiğini, savaşın suç olduğunu düşünüp

üzüldüğünü, hatta suçu olmadığı halde bir insan olarak kendisini suçladığını, çaresiz hissettiğini ve kendi çocuğuymuş gibi empati kurduğunu belirtmişlerdir.

K1'in empati becerisini kullanma örneği:

5. Empati Kuralım!	
Aylan- Bebeği taşıyan jandarma Mehmet Çıplak o an ne hissetmiş olabilir?	Yunan sahil güvenliğinin mültecilerin botunu patlatması mültecileri nasıl etkilemiş olabilir?
 insanlığın bittiğini hissetmiştir. vicdanisızlığı, belki kendisi bir baba ise o an kendi çocuğu gibi göüp acımasızlığı hissetmiştir.	→ Çaresiz hissetmiştir. → Kendilerini hiç bir yere ait olmaya ve istenmeyen bir deş etkilenmiştir.

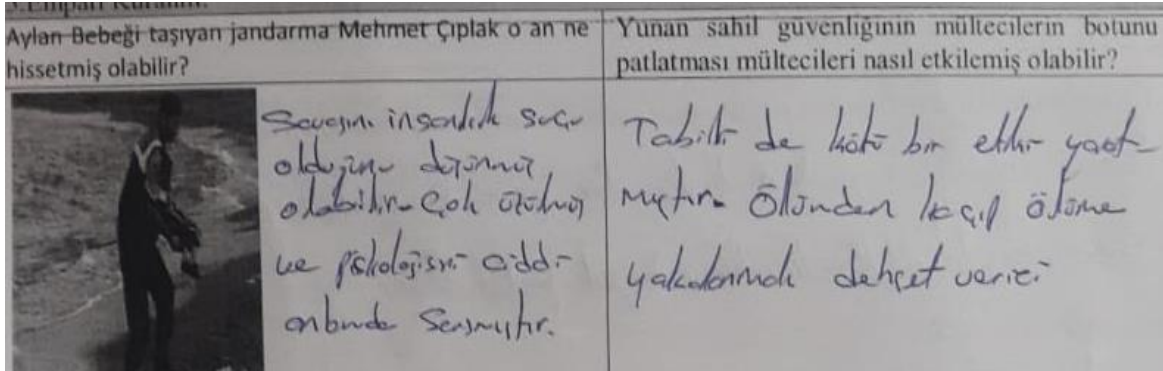
K7'nin empati becerisini kullanma örneği:

5. Empati Kuralım!	
Aylan- Bebeği taşıyan jandarma Mehmet Çıplak o an ne hissetmiş olabilir?	Yunan sahil güvenliğinin mültecilerin botunu patlatması mültecileri nasıl etkilemiş olabilir?
 Kocunun yerini kendi yataklarını koymuştur. Vicdanisızlamıştır, insan haklarına inancı kalmamıştır.	Ölüm korkusu ile yazlaşır buna yapan mültecilerin nasıl bir canı olduğunu düşünmüştür.

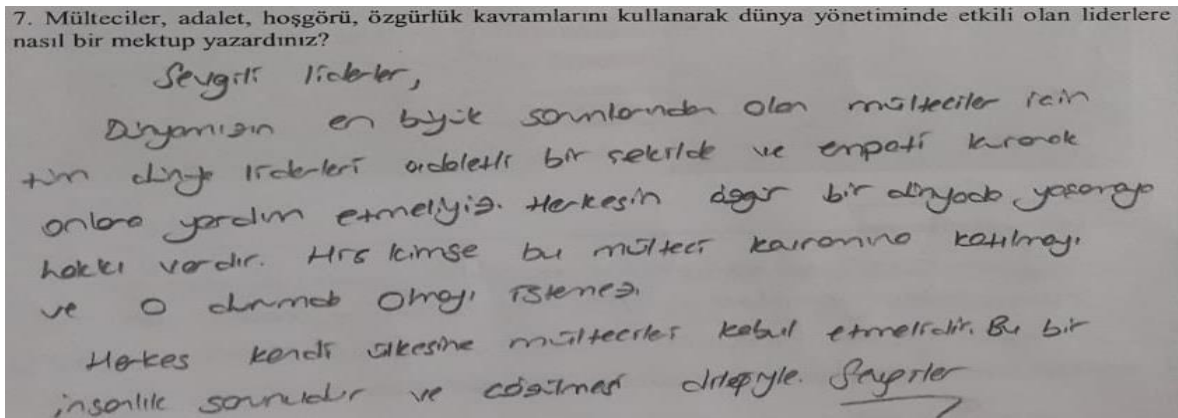
K9'un empati becerisini kullanma örneği:

Aylan- Bebeği taşıyan jandarma Mehmet Çıplak o an ne hissetmiş olabilir?	
 Vicdan azabı çekmiş olabilir, hüznü olabilir. Biz ile izlerden habersiz suçu hissettik kendimizi elimizde bir şey gelmemek canımızı sıkıyordu. Yeterince jandarmada böyle düşünmüştür.	Yunan sahil güvenliğinin mültecilerin botunu patlatması mültecileri nasıl etkilemiş olabilir? İnsanlar zaten kendi vatanlarından ülkelerinden kaçmak zorunda kalıp başka ülkeye gidiyorlar. Böyle bir şekilde karşılanmaları onları derinden etkilenmiştir. Güven, adalet duyguları ellerinden yıkıp gitmiştir.

K14'ün empati becerisini kullanma örneği:

Katılımcılar mülteci sorununu dile getirmek ve çözülmesi için liderlere mektup yazarken hoşgörü, adalet ve özgürlük değerleri üzerinde durmuş ve empatik yaklaşarak empati yapılması gerektiğini belirterek politik katılım sergilemişlerdir. Politik dili etkili ve doğru; ötekileştirici ifadeler olmadan kullanmışlardır. K1 “sevgili liderler” deyip başladığı, “saygılar” ifadesi ile bitirdiği mektubunda saygılı bir politik dil kullanarak dünyanın en büyük meselelerinden biri olan mülteci meselesine dikkat çekmiş, dünya liderlerinin mültecilere kapılarını açmaları gerektiğini, herkesin dünyada özgürce yaşama hakkının olduğunu da belirterek empati kurup adil yaklaşımları gerektiğini mektubunda belirtmiştir:

K6 da “Sayın Liderler” ifadesi ile başlamış mültecilerle empati kurarak ve hoşgörlü bir yaklaşım ile dünya liderlerinin hoşgörlü olmasını, adaletli olmalarını, empati kurmalarını ve devletlerin fikirlerini özgürce belirterek mültecileri savunmaları gerektiğini belirtmiştir:

Sayın Liderler,
 Bir insanın ötekilerinde, bulunduğu toplumun içinde zorla yerinde edilmesi, ne kadar doğru olabilir, ota bu duruma diğer insanların yerinde herhangi bir mis
 Olabiliriz bu bakımdan hepimizin empati kurması, gerek, Dünya hepimizin bu insanların
 bulunduğu yerde dâvasın içinde talmamaları ihtidide elinizde geleni artanıza
 bağmamalıyız hoşgörü olmalıyız onların sizin ülkeye girmelerine, sıfır qatıs
 Olke bunu istiyor diye bütün devletler kendi dışınlarını bastırıp onların zitedilerine
 uymamalı. Başör bir şekilde dışınlarını belirtmeli, abletti dışınmalı mülteciler, bu
 bizimden elinizde geleni yapmamızı istemekteyim.

K7 de “sayın liderler” diye başlayıp “saygılar ” ifadesi ile bitirdiği mektubunda liderlerin birlik olup dünyayı adil bir şekilde yönetmelerini ve adalet için diğer liderleri de ikna etmelerini, hakkı savunup mültecileri eşit dünya vatandaşı haline getirmelerini istemiştir:

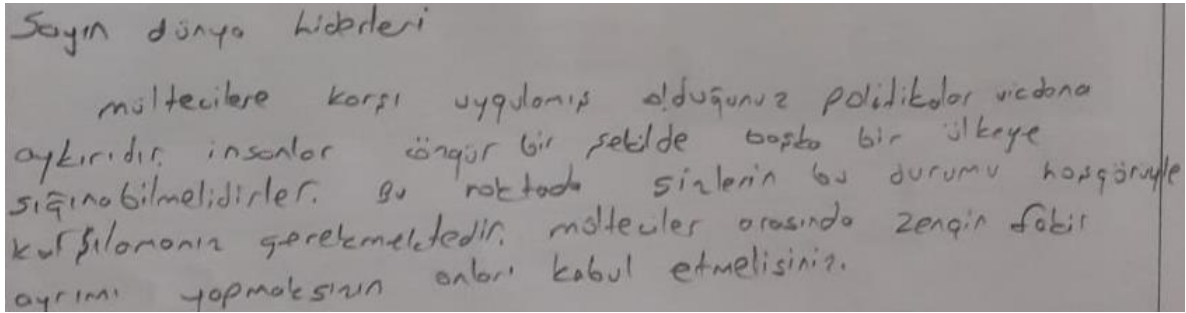
Sayın liderler
 Eyy liderler ablarını baş onno alın ve tün
 ötekiler birlik olup dünyada adil bir düzen
 yaratın. Adalet için çalışan ve diğer liderlerde
 ikna edin. Tün insanlarla sizin elinizde
 Sın onları yolda edebilirsiniz onları eşit
 dünya vatandaşları da yapabilirsiniz.
 Hakkı savunun, Dünyaya adaleti getirin
 Saygılar

K17 ise “sayın güç sahipleri” ifadesiyle başlayıp dünyadaki ülke yöneticilerinin kendi iktidarlarını ve güçlerini kendi kişisel çıkarları ya da belli bir grup ya da zümre için değil ekonomik ve refah düzeyi iyi olmayan insanlar için de kullanılması gerektiğini belirtmiş ve durumun hem yöneticilerin kendisine hem de tüm topluma huzur getireceğini belirtmiştir:

Sayın Güç Sahipleri
 İktidarlara ve güçünseü, refaha
 yaklaşma, kişisel çıkarlar, bir kesmin
 çıkarları yerine, aç, yoksul, evsiz,
 işsiz insanlara kullanmanız hem size
 hem de topluluklara huzur getirecektir.

K20 de “sayın dünya liderleri” ifadesi ile mektubuna başlayarak mültecilere karşı uygulamış oldukları politikaların vicdani değerlere aykırı olduğunu, insanların özgür bir şekilde başka bir ülkeye sığınma haklarının olduğunu, bu nedenle de dünya ülkelerinin yöneticilerinin mültecilerin bu haklarına hoşgörü ile yaklaşması gerektiğini ve mültecileri ülkelerine alırken

zengin ya da fakir ayrımı yapmadan adil ve eşit bir şekilde kabul etmeleri gerektiğini belirtmiştir:

4.2.10. Politikacılar, Yöneticiler, Temsilciler Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Ülke/dünya yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, Politik olayın/kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Etkinlik bilgi, beceri ve değerler bakımından değerlendirildiğinde öğrenci çalışma kağıtlarının çok iyi olduğu görülmektedir. Soruları cevaplarken eleştirel bir şekilde yaklaşarak politik düşünme becerisini kullanmış ve bu beceri ile birlikte fikirlerini belirtirlerken politik katılım sergilemişlerdir. Ötekileştirmeden ve kavramları doğru kullanarak politik dili doğru kullandıkları da görülmektedir. Dünyadaki yöneticiler, politikacılar ve temsilcileri ve söylemleri ele alınırken adalet, eşitlik, özgürlük, özgür düşünce gibi demokratik değerler üzerinde durmuşlardır. Etkinlik kapsamındaki çalışma kağıtlarında empati kurulmuş, politik dil kullanılmış, politik düşünme ve politik katılım sergilenmiştir.

Dünyada ülke liderlerinin/yöneticilerinin yaşanan terör olayları karşısındaki medyadaki duruşlarını ve söylemlerini analiz ederken katılımcılar dünya liderlerinin ellerindeki gücü nasıl kullandıklarını ele almışlardır. Yeni Zelenda'da Müslümanların ibadethanesine yapılan terör saldırısında Başbakan Ardern'i hoşgörü, birleştirici, eşitlikçi, adil, empati kurabilen

ve gücü demokratik kullanan; Fransa'da yaşanan terör saldırısı ile görüşlerini belirten ABD Başkanı Donald Trump'ı ise gücünü anti demokratik bir şekilde kullanan, empatiden uzak, hoşgörüsüz olarak; Avrupa Birliği Parlamentosu'nda Türkler hakkında ırkçı ve ötekileştirici söylemlerde buluna Yunan Milletvekili Synadinos ırkçı, ayrıştırıcı, hoşgörüsüz ve antidemokratik olarak; dönemin AB Parlamento Başkanı Martin Shultz'un politik katılım sergileyerek Yunan milletvekilinin bu tutumuna yönelik ırkçılık karşıtlığı önlemi sonucunda katılımcılar tarafından hoşgörülü, empati kurabilen, adil ve demokratik olarak görülmektedir.

K10 Yeni Zelanda Başkanı Ardern'i, AB Parlamentosunun eski Başkanı Martin Shultz'ı gücün kullanımı noktasında demokratik bulurken ABD Başkanı Donald Trump'ı, Yunan Milletvekili Synadinos'u ise gücün kullanımı noktasında antidemokratik bulduğunu belirtmiştir:

6. Dünyadaki liderler/yöneticiler elindeki gücü nasıl kullanmaktadır? Söylemleri ve tutumları

Hoşgörüye yer vermiştir, birlik, beraberliği savunmuştur

Yeni Zelanda Başbakanı Ardern: Adil ve bir şekilde politik gücü kullanmıştır. Empati yapmıştır.

AB Parlamentosu eski Başkanı Martin Shultz: Adil ve hoşgörü, bir tavır sergilemiştir.

Trump: İrken, askeri ve zorbalıkla bir politik yön kullanmıştır. Antidemokratik

Yunan Synadinos: İrkenlik yapmış, diğer insanların aşılanmıştır. Etik dışı politikada adanmış ve kaba şekilde kullanmıştır. Antidemokratik

K18 Yeni Zelanda Başkanı Ardern'i, AB Parlamentosunun eski Başkanı Martin Shultz'ın ellerindeki gücü demokratik kullandığını; ABD Başkanı Donald Trump'ı, Yunan Milletvekili Synadinos'u ise gücün kullanımı noktasında antidemokratik bulduğunu belirtmiştir:

Yeni Zelanda Başbakanı Ardern: ... Demokratik ...

AB Parlamentosu eski Başkanı Martin Shultz: ... Demokratik ...

Trump: ... Anti... demokratik ...

Yunan Synadinos: ... Anti... demokratik ...

Katılımcılar eleştirel düşünme becerisini kullanarak ve politik katılım sergileyerek ABD Başkanı Donald Trump'ın 2015 yılındaki Paris Terör Olayı karşısındaki duruşu ile Yeni Zelanda Başbakanı Ardern'in 2019 yılında Yeni Zelanda'da Müslümanlara yönelik gerçekleşen terör saldırısındaki duruşunun karşılaştırılmalı olarak analiz eden katılımcılar değerler ve empati becerisi üzerinde durmuştur. K6 Yeni Zelanda Başbakanının hoşgörülü olduğu ve empati kurabildiğini, birlik ve beraberliği savunduğunu ancak Donald Trump'ın

ise Fransa’da terör saldırısında hayatlarını kaybeden insanların silahları olması durumunda ölmeyeceklerini belirtmektedir. Ayrıca K6 politik düşünerek ABD başkanının bu sözlerinin silah satmak için kendi ekonomisini yalnızca düşündüğünü belirtmektedir: *“Trump bu durumu empati kurmayarak kendi çıkarları doğrultusunda düşünüp kendi ülkesinin ekonomisine, silah satımına katkı sağlamak için silahları olsa böyle olmaz demesi empatiden yoksun konuştuğunu gösteriyor. Yeni Zelanda Başbakanı ise Müslüman kıyafeti giyip Peygamberimizin bir hadisiyle sözüne başlaması, Cuma namazına katılması birlik beraberliği vurgulamış. Bir Hristiyan olmasına rağmen bunları yapıyor. Müslümanların yanında olduğunu gösteriyor. Aynı bedende birlik, birimiz acısı hepimizin demektedir.”* K14 Donald Trump’ın tutumunu ırkçılığa yönlendirecek söylemler olarak ve ekonomik çıkarları için konuştuğunu belirtirken Ardern’in söylem ve eylemlerini birlik, beraberlik, hoşgörüye yönlendirdiğini belirtmiştir: *“D. Trump faşizan ve kârsal çıkarları için ve insanları ırkçılığa sevk edecek konuşmalar yapmıştır. Fakat Ardern’in açıklamaları birlik ve bütünleştirici, insanları hoşgörüye yönlendiren açıklamalarda bulunmuştur.”* K2 Ardern’in başka bir dine mensup olduğu halde Müslümanların haklarını savunup onların üzerinde dikkat çekmek için başını kapatmasını hoşgörü ve eşitlik değeri ile bağdaştırmış, ABD Başkanı Donald Trump’ın ise halkı silah kullanmaya özendirdiğini ve antidemokratik tutumlar sergilediğini belirtmiştir. K2 ayrıca iki lideri karşılaştırınca Yeni Zelanda Başkanı Ardern’in hoşgörülü, adil, demokratik olduğunu ABD Başkanı Trump’ın ise hoşgörüsüz, saygısız bir tavra sahip olduğunu belirtmiştir:

4. Yeni Zelanda Başbakanı ARDERN’in müslümanlara yönelik terör olayı karşısındaki duruşunu ABD Başkanı D.Trump’ın 2015 Paris terör olayı karşısındaki duruşunu analiz ediniz? (Karşılaştırarak orakle yapın!)

Yeni Zelanda Başbakanı başka bir dine mensup old. halde olatılan müslümanlara dikkat çekmek haklarını savunmak için kapandı gelmiştir. Bu son derece hoşgörü, eşitlikçi bir harekettir. Adil bir tutum sergilemiştir. ABD Başkanı ise silah kullanmaya özendirir. Antidemokratik bir serikle yaklaşmış. İkisini karşılaştırırsak Yeni Zelanda Başbakanı son derece adil, hoşgörü, demokratik bir tavrı sergilerken Trump hoşgörü, saygı, karambolu hiçe saymış.

5. Terör olayları sonrasında devlet liderlerinin söylemleri ve davranışları arasında karşılaştırma yapınız.

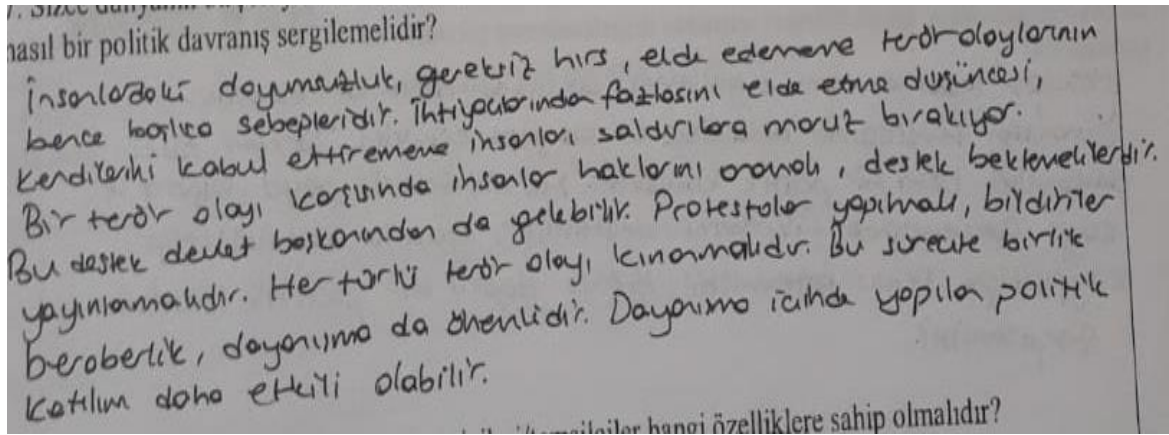
K13 Ardern'in duruşunu takdir ettiğini, terör olayında Müslümanlara eşit, adil ve hoşgörü ile yaklaştığını ancak Trump'ın bencil bir şekilde Fransa'daki Paris saldırısına yönelik yaklaşımının savaşa yol açacak bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir:

Ardern'in duruşunu takdir ettin. Eziyetle dayalı, adil ve hoşgörülü bir şekilde yaklaşmıştır. Fakat Trump bencil bir yaklaşım sergilemiştir. Ve Trump'ın görüşü savaşa yol açacak bir görüştür.

Katılımcılar dünyadaki terör olaylarını sebeplerini ve bu olay karşısında insanların nasıl bir politik katılım sergilemeleri gerektiğini açıklarken de politik düşünerek yazılı olarak politik katılım sergilemişlerdir. K7 terör olaylarının gerçekleşme sebebi olarak dünyada büyük çıkarlar nedeniyle ülkeleri terörize ederek toplumda ayrışmayı gerçekleştirmek kaos ortamı yaratmaktır: *"Büyük çıkarlar uğruna ülkeleri terörize etmek ve toplumun ayrışmasını sağlamak, tüm ülkede savaş ortamı yaratmak, huzursuzluk yaratmak, ekonomik refahı azaltmak."* K11 de birbirlerine kin duyan insanların düşmanlık besleyen ülkeler tarafından maşa olarak kullanılmasından dolayı terör olaylarının olduğunu belirtmiştir:

7. Sizce dünyanın birçok yerinde terör olaylarının olmasının sebebi nedir? Bu olaylar karşısında insanlar nasıl bir politik davranış sergilemelidir? Dünyada birçok terör olayı olmasının sebebi nesiller boyu gelen nefret, başka göçmenlere tehditler, ülkeler kaynaklıdır. Birbirlerine düşman ülkeler de bu insanları maşa olarak kullanarak farklı bir savaş ve kaos ortamı yaratırlar.

Katılımcılar terör olaylarının olma sebeplerini açıklarken insanların terör faaliyetlerinden uzak durup barış, hoşgörü, adalet, birlik ve beraberlik noktasında buluşmaları gerektiğini de vurgulamışlardır. K18: *"(...) İnsanlar barış ve birlikten yana olmalı, yöneticilerini doğru seçmeli, şiddet ve baskının daima karşısında olmalı"*. K9: *"(...) İnsanlar bu olaylar karşısında bölünmelerine izin vermemeli. Hoşgörü, saygı, adalet duygularını kaybetmeden birlik olabilmelidir."* K20: *"(...) Terör kınanmalı ve kesinlikle kabul edilmemelidir. Irkçılığa karşı tavır alınmalı, adaletli ve hoşgörülü olunmalıdır."* K10:

Politik olayların etkisine bakıldığında empati becerisi kapsamında katılımcılar, terör olayları sonrasında insanların mutsuz, üzgün olabileceklerini ve acı çekebileceklerini belirtmişlerdir. Empati becerisini kullanan K8, Yeni Zelanda'daki insanların acı çektiklerini, bu yaşananları hak etmediklerini ve ırkçılığa maruz kalacaklarını hissettiğini belirtmiştir: *"Acı çekmişler ve bunu hak etmediklerini, ırkçılığa maruz kalmak istemediklerini ama Ardern sayesinde birliklerinin bozulmayacağını düşünmüşlerdir."* K4 de *"bence liderlerini tebrik etmiş ve kendilerini hoşgörülü, adil bir yönetici tarafından yönetildikleri için mutlu hissetmişlerdir."* diyerek empati kurmuştur. K10 Yeni Zelanda'daki insanlar için *"Ardern'in desteklemesiyle kendilerini yalnız hissetmemişlerdir. Mutlu olmuş olabilirler."* ifadesini kullanırken Fransa'daki insanlar için de *"Trump'a karşı nefret duymuş olabilirler."* ifadesini kullanmıştır. K15 de *"saldırı sonucu üzgün ancak barışı korumaya yönelik mutlu hissetmişlerdir"* diyerek empatik yaklaşımda bulunmuştur.

AB Parlamentosu'nda Türkler hakkında ırkçı ve hakaret içeren konuşma yapan Yunan milletvekilinin tavrı karşısında dönemin AB Parlamento Başkanı Martin Schultz'ın ırkçılık karşıtı duruş sergilemiş ve parlamentonun onurunu koruyabilmek adına iç yönetmeliğin 165. Maddesi gereğince Yunan Milletvekili Sydnos'u oturumdan çıkardığını belirtmiştir. Bu durumu diğer üyeler de alkışlarla destekleyerek politik katılımında bulunmuşlardır. Bu politik katılımı ve etkilerini değerlendirirken katılımcılar bu politik katılımı desteklemişlerdir. AB Parlamentosunda hoşgörünün, adaletin ve ırkçılık karşıtı söylemlerin yer almaması gerektiğini insanlara göstereceği, ırkçı fikirlerin parlamentoda kabul edilemeyeceği mesajını vereceği, bu liderlerin arkasından giden vatandaşların da hoşgörülü, adil olmalarına etki edeceği, ırkçılık karşıtı olan insanların da artık parlamentoda ırkçı fikirleri söyleyememesine etkiye bulunacağı belirtilmiştir. K20: *"Parlamento üyeleri başkanın konuşmasına karşı alkış yaparak onu desteklemişler ve yanında olmuşlardır. Yani bu bir politik katılımıdır. Üyelerin*

başkana destek vermeleri, ırkçılık düşünceleri olan diğer kesimlerin suskun kalmalarını sağlayabilir.”. K4: “AB Parlamentosu’nda tüm dünya temsilcileri demokratik bir politik katılımı bulmuşlardır. Bu katılımları ise Martin Schultz sözlerine katıldıklarını, ırkçılığa yol açacak kişilerin ve söylemlerin yanında olmadıklarını, onlara karşı olduklarını gösteren tavır sergilemişlerdir. Bu durum tüm dünyada liderlerinin yolunda vatandaşlar da hoşgörü, adil olma etkileri yaratır.”

Genel olarak tüm sorulara verilen cevaplarda değerlere yer veren katılımcılar Yunan Milletvekilinin Türklere karşı aşırı kin ve nefret içeren konuşmasını düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında ele almışlardır. Bu konuşmayı belirttiği gibi “*şimdi alışılmadık bir tedbire değinmek istiyorum. Ancak dikkatini çekmek isterim ki bu tedbir, mekanımızın onurunu ve şerefini korumak adına olmazsa olmaz bir durumdur. (...) Bayanlar ve Baylar! Burada sistematik bir şekilde, ırkçılığı toplum önünde legal hale getirmek için kırmızı çizgileri aşma denemeleri kapılıyor. Size daha dün söylediğim gibi ben buna izin vermem. Bundan dolayı iç yönetmeliğin 11. Maddesi bağlamında 165. Madde gereğince derhal geçerli olmak üzere milletvekili Synadinos’u oturumda çıkarıyorum*” sözleri ile ırkçı ve toplumu ırkçılığa sevk eden bir konuşma kabul etmiş milletvekilini çok yapılmayan bir tedbir gereği oturumdan çıkarmıştır. Diğer üyeler de bu durumu alkışlarla desteklemişlerdir. Synadinos’un da çevresi durumu alkışla protesto etmiş, konuşmaya çalışmıştır. Katılımcılar bu durumu da hoşgörü ve adalet değerleri kapsamında değerlendirmiştir. Katılımcıların hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünme değerlerine yönelik uygun açıklamalarda bulunduğu, hoşgörüye dayalı bir politik yazı dili kullandıkları görülmektedir. Katılımcılar ırkçılık ve hakaret içeren konuşmanın düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmişlerdir:

K2: “Düşünce ve ifade özgürlüğünü gereği gibi kullanamamıştır. Çünkü düşüncelerimizi ifade ederken başkalarının haklarını çiğnemedi, saygı ve hoşgörü çerçevesinde olmalıdır. Birilerini aşağılayarak, hakaret ederek düşünce ve ifade özgürlüğü olmaz.”

K8 de milletvekilinin sözlerini ifade ve düşünce özgürlüğü kapsamında olmadığını belirterek Türklerin dediği gibi bir millet olmadığını ve asil ve savaşçı bir millet olduğunu da belirtmiştir:

1. İzlediğimiz videoda Yunanistan'ın aşırı sağcı Altın Şafak partisinden Synadinos'un Avrupa Parlamentosu'nda, Türkiye AB zirvesi tartışmasında kullandığı cümle şöyledir: "Osmanlı bilim adamlarının yazdığı gibi Türkler barbar zihniyetli, tanrıların lanetlediği, dolandırıcı ve pislik varlıklardır. Türk, vahşi bir köpek gibidir ama iş düşmanıya savaşmaya gelince kaçır. Türklere tek etkili muamele şekli, kaba kuvvet ve kararlılıktır."

^{sergile}
Bu cümleleri düşünce ve ifade özgürlüğü açısından değerlendirmen gerekirse neler yazabilirsin?

Kullandığı cümleler ifade özgürlüğüne girmiyor. Çünkü kaba bir ırk/millet ezmeye, aşağılama, küçük düşürme var. ifade özgürlüğü olabilmesi için saygılı bir dil kullanılması gerekir. Olumsuz da olsa eleştiri yapılabilir ancak "ırkçı" ve "hakaret" içeren söylem saygıya aykırıdır. (Kaldı ki TÜRK milleti onun dediği gibi değildir, asil ve savadığıdır.)

K18 Yunanistan'ı demokrasinin doğduğu ve geliştiği bir toplumdan geldiğini ve bu söylemlerin bu duruma, insan haklarına ters olduğunu; hakaret ve aşağılayıcı ifadelerin düşünce ya da ifade özgürlüğü olmadığını belirtmiştir:

Yunan toplumu demokrasinin doğup geliştiği bir toplumdur. Bu toplumu temsil eden bu kişinin yapmış olduğu konuşma insan haklarına aykırı ve ırkçılığa neden olacak bir konuşmadır. Hakaret ve aşağılayıcı sözler söylediğinde olayı düşünce ve ifade özgürlüğü olarak görmeyoruz.

K14 de bu durumu olumsuz görmekte ve kullanılan politik dilin yanlış olduğunu ve bir politik olay/durum ya da sözlerin toplum üzerine olası etkisinden bahsetmiştir: "Düşünce ve ifade özgürlüğünü faşizan ve faşist bir dille sergilemiştir. Kullandığı dil son derece kaba ve kötü. Böyle bir ifade, toplumları birbirine düşman gözüyle bakmalarına sebep olabilir."

K20: "Başkalarının haklarını ihlal etmedikçe her söylem düşünce ve ifade özgürlüğüdür. Ancak buradaki olayda Türklere karşı aşırı bir şekilde ırkçılık, ayrımcılık söz konusudur. Bu yüzden bu söylemler düşünce ve ifade özgürlüğüyle bağdaşmaz."

Adalet ve hoşgörü değerleri kapsamında K6, AB Parlamento başkanının yaptığı katılımı hoşgörü, adalet değerleri kapsamında doğru bulduğunu, başkanın empati kurarak olaylara yaklaştığını kendisi de empati kurarak belirtmiştir: "Yaptığı davranış adaletli olduğunu gösteriyor. 'Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!' bağlamında davranmıyor. Bana veya bir başkasına yapılması bu ileride ırkçılığa, ayrımcılığa yol açacaktır. Bugün Türklere yapılıyor olabilir yarın başka birine yapılabileceğini gösteriyor. Hepsinin, herkesin birlik

olduğunu belirtiyor. Diğer ırk, din, vs. hoşgörülü olduğunu, olması gerektiğini gösteriyor. Ayrıca dışarı çıkmasını rica etmiş. Sert bir tepki veya dışlayıcı bir tepki le kovmamış.” K8 de adaletli ve hoşgörülü olduğunu belirtmiştir: “Kendisi Türk olmadığı halde Türklere karşı ırkçılık yapılmasını doğru bulmamış. Empati yapmış. Birleştirici olmuştur. Adaletli bir şekilde davranmıştır. ‘Onlar nasıl olsa benim milletimden değil’ dememiş. Adaleti sağlayacak şekilde gerekeni yapmıştır. ‘Birlik’ düşüncesine önem vermiş. ‘İrkçılık’ konusunda taviz vermemiştir.” K7 de başkanın adaletli olması üzerinde durmuş: “(...) yaşanan olayı Türkler ile aramız kötü deyip üstünü örtmemiş. Adil bir şekilde cezalandırmıştır.”. K10 da başkanın adil, saygılı ve hoşgörülü olduğunu belirtmiş ve bu davranışlarını doğru bir politik katılım olarak değerlendirmiştir: “İrkçılığın legal olmasını engellemek açısından doğru bir karardır. Yunanistan temsilcisinin adaletsiz ve saygısız cümleleri, Türkleri ezici davranışları kötü bir politik katılımdır. Martin Schultz gayet hoşgörülü ve saygı çerçevesinde fikirlerini belirtmiştir, yapılan adaletsizliğe, saygısızlığa tepki göstermiştir. Bence doğru bir politik katılım sergilemiştir.” Katılımcılar yöneticilerin/liderlerin nasıl olması gerektiği noktasında da hoşgörülü, adaletli, saygılı, eşitliğe inanan, ırkçılık karşısında duran, empati kurabilen, barışçıl, politik katılımı destekleyen, doğru bir dil kullanan özellikleri taşımaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılar çalışma kâğıtlarında medya haberlerini, medyada yer alan ifadeleri eleştirel bir şekilde ele almıştır. Sınıf içinde sözlü politik katılım sergilenirken de medya aracılığı ile toplumların politikadan haberdar olduğu, medyanın politikayı halka iletme aracı olarak kullanıldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Medya aracılığı ile öğrenilen politik bilgilerin önyargıları kırabileceği de belirtilmiştir. K11 ders sonrasında “eğer bu videoları izlemeseydim. AB Parlamento başkanını da Türk düşmanı olarak nitelendirebilirdim, önyargılı olabilirdim.” ifadelerini kullanmıştır.

4.2.11. Dünya Liderleri Tartışıyor Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, politik olayların/kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım

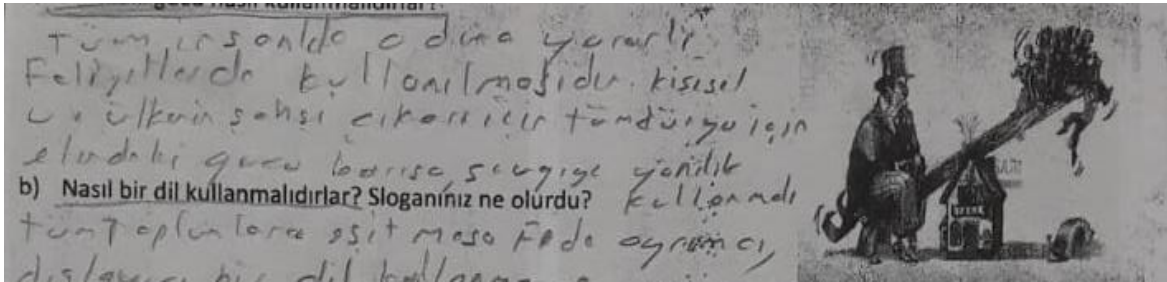
Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

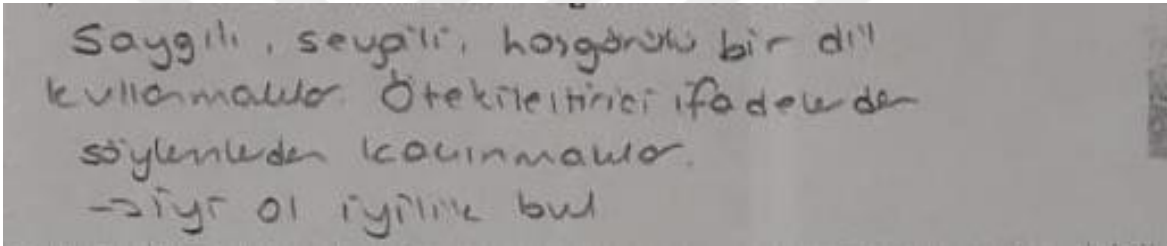
Etkinlik bilgi, beceri ve değerler bakımından değerlendirildiğinde öğrenci çalışma kâğıtlarının çok iyi olduğu görülmektedir. Soruları cevaplarken eleştirel bir şekilde yaklaşılarak politik düşünme becerisini kullanmış ve bu beceri ile birlikte fikirlerini belirtirlerken politik katılım sergilemişlerdir. Ötekileştirmeden ve kavramları doğru kullanarak politik dili doğru kullandıkları da görülmektedir. “Dünyadan politikacılar/yöneticiler/temsilciler” etkinliğinin devamı niteliği taşıyan bu etkinlikte katılımcılar ülkeler grubuna ayrılmış her grup kendi liderini seçmiştir. Birlikte araştırmalar yaptıktan bir hafta sonra terör konusu üzerinde liderlerin tartışmasını seçmişlerdir. Liderler terör olaylarını AB Parlamentosu’nda tartışırken konuşmalarını adalet, eşitlik, özgürlük, özgür düşünce gibi demokratik değerler üzerinde durarak gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kâğıtlarında da bu değerlerin ve empati kurma becerisinin üzerinde durularak sorulara cevap verildiği görülmektedir. Etkinlik kapsamındaki çalışma kâğıtlarında empati kurulmuş, politik dil kullanılmış, politik düşünme ve politik katılım sergilenmiştir.

Politik düşünme becerisi bakımından katılımcıların gücün nasıl kullanılması gerektiği, politik dilin nasıl kullanılması gerektiği noktasında eleştirel bir şekilde soruları cevaplamıştır. Daha adil ve barışçıl bir dünya için liderlerin ellerindeki gücü nasıl kullanması gerektiği noktasında katılımcılar liderlerin kişisel çıkarlarını bir kenara bırakarak ellerindeki gücü demokratik, adil, hoşgörülü, empatik yaklaşarak, yumuşak ve doğru bir politik dil kullanarak, eşit bir şekilde, barışa ve sevgiye yönelik kullanmaları gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılara örnekler vermek gerekirse K1: “*Kişisel menfaatlerini düşünmeyerek, insanlık için, onların iyiliği için kullanılmalıdır.*” ifadelerini kullanmıştır. K2 de gücün demokratik kullanılarak şiddet içermemesini, kaba ve hoşgörüsüz olmaması gerektiğini belirtmiştir: “*Demokratik bir şekilde kullanılmalıdır. Şiddet, kaba söz, zorbalıkla değil de hoşgörülü, eşitlikçi bir tutum sergilemelidirler.*” K3 empati üzerinde durarak gücün demokratik kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “*Elindeki gücü, empati kurarak kullanmalı. Daha yumuşak bir dil seçmeli. Gücü adaletten yana kullanmalı.*”. K15 de empati ile insanları birleştirici yönde kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “*Empati kurmalı. İnsanları ayrıştırıcı değil, bütünleştirici bir üslupla yönlendirmeli.*”. K6 eşitlik değeri üzerinde durarak kararları alırken gücün demokratik kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “*Demokratik kullanılmalıdır. Herkese eşit davranmalı. Ülkesine, vatandaşına zarar vermeyen şekilde karar almalı.*”. K14: “*Elindeki gücü barışçıl, insancıl bir şekilde kullanılmalıdır.*”. K7 ise liderlerin güçlerini

kullandığında yalnızca ülkelerini düşünerek değil tüm dünya insanlarını düşünerek barışçıl ve sevgiye dayalı kullanmaları gerektiğini belirtmiştir:

Katılımcılar liderlerin politik dili nasıl kullanması gerektiği noktasında politik okuryazarlık değerleri ve önemi üzerinde durarak cevaplamışlardır. Katılımcılara göre liderlerin politik dili demokratik; hoşgörülü, saygılı ve sevgili, kırıcı olmadan, barışçıl, sakin ve adalete dayalı olmalıdır. K10:

K19 da politik dil kullanılırken sakin ve kırıcı olmayacak şekilde hoşgörülü kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “Sakin, kırıcı olmadan, insan haklarına dikkat ederek konuşmalılar. Adil, barışçıl bir dünya için kullanılacak cümlelere, kelimelere dikkat edin.”. K20 liderler tarafından politik dilin hoşgörüyeye dayalı ötekileştirmeden uzak bir şekilde birlik ve beraberliği sağlayacak nitelikte kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “Ayrılıkçı, savaşçı söylemler yerine daha barışçıl, birleştirici ve bütünleştirici söylemlerde bulunmalıdır.”

Katılımcılar politik konular hakkında fikirlerini belirtirken diğer bir ifadeyle politik katılım sergilerken ötekileştiren ifadelerden uzak bir şekilde dili kullanmışlardır. Bu kapsamda liderlerin tavırlarının/kararlarının/politik olayların insanları olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. İnsanların gerilmesine, kutuplaşmasına, kendilerini üzgün ve mutsuz hissetmelerine sebep olduğunu belirtmişlerdir. K2 liderlerin söylem ve eylemlerinin toplumda gerginlik ve ayrışma yaratacağını belirttiği gibi bu durumun insanların politik katılım sergilemelerinde de olumlu ve olumsuz etkiler yaratabileceğini belirtmiştir: “Liderlerin ayrıştırıcı, antidemokratik tutumları insanların arasında gerginlik, ayrılık

yaratmaktadır.” K2 liderlerin söylemlerinin, aldığı kararların politik katılımı da etkilediğini belirtmektedir:

Bir liderin bir konuda aldığı karar, gerçekleştirdiği eylem insanın politik katılımını olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Onun düşüncelerini destekleyen insanlar liderin demokratik davranışlarını örnek alıp doğru ya da yanlış hoşgörü" davranabilirken, liderin demokratik olmayan ayrıştırıcı söylemlerini dikkate alıp orada gırtlak, hoşgörü kavramlarından uzak birayere dānışabilirler. Liderin düşünceleri insanları etkilediği için lider bir adım atarken çok vez düşünmeli.

K3 de “bir toplumu yöneten liderlerin düşünceleri kitleyi etkiler” ifadeleri ile liderlerin düşüncelerini halkı yönlendirdiğini belirtmektedir. K7 liderlerin bir konudaki kararları ya da söylemlerinin insanlar üzerinde etkiye sahip olduğunu ve insanların olumsuz politik katılım sergileyebileceğini belirtmiştir: “Liderlerin toplumlarını yönetir ve belirli düşünceler yöneltir. Örnek: Sert tutumlar halkı anarşiye sürükler. Sadece kendi halkı değil diğer toplumlardan ülkeye olumsuz bir bakış olmasına yol açar.” K10 liderlerinin söylemlerinin toplumu etkileyebileceğini, ötekileştirici ve ayrıştırıcı bir dil kullanıyorsa insanların politik katılım sergilemesini engelleyebileceğini ya da insanların protesto gibi politik katılım sergilemesine sebep olabileceğini belirtmiştir:

Sözü geçen bir liderse bütün toplumu, insanları orkestrasından sürükleyebilir. Kullandığı dil, söylemleri bu bakımdan önemlidir. Eğer bir lider kaba, ötekileştirici, ayrıştırıcı bir dil kullanıyorsa toplumun bir kısmı çekilip politik katılım sergileyemeyebilir toplumun diğer kısmı haklarını aramak için protestolara başvurabilir. Liderler ilimli olmalıdır. Empati yapmalıdır. politik duzüncebrimeli, olayların nedenlerine inmelidir.

K19 liderler tarafından alınan kararların olumlu olması dahilinde insanların kararı onaylamasını ve karar katılımını sağlarken olumsuz kararların toplumda protesto yoluyla politik katılım sağlanmasına yol açacağını belirtmiştir:

Alınan karar olumlu yānde ise insanlar liderlerin aldığı kararlara katılır, onaylar. Olumsuz söylemlerde bulunur, kararlar alınır tam tersi durumlar olur insanlar politik katılım yaparlar. (Alınan kararlara protesto ederek vs.)

Dünya liderleri tartışıyor etkinliğinde katılımcıların dünya liderleri arasında olma durumunda olsaydı hangi lider gibi olmak istedikleri sorulduğunda on yedi katılımcıdan on dördü (14) Yeni Zelanda Başbakanı Ardern gibi olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı Putin gibi, iki katılımcı ise hiçbiri gibi olmak istemediğini belirtmiştir. Ardern'in yerinde ve onun gibi olmak isteyen katılımcılar ise Ardern'in Müslümanlara olmadığı halde adil ve hoşgörülü davranarak ve empati kurarak Müslümanları kucaklamasından, onlar gibi giyinerek Cuma namazına katılmasından hoşnut olduklarını belirtmişlerdir. Bu da katılımcıların adalet, hoşgörü değerine ve empati becerisine verdikleri önemi göstermektedir. K2 adil olması ve eşitliğe önem veren demokratik bir lider olduğunu belirterek Ardern gibi bir lider olmak istediğini belirtmiştir:

4. Dünya liderleri arasında siz de olsaydınız düşüncelerinizi hangi lider gibi belirtirdiniz? Niçin?
Ardern gibi belirtirdim. Çünkü kadın müslüman olmadığı halde kadınları müslümanların yerine koyarak eşitlikçi bir tutum sergiliyor. Bir lider böyle olmalıdır. Olaylara her açıdan bakabilmeli, halkını da insani değerlere saygılı her insana eşit açıdan bakabilen demokratik bireyler olması için örnek olmalıdır.

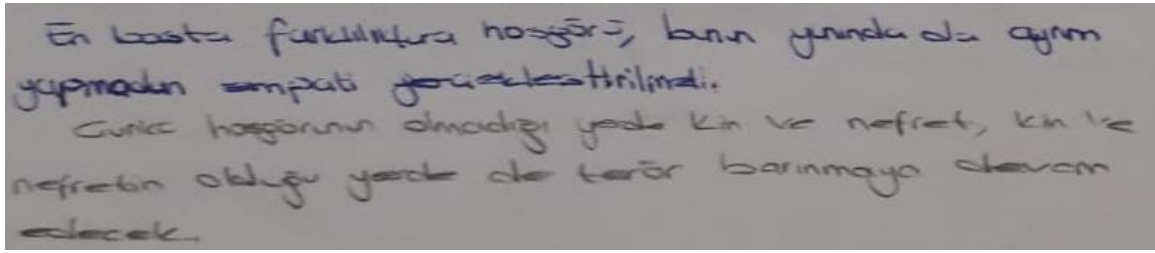
K3 empati kurması, yumuşak dilli olması nedeniyle Yeni Zelanda Başbakanı Ardern gibi bir lider olmak istediğini belirtmiştir:

Yeni zelanda başbakanı. Empati kurabilen, yumuşak bir dile sahip olan bir kadın. Barışçıl bir lider.

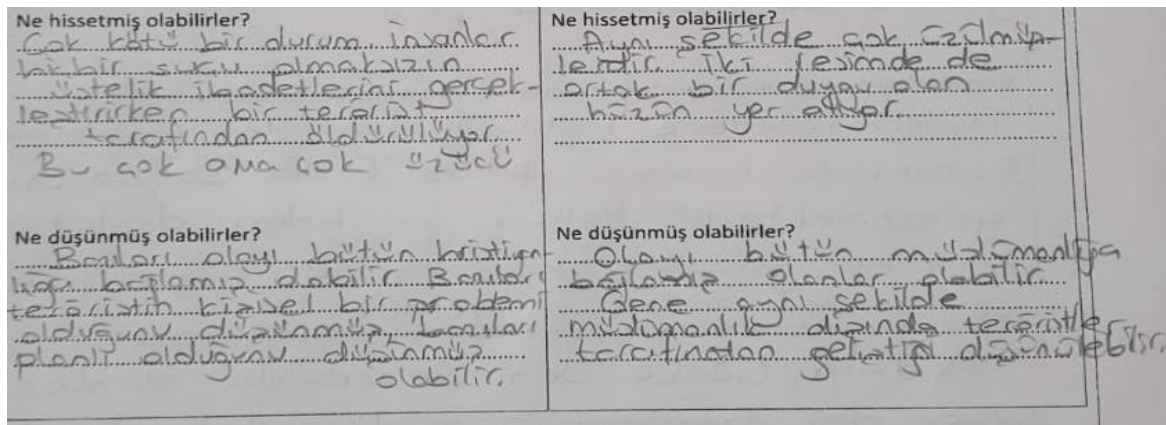
K7 ise hoşgörü nedeniyle Putin gibi olmak istediğini belirtmiştir: “Putin gibi iki dine de saygılı fakat olaya daha samimi şekilde karşı çıkan (bir lider olmak isterdim.)”

Katılımcılar terör olaylarının bitmesi için adalet, hoşgörü, saygı, sevgi, insan hakları gibi demokratik değerlere ve empati becerisine sahip bireylerin ve liderlerin olması gerektiği yönünde politik düşünüp katılımda bulunmuşlardır. K6: “Hoşgörü, empati yapabilen, demokratik davranan şekilde olmalı. Çünkü bu değerlere sahip olunursa birlik beraberlik olur.”. K7 de insanların birbirini sevip sayması, ayrımcı olmaması ve empati kurması gerektiği üzerinde durmuştur: “İnsanlar birbirini sevmeli, saygı duymalı. Ayrımcı bir bakış açısı ile bakmaması gerekir. İnsanlar empatik bir şekilde düşünüp öyle değerlendiren bireyler olmalı.” K9 da terörsüz bir dünya için şöyle demiştir: “Sevgi, saygı, hoşgörü,

empati. İnsanlarda ya da liderlerde bu değerler olduğu sürece daha huzurlu bir dünya, terörsüz bir dünyaya uyanabiliriz.” K16 da:

Katılımcılar tarafından etkinlikte tartışırken kullanacakları fotoğraflardan yararlanılarak bir yanda İslam değerlerine ters düşse de kendisini Müslüman olarak adlandıran IŞID tarafından Fransa’da gerçekleştirilen Paris terör saldırısında yakınlarını kaybedenlerin fotoğrafı diğer tarafta da Yeni Zelanda’da Müslümanlara yönelik camideki terör olayında yakınlarını kaybedenlerin fotoğrafına yer verilmiş bu kapsamda yakınlarını kaybeden insanların ne düşünüp hissetmiş olabilecekleri sorulmuştur. Katılımcıların empatik bir şekilde yaklaşabildikleri görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinde her iki dine mensup insanların aynı duyguları ve düşünceleri paylaştığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile Müslümanlar ile Hristiyanlık başta olmak üzere diğer dinlere de mensup olabilecek insanlar arasında duygu ve düşünce farklılığına gitmemiş ve adil yaklaşmışlardır. Politik terör olaylarının toplumda mutsuzluk, üzüntü, keder, öfke duygularının oluşabileceğini; terörün neden bitmediğini sorgulayan ve dünyada hoşgörü, adalet değerlerinin olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. K12 sözde İslami cihatçılar tarafından yapılan terör olayı ile Yeni Zelanda’da Müslümanlara yönelik yapılan terör saldırısına adil bir şekilde yaklaşmış. İki durum için de empatik yaklaşmıştır:

Katılımcılar her iki terör olayını insani boyutta değerlendirmiş ve dinsel bir ayrım yapmamışlardır. Her iki farklı dindeki terörü gerçekleştirenler de kınanmış ve iki dine mensup insanların acısı empati kurularak paylaşılmıştır. K1 her iki terör olayının da aynı acıyı taşıdığını ve hiçbir şekilde ayırmadan iki olayın da kınanması, ayıplanması gerektiğini belirtmiştir: *“Her iki terör olayı da büyük bir acı, büyük bir kayıp, insan ayıbıdır. Kimin, neyin sebep olduğu, hangi düşünce ve çıkarlarla yapıldığı, ne için yapıldığı hiç önemli değil. Ne olursa olsun her türlü terör hangi amaca hizmet ederse etsin ayıplanmalı, kınanmalıdır.”*. K14 de acının evrensel olduğunu, ne olursa olsun bir cana kıymayı kötü bir eylem olarak belirtmiştir: *“Bir insanı öldürmek ne olursa olsun kötü bir eylemdir. İster beyaz, ister siyah olsun. Acı herkes için aynıdır. Acı evrenseldir.”*. K16 ideolojilerinin insanı ayırdığını belirterek dil, din ayrımı yaparak ölen insanlara üzülmeyenlerin insani yönünün zayıf olduğunu belirtmiştir:

İdeolojilerin insan ayırdığını düşünüyorum. Dili, dini ne dursa dan yitip gider canın bahsedilirken vicdanı salınamayın. İnsani yönün zayıf olduğunu düşünüyorum.

K13 de empati yaparak acıların aynı olduğunu, terör olaylarının insanları derinden etkilediğini ve üzdüğünü belirtmiştir. Ayrıca dil, din, ırk ayrımı yapılmaması gerektiğini belirterek acılar karşısında adil olmak gerektiğini belirtmiştir:

Bu iki terör olayı insani boyutta incelenmelidir. Acı aynı, acıdır. Herkesin yüreği yarar. Sevdiklerini kaybetmek insanı derinden yaralar ve sarsar. Bunun dili, dini, ırkı yoktur. Bir insan kalpten acıyı hisseder. Müslüman ya da Gayrimüslim olması bunu hiçbir şekilde etkileyemez ve değiştiremez.

Katılımcılar politika ve medya kapsamında gerek sınıf içi tartışmada gerekse liderleri canlandıran katılımcılar tarafından medyaya yansıyan terör ile ilgili fotoğrafları sınıfa taşımalarından dolayı katılımcılar, toplumların medya aracılığı ile politik haberlerden haberdar olduğunu, liderlerin politik olaylar karşısında nasıl bir politik duruş sergilediğini öğrendiğini belirtmişlerdir.

4.2.12. Farklı Gazeteleri İnceliyorum Etkinliğinden Elde Edilen Bulgular

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Bilgi: Gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

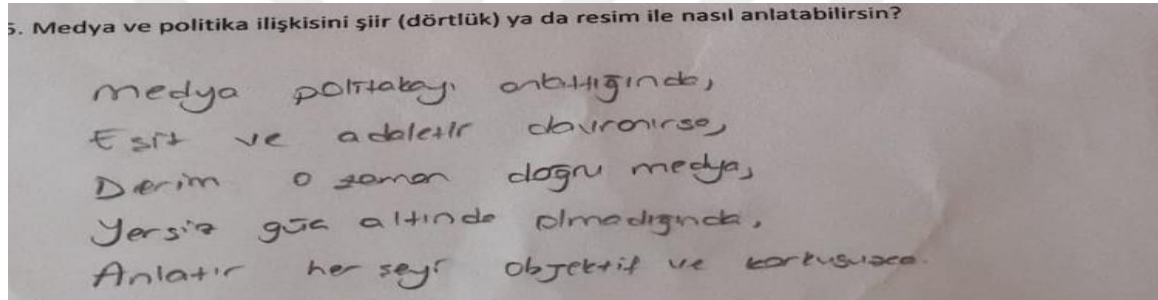
Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

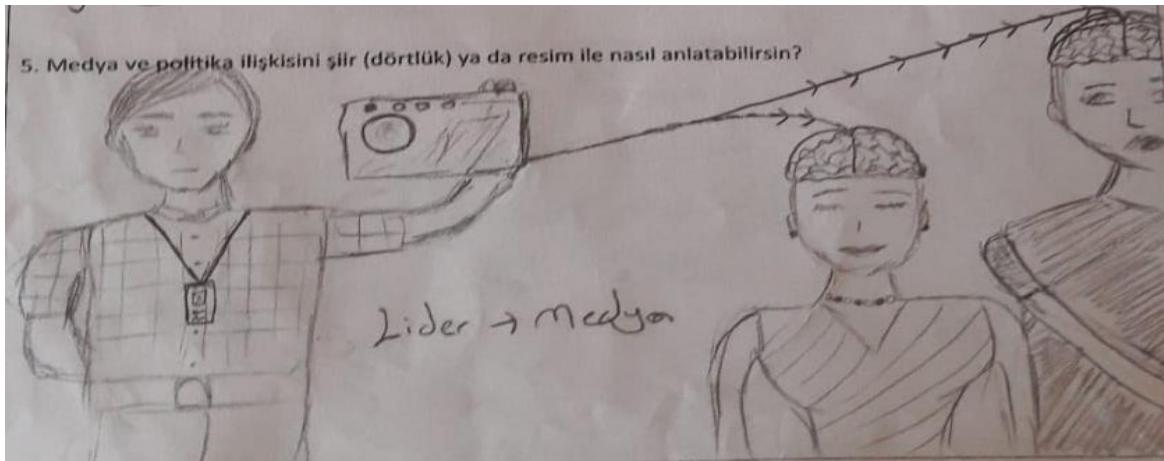
Etkinlik bilgi, beceri ve değerler bakımından değerlendirildiğinde öğrenci çalışma kağıtlarının çok iyi olduğu görülmektedir. Soruları cevaplarken eleştirel bir şekilde yaklaşarak politik düşünme becerisini kullanmış ve bu beceri ile birlikte fikirlerini belirtirlerken politik katılım sergilemişlerdir. Ötekileştirmeden ve kavramları doğru kullanarak politik dili doğru kullandıkları da görülmektedir. Birbirine muhalif iki gazetede haberler yönetim, güç, demokrasi ve politik katılım kavramları etrafında ele alınırken adalet, eşitlik, özgürlük, özgür düşünce gibi demokratik değerler üzerinde durmuşlardır. Etkinlik kapsamındaki çalışma kağıtlarında empati kurulmuş, politik dil kullanılmış, politik düşünme ve politik katılım sergilenmiştir.

Gücün kullanımının nasıl olduğu noktasında katılımcılara göre medya elindeki gücü demokratik olmayan bir şekilde taraf tutarak ve baskı altında kalarak kullanmaktadır. Diğer taraftan da medyanın elindeki gücü algı yaratmak ve toplumu etkilemek için kullandığı da belirtilmektedir. K6: “Medya elindeki gücü tuttuğu tarafa göre işine geldiği gibi kullanmaktadır. Taraf tutmaktadır aslında olayı karşı tarafa tarafsız vermek gibi bir durumu yok.”. K13: “Medya elindeki gücü bir tarafı savunarak sadece o tarafın iyi yanlarını göstererek kötü ve taraflı bir şekilde kullanabiliyor. Bu yanlış bir durumundur. Bu güç eşit ve adil bir şekilde kullanılmalıdır.”. K15: “Medya kuruluşları genellikle belirli bir siyasi görüşe hizmet etmektedir. Toplumu etkileme gücünü propaganda olarak kullanabilmektedir. Medya, objektif ve bağımsız olmalıdır. Gücünün yaratabileceği etkinin farkında olarak buna göre hareket etmelidir.”. K16 eleştirel/politik düşünme becerisini kullanarak konu hakkında politik katılımında bulunmuştur: “Antidemokratik bir şekilde kullanmaktadır. Medyanın en önemli gereğinin objektiflik olması gerekirken, hangi görüşün savunucusu olursa olsun, bir görüşün düşüncesini halka empoze etmesi etik değil.”

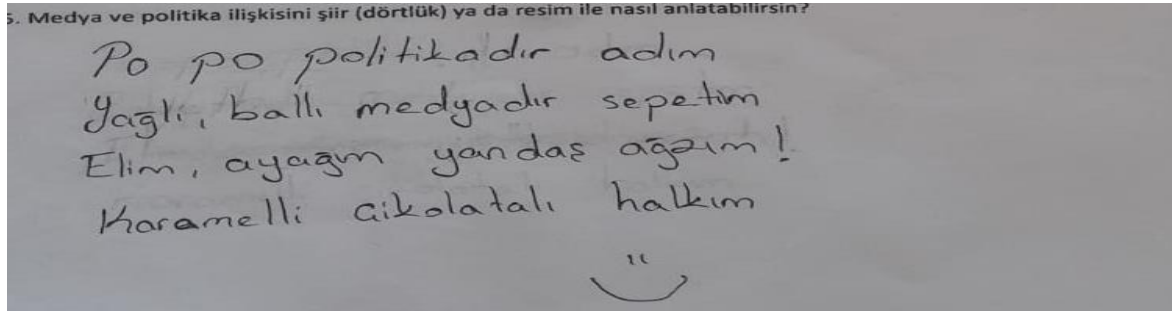
Adalet, hoşgörü, özgürlük/özgür düşünce değerlerini kullanarak medya-politika arasındaki ilişkiye yönelik katılımcılar medyanın bu değerlere sahip olması gerektiğini ve bunları yansıtmaması gerektiğini; doğru bir politik dil kullanmalarını belirtmiştir. K1 medyanın politika ile ilgili haberleri topluma iletirken adil bir şekilde tarafsız, tüm partilere eşit, hoşgörülü olması ve politik dili doğru kullanması gerektiğini belirtmiştir: “Medya adaletli olduğu sürece tarafsız ve yansız iletişim aracı haline gelir. Eşit olmalı tüm insanlara, tüm partilere, olan tüm olaylara. Herhangi bir gücün altında olmamalıdır. (...) Medya da hoşgörülü olmalıdır. Kırıcı bir söz, argo kelime, şiddet içeren söylemlere yer vermemelidir. İnsanları ötekileştirmemelidir. (...) Medya özgür olduğu sürece işini tarafsız yapar. Hiçbir güç, baskı altında olmamalıdır. Çünkü o zaman tarafsız ve olan her şeyi yansıtamaz.” K1 medya politika ilişkisini şiir (dörtlük) yazmayı tercih ederek görüşlerini dörtlüğe de aktarmıştır:

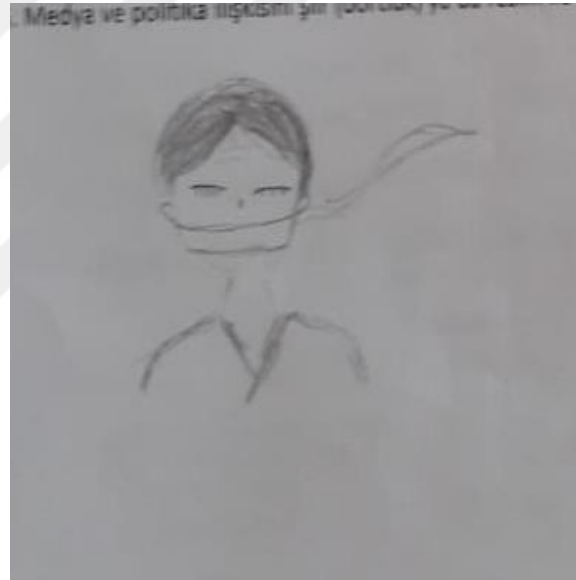
K3: “Medya adaletli olmalı. Medyanın yansıttığı haberler önemli. Bu yüzden adaletli olmak zorundadır. (...) Medyayı kullanırken bir tarafı yüceltirken bir tarafı yermemek gerekir. Kullandığı dil yumuşak ve hoşgörüye dayalı olmalıdır. (...) Kesinlikle medya özgür olmalı. Her kesimi ve her olayı yansıtmalı.” K3 medya ve politika ilişkisi bir resimle ile resmederken de siyasi parti liderlerinin medyayı elinde tuttuğunu ve medya aracılığı ile kendi fikirlerini empoze ettiğini, medyanın özgür olmasına izin vermediklerini belirtmiştir:

K5 medya politika ilişkisini değerler üzerinden açıklarken medyanın politika ile olan ilişkisinde medyanın politikayı tuttuğu sahip olduğu siyasi görüşe göre objektif olmadan taraflı bir şekilde yansıttığı ve halkı da bu yönde etkilediğini; adil olmadığını belirtip politik katılım sergileyerek yazılı bir şekilde belirtmiştir. Görüşlerinin doğrultusunda ise medya ve politika ilişkisini şu dörtlük ile anlatmıştır:

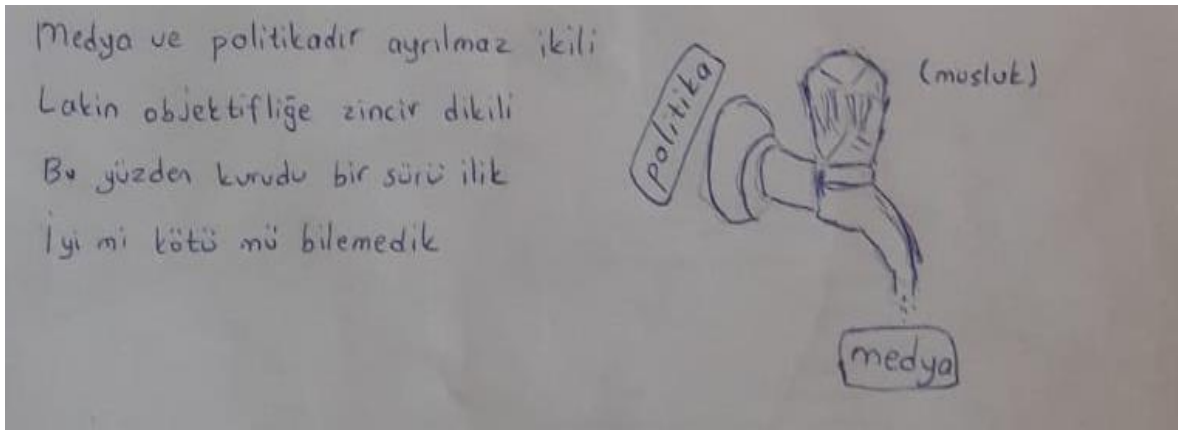
K12 de bir toplumda adaletin olmaması halinde medya alanında da adaletsizliğin olabileceğini belirtmiştir. Medyanın hoşgörülü olabilmesi için de adaletin olması ve medyanın halkın sesi olması gerektiğini belirtmiştir. Özgürlük kavramının medya için çok önemli olduğunu ancak medyanın genel olarak özgür olmadığını, medyanın düşüncelerini özgür bir şekilde belirtemediğini belirtmiştir:

“Haber almak halkın hakkıdır. Adaletin sağlanmadığı, toplumsal adaletin olmadığı bir yerin medya alanında da sıkıntılar olacağı kesindir. (...) Medya ve hoşgörü kavramlarını birlikte kullanmak için öncelikle halkın sesi olmak gerekir. Halk dinlenmeli. Sorunları ve çözüm önerileri medyaya yansımalıdır. Tarafsız bir medya geliştirmekte olan ülkeler için çok zordur. Bu yüzden en önemlisi eleştiri yaparken hoşgörülü olmasıdır. (...) Medya ve özgürlük kavramları birbirini tamamlar. Fakat ne kadar özgür bir medya düşünülebilir?”

K15 de medyanın adil, hoşgörülü ve özgür olması gerektiğini ve böylelikle halka politikadan gelen bilgileri doğru bir politik dille iletebileceğini, adaletsiz olan durumlar hakkında halkı bilinçlendirebileceğini, tepki gösterebileceğini belirtmiştir: *“Medya, adaletin sağlanmasında rol üstlenebilir. İnsanlar, medya sayesinde adaletsizlik yaşanan olayı ve*

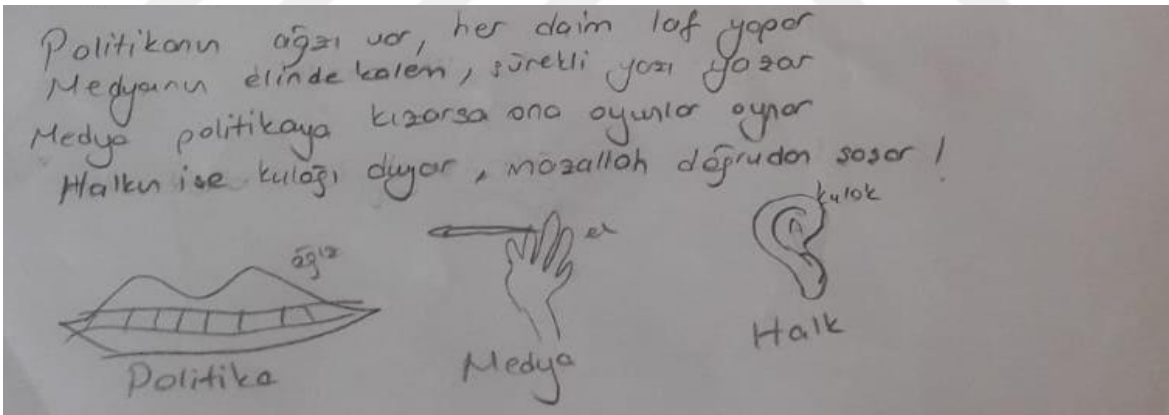
durumlardan haberdar olarak bunlara tepki gösterebilir. Böylece adaletin sağlanmasına katkı sağlar. (...) medya milyonlarca kişiye geniş bir halk kitlesine hitap etmektedir. Bu yüzden hoşgörülü bir üslup kullanılmalıdır. (...) Medyanın var olma amacı yaşananları, gerçekleri aktarmaktır. Ancak özgürlük sağlanamazsa ve özgür bir ortam yoksa medya gerçekleri bütünüyle aktaramaz.” Bu görüşleri doğrultusunda medya ve politikayı ayrılmaz ikili olarak tanımlamış, medyanın objektif olmadığını; politikanın bir musluk olduğunu ve bilgilerin medya aracılığıyla halka iletildiğini ancak bunun politikanın izin verdiği doğrultuda gerçekleştiğini resmetmiştir:

K16 adalet değeri için medyada olması gereken en önemli değer olduğunu belirtmiştir. Özgür düşüncenin de adalet ile birlikte merkezde olması gerektiğini, tüm parti ya da kesimlere medyada yer verilmesi gerektiğini, bir politik olayın/kararın halka iletilmesinde bir araç olan medyanın hoşgörülü bir politik dile sahip olması gerektiğini, günümüzde medyanın çok da özgür olamadığını belirtmiştir: “(Adalet) En gerekli değer belki de medya adına. Özgür düşünce merkezde olmalı ve adaletin yerini bulması açısından medyada muhaliflere de yeterince özgürlük ve rahatlık tanınmalı. (...) Medya, belirli bir politik olayı/kararı insanlara aktarmada araç olduğu için her zaman hoşgörülü bir dil kullanmalı. (...) Günümüzde muhalif bir yayının (medya organının) özgür hareket edebileceğine inanmıyorum. (...) Oysaki her görüş özgürce savunmalı” K16, medya ve politika ilişkisini resim yoluyla da ortaya koymaya çalışırken politikada yer alan liderler/kişiler/partililer tarafından medyanın susturulmaya çalışıldığını ve medyanın da bazı önemli olayları görmezden, bilmezden ve duymazdan geldiğini belirtmiştir:

K13'e göre de medya adil, özgür düşünceye sahip olmalı ama bu hoşgörülü ve doğru bir şekilde kullanılmalıdır. K13 bu çerçevede şu ifadeleri kullanmıştır: “Medya her zaman adil olmalıdır. Çünkü medya tüm topluma hitap eden bir mecradır, dikkatli, tarafsız davranmalıdır. (...) medya tüm görüşlere hoşgörülü olmalı, bir olayı yansıtırken de hoşgörü çerçevesinde yansız olarak topluma aktarmalıdır. (...) Özgür düşünce kapsamında bazı insanlara kötü itham ve hitapta bulunmamalıdır.” K13 medya politika ilişkisini hem bir dörtlük hem de resim ile ele almıştır. K13'e göre politikadan elde edilen bilgileri medya halka yansıtır ancak bu durumu istediği takdirde halka bilerek ve isteyerek yanlış ileteceğine vurgu yapmaktadır:

K17 de medyanın adil olmadığını, hoşgörülü olmadığını ve özgürlükten yoksun olduğunu belirtmiş ve medya ve politika ilişkisini “medya” akrostişi ile belirtmiştir:

Medya dendi onun adına.
En özgür platformdu sözde,
Daha politikayla tanışmadan önce.
Yanlı yayına başladıktan sonra,
Anıt dikilip anılmalı her sene.

4.3. Öz Değerlendirme Formlarından Elde Edilen Bulgular

“Vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını nasıl geliştirmektedir?” araştırma sorusuna cevap bulabilmek için öz değerlendirme formundan elde edilen bulgular; bilgiye dayalı, beceriye dayalı ve değerleri dayalı bulgular başlığı altında ele alınmıştır.

4.3.1. Bilgiye Dayalı Öz Değerlendirme Bulguları

Tablo 4.21. Gücün Kullanımına Yönelik Öz Değerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K11,K14,K16,K17,K20	K2,K3,K4,K5,K6,K7,K10,K12,K13,K15, K19,	K1, K8, K9, K18
2.Hafta	K4, K6, K11, K12, K14, K16, K17, K20	K2, K3, K5, K7, K8, K9, K10, K13, K15, K18, K19,	K1,
3.Hafta	K2, K5, K11, K14, K16, K17, K19, K20	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K15	
4.Hafta	K2, K5, K6, K10, K11, K14, K15, K16, K19, K20	K1, K7, K9, K12, K13, K18,	
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K9, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K7, K8, K10, K12, K13	
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K6, K7, K8, K10	
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7, K12	
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K12	
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20		
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10 K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20		
11.Hafta	K2,K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K20		
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		

Tablo 4.21’e göre birinci hafta yirmi (20) kişiden beş (5) katılımcı gücün kullanımını öğrendiğini, on bir (11) katılımcı kısmen öğrendiğini, dört (4) katılımcı ise öğrenmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan sekizi (8) gücün kullanımını öğrendiğini, on biri (11) kısmen öğrendiğini, yalnızca biri (1) gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan sekizi (8) gücün kullanımını öğrendiğini, dokuzu (9) ise gücün kullanımını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada 10 katılımcı gücün kullanımını öğrendiğini, altı (6) katılımcı ise gücün kullanımını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta 13 katılımcı gücün kullanımını öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise gücün kullanımını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcının katılmıştır. On beş (15) katılımcı gücün kullanımını öğrendiğini belirtirken yalnızca dört (4) katılımcı gücün kullanımını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört katılımcı (14) gücün nasıl kullanıldığını öğrendiğini belirtmiştir. İki (2) katılımcı ise kısmen öğrendiğini belirtmiştir ancak hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on üçü (13) gücün kullanımını öğrendiğini, biri ise kısmen öğrendiğini belirtmişti. Hiçbir katılımcı gücün kullanımını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu haftadan itibaren derse katılan tüm katılımcılar, gücün kullanımını öğrendiğini belirtirmiştir.

Tablo 4.22. Politik Katılımın Ne Olduğuna Yönelik Özdeğerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K3, K5,K11,K14,K16,K17,K20	K1, K2, K6, K7, K10, K12, K13, K15, K18	K4, K8, K9, K19
2.Hafta	K3, K5,K6,K11,K12,K14,K16,K17,K20	K2, K4, K7, K8, K10, K13, K15, K18	K1, K9, K19
3.Hafta	K1, K3, K4, K5,K6,K11,K14,K16,K17,K20	K7, K8, K12, K15, K19	K9
4.Hafta	K1,K2, K5, K6, K7, K11, K14, K15, K16, K19, K20	K9, K10, K12, K13, K18	
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5,K7, K8, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K6, K9, K10, K12, K18	
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K20	K6, K9, K10	
7.Hafta	K1, K3, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K15, K16, K17, K19	K2, K12	
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K12	
9.Hafta	K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K1, K6	
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K20		
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		

Tablo 4.22'ye göre birinci hafta yirmi (20) kişiden yedi (7) katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, dokuz (9) katılımcı politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini, dört (4) katılımcı ise politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan dokuzu (9) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, sekizi (8) politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini, yalnızca üçü (3) politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on (10) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, beşi (5) ise politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Bir (1) katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada on bir katılımcı (11) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, beş katılımcı (5) ise politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada on üç (13) katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, beş katılımcı (5) ise politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcının katılmıştır. On altı (16) katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, üç (3) katılımcı ise politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on dördü (14) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, ikisi (2) ise politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on üçü (13) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini, biri ise kısmen öğrendiğini belirtmişti. Hiçbir katılımcı politik katılımı öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üçü (13) politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini belirtirken yalnızca iki (2) katılımcı politik katılımın ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik katılımın ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Onuncu haftadan on üçüncü haftaya kadar derse katılan/gelen katılımcıların hepsi politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.23. Bir Karara/Politik Meseleye Katılımın Etkisi/Sonuçlarına Yönelik Öz Değerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K3, K6, K11, K12, K13, K14, K20	K1, K2, K4, K5, K7, K9, K10, K15, K16, K17, K18	K8, K19
2.Hafta	K3, K6, K7, K11, K12, K14, K20	K1, K2, K4, K5, K8, K9, K10, K13, K15, K16, K17, K18, K19	
3.Hafta	K3, K5, K6, K7, K8, K11, K14, K15, K16, K17, K20	K1, K4, K9, K12, K19	
4.Hafta	K1, K2, K5, K6, K11, K12, K14, K15, K16, K19, K20	K7, K9, K10, K13, K18	
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K7, K10	
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K10	
7.Hafta	K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K17, K19	K1, K12, K15, K16	
8.Hafta	K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K1, K12	
9.Hafta	K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K1	
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K19, K20		
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20		
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20	K16	

Tablo 4.23'e göre birinci hafta yirmi (20) kişiden yedi (7) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, on bir (11) katılımcı kısmen öğrendiğini, iki (2) katılımcı ise öğrenmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on üçü (13) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, yedisi (7) kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on biri (11) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, beşi (5) ise bir karara/politik meseleye katılımın

etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada on bir (11) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta 16 katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, iki (2) katılımcı ise bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcının katılmıştır. On sekiz (18) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki katılımcı (12) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini belirtmiştir. Dört (4) katılımcı ise kısmen öğrendiğini belirtmiştir ancak hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on ikisi (12) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini, ikisi (2) ise kısmen öğrendiğini belirtmişti. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dördü (14) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Onuncu, on birinci, on ikinci hafta derse gelen katılımcıların tümü bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini belirtmiştir.

On üçüncü hafta on yedi (17) katılımcıdan on altısı (16) bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı bir karara/politik meseleye katılımın etkisi/sonuçlarını öğrenmediğini belirtmemiştir.

Tablo 4.24 Yönetimin Ne Olduğuna Yönelik Özdeğerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K4, K6, K11, K12, K14, K16, K17, K20	K2, K5, K7, K8, K10, K15, K19	K1, K3, K9, K12, K18
2.Hafta	K4, K6, K11, K14, K16, K17, K20	K2, K5, K7, K8, K10, K12, K13, K15, K18, K19	K1, K3, K9
3.Hafta	K4, K5, K6, K11, K14, K17, K19, K20	K1, K7, K8, K12, K15	K3, K9, K16
4.Hafta	K2, K5, K6, K11, K12, K14, K15, K16, K19, K20	K7, K9, K10, K13, K18	K1
5.Hafta	K2, K3, K4, K5, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13	K1
6.Hafta	K2, K3, K4, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K6, K7, K8, K9, K10	K1
7.Hafta	K3, K4, K5, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K1, K7, K9, K12	-
8.Hafta	K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K12	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K12	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K13, K14, K15, K18, K20	K11	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.24'e göre birinci hafta yirmi (20) kişiden sekiz (8) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, yedi (7) katılımcı kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Beş (5) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan yedisi (7) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, onu (10) kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Üç (3) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan sekizi (8) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, beşi (5) ise yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Üç (3) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada on (10) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta on (10) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, yedi (7) katılımcı ise yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Bir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcının katılmıştır. On üç (13) katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtirken beş (5) katılımcı yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Bir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki katılımcı (12) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir. Dört (4) katılımcı ise kısmen öğrendiğini belirtmiştir ancak hiçbir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on üçü (13) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini, biri (1) ise kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dördü (14) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on dokuz (19) katılımcının tümü yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

On birinci hafta derse katılım sağlayan on iki (12) katılımcının on biri (11) yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir. Bir katılımcı ise yönetimin ne olduğunu kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı yönetimin ne olduğunu öğrenmediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta derse gelen katılımcıların tümü yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

On üçüncü hafta derse katılım sağlayan on yedi (17) katılımcının tümü yönetimin ne olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 25 Politik Olayın Toplumsal Etkisine Yönelik Özdeğerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K6, K12, K14, K16, K17, K20	K1,K3, K4, K5, K7,K10, K11, K15	K2,K8,K9,K13, K18,K19
2.Hafta	K6, K12, K14, K15, K16, K17, K20	K1, K2, K3,K4, K5, K7, K8, K10, K11, K13, K18, K19	K9
3.Hafta	K1, K5, K6, K8, K11, K12, K14, K15, K16, K17	K3, K4, K7, K19, K20	K9
4.Hafta	K1, K2, K5, K6, K12, K14, K15, K16, K18, K19, K20	K7, K9, K10, K11, K13	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K9, K10	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K7, K9, K10	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K8, K10, K12, K13, K15, K16, K17, K19	K7, K9, K11, K14	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K12	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K7	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K7	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K20		-
12.Hafta	K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K1	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		-

Tablo 4.25'e göre birinci hafta yirmi (20) kişiden altı (6) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, sekiz (8) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini, altı (6) katılımcı ise politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan yedisi (7) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, on iki (12) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan onu (10) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, beşi (5) ise politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada on bir (11) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta on altı (16) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, iki (2) katılımcı ise politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcının katılmıştır. On yedi (17) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca üç (3) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki katılımcı (12) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtmiştir. Dört (4) katılımcı ise politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir ancak hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on üçü (13) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini, bir katılımcı ise politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dördü (14) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on dokuz (19) katılımcıdan on sekizi (18) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca bir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcının tümü politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtmiştir.

On ikinci hafta on yedi (17) katılımcıdan on altısı (16) politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı politik olayın toplumsal etkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik olayın toplumsal etkisini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.26 Medya ve Politika İlişisine Yönelik Özdeğerlendirme

	Öğrendim	Kısmen Öğrendim	Öğrenmedim
1.Hafta	K11, K17	K4, K7, K8, K10, K14, K15, K16, K18, K20	K1, K2, K3, K5, K6, K9, K12, K13, K19
2.Hafta	K3, K4, K5, K6, K11, K12, K14, K17, K18, K20	K1, K2, K7, K8, K10, K13, K15, K16, K19	K9
3.Hafta	K1, K4, K5, K6, K11, K14, K15, K17, K19, K20	K3, K7, K8, K12, K16	K9
4.Hafta	K1, K2, K5, K6, K11, K14, K15, K16, K18, K19, K20	K7, K9, K10, K12, K13	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K8, K9, K10, K12, K14	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18	K9, K20	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K9	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19	K12, K20	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K12, K20	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19	K14, K20	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18	K20	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19	K20	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.26'ya göre birinci hafta yirmi (20) kişiden iki (2) katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, dokuz (9) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini, dokuz (9) katılımcı ise medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan onu (10) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, dokuz (9) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on (10) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, beşi (5) ise medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada on (11) katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta on üç (13) katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, beş (5) katılımcı ise medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On yedi (17) katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca iki (2) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On beş katılımcı (15) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Katılımcıların on ikisi (12) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini, iki (2) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üçü (13) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca iki (2) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on yedisi (17) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca iki (2) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcının on biri (11) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca bir katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta on yedi (17) katılımcıdan on altısı (16) medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtirken yalnızca bir (1) katılımcı medya ve politika ilişkisini kısmen öğrendiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı medya ve politika ilişkisini öğrenmediğini belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtmiştir.

4.3.2. Politik Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Özdeğerlendirme Bulguları

Tablo 4.27 Empati Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Olaylara Farklı Kişilerin Bakış Açısı İle Bakabilmek

	Evet	Kısmen evet	Hayır
1.Hafta	K2, K3, K8, K11, K14, K16, K17, K20	K5,K6,K7,K10,K12,K18	K1, K4, K9, K13, K15, K19
2.Hafta	K2, K3, K6, K7, K8, K11, K16, K17, K20	K1, K5, K10, K12, K13, K14, K15, K18, K19	K4, K9
3.Hafta	K1, K3, K6, K8, K11, K12, K15, K16, K17, K20	K4, K5, K7, K14, K19	K9
4.Hafta	K1, K2, K6, K7, K11, K15, K16, K19, K20	K5, K9, K10, K12, K13, K14, K19	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K12, K13, K14, K15, K17, K20	K6, K7, K9, K10, K16, K18	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K9, K10, K18	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K8, K9	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K7,K8, K9, K12, K13, K15, K16, K19, K20	K6, K18	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7,K8, K9, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6, K12	-
10.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K20	K6, K18	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K1	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.27, katılımcıların empati becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Bu noktada birinci hafta yirmi (20) kişiden sekiz (8) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, altı (6) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini, altı (6) katılımcı ise olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan dokuzu (9) olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, dokuz (9) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Yalnızca iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan onu (10) olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, beş (5) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Yalnızca bir (1) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada dokuz (9) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, yedi (7) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci hafta, on iki (12) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, altı (6) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On yedi (17) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört (14) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üçü (13) olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini

belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on dokuz (19) katılımcıdan on yedisi (17) olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcının onu (10) olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini, iki (2) katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile kısmen bakabildiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta on yedi (17) katılımcının tümü olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini belirtmiştir.

On üçüncü hafta da derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiğini belirtmiştir.

Tablo 4.28 Politik Katılım Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme - Tartışmalara İstekli Katılma

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K3, K11, K14, K16, K17	K2, K6, K7, K10, K12, K18, K19, K20	K1, K4, K5, K8, K9, K13, K18
2.Hafta	K3, K11, K12, K14, K16, K17	K2, K5, K6, K7, K10, K13, K15, K18, K19, K20	K1, K4, K8, K9
3.Hafta	K3, K11, K14, K15, K16, K17, K19	K1, K4, K5, K6, K7, K9, K12, K18, K20	K8
4.Hafta	K1, K7, K11, K14, K15, K16	K2, K5, K6, K9, K10, K12, K13, K18, K19, K20	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K17	K4, K6, K8, K9, K10, K16, K18, K20	-
6.Hafta	K2, K3, K4, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K1, K6, K7, K8, K9, K10, K18, K20	-
7.Hafta	K3, K4, K7, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K1, K5, K8, K9, K14, K19	-
8.Hafta	K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K19	K1, K18, K20	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K6, K20	-
10.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K6, K7, K18, K20	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K20	K18	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K18	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.28, katılımcıların politik katılım becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Politik Katılım becerisi kapsamında tartışmalara istekli katılma noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden beş (5) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, sekiz (8) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını, yedi (7) katılımcı ise katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan altı (6) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, on (10) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını, dört (4) katılımcı ise katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan yedi (7) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, dokuz (9) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada altı (6) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, on (10) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on (10) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, sekiz (8) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On bir (11) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, sekiz (8) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On (10) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, altı (6) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On bir (11) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, üç (3) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, iki (2) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on beş (15) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, dört (4) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on bir (11) katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, yalnızca bir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta on yedi (17) katılımcıdan on altısı (16) tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını, yalnızca bir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde kısmen katıldığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışmalara istekli bir şekilde katılmadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik katılım becerisi kapsamında tartışmalara istekli bir şekilde katıldığını belirtmiştir.

Tablo 4.29 Politik Katılım Becerisine Yönelik Özdeğerlendirmeler- Tartışırken Fikirlerini Açıkça Belirtme

Hafta	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K3, K11, K13, K14, K16, K17, K20	K7, K18, K19	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K12, K15
2.Hafta	K3, K7, K10, K11, K12, K14, K16, K17, K20	K2, K5, K6, K8, K9, K13, K18, K19	K1, K4, K15
3.Hafta	K3, K11, K14, K16, K17	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K15, K19, K20	K12
4.Hafta	K1, K5, K7, K15, K16, K19	K2, K6, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K20	-
5.Hafta	K1, K3, K13, K14, K15, K16, K17	K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K18, K20	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17	K5, K6, K7, K8, K12, K18, K20	-
7.Hafta	K1, K3, K5, K7, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K4, K8, K10	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K19	K6, K18, K20	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K6, K20	-
10.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K7, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K18, K20	K6	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.29, katılımcıların politik katılım becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Politik katılım becerisi kapsamında tartışırken fikirlerini açıkça belirtme noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden yedi (7) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini üç (3) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini on (10) katılımcı ise tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan dokuz (9) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini sekiz (8) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini, üç (3) katılımcı ise tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan beş (5) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini on bir (11) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini, bir katılımcı ise tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada altı (6) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini on (10) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen ifade ettiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, yedi (7) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini, on bir (11) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On iki (12) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini yedi (7) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On üç (13) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini üç (3) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On bir (11) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini üç (3) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini, iki (2) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on yedi (17) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini, iki (2) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on bir (11) katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça belirttiğini, bir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça kısmen belirttiğini ifade etmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik katılım becerisi kapsamında tartışırken fikirlerini açıkça ifade ettiğini belirtmiştir. On üçüncü hafta da derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik katılım becerisi kapsamında tartışırken fikirlerini açıkça ifade ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.30 Eleştirel Düşünme Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Politik Kararın Başkalarına Etkisini Sorgulama

	Evet	Kısmen evet	Hayır
1.Hafta	K1, K3, K11, K13, K16, K17	K2, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K19, K20	K4, K14, K15, K18
2.Hafta	K1, K3, K5, K11, K12, K16, K17, K20	K2, K4, K6, K7, K8, K9, K10, K14, K19	K15, K18
3.Hafta	K1, K3, K5, K8, K11, K16, K17, K19, K20	K4, K6, K7, K9, K12, K14, K15	-
4.Hafta	K1, K5, K7, K10, K11, K12, K16, K19, K20	K2, K6, K9, K13, K14, K15	K18
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K12, K14, K15, K16, K17, K20	K5, K6, K10, K13, K18	-
6.Hafta	K2, K3, K4, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K1, K5, K6, K7, K10, K18	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K19	K10, K14	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K19, K20	K6, K18	-
9.Hafta	K1, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K6	-
10.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K6, K10	-
11.Hafta	K4, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K18, K19, K20	K2, K6, K10	-
12.Hafta	K1, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K2	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.30, katılımcıların eleştirel düşünme becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Eleştirel düşünme becerisi altında politik kararın başkalarına etkisini sorgulama noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden altı (6) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını, on (10) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını, dört (4) katılımcı ise politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan sekiz (8) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını on (10) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını, iki (2) katılımcı ise politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan dokuz (9) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını, yedi (7) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada dokuz (9) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını, altı (6) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını, bir katılımcı ise politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, yedi (7) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını on (10) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On üç (13) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını, altı (6) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört (14) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını iki (2) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını iki (2) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını, iki (2) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on yedi (17) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını iki (2) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan dokuz (9) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını üç (3) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorguladığını bir katılımcı politik kararın başkalarına

etkisini kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı politik kararın başkalarına etkisini sorgulamadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik katılım becerisi kapsamında tartışırken fikirlerini açıkça ifade ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.31 Eleştirel Düşünme Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Gücün Nasıl Kullanıldığını Sorgulama

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K3, K4, K11, K14, K16, K17, K20	K1, K2, K5, K6, K7, K8, K12, K13, K19	K9, K10, K15, K18
2.Hafta	K1, K3, K7, K11, K14, K16, K20	K2, K4, K5, K6, K8, K10, K12, K13, K15, K17, K19	K9, K18
3.Hafta	K3, K5, K6, K11, K12, K14, K16, K20	K1,K4,K7,K8,K9,K15, K17,K19	-
4.Hafta	K4, K5, K6, K11, K16, K20	K1, K2, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K18, K19	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K7, K12, K14, K15, K16, K17, K20	K5, K6, K8, K9, K10, K13, K18	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K6, K7, K8, K9, K10, K18	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K5, K8	-
8.Hafta	K1, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K19, K20	K5, K6, K16, K18	-
9.Hafta	K1, K4, K6, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K7	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K10, K11	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K18, K20	K10	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.31 katılımcıların eleştirel düşünme becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Eleştirel düşünme becerisi altında gücün nasıl kullanıldığını sorgulama noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden yedi (7) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, dokuz (9) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını, dört (4) katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan yedi (7) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını on bir (11) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını, iki (2) katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan sekiz (8) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, sekiz (8) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, beş (5) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, on bir (11) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on bir (11) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, yedi (7) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On üç (13) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, altı (6) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört (14) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, iki (2) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On (10) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, dört (4) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, iki (2) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on yedi (17) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, iki (2) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on bir (11) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, bir katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik düşünme becerisi kapsamında gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını belirtmiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik düşünme becerisi kapsamında gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını belirtmiştir.

Tablo 4.32. Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Kavramları Doğru Kullanma

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K8, K11, K17, K20	K1, K3, K6, K7, K10, K12, K13, K14, K16	K2, K4, K5, K9, K15, K18, K19
2.Hafta	K8, K11, K16, K17, K20	K1, K3, K4, K6, K10, K12, K13, K18, K19	K2, K5, K7, K9, K14, K15
3.Hafta	K11, K12, K16, K17, K20	K3, K4, K5 K6, K7,K8, K9, K14, K15, K19	K1
4.Hafta	K1, K11, K14, K16, K18, K20	K5, K6, K7, K10, K12, K13, K15, K19	K2, K9
5.Hafta	K1, K2, K3, K5, K8, K14, K16, K17, K20	K4, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K15, K18	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K8, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K5, K6, K7, K9, K10, K12, K18	-
7.Hafta	K3, K4, K5, K8, K11, K13, K15, K16, K17, K19	K1, K7, K9, K10, K12, K14	-
8.Hafta	K4, K5, K8, K9, K13, K15, K16, K19, K20	K1, K6, K7, K12, K18	-
9.Hafta	K1, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K16, K17, K19	K5, K15	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K6, K10, K11, K18	-
11.Hafta	K4, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K20	K2, K6, K10, K18	-
12.Hafta	K1, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K2, K18	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.32 katılımcıların politik dil kullanma becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Politik dil kullanma becerisi altında kavramları doğru kullanma noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden dört (4) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, dokuz (9) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını, yedi (7) katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan beş (5) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, dokuz (9) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını, altı (6) katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan beş (5) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, on (10) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını, bir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, altı (6) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, sekiz (8) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını, iki (2) katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, dokuz (9) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, dokuz (9) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On iki (12) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, yedi (7) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On (10) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını sorguladığını, altı (6) katılımcı gücün nasıl kullanıldığını kısmen sorguladığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise gücün nasıl kullanıldığını sorgulamadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. Dokuz (9) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, on dört (14) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, iki (2) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on dört (14) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, beş (5) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan sekiz (8) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, dört (4) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on beş (15) katılımcı politik kavramları doğru kullandığını, iki (2) katılımcı politik kavramları kısmen doğru kullandığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik kavramları doğru kullanmadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik dil kullanma becerisi kapsamında politik kavramları doğru kullandığını belirtmiştir.

Tablo 4.33. Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Özdeğerlendirme- Ötekileştirici Dil Kullanma

	Hayır	Kısmen hayır	Evet
1.Hafta	K1, K3 K4, K5, K6, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K1, K7, K8	K9, K11
2.Hafta	K3, K4, K5, K6, K7, K10, K12, K15, K16, K17, K20	K1, K8, K13, K14, K18, K19	K9, K11
3.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K12, K15, K16, K17, K20	K6, K9, K11, K14, K19	-
4.Hafta	K1, K2, K5, K7, K10, K12, K15, K16, K19, K20	K6, K9, K13, K14, K18	K11
5.Hafta	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K3, K10, K14	-
6.Hafta	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K3, K10, K11, K14	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K10	K11
8.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K6	K9
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K8	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K10, K11	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K13, K14, K15, K16, K18, K20	K10, K11	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.33 katılımcıların politik dil kullanma becerisini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Politik dil kullanma becerisi altında ötekileştirici bir dil kullanma noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden on beş (15) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, üç (3) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını, iki (2) katılımcı ise ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan dört (11) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, yedi (7) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını, iki (2) katılımcı ise ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on bir (11) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, beş (5) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, on (10) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, beş (5) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını, yalnızca bir katılımcı ise ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on beş (15) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, üç (3) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On beş (15) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, dört (4) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört (14) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, bir katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını, bir katılımcı ise ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, bir katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını, bir katılımcı ise ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dört (14) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, bir katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on yedi (17) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, iki (2) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on bir (11) katılımcı ötekileştirici bir dil kullanma kullanmadığını, iki (2) katılımcı ötekileştirici bir dili kısmen kullanmadığını belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullandığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik dil kullanma becerisi kapsamında ötekileştirici bir dil kullanmadığını belirtmiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü politik dil kullanma becerisi kapsamında ötekileştirici bir dil kullanmadığını belirtmiştir.

4.3.3. Politik Okuryazarlık Değerlerine Yönelik Özdeğerlendirme Bulguları

Tablo 4.34 Adalet değerine yönelik Özdeğerlendirme- Politik Konudaki Haksızlığı Dile Getirmek

	EVET	Kısmen EVET	HAYIR
1.Hafta	K3, K11, K12, K13, K14, K17	K1, K2, K5, K6, K7, K16, K20	K4, K8, K9, K10, K15, K18, K19
2.Hafta	K3, K5, K11, K12, K14, K17	K1, K2, K4, K6, K7, K10, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K8, K9
3.Hafta	K5, K11, K12, K14, K16, K17, K20	K1, K3, K4, K6, K7, K9, K15, K19	K8
4.Hafta	K5, K6, K10, K11, K16, K19, K20	K1, K2, K7, K9, K13, K14, K15, K18	K12
5.Hafta	K2, K3, K4, K5, K10, K13, K14, K15, K16, K17	K1, K6, K7, K9, K12, K18, K20	K8
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K20	K8, K9, K14, K18	K7
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K9, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7, K8, K10	K12
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K7, K8, K12	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19	K6, K10, K11, K20	-
11.Hafta	K2, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K18	K6, K10, K20	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.34 katılımcıların adalet değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Politik konudaki haksızlığı dile getirme noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden altı (6) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini yedi (7) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini yedi (7) katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan altı (6) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini on iki (12) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini iki (2) katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan yedi (7) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini sekiz (8) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini bir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, yedi (7) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini sekiz (8) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini bir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on (10) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini yedi (7) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini bir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On dört (14) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini dört (4) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini bir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini üç (3) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini bir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On bir (11) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini üç (3) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dört (14) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini bir katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on beş (15) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini dört (4) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile

getirdiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan dokuz (9) katılımcı politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini üç (3) katılımcı politik konudaki haksızlığı kısmen dile getirdiğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı ise politik konudaki haksızlığı dile getirmediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü adalet değeri kapsamında politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini belirtmiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü adalet değeri kapsamında politik konudaki haksızlığı dile getirdiğini belirtmiştir.

Tablo 4. 35. Adalet Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Başkalarının Haklarını Savunma

	EVET	Kısmen EVET	HAYIR
1.Hafta	K3, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K2, K4, K5, K7, K8, K10, K18	K1, K6, K9, K19
2.Hafta	K3, K5, K6, K14, K16, K17, K20	K1, K2, K4, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K15, K18, K19	K9
3.Hafta	K3, K4, K5, K11, K14, K16, K17	K1, K6, K7, K8, K9, K12, K15, K19, K20	-
4.Hafta	K1, K2, K5, K11, K12, K14, K15, K16	K6, K7, K10, K13, K18, K19, K20	K9
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K6, K8, K9, K10, K18	-
6.Hafta	K2, K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K20	K1, K4, K6, K7, K8, K10, K18	K9
7.Hafta	K3, K4, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K1, K8, K9, K10	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K19	K6, K7, K18, K20	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6, K10	K8
10.Hafta	K1, K3, K5, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K4, K6, K10, K11, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K20	K10, K18	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K18	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	-	-

Tablo 4.35 katılımcıların adalet değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Başkalarının haklarını savunma noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden dokuz (9) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, yedi (7) katılımcı başkalarının haklarını

kısmen savunduğunu, dört (4) katılımcı ise başkalarının haklarını savunmadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan yedi (7) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, on iki (12) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu, bir katılımcı ise başkalarının haklarını savunmadığını belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan yedi (7) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, dokuz (9) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, sekiz (8) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, yedi (7) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu, bir katılımcı ise başkalarının haklarını savunmadığını belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on üç (13) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, beş (5) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On bir (11) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, yedi (7) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu, bir katılımcı ise başkalarının haklarını savunmadığını belirtmiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, dört (4) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On (10) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, dört (4) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, iki (2) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu, bir katılımcı ise başkalarının haklarını savunmadığını belirtmiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on dört (14) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, beş (5) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on (10) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, iki (2) katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı başkalarının haklarını savunduğunu, bir katılımcı başkalarının haklarını kısmen savunduğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı başkalarının haklarını savunmadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcının tümü adalet değeri kapsamında başkalarının haklarını savunduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.36. Hoşgörü Değerine Yönelik Özdeğerlendirme-Tartışırken Farklı Görüşleri Sabırla Dinleme

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K2, K4, K6, K10, K11, K12, K15, K16, K17, K19, K20	K1, K3, K5, K7, K8, K9, K13, K14, K18	-
2.Hafta	K2, K3, K4, K6, K10, K11, K16, K17, K19, K20	K1, K5, K7, K8, K9, K13, K14, K15, K18	K12
3.Hafta	K4, K6, K8, K11, K12, K14, K15, K16, K19, K20	K1, K3, K5, K7, K9, K17	-
4.Hafta	K2, K6, K7, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K19, K20	K1, K5, K13, K18	K9
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K5, K10, K14,	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K5	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19	K5, K17	-
8.Hafta	K1, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K5	-
9.Hafta	K1, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K17, K19, K20	K5, K6, K16	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K6, K10, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K20	K10, K18	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5, K12	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5	-

Tablo 4.36 katılımcıların hoşgörü değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Başkalarının tartışırken farklı görüşleri sabırla dinleme noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden on bir (11) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, dokuz (9)

tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on (10) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, dokuz (9) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on (10) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, altı (6) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, on bir (11) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, dört (4) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini, bir katılımcı ise tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on beş (15) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, üç (3) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On sekiz (18) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, bir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On dört (14) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, iki (2) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On üç (13) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, bir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on iki (12) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, üç (3) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on beş (15) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, dört (4) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on (10) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, iki (2) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on beş (15) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, iki (2) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlediğini, bir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla kısmen dinlediğini belirtmiştir. Hiçbir katılımcı tartışırken farklı görüşleri sabırla dinlemediğini belirtmemiştir.

Tablo 4.37. Hoşgörü Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Kırıcı Olmadan Konuşmak

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K1, K2, K3, K4, K6, K8,K9, K10, K11, K12, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K7, K14, K18	K13
2.Hafta	K1, K2, K3, K4, K6, K8,K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5, K13	-
3.Hafta	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5	-
4.Hafta	K1, K2, K6, K7, K9, K11, K12, K15, K16, K19, K20	K5, K10, K13, K14, K18	-
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	K9, K10	-
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20	-	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K5	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20	K9	K7
9.Hafta	K1, K4, K5, K6, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K7	-
10.Hafta	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K19, K20	K5, K10, K16, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K6, K7, K8, K11, K11, K13, K15, K18, K20	K10, K14	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5	-

Tablo 4.37 katılımcıların hoşgörü değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Kırıcı olmadan konuşmak noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden on beş (15) katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu, dört (4) katılımcı kısmen kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Bir katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on sekiz (18) katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu, iki (2) katılımcı kısmen kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırıcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on beş (15) katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırıcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, on bir (11) katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu, beş (5) katılımcı kısmen kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada on altı (16) katılımcı kırıcı olmadan konuştuğunu, iki (2) katılımcı kısmen kırıcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırıcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. Tüm katılımcılar kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On beş (15) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on dört (14) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on beş (15) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, dört (4) katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on (10) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, iki (2) katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı kırııcı olmadan konuştuğunu, bir katılımcı kısmen kırııcı olmadan konuştuğunu belirtmiştir. Hiçbir katılımcı kırııcı olmadan konuşmadığını belirtmemiştir.

Tablo 4.38 Özgürlük/Özgür Düşünce Değerine Yönelik Özdeğerlendirme- Fikirlerini Özgür Bir Şekilde İfade Etmek

	Evett	Kısmen Evett	Hayır
1.Hafta	K3, K8, K11, K12, K14, K16, K17, K19, K20	K1, K2, K5, K7, K10, K18	K4, K6, K9, K13, K15
2.Hafta	K1, K3, K7, K8, K11, K14, K16, K17, K19, K20	K2, K4, K5, K9, K10, K13, K15, K18	K6
3.Hafta	K1, K7, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K3, K4, K5, K6, K8, K9	-
4.Hafta	K4, K7, K9, K11, K15, K16, K19, K20	K1, K2, K5, K6, K10, K12, K13, K14, K18	-
5.Hafta	K3, K7, K9, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K10, K14	K12
6.Hafta	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K18, K20	K5, K6, K12, K14	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K7, K9, K10, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K8	K12
8.Hafta	K1, K4, K7, K8, K9, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K5, K6, K12	-
9.Hafta	K1, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K6	-
10.Hafta	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K5, K6, K10, K18	-
11.Hafta	K2, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K15, K18, K20	K6, K10	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	K5	-

Tablo 4.38 katılımcıların özgürlük/özgür düşünce değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Fikirlerini özgürce ifade etme noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden dokuz (9) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, altı (6) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on bir (11) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, sekiz (8) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan on (10) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, altı (6) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, yedi (7) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, dokuz (9) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, dokuz (9) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, sekiz (8) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On beş (15) fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, dört (4) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On üç (13) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, iki (2) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On bir (11) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, üç (3) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, iki (2) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on beş (15) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, dört (4) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan on (10) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, iki (2) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylediğini, bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde kısmen

söylediğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı fikirlerini özgür bir şekilde söylemediğini belirtmemiştir.

Tablo 4.39. Özgürlük/Özgür Düşünce- Özgür Düşünmeye Önem Veren İfadeler Kullanma

	Evet	Kısmen Evet	Hayır
1.Hafta	K2, K3, K8, K9, K11, K12, K13, K17, K19, K20	K1, K5, K6, K7, K14, K16, K18	K4, K10, K15
2.Hafta	K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K17, K19, K20	K1, K6, K10, K13, K14, K15, K16, K18	-
3.Hafta	K2, K3, K5, K7, K11, K15, K17 K19, K20	K1, K4, K6, K8, K9, K12, K14, K16	-
4.Hafta	K5, K7, K9, K11, K15, K19, K20	K1, K2, K6, K10, K12, K13, K14, K16	K18
5.Hafta	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K20	K6, K8, K10, K14, K18	-
6.Hafta	K2, K3, K4, K5, K7, K8, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K20	K1, K6, K9, K10, K14, K18	-
7.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K19	K2, K9, K10, K14	-
8.Hafta	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K20	K9	-
9.Hafta	K1, K4, K5, K7, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K6	K8
10.Hafta	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K2, K6, K10, K18	-
11.Hafta	K4, K5, K6, K7, K8, K13, K14, K15, K18, K20	K2, K6, K10, K11	-
12.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	K18	-
13.Hafta	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20	K16	-

Tablo 4.39 katılımcıların özgürlük/özgür düşünce değerini kullanıp kullanmadığını göstermektedir. Özgür düşünmeye önem verme noktasında birinci hafta yirmi (20) kişiden on (10) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, yedi (7) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Yalnızca üç (3) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmiştir.

İkinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on iki (12) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, sekiz (8) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

Üçüncü hafta on altı (16) katılımcıdan sekiz (8) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, sekiz (8) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

On altı (16) katılımcının katıldığı dördüncü haftada, yedi (7) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, sekiz (8) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmiştir.

On sekiz (18) katılımcının katıldığı beşinci haftada, on üç (13) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, beş (5) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

Altıncı hafta derse on dokuz (19) katılımcı katılmıştır. On üç (13) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, altı (6) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

Yedinci hafta yirmi (20) katılımcıdan 16 (on altı) kişi derse katılmıştır. On iki (12) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, dört (4) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

Sekizinci hafta yirmi (20) katılımcıdan on dört (14) kişi derse katılmıştır. On üç (13) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

Dokuzuncu hafta on beş (15) katılımcıdan on üç (13) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Yalnızca bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmiştir.

Onuncu hafta on sekiz (19) katılımcıdan on altı (16) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, üç (3) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadelerle kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

On birinci hafta on iki (12) katılımcıdan sekiz (8) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, dört (4) katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten

ifadelere kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

On ikinci hafta, derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

On üçüncü hafta derse gelen/katılan on yedi (17) katılımcıdan on altı (16) katılımcı özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığını, bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kısmen yer verdiğini belirtmiştir. Hiçbir bir katılımcı özgür düşünmeye önem verdiğini belirten ifadeler kullanmadığını belirtmemiştir.

4.4. Araştırmacı ve Öğrenci Yansıtıcı Günlüklerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinden elde edilen bulgular, etkinliklerin yapıldığı her haftaya yönelik olarak ele alınmıştır. On üç haftalık etkinlikler, ayrı ayrı ele alınarak haftalık araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerden elde edilen bulgular başlığı altında verilmektedir.

4.4.1. Yansıtıcı Günlüklerden Birinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.40. Birinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Kavramlar bilgisi	K5, K6, K7, K8, K12, K13, K16	7
Gücün kullanımı	K3, K9, K10, K12, K16	5
Kararın insanlara/topluma etkisi	K10, K15, K16	3
Ailenin demokratik yönetilebileceği	K6, K7	
<i>Beceri ve değerlere yönelik bilgi</i>		
Politik katılım	K1, K2, K3, K5, K8, K9, K19	7
Hoşgörülü olma/hoşgörünün önemi	K14, K19	2
Özgür düşünce	K6, K9	2
Adalet/Haksızlığı dile getirme	K14	1
Aile yönetiminde haksızlığı giderme	K20	1
Haklarının farkında olma	K9	1
Kişinin hakkını savunması	K1	1
Olaylara farklı pencerelerden bakma	K19	1

Tablo 4.40'a bakıldığında "Ailede yönetim" etkinliğinde bilgi, beceri ve değerler kapsamında öğrenilenlerde katılımcılar daha çok demokrasi, baskı, adalet, güç ve yönetim kavramlarının ne olduğunu; politik katılım becerisini, gücün kullanımını öğrenmiştir. Bunların yanı sıra kararların topluma etkisi, aile yönetiminin demokratik olması gerektiği,

hoşgörülü olma ve hoşgörünün önemi, düşüncelerin özgürce ifade edilmesi gerektiği, adaletin ya da haksızlığın dile getirilmesi gerektiği, kişinin haklarının farkında olması ve haklarını savunması gerektiği, olaylara farklı açılardan bakıp empati kurulabileceği öğrenilenler arasında belirtilmiştir.

Tablo 4.41. Birinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	F
<i>Bilgi</i>		
Haklarını bilme	K11	1
<i>Beceri ve değerler</i>		
Empati kurma/geliştirme	K1, K5, K15, K19, K20	5
Aile yönetiminde demokratik olacağı	K6, K7	2
Hak ve sorumluluklarının farkında olabilme	K8, K9	2
Kararlarını kendisinin verebileceği	K3, K13	2
Kendini savunabilmek	K11, K13	2
Bilinçli olmak	K16	1
Çok yönlü düşünme	K19	1
Daha fazla sosyalleşebilme	K12	1
Genel kültür kazanma	K8	1
Hoşgörülü olma	K19	1
Kavramları doğru kullanmak	K2	1
Olayları çözüme kavuşturma	K20	1
Politik katılım sağlama	K14	1
Saygılı olma	K19	1
Örnek olaydaki durumun örnek teşkil etmesi	K13	1

Tablo 4.41'e göre katılımcılar ilk hafta etkinliğinde öğrendiklerinin toplumsal yaşam içerisinde kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Bunların bilgi, beceri ve değerler boyutunda olduğu görülebilmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse sosyal katılım sağlayacaklarını görülmektedir. Yalnızca K11 doğrudan bu etkinliğin toplumsal yaşamda kendisine haklarını bilme noktasında katkı sağlayacağını belirtmiştir. Katılımcılara göre bu etkinlik sosyal yaşamlarında empati kurmalarına / geliştirmelerine, aile yönetiminde demokratik olacaklarına, hak ve sorumluluklarının farkında olabileceğine, kendilerini savunabilmelerine, bilinçli olmalarına, çok yönlü düşünmelerine, genel kültürlü bir birey olmalarına, hoşgörülü olmalarına, kavramları doğru kullanmalarına, politik katılım sağlamalarına, saygılı olmalarına ve örnek olayda yaşanan durumun kendilerine örnek teşkil edebileceğine yardımcı olacağını belirtmişlerdir.

Tablo 4.42. Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Metnin drama ile canlandırılması	K2, K3, K7, K15, K16, K20	6
Dersin güzel/eğlenceli/düşündürücü oluşu	K5, K7, K9, K10, K12	5
Herkesin rahatça fikir belirtmesi	K6, K9, K19	3
Empati kurmak	K1, K13	2
Alınan kararların doğurduğu sonuçlarını görmek	K13	1
Farklı düşünceleri/fikirleri duymak	K14	1
Olayları farklı açılardan görmek	K1	1
Tartışma ortamının olması	K11	1

Tablo 4.4.2’de katılımcılara göre derste keyifli bulunan hoş giden yönler bakıldığında en çok hoş giden durumun metnin drama ile canlandırılması olarak görülmektedir. Dersin güzel/eğlenceli/düşündürücü oluşu, herkesin rahatça fikirlerini belirtmesi, empati kurulması, alınan kararların sonuçlarının görülmesi, farklı düşüncelerin olması ve bunların dinlenmesi (hoşgörü), olayların farklı açılardan görülmesi, tartışma ortamının olması katılımcılar tarafından hoş gidilen durumlar olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.43. Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yazı yazmak/Yansıtıcı günlük/form doldurmak	K1, K11, K12, K19	4
Günün ders sayısı bakımından yoğun olması	K7, K10	2
Dersin alışılmışın dışında olması	K8	1
Kameranin olması	K9	1
Metindeki haksız durum	K13	1
Sınıfta bazılarının düşüncelerin ifade edilmesini engellemesi	K2	1
Sınıfta katılımın az olması	K5	1

Tablo 4.43’te de görüldüğü gibi ilk hafta etkinliğinde on bir katılımcı derste keyifli olmayan ya da hoş gitmeyen durumlar olduğunu belirtmiştir. Dört katılımcı yansıtıcı günlükleri doldurmaktan/yazı yazmaktan keyif almadığını belirtmiştir. İki katılımcı da ders gününde tüm ders dilimlerinin dolu olduğunu, günün yoğun ve yorgun geçtiğini belirtmiştir. K8, yapılandırmacı anlayış ile işlenen dersi alışılmışın dışında bularak bu durumdan keyif almadığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise ayrı ayrı kameranın varlığından, metinde geçen haksız durumdan, sınıfta bazılarının düşüncesini ifade etmesine engel olanların olmasından ve sınıfta derse katılımın az olmasından keyif almadığını belirtmiştir.

Araştırmacı günlüğü 1. Hafta:

Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde de birinci haftada (1. etkinlikte) derse katılımın çok az olduğu ancak örnek olayın drama ile canlandırılması ile birlikte dersin eğlenceli hale geldiği belirtilmiştir. Daha ilk derste yazı yazmaktan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu dersi seçme aşamasında dersin içeriğinden haberdar olan katılımcılar kameranın varlığından rahatsız olduklarını belirtmişler de ailede yönetimin işlenmesi sebebiyle kameradan çok fazla rahatsız olmadan devam edebildiler. Drama ile katılım sağlamaları ve eğlenmeleri araştırmacının da enerji ve motivasyonunu yeniden yükseltti.

27.02.2019 Birinci hafta

Dönemin ilk haftası olması sebebiyle geçen hafta tüm öğrenciler yoktu ve “ekle-sil” haftası olduğundan dersi seçen öğrenciler kesinleşmemişti. Dersin ve sınıfın kuralları demokratik bir şekilde belirlendi ancak etkinliklere başlanmadı. Bu sebeple bu hafta ilk dersimizi 27 Şubat’ta Çarşamba günü Z-04 dersliğinde gerçekleştirdik. Derse başlamadan önce sınıfta kamerayı kurdum ve akıllı tahtayı kontrol ettikten sonra 15.15’te derse başladık. İlk ders olması sebebi ile heyecanlıyım. Politik okuryazarlık ile ilgili temel bilgiler paylaşıldıktan sonra etkinlikle desteklenerek devam edildi. Derste kameranın olmasından katılımcıların rahatsız hissettikleri çok belliydi. Özellikle K15, K14, K2 ve K17 bu durumu dile de getirdi. Ancak onları rahatlatmaya çalıştım. “bu kayıtların yalnızca bende kalacağını ve hiç kimseyle paylaşmayacağımı, her şeyi aklımda tutamayacağım için kameranın da bana yardımcı olabileceğini” sözlü olarak da belirttim. Ancak etkinliğin “Ailede yönetim” olması sebebiyle gerginlikleri azaldı ve kameranın etkisinden çıkmaya başladılar. Ancak sınıfta hep belli kişilerin katılım sağlaması hoşlanmadığım durumlar arındaydı. Derse katılımın çok iyi olmaması sebebiyle “peki ya sence? Sen ne söyleyebilirsin bu konuda?” diye soru sormaktan sıkıldığımı hissettim. Drama ile olay canlandırılırken ise katılımcıların da eğlenmesi benim de enerjimi tekrar yükseltti. Dersin sonunda dersi sevdiklerini ve drama ile birlikte eğlenceli hale geldiğini belirttiler. Ancak yansıtıcı günlükleri doldurduklarında bazıları çok yazı yazdıkları gerekçesiyle söylenmeye başladı esprili ve kırıcı olmayan bir şekilde. İlk etkinliğin “ailede yönetim” olması bence iyiydi çünkü öğrencilerin derse ve kameraya alıştıracağını düşünüyorum.

4.4.2. Yansıtıcı Günlüklerden İkinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.44. İkinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Medya-politika ilişkisi		
Medyanın olayları farklı yansıtabileceği	K1, K10	2
Medyanın tarafsız olmadığı	K3, K13	2
Medyanın haberi yansıtmadaki etkisi	K12	1
Medyanın önemi	K18	1
Medyanın tarafsız olmasının gerekliliği/önemi	K2	1
Kavramlar bilgisi	K6, K8	2
Gücün kullanımı	K3	1
<i>Politik katılım Becerisine yönelik bilgi</i>		
Politik katılımın ne/nasıl olduğu	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K13, K15, K20	12
Protestonun nasıl kullanıldığı	K4, K10	2
Protesto hakkının olduğu	K9, K10	2
Kendisini yazılı olarak ifade etme	K8	1
Politik katılımın etkisi	K13	1
<i>Değerlere yönelik bilgi</i>		
Arkadaşlarının protestoya karşı tutumları	K11	1
Hak ve özgürlüklerin demokratik kullanılması gerektiği	K18	1
Hak ve özgürlükler	K18	1

Tablo 4.44'e göre en fazla katılımcı tarafından öğrenen politik okuryazarlık becerisi olmuştur. Daha sonra medya ve politika ilişkisinin, kavramlar bilgisinin ve gücün kullanımının öğrenildiği görülmektedir. Değerler boyutunda ise iki katılımcı sınıftaki diğer arkadaşlarının protesto kavramına olan tutumlarını öğrendiğini, hak ve özgürlüklerin ne olduğunu ve demokratik kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Medya ve politika ilişkisi kapsamında medyanı olayları farklı, taraflı yansıtabileceği, tarafsız olması gerektiği ve politikayı topluma ileterek önem taşıdığı belirtilmiştir. Politik katılım becerisi bakımından ise politik katılımın ne olduğu, neleri içerdiği, demokratik bir şekilde kullanılması gerektiği ve politik katılımın etkisinin öğrenildiği belirtilmiştir.

Tablo 4.45. İkinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Protestonun nasıl yapılacağını bilmek	K17	1
Benzer durumlarda ne yapacağını bilmek	K20	1
Adaletsiz bir durum karşısında ne yapacağını bilmek	K3	1
Haksızlık karşısında nasıl hak arayacağını bilmek	K4	1
Haklarını bilmek	K9	1
Becerilere yönelik bilgi		
Politik katılım sergileyeceği	K2, K6, K16, K18	4
Empati kurma	K1, K13	2
Sosyal katılım sağlama (öğrendiklerini başkalarına anlatma)	K8, K10	2
Daha aktif bir birey olmak	K12	1
Değerlere yönelik bilgi		
Haklarını savunmak	K2, K11	2
Saygılı olmak	K1, K7	1
Başkalarına zarar vermemek	K2	1
Bilinçli bir okuyucu olma	K6	1
Birlik olma	K15	1
Demokratik olmak	K2	1
Hoşgörülü olmak	K1	1
Genel kültürü artırma/Kültürlü birey olma	K8	1
Olumlu bakış açısına sahip olmak	K5	1

Tablo 4.45'teki gibi katılımcıların ifadeleri bilgi, beceri ve değerler olarak kategorileştirilmiştir. Bilgi, beceri ve değerler boyutunda öğrendiklerinin toplumsal yaşamda kendilerine fayda sağlayacağını belirtmiştir. Katılımcılar daha çok beceri ve değerleri toplumda kullanarak sosyal yaşama katkı sağlanacağını belirtmiştir.

Bilgi boyutunda beş katılımcı protestonun nasıl yapılacağını, benzer durumlarda ne yapacağını, adaletsiz bir durum karşısında ne yapması gerektiğini, haksızlık karşısında nasıl hak arayacağını, haklarını bilme konusunda katkısı sağladığını belirtmişlerdir. Beceri boyutunda ise etkinliğin toplumsal yaşamda politik katılım sağlamalarını, empati kurmalarını, başkalarına da öğrendiklerini anlatarak sosyal katılım sağlamalarına ve daha aktif bir birey olmalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Değerler boyutunda ise öğrendiklerinin sosyal yaşamda saygılı olmalarına, haklarını savunmalarına, başkalarına zarar vermemelerine, bilinçli okuyucu olmalarına, birlik olmalarına, demokratik olmalarına, hoşgörülü, fikirlere saygılı, kültürlü, olumlu bakış açısına sahip olmalarına katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Tablo 4.46. İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Dersin güzel/eglenceli/farklı oluşu	K3, K6, K7, K8, K9, K13	6
Düşüncelerin özgürce ifade edilmesi	K5, K6, K7, K13	4
Tartışma ortamının olması	K2, K11, K15	3
Eleştirme becerisini kullanmak	K1, K15	2
Fikirlerin ifade edilmesi/paylaşılması	K12, K13	2
İnsanların politik katılım sağlaması	K12, K16	2
Derste her görüşe saygı duyulması	K8	1
Derste katılımın fazla olması	K9	1
Empati kurmak	K19	1
Farklı görüşleri dinlemek	K4	1
Farklı sonuçlara ulaşma	K18	1
Günlük hayattan örneklerin olması	K10	1
Örnek olay üzerinde öğrenmek	K18	1
Sınıfta farklı bakış açılarının olması	K2	1
Yazılı ve sözlü (politik) katılımın olması	K3	1

Tablo 4.46'ya bakıldığında altı katılımcı dersin güzel, keyifli ve farklı oluşundan hoşlandığını belirtmiştir. Dört katılımcı düşüncelerin özgürce ifade edilmesinden; üç katılımcı tartışma ortamının olmasından; iki katılımcı eleştirme becerisini kullanmasından; iki katılımcı insanların politik katılım sağlamasından; iki katılımcı da fikirlerin ifade edilmesinden keyif aldığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise derste her görüşe saygı duyulmasından, derse katılımın fazla olmasından, empati kurulmasından, farklı görüşleri dinlemekten, farklı sonuçlara ulaşmaktan, etkinlikteki örneklerin günlük hayattan olmasından, sınıfta farklı bakış açılarının olmasından ve sınıfta yazılı-sözlü politik katılım sağlanmasından keyif alındığı belirtilmiştir.

Tablo 4.47. İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Kameranin olması	K6, K7, K9, K18	4
Yansıtıcı günlük/form/kağıt doldurmak	K1, K11, K12, K17	4
Bazılarının eleştirmek için eleştirmesi	K2	1
Bazılarının kendisini ifade etmemesi	K5	1
Düşüncelerini rahatlıkla söyleyememek	K2	1
Günün fazla yorucu olması	K12	1
Kavramların fazla olması	K10	1
Uzun metinleri okumak	K4	1

Tablo 4.47'deki gibi on üç katılımcı ikinci haftadaki etkinlikten keyif almadığı/hoşlanmadığı durumları belirtmiştir. Dört katılımcı kameranın olmasından; dört katılımcı yansıtıcı günlükleri doldurma/yazı yazmaktan; diğerleri ise bazılarının derste sırf eleştirmek için eleştirmesinden; bazılarının kendilerini ifade etmemesinden; düşüncelerini rahatlıkla söyleyememekten; günün derslerin çok olmasından dolayı fazla yorucu

olmasından; kavramların fazla olmasından; uzun metinleri okumaktan hoşlanmadığını belirtmiştir.

Araştırmacı Günlüğü 2. Hafta:

Araştırmacı günlüğünde hoş giden durumlarda, araştırmacının ve katılımcıların derste eğlendiği ve dersin keyifli geçtiği belirtilmiştir. Bununla birlikte konunun kendi hakları ile ilişkili olmasından dolayı öğrenciler tarafından dikkat çekmiştir. Hoşa gitmeyen/beğenilmeyen/olumsuz bulunan durumlarda ise ilk haftaya göre daha iyi olsa da katılımın yine beklenen düzeyde olmaması, ilk haftalar olmasına rağmen yazı yazmaktan/formlar doldurmaktan yine rahatsız olan katılımcıların olduğu belirtilmiştir. Derste sözlü katılımında bulunan öğrencilerin hep aynı kişiler olduğu belirtilmiştir.

06 Mart 2019, Çarşamba

Ders başlamadan önce saat 15.00’da kamera ve tripod ayarlandı ve öğrencilerin gelmesini bekledim. 15.15’te, Z-04 dersliğinde derse başladık. Politik okuryazarlık ile ilgili bilgilendirmelere devam edilerek ders başladı. Katılımcılar da ben de derste eğlendik. Sanırım öğrenci haklarını yani kendileri ile ilgili olan bir haksız duruma işaret edilmesi ve derste kendilerinin de karşılaştığı sorunun derste işlenmesi dikkat çekmişti. Derse katılım ilk haftaya göre biraz daha iyi olmakla birlikte yine de beklenen düzeyde değildi. Kameradan olmasından şikâyet edenler de oldu. Aynı kişilerin katılım sergilemesi ve yazı yazmalarını sağlamada zorlanmam dışında genel olarak keyifli bir dersti.

4.4.3. Yansıtıcı Günlüklerden Üçüncü Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.48. Üçüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Gücün nasıl kullanıldığı	K6, K11, K12, K18, K19	5
Politik kavramlar bilgisi	K2, K12, K13, K19	4
Politik katılımın etkisi	K1, K5, K15, K19	4
Medya ve politika ilişkisi	K6, K11, K15	3
Politik kararların adil olmadığı	K17	1
<i>Beceri ve değerlere yönelik bilgi</i>		
Politik katılımın ne/nasıl olduğu	K2, K5, K6, K11, K12	5
Politik katılım ile hakların savunulması gerektiği	K12, K20	2
Protestonun barışçıl da olabileceği	K11	1
<i>Anlamsız</i>	K16	1

Tablo 4.48’e göre üçüncü haftada en çok katılımcı tarafından öğrenilen gücün kullanımı ve politik katılım becerisinin ne olduğu ve nasıl gerçekleştirildiğidir. Bilgi, beceri ve değerler kategorisi altında birleştirilen ifadelerle bakıldığında bilgi boyutunda katılımcılar gücün nasıl kullanıldığını; politik kavramların ne olduğunu; politik katılımın etkisini, medya ve politika ilişkisini; politik kararların adil olmadığını öğrendiğini belirtmiştir. Beceri ve

değerler kategorisi altında ise katılımcılar politik katılım becerisinin ne olduğunu ve nasıl gerçekleştiğini; politik katılım ile hakların savunulması gerektiğini; politik katılımın bir türü olan protestonun barışçıl bir şekilde de olabileceğini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yalnızca bir katılımcı ne öğrendiğini belirtmemiş yalnızca etkinliği özetlemiştir.

Tablo 4.49. Üçüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Olaylar karşısında nasıl bir tepki verebileceğini bilmek	K1	1
Beceri		
Politik katılım sergilemek	K11, K15	2
Sosyal katılım (politik katılım hakkında çevreyi bilgilendirme)	K1, K5	2
Daha aktif bir bireyin özellikleri	K12	1
Empati kurmak	K17	1
Değerler		
Hakkını savunma	K16, K20	2
Politikayı hoşgörü ile yapmak	K6, K19	2
Özgür düşünme	K19	1
Saygılı olma/konuşma	K19	1

Tablo 4.49’a göre katılımcıların üçüncü hafta öğrendikleri bilgi, beceri ve değerler kategorisinde olaylar karşısında nasıl tepki vereceklerini bilmek, politik katılım becerisini kullanmak, çevresindeki insanları bilgilendirerek sosyal katılım sağlamak, daha aktif bir birey olmak, empati kurmak, hakkını savunmak, politikaya hoşgörülü bir şekilde yapmak, özgürce düşünmek, saygılı bir şekilde konuşmak için sosyal yaşamda kendilerine katkı sağlayacaktır.

Tablo 4.50. Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Ders içeriğinin eğlenceli olması	K6, K11, K18, K19	5
Etkinlikteki protestoların demokrasiye dayalı/eğlenceli olması	K6, K11,	3
Sınıfın fikirlerin paylaşılması	K5, K6, K19	3
Empati kurulması	K6	1
Farklı bakış açılarını duymak	K1	1
Konunun dikkat çekici olması	K17	1
Olayları yorumlamak	K1	1
Politik katılımın olması	K12	1
Sınıf ortamının genel olarak saygılı oluşu	K11	1
Tartışmaya dayalı etkinlikler yapılması	K15	1

Derste keyifli bulunan ya da hoş giden durumlara bakıldığında tablo 4.50’de katılımcılar tarafından en çok dile getirilen durum ders içeriğinin eğlenceli olması (f5), etkinlikteki protestoların demokrasiye ve eğlenceye dayalı olması (f3), sınıfın derse katılım sağlaması/fikirlerin paylaşılması (f3)’dır. Bunların yanı sıra diğer katılımcılar tek tek empati kurulmasının, farklı bakış açılarının olmasının, konunun dikkat çekici olması, olayları

yorumlamanın, politik katılım olmasının, sınıf ortamını saygılı olmasının, tartışmaya dayalı etkin yapılmasının hoşça giden durum olarak belirtmiştir.

Tablo 4.51. Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yansıtıcı günlük doldurmak/yazı yazmak	K1, K2, K11, K12	4
Etkinliğin uzun sürmesi	K1, K12	2
Derste soğuk esprilerin olması	K20	1
Konun ilgi çekici olmayışı	K16	1

Tablo 4.51'e göre üçüncü hafta altı katılımcı derste keyif almadığı ya da hoşlanmadığı durumlar olduğunu belirtmiştir. Dört katılımcı yansıtıcı günlükleri doldurmaktan/yazı yazmaktan; iki katılımcı etkinliğin uzun sürmesinden; bir katılımcı derste soğuk esprilerin olmasından; diğer bir katılımcı da konunun ilgi çekici olmayışından hoşlanmadığını belirtmiştir.

Araştırmacı günlüğü üçüncü hafta:

Öğrenci yansıtıcı günlüğünde iki katılımcı dersin uzamasından hoşnut olmadığını belirtmiştir ancak akıllı tahtadaki teknik sorunlar nedeniyle derse beş dakika gecikmeli başlayınca dersin biraz uzamasına sebep olduğu da araştırmacı yansıtıcı günlüğünde belirtilmiştir. Öğrenciler genel olarak dersten keyif aldılarsa da yansıtıcı günlük gibi formları doldurmaktan/yazı yazmaktan hoşlanılmadığı araştırmacı yansıtıcı günlüklerinde de görülmektedir. Bu noktada öğrencilerin Çarşamba günleri yoğun bir ders programına sahip olmaları gerekçe olarak öğrenciler tarafından belirtilmektedir. Çok az katılımcı kameraya rağmen kendi rektörlerini de yönetsel olarak eleştirirken çoğu katılımcı kamerayı işaret ederek fikir belirtmekten kaçınmıştır. Öte yandan öğrenci yansıtıcı günlüğüne de belirtildiği gibi dersin eğlenceli, keyifli olması sınıfın havasını değiştirmiştir.

13 Mart 2019, Çarşamba

Ders başlamadan önce saat 15.00'da kamera ve tripod ayarlandı. Akıllı tahta açıldı ancak akıllı tahtada yaşanan ve çözümlenemeyen teknik sorun nedeni ile dersimizi Z-06 Sosyal Bilgiler sınıfında devam etmek zorunda kaldık. Yeniden kamera kuruldu ve akıllı tahta açıldı ve 5 dakikalık bir gecikme ile dersimiz 15.20'de başladı. Z-06 dersliğinin daha rahat ve ferah olması sebebi ile bundan sonra bu derslikte dersimizin işlenmesi için hep birlikte karar aldık. Geçen hafta hangi kavram üzerinde durduğumuz, genel olarak ne yaptığımız üzerinde durduk ve dersimize başladık. Katılım yine beklenen bir şekilde çok fazla olmasa da dersten keyif alındığını görmek sevindiriciydi. Özellikle haberlerdeki öğrencilerin protestolarını bildindik pop şarkıları ve türkülerini ile yapmaları ve hiçbir şeye zarar vermemeleri katılımcılar tarafından da olumlu bulunması ve şarkılara sesleriyle, alkışlarıyla katılmaları da derse eğlence katmış oldu. Derste bazı katılımcıların kendi üniversite yönetimindeki rektörlerini de kameraya rağmen eleştirirken bunu saygılı bir şekilde gerçekleştirmeleri güzeldi. Ancak kameranın etkisi ile diğer katılımcılar kendi rektörleri ile ilgili bir değerlendirmede bulunmamış ve kamerayı işaret ederek gülümsemiştir. Yansıtıcı günlükleri doldurmak ve etkinliklerle ilgili yazı yazmak katılımcıları hoşnut etmiyor. Bu durumu Çarşamba günlerinin çok yoğun olmalarına dayandırdıklarını belirttiler. Gerçekten de sabahtan akşama kadar tüm ders dilimlerinin dolu olması ve dersimizin son ders olması öğrencilerin yüzlerinden de belli oluyor. Ancak dersin yerini oynatmakta zorluk yaşanmasından dolayı dersin gününü de değiştirememek de canımı sıkran bir başka noktaydı. Öte yandan ben de öğrencilere biraz daha alışmış ve daha rahat hareket edebiliyordum derste.

4.4.4. Yansıtıcı Günlüklerden Dördüncü Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.52. Dördüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?

Bilgi	Katılımcılar	f
Politik katılımın etkisi	K1, K2, K5, K6, K7, K16, K18, K19	8
Kavramlar bilgisi	K2, K6, K9, K10, K12, K16, K20	7
Medyanın taraflı olabileceği/politikayı halka iletmesi	K1, K6, K13, K16	4
Gücün nasıl kullanıldığı	K10, K18, K20	3
Politik katılımın önemi	K6, K15	2
Politik olayın/kararın etkisi	K11	1
Beceriye yönelik bilgi		
Politik katılımın nasıl olduğu/olması gerektiği	K18, K20	2
Sosyal medyayı analiz etme	K6	1

Tablo 4.52'ye göre dördüncü haftada katılımcıların öğrendikleri bilgi ve beceri olarak kategorileştirilmiştir. Katılımcılar politik katılımın etkisini (f8); kavramlar bilgisini (f7), medya ve politika ilişkisini (f4) öğrendiğini belirtmiştir. Üç katılımcı, gücün kullanımını; iki katılımcı, politik katılımın önemini; bir katılımcı, politik olayın/kararın etkisini öğrendiğini belirtmiştir. İki katılımcı politik katılımın bir beceri olarak ne olduğunu ve nasıl olması ya da kullanılması gerektiğini; bir katılımcı, sosyal medyayı analiz etme becerisini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.53. Dördüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

Bilgi	Katılımcılar	f
Beceriye yönelik bilgi		
Politik katılım sergileme	K1, K2, K5, K6, K7, K11, K18, K19, K20	9
Politik bir karara etki edebilme	K2, K5	2
Sosyal medyayı analiz etme	K6	1
Politik dil kullanma	K9	1
Gündemden haberdar olabilme	K12	1
Politik olayları çok yönlü ele alma	K13	1
Medyaya/haberlere eleştirel yaklaşma	K20	1
Değerlere yönelik bilgi		
Hoşgörülü/Anlayışlı birey olma	K11	1
Bilinçli birey olma	K12	1
Özgür ve saygılı olma	K18	1

Tablo 4.53'e bakıldığında dördüncü etkinlikte katılımcılar beceri ve değerleri kullanarak sosyal yaşamda öğrendiklerinin kendilerine yardımcı olacağını belirtmekteler. Bu beceriler; politik katılım becerisini kullanma (f5), politik bir karar etki edebilme (f2), sosyal medyayı analiz etme (f1), politik dil kullanmak (f1), gündemden haberdar olma (f1), politik olayları çok yönlü kullanabilme (f1), politik düşünme becerisi kapsamında medyaya/haberlere eleştirel yaklaşma (f1)'dır. Bir katılımcı öğrendiklerinin sosyal

yaşamında, hoşgörülü olmak; bir katılımcı, bilinçli birey olma; diğer bir katılımcı, özgür ve saygılı olmalarını sağlayacağını belirtmiştir.

Tablo 4.54. Dördüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	F
Politik katılım sağlanması/tartışmak	K9, K13, K16, K19	4
Etkinliklerin farklı/düşünmeye yönelik yapılması	K6, K7, K10	3
Gazete haberlerini karşılaştırma	K11, K20	2
Herkesin görüş bildirmesi	K2, K6	2
Demokratik tartışma ortamının olması	K2	1
Empati kurmak	K10	1
Farkındalık yaratılması	K13	1
Fikirlerin önemsenmesi/özgürce belirtilmesi	K19	1
Gazete haberlerini kullanma	K18	1
Güncel tartışma konularının işlenmesi	K10	1
Gündemden haberdar olma	K12	1
Politik kavramları bilmek	K16	1
Sınıf düzeninin değiştirilmesi	K15	1
Yasaları bilmek	K15	1

Tablo 4.54'e göre dördüncü haftada dört katılımcı, tartışmaya katılarak politik katılım sağlanmasını; üç katılımcı etkinliklerin farklı ve düşünmeye yönelik olmasını; iki katılımcı, gazete haberlerini karşılaştırmayı; iki katılımcı derste herkesin görüş bilmesini; diğer katılımcılar tek tek demokratik tartışma ortamının olması, empati kurulması, farkındalık yaratılması, fikirlerin özgürce belirtilmesi, gazete haberlerinin kullanılması, güncel konuların tartışılması, gündemden haberdar olunması, politik kavramların bilinmesi, sınıf düzeninin değiştirilmesi ve yasaların öğrenilmesini hoşça giden/keyifli görülen durumlar olarak belirtmiştir.

Tablo 4.55. Dördüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yansıtıcı günlük doldurmak/yazı yazmak	K4, K9, K11, K19	4
Araştırmacının derse sinirli gelmesi	K6	1
Dersin uzun sürmesi	K10	1
Gergin hissetme	K13	1
Haberlerin hızlı geçilmesi	K2	1
Sınıf ortamında hoşgörünün olmayışı	K10	1

Tablo 4.55'e göre dördüncü hafta sekiz katılımcı hoşça gitmeyen/keyifli bulunmayan yönleri belirtmiştir. Dört katılımcı, yansıtıcı günlükler doldurmayı/yazı yazmayı; diğer katılımcılar tek tek araştırmacının derse sinirli gelmesini, dersin uzun sürmesini, gergin hissetmesini, haberlerin hızlı geçilmesini, sınıf ortamında hoşgörü olmayışını keyifli/hoş bulmadığını belirtmiştir.

Araştırmacı günlüğü dördüncü hafta:

Dördüncü haftada gönüllü olarak derse katılımın az olması hoşla gitmeyen yönlerden biridir. Ancak yine de katılımda artış olduğu, araştırmacının teşviki ile katılımın olduğu da yansıtıcı günlüklerden anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının ders sonrasında KPSS atamaları noktasında kaygılarının olduğunu ve bu nedenle fikirlerini açık bir şekilde belirtmedikleri belirtmesi, öğrenciye yansıtıcı günlüğünde de görülmektedir. Yalnızca dört-beş katılımcının gönüllü olarak eleştirel bir şekilde politik katılım sağladığı yansıtıcı günlüklere yansımaktadır. Katılımcılar öğretmen atamalarına engel olabileceği nedeniyle derste tam anlamıyla politik katılım sağlama noktasında kaygılı olduklarını belirtmiştir. Dördüncü haftada da yazı yazmaktan yorulanların olduğu görülmüştür ki bu durum öğrenci yansıtıcı günlüklerinde de görülmektedir.

20 Mart 2019, Çarşamba

Z-06 dersliğine 15.00'te gittim kamerayı kurdum ve akıllı tahtayı hazır hale getirdikten sonra öğrencileri bekledim ve 15.15'te dersimize başladık. Politik okuryazarlığın ülkede yönetim alanı ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve sonrasında etkinlikler üzerinden devam edilmiştir. Politik okuryazarlığın ülkede yönetim alanı ile tartışmalarda kameranın etkisinin çok fazla olumsuz olmasından korkuyordum ve bu korkumun haklı çıkması da bundan sonra kamerayı kullanamayacağım için biraz düşündürmüştü beni. Kameranın olması sebebi ile ikinci araştırmacı gözlemci sınıfa gelmiyordu ancak kamerayı kaldırmam ikinci araştırmacı gözlemcinin de sınıf ortamında olmasına dolayısıyla da farklı bir sorun yaratabilirdi. Etkinlikte katılımın ilk üç haftaya göre neredeyse yarı yarıya düştüğü ve sadece belli kişilerin katılım sağladığı görüldü. Bu durum ciddi manada canımı sıktı, motivasyon düzeyimi oldukça düşürmüştü. Konuşurken sert, kaba ifade kullanan bir iki öğrenci vardı. Yazı yazmaktan sıkıldıklarını gördüm bu hafta da. Ancak K9, K6, K10 ve K18 beklemediğim ataklarda bulunması da sevindiriciydi benim için. Genel olarak yorgun, sessiz ve ürkek bir sınıf atmosferi hâkimdi. Ders sonunda konunun çok önemli ve ilgi çekici olduğunu ancak kameranın olmasının çok fazla etkili olduğunu ve ciddi manada yorgun hissettiklerini belirttiler. Bu yorgunluğun sona ermesi için çözüm üretmenin yolunu bulmak zorunda olduğumu hissettim. Bu durumun yanı sıra kameranın kaldırılıp kaldırılmaması konusunu da Danışma Komitesi ile görüşmem gerektiğini düşündüm. Bunların yanı sıra K12, K10, K6, K18 ders sonunda yanıma gelerek söylemek istedikleri daha çok şey olduğunu ancak bir yerde kendilerini frenleme ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir çünkü sınıfta birbirlerini tam tanımadıklarını ve KPSS atamalarında kaygıları olduğunu da belirtmişlerdir. Böyle bir dersin var olmasının ise insanların fikirlerini rahat bir şekilde kırıncı olmadan belirtmeye alışabileceğini eklemiştir.

4.4.5. Yansıtıcı Günlüklerden Beşinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.56. Beşinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Politik katılımın karara etkisi/sonuçları	K1, K2, K3, K6, K7, K8, K12, K14, K16, K17, K18	11
Medya ve politika ilişkisi	K1, K6, K13, K16, K20	5
Gücün kullanımı	K7, K8, K6, K16	4
Kavramlar bilgisi (hoşgörü, adalet)	K7, K14	2
Zeytinlik yasa tasarısının ne olduğu	K15	1
Politik kararın topluma etkisi	K5	1
<i>Beceriye yönelik bilgi</i>		
Etkinlikte politik katılım becerisini kullanma	K1	1
Politik olaylara geniş ve çok yönlü bakmak	K17	1

Beşinci haftada katılımcıların öğrendikleri bilgi ve becerilerin öğrenilmesi olarak kategorileştirilmiştir. Tablo 4.56'ya göre on bir katılımcı politik katılımın karara etkilerini; beş katılımcı medya ve politika ilişkisini; dört katılımcı, gücün kullanımını; iki katılımcı kavramlar bilgisini; bir katılımcı, zeytinlik yasa tasarısının ne olduğunu; bir katılımcı da politik kararın topluma etkisini öğrendiğini belirtmiştir. Beceri kategorisi altında ise bir katılımcı, etkinlikte toplumun politik katılım becerisi sergilemesini, politik olaylara geniş ve çok yönlü bakmayı öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.57. Beşinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
<i>Beceriye yönelik bilgi</i>		
Politik katılım sergilemek	K1, K2, K3, K4, K6, K10, K12, K14, K16, K18, K20	11
Politik düşünme/Eleştirme becerisini kullanma	K1, K7, K13, K17	4
Olaylara geniş açıdan/ çok yönlü bakmak	K13, K17	2
Gazetede politik haberleri yorumlama	K6, K7	2
Eğitimli ve bilinçli vatandaş olma	K8	1
Farkındalık yaratmak	K20	1
Politik okuryazar olma	K6	1
<i>Değerlere yönelik</i>		
Hak arama	K1, K2, K10	3
Toplumsal farkındalığının artması	K5, K14	2
Düşünce özgürlüğü	K2	1
Gücün olumsuz kullanılmasına izin vermeme	K4	1
Politik meselelere vakıf olma	K15	1

Tablo 4.57'deki gibi katılımcılara göre öğrendiklerini beceri ve değerler boyutunda toplumda kullanabilmelerini sağlayacaklarını belirtmiştir. On bir katılımcı toplumda öğrendikleri sebebi ile fikirlerini beyan ederek, demokrasiye dayalı protesto haklarını

kullanarak politik katılım sağlayacaklarını belirtmiştir. İki katılımcı, olaylara çok yönlü bakabilmek; iki katılımcı gazetede ki politik haberleri yorumlama; bir katılımcı, eğitilmiş ve bilinçli bir vatandaş olmayı başarmak; bir katılımcı farkındalık yaratmak; bir katılımcı da politik okuryazar olma noktasında öğrendiklerinin sosyal yaşamda kendisine yardımcı olacağını belirtmiştir. Yedi katılımcı (K1, K2, K4, K5, K14, K15) öğrendiklerinin sosyal yaşamda değerleri kullanmalarına yardımcı olacağını belirtmiştir. Üç katılımcı, öğrendiklerinin sosyal yaşamda hak aramaya/adalet; iki katılımcı, toplumsal farkındalığın artmasına, bir katılımcı, düşüncelerini özgürce ifade edebilmesine; bir katılımcı, gücün olumsuz kullanılmasına izin vermemesine; bir katılımcı da politik meselelere vakıf olmaya yol açacağını belirtmiştir.

Tablo 4.58. Beşinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Herkesin saygılı bir şekilde konuşması	K2, K5, K8, K10	4
Düşüncelerin özgürce paylaşılması	K1, K3	2
Empati/Farklı bakış açıları kazanmak	K16, K17	2
Etkinliğin tartışmaya dayalı olması	K5, K13	2
Araştırmacının demokratik tavrı	K6	1
Dersin genel olarak keyifli olması	K6	1
Farklı görüşteki medya haberlerini incelemek	K18	1
Fikir alışverişinin olması	K15	1
Konunun ilgi çekici olması	K18	1
Politik katılım becerisinin artması	K7	1
Politik katılımın önemini fark etme	K12	1
Tartışma becerisinin artması	K7	1

Tablo 4.58’de belirtildiği gibi katılımcılar beşinci etkinlikte hoşuna giden yönleri; herkesin saygılı bir şekilde konuşması (f4), düşüncelerin özgürce paylaşılması (f2), empati kurulması (f2), etkinliğin tartışmaya dayalı olması (f2), araştırmacının demokratik tavrı (f1), dersin genel olarak keyifli olması (f1), farklı görüşteki medya haberlerini incelemek (f1), fikir alışverişinin olması (f1), konunun ilgi çekici olması (f1), politik katılım becerisinin artması (f1), politik katılımın önemini fark etme (f1), tartışma becerisinin artması (f1) olarak belirtmiştir. En fazla katılımcı tarafından belirtilen hoş giden durumlar, herkesin saygılı bir şekilde konuşmasıdır. Hoşa giden durumlara bakıldığında belirtilen görüşlerin demokrasi temelli olduğu görülmektedir.

Tablo 4.59. Beşinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yansıtıcı günlük doldurmak/yazı yazmak	K1, K2, K3, K7, K20	5
Bazı kişilerin gereksiz konuşması	K7, K10, K13	3
Güvensiz hissetme	K5, K15	2
Dersin uzun sürmesi	K18	1
Günün vermiş olduğu yorgunluk	K4	1
Siyasi konularda gerginlik hissetme	K6	1
Soru cevabın etkili olmaması	K10	1

Tablo 4.59'a göre beşinci hafta, derste hoş gitmeyen durumları dile getiren on iki katılımcıdan beşi, yansıtıcı günlük doldurmayı/yazı yazmayı; üçü bazı kişilerin gereksiz konulmasından; ikisi güvensiz hissetmesinden keyif almadığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar tek tek dersin uzun sürmesini, ders sayısının fazla olduğu günün yorucu olmasını, siyasi konularda gerginlik hissedilmesini, soru-cevabın etkili olmamasını hoş gitmeyen durumlar olarak belirtmiştir.

Beşinci Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Öğrenci yansıtıcı günlüklerinde yer alan hoşlanmayan durumlarda beş katılımcı yansıtıcı günlük, özdeğerlendirme formlarının ve çalışma yapraklarının doldurulmasından, yazı yazılmasından hoşlanılmadığı durumu, araştırmacı yansıtıcı günlüklerinde de görülmektedir. Ancak bu durumu katılımcılar esprili bir dil ile eleştirseler de formları doldurdıkları da görülmektedir. Derse katılımın arttığı, birkaç öğrenci dışında hoşgörülü ve keyifli bir ortamın olduğu görülmüş ve bu durum öğrenci yansıtıcı günlüklerinde de görülmektedir.

27 Mart 2019, Çarşamba

Danışma Komitesi ile aldığımız karar doğrultusunda sınıfa kamer götürülmeyecek, ikinci araştırmacı gözlemci Arş. Gör. arkadaşım ile saat 15.00'te, Z-06 dersliğine akıllı tahtayı hazır hale getirdikten sonra öğrencileri bekledik. Ders saatinde öğrenciler hazır ve esprili bir dil ile kendilerini kameradan kurtardığını ancak araştırmamda sağlıklı sonuçlara ulaşabilmem için araştırma görevlisi arkadaşımın gözlem notları için bana yardımcı olması gerektiğini belirttim. Durumu beklediğim aksine birkaç katılımcı dışında sıcak karşıladılar. Bu haftadan sonra Çarşamba günü dersi olan bir hocamızın dersini perşembe gününe alınabilirliği görüşüldü ve hocamız bu konuda yardımcı bizlere oldu. Böylelikle Çarşamba günleri üç, Perşembe günleri dört ders olacaktı. Bu durum da kendilerine iletilince gülüşmeye başladılar. Keyifli bir şekilde başladığımıza inanıyorum. Dersimize başladık ve nihayet sınıfın daha rahatladığını, eğlenmeye başladığını görmek beni ciddi manada rahatlattı. Birkaç katılımcı dışında hoşgörülü bir ortam vardı ve katılımcılar genel olarak katılım sağlamaya başladılar. Ben de objektif olabilmek noktasında bir yandan da otokontrolümü sağlamaya çalışıyordum. Başarabildiğim hissine sahip olmak da sevindiriciydi kendi adıma. Derse katılım artmış olsa da etkinliklerde bol bol yazmaları ve yansıtıcı günlüklerin, öz değerlendirme formlarının doldurulması hala katılımcıların hoşuna gitmiyordu. Zamanı etkili kullanma noktasında ders süresi bir on dakika uzamak zorunda kalınca gülüşmelerle karışık | söylentilerin (her şey bilim için) olması da hepimizde gülüşmelere sebep oldu. Ama bu yaptıklarının bilim dünyasına katkıda bulunacağını söyleyerek ve ders başarılarına etki edeceğini belirterek motive etmeye çalışıyordum. Derse olan katılımları ile ben de keyiflenmişim. En azından sonraki etkinliklerde farklı yöntem ve tekniklerle de katılımını daha fazla sağlayabileceğim ümidine kapılmışım.

4.4.6. Yansıtıcı Günlüklerden Altıncı Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.60. Altıncı Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Medya politika ilişkisi	K1, K9, K13, K14, K16, K20	6
Kavramlar bilgisi	K1, K10, K16	3
Gücün kullanımı	K9, K10, K18	3
Ülke yönetiminde iktidar ve muhalefetin nasıl bir yol izlediği	K4	1
<i>Beceriye yönelik bilgi</i>		
Politik katılım becerisinin ne/nasıl olduğu	K1, K2, K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K16, K17, K18, K20	14
Politik katılımın nedenleri/sonuçları	K5, K6, K9, K10 K20	5
Politik düşünme (Adalet yürüyüşünün amacı/altında yatan sebepleri)	K11, K12, K15	3
<i>Değerlere yönelik bilgi</i>		
Hakların savunulması gerektiği	K8	1
Ülkede adalet değerinin olmadığı	K2	1

Adalet Yürüyüşü'nün olduğu altıncı haftada katılımcıların öğrendikleri salt bilgiye, beceriye yönelik öğrenmeler ve değerlere yönelik öğrenmeler olarak kategorilere ayrılmıştır. Katılımcılar arasında en fazla öğrenilenlerin beceriye yönelik bilgiler olduğu politik katılım becerisinin ne olduğu ve nasıl kullanıldığı bilgisi (f14) olduğu görülmektedir. Daha sonra altı katılımcı tarafından belirtilen medya ve politika ilişkisinin ikinci en fazla tekrarlanan bilgi olduğu; beş katılımcı tarafından belirtilen politik katılımın nedenlerinin üçüncü olarak en fazla tekrarlanan bilgi olduğu görülmektedir. Diğer öğrenilenlerde üç katılımcı, kavramların tanımlarını; üç katılımcı, gücün kullanımını; üç katılımcı, politik düşünme becerisini kullanmayı; bir katılımcı, yönetime yönelik ülkede iktidar ve muhalefetin nasıl bir yol izlediğini; bir katılımcı, hakların savunulması gerektiğini, bir katılımcı, ülkede adalet değerinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.61. Altıncı Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Daha bilgili bir birey olma	K12	1
Kavramlar bilgisi ile genel kültüre sahip birey olma	K1	1
Beceri		
Empati kurmak	K5, K9	2
Gündemi/ülke yönetimini yakından takip etme	K4, K12	2
Olayları farklı medyadan/kaynaklardan takip etmek	K1, K4	2
Politik okuryazar olmak	K8, K18	2
Daha bilinçli bakış açısıyla olaylara bakmak	K18	1
Düşünceleri analiz etme	K14	1
Eleştirel düşünme	K15	1
Politik katılım ile değişiklik yaratma	K10	1
Politik katılımın farklı alanlarını görme/tanım	K13	1
Politik kavramları doğru kullanarak fikirlerini belirtme	K5	1
Politik meselelere objektif bakmak	K9	1
Değer		
Adil olma	K9, K10, K14, K16	4
Haklarını aramak/ haklarını kullanmak	K5, K10, K16	3
Hoşgörülü olmak	K5, K13	2
Düşünceye önem verme	K17	1
Fikirlere saygı gösterme	K7	1
Haksızlığa karşı mücadele etmek	K3	1

Tablo 4.61'e göre öğrenilenlerin katılımcılara sosyal yaşamda bilgi, beceri ve değerlerin kullanılmasını sağlayacağı belirtilmiştir. Kategorilere bakıldığında katılımcılar daha çok becerilerin kullanılmasını belirttiği görülmektedir. Ancak kodlara bakıldığında adil olma değerinin en fazla tekrarlandığı görülmektedir.

İki katılımcı öğrendiklerinin sosyal yaşamda kendisine katkısını daha bilgili bir birey olmalarını, kavramlar bilgisine sahip olarak genel kültüre sahip birey olmalarını belirtmişlerdir. On katılımcı öğrendiklerini sosyal yaşamda becerileri kullanabilmelerini sağladığını belirtmektedir. On katılımcı; empati kurabileceğini (f2), gündemi/ülke yönetimini yakından takip edebileceğini (f2), politik okuryazar olmayı başarabileceğini (f2), daha bilinçli bakış açısıyla olaylara bakabileceğini (f1), düşünceleri analiz edebileceğini (f1), eleştirel düşünebileceğini (politik düşünme) (f1), politik katılım ile değişiklik yaratabileceğini (f1), politik katılımın farklı alanlarını görebileceğini/tanıyabileceğini (f1), politik kavramları doğru kullanarak fikirlerini belirtebileceğini (f1), politik meselelere objektif bakabileceğini (f1) belirtmiştir. K5'in politik kavramları doğru kullanarak fikirlerini belirtebileceği ifadesi politik katılım ve politik dil kullanma becerisini de kapsayabilmektedir.

Dokuz katılımcı değerleri (adalet ve hoşgörü) toplumda kullanabilecekleri belirtmişlerdir. Bu katılımcılar; adalet değerini kullanma noktasında adil olacaklarını (f4), hak arayacaklarını (K3), haksızlığa karşı mücadele edeceklerini (f1); hoşgörü değerini kullanma noktasında hoşgörülü olacaklarını (f2), düşünceye önem vereceğini (f1), fikirlere saygı gösterebileceklerini belirttiler.

Tablo 4.62. Altıncı Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Zıt panel tekniğinin kullanılması	K1, K2, K6, K14, K15, K16, K17, K19	8
Etkinliğin tartışmaya dayalı olması	K5, K7, K10, K13, K15, K16	6
Düşüncelerini ifade edebilmeleri (politik katılım)	K3, K9, K10, K12, K16, K20	6
Derste videoların izlenmesi	K7, K9	2
Hoşgörünün/saygının olması	K8, K16	2
Olaylara/kavramlara farklı açıdan ve haber kaynaklarından bakmak	K4, K18	2
Olayları tarafsızca değerlendirmek	K4	1
Saygısız bulunan muhabirin darp edilmesi	K11	1

Tablo 4.62’de katılımcıların çoğu tartışma yönteminin kullanılmasından hoşnut olduğunu belirtmiştir. Sekiz katılımcı tartışma tekniklerinden zıt panel tekniğinin kullanılmasından; altı katılımcı, etkinliğin tartışmaya dayalı olmasından; altı katılımcı, düşüncelerini ifade edebilmelerinden; iki katılımcı, derste videoların izlenmesinden; iki katılımcı, hoşgörünün/saygının sınıf ortamında var olmasından; iki katılımcı, olaylara/kavramlara farklı açılardan ve kaynaklardan bakılmasından; bir katılımcı, saygısız kabul ettiği muhabirin darp edilmesinden keyif aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.63. Altıncı Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yansıtıcı günlük doldurmak/yazı yazmak	K3, K11, K20	3
Dersin biraz uzaması	K1, K12, K17	2
Bazen parti savunuculuğunun yapılması	K6	1
Bazı kişilerin agresif davranması/gereksiz konuşması	K13	1
Bazı kişilerin tartışmayı bozması	K9	1
Zıt panelin sıkıcı olması	K10	1
Zıt panelde başkanın rolü	K7	1

Tablo 4.63’e göre on iki katılımcı derste hoşlarına gitmeyen ya da keyif almadıkları durumları belirtmiştir. En fazla tekrarlanan durum, yansıtıcı günlükleri doldurmak/yazı yazmak (f3) ve dersin uzaması (f3)’dır. Diğer katılımcılar tek tek bazı kişilerin parti savunuculuğu yapmasından, agresif davranmasından, gereksiz konuşmasından, tartışmayı bozmalarından; zıt panelin sıkıcı olmasından ve zıt paneldeki başkanın rolünden keyif almadığını belirtmiştir.

Altıncı hafta araştırmacı yansıtıcı günlüğü

Öğrenci yansıtıcı günlüklerinde zıt panel tekniğinin kullanılmasından, etkinliğin tartışmaya dayalı olmasından ve politik katılımın sergilenmesinden hoşnut olunduğu görülmektedir. Bu durum araştırmacı yansıtıcı günlüğünde de görülmektedir. Diğer bir ifade ile araştırmacı da bu durumdan memnun olduğunu belirtmiştir. Önceki haftalarda gönüllü olarak katılım sağlamayan katılımcıların da derse gönüllü olarak politik katılım sağlaması, dersten keyif almaları araştırmacıyı da motive etmiştir. Katılımın artması ve zevk alınması noktasında geçen hafta alınan kararın etkili olabildiği de söylenebilir. Çünkü Çarşamba günlerinin yoğunluğunu azaltmak adına bir ders, ders hocasının bilgisi dahilinde Perşembe gününe alınmış dolayısıyla günün yoğunluğu azaltılmıştır. Hoşa gitmeyen bir durumun araştırmacı tarafından belirtilmediği ancak derste politik katılım noktasında aktif olan K15 ders sonrasında KPSS atamalarında var olan mülakat nedeniyle korktuğunu bu nedenle de istediği şekilde politik katılım sergileyemediğini belirtmiştir:

3 Nisan 2019, Çarşamba

Araştırma görevlisi arkadaşım ile Z-06 dersliğine gittik. Akıllı tahtayı hazır hale getirdim. 15.15'te dersimize başladık. Ülke yönetiminde tartışmaların yapılmasına devam edildi. Adalet yürüyüşü haberleri değerlendirildikten sonra zıt panel de yapıldı ve katılım ciddi manada arttı. Bu da benim için sevindirici ve motive edici bir durumdu. Ben de sınıf yönetiminde daha da iyileştigimi düşünüyorum. Zıt panel tartışma tekniğinin beğenildiğini, tartışmaya katılım sağlandığını görmek güzeldi. Daha önceki haftalarda da hiç katılım sağlamayan katılımcılar da bir şekilde kendi istekleri ile derse katılmaya başladılar. Ancak zıt paneli yöneten başkan biraz yetersiz kalsa da genel olarak güzeldi. Yazı yazmak ya da yansıtıcı günlük gibi formları doldurmaktan şikâyet edenler bu hafta azdı. K15 KPSS atamalarında kendisine engel olabileceğini düşünerek derste aslında istediği gibi bir politik katılım sergileyemediğini söyledi. Aslında bu katılımın olumlu reddi manasına da geliyordu. O yüzden politik katılımın önünde bir engel olması bakımından kötü hissettirse de kendince doğruların var olduğunu ama bunu kendisini koruma altına alma isteği ile katılımın olumlu reddini gerçekleştirmesi de olumlu bir his uyandırdı.

4.4.7. Yansıtıcı Günlüklerden Yedinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.64. Yedinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Milletvekili/temsilci/yöneticilerin nasıl davranması gerektiği	K3, K4, K7, K8, K9, K10, K12, K15, K16	9
Kararların nasıl verildiği/gücün kullanımı	K1, K4, K8, K9, K10, K13, K14	7
Meclisin işleyişi	K1, K5, K11, K17, K19	5
Kavramlar bilgisi	K8, K10, K12, K16,	4
Yönetimin nasıl olması gerektiği	K19	1
<i>Beceriye yönelik bilgi</i>		
Politik katılımın nasıl olması gerektiği	K1, K4, K8	3
Politik olayları değerlendirmek	K7	1
<i>Değerlere yönelik bilgi</i>		
Düşünce özgürlüğünün önemi	K16	1
Adaletin önemi	K16	1

Tablo 4.64’e göre katılımcıların bilgiye yönelik öğrencilerine bakıldığında en çok öğrenilenlerin milletvekili/temsilci/yöneticilerin nasıl davranması gerektiği (f9), kararların nasıl verildiği/gücün kullanımı (f7), meclisin işleyişi (f5) ve kavramlar bilgisi (f4)’dir. Bir katılımcı da yönetimin nasıl olması gerektiğini öğrendiğini belirtmiştir. Beceriye ilişkin bilgilerde ise üç katılımcı politik katılım becerisinin nasıl olması gerektiğini, bir katılımcı da politik olayları değerlendirme becerisini öğrendiğini belirtmiştir. Değerlere yönelik öğrenilenlere bakıldığında, bir katılımcı düşünce özgürlüğünün ve adaletin önemini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.65. Yedinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Meclisten çıkan kararların nasıl alındığını bilmek	K1	1
<i>Becerileri kullanmak</i>		
Gazete haberini/politik meseleleri değerlendirmek	K10, K16, K19	3
Empati kurmak	K11, K15	2
Meclis tartışmalarını farklı açılardan değerlendirmek	K7, K9	2
Politik katılımı sağlamak/arttırmak	K12, K17	2
Basından meclisi takip etmek	K4	1
Gündemdeki olaylara objektif yaklaşmak/olayları sorgulamak	K5	1
Gündemdeki olayları takip etmek	K12	1
Milletvekillerinin davranışlarını eleştirmek	K4	1
Siyasete daha farklı bakmak	K10	1
Toplumda aktif birey olmak	K3	1
<i>Değerleri kullanmak</i>		
Haberlerle ilgilenmek	K12	1
Hoşgörülü olmak	K14	1
İnsanların görüşlerini dikkate almak	K14	1
Kendisinin ve başkalarının hakkını savunmak / Adalet	K3	1

Tablo 4.65'e göre yedinci haftada katılımcılar öğrendiklerinin sosyal yaşamda bilgi, beceri ve değerleri kullanabilmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu öğrendiklerini empati, eleştirel düşünme/politik düşünme ve politik katılım becerisini kullanmalarına yardımcı olacağını belirtmiştir. Daha sonra değerleri kullanma olarak hoşgörü ve adalet değerinin belirtildiği görülmektedir. Bilgi düzeyinde yalnızca bir katılımcı öğrendikleri doğrultusunda sosyal yaşamında meclisteki kararların nasıl alındığını bilmesine yardımcı olacağını belirtmiştir. Becerileri kullanma noktasında politik düşünme becerisi olarak üç katılımcı sosyal yaşamında gazete haberlerindeki politik meseleleri değerlendirebileceğini, iki katılımcı meclis tartışmalarını farklı açıdan değerlendirebileceğini, bir katılımcı gündemdeki olayları sorgulayacağını, bir katılımcı milletvekillerinin davranışlarını eleştirel bir şekilde ele alabileceğini, bir katılımcı siyasete daha farklı bakıp daha farklı değerlendirebileceğini belirtmiştir. İki katılımcı empati becerisini kuracağını, iki katılımcı politik katılım becerisini kullanacağını/geliştireceğini belirtmiştir. Bir katılımcı meclisi takip edeceğini, bir katılımcı gündemdeki olayları takip edeceğini, bir katılımcı toplumda aktif bir birey olabileceğini belirtmiştir. Değerleri kullanma konusunda bir katılımcı haberlerle ilgileceğini, bir katılımcı hoşgörü olacağını ve insanların görüşlerine önem vereceğini, bir katılımcı adalet değeri ekseninde kendisinin ve başkalarının da hakkını savunacağını belirtmiştir.

Tablo 4.66. Yedinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Dersin/tartışmanın keyifli/eğlenceli olması	K8, K11, K12, K13, K14, K15	6
Milletvekillerini canlandırmak	K3, K11, K15, K16, K17	5
Tartışmanın olması	K1, K7, K13, K15	4
Derse katılımın fazla olması	K4, K5	2
Empati yapmak	K4, K5	2
Karşılıklı fikir beyanının olması	K11, K13	2
Meclis ortamını yaşamak	K1, K16	2
Dersin düşünce özgürlüğüne uygun olması	K9	1
Dersin hoşgörüye dayalı olması	K8	1
Düşüncelerini istediği gibi ifade etme	K3	1
Meclisi canlandırmanın gerçeğe yakın olması	K20	1

Tablo 4.66'ya göre yedinci haftada en fazla katılımcı tarafından dile getirilen durum, dersin/tartışmanın keyifli/eğlenceli olması (f6), derste yaratıcı drama kapsamında milletvekillerini canlandırmak (f5) ve sınıfta tartışma ortamının olması (f4)'dür. İki katılımcı, derste katılımın fazla olmasından; iki katılımcı, empati kurulmasından; iki katılımcı, derste meclis ortamının canlandırılmasından; bir katılımcı canlandırılan bu meclis ortamının gerçeğe yakın olmasından; iki katılımcı da karşılıklı fikir alışverişinin olmasından; bir

katılımcı dersin düşünce özgürlüğüne uygun olmasından; bir katılımcı dersin hoşgörüyeye dayalı olmasından; bir katılımcı, düşüncelerini derste ifade edebilmesinden keyif aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.67. Yedinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
İktidarı canlandıran kişinin gücü/politik dili yanlış kullanması	K3, K5, K9, K10, K13	5
Bazılarının etkinliği yeterince ciddiye almaması	K15	1
Biraz gergin hissetme	K12	1
Politik dili kullanamama	K17	1
Yansıtıcı günlük doldurmak	K11	1

Tablo 4.67'ye göre yedinci haftada, dokuz katılımcı hoşlarına gitmeyen durumların olduğunu belirtmiştir. Beş katılımcı iktidarı canlandıran katılımcının gücü ve politik dili yanlış kullanmasından; diğer katılımcılar da ayrı ayrı bazı öğrencilerin etkinliği yeterince ciddiye almamasından, derste biraz gergin hissetmesinden, politik dili kullanamamasından, yansıtıcı günlükleri doldurmaktan keyif almadıklarını belirtmiştir.

Yedinci Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Öğrenci yansıtıcı günlüklerinden öğrencilerin dersten keyif aldıkları gibi araştırmacı da dersten çok fazla keyif aldığını belirtmiştir. Öğrenci yansıtıcı günlüğünde iki katılımcı tarafından belirtildiği gibi yansıtıcı günlükte de derse katılımın fazla olduğu belirtilmiştir. Ders sonrasında katılımcıların başka öğretim üyelerine politik okuryazarlık eğitimi dersini anlatması ve bu dersten keyif aldıklarını belirtmeleri araştırmacıyı da sevindirmiş ve motive etmiştir. Yine öğrenci yansıtıcı günlüğünde de belirtildiği gibi genel olarak hoşgörülü, ifadelerin özgürce belirtildiği bir sınıf ortamı hâkim olması da hoş giden yönlerden biriydi. Öğrenci yansıtıcı günlüğünde bir katılımcı yansıtıcı günlük doldurmaktan hoşlanmadığını belirtse de sınıfta şifahen bunu belirten katılımcının olmadığı araştırmacı yansıtıcı günlüğünde görülmektedir.

17 Nisan 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te Z-06 sınıfına ikinci araştırmacı gözlemci ile birlikte gittik. Akıllı tahtayı hazırladım ve öğrencilerin gelmesini bekledik. Bu hafta dersten çok fazla keyif aldım. Derse katılım genel olarak iyiydi. Hem öğrenciler hem de ben çok eğlendik. Katılımcılar meclisi canlandırırken farklı/hayali parti isimleri kullanarak insan haklarını, hayvan haklarını, KPSS atamalarını ele aldılar. İktidar ve muhalefet partileri olarak ayrıldılar Söylemlerinde hoşgörülü olanlar fazla olsa da sert ya da kaba bir politik dil kullanan katılımcılar da çok olmasa da vardı. En son değerlendirmede bu durum diğer katılımcılar tarafından hoşgörülü bir şekilde eleştirildi. Düşüncelerin daha özgür bir şekilde ifade edilebildiğini görmek de keyifliydi benim için. Her biri gerçek manada bir milletvekili edası ile davranıyordu. Hep birlikte çok eğlenceli anlar yaşadık. Yansıtıcı günlük gibi formları doldurmaktan hoşnut olmayan yoktu. En azından dile getiren olmadı. K17 gibi bir iki katılımcının sert ve yer yer kaba ifadelerinin olması aslında bir nevi iyi de oldu. Çünkü bu tavrın politik okuryazarlık değerleri bakımından tartışılması da derse katkı sağladı diye düşünüyorum. Ayrıca Çarşamba gününün ders sayısı bakımından azaltılmasının da faydasını görebiliyordum. Daha canlı, aktif hale geldikleri rahatlıkla görülmüyordu. Özellikle bu hafta sosyal bilgiler anabilim dalı öğretim üyesinden bir hocamız (Dr. Öğr. Üyesi Hülya Gedikler), kendi dersini alan bazı öğrencilerin politik okuryazarlık dersinden memnuniyetinden ve derste yapılan etkinliklerden bahsettiğini dile getirmesi süreç açısından beni sevindirdi.

4.4.8. Yansıtıcı Günlüklerden Sekizinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.68. Sekizinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgiye yönelik öğrenme</i>		
Dünya ülkelerinin yönetim şekli	K1, K5, K6, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K19	10
Gücün nasıl kullanıldığı	K1, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K18	9
Kavramlar bilgisi	K9, K16	2
Medya politika ilişkisi	K6, K15	2
Politik karar/olayın topluma etkisi	K1, K18	2
<i>Beceriye yönelik öğrenme</i>		
Politik katılımın ne olduğu	K4, K6, K8, K9, K19	5
Empati	K6	1
<i>Değerlere yönelik öğrenmeler</i>		
Adaleti savunmanın gerektiği/adaletin önemi	K15, K19	2
Hoşgörü/hoşgörünün önemi	K6, K15	2
Dünyada adil bir yönetimin olmadığı	K19	1
Hakların/özgürlüklerin değerini anlama	K12	1

Sekizinci haftada tablo 4.68'e göre bilgiye yönelik öğrenmelerde en fazla öğrenilen dünya ülkelerinin yönetim şekilleri (f10), gücün nasıl kullanıldığı (f9)'dır. Üçüncü en fazla öğrenilen durum ise bir beceri olarak politik katılımın ne olduğu (f5)'dur. Tabloya genel olarak bakıldığında en fazla öğrenmelerin bilgiye yönelik olduğu, daha sonra beceri ve sonrasında da değerlere yönelik öğrenmeler olduğu görülmektedir. Bilgiye yönelik öğrenmelerde iki katılımcının medya ve politika ilişkisini, iki katılımcının politik kararın/olayın topluma etkisini de öğrendiği görülmektedir. Beceri olarak öğrenilenlere

bakıldığında, politik katılım ve empati becerisinin öğrenildiği görülmektedir. Değerler olarak öğrenilenler; adalet ve adaletin önemi (f2), hoşgörü/hosgörünün önemi (f2), dünyada adil bir yönetimin olmadığı (f1), hakların/özgürlüklerin değerini anlama (f1)'dir.

Tablo 4.69. Sekizinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Bilgi birikiminin artması	K5, K8, K12, K15	4
Genel kültürü bilen bir birey olmak	K4, K7, K8	3
Politik kavramları bilmek	K9, K12	2
Yönetimin nasıl olduğunu öğrenmek	K4	1
Farklı ülkelerdeki kadın haklarının neler olduğunu bilmek	K4	1
Beceri		
Empati kurmak	K1, K4, K15, K16	4
Olaylara bilinçli yaklaşmak	K18, K19	2
Evrensel boyutta düşünmek	K1	1
Medyayı daha sık takip etmek	K13	1
Politik kararları değerlendirebilme	K6	1
Değerler		
Adil olma	K19	1
Eşitliği benimseme/eşitliğe önem verme	K16	1
Milli ve evrensel düzeyde kadının yerini anlama	K6	1

Tablo 4.69'a göre katılımcılar öğrendiklerini sosyal yaşamda bilgi, beceri ve değer olarak kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Genel olarak kategoriler arasında en fazla bilgi, daha sonra beceri ve en son olarak da değerleri sosyal yaşamda kullanacaklarını belirtmişlerdir. En fazla katılımcılar tarafından tekrarlanan durumlara bakıldığında; bilgi birikiminin artması (f2), empati kurmak (f4), genel kültürü bilen bir birey olmak (f3)'tir. Bunların yanı sıra bilgi kategorisinde iki katılımcı politik kavramları bilmek, 1 katılımcı yönetimin nasıl olduğunu ve farklı ülkelerdeki kadın haklarının neler olduğunu bilmek noktasında sosyal yaşamda öğrendiklerinin kendisine fayda sağlayacağını düşünmektedir. Becerilere bakıldığında iki katılımcı olaylara bilinçli yaklaşmak, bir katılımcı evrensel boyutta düşünmek, bir katılımcı medyayı daha sık takip etme, bir katılımcı politik kararları değerlendirme olarak ifade etmiştir. Değerler boyutunda ise bir katılımcı adil olmak, bir katılımcı eşitliği benimseme/eşitliğe önem verme, bir katılımcı milli ve evrensel düzeyde kadının yerini anlama noktasında öğrendiklerinin kendisine yardımcı olacağını belirtmiştir.

Tablo 4.70. Sekizinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Dersin etkili olması/yeni bilgiler öğretmesi	K5, K8, K6, K18	4
Aktif katılımın olması	K5, K7	2
Dersin/tartışmanın keyifli/eğlenceli olması	K11, K13	2
Derste farklı haber kaynaklarının kullanılması	K16	1
Dünya ülkelerinin ele alınması	K4	1
Hak/özgürlük/eşitlik üzerine konuşmak	K12	1
Kadın haklarının işlenmesi	K4	1
Politik katılım sağlaması	K19	1
Yönetim şekillerine yönelik kafa karışıklığının giderilmesi	K13	1

Tablo 4.70’e göre sekizinci haftada katılımcıların keyif aldığı durumlar, dersin etkili olması/yeni bilgiler öğretmesi (f4), derste aktif katılımın olması (f2), dersin/tartışmanın keyifli/eğlenceli olması (f2), derste farklı haber kaynaklarının kullanılması (f1), dünya ülkelerinin ele alınması (f1), hak/özgürlük/eşitlik üzerine konuşulması (f1), kadın haklarının işlenmesi (f1), derste politik katılım sağlanması (f1), yönetim şekillerine olan kafa karışıklığını giderilmesi (f1)’dir.

Tablo 4.71. Sekizinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yazı yazmak	K4, K12, K18	3
Ders süresinin uzaması	K4	1

Tablo 4.71’e göre sekizinci haftada üç katılımcı (K4, K12, K18) derste keyif almadığı durumun olduğunu belirtmiştir. Üç katılımcı yazı yazmaktan keyif almadıklarını belirtirken bu katılımcılardan K4 ayrıca ders süresinin uzamasından da keyif almadığını belirtmiştir.

Sekizinci hafta araştırmacı yansıtıcı günlüğü

Öğrenci yansıtıcı günlüğünde de belirtildiği gibi araştırmacı yansıtıcı günlüğünde farklı ülkelerdeki aynı yönetim şeklinin birbirinden farklı işleyebildiğini, Suudi Arabistan gibi ülkelerde kadınlara yönelik haklarla ilgili konuların ilgi çekmesi, katılımın yine fazla olması, araştırmacı tarafından hoş giden yönler olarak belirtilmiştir. Yansıtıcı günlüklerin ve özdeğerlendirme formlarının doldurulması noktasında araştırmacının ısrarcı oluşu ve birkaç

katılımcının gönülsüzce ve yavaş yavaş yazmaları sebebiyle dersin uzamasından sıkılmaların olması araştırmacının hoşuna gitmeyen durum olmuştur.

24 Nisan 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te Z-06 sınıfına ikinci araştırmacı gözlemci ile birlikte gittik. Akıllı tahtayı hazırladım ve öğrencilerin gelmesini bekledik. Geçen hafta kadar olmasa da bu hafta dersten keyif aldım. Çünkü derse katılım genel olarak iyiydi. Özellikle aynı yönetim şekli ile yönetilen farklı ülkelerde demokrasinin de farklı işlediğini görmekten, Arabistan gibi ülkelerde kadınlara yönelik kısıtlanan haklarla ilgili haberlerin ilgi çektiğini görmek de güzeldi. Öz değerlendirme ve yansıtıcı günlükleri aynı gün doldurmalarını sağlayabilmek adına ders sonrasında doldurmalarına ısrarla devam etmem ders süresini biraz uzatmış oldu ve durum da bazı katılımcılar tarafından hoş karşılanmadı. Bu durumun hoşlarına gitmediğinin farkındaydım. Ama bana yardımcı olmalarını rica edince hoşgörülü bir şekilde yazmaya devam ettiler.

4.4.9. Yansıtıcı Günlüklerden Dokuzuncu Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.72. Dokuzuncu Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgiye yönelik öğrenmeler</i>		
Gücün kullanımı	K1, K6, K8, K9, K15, K16	6
Politik olayın/kararın dünyaya/topluma etkisi	K1, K9, K14, K15	4
Dünya liderlerinin tavrı	K1, K16	2
Dünyada mülteci sorunu	K5, K19	2
Kavramlar bilgisi	K9, K16	2
Medya ve politika ilişkisi	K13,	1
<i>Becerilere yönelik öğrenme</i>		
Politik katılım/politik katılımın etkisi	K6, K7, K9, K16, K17	5
Empati	K6, K9, K16, K19	4
Politik dil kullanma	K14, K16	2
Eleştirel yaklaşım (Politik düşünme)	K6	1
<i>Değerlere yönelik öğrenmeler</i>		
Değerler/ Değerlerin faydaları	K17, K20	2
Adil bir dünya yönetiminin nasıl olduğu	K7, K16	2
Adil olmak/adil olmanın önemi	K9, K16	2
Hoşgörülü olmak/ olmanın önemi	K14, K16	2
Başkalarının haklarını koruma	K9	1
Dünyadaki politik olayların farkında olmak	K4	1
Düşünceleri özgürce ifade etme	K9	1
İnsan hakları	K9	1
İtalya başbakanının mülteci haklarını cesurca savunması	K19	1
Mültecilere yapılan haksızlıklar	K12	1

Tablo 4.72'ye göre en fazla katılımcı tarafından öğrenilen bilgi, gücün kullanımına yönelik bilgi (f6); politik katılım becerisini kullanma ve etkisi (f5); politik olayın/kararın topluma/dünyaya etkisi (f4); empati becerisini kullanmaya yönelik bilgi (f4)'dir. Bilgiye yönelik öğrenmeler kategorisinde altı katılımcı gücün kullanımını; dört katılımcı, politik

olayın ya da kararın toplumlara etkisini; iki katılımcı, dünya liderlerinin tavrını; iki katılımcı, dünyadaki mülteci sorununu; iki katılımcı kavramlar bilgisini; bir katılımcı da medya ve politika ilişkisini öğrendiğini belirtmiştir. Beceriye yönelik öğrenmelerde, beş katılımcı, politik katılım becerisini öğrendiğini; dört katılımcı, empati becerisini; iki katılımcı politik dil kullanma becerisini; bir katılımcı eleştirel yaklaşım/politik düşünme becerisini kullanmayı öğrendiğini belirtmiştir. Değerlere yönelik iki katılımcı değerleri ve faydalarını; iki katılımcı, adil bir dünya yönetimin nasıl olduğunu; iki katılımcı adil olmayı/adil olmanın önemini; iki katılımcı, hoşgörülü olmayı/ hoşgörünün önemini; bir katılımcı, başkalarının haklarını korumayı, düşüncelerini özgürce ifade etmeyi ve insan haklarını; bir katılımcı dünyadaki politik olayların farkında olmayı; bir katılımcı hoşgörülü ve adil olmanın önemini; bir katılımcı, İtalya Başbakanı'nın mülteci haklarını cesurca savunmasını; bir katılımcı, mültecilere yapılan haksızlıkları öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.73. Dokuzuncu Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Daha fazla bilgili/donanımlı birey olma	K12	1
Gücün kullanımını bilme	K6	1
Beceri		
Politik katılım	K4, K6, K12, K15, K20	5
Empati kurmak	K4, K7, K8, K20	4
Politik durumları/haberleri/tutumları politik okuryazarlık ile değerlendirmek	K1, K9, K13	3
Eleştirel/politik düşünme	K9, K20	2
Sosyal katılım	K4, K12	2
Değerler		
Hoşgörülü olmak	K4, K5, K7, K9, K14, K16, K20	7
Adil olma	K4	1
Evrensel olaylara duyarlı yaklaşmak	K20	1
İnsanı değerlere önem verme	K17	1
Mülteci haklarına daha duyarlı olma	K19	1
Sahip olduğu eşitlik değerini pekiştirme	K7	1
Sorumluluk hissetme	K15	1
Suriyelilere olan önyargıdan uzak olma	K7	1

Tablo 4.73'e bakıldığında on katılımcı becerileri kullanma, on katılımcı da değerleri kullanma noktasında öğrendiklerinin kendisine sosyal yaşamda belirtmiştir. Yedi katılımcı, hoşgörülü olacağını; beş katılımcı da sosyal yaşamda empati becerisini kullanacağını belirtmiştir. Katılımcılar öğrendiklerinin sosyal yaşamda katkılarını belirtirken bilgi noktasında daha fazla bilgili bir birey olacağını (f1), gücün kullanımını öğrenmiş olacağını (f1); beceri boyutunda ise politik katılım sergileyeceğini (f5); empati kuracağını (f4); eleştirel/politik düşüneceğini (f2); politik durumları/tavırları/haberleri politik okuryazarlık

ile değerlendireceğini (f2); insanları da bilgilendirerek sosyal katılım sergileyeceğini (f2) belirtmişlerdir. Değerler boyutunda ise öğrenilenlerin sosyal yaşamda katkısı, hoşgörülü olmak (f7), adil olmak (f1), evrensel olaylara duyarlı yaklaşmak (f1), insanı değerlere önem verme (f1), mülteci haklarına daha duyarlı olma (f1), sahip olduğu eşitlik değerini pekiştirme (f1), sorumluluk hissetme (f1)'dir.

Tablo 4.74. Dokuzuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Empati kurulması	K9, K12	2
Fikirlerin özgürce söylenmesi	K9, K16	2
Politik dil kullanma	K9, K13	2
Unutulan mülteci meselesinin tekrar derste gündeme gelmesi	K12, K16	2
Farklı görüşteki arkadaşlarla aynı grupta olmak	K16	1
Görselleri ve haberleri incelemek	K17	1
Medyadan farklı yaklaşımları izlemek	K17	1
Politik okuryazarlık beceri ve değerlerinin olduğu sınıf ortamının olması	K12	1
Sınıfta herkesin politik katılım sağlaması	K13	1
Sorumluluk duygusu hissetme	K15	1
Tartışmak	K4	1

Tablo 4.74'e göre dokuzuncu haftada katılımcılar derste empati kurulmasından (f2), fikirlerin özgürce söylenmesinden (f2), politik dilin kullanılmasından (f2), unutulmuş olan mülteci sorununun derste gündeme getirilmesinden (f2) keyif aldığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar da ayrı ayrı farklı görüşteki arkadaşları ile aynı grupta olmaktan, görselleri ve haberleri incelemekten, medyadan farklı yaklaşımları izlemekten, politik okuryazarlık beceri ve değerlerinin olduğu bir sınıf ortamının olmasından, sınıfta herkesin politik katılım sergilenmesinden, sorumluluk duygusunun hissedilmesinden, tartışmanın olmasından keyif aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.75. Dokuzuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Aylan Bebek'in ölmesi	K9, K16	2
Yunanistan'ın elindeki gücü kötüye kullanması/mülteci botunu batırmaya çalışması	K9, K16	2
Avrupa'nın dini ve etnik ayrım sebebi ile Suriyeli mültecileri istememesi	K19	1
Bazı haberlerin hızlı geçilmesi	K7	1
Dünyada adaletsizliğin olduğunu görmek	K9	1
İnsanların acı çekmesi	K9	1

Tablo 4.75'e göre dokuzuncu haftada dört katılımcı (K7, K9, K16, K19) derste hoşlanmadığı ya da keyifli bulmadığı durumların olduğunu belirtmiştir. Ancak bu durum, dersin kendisi ile ilgili olmaktan ziyade etkinlikte yer verilen haberdeki adaletsiz durum, haksızlık, ayrımcılık ve insanların acı çekmesi ile ilgilidir. Katılımcılar; Aylan Bebek'in

ölmesinden, Yunanistan'ın elindeki gücü kötüye kullanması/mülteci botunu batırmaya çalışmasından, Avrupa'nın dini ve etnik ayrım sebebi ile Suriyeli mültecileri istememesinden, dünyada adaletsizliğin olduğunu görmekten, insanların acı çekmesinden keyif almadıklarını belirtmişlerdir. Yalnızca K7 bazı haberlerin hızlı geçildiğini ve bundan hoşlanmadığını belirtmiştir.

Dokuzuncu Hafta Araştırmacı Günlüğü

Katılımın artması ile birlikte araştırmacının katılımı sağlama noktasında ısrarcı tavrının azalması, derse genel olarak ilgilinin fazla olması, fikirlerin adalet, hoşgörü değerleri kapsamında özgürce ve gönüllü bir şekilde, empati kurarak belirten katılımcıların çok fazla olması hoş giden durum olmuştur. Bu durumun öğrenci yansıtıcı günlüklerinde de belirtildiği görülmektedir. Etkinlikte araştırmacı tarafından hoş gitmeyen bir durum olmadığı belirtilmiştir. Öğrenci yansıtıcı günlüklerine bakıldığında da hoş gitmeyen durum olarak yalnızca bir katılımcının belirttiği haberlerin hızlı geçilmesi olmuştur bunun dışında dünya düzeni içerisinde çocukların ölmesi, dünya ülkelerinin mültecilere yönelik olumsuz tavırlarından hoşlanılmadığı belirtilmiştir.

3 Mayıs 2019, Cuma

1 Mayıs Çarşamba günü tatil olması sebebi ile etkinliklerin tamamlanabilmesi için katılımcıların da onayı alarak dersimizi Cuma günü gerçekleştirdik. Z-06 dersliğinde yine saat 15.15'te dersimize başladık. Genel olarak etkinlik ilgi uyandırmıştı. Ülkeler ve ülke liderlerinin mülteciler meselesine yaklaşımı noktasında fikirlerini özgürce belirten katılımcı sayısı fazlalaşmıştı. İnsan haklarını savunan, dünyadaki adaletsizliği belirten katılımcı sayısı oldukça fazlaydı. Derse katılım sağlama konusunda ısrarcı tavrım da derse katılımın iyi olması sebebi ile azalmıştı. Bu etkinlikte hoşuma gitmeyen bir durum yaşamadım.

4.4.10. Yansıtıcı Günlüklerden Onuncu Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.76. Onuncu Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
Bilgiye yönelik öğrenme		
Münazaranın ne olduğu/nasıl yapıldığı	K7, K16, K19	3
Mülteci kavramının ne olduğu	K4, K20	2
Türkiye’deki sığınmacıların durumu	K5, K17	2
Gücün kullanımı	K9	1
Politik okuryazar bireyin özellikleri	K7	1
Politik olayın toplumsal etkisi	K15	1
Politik olayların yanlış değerlendirilebileceği	K13	1
Becerilere yönelik öğrenme		
Empati kurmak/empatinin önemi	K3, K4, K6, K9, K10, K14, K18	7
Eleştirel/politik düşünme	K1, K8, K20	3
Politik kavramların kullanımı/politik dil kullanma	K6, K8, K9	3
Politik katılım sergilemek	K9, K11, K20	3
Tartışma/Tartışmanın insanı geliştirdiği	K1, K14	2
Değerlere yönelik öğrenmeler		
Hoşgörülü olmak	K1, K3, K8, K10, K11, K20	6
Politik okuryazarlık değerlerini kullanmak	K9, K14, K16, K20	4
Adil olmak	K18, K19, K20	3
Düşüncelerin özgürce belirtilmesi gerektiği	K11	1
Düşünce özgürlüğü	K10	1
Farklı görüşler üzerinden doğru olanı bulmak	K11	1
İnsan haklarına önem verme	K14	1
İnsan haklarına saygı	K18	1
İnsani vicdanın politik olaylara yansıması	K6	1
Özgür ortamda tartışmak	K1	1

Tablo 4.76’ta göre onuncu haftada katılımcılar bilgi, beceri ve değerlere yönelik öğrenmeler gerçekleştirdiğini belirtmiştir. En fazla öğrenmelerin değerlere, daha sonra becerilere ve sonrasında da bilgiye yönelik olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak ele alındığında ise en fazla öğrenmenin empati kurma/empatin kurmanın önemi anlama (f7) ve hoşgörülü olmak (f6)’tır.

Bilgiye yönelik öğrenmelerde üç katılımcı, münazaranın ne olduğunu/nasıl yapıldığını; iki katılımcı, mülteci kavramının ne olduğunu; iki katılımcı, Türkiye’deki sığınmacıların durumunu; bir katılımcı, gücün kullanımını; bir katılımcı, politik okuryazar bireyin özelliklerini; bir katılımcı politik olayın toplumsal etkisini; bir katılımcı da politik olayların insanlar tarafından yanlış değerlendirilebileceğini öğrendiğini belirtmiştir. Becerilere yönelik öğrenmelere bakıldığında; yedi katılımcı empati kurmayı/empati kurmanın önemini anlamayı; üç katılımcı, eleştirel/politik düşünmeyi; üç katılımcı, politik dilin kullanımını; üç katılımcı, politik katılım sergilemeyi, iki katılımcı, tartışmayı/tartışmanın insanı

geliştirdiğini öğrendiğini belirtmiştir. Değerlere yönelik öğrenmelere bakıldığında altı katılımcı, hoşgörülü olmayı; dört katılımcı, politik okuryazarlık değerlerini kullanmayı; üç katılımcı, adil olmayı; bir katılımcı, düşüncelerin özgürce belirtilmesi gerektiğini, farklı görüşler üzerinden doğru olanı bulmak gerektiğini; bir katılımcı, düşünce özgürlüğünü; bir katılımcı, insan haklarına önem vermeyi; bir katılımcı, insan haklarına saygıyı; bir katılımcı, insanın vicdanın politik olaylara yansımaları; bir katılımcı, özgür ortamda tartışmayı öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.77. Onuncu Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
<i>Becerileri kullanma</i>		
Empati becerisinin artması/empati kurma	K4, K5, K8, K9, K11, K12, K14, K16, K18, K19	9
Toplumda politik katılımı sağlamak	K1, K9, K10, K14, K20	6
Politik dil kullanma	K1, K3, K11, K18	4
Bilinçli vatandaş ve öğretmen olmak	K11	1
Politik katılımın etkisini fark etme	K15	1
Politik okuryazarlığa uygun davranma	K8	1
<i>Değerleri kullanma</i>		
Hoşgörülü olmak	K3, K7, K11, K14	4
İnsani değerlerin gelişmesi	K17	1
Mültecilere/Suriyelilere bakış açısını değiştirmek	K5, K6	2

Tablo 4.77'ye göre katılımcıların öğrendikleri sosyal yaşamda beceri ve değerlerin kullanılmasını sağlamaktadır. Değerleri kullanma, yedi katılımcı tarafından belirtilmişken on dört katılımcı tarafından beceriler kullanmak yirmi iki kez tekrarlanmıştır. Empati becerisini kullanma/empati becerisini geliştirmek (f9) katılımcılar tarafından en fazla belirtilen beceridir. Diğer beceriler ise politik katılım sergilemek (f6), politik dil kullanmak (f4), bilinçli vatandaş ve öğretmen olmak (f1), politik katılımın etkisini fark etme (f1), politik okuryazarlığa uygun davranma (f1)'dır. Değerleri kullanma kategorisinde katılımcılar toplumda hoşgörülü olacaklarını (f4), mültecilere/Suriyelilere olan bakış açısını değiştirdiğini (f2), insani değerlerini geliştireceğini (f1) belirtmiştir.

Tablo 4.78. Onuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Hoşgörülü olunması	K1, K3, K7, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K18, K20	12
Münazara yapılması/Münazarada tartışmak	K1, K4, K6, K7, K9, K11, K16, K17	8
Empati kurmak	K12, K19	2
Politik dil kullanılması	K11, K12	2
Bazılarının politikacı edasıyla konuşması	K11	1
Düşüncelerin özgürce belirtilmesi	K14	1
Fikirlerin belirtilmesi/politik katılım	K10	1
Herkesin etkinliğe önem vermesi	K10	1
Katılımın fazla olması	K18	1

Tablo 4.78'e göre onuncu haftada katılımcıların keyifli bulduğu durumlarda en fazla dile getirilenler; hoşgörölü olunması (f12), münazara yapılması/tartışılması (f8), empati kurulması (f2), politik dil kullanılması (f2)'dır. Diğer katılımcılar da bazı öğrencilerin tıpkı bir politikacı edası ile konuşmasını, düşüncelerin özgürce belirtilmesini, düşüncelerin özgürce belirtilmesini, fikirlerin belirtilmesini, herkesin etkinliğe önem vermesini, katılımın fazla olmasını keyifli bulmuştur.

Tablo 4.79. Onuncu Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Söz kesmelerin yaşanması	K7, K8	2
Yansıtıcı günlük doldurmak	K10, K11	2
Başlangıçta kendini ifade edememek	K14	1
Bir öğrencinin ötekileştirici ifade kullanması	K12	1
Empati ve hoşgörölün olmaması	K16	1
Grupların sabırsız olması	K4	1
Günün yoğun geçmesi/yorgunluk	K10	1
Münazarada gerilim olması	K6	1
Münazaraya uygun davranılmaması	K13	1
Rahatsız/bastırılmış hissetmek	K13	1
Tartışmanın verimli olmaması	K15	1

Tablo 4.79'a göre onuncu haftada on bir katılımcı derste hoşlarına gitmeyen durumların olduğunu belirtmiştir. İki katılımcı derste söz kesmelerinin yaşanmasından, iki katılımcı yansıtıcı günlük doldurmaktan, bir katılımcı kendisini yalnızca başlangıçta ifade edememekten, bir katılımcı derste bir öğrencinin ötekileştirici ifade kullanmasından, bir katılımcı empati ve hoşgörölün olmamasından, bir katılımcı grupların sabırsız olmasından, bir katılımcı günün yoğun/yorucu geçmesinden, bir katılımcı münazarada gerilim olmasından, bir katılımcı münazaraya uygun davranılmamasından, bir katılımcı rahatsız/bastırılmış hissetmesinden, bir katılımcı da tartışmanın verimli olmamasından keyif almadığını belirtmiştir.

Onuncu Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Öğrenci yansıtıcı günlüğünde de belirtilmiş olduğu gibi araştırmacının da yansıtıcı günlüklerinde münazaranın çok etkili ve keyifli olduğu, katılımın fazla olduğu, çok az sayıda katılımcı dışında hoşgörölüye dayalı bir ortamın olduğu belirtilmiştir. Yalnızca bir katılımcının yansıtıcı günlükleri doldurmaktan hoşlanmadığı araştırmacı yansıtıcı günlükte belirtilmiştir

8 Mayıs 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te Z-06 sınıfına ikinci araştırmacı gözlemci ile birlikte gittik. Bir önceki hafta öğrencilere münazara konusu verilmişti ve hafta boyunca sürekli iletişim halinde olmuştuk. Sınıfı münazara ortamına uygun hale getirdim ve öğrencilerin gelmesini bekledik. Bu hafta dersten gerçekten çok fazla keyif aldım. Derse katılım genel olarak iyiydi ve fazlaydı. Münazaranın çok sevildiğini, tartışmadan hoşlandıklarını düşünüyorum. Tartışırken medyada yer alan fotoğrafların çıktıları alınmış ve onlar üzerinden kanıtlarla konuştular. İnsan hakları, özgürlük, adalet ve eşitlik noktasında Suriyelilerin Türkiye'de kalmaları ya da gitmeleri gerektiği üzerinde tartışılar. Hoşgörülü bir ortamın yaratılması gerektiği kuralına genel olarak uyuldu ama K17 başta olmak üzere birkaç katılımcı sert, kaba ya da ötekileştirici ifade kullandı. Ancak hoşgörülü ve saygılı bir şekilde katılımcıların bu duruma karşı gelmeleri de politik okuryazarlık değer ve becerilerini kullanma bakımından güzeldi. Sadece bir katılımcı "Hocam ne güzel dersimizi işledik. Tek sevmediğim şey bu yansıtıcı günlüklerin doldurulması" dedi.

4.4.11. Yansıtıcı Günlüklerden On Birinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.80. On Birinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgiye yönelik öğrenmeler</i>		
Gücün kullanımı	K4, K6, K7, K8, K10, K11, K13, K15, K18	9
Liderlerin/yöneticilerin özellikleri	K4, K7, K11, K13, K18	5
Dünya yönetiminin nasıl olduğu	K4, K7, K10	3
Dünyada yaşanan politik olaylar	K18	1
Politik kavramlar bilgisi	K6	1
<i>Becerilere yönelik öğrenmeler</i>		
Becerileri kullanma	K4, K8, K10, K15, K20	5
Politik katılımın dünyada nasıl olduğu	K9, K15	2
Politik katılımın dünya toplumuna etkisi	K10	1
Politik olayların altında yatan sebepler (Politik düşünme)	K18	1
<i>Değerlere yönelik öğrenme</i>		
Değerleri kullanma	K4, K6, K8, K14, K18, K20	6
Birlik ve beraberliğin önemi	K6	1
Özgür düşüncenin önemi	K14	1

Tablo 4.80'e göre katılımcılar bilgi, beceri ve değerlere yönelik öğrenmeler gerçekleştirmişlerdir. En fazla öğrenmenin bilgiye yönelik olduğu; daha sonra beceriye ve değerlere yönelik olduğu görülmektedir. Gücün kullanımı dokuz katılımcı tarafından; liderlerin/yöneticilerin özellikleri, beş katılımcı tarafından; dünya yönetiminin nasıl olduğu, üç katılımcı tarafından; dünyada yaşanan politik olaylar, bir katılımcı tarafından; politik kavramlar bilgisinin öğrenildiği de bir katılımcı tarafından belirtilmiştir. Becerilere yönelik öğrenmelerin de olduğu tabloda görülmektedir. Beş katılımcı, becerileri kullanmayı; iki katılımcı, politik katılımın dünyada nasıl olduğu; bir katılımcı, politik katılımın dünya toplumuna etkisi; bir katılımcı da politik düşünme becerilerini kullanmayı öğrendiğini

belirtmiştir. Değerlerin kullanımına yönelik öğrenmelerin de olduğu görülmektedir. Altı katılımcı, değerleri kullanma; bir katılımcı, birlik ve beraberliğin önemini; bir katılımcı, özgür düşüncenin önemini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.81. On Birinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
<i>Becerilerin kullanımı</i>		
Empati kurmak	K4, K6, K18, K20	4
Politik okuryazarlık değer ve becerilerine göre olayları değerlendirmek	K6, K8	2
Toplumsal katılım/çevreyi bilgilendirme	K8, K11	2
Yöneticilerin ülkeye/topluma etkisini görebilme	K13, K15	2
Bilinçli bir birey olmak	K8	1
Politik dil kullanmanın önemini fark etme	K15	1
Politik katılım sağlamak	K14	1
Ülkelerin liderlerini tanıma	K7	1
Yöneticilerin tavırlarını eleştirel bir şekilde ele alma	K13	1
<i>Değerlerin kullanımı</i>		
Hoşgörülü olmak	K4, K14, K15, K20	4
Adil ve hoşgörülü bir yönetici olmak	K20	1
Politik okuryazarlık değerlerine olan inancın artması	K18	1
Siyasi liderlere karşı tutum değiştirme	K10	1

Tablo 4.81'e göre katılımcılar öğrendiklerini sosyal yaşamda beceri ve değerleri kullanacaklarını belirtmişlerdir. Sosyal yaşamda öğrendiklerini daha çok beceri olarak kullanacakları görülmektedir. Dört katılımcı, empati kuracağını; iki katılımcı, politik okuryazarlık değer ve becerilerine uygun bir şekilde olayları değerlendireceğini; iki katılımcı, yöneticilerin ülkeye/topluma etkisini görebileceğini; bir katılımcı, bilinçli bir birey olacağını, genel kültür kazanacağını; bir katılımcı, benzer olayları yorumlayabileceğini, gücün kullanımına dikkat edeceğini; bir katılımcı liderlerin söylemlerini analiz edebileceğini, ülke liderlerini tanıyabileceğini; bir katılımcı, politik katılım sergileyebileceğini; bir katılımcı, yöneticilerin tavırlarını eleştirel bir şekilde ele alacağını (politik düşünme) belirtmiştir. Değerlerin sosyal yaşamda kullanılmasına bakıldığında dört katılımcı hoşgörülü olacağını; bir katılımcı adil ve hoşgörülü bir yönetici olacağını; bir katılımcı politik okuryazarlık değerlerine olan inancının artacağını; bir katılımcı, siyasi liderlere olan tutumunun değişeceğini belirtmiştir.

Tablo 4.82. On Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Derste video izlemek/değerlendirmek	K4, K6, K7, K8, K10, K15, K18	7
Dersin etkili ve kalıcı olması	K6, K10	2
Derste politik katılım sergilemek	K14, K15	2
Etkinlikteki haberde demokratik tavırların sergilenmesi (Parlamento başkanının ırkçı söylemlere karşı duruşu)	K11, K20	2
Dünya liderlerine karşı tutumunu değiştirme	K10	1
Etkinliğin güncel olması	K10	1
Farklı tutumları analiz etmek/değerlendirmek	K15	1
Hoşgörülü ve saygılı olmanın önemini anlama	K11	1
Sınıfta politik meselelerin hoşgörüyeye dayalı tartışılması	K13	1
Türkiye’yi ilgilendirilen konuların tartışılması	K10	1
Yeni Zelanda Başkanı’nın konuşması/demokratik tavrı	K11	1

Tablo 4.82’ye göre on birinci haftada katılımcıların en fazla keyif aldığı durum, derste video izleyip bu videoları değerlendirmek, analiz etmek(f7)’tir. İki katılımcı dersi etkili ve kalıcı bulduğunu, iki katılımcı derste politik katılım sergilediğini, iki katılımcı etkinlikte yer alan haberdeki parlamento başkanının ırkçı söylemlere karşı demokratik tavır sergilemesini, bir katılımcı dünya liderlerine karşı olan olumsuz tutumunun olumluya döndüğünü, biri katılımcı etkinliğin güncel olduğunu, bir katılımcı farklı tutumları analiz edip değerlendirdiğini, bir katılımcı hoşgörülü ve saygılı olmanın önemini anladığını, bir katılımcı sınıfta politik meselelerin hoşgörüyeye dayalı tartışıldığını, bir katılımcı Türkiye’yi ilgilendiren konuların tartışıldığını, bir katılımcı Yeni Zelanda Başkanı Ardern’in demokratik konuşma tavrını dile getirmiş ve bu durumlardan keyif aldığını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.83. On Birinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Alt yazılı videolarda takip etme zorluğu yaşama	K10	1
Araştırmacının derse katılım sağlamada ısrarcı olması	K10	1
Fazla yazı yazmak	K10	1
Konunun aşırı siyaset içermesi	K10	1
Yorgunluğu/günün yoğun olması	K6	1

Tablo 4.83’e göre on birinci haftada yalnızca iki katılımcı (K6 ve K10) derste hoşlanmadığı ya da keyif almadığı durumların olduğunu belirtmiştir. K10 alt yazılı olan videoları takip edememekten, araştırmacının kendisinin derse katılımını sağlamada ısrarcı olmasından, fazla yazı yazılmasından ve konunun aşırı siyaset içermesinden hoşlanmadığını belirtmiştir. K6 ise dersin olduğu günün ders sayısı bakımından yoğun olmasından hoşlanmadığını belirtmiştir.

On Birinci Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Diğer haftalarda olduğu gibi on birinci haftada da araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinin bir biri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Videolar aracılığı ile dersin işlenmesi katılımcılar tarafından keyifli ve ilgi çekici olarak görülmüştür. Fikirler genel olarak demokratik değerler etrafında belirtilmesi ve gönüllü bir şekilde katılımın sağlanması hoş giden durumları yansıtmaktadır. Hoşa gitmeyen herhangi bir durumun olmadığı görülmektedir.

15 Mayıs 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te araştırma görevlisi arkadaşım ile Z-06 dersliğine gittik. Akıllı tahtayı hazırladım ve öğrencilerin gelmesini bekledik. 15.15'te başladığımız derste dünya liderlerinin özellikleri, tutum ve davranışlarını analiz etme amacıyla uluslararası medyadan Türkçe altyazılı videolar izletildi. Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünme değerleri kapsamında söylemler analiz edildi. Politik kavramları doğru ve yerinde kullanarak katılım sağlamaları, derste katılımcıların ilgili olması beni de motive ediyordu. Yalnızca bir iki katılımcıya derse katılımları noktasında ısrarcı davranmam dışında neredeyse tümü gönüllü olarak katılım sağlıyordu. Videoların ilgi çekici olması, katılımcıların dikkatli bir şekilde videoları takip etmesi de hoşuma gidiyordu. Katılımcılar demokratik değerler çerçevesinde fikirlerini belirtiyor ve ilgili bir şekilde katılım sağlıyordu. Genel olarak ilk haftalara göre çok daha enerjik ve aktif olmaları Çarşamba günü olan ders yoğunluğunun azaltılmış olmasından kaynaklandığını düşünüyorum. Artık formları doldururken de hoşnutsuzluğu belirten ifadelerin kullanılmadığını görmek de hoşuma gidiyordu.

4.4.12. Yansıtıcı Günlüklerden On İkinci Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.84. On İkinci Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
<i>Bilgiye dayalı öğrenme</i>		
Politik kararın/ olayın/kişilerin topluma etkisi	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K12, K13, K14	9
Dünya liderlerinin özellikleri	K1, K2, K6, K9, K10, K12, K17	7
Gücün kullanımı	K1, K6, K10, K18	4
Kavramlar bilgisi	K14	1
Politik okuryazar bir bireyin özellikleri	K16	1
Sosyal medya - politika ilişkisi	K14	1
<i>Beceriye dayalı öğrenme</i>		
Politik dil kullanma ve önemi	K1, K12, K15, K18	4
Politik dilin nasıl kullanılması gerektiği	K14, K16	2
Dünyada politik katılım	K15	1
Olumsuz politik katılımın dünyaya etkisi	K19	1
Liderlerin şiddete karşı politik katılım sergilemesinin önemi	K15	1
Politik düşünme	K14	1
Politik okuryazarlık becerileri	K20	1
<i>Değerlere yönelik öğrenme</i>		
Hoşgörü	K1, K20	2
Saygı	K1, K20	2
Adalet	K20	1
Eşitlik	K20	1
Özgür düşünce	K20	1
Politik okuryazarlık değerlerinin liderlik için önemi	K10	1

Tablo 4.84'e göre on ikinci haftada katılımcıların bilgi, beceri ve değerler boyutunda öğrenmeler gerçekleştirdiği görülmektedir. Katılımcıların on ikinci haftada daha çok bilgiye dayalı öğrenmeler gerçekleştirdiği görülmektedir. Bilgiye yönelik öğrenme olarak dokuz katılımcı, politik kararın/ olayın/kişilerin topluma etkisini; yedi katılımcı, dünya liderlerinin özelliklerini; dört katılımcı, gücün kullanımını; bir katılımcı, kavramların bilgisini ve sosyal medya- politika ilişkisini; bir katılımcı, politik okuryazar bireyin özelliklerini öğrendiğini belirtmiştir. Beceriye yönelik öğrenmelerde; dört katılımcı, politik dil kullanma ve önemini; iki katılımcı, politik dilin nasıl kullanılması gerektiğini; bir katılımcı, dünyadaki politik katılımı ve liderlerin şiddete karşı politik katılım becerisini sergilemesini ve bunun önemini; bir katılımcı ise olumsuz politik katılımın becerisinin dünyaya etkisini; bir katılımcı, politik düşünme becerisini; bir katılımcı, politik okuryazarlık becerilerini öğrendiğini belirtmiştir. Değerler yönelik öğrenmelerde, iki katılımcı hoşgörü; iki katılımcı saygı; bir katılımcı, adalet, eşitlik ve özgün düşünce değerini; bir katılımcı, politik okuryazarlık değerlerinin liderlik için önemini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.85. On İkinci Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
Bilgi		
Devlet başkanlarının tutumlarını bilmek	K6, K9	2
Gücün kullanımı	K10	1
Beceriler		
Daha iyi politik dil kullanmak	K14, K16, K18	3
Devlet başkanlarının söylemlerinin nedenlerini anlama	K6, K7	2
Empati kuran birey olma	K12, K16	2
Politikaya farklı bir bakış açısı ile bakabilme	K10, K13	2
Politik katılım sağlamak	K20	1
Politik okuryazar vatandaş ve öğretmen olmak	K14	1
Ülke yöneticilerini daha iyi inceleme/değerlendirme	K7	1
Değerler		
Hoşgörülmek olmak	K3, K15, K20	3
Politik ilgiye sahip olmak	K2, K10, K12	3
Politik değerlerin toplumsal yaşama yansıtılması	K6	1
Politik dilin değerini bilerek yaşama	K18	1
Politik farkındalığın olması	K3	1
Politikacıların kullandığı politik dile dikkat etme	K1	1

Tablo 4.85'e göre katılımcılar on ikinci haftada öğrendiklerini bilgi, beceri ve değerler olarak sosyal yaşamda kullanacaklarını belirtmişlerdir. En fazla üzerinde durulan ve katılımcılar tarafından tekrar edilen kategorinin beceriler olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak tabloya bakıldığında ise beceri ve değerler arasında üç katılımcı, sosyal yaşamda daha iyi bir politik dil kullanabileceğini; üç katılımcı hoşgörülmek olacağını; üç katılımcı da politikaya daha fazla ilgili olacağını belirtmiştir. Bilgiye dair katılımcılar sosyal

yaşamlarında devlet başkanlarının tutumlarını bilebileceklerini (f2), gücün kullanımını ya da nasıl kullanıldığını bilebileceklerini (f1) belirtmişlerdir. Becerileri kullanmaya noktasında üç katılımcı politik dili daha iyi kullanabileceğini, iki katılımcı, devlet başkanlarının söylemlerinin nedenlerini anlayacağını; iki katılımcı, empati kurabilen bir birey olacağını; iki katılımcı, politikayı farklı bakış açısıyla ele alabileceğini; bir katılımcı, politik katılım sergileyeceğini; bir katılımcı, politik okuryazar bir vatandaş ve öğretmen olacağını; bir katılımcı da ülke yöneticilerini daha iyi inceleyip değerlendireceğini belirtmiştir. Değerler bakımından ise üç katılımcı, hoşgörülü olacağını; üç katılımcı politikaya ilgili olacağını; bir katılımcı, Politik değerlerin toplumsal yaşama yansıtacağını; bir katılımcı, politik dilin değerini bilerek yaşayacağını; bir katılımcı, politik farkındalığın olacağını; bir katılımcı da politikacıların kullandığı dile dikkat edeceğini belirtmiştir.

Tablo 4.86. On İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	f
Drama ile canlandırma	K1, K2, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	16
Politik okuryazarlık değer/beceri/kavramlarını canlandırmak	K12, K14	2
Yaratıcı dramayı izlemek	K2, K10	2
Düşüncelerin rahatlıkla ifade edilmesi	K3	1
Katılımın sınıf içinde fazla olması	K7	1
Esprili bir ortamın olması	K12	1
Dünyadaki liderlerin farklı tutum/tavırlarının olduğunu bilmek	K13	1
Politik düşünme	K13	1
Empati ve hoşgörünün önemini anlamak	K14	1

Tablo 4.86'ya göre katılımcıların en fazla hoşuna giden durum etkinliğin yaratıcı drama ile canlandırılması (f16)'dır. Diğer keyifli bulunan durumlar ise politik okuryazarlık değer/beceri ve kavramlarının dramada canlandırılması (K2), bu dramayı izlemek (f2), sınıfta katılımın fazla olması (f1), katılımcıların düşüncelerini rahatlıkla ifade etmesi (politik katılım) (f1), esprili bir sınıf ortamının olması (f1), empatinin ve hoşgörünün önemini anlaşılması (f1) ve dünya liderlerinin politik olaylar karşısında farklı tutum ve tavırlarının olduğunu bilmek (f1)'tir.

Tablo 4.87. On İkinci Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Yansıtıcı günlük doldurmak/yazı yazmak	K6, K10, K18	3

Tabloya bakıldığında yalnızca üç katılımcı derste keyif almadığı ya da hoşlanmadığı durumları belirtmiştir. K6, K10 ve K18 yansıtıcı günlükleri doldurmaktan/yazı yazmaktan hoşlanmadığını belirtmiştir.

On İkinci Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Diğer haftalarda olduğu gibi on ikinci haftada da araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinin bir biri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Sınıfta yaratıcı drama nedeniyle çok keyifli, eğlenceli ve yaratıcı bir ortamın olması, politik okuryazarlık beceri ve değerlerinin doğru bir şekilde kullanılması, katılımın fazla olması hoş giden bir durumdur. Hoşa gitmeyen bir durumun olmadığı ancak yalnızca bir katılımcının yazı yazmaktan hoşlanmadığını belirtmiştir.

22 Mayıs 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te araştırma görevlisi arkadaşım ile Z-06 dersliğine gittik. Akıllı tahtayı hazırladıktan sonra 15.15'te derse başladık. Katılımcılar drama ile canlandırma yaparken politik kavramlara ve olaylara çok iyi bir şekilde yaklaşabilmekte ve rolleri canlandırabilmekte. Yaratıcı drama ile derse daha ilgili, daha enerjik oluyorlar ve bundan hoşlandıklarını da belirtiyorlar. Bu durum beni de mutlu ediyor. Derse gönüllü katılımın çok fazla olması da keyif vericiydi. İlk haftalara göre genel olarak hoşgörü, saygı gibi değerler ile empati, politik dil kullanma ve politik düşünme becerilerinin çok iyi durumda olduğunu görmek de araştırmanın amacı bakımından sevindiriciydi. Son haftalara yaklaştıkça yazı yazmaktan hoşlanmadığını dile getiren bir iki öğrenci olsa da ders keyifli bir şekilde sona erdi.

4.4.13. Yansıtıcı Günlüklerden On Üçüncü Hafta Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.88. On Üçüncü Etkinlik – Neler Öğrendim?

	Katılımcılar	f
Bilgiye yönelik öğrenme		
Medya politika ilişkisi	K1, K2, K3, K5, K6, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K19	13
Medyanın topluma etkisi/algı yönetimi	K2, K5, K9, K10, K15, K16	6
Gücün kullanımı	K6, K10, K14, K15	4
Kavramlar bilgisi	K6, K14	2
Politik kararın topluma etkisi	K14	1
Beceriye yönelik öğrenme		
Politik düşünme	K7, K20	2
Gazetelerin politik dili doğru kullanması	K9, K3	2
Empati kurma	K20	1
Medyanın politik katılıma etkisi	K15	1
Değerler yönelik öğrenme		
Medyanın özgür/tarafsız olması gerektiği	K1, K3, K14	3
Medyanın adil olması gerektiği	K1, K14	2
Değerlere sahip olmak gerektiği	K20	1
Medya haberlerini nasıl incelemek gerektiği	K17	1
Medyanın eşitliğe dayalı olması	K1	1

Tablo 4.88'e göre on üçüncü haftada katılımcıların öğrendikleri bilgiye, beceriye ve değerlere yönelik bilgilerine bakıldığında en fazla öğrenmelerin medya ve politika ilişkisine (f13) yönelik bilginin olduğu görülmektedir. Altı katılımcı medyanın toplum üzerindeki etkini / algılarını yönetmelerini de ayrı bir şekilde belirtmiştir. Dört katılımcı da gücün nasıl kullanıldığını öğrendiğini belirtmiştir. İki katılımcı, kavramları; bir katılımcı da politik kararın topluma etkisini öğrendiğini belirtmiştir. Böylelikle en fazla tekrarlanan öğrenmelerin bilgiye yönelik öğrenmelerde olduğu görülmektedir. İkinci en fazla tekrarlanan kategori ise değerlerdir. Üç katılımcı, medyanın tarafsız/özgür olması gerektiğini; iki katılımcı, medyanın adil olması gerektiğini; bir katılımcı medyanın eşitliğe dayalı olması gerektiğini; bir katılımcı, değerlere sahip çıkmak gerektiğini; bir katılımcı, medya haberlerini nasıl incelemek gerektiğini öğrendiğini belirtmiştir. Becerilere yönelik öğrenmelere bakıldığında ise iki katılımcı, politik düşünme becerisini; iki katılımcı, gazetelerin politik dili doğru kullanmasını; bir katılımcı, empati kurma becerisini; bir katılımcı da medyanın politik katılım becerisi üzerindeki etkisini öğrendiğini belirtmiştir.

Tablo 4.89. On Üçüncü Etkinlik – Öğrenilenlerin Sosyal Yaşama Katkısı

	Katılımcılar	f
<i>Becerileri kullanma</i>		
Medya haberlerini politik düşünme becerisi ile ele almak	K1, K2, K5, K9, K13, K14, K15, K16	8
Gazeteleri farklı görüşlerden okumak	K1, K14, k17, k19	4
Etkili politik katılım sergilemek	K12, K16	2
Medya politika ilişkisini tanıma	K6	1
Politik bir olaya nasıl yaklaşıldığını kavrama	K20	1
Politik okuryazar birey olmak	K6	1
<i>Değerleri kullanma</i>		
Medyanın algısını yönetmesine izin vermeme	K2, K9, K15	3
Daha fazla hoşgörülü olmak	K14, k19	2
Gazeteleri objektif/doğru incelemek	K2, K7	2
Tarafsız gazeteleri okumak	K3, K10	2
Adil olmak	K14	1
Gazeteleri hoşgörü ile incelemek	K2	1

Tablo 4.89'a göre katılımcıların öğrendikleri, katılımcılara becerileri kullanma ve değerleri kullanma noktasında toplumsal yaşamlarına katkı sağlayacaktır. Katılımcılara göre öğrenilenlerin sosyal yaşama en çok katkısı, medya haberlerini politik düşünme becerisi ile ele alma (f8) becerisini kullanmaktır. Becerileri kullanmada diğer görüşler; gazeteleri farklı görüşlerden okumak (f4), etkili politik katılım sergilemek (f2), medya-politika ilişkisini tanımak (f1), politik bir olaya nasıl yaklaşıldığını kavramak (f1); politik okuryazar bir birey olmak (f1)'tır. Değerleri kullanma kategorisinde katılımcılar sosyal yaşamda medyanın algı

yönetmesine izin vermeyeceklerini (f3), daha fazla hoşgörülü olacaklarını (f2); gazeteleri objektif/doğru inceleyeceklerini (f1); tarafsız olan gazeteleri okuyacağını (f1); adil olacağını (f1); gazeteleri hoşgörüyle inceleyeceklerini (f2) belirtmişlerdir.

Tablo 4.90. On Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunan/Hoşa Giden Yönler

	Katılımcılar	F
Gazeteleri incelemek/karşılaştırmak	K1, K2, K3, K6, K9, K13, K14, K15, K16, K19	10
Gazetelerin yanlılığını fark etme	K13, K17	2
Hoşgörülü bir sınıf ortamının olması	K6, K12	2
Derste herkesin katılım sağlaması	K12	1
Örnekler üzerinden dersin işlenmesi	K7	1
Politik düşünme becerisini kullanmak	K14	1
Sınıfta politik dilin kötü kullananların olmaması	K12	1
Yeni bir şeyler öğrenmek	K10	1

Tablo 4.90'a göre katılımcıların on üçüncü haftada en çok hoşlandığı durum, gazeteleri inceleme, karşılaştırma yapmak(f10)'tır. İki katılımcı, gazetelerin yanlı olmasını fark etmekten; iki katılımcı, hoşgörülü bir sınıf ortamının olmasından; bir katılımcı, derste herkesin katılım sağlamasından; bir katılımcı, örnekler üzerinden dersin işlenmesinden; bir katılımcı, sınıfta politik dilin kötü kullanılmasından; bir katılımcı, yeni bir şeyler öğrenmekten hoşlandığını, keyif aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.91. On Üçüncü Etkinlik – Derste Keyifli Bulunmayan/Hoşa Gitmeyen Yönler

	Katılımcılar	f
Eğitim öncesinde gazeteleri politik okuryazarlık açısından incelemiyor olduğunu fark etme	K2	1
Grup çalışmalarını sevmemek	K10	1
Medyanın tarafsız ve güvenilir olmadığını görmek	K16	1

Tablo 4.91'e göre on üçüncü haftada derste keyifli bulunmayan ya da hoşna gitmeyen durumlar olduğunu yalnızca üç katılımcı (K2, K10, K16) belirtmiştir. K2'nin hoşna gitmeyen durumun da aslında politik okuryazarlık eğitimi kapsamında önemli bir olumlu durum olarak belirtilebilir çünkü eğitim öncesinde gazeteleri etkinlikte yapıldığı gibi gazeteleri politik okuryazarlık açısından incelemiyor olmasını hoşna gitmeyen durum olarak belirtmiştir. K16'nın da hoşna gitmeyen durumun politik okuryazarlık eğitimi açısından olumlu bir durumdur. K16 da bu etkinlik ile medyanın tarafsız ve güvenilir olamayabileceğini öğrenmiştir. Dersten ya da etkinlikten kaynaklanan hoşna gitmeyen bir durumu yalnızca K10 belirtmiştir. K10, gazeteleri incelerken grup çalışmalarını sevmeyi belirtmiştir.

On Üçüncü Hafta Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Diğer haftalarda olduğu gibi on üçüncü haftada da araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinin bir biri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Sınıfta hoşgörülü, saygılı; politik okuryazarlık beceri ve değerlerine uyumlu bir ortamın olması, araştırmacının ısrarı olmadan katılımcıların gönüllü olarak katılım sağlaması, politik okuryazarlık beceri ve değerleri ile farklı gazeteleri inceleyip etkili bir şekilde değerlendirilmesi, fikirlerini politik kavramlar etrafında rahat bir şekilde belirtilmesi hoş giden durumları yansıtmaktadır. Araştırmacı yansıtıcı günlüğünde hoş gitmeyen bir durumun olmadığı belirtilmiştir. Öğrenci yansıtıcı günlüklerinde üç katılımcı hoş gitmeyen durumların olduğunu belirtmiş ancak iki katılımcı daha önceden böyle bir şekilde gazeteleri incelememesinden, medyanın tarafsız olmadığını görmekten üzüntü duyduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla yalnızca bir katılımcı grup çalışmalarını sevmediğini belirtmiştir.

29 Mayıs 2019, Çarşamba

Saat 15.00'te araştırma görevlisi arkadaşım ile Z-06 dersliğine gittik. Akıllı tahtayı hazırladım ve öğrencilerin gelmesini bekledik. 15.15'te derste başladık. Eğitimin son haftası olması sebebi ile rahatlamış hissi uyandı bende. Birbirlerine zıt görüşte olan birbirine muhalif iki gazete, politik okuryazarlık kavramları etrafında ele alındı ve politik okuryazarlık beceri ve değerleri noktasında politik olaylar değerlendirildi. Katılımcıların değerlendirme yaparken çok rahat olduklarını ve yerinde tespitler yaptıklarını görmek güzeldi. Bir politik okuryazar birey olarak iki farklı gazeteyi hoşgörülü ve objektif bir şekilde ele alabiliyorlardı. Derse katılım noktasında bir şekilde ısrarcı bir davranışta bulunmak zorunda kalmadan fikir alışverişinin olması ve fikirlerin rahatlıkla dile getirilmesi sevindiriciydi. Derste hoş gitmeyen bir durum ile karşılaşmadım. Öz değerlendirme formları ve yansıtıcı günlüklerin doldurulması ile birlikte dersimizi keyifli bir şekilde bitirdik.

4.5. Gözlemden Elde Edilen Bulgular

Gözlemden elde edilen bulgular; beceriye yönelik gözlem bulguları ve değerlere yönelik gözlem bulguları başlığı altında ele alınmıştır.

4.5.1. Beceriye Yönelik Gözlem Bulguları

Beceriye yönelik gözlem bulguları başlığı altında politik okuryazarlığın empati, politik katılım, politik düşünme ve politik dil kullanma becerilerine yönelik haftalık olarak gözlem maddelerine ve gözlenme durumlarına/derecelerine yer verilmiştir.

4.5.1.1. Empati Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.92. Empati Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K13, K16, K19	-	K3, K5, K7, K11, K12, K14, K17
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5, K16	-	K3, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
2. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K3, K13, K14, K16	K5, K7, K12, K15, K19	K11, K17
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5, K14	K12	K3, K7, K11, K13, K15, K16, K17, K19
3. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K15, K17	K5, K7, K12, K14, K16, K19	K3, K11
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K14, K17	K12, K15	K3, K5, K7, K11, K16, K19
4. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	-	K5, K12	K7, K11, K13, K14, K15, K16, K19
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5	K11, K12	K7, K13, K15, K16, K19
5. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K5, K12, K13, K14	K15, K17	K3, K7, K16, K15, K16, K17
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K3, K5, K12		K8, K13, K14,
6. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K3, K11, K12		K5, K7, K13, K14, K15, K16, K17
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K11	K7
7. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K13, K15	K16	K7, K11, K14, K17, K19
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K11, K17	K12, K19	K3, K5, K7, K13, K14, K15, K16
8. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K5, K7, K15, K16,	K19	K13
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5, K12, K15		K7, K16, K19
9. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K7, K13, K14, K15, K17	K19	K5, K16
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K5, K12, K19	K15	K7, K14, K19
10. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K14	K11, K15	K5, K7, K12, K13, K15, K17, K19
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K3, K5, K7, K11, K12, K16		K14, K15
11. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K11, K13		K7, K14
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K11, K14, K15		K7
12. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K13, K15, K19		K7, K12, K14, K16
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K3, K12, K14, K15, K16		K5, K7, K13, K17, K19
13. Hafta			
Farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K7, K13, K15, K16, K19		K12, K14
Durumunu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini söyleme	K3, K12, K14, K15, K19		K5, K7, K13, K16, K17

Tablo 4.92'ye göre on üç haftalık etkinliklerde empati becerisini gözlemlerken farklı kişilerin bakış açısıyla bakıldığını gösteren ifadelerin kullanımı ve politik olaylarda durumu anladığını gösteren vurgulamalar ile düşüncelerin dile getirilmesi gözlemlenmiştir. Birinci haftada üç katılımcı (K13, K16, K19) farklı kişilerin bakış açısı ile olaylara yaklaşarak empati kurabilmiştir. K16 ayrıca K5 ile birlikte durumu anladığını gösteren vurgulamalarla düşüncelerini belirtmiştir.

İkinci hafta K3, K13, K14 ve K16'nın empati becerisi kapsamında farklı bakış açısıyla bakmayı sağlayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. K14 ayrıca olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini de dile getirmiştir. K5, K7, K12, K15 ve K19'ın farklı bakış açısıyla bakmayı sağlayan ifadeleri kısmen kullandığı gözlenmiştir. K12 aynı zamanda olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini de kısmen dile getirmiştir. K5 ve K14 aynı zamanda olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini dile getirmiştir. Yalnızca iki katılımcının (K11 ve K1) empati becerisini kullanmadığı görülmüştür.

Üçüncü hafta K15 ve K17'nin farklı bakış açısıyla bakmayı sağlayan ifadeleri kullandığı gözlenmiştir. K17 ve K14 aynı zamanda olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini de dile getirmiştir. K5, K7, K12, K14, K16, K19 farklı bakış açısıyla bakmayı sağlayan ifadeleri kısmen kullanmıştır. K12 ve K15 ise olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini kısmen dile getirmiştir. K13, K11'in empatik davranışlar sergilemediği gözlemlenmiştir.

Dördüncü hafta K5'in empatik davranışlar sergilediği; K11 ve K12'nin empatik davranışları kısmen sergilediği gözlenmiştir. Ancak K7, K13, K14, K15, K16 ve K19'un empatik davranışlar sergilediği gözlenmemiştir. Dördüncü hafta politik konuların ülke yönetimi içerisinde olması ve kameranın olması katılımcıların da katılımını oldukça düşürmüştür.

Beşinci haftada K5, K3, K12, K13, K14'ün empatik davranışlar sergilediği; K15 ve K17'nin ise kısmen empati becerisini kullandığı gözlenmiştir. K5 ve K12'nin diğer katılımcılara göre daha fazla empatik davrandığı da gözlenmiştir. K7 ve K16'nın ise empati becerisini kullanmadığı gözlenmiştir.

Altıncı haftada K3, K11 ve K12'nin farklı kişilerin bakış açısıyla baktığını gösteren; K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17'nin ise olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini dile getirdiği yani empati becerisini kullandığı gözlenmiştir. K11 ve K12 diğer katılımcılara göre daha fazla empati becerisini kullanmıştır. Yalnızca K7'nin empati becerisini kullanmadığı gözlenmiştir.

Yedinci haftada K3, K5, K13, K15'in farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildiği; K11, K17'nin de olaylarda insanların duygu durumu anladığını gösteren ifadelerle düşüncelerini

dile getirdiği gözlenmiştir. K16, K12 ve K19 ise kısmen empati becerisini kullanmıştır. K7 ve K14'in empati becerisini sergilemediği görülmüştür.

Sekizinci haftada K5, K7, K12, K15, K16'nın empati becerisini kullandığı, K19'un kısmen kullandığı gözlenmiştir. K5 ve K15'in diğer katılımcılara göre daha fazla empatik beceride bulunduğu ancak yalnızca bir katılımcının (K13) empati becerisini kullanmadığı gözlenmiştir.

Dokuzuncu haftada K5, K7, K12, K13, K14, K15, K17 ve K19 empati becerisini kullanmış; K16 ise empati becerisine yönelik davranışlar sergilememiştir.

Onuncu haftada K3, K5, K7, K11, K12, K14, K16 empati becerisini kullanmış; K15 kısmen kullanmıştır. Ancak K13, K17 ve K19'un empati becerisini kullanmada derste katılım sağlamadığı gözlenmiştir.

On birinci haftada K11, K13, K14, K15'in empati becerisini kullandığı gözlenirken yalnızca K7'nin derste bu yönde bir girişimde bulunmadığı gözlenmiştir. K11'in katılımcılar arasında bu hafta daha fazla empati becerisini kullandığı görülmüştür.

On ikinci haftada K3, K5, K12, K13, K15, K16, K19'un empati becerisini kullandığı gözlenirken K7 ve K17'nin derste empati becerisine yönelik katılım sağlamadığı gözlenmiştir. Katılımcılar arasında K3, K5 ve K14'ün daha fazla empati becerisini kullandığı gözlenmiştir.

On üçüncü hafta K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19'un empati becerisini kullandığı gözlenirken yalnızca K17'nin empati becerisini kullanmadığı gözlenmiştir. Katılımcılar arasında K3, K15 ve K19'un empati becerisini daha fazla kullandığı gözlenmiştir.

4.5.1.2. Politik Katılım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.93. Politik Katılım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K5, K11, K13, K16, K19	K12	K3, K7, K14, K15, K17
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K5, K11, K13, K16, K19	K12	K3, K7, K14, K15, K17
2.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K3, K13, K16	K5, K7, K11, K12, K14, K17, K19	K15
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K14	K7, K11, K12, K17, K19	K13, K15
3.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	-	K5, K7, K11, K12, K14, K17, K19	K3, K15, K16
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K11, K14	K5, K7, K12, K15, K17, K19	K3, K16
4.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K11, K13	K5, K12, K14, K15	K7, K16, K19
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K11, K15	K5, K12, K14	K7, K13, K16, K19
5.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K5, K12, K13, K14	K7, K15, K16, K17	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K5, K12, K13, K14, K15, K17	K3	K7, K16
6.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16	K7, K17	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	-	-
7.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K11, K12, K14, K17	K3, K5, K7, K13, K16, K19	K15
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K8, K19	-
8.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K5, K13, K15, K16	K7, K12, K19	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K5, K12, K13, K15, K16, K19	K7	-
9.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K5, K12, K14, K15, K16, K17	K7, K13, K19	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7	-
10.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K7, K19	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K7, K19	-
11.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K11, K13, K14, K15	K7	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K11, K13, K14, K15	K7	-
12.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17	K7, K13, K19	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7	-
13.Hafta			
Tartışmalara İstekli bir şekilde katılma	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16	K7, K17, K19	-
Tartışırken fikirlerini açıkça ifade etme	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7	-

Politik katılım becerisi kapsamında katılımcıların tartışmalara istekli bir şekilde katılıp katılmadığı, tartışırken ya da konu hakkındaki fikrini söylerken açık bir şekilde ifade edip etmediği gözlenmiştir. Tablo 4.93'e göre birinci haftada beş katılımcı (K5, K11, K13, K16, K19) tartışmalara istekli bir şekilde katılmış ve fikirlerini de açıkça belirtmiştir. K12 ise araştırmacının teşviki ile kısmen katılım sağlamış ve kısmen açık fikirlerini belirtmiştir.

İkinci hafta K3, K13, K16 tartışmalara istekli bir şekilde katılmıştır. K3 ayrıca tartışırken fikirlerini açık bir şekilde belirtmiştir. K5 ve K14 tartışmalara kısmen istekli katılmış ancak tartışırken fikirlerini açık bir şekilde dile getirmiştir. K7, K11, K12, K17 ve K19 kısmen politik katılım sağlamış; yalnızca K15'in politik katılım sergilemediği gözlenmiştir.

Üçüncü haftada gözlenen katılımcıların tartışmalara istekli katılmadığı; K5, K7, K11, K12, K14, K17, K19'un kısmen istekli katıldığı görülmektedir. Kısmen istekli bir şekilde

katılım sağlayan K11 ve K14 tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmiştir. Kısmen istekli bir şekilde katılım sağlayan K5, K7, K12, K15, K17, K19'un fikirlerini de kısmen açıkça ifade ettiği gözlenmiştir. K3 ve K6'nın hiçbir şekilde katılım becerisi sergilemediği gözlenmiştir.

Ülke yönetimini içeren ve politik seviyesi daha fazla olan etkinliğin yer aldığı dördüncü haftada kameranın da etkisi ile istekli bir şekilde politik katılım sağlamayan katılımcıların sayısı artmış yalnızca K11 ve K13 tartışmalara istekli katılmıştır. Yalnızca K11 hem istekli bir şekilde tartışmaya katılmış ve fikirlerini açıkça ifade etmiştir. K13 istekli bir şekilde tartışmaya katılsa da açık bir şekilde düşüncesini söylememiştir. K15 kısmen istekli bir şekilde katılsa da fikirlerini açıkça ifade etmiştir. K5 ve K12 kısmen politik katılım sağlamıştır. K7, K16 ve K19 politik katılım sağlamamıştır.

Dördüncü haftada olumsuz etki eden kameranın artık kullanılmadığı beşinci haftada, tartışmalara istekli bir şekilde katılıp fikirlerin açıkça belirtilmesinde artış olduğu gözlenmiştir. K5, K12, K13, K14 tartışmalara istekli katılmış ve açıkça fikirlerini dile getirmiştir. K15 ve K17 ise kısmen tartışmalara istekli katılsa da tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmiştir. Tartışmalara istekli bir şekilde katılmayan hiçbir katılımcı olmadığı gözlenmiş ancak kısmen istekli bir şekilde katılım sağlayan K7 ve K16'nın fikirlerini açıkça belirtmediği de gözlenmiştir.

Altıncı haftada K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16'nın tartışmalara istekli katıldığı ve politik konu hakkındaki fikirlerini açıkça ifade ettiği gözlenmiştir. K17 tartışmalara kısmen istekli katılsa da fikirlerini açıkça ifade etmiştir. Gözlenen hiçbir katılımcının politik katılım sergilemediği gözlenmemiştir.

Yedinci haftada K11, K12, K14, K17 tartışmalara istekli katılmış ve fikirlerini açıkça ifade etmişlerdir. Kısmen istekli katılım sergileyen K3, K5, K13, K15, K16 da tartışırken fikirlerini açıkça ifade etmiştir. K7 ve K19'un kısmen politik katılım sergilediği gözlenmiştir. Yalnızca K15 tartışmalara istekli katılmamıştır. Araştırmacının zorlaması ile katılım sergilerken fikirlerini açıkça ifade etmiştir.

Sekizinci haftada tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir. K5, K13, K15, K16 tartışmalara istekli katılmış ve tartışırken de fikirlerini açıkça belirtmiştir. K12 ve K19 kısmen istekli katılım sağlarken fikirlerini açıkça belirtmişlerdir. Yalnızca bir katılımcı (K7) ise kısmen politik katılım sergilemiştir.

Dokuzuncu haftada K5, K12, K14, K15, K16, K17 tartışmalara istekli katılmış ve fikirlerini açıkça belirtmiştir. K13 ve K19 tartışmalara kısmen istekli katılsa da fikirlerini açıkça belirtmişlerdir. Yalnızca K7 kısmen politik katılım sağlamıştır. Tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir.

Onuncu haftada da tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir. K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17'nin tartışmalara istekli katıldığı ve fikirlerini açıkça belirttiği gözlenmiştir. K7 ve K19'un kısmen politik katılım sağladığı gözlenmiştir.

On birinci haftada da tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir. K11, K13, K14, K15'in tartışmalara istekli katıldığı ve fikirlerini açıkça söylediği gözlenmiştir. Yalnızca K7 kısmen politik katılım sağlamıştır.

On ikinci hafta da tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir. K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17'nin tartışmalara istekli katıldığı ve fikirlerini açıkça belirttiği gözlenmiştir. Tartışmalara kısmen istekli katılan K13 ve K19 da fikirlerini açıkça belirtmiştir. Yalnızca K7 kısmen politik katılım sağlamıştır.

On üçüncü hafta da tartışmalara istekli katılmayan ve fikirlerini açıkça ifade etmeyen katılımcı olmadığı gözlenmiştir. K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16'nın istekli bir şekilde tartışmalara katılıp fikirlerini açıkça belirttiği gözlenmiştir. Kısmen istekli katılım sağlayan K 17 ve K 19'un da fikirlerini açıkça belirttiği gözlenmiştir. Yalnızca bir katılımcının (K7) kısmen katılım sağladığı görülmektedir.

4.5.1.3. Politik Düşünme Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.94. Politik Düşünme/Eleştirel Yaklaşım Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	-	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K11, K12, K13, K16, K19	-	K3, K7, K14, K15, K17
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	-	-	Tüm katılımcılar
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K16, K19	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K17
2.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	-	K7, K12, K14, K16	K3, K5, K11, K13, K15, K17, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5	K7, K14	K3, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	-	K7	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	-	-	-
3.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	-	K12, K14	K3, K5, K7, K11, K15, K16, K17, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K11, K12, K19	K7, K14, K17	K3, K15, K16
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K5	K7, K12, K14, K17, K19	K3, K5, K6
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	-	K3, K5, K12, K14, K16, K17, K19	K7, K11, K15
4.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K5	-	K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K11	K5, K14	K7, K12, K13, K15, K16, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K5, K11	K12, K14	K7, K13, K15, K16, K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K5	K11, K12	K7, K13, K14, K15, K16, K19
5.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K14, K15, K16, K17	-	K3, K5, K7, K12, K13
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K12, K13, K15	K8	K3, K14, K17
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K12, K16	-	K3, K5, K7, K13, K14, K15, K17
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K3, K5, K12, K13, K14, K16	-	K8, K15, K17
6.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K3, K12, K13, K14, K16	K11	K7, K15, K17
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K3, K11, K15, K17	K7	K5, K12, K13, K14, K16
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K3, K5, K8, K12, K13, K14, K15, K16	-	K17
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K5, K12, K16	K11	K3, K7, K13, K14, K17
7.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K19	-	K3, K5, K7, K11, K12, K14, K15, K16, K17
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K3, K5, K12, K13, K14, K15,	-	K7, K11, K16, K17, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	-	-	K3, K5, K7, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K17	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19
8.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K12, K15	-	K5, K7, K16, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K12, K15, K16, K19	-	K7, K13
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K15	-	K5, K7, K12, K13, K16, K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K15, K19	K7	K5, K15
9.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K5, K12, K13, K16	-	K7, K14, K15, K17, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K7, K15, K17	K12	K13, K14, K16, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K19	-	K5, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K17
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K12, K13, K14, K16	K7	K5, K15, K17, K19
10.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K3, K13, K15, K17	-	K5, K7, K11, K12, K14, K16, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K5, K12, K14, K16	-	K3, K7, K11, K13, K15, K17, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K7, K19	-	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K117
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K3, K5, K11, K12, K14, K15	-	K7, K13, K17, K19
11.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K7, K13, K14, K15	-	K11
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K11, K13	-	K7, K14, K15
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K11	-	K12, K13, K14, K15
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K7, K11	-	K13, K14, K15
12.Hafta			
Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K17	-	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17	-	K7, K13, K19
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K13	-	K3, K5, K7, K12, K14, K15, K16, K17, K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K12, K16, K17, K19	-	K3, K5, K7, K13, K14, K15
13.Hafta			

Konun altında yatan politik sebepleri söyleme	K13, K15, K19	-	K3, K5, K7, K12, K13, K16, K17
Gücün nasıl kullanılması gerektiği sorgulama	K3, K5, K7, K12, K13, K15, K16, K19	-	K14, K17
Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeleri kullanma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17	-	K19
Politik olayın/kararın etkilerini sorgulayan ifadeler kullanma	K15	-	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K16, K17, K19

Tablo 4.94'e göre politik düşünme becerisi noktasında katılımcıların konun altında yatan sebepleri söyleyip söylemediği, gücün nasıl kullanıldığını sorgulamaya yönelik ifadeler kullanıp kullanmadığı, medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeler kullanıp kullanmadığını gözlenmiştir. Birinci hafta konunun altında yatan sebepleri belirten katılımcının olduğu gözlenmemiş ancak aile yönetimi içerisinde gücün nasıl kullanılması gerektiğini 11 katılımcı (K5, K11, K12, K13, K16 ve K19) sorgulamıştır. K16 ve K19 aile yönetiminde alınan kararların etkisini ele almış ve sorgulamıştır.

İkinci haftada konunun altında yatan sebepler, medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan ifadeler, politik olay ya da kararın etkilerini sorgulayan ifadeler hiçbir katılımcı tarafından dile getirilmemiştir. Gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeleri yalnızca K5 dile getirmiştir. K7 ve K14 kısmen dile getirmiştir. K7, K12, K14 ve K16 ise kısmen politik düşünme becerisini kullanmışlardır. K3, K11, K13, K15, K17 ve K19 politik düşünme becerisini kullanmamıştır.

Üçüncü haftada konunun altında yatan sebepler ve politik olayın ya da kararın etkilerini sorgulayan ifadelerin gözlemlenen hiçbir katılımcı tarafından dile getirilmediği görülmüştür. K7, K12, K14, K16, K17, K19 kısmen politik düşünme becerisini kullanırken K5 medya haberlerini eleştiren ifadeler kullanmıştır. K5, K11, K12, K19 gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler de kullanmıştır.

Dördüncü haftada konunun altında yatan sebepleri dile getiren, gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan, medyadaki haberleri eleştirel bir şekilde alan, politik konular altındaki sebepleri sorgulayan katılımcılar olmuştur. K5 ve K11 diğer katılımcılara göre daha fazla politik düşünme becerisini kullanmıştır. K12 ve K14 kısmen politik düşünme becerisini kullanmıştır.

Beşinci haftada K14, K15, K16 ve K17 konunun altında yatan sebepleri dile getirmiş. Böylelikle önceki haftalara göre katılımcı sayısı artmıştır. K5, K12, K13, K15 gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulamış; K12 ve K16 medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele almıştır. Politik olayın/kararın etkilerini K3, K5, K12, K13, K4, K16 sorgulamıştır. K7 ise kısmen gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulamıştır.

Altıncı hafta da K3, K12, K13, K14, K16 konunun altında yatan sebepleri dile getirmiş. Böylelikle önceki haftalara göre katılımcı sayısı artmıştır. K3, K11, K15, K17 gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulamış; K3, K5, K8, K12, K13, K14, K15, K16 medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele almıştır. Politik olayın/kararın etkilerini K5, K12, K16 sorgulamıştır. K11 ayrıca konun altında yatan sebepleri ve politik olayın/kararın etkilerini kısmen söylemiş, K7 kısmen gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulamıştır. Gözlemlenen tüm katılımcıların mutlaka bir maddeyi sağladığı görülmüştür.

Yedinci haftada K19 konun altında yatan sebepleri söylemiştir. K3, K5, K12, K13, K14 ve K15 gücün nasıl kullanıldığını sorgulamış; K17 ise politik olayın/kararın etkilerini sorgulamıştır. Medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele alan katılımcı olmamıştır. Yalnızca K7, K11, K16 hiçbir şekilde politik düşünme becerisini kullanmamıştır.

Sekizinci haftada K12 ve K15'in konunun altında yatan sebepleri sorguladığı; K5, K12, K15, K16 ve K19'un gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K15'in medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K15 ve K19'un politik olayın/kararın insanlara etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Bir önceki hafta politik düşünme becerisini kullanmayan K7'nin de bu beceriyi kısmen kullandığı gözlenmiştir. Yalnızca K13'ün politik düşünme becerisini tartışırken kullanmadığı gözlenmiştir.

Dokuzuncu hafta K5, K12, K13, K16'nın konunun altında yatan sebepleri sorguladığı; K5, K7, K15, K17'nin gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K19'un medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K12, K13, K14, K16'nın politik olayın/kararın insanlara etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. K12 ayrıca gücün kullanımını, K7 ise politik olayın insanlara etkisini de kısmen sorgulamıştır. Tüm katılımcılar mutlaka beceriye ait bir özelliği kullanmıştır.

Onuncu haftada K3, K13, K15, K17'nin konunun altında yatan sebepleri sorguladığı; K5, K12, K14, K16'nın gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K7 ve K19'un medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K3, K5, K11, K12, K14, K15'in politik olayın/kararın insanlara etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Tüm katılımcılar mutlaka beceriye ait bir özelliği kullanmıştır.

On birinci haftada K7, K13, K14, K15'in konunun altında yatan sebepleri sorguladığı; K11 ve K13'ün gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K11'in medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K7 ve K11'in politik olayın/kararın insanlara

etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Tüm katılımcılar mutlaka beceriye ait bir özelliği kullanmıştır.

On ikinci haftada K17'nin konunun altında yatan sebepleri sorguladığı; K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17'nin gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K3'ün medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K12, K16, K17 ve K19'un politik olayın/kararın insanlara etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Tüm katılımcılar mutlaka beceriye ait bir özelliği kullanmıştır.

On üçüncü haftada K13, K15 ve K19'un konunun altında yatan sebepleri sorguladığı K3, K5, K7, K12, K13, K15, K16 ve K19'un gücün nasıl kullanıldığını sorgulayan ifadeler kullandığı; K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16 ve K17'nin medya haberlerini eleştirel bir şekilde ele aldığı; K15'in politik olayın/kararın insanlara etkisini sorgulayan ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Tüm katılımcılar mutlaka beceriye ait bir özelliği kullanmıştır.

4.5.1.4. Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.95. Politik Dil Kullanma Becerisine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K5, K11, K16	K7, K19	K3, K12, K13,K14, K15, K17
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	K11	-	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
2.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K5, K16	K3, K12, K14, K17	K7, K11, K13, K15
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
3.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K19	K3,K11,K12,K14, K17, K19	K3, K5, K15
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	K11, K17	K3, K5, K7, K12, K14, K15, K16, K19
4.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	-	K15	K5, K7, K12, K13, K14, K16, K19
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	K12	K5, K7, K11, K13, K14, K15, K16, K19
5.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K3,K5,K12,K14,K15,K16, K17	K13	K7, K12
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	K14, K15, K17	K12	K3, K5, K7, K13, K14, K16
6.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K3, K5, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	-	-
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	K11, K14, K17	-	K3,K5,K7,K11,K12,K13,K14,K15,K16,K17
7.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K5, K11, K12,K13, K19	K17	K3, K7, K14, K15, K16
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	K17, K19	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16
8.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K16	K15, K19	K5, K7, K12, K13
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	K16	K5, K7, K12, K13, K15, K19
9.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	-	K5,K7,K12,K13,K14,K15,K16,K17,K19
10.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K11	K7
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	K17	K3,K5,K7,K11,K12,K13,K14,K15,K16,K19
11.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K7, K11, K13, K14, K15	-	-
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	-	K7, K11, K13, K14, K15
12.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K3,K5,K12,K14,K15,K17	-	K7, K13, K16, K19

Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	-	K3,K5,K7,K12,K13,K14,K15,K16,K17,K19
13.Hafta			
Politik kavramları doğru kullanma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K19	-
Ötekileştirici/sert ifade kullanma	-	-	K3,K5,K7,K12,K13,K14,K15,K16,K17,K19

Tablo 4.95'e göre politik dil kullanma becerisini kullanıp kullanmama durumlarını gözlemlerken politik kavramları doğru kullanarak konuşup konuşmadıkları, konuşurken ötekileştirici/sert bir dil kullanıp kullanmadıkları gözlenmiştir. Bu bakımdan birinci haftada K5, K11 ve K16 politik kavramları doğru kullanmış; K7 ve K19 kısmen doğru kullanmıştır. Yalnızca K11 ötekileştirici/sert bir dil kullanmıştır.

İkinci haftada K5 ve K16 politik kavramları doğru kullanarak konuşmuş; K3, K12, K14, K17, K19 ise kısmen doğru kullanarak konuşmuştur. Gözlenen katılımcılar arasında ötekileştirici bir dil kullanılmadığı görülmüştür. Ancak ilk hafta etkinliklerinin hararetli tartışmaları içermemesinden de kaynaklanabilmektedir.

Üçüncü haftada K19 da politik kavramları doğru kullanarak konuşmuş; K3, K11, K12, K14, K17 ise politik kavramları doğru kullanarak kısmen konuşmuştur. K11 ve K17 ise kısmen ötekileştirici bir dil kullanmıştır.

Dördüncü hafta ülke yönetimi kapsamında yasa tasarısı, önerge gibi kavramların geçtiği etkinlikte politik kavramları kısmen doğru kullanarak konuşan bir tek K15 olmuştur. K5, K8, K12, K13, K14, K16, K19 ise konuşurken politik kavramları kullanmadan fikirlerini belirtmiştir. Dolayısı ile kavramları doğru kullanıp kullanmadıkları gözlenememiştir. Ötekileştirici konuşma kapsamında ise yalnızca K12 kısmen ötekileştirici bir dil kullanmıştır.

Beşinci hafta da ülke yönetimi kapsamında yasa tasarısı, önerge gibi kavramların geçtiği etkinlikte politik kavramları K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17 doğru kullanarak konuşmuş; K13 ise kısmen doğru kullanarak konulmuştur. K14, K15 ve K17 ötekileştirici/sert bir ifade ile konuşmuş; K12 ise kısmen böyle bir dil kullanmıştır. K7 ve K12 derse katılım sağlarken politik kavramlar kullanarak konuşmamıştır.

Altıncı haftada ise K3, K5, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17 politik kavramları doğru kullanarak konuşmuştur. K11, K14, K17 ötekileştirici dil ile konuşmuştur.

Yedinci haftada K5, K11, K12, K13, K19 politik kavramları doğru kullanarak konuşmuştur. K17 ise kısmen doğru kullanarak konuşmuştur. Ötekileştirici bir dil kullanan olmasa da yalnızca K17 ve K19 kısmen ötekileştirici/sert bir dil ile konuşmuştur.

Sekizinci haftada altı katılımcıdan K16 politik kavramlar kullanarak ve doğru kullanarak fikirlerini belirtmeye devam etmiştir. K15 ve K19 bu konuda kısmen fikirlerini belirtmiştir. Ötekileştirici bir dil kullanma bakımından yalnızca K16'da kısmen gözlenmiştir.

Dokuzuncu haftada K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 politik kavramlar kullanarak ve doğru bir şekilde kullanarak konuşmuştur. Ötekileştirici dil kullanan katılımcı olmamıştır.

Onuncu haftada K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 politik kavramlar kullanmış ve doğru kullanarak konuşmuşlardır. K11 ise kısmen doğru kullanarak konuşmuştur. K7 politik kavramlar kullanarak konuşmamış dolayısıyla doğru kullanıp kullanmadığı gözlenememiştir. Yedinci haftadan itibaren ötekileştirici dil kullanmayan K17 onuncu haftada, münazarada ötekileştirici bir dil kullansa da bunun için özür dilemiştir. Daha sonraki haftalarda da ötekileştirici bir dil kullanmadığı gözlenmiştir.

On birinci, on ikinci ve on üçüncü haftada gözlenen hiçbir katılımcı ötekileştirici bir dil kullanmamıştır. Politik kavramlar kullanarak konuşmayanların da on birinci haftadan itibaren kullandığı gözlenmiştir. On birinci haftada K7, K11, K13, K14, K15; on ikinci haftada K3,K5,K12,K14,K15,K17; on üçüncü haftada K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17 konuşurken politik kavramlara yer vermiş ve bunları doğru bir şekilde kullanmışlardır.

4.5.2. Değerlere Yönelik Gözlem Bulguları

Değerlere yönelik gözlem bulguları; adalet değerine yönelik gözlem bulguları, hoşgörü değerine yönelik gözlem bulguları, özgürlük / özgür düşünmeye önem verme değerine yönelik gözlem bulguları başlığı altında haftalık olarak incelenmiştir. Hafta hafta değerlere ait gözlem maddelerine ve gözlem durumlarına/derecelerine yer verilmiştir.

4.5.2.1. Adalet Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.96. Adalet-Adil Olma Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K11, K12, K16	-	K3, K5, K7, K13, K14, K15, K16, K17
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K5, K13, K19	-	K3, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K16
Başkalarının hakkını savunma	-	-	Tüm katılımcılar
2. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12, K16, K19	K3, K15, K17	K5, K7, K11, K13, K14, K16
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	-	K5, K12, K14, K16, K17, K19	K3, K7, K11, K13, K15
Başkalarının hakkını savunma	K5, K12, K17	K8, K11, K14, K16	K3, K13, K15, K19
3. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12, K14, K17, K19	K11	K3, K5, K7, K15, K16
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	-	K14	K3, K5, K7, K11, K12, K15, K16, K17
Başkalarının hakkını savunma	K12, K14, K17	K5, K8, K11	K3, K15, K16, K19
4. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12	K15	K5, K7, K11, K13, K14, K16, K19
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	-	K14	K5, K7, K11, K12, K13, K15, K16, K19
Başkalarının hakkını savunma	K5, K12, K14	K11	K7, K13, K15, K16, K19
5. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12, K13, K15	-	K3, K5, K7, K14, K16, K17
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K13, K14, K16	-	K3, K5, K7, K12, K15, K17
Başkalarının hakkını savunma	K3, K5, K7, K15, K17	-	K12, K13, K14, K16
6. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K11, K16, K17	K3, K7	K5, K12, K13, K14, K15
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15	K7	K16, K17
Başkalarının hakkını savunma	K15	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K16, K17
7. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K3, K15, K17, K19	-	K5, K7, K11, K12, K13, K14, K16
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K3, K11, K12, K14, K16, K17	-	K5, K7, K13, K15, K19
Başkalarının hakkını savunma	K5, K7, K13, K15, K17	K11	K12, K14, K16, K19
8. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12, K13, K16, K19	K15	K5, K7
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K5, K7, K15	-	K7, K12, K13, K16, K19
Başkalarının hakkını savunma	K5, K12, K19	-	K7, K13, K15, K16
9. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K12, K13, K14, K16, K17, K19	K7	K5, K15, K17
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K5, K15	K7	K12, K13, K14, K16, K17, K19
Başkalarının hakkını savunma	K8, K12, K14, K15, K16, K17, K19	-	K5, K13
10. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K3, K7, K12, K13, K14, K15, K16	-	K5, K11, K19
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K3, K7, K11, K12, K13, K15, K17, K19	-	K5, K14, K16
Başkalarının hakkını savunma	K3, K5, K13, K14, K17	K11	K7, K12, K15, K19
11. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K13, K15, K7	-	K11, K14
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K11, K14, K15	-	K7, K13
Başkalarının hakkını savunma	K7, K11, K13	-	K14, K15
12. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K3, K15, K12, K13, K17	-	K5, K7, K14, K16
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K7, K12, K13, K19	-	K14, K15, K16, K17
Başkalarının hakkını savunma	K3, K15, K16	-	K5, K7, K12, K13, K14, K17, K19
13. Hafta			
Haksızlığı söyleme	K3, K5, K7, K15, K16, K19	-	K12, K13, K14
Adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanma	K3, K5, K12, K14, K15, K16, K17	-	K7, K13, K19
Başkalarının hakkını savunma	K3, K5, K7	-	K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19

Tablo 4.96'ya göre adil olma değerine yönelik gözlem yapılırken katılımcıların haksızlığı dile getirip getirmediğine, adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanıp kullanmadığına, başkalarının da hakkını savunup savunmadığına bakılmıştır. Bu açıdan birinci hafta üç katılımcı (K11, K12, K16) haksızlığı belirtmiş, üç katılımcı da (K5, K13, K19) adil olmanın önemini gösteren ifadeler kullanmıştır. Hiçbir katılımcının başka insanların hakkını savunduğu gözlenmemiştir.

İkinci haftada K12, K16 ve K19 haksızlığı dile getirmiş; K5, K12 ve K17 de başkalarının hakkını savunmuştur. K3, K15, K17 haksızlığı kısmen belirtmiştir. K5, K12, K14, K16, K17, K19 adil olmanın önemini gösteren ifadeleri kısmen kullanmış; K8, K11, K14, K16 başkalarının hakkını kısmen savunmuştur. Yalnızca K7 ve K13'in adalet değerini yansıtan herhangi bir ifadesi ya da jest/mimikleri gözlenmemiştir.

Üçüncü haftada K12, K14, K17, K19 haksızlığı dile getirmiş. K12, K14 ve K17 ayrıca başkalarının haklarını da savunmuştur. K14 ise ayrıca adil olmanın önemini de kısmen belirtmiştir. K11 bir önceki haftada olduğu gibi başkalarının hakkını kısmen savunmuş ancak üçüncü haftada haksızlığı da kısmen dile getirmiştir. Bir önceki hafta adalet değeri gözlenmeyen K7, kısmen başkalarının hakkını savunmuştur. K3, K5, K15, K16 bu hafta adalet değeri ile ilgili bir tutum sergilememiştir.

Dördüncü haftada beş katılımcı (K5, K11, K12, K14, K15) adalet değeri ile ilgili tutum sergilemiştir. K12, haksızlığı dile getirmeye devam etmiş; K5 ve K14 ile birlikte başkalarının hakkını da savunmuştur. K14 ayrıca adil olmanın önemini de belirtmiştir. K11 kısmen başkalarının hakkını savunmuş, K15 ise kısmen haksızlığı dile getirmiştir. K7, K13, K16 ve K19 adalet değeri ile ilgili bir tutum sergilememiştir.

Beşinci haftada K12, K13, K15 haksızlığı belirtmiş; K13, K14, K16 adil olmanın önemini belirtmiş; K3, K5, K7, K15 ve K17 ise başkalarının hakkını savunmuştur. Gözlemlenen katılımcıların adalet değeri ile ilgili tutumu sergiledikleri gözlenmiştir.

Altıncı haftada K11, K16, K17 haksızlığı belirtmiş, K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15 adil olmanın önemini vurgulamış, K15 ise başkalarının hakkını savunmuştur. K3 ve K7 haksızlığı da kısmen dile getirmiştir. K7'nin de önceki haftalara göre adalet değerini kullandığı görülmektedir. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

Yedinci haftada K3, K5, K17, K19 haksızlığı belirtmiş; K3, K11, K12, K14, K16, K17 adil olmanın önemini vurgulamış, K5, K7, K13, K15, K17 ise başkalarının hakkını savunmuştur. K11 başkalarının hakkını kısmen savunmuştur. K7'nin de önceki haftalara göre adalet değerini daha fazla kullandığı görülmektedir. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

Sekizinci haftada K12, K13, K16, K19 haksızlığı belirtmiş; K5, K7, K15 adil olmanın önemini vurgulamış, K5, K12, K19 ise başkalarının hakkını savunmuştur. K15 ayrıca haksızlığı da kısmen dile getirmiştir. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

Dokuzuncu haftada K12, K13, K14, K16, K17, K19 haksızlığı belirtmiş; K5 ve K15 adil olmanın önemini vurgulamış; K8, K12, K14, K15, K16, K17 ve K19 ise başkalarının hakkını savunmuştur. K7 ise haksızlığı ve adil olmanın önemini kısmen dile getirmiştir. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

Onuncu haftada K3, K7, K12, K13, K14, K15, K16 haksızlığı belirtmiş; K3, K7, K11, K12, K13, K15, K17, K19 adil olmanın önemini vurgulamış; K3, K5, K13, K14, K17 ise başkalarının hakkını savunmuştur. K11 ayrıca başkalarının da hakkını kısmen savunmuştur. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

On birinci haftada K13, K15 ve K17 haksızlığı belirtmiş; K11, K14, K15, K17 adil olmanın önemini vurgulamış; K7, K11, K13 ise başkalarının hakkını savunmuştur. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

On ikinci haftada K3, K12, K13, K15 ve K17 haksızlığı belirtmiş; K3, K5, K7, K12, K13 ve K19 adil olmanın önemini vurgulamış; K3, K15, K16 ise başkalarının hakkını savunmuştur. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

On üçüncü haftada K3, K5, K7, K15, K16 ve K19 haksızlığı belirtmiş; K3, K5, K12, K14, K15, K16 ve K17 adil olmanın önemini vurgulamış; K3, K5, K7 ise başkalarının hakkını savunmuştur. Gözlenen katılımcıların tümünün adalet değeri ile ilgili en az bir tutum sergilediği gözlenmiştir.

4.5.2.2. Hoşgörü Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.97. Hoşgörü Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K5, K16	K11	K3, K7, K12, K13, K14, K15, K17, K19
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K5, K16	K11	K3, K7, K12, K13, K14, K15, K17, K19
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K13, K16, K19	-	K3, K7, K11, K12, K14, K15, K17
2.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K5, K11, K16		K3, K7, K12, K13, K14, K15, K17, K19
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K14, K15	-	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K16, K17, K19
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K3, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
3.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K8, K11, K12, K14, K17	K5, K19	K3, K15, K19
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K14	K5, K7, K11, K12, K17, K19	K3, K15, K16
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K7, K12, K14, K15, K16, K19	K11, K17	K3
4.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K5, K11, K12, K14, K15	-	K7, K13, K16, K19
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	-	K5, K11, K12, K15	K7, K13, K14, K16, K19
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K11, K12, K14, K15	-	K7, K13, K16, K19
5.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K17	K11, K16	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K5, K7, K12, K14, K16, K17	K3, K15	K13
Kırıcı olmadan konuşmak	K3, K5, K7, K14	K12, K15, K16, K17	K13
6.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15	K17	K11
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K3, K7, K11, K12, K14, K15, K16	K5, K13, K17	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16	K11, K17	-
7.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19	-	K17
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	-	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19	K11	-
8.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K12, K13, K16, K19	-	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K5, K7, K13, K15, K16, K19	K12	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K7, K12, K13, K15, K16, K19	-	-
9.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K5, K12, K13, K14, K15, K17	K15	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K5, K7, K12, K13, K14, K16, K17	K15, K19	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19	K17	-
10.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19	K17	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K3, K7, K11, K12, K14, K15, K16, K19	K5, K13, K17	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K3, K5, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19	-	K17
11.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K7, K13, K14, K15	K11	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K7, K11, K13, K14, K15	-	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K7, K11, K13, K14, K15, K19	-	-
12.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19		
13.Hafta			
Farklı görüştekilere söz hakkı tanıma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Farklı düşünceleri sabırla dinleme	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Kırıcı olmadan konuşmak	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19		

Tablo 4.97’de belirtildiği gibi hoşgörü değeri bakımından katılımcıların farklı görüşlere söz hakkı tanıyıp tanımama, farklı düşünceleri sabırla dinleme, Kırıcı olmadan konuşup konuşulmadığı gözlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında ilk hafta iki katılımcı farklı görüştekilere söz hakkı tanımıştır. İki (2) katılımcı farklı düşünceleri sabırla dinlemiştir. Dört (4) katılımcı da kırıcı olmadan konuşmuştur. K5 ve K16 hoşgörünün tüm göstergelerini davranış ve düşünceleri ile yansıtmış, K11 kısmen farklı düşünceleri sabırla dinlemiş ve

kısmen söz hakkı tanımıştır. K11'in kırııcı, sert ifadeler kullandığı da görülmüştür. K15, K13, K16 ve K19 konuşurken kırııcı olmadan konuşmuştur.

İkinci haftada K5, K11, K16'nın farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı; K3, K7, K12, K14, K17 ve K19'un ise bu özelliğin var olup olmadığı gözlenmediği ancak K13 ve K15'in ise fikirlerini beyan ederken söz hakkı tanımadığı görülmüştür. K14 ve K15 farklı görüşlerin konuşma sırasında ise onları sabırlı bir şekilde dinlediği gözlenmiştir. Katılımcılar görüşlerini belirtirken herhangi kırııcı bir ifade kullanmamıştır.

Üçüncü haftada K7, K11, K12, K14, K17'nin farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı; K5 ve K19'un kısmen söz hakkı tanıdığı; K14'ün farklı düşünceleri sabırla dinlediği; K5, K7, K11, K12, K17, K19'un kısmen sabırla dinlediği; K5, K7, K12, K14, K15, K16, K19'un kırııcı olmadan konuştuğu; K1 ve K17'nin kısmen kırııcı konuştuğu; K3'ün ise kırııcı konuştuğu gözlenmiştir.

Tartışmaya daha müsait etkinliklerin başladığı dördüncü haftada K5, K11, K12, K14, K15'in farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı ancak kısmen sabırla dinledikleri gözlenmiştir. K7, K13, K16, K19'un böyle bir özelliğe sahip olup olmadığı gözlenmemiştir. K5, K11, K12, K14, K15 kırııcı olarak konuşmadığı da gözlenmiştir.

Beşinci hafta K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K17'nin de farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı K5, K7, K12, K14, K16, K17 farklı düşünceleri sabırla dinlemiş; K3, K5, K7 ve K14 ayrıca kırııcı olmadan konuşmuştur. K13 kırııcı oluşturarak konuşurken K12, K15, K16 ve K17 kısmen kırııcı konuşmuştur. K11 ve K16 farklı görüşleri kısmen söz hakkı tanırken K3 ve K15 kısmen sabırla dinlemiştir.

Altıncı haftada K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15'in farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı K3, K8, K11, K12, K14, K15, K16 farklı düşünceleri sabırla dinlemiş; K3, K5, K8, K12, K13, K14, K15, K16 ayrıca kırııcı olmadan konuşmuştur. K11 farklı düşüncelere söz hakkı tanırken K17 bu tutumu kısmen sergilemiştir. K5 ve K13 ve K17 kısmen sabırla dinlerken K11 ve K17 kısmen kırııcı olmadan konuşmuştur.

Yedinci haftada K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19'un farklı görüşlere söz hakkı tanıdığı; gözlenen tüm katılımcıların farklı düşünceleri sabırla dinlediği; K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K19 ayrıca kırııcı olmadan konuştuğu gözlenmiştir. K11 kısmen kırııcı konuşurken K17 farklı görüşlere söz hakkı tanımamıştır.

Onuncu hafta dışında, sekizinci haftadan itibaren farklı görüşlere hiçbir şekilde söz hakkı tanımayan, sabırsızca dinleyen, kırıcı konuşan katılımcı olduğu gözlenmemiştir. Onuncu hafta K17 kırıcı ve ötekileştirici ifade kullanmıştır. Sekizinci haftada K12 farklı düşünceleri kısmen sabırla dinlemiştir. Diğer katılımcılar hoşgörülü davranışlar sergilemiştir.

Dokuzuncu haftada K15 farklı görüşlere söz hakkı tanımayı, sabırla dinlemeyi kısmen gerçekleştirmiştir. K19 da kısmen sabırla dinlemiş, K17 ise kısmen kırıcı olmadan konuşmuştur. Diğer katılımcılar hoşgörü değeri ile ilgili olumlu tutumlar sergilemiştir.

Münazarayla tartışma ortamı yaratılan onuncu haftada K17 kırıcı olarak konuşmuş ancak özür dilemiştir. Farklı görüşlere kısmen söz hakkı tanımış ve kısmen sabırla dinlemiştir. K5 ve K13 de kısmen sabırla dinlemiştir. Diğer katılımcılar hoşgörü değeri ile ilgili olumlu tutumlar sergilemiştir.

On birinci haftada yalnızca K11 kısmen farklı görüşlere söz hakkı tanımamıştır. Diğer katılımcılar hoşgörü değeri ile ilgili olumlu tutumlar sergilemiştir.

On ikinci ve on üçüncü haftada tüm katılımcıların hoşgörü değeriyle ilgili olumlu tutum ve davranışlar sergilemişlerdir.

4.5.2.3. Özgürlük/Özgür Düşünme Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

Tablo 4.98. Özgürlük/Özgür Düşünmeye Önem Verme Değerine Yönelik Gözlem Bulguları

	Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi
1.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K5, K11,K13,K16, K19	-	K3, K7, K12, K14, K15, K17
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K13, K16, K19	-	K3, K7, K11, K12, K14, K15, K17
2.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K14	K7, K11, K12, K17, K19	K13, K15
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	-	-	K3, K5, K8, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19
3.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K11, K14	K5, K7, K12, K15, K17, K19	K3, K16
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K14	K7	K3, K11, K12, K15, K16, K17, K19
4.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K11, K15	K5, K12, K14	K7,K13,K16,K19
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K11	-	K7,K12,K13,K14, K15, K16, K19
5.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K5, K12, K13, K14, K15, K17	K3	K7, K16
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K3, K5, K12, K13, K15, K16, K17	-	K7, K14
6.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	-	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K7, K14, K15, K16, K17	-	K3, K11, K13
7.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17	K7, K19	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K12, K13, K19	-	K3, K5, K7, K11, K14, K15, K16, K17
8.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K5, K12, K13, K15, K16, K19	K7	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K12, K15	-	K7, K13, K16, K19
9.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K12, K16, K19	-	K7, K13, K14, K15, K17
10.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K11,K12, K13, K14, K15, K16, K17	K7, K19	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K3, K5, K12, K15, K17, K19	-	K7, K11, K13, K14, K16
11.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K11, K13, K14, K15	K7	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K11, K13, K14	-	K7, K15
12.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	K7	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K5, K7, K15	-	K3, K12, K13, K14, K16, K17, K19
13.Hafta			
Fikirleri özgürce söyleme	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	-	-
Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanma	K3, K5, K7, K12, K13, K14, K17, K19	-	K15, K16

Tablo 4.98'e göre özgürlük/özgür düşünmeye önem değeri noktasında katılımcıların fikirlerini özgürce söyleyip söylemediği, özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanıp kullanmadığı gözlenmiştir. Birinci haftada beş (5) katılımcı (K5, K11, K13, K16, K19) fikirlerini özgürce belirtmiştir. Bu katılımcıların dördü ayrıca özgür düşünmeye önem veren ifadeler de kullanmıştır.

İkinci hafta K3, K5 ve K14 fikirlerini özgürce belirtmiş. K7, K11, K12, K17 ve K19 fikirlerini kısmen özgürce belirtmiştir. K13 ve K15 özgürlük değerini yansıtan tutumlar sergilememiştir. K3, K5, K7, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 özgür düşünmenin önemine yönelik ifadeler kullanmamıştır.

Üçüncü haftada K11 ve K14 fikirlerini özgürce belirtmiş; K5 ve K14 özgür düşünmeye önem veren ifadeler de kullanmıştır. K5 fikirlerini özgürce belirtmiştir. K12, K15, K17 ve K19 fikirlerini kısmen özgürce belirtirken K3 ve K16 özgürlük değerine yönelik tutum ve özellikleri sergilememiştir. K7 kısmen bu değeri yansıtmıştır.

Dördüncü hafta da K11 fikirlerini özgürce belirtmiş ve özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K15 de üçüncü hafta kısmen fikirlerini söylerken dördüncü hafta özgürce fikirlerini belirtmiştir. K5, K12, K14'ün kısmen özgürce fikirler söylediği gözlenmiştir. K7, K13, K16 ve K19'un derste bu değere yönelik bir tutum sergilemediği gözlenmiştir.

Beşinci hafta K5, K12, K13, K15 ve K17 fikirlerini özgürce belirtmiş ve özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K3 fikirlerini kısmen özgürce söylerken özgür düşünmenin önemini de getirmiştir. K14 fikirlerini özgürce dile getirmiştir. K7'nin ise bu değere yönelik bir tutum sergilemediği gözlenmiştir.

Altıncı haftada K5, K11, K14, K15, K16, K17 fikirlerini özgürce belirtmiş ve özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K3, fikirlerini özgürce söylerken K7 özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır.

Yedinci haftada K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17'nin fikirlerini özgürce söylediği K7 ve K19'un da kısmen belirttiği gözlenmiştir. K12 ve K13 diğer katılımcılara göre bu değere yönelik daha fazla tutum sergilemiştir.

Sekizinci haftada K5, K12, K13, K15, K16, K19 fikirlerini özgürce söylerken K5, K12, K15 özgür düşünmeye önem veren ifadeler de kullanmıştır. K7 fikirlerini kısmen özgürce belirtmiştir. K5, K12 ve K15 diğer katılımcılara göre bu değere yönelik daha fazla tutum sergilemiştir.

Dokuzuncu haftada ise K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19'un fikirlerini özgürce K7'nin ise kısmen özgürce belirttiği K5, K12, K16, K19'un özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullandığı da gözlenmiştir. K5, K12, K15 ve K19'un diğer katılımcılara göre bu değere yönelik daha fazla tutum sergilemiştir.

Onuncu haftada K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17 fikirlerini özgürce belirtmiş K3, K5, K12, K15, K17, K19 ise özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K19 fikirlerini kısmen özgürce söylese de özgür düşünmeye önem veren

ifadeler kullanmıştır. K7 kısmen bu değere yönelik ifadeler kullanmıştır. K3, K5, K12, K15, K17 her iki maddeye yönelik ifadeler kullanarak diğer katılımcılara göre bu değere yönelik daha fazla tutum sergilemiştir.

On birinci haftada K11, K13, K14, K15 fikirlerini özgürce belirtmiş K11, K13 ve K14 özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K7 kısmen bu değere yönelik ifadeler kullanmıştır. K11, K13 ve K14'in diğer katılımcılara göre daha fazla bu değeri yansıttığı gözlenmiştir. Çünkü hem fikirlerini özgürce belirtmiş hem de özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmıştır. K7 yine fikirlerini kısmen özgürce belirtmiştir.

On ikinci haftada K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 fikirlerini özgürce belirtmiştir. Ger geçen hafta bu sayının arttığı gözlenmiştir. Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanan katılımcılar K5, K7 ve K15'tir. Ancak K7'nin de diğer haftalara göre gelişim gösterdiği gözlenmiştir. Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmayan katılımcı sayısı 7'dir ancak bu katılımcılar fikirlerini özgürce belirtmiştir. K5, K7 ve K15 diğer katılımcılara göre daha fazla tutum sergilemiştir.

On üçüncü haftada ise bu değere yönelik tutum sergileyen katılımcıların sayısının arttığı görülmüştür. K3, K5, K7, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 fikirlerini özgürce belirtmiştir. Ger geçen hafta bu sayının arttığı gözlenmiştir. Özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanan katılımcılar K3, K5, K8, K12, K13, K14, K17, K19'dur. Yalnızca K15 ve K16 özgür düşünmeye önem veren ifadeler kullanmasa da fikirlerini özgürce belirtmişlerdir.

4.4. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

“Vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin/etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıklarını nasıl etkilemektedir?”, “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geliştirilen vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlık eğitime yönelik görüşleri nelerdir?” araştırma sorularına cevap verebilmek amacıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Görüşmeden elde edilen bulgular; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığa ve politik okuryazarlık eğitime yönelik görüşleri, vatandaşlık eğitimi amaçlı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin/etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirmesine yönelik görüşleri, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitime yönelik görüşleri başlığı altında ele alınmıştır.

4.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığa ve Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığa ve politik okuryazarlık eğitimine yönelik görüşleri başlığı altında; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık anlayışına dair bulgulara yer verilmiştir.

4.4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışı

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık anlayışı başlığı altında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın ne olduğuna, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın alanının ne olduğuna, politik okuryazarlığın sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından neye benzetildiğine, politik okuryazar bir vatandaşın özelliklerinin neler olması gerektiğine ve politik okuryazar bir vatandaşın önemine dair bulgulara yer verilmiştir.

4.4.1.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Nedir?

Tablo 4.99. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Tanımı

Politik okuryazarlık tanımı	Katılımcılar	f
Politik katılım sağlamak	K3, K5, K11, K12, K15, K16, K17, K19	8
Bilgi/Beceri ve değerleri bilme/kullanma	K3, K5, K11, K12, K13, K17	6
Politik bilgi ve beceri kazanma/sahip olma	K14, K19	2
Bireylerin bakış açılarını değerlendirme	K17	1

Tablo 4.99’a bakıldığında katılımcılar politik okuryazarlığı, politik katılım sağlama, beceri ve değerleri bilme/kullanma, politik bilgi ve beceri kazanma, insanların bakış açılarını değerlendirme olarak tanımlamışlardır. En fazla katılımcı tarafından belirtilen tanımın politik katılım sağlama (f8) olduğu görülmektedir.

Politik okuryazarlık tanımlanırken bazı bilgi, beceri ve değer üzerinden tanımlamalar yapılmıştır. Katılımcılar, politik okuryazarlığı toplumun her bir yapısı içerisinde ele almıştır. Ailede, okulda, ülkenin siyasi yapısında yani yönetimin var olduğu geniş bir yelpazede politik okuryazarlık ele alınmıştır. K15 politik okuryazarlığı tanımlarken bir beceri olarak politik katılım üzerinde odaklanmıştır ve politik okuryazarlığı yalnızca ülke yönetimi kapsamında ele almamıştır. Ailede, toplumun her bir yapısı içerisinde var olan yönetime katılmadan söz etmektedir: “*Politik okuryazarlık, hem ailede hem toplumda, okulda, ülkede, dünyada genel olarak kararlara katılmak, fikir beyan etmek; şikâyetlerimizi, üst makamlara iletebilmek... Bunlar politik okuryazar(lık)tır.*” K3 de politik okuryazarlığı tanımlarken

yönetimin olduğu her yerde; okulda, ailede, ülkede ve dünyada beceri ve değerleri kullanarak katılımda bulunmayı belirtmiştir. Bu ders sayesinde politik okuryazarlığın ne olduğunu belirten K3, önceden hakkında hiçbir bilgisi olmayan politik okuryazarlığı politik katılımda bulunmak olarak ifade etmiştir: “*Ben ilk bu dersi almadan önce açıkçası hiçbir bilgim yoktu. (...) Bence bir politik katılım ee politik okuryazarlık ee herhangi; bu okulda olur, evde olur, devlet yönetiminde olur, dışarda olur, sosyal hayatta olur bir olaya hani becerileri ve değerleri katarak ee katılım göstermektir. (...) Benim için (politik bir olay/durum) doğru değilse ya da şey ise ben ona katılım gösteriyorsam bunu beceriler ve değerler etrafında göstermem gerekiyor ya da gösteririm. Hani bir katılımdır. Bir olay karşısında kendini ifade etmedir.*”. K11 yönetime katılmak, politik katılımda bulunmak ve değer ve becerileri kullanmak kapsamında politik okuryazarlığı tanımlamıştır: “*Hocam bana göre politik okuryazarlık derste de öğrendiğimiz kadarıyla belli değerler ve beceriler kapsamında günümüzde yani yönetilenler olarak yönetime olan katkımız fikir ve görüşlerimiz diyelim kısaca açıklayabilirim.*”

K14, tam bir politik okuryazarlık tanımı yapmamışsa da politik bilgi üzerinde de durarak politik okuryazarlığı bilgi ve beceri etrafında geniş bir alan olarak tanımlamıştır: “*Bana göre politik okuryazarlık, kişiye politik bilgi ve beceri kazandırabilme sanatıdır. Bir sanat olarak bakıyorum ben. (...) Çok geniş bir konu olduğu için karşılığı denilemez ama politik okuryazarlık aslında çok şeydir yani çok çok şeydir yani başlı başına bunu nasıl tarif edeyim ki. Bir sürü bilgi, bir sürü beceri, bilgi sınıflandırılabilir o yüzden kesin bir şey demek yanlış olur.*”

K17, politik okuryazarlığı tanımlarken beceri ve değerler boyutu üzerinde durmuştur. Politik katılım sergilerken demokratik değerlerin de kullanılmasını politik okuryazarlık olarak tanımlamıştır. Bireyin politik olay ve durumları demokratik değerlerden geçirerek politik katılım sağlamasıdır. “*Bana göre politik okuryazarlık bir birey gerektiriyor, bireylerin bakış açılarını değerlendirmesi gerekiyor. Bu bireyler okuryazar ve politik olmaları gerekiyor. Politik olurken de eşitlikçi ve hür davranışlar sergilemeleri gerekiyor (...) Politik okuryazarlık kişinin anladığını eşitlik süzgecinden geçirdikten sonra yansımasıdır bence diye düşünüyorum.*”

K19 politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler üzerinden tanımlamaya çalışmıştır: “*Bana göre politik okuryazarlık bireyin politika olaylar üzerine politika üzerinden dönen olaylara bilgi sahibi olması, ayrıca bu bilgileri doğrultusunda da neye tepki gösterip neye*

tepki göstermeyeceğini bilmesi, bir de alınan kararlar üzerinde etkili olması. Yani eğer alınan bir karar benim çıkarıma değilse ya benim derken yani, toplumu kastediyorum. Toplumun çıkarına değilse zararına ise veyahut kötü bir karar ise buna tepki göstermesidir bana göre.” K19, politik bilgiye sahip olan bireyin toplumsal faydayı benimseyerek bu bilgisini kullanabilme ve politik katılım becerisini sergilemek olarak ifade etmiştir. K12 de politik okuryazarlığı tanımlarken bir olay durum karşısında bilgi, beceri ve değerleri kullanarak politik katılım sergileme üzerinde durmuştur. Politik okuryazarlığın değer ve becerilerinin kavramsal olarak da bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir: *“Bana göre politik okuryazarlık ee bir kişinin herhangi bir olay karşısında tepkisi, buna bir olaya karşılık vermesi, yani sessiz kalmamasıdır. Aynı zamanda değerleri ve becerileri göz önünde bulundurması gerekiyor. İşte hoşgörü, empati, eee adalet gibi kavramları da bilmeli.”*. K16 da politik okuryazarlığı bireyin çevresinde olan politik olaylara sessiz kalmaması ve politik katılım sergilemesi, bildiklerini, düşüncelerini beceri ve değerler ile dile getirmesidir: *Ya bana göre bireyin çevresine olan şeylere sessiz kalmaması. Derste de öğrendiğimiz üzere ki benim de doğru bulduğum bir şey. Bir becerisini, tutumunu ya da düşüncesini dile getirmesi. Bu ufacık bir yazıyı sosyal medyada yazmak olabilir, bir olay karşısında, olay her ne olursa olsun eee oraya yazmak da olabilir. Büyük bir greve ya da yürüyüşe katılmak da olabilir. Benim gözümde bireyin çevresinde yaşanan olaylara daha duyarsızlaşması yani sessiz kalmaması durumu.”*. K5 de bilgi, beceri ve değerler boyutunda ele almıştır politik okuryazarlığı. Bu kavramı, politik okuryazar bir birey üzerinden tanımlamış ve politik okuryazarlığın toplumda politik düşünme becerisini kullanma, politik katılımında bulunma ve değerlere sahip olmak olarak tanımlamıştır: *“Politik okuryazar bir birey veya insan yaşadığı toplum içerisinde toplumun içerisinde bulunduğu durumlara eleştirel, sorgulayıcı, işte adil... Politik okuryazarlık, politik katılım becerileri açısından bakabilen, günümüz şartlarına ayak uydurabilen ve alınan kararları, olayları o kültürel süzgeçten değil de çağdaş, kendi oluşturmuş olduğu kendi kültürel süzgecinden geçirebilen insandır, politik okuryazar bir birey. Aslında politik okuryazar bir birey, toplum içerisindeki bir ressamdır. Bir olay veya bir karar, bir sorun, toplumun problemi gerçekleşir. Onu medya işte siyasi parti üyeleri öne sürer ve onu alan kişiye o birey yani o ressam kendi tablosuna kendi süzgecinden kendi yaratıcılığından eleştirerek, sorgulayarak geçirir ve o tabloya çizer bunu. Politik okuryazarlık birey böyle bir bireydir.”* Bu ifadelerle K5 politik okuryazarlığı bir ressam ile benzetme yaparak toplumda var olan kararların ya da sorunların medya aracılığı ile bireye iletildiğini ve bireyin de okuryazarlık beceri ve değerleri ile bu bilgileri kendi süzgecinden geçirerek, eleştirip sorgulayarak içselleştirdiğini ve kendi tablosunu

oluşturduğunu belirtmiştir. K13 de politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazarlığın günümüzde çok önemli olduğunu belirtmiş ve bireylerin daha iyi şartlarda yaşayabilmesi için toplumda kendisini savunması, politik katılımında bulunması ve haklarını koruması olarak tanımlamıştır: *“Politik okuryazarlık bence özellikle ve Türkiye’de ve bu dönemde bulunan her bireyde olması gereken bir özellik. (...) Politik okuryazar bir birey, bu toplumda daha iyi ve daha üst standartlarda yaşayabilecek bir birey oluyor. E çünkü kendini savunma ve haklarını koruması onu daha iyi yerlere getireceğini düşünüyorum.”*

4.4.1.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı Nedir?

Tablo 4.100. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlığın Alanı

Politik okuryazarlık alanı	Katılımcılar	f
Toplum	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19	9
Siyaset/politika	K3, K5, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	9
Yönetim	K3, K5, K11, K12, K15, K16, K17, K19	8

Tablo 4.100’e göre katılımcılar politik okuryazarlığın alanını tanımlarken politika içerisinde ele almışlardır. Yani alanı yalnızca siyaset ile değil toplum olarak da ele almışlardır. Ailede, okulda, mecliste kısacası yönetimin olduğu toplumun her bir yapısı içerisinde ele almışlardır ve politik okuryazarlığın geniş bir alanı olduğunu, insanın olduğu her yerde politik okuryazarlığın var olacağını ifade etmişlerdir. Politika ve siyaset arasındaki ince fark ele alındığında toplumda yönetimin olduğu her bir yapı içerisindeki yönetme politikası ele alınmıştır. Tablo 4.100’de görüldüğü üzere dokuz (9) katılımcı politik okuryazarlığın alanını toplum, siyaset/olarak belirtmişken sekiz (8) katılımcı da yönetim olarak belirtmiştir.

K3, politik okuryazarlığın alanını doğrudan siyaset ve yönetim olarak ifade ederken bu yönetimin toplumsal yapı içerisinde yalnızca siyaset kurumlarında değil okulda ve ailede var olan yönetimden de bahsetmiştir: *“Alanı... Ya daha çok benim öyle siyaset, ne bileyim yönetim, kişiler arası mesela, şeyler, okul yönetimi, ya benim daha ...(düşünerek) yönetim. İnsanların yönetim şekli ya da yönetim tarafı. Nasıl anlatayım ee güç ya da ailedeki lider ne bileyim aile de ki yapı devlet yapı, okuldaki yapı, işleyiş”* K3 bu ifadeleri ile yönetimin, yönetimi elde bulunduran gücü nasıl ele aldığını da politik okuryazarlığın alanı içerisinde

ifade etmektedir. K16 da politik okuryazarlığın alanını siyaset ve yönetim olarak belirtmiştir ancak yönetimden kastın toplumun her bir biriminde olduğunu da belirtmiştir: “Yani siyaset ve yönetimle ilgili olan her şey ama burada yönetim deyince direk devlet denince değil derste gördüğümüz gibi ailede yönetimde de olsa anne baba çocuklar arasında bunu da kapsıyor. Okul yönetimi de kapsıyor. Bunu genişletirsek belediyeler şehir onu da genişletirsek ülke genelindeki yönetimi kapsıyor bunlarla ilgili her şey.”. K19 da siyaset, toplumu açık bir şekilde belirtmişken örnek üzerinden aile içerisindeki yönetimden de bahsetmiştir: “Politik okuryazarlığın kapsamına bakarsak yani hayatın içerisinde diyebilirim her alanda sadece siyaset alanında değil aile alanında önemli mesela Ali örneğini vermiştik derste. Ali ile babasını mesela babasının bir görüşü yani istediği bir mesleği Aliye zorla oldurtmaya çalışması yani burada da bence bir politik okuryazarlığın bir alanı olmalı. Çünkü politik okuryazarlıkta herkesin görüşü dikkate alınır diye düşünüyorum ben. Bu sebepten ötürü böyle düşünüyorum yani alan olarak düşünürsek ailede ondan sonra yaşamda, siyasette bu alanlarda”. K19 politik okuryazarlığın alanını yakından uzağa doğru sıralamıştır. K12, K14 ve K17 ise doğrudan siyaset ifadesini kullanmasa da meclis, mecliste gerçekleştirilen yasama işlemlerini dile getirerek siyasete işaret etmişlerdir. Bununla birlikte yönetim ve toplum olarak da politik okuryazarlığın alanını ifade etmişlerdir. K12 ve K17 doğrudan ailede, okulda, ülkede var olan yönetimi politik okuryazarlığın alanı olarak tanımlamışlardır. K12: “Politik okuryazarlık her yerde vardır. Yani ailede, dünyada, ülkede yani yönetimin olduğu her yerde politik okuryazarlıktan bahsedebiliriz.” K14 de bu yönde ifadeler kullanmış ve insanın olduğu her yerde politik okuryazarlığın var olduğunu belirtmiştir: “Alanı nedir... Alanı aile, okuldur, meclistir alınan bir... Meclistir, tasarıdır, yasadır, politik okuryazarlık her yeredir yani insanın olduğu her yerde olduğunu söylemeliyiz.” K17 de politik okuryazarlık alanını ailede, okulda, ülkede yani toplumun var olduğu her alan olarak ifade etmiştir: “Politik okuryazarlık alanı geniş. Bir yer aile, okul, yönetim, meclis, insanlık, toplum. Politik okuryazarlık günümüzde şu an her yerde bizim karşımıza çıkabilecek bir kavram.” K5 de politik okuryazarlığın alanını tanımlarken yönetimin olduğu her bir alanın olduğunu belirtmiştir. Ailede, okulda, ülke yönetimi kapsamında siyasette politik okuryazarlığın olduğunu belirtmiştir: “Politik okur yazarlığı alanları derste işlediğimiz gibi hocam öncelikle en küçük birimden başlarsak aile, okul işte siyaset medya aslında yönetimin içerisinde bulunduğu her yer politik okur yazarlığın içinde alanında alanın içerisine girmekte dersten de işlediğimiz örneklerden verirsem eğer küçük bir durum olarak aileyi aldık aile de dahil birden çok kişi vardır ve eğer bir karara bir olaya sonuç çıkartılacaksa o kişinin katılımıyla demokratik bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekir.” K11 de politik

okuryazarlığın alanını yönetim olarak belirtmiştir. Ancak yönetimin toplumu oluşturan her bir birim içerisinde; evde yönetim, ailede yönetim, okulda yönetim olduğunu belirtmiştir: *“Alanına bakacak olursak içinde yönetim geçen her şey olarak şey yapabiliriz yani ailevi ondan sonra olur okulda olur sonra toplumda olur içinde yönetim geçen ve bizim adımıza alınan karar ve bizi etkileyen kararlara olan bizim tepkimiz diyebilirim.”* K13 ise politik okuryazarlığın alanını toplum ve siyaset olarak belirtmiştir: *“Bir politik okuryazarlığının alanı dediğim gibi yani toplum içinde bence bulunan her alanda. (...) Politik okuryazarlık bu yüzden hem toplum hem politikten siyaset genel amacı yaşamın içinde bulunan bir değer.”*

4.4.1.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Neye Benzetilmektedir?

Tablo 4.101. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Kavramına Yönelik Benzetmeleri

Metafor	Katılımcılar	f
Saat mekanizması	K3	1
Ressam	K5	1
Katılım	K11	1
Küçük Prens’in felsefesi	K12	1
Mum ateşi	K13	1
Kaktüs	K14	1
İletişim	K15	1
Adalet sembolü (Terazi tutan kadın)	K17	1
Boş şişe	K19	1

Tablo 4.101’e göre katılımcılar politik okuryazarlığı; saat mekanizmasına, ressam, Küçük Prens’in felsefesine, kaktüse, katılıma, mum ışığına, iletişime, adaletin sembolü olan elinde terazi tutan kadına, boş bir şişeye benzetmiştir.

K3 politik okuryazarlığı bir saat mekanizmasına benzetirken *“Böyle bir işleyiş var, o işleyiş mesela dedim ya hani tekrar söyleyeyim, değerler, şeyler var onun çerçevesinde. Onun etrafında hareket etme hani onun yönünde hareket etme, o yönden sapmama. Bir mekanizma gibi, bir çark gibi.”* ifadeleriyle politik okuryazarlığın değerlerle var olduğu ve değerlerden sapmaması gerektiğini, değerlerle birlikte ele alınması gerektiğini belirtmiştir. K5 politik okuryazarlığı tanımlarken politik okuryazar bir bireyi toplumda yaşanan olayları kendi süzgecinden geçirerek tablosuna yansıtan bir ressamı benzetmiş ve burada da ressam ile benzetme yapmaya devam etmiştir: *“Politik okuryazar bir birey... İnsan... O toplum, kendi toplumunun içerisindeki bir ressamdır. Günümüzün şartlarında, dönem şartlarını*

görebilmek, geçmişte geçmişin süzgecinden ve geleceğin süzgecinden geçirerek... (...) Bir ressamısa eğer yapacağı tabloya yansıtacaksa kendi sorumluluklarını, kendi eleştirel süzgecinde sorgulayarak ailesinde bulunduğu durumları, yetiştiği koşulları, yetiştiği çevre koşullarına bağlı olarak vermemeli karar. Kendi süzgecinden geçirerek o tabloya yansıtmalı. Yani politik okuryazar bir birey aslında toplum içerisindeki bir ressamdır.”. K11 toplumsal değişimi sağlaması sebebi ile politik okuryazarlığı katılıma benzetmiştir: “Politik okuryazarlığı katılıma benzetirim neyin katılımına benzetirim mesela tepki göstermeye benzetirim. (...) İllaki bir şeyler değişir yani.”. K13 politik okuryazarlığı birey ve toplum için çok yararlı olması ve karanlıkta ışık tutması sebebi ile politik okuryazarlığı mum ateşine benzetmiştir: “Bir mum ateşi gibi düşünebilirim öyle bir karanlıkta mumu yaktığın da gerçekten sana yarar sağlar ve aydınlatır ama onu kötüye kullanıp örneğin yere attığında bir evi de yakabilir yani büyük zararlarda verebilir. Politik okuryazarlık da öyle. Yani doğru ve iyi kullandığında çok yarar sağlar hem birey hem toplum adına ama bunu elimize yüzümüze de bulaştırabiliriz yani bizim için kötü sonuçlarda doğurabilir o yüzden böyle benzetme yapıyorum.”.

K16 politik okuryazarlığı hangi bilgilerin, becerilerin ve değerlerin kullanılması gerektiğini kapsadığından bir sözlüğe benzettiğini belirtmiştir: “Ya aslında sözlük olabilir. Hani benim aklıma gelen ilk oydu. Eee sadece çok oturtamadım yerine birçok şey hakkında bize bilgi verdiğinden dolayı katılım nasıl olur, becerisi nasıldır. Bu, bu konuda değerlendirdiğimiz zaman aslında sözlük geliyor aklıma.”. K17 de benzetme yaparken adaletin sembolü olan elinde terazi tutan, gözleri kapalı kadın metaforunu kullanmıştır. K17, “benim gözümde şey, adaletin heykeli var ya ellerinde işte böyle tutuyor ya (teraziye tutar gibi yaparak). Terazi tutuyor gözleri bağlı. Biraz da ona benzetiyorum. Eşitliği ön planda tutması, adaleti ön planda tutması gerekiyor çünkü” ifadeleriyle politik okuryazarlığı, eşitlik ve adalet değerlerini içerisinde barındıran bir kavram olarak ele almıştır. K12 politik okuryazarlığa yapılan Küçük Prens felsefesi benzetmesi ile sevgi, adalet değerleri ile empati ve politik katılım becerisi üzerinde durmuştur. Bu değerler ve beceriler ile yapılan politik bir işin, davranışın sonucunda yine pozitif dönütlerin olacağını vurgulamaktadır: “yani politik okuryazarlık ne kadar yönetime bir katkı olursa o kadar güzel bir dünya o kadar ee yaşanılabilir bir dünya aslında biraz da Küçük Prens’in felsefesi olabilir. (...) Küçük Prens benim şeyim, hayatımdır, görüşümdür. Eee... Yani Küçük Prens de aynı zamanda onun da bir gülü var ve o gül onun için özel bir gül. Onu ne kadar beslerse, onu ne kadar hani severse, sevgi gösterirse hani bizim de kavramlarımız adalet, empati gibi bunlara benzetebiliriz. O

kadar güzel bir çiçek, o kadar geri dönüş. Sana geri dönüşü olan bir çiçektir.” K19 da politik okuryazarlığı bilgi ve değerler boyutunda boş bir şişeye benzetirken içine ne tür bilgiler ve değerler eklenirse politik okuryazarlık da o kadar gelişim gösterebilir ya da geriler. Doğru bilgiler ve adil, dürüst tavırlar ile politik okuryazarlığın gelişeceği belirtilmiştir: “(...) Bir şişeye benzetirim hocam. Bir şişeye benzetirim. İçine ne doldurursan o yönde gider. Hani yani temiz bilgiler doldurursan o şişedeki su temiz olur. Eğer pis bir su doldurursan o şişedeki bilgilerde pis olur. Bu şekilde benzetme yapabilirim. Yani pis bilgilerden kastım yalan bilgiler veya sırf kendi görüşümü savunmak için öyle yapmadığı bir şeyi yapmış gibi anlatılan bilgiler hocam, bu şekilde.”

K14 eleştirel bir tavır ile yaklaşarak politik okuryazarlığı kaktüse benzetmiştir. Politik okuryazarlığın sergilenebilmesi için dünyada demokratik bir yönetim olması gerektiğini diğer bir ifade ile demokrasi, hoşgörü, hak değerlerinin varlığı ile politik okuryazarlığın var olabileceğini belirtmiştir: *“Neye benzetilir?... (Düşünüyor). Eee ben kaktüse benzetebilirim. Sebebi ise kendini çok zor şartlar altında var eden, çölde var eden bir bitki türüdür. Yani kendini çok zor koşullarda var eden bir bitki türü olduğu için kaktüse benzetilebilir. Çünkü içinde bulunduğumuz yönetimler, baskıcı ve faşist yönetimde olduğu için kendi düşüncelerimizi, kendi ideolojilerimizi, kendi benimsediğimiz renkleri, dilleri, dinleri açığa çıkartmadığımızdan dolayı savunma hakkı elde etmediğimizden dolayı zor bir şekilde kendimizi var edebilme savaşı kazanıyoruz.”* Ancak K15 ise iletişim benzetmesi ile bireylerin toplumda var olan iletişime kapalı insanların var olmasına karşın bireyin varlığı ile birlikte sorunların çözülebileceğine, var olduğunu gösterebileceğine, birey olduğunu göstermek gerektiğine değinmiştir: *“İlkel insanlardan bizi ayıran şey diyebilirim. Yani konuşmak, iletişim kurmak. Var olduğumuzu belirgin etmek. Yani kendimizi belirli etmek, milyonlarca insan arasındaki bir insan yığını olmak değil de bireysel olarak bizim var olduğumuzu dünyaya yansıtmamız.”*

4.4.1.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaşın Özellikleri Nelerdir?

Tablo 4.102. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaşın Özellikleri

	Katılımcılar	f
<i>Bilgi</i>		
Bilgili olmak	K12	1
Dünyadaki gelişmelerden haberdar olmak	K12	1
<i>Değer</i>		
Hoşgörü	K3, K5, K11, K15, K16, K17, K19	7
Adaletli olmak	K3, K11, K13, K15, K17	5
Eşitlik	K13, K15, K17	3
Saygı	K3, K5, K11	3
Barış	K5, K15	2
Dürüstlük	K3, K17	2
Demokrasi	K3	1
Hukuka dayalılık	K15	1
Özgürlük	K3	1
Sevgi	K5	1
Sorumluluk	K3	1
<i>Beceri</i>		
Empati	K3, K5, K11, K12, K14, K15, K16, K19	8
Politik dil kullanma	K3, K5, K11, K13	4
Eleştirel/politik düşünme	K12, K14, K19	3
Politik katılım	K5, K16	2
Araştırma	K5	1
Çözüm üretme	K11	1

Tablo 4.12'ye bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazar bir vatandaşın özelliklerini bilgi, beceri, değer boyutu üzerinden ayrı ayrı ya da farklı boyutları bir arada kullanarak belirlediği görülmektedir. K12, bilgi ve beceri boyutunda; K15 yalnızca beceri; K17 yalnızca değer; diğer katılımcılar ise beceri ve değerler boyutunda ele almıştır. Genel olarak tabloya bakıldığında ise en fazla değerler üzerinde durulmuş daha sonra beceri ve değerler üzerinden politik okuryazar bir vatandaş özellikleri belirtildiği görülmektedir. Ancak kategori bazında değil de kodlar ele alınırsa en fazla tekrarlanan özelliğin empati becerisine sahip olma/beceriye kullanma (f8) ve hoşgörü değerine sahip olma/değeri kullanma (f7)'dir.

Katılımcılar politik okuryazarlığı daha çok beceri ve değerler boyutunda ele almıştır. K3 politik katılım sağlayan, politik okuryazar bireyde adalet, demokrasi, dürüstlük, hoşgörü,

hukuka dayalılık, özgürlük, saygı ve sorumluluk değerleri ile empati ve eleştirel/politik düşünme becerilerinin olması gerektiğini belirtmiştir: *“Öncelikle kişi adaletli olmalı, adaletli olmalı. Demokrasiye, o yönetim şekline saygı duymalı, insanlara özgürlüğünü kısıtlamamalıdır. Bir vatandaş olarak sorumluluklarını yerine getirmeli, karşıdaki insana empati kurmalı. Eee ondan sonra karşı görüşe hoşgörülü olmalı. Bir, bir durum, bir şey varsa ee ona göre hareket etmeli. Adaletli olmalı, dürüst olmalı görüşe saygılı olmalı, karşıdaki insanın düşüncelerini şey yaparak empati kurmalı. Eee sonra ne söyleyebilirim? (Düşünüyör). Kullanacağı dile dikkat etmesi gerekiyor. Şiddet içermeyen daha ee daha yumuşak bir dil kullanılmalı. Karşıdaki insanı dinlemeli, sonra konuşmalı sonra bu kadar.”* K15 de *“adaletli olmak gerekiyor. Eşitlik ilkesini önemsemek gerekiyor. Hoşgörü, empati, hukuka dayalı, bağlılık, insancılık... Barışçılık. Bunlar.”* ifadeleriyle adalet, eşitlik, hoşgörü, hukuka dayalılık, hümanizm, barış değerleri ile empati becerisi üzerinde durmuştur. K19 da *“bana göre politik okur yazar bir vatandaş hocam en başta yani derste öğrendiğim kadarıyla empati yeteneğine sahip bir insan olmalı. Yani karşıdaki görüşü sırf farklı bir görüşte diye dışlamaması lazım veyahut görünüşünden, harici, ırkı veyahut ten rengi falan gibisinden şeylerden dolayı dışlamaması lazım. Ondan sonra etrafındaki bütün görüşlere hoşgörülü olmalı ama aynı zamanda takım tutar gibi de bir partinin mensubu olmamalı. Hepsini sorgulamalı. Eee yani yanlışını, doğrusunu ortaya çıkartmalı kendi yönünde. Bunları düşünmeli ondan sonra işte hoşgörülü olmasını dedim. Empati yeteneğine sahip olmasını dedim. Ondan sonra başka çoklu düşünme becerisini söyledim.”* ifadesinde belirttiği hoşgörülü değeri ve empati ve eleştirel/politik düşünme becerisi üzerinde durmuştur. K5 politik okuryazar bir vatandaşın sevgi, barış, saygı, hoşgörü, utanma gibi değerlere; çoklu bakış açısı ile düşünme, empati, araştırma, politik katılım, politik dil kullanma (politik kavramları kullanma) becerisine sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

“Çoklu bakış açısıyla düşünmeli, farklı kişileri anlayabilmeli. (...) Öncelikle hocam ee dünyayı utanç ve sevgi kurtaracak. Utanca sahip bir bireyin utancı, utanma duygusuna sahip olmalı ve sevgi, barış ve saygı, hoşgörü bir değer özelliklerine sahip olmalıdır. Dediğim gibi dünyayı sevgi ve utanç kurtaracaktır. (...) Politik okuryazar bir insan beceri kapsamında baktığımız zaman aslında politik kavramları doğru kullanabilmek için araştırmalı. Önce ee eğer bir şey bilmiyorsa, bilmiyorum demeli ama öğrenmeye çabalamalı. Öğrendikten sonra konu hakkında konuşabilmeli. Biz zaten bu derste eğer en başta bize bunu yapmış olsaydınız sorduğunuz birçok şeye bilmiyorum diyecektim ve çünkü gerçekten bir

fikrim yok, olsa dahi yanlışa dair olacağı için o fikrimi sunmazdım. O yüzden politik okuryazar bir birey o, önce politik kavramları öğrenmeli, doğru bilgiye ulaştıktan sonra varsayımları sürmelidir.”

K11 de beceri ve değerler üzerinde durmuş; politik okuryazar bir vatandaşın saygılı, hoşgörülü, adil, empati kuran, çözüm üretebilen, iyi konuşabilen yani politik dil kullanabilen bir birey olması gerektiğini belirtmiştir: *“Öncelikle beceriler açısından konuşursak iyi konuşabilmeli, mantıklı çözümler üretebilmeli, kendini anlatabilmeli, derdini anlatabilmeli. Bunlar da zaten belirli değerler kapsamında anlatabilmeli işte saygılı olmalı, hoşgörülü olmalı empati kurabilmeli. Sadece kendini düşünmemeli gibi seçenekler sıralayabiliriz.”*

K16’ya göre de politik okuryazar vatandaşlar adil, empati kuran, oy kullanma gibi görevlerini yerine getirerek politik katılımda bulunan, ötekileştirmeden hoşgörülü olan bireylerdir: *“Adalet duygusu en başta olmalı bir kere. Bana kalırsa ee bir olayı farklı bakış açılarından değerlendirmeli. Eee bunun yanında değerlerinin ya da görevlerinin bilincinde olmalı, oyunu kullanması gibi. Bir şeyi körü körüne asla savunmamalı, ya temelinde benim için bunlar. (...) Empati duygusu olmalı yani. Bir şeyi karşı tarafa, ötekileştirmemeli kendisinden olmayana, siyasi meselede de bu böyledir, başka meselede de. Böyledir yani.”*

K17’ye göre politik okuryazar bir vatandaşın çok okuması gerektiğini, ilkeleri olması gerektiğini ve bu ilkelerin değer ve becerileri içerdiğini ifade etmiştir. Adalet, dürüstlük, eşitlik değerini doğrudan ifade etmişken karşı ya da diğer taraf olarak tanımladığı kişilerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini belirterek hoşgörü değerini de ele almıştır: *“Öncelikle ilkeli olması gerekiyor belli başlı ilkeleri olması gerekiyor bunlar eşitlik, adalet, dürüstlük gibi ilkeler çünkü illaki insanların belli bir tavrı mevcut olduğunu biliyoruz o tarafta kendini barındırırken diğer tarafları es geçmemesi gerekiyor bunlarda belki bu açıdan haklı olabilir diye bilmeli o birey. Bu açıdan o ilkeleri olması gerekiyor (...) Daha çok okuyup daha çok dinleyip daha çok erişmesi lazım erişip dünyada yaşaması lazım hani sadece bir video izleyip kendi tarafıyla ilgili yorumlarda bulunmaması gerekiyor diğer tarafların da eşit bir şekilde dinleyip ona göre karar vermesi gerekiyor bence.”*

K14 empati, eleştirel/politik düşünme becerisi üzerinde durmuştur: *“Evet, politik okuyan (okuryazar) bir bireyin politik beceri (ye) sahip olması gerekiyor yani eleştirel düşünebilmeye, empati kurmaya yönelik düşünmesi gerekiyor. Yani bu kadar. (...) İlkeler daha doğrusu şey dediğim gibi politik bir eleştirel bir tavır sergilemeli bunu yaparken de empati yeteneğini kullanmalı eleştirel düşünmeli.”* K12 de bu beceriler üzerinde durmakla

birlikte politik okuryazar bir vatandaşın okuyan, politik bilgiye sahip olması, dünyadaki olaylardan haberdar olması gerektiğini belirtmiştir: *“Politik okuryazar bir vatandaş öncelikle ee bilgilidir, okur. Yani ee onun dışında empati, eleştirel bir şekilde düşünme gibi becerileri vardır yetenekleri vardır ee dünyadaki olaylardan haberdardır.”*

4.4.1.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaş Olmanın Önemi Nedir?

Tablo 4.103. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazar Bir Vatandaş Olmanın Önemi

	Katılımcılar	f
Hoşgörü/Toplumsal huzurun sağlanması	K3, K5, K13, K15, K16, K19	6
Politik katılımın sağlanması	K11, K12, K14, K15, K16, K17	6
Demokrasinin varlığını/kalıcılığını sağlaması	K12, K14, K17	3
Hakların savunulması /adalet	K15, K16	2
Saygının var olması	K3, K17	2

Tablo 4.103’e göre politik okuryazar bir vatandaş olmak; hoşgörünün/toplumsal huzurun sağlanması (f6), politik katılım sergilenmesi (f6), demokrasinin varlığını/kalıcılığını sağlanması (f3), hakların savunulması/adalet (f2), saygının var olması (f2) için önemlidir.

Katılımcılara göre politik okuryazarlık, bireylerin politik katılım sergilemesini, hoşgörü ve saygı değerlerini kullanarak toplumsal huzurun var olmasını, demokrasinin var olmasını ya da kalıcı hale gelebilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle de bir vatandaşın politik okuryazar olması önemlidir. K11 politik okuryazar bir vatandaş olmanın önemini alınan kararları sorgulama yoluyla politik katılım sağlamak olarak belirtmiştir. Hatta politik katılımın yalnızca seçimle olmadığını süreçte de yönetime katılma üzerinde durmuştur: *“Günümüz toplumunda politik okuryazar bir vatandaş olmanın önemi şudur şimdi bizim adımıza verilen çok büyük kararlar var mesela ben vergi ödüyorum ödediğim verginin nereye gittiğini nereye kimin eline geçtiğini kimin elinden nasıl kullanıldığını ben görmek istiyorum (...) Bizi yönetenlerin benim adıma karar alan mekanizmanın ne işe yaradığını ve benim adıma verdiği kararlara olan tepkimi belli edebilmeliyim.”*. K15 vatandaşların haklarını savunabilmesi, toplumsal huzurun sağlanabilmesi için politik katılımın sergilenmesi gerektiğini belirtmiştir: *“Şöyle biz bir ülkenin vatandaşı olarak yaşıyoruz ve hem haklarımızı sahiplenebilmemiz için hem burada hani refah koşullar altında yaşayabilmemiz için sesimizi çıkartmamız gerekiyor. Rahatsız olduğumuz şeyleri belirtmemiz gerekiyor. Sadece ülke*

olarak değil, aile içinde de bir birey olarak varlığını ortaya eee koymamız gerekiyor. Bu yüzden toplumların politik okuryazarlık önem verilmesi gerekiyor.”

Politik okuryazarlığın demokrasiyi yansıtan politik katılımı içermesinden dolayı politik okuryazar vatandaş olmanın önemli olduğunu K17 ve K14 de vurgulamıştır. Ancak politik okuryazar bir vatandaşın demokrasinin var olması ve kalıcı olmasını sağladığını açıkça ifade etmişlerdir. K17 fikirlere saygı duyulmasının da önemli olduğunu belirterek şu ifadelere yer vermiştir : *“Bir politik okuryazar vatandaş olmak gerektiğini düşünüyorum ben herkes için. Çünkü artık günümüzde demokrasi ve etkin katılım var. Etkin katılım sayesinde biz oyumuzu kullanıyoruz. Siyasete ve politikaya etkin katılıyoruz. Bir fikrimiz, bir beyanatımız olması gerekiyor ve o fikri gösterirken saygı çerçevesine erişmemiz gerekiyor. O saygı çerçevesine politik okuryazarlık sayesinde ulaşabiliriz diye düşünüyorum.”* K14 de politik okuryazar bir vatandaşın olmanın, politik katılım göstermeye imkân tanıdığı için önemli olduğunu vurgulamıştır ve politik okuryazarlığın bir becerisi olan politik katılımın demokrasi ve demokratik ülkelerin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu belirtmiştir: *“Eee demokrasi ülkeleri için politik katılım vazgeçilmez bir şeydir. Daha doğrusu demokrasiye can veren birey, katılımın bireysel katılımlarının yani politik katılımın bu katılımı sağlamasak demokrasiler kalıcı olamaz. Sarsıcı bir demokrasi dünyayı geriler. Daha doğrusu demokrasinin var olması için politik katılım sağlanması gerekiyor yani bu.”* K12 de bu yönde fikirlerini belirtmiştir: *“Hani herkes bir katılım sağlamalı mutlaka yani katılım sağlanmadığı sürece dünyanın hani ee demokratik olabileceğini düşünmüyorum. (...) Demokrasinin olmazsa olmasıdır bence.”*

Politik okuryazar bir vatandaş olmanın toplumsal huzuru sağlaması açısından politik katılım sağlamanın önemli olduğunu belirten K15’in yanı sıra K3, K5, K13, K16 ve K19 da politik okuryazar olmanın toplumsal huzuru sağlaması açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. K3 insani değerleri barından politik okuryazar bir vatandaşın doğru insan, saygılı iyi bir vatandaş olduğunu dolayısıyla da toplumda iyi bir gelecek sağlanacağını belirtmiştir: *“Ya eğer zaten politik okuryazar bir vatandaşsa insani değer ya da hani biraz şöyle hani vatandaş değerleri, insani değerlerini her yönüyle kullanmış olursun. Hani doğru bir insan olmuşsun. Hani bütün değerleri kullanılarak, bütün becerileri kullanarak hani... Evet hani başka insanlara zararın dokunmasa saygılı bir insan olursun... Vatandaşlık şöyle... İyi bir vatandaş, iyi bir ülke ya da iyi bir vatandaş, iyi bir gelecek. Hani eğer sen bu değerler kapsamında hareket edersen, o hareket ederse, bu hareket ederse zaten hani*

zıtlıklar karşıtlıklar ortaya çıkmaz. Hani bir vatandaş olarak seni iyi kılar.” K19 da belirtmiş olduğu politik okuryazarlık özelliklerini (değerler ve beceriler) taşıyan politik okuryazar vatandaşların toplumsal huzuru sağlayacağını, hoşgörü ve saygı değerlerini kullanarak toplumda çatışmaları kaldıracabileceğini belirtmiştir: “Hocam bir kere eğer bu saydığım özellikler bütün vatandaşlarda olursa bu günümüzde yaşanan siyasi parti kavgaları yaşanmaz. Mesela benim çevremde oluyor bazen. Arkadaşlarla böyle siyasi bir parti tartışmasına giriyoruz. Yani sırf bir partiyi tuttukları için o kadar yanlışlarını görmezden geliyorlar ki hani artık yanlış doğruysa olan kişi yanlış savunan kişi birbirine girecek düzeye giriyor. Kavga edecek düzeye geliyor. Eğer bu saydığım görüşler toplumda olursa bu kavga olmaz. Bir kere herkes siyaset, herkes herkesin siyasi görüşüne hoşgörü ile karşılar. Bunun harici işte yanlışları kabul eder. Doğruyu şey yapar hani toplumdaki kutuplaşma kavga çıkmaz bir kere.” K16’ya göre toplumsal huzurun sağlanması için kişinin etrafındaki olaylara politik katılım yoluyla ses çıkarması, hakkını araması, adaletli ve hoşgörülü olması gerekir. Böylelikle toplumsal düzenin oluşabileceğini belirtmiştir: “Kişinin çevresinde olan şeylere ses çıkarması, bunun hoşgörü temelinde yapması, aynı zamanda adaletli olması ee yaşamı daha da düzene sokabilir. İnsanlar içerisinde ya da bulunduğumuz toplumda daha yaşanabilir hale getirilebilir çünkü çok fazla adaletsizlik olduğunu düşünüyorum. Herkes bunun bilincinde olursa, hakkını savunursa kendi katılımlarını sağlarsa -ki bu oy kullanmak için de geçerli- çok önemli bir şey bunların hepsini sağlarsak temelde yeni düzenin oturacağını düşünüyorum. Düzenin oturduğu yerde pek fazla toplum arası sıkıntı çıkmayacağını düşünüyorum bu noktada benim için önemli politik okuryazarlıkta.”

4.4.2. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Geliştirmesine Yönelik Görüşleri

Vatandaşlık eğitimi amaçlı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin/etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirmesine yönelik görüşleri başlığı altında; sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık eğitimi sonrasında politik okuryazarlık durumlarına, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık eğitim sonrasında kazandıkları bilgi, beceri ve değerlere, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık değerlerine uygun olmayan durum karşısında sergileyeceği davranışa yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitimi Sonrasında Politik Okuryazarlık Durumları Nedir?

Tablo 4.104. Politik Okuryazarlık Eğitimi Sonrasında Katılımcıların Kendi Politik Okuryazarlık Durumlarına Yönelik Görüşleri

	Katılımcılar	f
<i>Politik okuryazarlık durumu</i>		
Politik okuryazar bir bireyim	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Politik okuryazar değilim	-	-
<i>Politik okuryazarlık eğitiminin etkisi</i>		
Var / Gelişti	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Yok / Gelişmedi	-	-

Tablo 4.104’e göre politik okuryazarlık eğitiminin sonunda katılımcıların tümü, kendilerini politik okuryazar birey olarak görmektedir. Katılımcılar bu durumlarında politik okuryazarlık eğitiminin etkili olduğunu ya da politik okuryazarlık durumlarını geliştirdiğini belirtmişlerdir. K15 “*bu dersten sonra daha iyi eğittiğimi (eğitildiğimi) düşünüyorum. Yani bu kadar etki yaratabilen bir şey olduğunun farkında değildim ve bu kadar geniş kapsamlı bir şey olduğunun da farkında değildim. Yani politik denince daha çok direk siyaset ile alakalı bir şey gibi geliyor insanın aklına. Oysaki en ufak günlük yaşantımızda bile, ailede bile aslında hani hayatımızdaki olması gereken çok önemli bir kavramlardan ya da becerilerden biri olduğunu fark ettim. (Kendimi politik okuryazar birey olarak) tanımlayabilirim.*” ifadeleriyle eğitim sonrasında politik okuryazarlığın ne olduğunu görme konusunda bu dersin etkili olduğunu ve kendisini politik okuryazar olarak tanımladığını belirtmiştir. Bununla birlikte K15 kavramları anlama, politik katılımın etkisi görme, gücün nasıl kullanılacağını ve etki yaratacağını öğrenme konusunda geliştiğini belirtmiştir: “*Derste örnekler kullanmamız yani haberleri işte incelememiz, videolarında izlememiz vs. baya etkili oldu. Yani bunlar sayesinde kavramları daha iyi anlamış olduk ve eee burada işte mesela yeşillik zeytinlik yasasında halkın tepkisi sayesinde, politik okuryazarlık sayesinde bir etki oluştu. Yani aslında güç bizim elimizde ve eğer politik okuryazarlık verimli bir şekilde kullanabilirsek biz tabi güç ve etki sağlayabilir. Bu yüzden ee bunları derste, bunları görmek ve konuşmak bunları anlamamı sağladı.*”. K3 de eğitimin kendi politik okuryazarlığının üzerindeki etkisini açıklarken politik katılımı aile ve ülke yönetiminde sergilemeye başladığını ve politik konular noktasında karşı tarafı dinlerken ya da konuşurken daha anlayışlı bir şekilde yaklaştığını yani hoşgörü değerinin, empati becerisini geliştiğini belirtmiştir: “*İster istemez bazı durumlar karşısında hani sinirli olabiliyoruz, karşı tarafı anlamıyor olabiliyoruz, hani bilmeden o insanı yargılayabiliriz. K3 eğitim öncesinde politik*

politik katılım sergileyememesini yaşadığı bölgeye bağlayarak eğitim sonrasında sahip olduğu gelişmeyi açıklamıştır: “Coğrafya çok etkili üzerimde açıkçası hani eğitimin şeyini bilmiyordum normal hani okula git gel ya da aile yönetimi şeyi falan hani annen ne derse o. Baban ne derse o. Hani ya da okulda öğretmen ne derse o. Herhangi bir politik katılım gerçekleştiremiyorduk. (...) Ama zamanla bunun eğitimini gördüğüm zaman ya da geldiğim üniversitenin aldığım dersin eğitiminden sonra benim de bir politik katılımda olmam, benim de hani katılım gerçekleştirmem gerektiğini öğrendim. Daha bunu artık bu derslerden sonra katılmaya çalışıyorum ve katılıyorum. K3 politik katılım sergileme yönünde gelişim göstermesine örnek de vermiştir: “Mesela örnek verirse ben hani şey gördük medyanın etkisini gördük derste. Medya nasıl etkiliyor, bir olayı bizim katılmamız ile medya üzerinden ya da sosyal medya üzerinden platform üzerinden katılımımız nasıl etkiliyor? Bu hani benim daha önce, ben şey derdim hani Twitter şudur, budur çok etki etmiyor derdim. Hani kısa süreli bir katılımdır diyordum ama hani bu derste verdiğiniz örneklerden mesela o ağaç kesilmesine, cinsel istismar şeyinde olayında hani ben de artık Twitter da artık bir şeyler yazıyorum, hani twitter, hani sosyal medya üzerinden katılım göstermeye çalışıyorum hani katılım da gösteriyorum”. K19 da K3 gibi ailede yönetimi ve ülke yönetimini yani genel olarak politikayı ele alarak bu yönde gelişme gösterdiğini belirtmiştir. Kararlar alınca demokratik davranma, yani alınan karara saygı gösterdiği, hoşgörü kazandığı, sahip olduğu siyasi parti görüşlerini eleştirel bir şekilde ele alarak politik düşünme becerisi yönünde geliştiğini belirtmiştir: “Şöyle, şimdi bu derste mesela benim ailedeki politik okuryazarlık durumumda öyle hani çok da hoşgörülü olduğum söylenemezdi. Aile içerisinde hani mesela o Ali’nin örneğiyle birlikte hocam daha da bir görüş açım geliştirdim. Mesela benim kardeşim lisede okuyor şu an kendisi muhasebe okumak istiyor muhasebe bölümünde, bölümünde aynen sağlık mesleğe geçmek istiyordu. Ben diyordum hani sağlık meslekte ne yapacaksın, muhasebeye devam et gibisinden sözler söylüyordum. Ama mesela o örnekten sonra ben kardeşime karışmamaya başladım o konuda hani sağlık mesleğe geçmek istiyorsan geç dedim, ne yapacaksın yap. Hani benim bu konuda açımı değiştirdi. Siyasi açıdan hani faydası oldu da. Eklemleri (eklemeler/katkı) oldu ama bana en çok ailede okuryazarlık, ailede değerlendirmelerimi daha da bir şey yaptırdı. Hocam sorgulamalarımı daha da bir derinleştirdi. Siyasi görüşüm aynı kalsa da benim siyasi görüşümde neler yapıldığını veya neler yapılmadığını sorgulama yeteneğimi geliştirdi.” K12 ise politik meselelere/siyasete/medyaya ilgisinin daha fazla arttığını, olayları değerlendirebildiğini, bilinçlendiğini, empati kurmaya başladığını, hoşgörülü olduğunu, adalet kavramı üzerinde düşünmeye başladığını belirtmiştir. “Bu dersi gördükten sonra hani en azından bir gazete

gördüğümde artık daha fazla ilgileniyorum ya da haberlere daha fazla bakıyorum. Hani öncesinde de bakıyordum evet ama hani daha bilinçli olduğumu söyleyemezdim. Hani şu an da baktığım haberlerde biraz daha hani olayları değerlendirebilir hale geldim. (...) Öncelikle empati kurmamı sağladı, Karşımdaki bir insanın görüşü ne olursa olsun hani onun tarafından bakmamı sağladı. Ee adalet kavramının üstünde hani düşünmemi sağladı. Onun dışında siyasetle daha ilgilenmemi sağladı. Önceden çok ilgilenmiyordum, biraz karışık buluyordum. O konularda şu anda daha böyle ee açık buluyorum. Hani izlenebilir, hani eğer okursam hani anlayabileceğimi düşünüyorum. Önceden biraz sanki böyle karışık geliyordu, ilgilenmek pek istemiyordum. Şu anda daha ilgiliyim.” K5 de politik okuryazarlık eğitimi ile politik okuryazarlığının geliştiğini, yaşının vermiş olduğu etki ile duyarsız olduğu politik olay ya da durumların sınıfa getirilmesinden hoşnut olduğunu ifade ederek bilgi edinme, empati kurma, hoşgörülü olma, sevgili, saygılı olma ve barışçıl olam konusunda gelişme kat ettiğini belirtmiştir: “Şöyle politik kavramlara bakarsak politik okuryazar bir birey nedir dersek? Tam bir fikrim yoktu ama okuduğum araştırdığım için toplumu sürekli takip ettiğim için azıcık da olsa bir şeyler vardı gibi. (...) Yirmi (20) yaşındayım benden önce gerçekleşmiş olaylar ve ister istemez akranlarım gibi ben de günlük hayatın vermiş olduğu duyarsızlaşma ve işte insani gereklerin doğrultusunda ilerlediğim için ee bu olaylara biraz daha göz ardı ettim. (Eğitim sonrasında) Empati duygumun gelişmesine, hoşgörülü olmama, saygı, sevgi, dünyada barışın ne demek olduğunu, insana önemin, insana saygının, insana değer vermemin ne demek olduğunu bu alanda geliştirdim.”. Eğitim öncesinde kendisine 3 puan veren ancak eğitim sonrasında kendisine 8 puan veren K13 ders sonrasında gelişim gösterdiğini belirtmiştir: “Yani dediğim gibi daha iyi bir düzeye ulaştırdı. Yani benim için de hani bir habere bakarken ya da bir olaya, duruma bakarken hangi yönlerden bakacağımı, hani bu ders sayesinde daha iyi anladım. Medyanın önemini daha iyi gördüm. Ya bu dersten önce hani bakış açım daha kısıtlıydı ve ders sayesinde daha geniş olaylara her yönden bakmayı öğrendim. K16 da eğitim öncesinde hoşgörü ve empatiden uzak olduğunu ancak bu ders ile hoşgörülü, empati kuran, adaleti doğru bir şekilde öğrenmiş politik okuryazar bir birey haline geldiğini belirtmiştir: “Ben bu derse gelene kadar kendimi ırkçı demeyelim de bir konu hakkında yorum yaparken -belki de polis çocuğu olduğundan bilmiyorum- bir konu hakkında yorum yaparken karşı tarafı düşünmeden, empati yeteneğimi, empati becerimi kullanamadan yargılardım. Evet, yargılama aşamasına ulaşırdı hatta. Bu dersi aldıktan sonra daha farklı birine dönüştüğümü görüyorum. Kendimi o yüzden politik okuryazar olarak adlandırabiliyorum. Evet, oy kullanma ya da bir görüşü taraflı tarafsız savunması, gazeteler vs bunlar hakkında her zaman fikir sahibiydim çünkü bir konuyu her zaman iki

tarafından okuyan bir insanımdır. Ama diğer konularda empati yeteneğim çok fazla yoktu, adaleti kendime göre yorumluyordum. Hani her zamanki böyle bir şeyin yanlış olduğunu şu an dersleri aldıktan sonra, bu dersin o yüzden bu noktada çok katkısı olmuştur. Ama geldiğimiz aşamada kendimi evet politik okuryazar bir birey olarak görüyorum.”

Kendisini politik okuryazar bir birey olarak gören K14, eğitim sonrasında politik katılımı sert bir politik dil ile getirme davranışını yumuşattığını, dersin hoşgörü ve demokratikleşmesi adına etkili olduğunu ve empati becerisini geliştirdiğini belirtmiştir: *“Biraz katı kurallarım vardı eskiden. Eee tabi bunları ben yıktım. Bunları ben empati kurarak barışçıl ve insanı merkeze alarak yıktım ve hala yıkmaya çalışıyorum. Politik bir katılımcı mıyım, evet çünkü haksız bulduğum konularda o haksız olaya dur diyebilme gücünü kendimde görebildiğim için politik bir... biriyim diye düşünüyorum yani. (...) İki bu eğitim ister istemez benim düşüncelerimi, benim eylemlerimi etkiledi. Yani ben sokakta veya girdiğim tartıştığım politik bir yerlerde görebiliyorum, hissedebiliyorum hissederek söylüyorum. Dediğim gibi çok sert, katı kurallara sahiptim bunları yıkmaya yönelik bazı çalışmalarım oldu. Daha sonra bu dersin açılması benim için çok iyi oldu bir nebze olsun törpülemesi için bana destek oldu. Yani barışçıl, hümanist ve insan hareketini savunmaya çalışıyorum ve dersi bu yönden bana katkı sunduğunu empati yeteneğini geliştirdiğini düşünüyorum.”* K17 de kendisini politik okuryazar olarak tanımlarken eğitim öncesinde sert söylemlerde bulunduğunu ancak politik dil kullanmada, hoşgörülü olmada geliştiğini belirtmiştir: *“Şöyle söyleyeyim, kozmopolitik bir yapının içinde yetiştiğim için hani ailemin içinde farklı değerlerde insanlar olduğu için daha olumlu yaklaşıma çalıştığımı düşünüyorum. Ee evet kendi fikirlerimi biraz daha ön planda tutuyorum ama genelde bu yaşuma kadar eee biraz sınıf yönetiminde ya da okul yönetiminde olduğum için herkese eşit davranmaya, herkesin fikrini dinlemeye, uygulamaya çalışıyorum (...) Politik okuryazarlık eğitimi alamadan önce biraz daha sert bakıyordum olaylara. Tavrımı biraz yumuşattığını söyleyebilirim daha alttan alabiliyorum politik olayları.”*

4.4.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitim Sonrasında Neleri Öğrenmiştir?

Tablo 4.105. Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Neler Öğrendiklerine Yönelik Görüşleri

	Katılımcılar	f
Kavramlar bilgisi	K3, K5, K11, K12, K13, K15, K17, K19	8
Politik katılım/politik katılımının etkisi	K3, K12, K13, K14, K15, K17, K19	7
Medya ve politika ilişkisi	K3, K5, K12, K14, K17, K19	6
Gücün nasıl kullanılması gerektiği	K3, K11, K12, K15, K17	5
Politik okuryazarlık değerleri	K3, K11, K12, K15, K17	5
Politik okuryazarlık becerileri	K3, K11, K14, K15	4
Politik kararın topluma etkisi	K15, K12, 19	3
Kararların nasıl alınması gerektiği	K15, K19	2
Politik okuryazarlık ve alanı	K14, K17	2
Siyasetçi/yöneticilerin nasıl olması gerektiği	K3, K15	2

Tablo 4.105’e göre politik okuryazarlık eğitimi dersinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarını politik katılım, güç, yönetim, demokrasi gibi politika ile ilgili kavramları (f8), politik katılım/politik katılımın etkisini (f7), medya ve politika ilişkisini (f6), gücün nasıl kullanılması gerektiğini (f5), politik okuryazarlık değerlerini (f5), politik okuryazarlık becerilerini (f4), politik kararın topluma etkisini (f3), kararların nasıl alınması gerektiğini (f2), politik okuryazarlık ve alanını (f2), siyasetçi/yöneticilerin nasıl olması gerektiğini (f2) öğrendiklerini belirtmişlerdir.

K3 fikir beyan etmenin, sosyal medyada katılım sağlamanın da bir politik katılım olduğunu belirtmiştir: “Aslında bende bir politik katılımcıymışım, yani ama bunu hiçbir zaman gösterememişim. Hani bu ders dediğim gibi az önce twitter örneğini verdim. Mesela o da bir katılım şekliymiş ama ben bunu bilmiyordum. Hani bu dersten sonra hani artık bende bir katılım göstermeye başladım.” K13 politik katılımın ne olduğunu bir kavram olarak öğrendiğini ve nasıl bir etkiye sahip olabileceğini öğrendiğini belirtmiştir: “Protesto gibi örneğin ya da bir eylem gibi ve bunları daha hoşgörülü yoldan, daha tatlı hani daha yumuşak bir şekilde ifade edildiğinde, insanların gerçekten daha iyi boyutlara ulaşabildiğini, kendi isteklerini daha iyi yaptırabildiğini gördüm, Yani politika, siyaset bunlar şiddetle değil de daha, politikayı daha iyi kullanma yani bunları gördüm. Öyle siyasette şiddetin baskının ne kadar kötü sonuçlar doğurabileceğini fark ettim.”. Bu görüşü ile K13 aslında politik okuryazarlığın bir becerisi olan politik katılımın hoşgörülü bir şekilde ve doğru bir politik dil ile gerçekleştirilmesi doğrultusunda etkili olacağını, iyi sonuçlara ulaşabileceğini belirtmiştir. K17 ise politik katılımın yalnızca oy vermek olmadığını ifade

ederek K3 ile aynı yönde görüşlerini belirtmiştir: *“Dersi aldıktan sonra sadece orada değil eylemde, sözde, referandum da yine oy sayılsa da bir çeşit katılım olduğunu, gerektiğinde sosyal medyada gösterilen tepkinin de bir politik katılım olduğunu dersi aldıktan sonra öğrendim.”* K14 politik katılımın medya üzerinden de yapılabileceğini öğrendiğini belirtmiştir: *“Medya olarak politik katılım medyaya daha aktif bir şekilde kullanmayı öğrendim”*. K12 politik katılımı demokrasinin olmazsa olmazı olarak tanımlamış ve politik katılımın kararlar üzerindeki etkisini öğrendiğini gösteren ifadeler kullanmıştır: *“Öncelikle öğrendiğim şey politik katılımın mutlaka olması gerektiği, yani politik katılım olmayan bir yerde demokrasiden bahsedilemez. Herhangi bir adaletsizlik mesela ee bu otobüs biletlerini minibüs biletlerini işlemiştik o zaman hani tepki verilmediği sürece hiçbir şekilde değişmeyecektir fiyatlar. Ama insanlar tepki verdiler işte zeytinlik yasa tasarısı da aynı şekilde insanlar ağaçların kesilmesine tepki verdiler, hani bir şekilde bunlar ertelendi. Sosyal medya kullandılar, işte protestolar yaptılar, hani bunlar bir katılımıdır. En azından bir tepki çeker. Eee yönetimdekilerin tekrar olayı düşünmesini sağlar.”* K12 bu ifadelerinde politik kararın insanlara olan etkisinden de bahsetmiştir. K19 da politik katılımın ne olduğunu öğrendiğini belirtip şunları eklemiştir: *“Politik katılım denilince halkın söz sahibi olması geliyor hocam aklıma. Yani direk kendisine dayatma kurallar yaşamayıp, dayatma kuralı olduğu takdirde de bunu politik katılım sergileyerek gidermeye çalışması geliyor. Bunu öğrendim.”* K19 bu görüşünde alınan kararların halkın politik katılım sergilemesine neden olduğunu yani kararların toplumsal etkisini öğrendiğini göstermektedir.

Politik katılımın yanı sıra katılımcılar; güç, demokrasi, yönetim, baskı, adalet gibi kavramları öğrendiğini de belirtmişlerdir. K5 güç, yönetim, baskı kavramlarını öğrendiğini belirtmiştir: *“Politik kavramları öğrendim işte güç nedir gücün kullanımı nedir yönetim nedir baskı nedir yani o doğru kullanıldığını öğrendim.”* K15 eğitim öncesinde en temel kavramları dahi bilmediğini fark ettiğini ifade ederek güç, demokrasi kavramlarını öğrendiğini belirtmiştir: *“En temel kavramları bile tam olarak bilmediğimi fark ettim ve derslerde onların üzerinden geçmesi ve güç demokrasi vs bunların hakkında konuşmamız bilgi düzeyimi artırdı.”* K3 de güç, yönetim, demokrasi, adalet kavramlarını öğrendiğini belirtmiş ve bunun yanı sıra gücün nasıl kullanıldığını ya da nasıl kullanılması gerektiğini ele alabilmeyi öğrendiğini belirtmiştir: *“Eee güç kavramı vardı, adalet kavramı vardı, şey demokrasi vardı, yönetim vardı. Ee güç şöyle güç hani, güçlü olanın elindedir. O gücü nasıl kullandığın önemlidir. Hani şiddetten yana mı kullandın, doğrudan yana mı kullandın, adaletten yana kullandın bu çok önemli. Hani gücü nasıl kullanıldığını bakmamız lazım*

doğru bir şekilde.”. K17 de güç, yönetim, siyaset, toplum, devlet kavramlarını daha derin öğrendiğini belirtmiştir. *“Eee güç, yönetim, siyaset, toplum devlet gibi kavramlar açısından eee az çok bilgim vardı ama kendim daha geniş açılı kavramların alt yapısını inebildiğimizi düşünüyorum.”* K12 de temel kavramlar olarak güç, yönetim ve demokrasi kavramlarını belirtmiş ve bu kavramları öğrendiğini ifade etmiştir: *“Hım güç... yönetim... demokrasi, bunlar zaten olmazsa olmaz kavramlardır.”*

Medya ve politika ilişkisi noktasında katılımcılar, medya ve politikayı karşılıklı bir ilişki içinde olduğunu belirtmekte, insanların medya vasıtasıyla politikadan haberdar olurken medya aracılığıyla da politik katılımın sağlandığı ancak medyanın objektif olmadığını da belirtmekteler. K3 medyanın politik olayları yansıtırken tarafsız olamayacağını, insanların medya vasıtasıyla politik olaylardan haberdar olup politik katılım sağladıklarını ve bu politik katılımı medya yoluyla da yapabileceğini ve yolla kararların değiştirilebileceğini belirtmiştir: *“Hiçbir gazete, hiçbir haber, hiçbir ajans, tarafsız değil. Bu yüzden hani ee şöyle, hani medyanın kullandığı dil, medyanın insanlara etkisi ya da bir olay karşısında medyanın hani diyelim mesela eski zamanda hani iletişim ya da hani şey bu kadar etkin değildi. Medya şu an bir olay olduğu zaman ya da bir durum olduğu zaman ya da bir durum karşısında hepimiz ya da onlarca binlerce insan aynı anda tepki gösterebilir ve bu da bir şeylerin değiştirebiliyor. İnsanlara sesimizi duyurmaya çalışıyoruz medya aracılığıyla.”* K12 medya sayesinde yönetimden ve politikadan haberdar olunacağını, medya ve politikanın karşılıklı bir ilişki içerisinde olduğunu belirtmiştir: *“Yönetimden haberdar oluyoruz medya sayesinde. (...) Medya ve politika birbirinden ayrılmaz ikilidir bence. Eee medyasız politika, politikasız medyada olmaz.”* K17 de *“(medyanın) politikada iki türlü kullanıldığını düşünüyorum bir propaganda yapmak bir de mevcut olan fikirleri değiştirmek amacıyla kullanıldığını düşünüyorum medya organları kendi çıkarları göre hareket edebilmekte.”* ifadeleriyle medyanın bir taraf olduğunu belirtmektedir. K14 de bu yönde fikirlerini belirtmiştir: *“Politika ile medya iç içe girmiş bir durumda şuan. Medya şu anda medya şuan politikanın bir aracı haline gelmiş ikiye ayrılmış. Medya hükümet yanlısı ve muhalefet yanlısı.”* K3 de medyanın yanlı olduğunu belirtmektedir. K5 de katılımcılarla benzer görüşleri paylaşmakta, medyanın hem halkın hem de yönetenlerin sesi olduğunu ve medyanın başında da bir yönetimin olduğunu, bu yönetimin gücü istediği gibi kullanabileceğini belirtmiştir: *“Medya konusunda, asıl medyanın görevi, medya aslında hem halkın sesi hem de yönetenlerin sesidir yönetenlerin görüşlerini halka bildirir. Halkın sesini ise yönetenlere iletir. Aslında bir araçtır medya. (...) Medyanın başına, medyada bir yönetim*

vardır. Başına geçenler ya demokratik bir şekilde halka doğru bilgileri vererek objektif bir şekilde, tarafsız bir şekilde çağırma, dünyayı ayak uydurarak, haberleri, olayları, kararları yansıtır veya tam tersi dönemin koşullarına göre medyayı yönetenler taraflı bir şekilde halkı biraz daha duyarsızlaştırarak yanlış bilgiler vererek ters bir yola sürükleyebilir.”

K3, K11, K12, K15, K17 politik okuryazarlık değerlerini; K3, K11, K15 ve K17 politik okuryazarlık becerilerini öğrendiklerini belirtmiştir. K3 *“politik okuryazarlıktaki becerileri, ondan sonra ee hani bir insanda olması gereken becerileri öğrenmeye çalıştık. Bir olay karşısında bir ee durum karşısında adaletli olmayı, ee nasıl bir dil kullanmamız gerektiğini, karşı karşıdaki insanla nasıl konuşmamız gerektiğini ya da sosyal medya üzerinden bir katılım göstereceksek nasıl göstermemiz gerektiğini mesela şey yaptık.”* ifadelerinde adaletli olmayı, politik dil kullanmayı, politik katılım sağlamayı öğrendiğini belirtmiştir. K14 medya ve politika ilişkisini açıklarken karşılaştırma yapma becerisini kullanmak gerektiğini öğrendiğini belirtmiştir: *“Şu an meydanın da ortaya attığı manşetler çok farklı olabiliyor. Savunduğu düşünceler çok farklı olabiliyor. Onları gördüm. Yani ikisini okumam gerekirse muhalefet gazete değil de ikisini de gazete okumam gerekiyor çünkü hangisinin doğru olması gerektiğini saptamak için karşılaşma yapmak gerekiyor, bunu öğrendim”.* K17 de politik okuryazarlık değerlerini öğrendiğini dile getirirken politik okuryazarlık alanı (ailede sosyal hayatta, ülkede) kapsamında bu değerlerin ele alındığını öğrendiğini belirtmiştir: *“Politikayı daha çok sadece mecliste ve benzeri yerlerde tartıştığını düşünürdüm. Politik okuryazarlık hayatımıza girdikten sonra dediğim gibi ailede, toplumda, otobüste, okulda meclisten daha da dışarlarda politika veya politik okuryazarlık değerlerinin olabileceğini anladım.”* Bu ifadenin yanı sıra eşitlik, adalet ve hoşgörü değerlerini de belirtmiştir: *“Bu etkinliklerde daha çok eşitlik, adalet toplumun temel yapıları üzerinde durduk. Eee bu etkinliklerin amacı bence bakış açılarının farklılıkları ve hani karşı taraftan da bize bakmayı öğretti. Yani belki kendi fikirlerimiz var ama karşı tarafın da kendi fikirleri var o fikirleri belki biz hoşgörülü olmayı anlattı.”.* K15 ise farklı görüşlerin olduğunu ve bunu kabul etmek, hoşgörü göstermek gerektiğini, bu yönde politik okuryazarlık beceri ve değerlerini kullanmak gerektiğini öğrendiğini ifade etmektedir: *“Yani aslında ülkenin genelini bir yana koyarsak kendi içimizde bile yani sınıf içerisinde bile çok farklı görüşlerin olduğunu fark ettim ve hepimiz hani illaki farklı şeyleri düşünüyoruz. Ama ortak payda hani iletişim kurmak ve politik okuryazarlık değerlerini ve becerilerini uygun olarak birbirimiz anlamaya çalışarak bu yolla anlaşmaya çalışmak gerekiyor.”*

Gücün kullanımını, nasıl kullanılması gerektiğini öğrenme noktasında K11, K12, K15, K17 görüşlerini belirtmiştir. Katılımcıların gücün demokratik bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmiştir. K12 yönetimde gücün kullanımının demokratik olması gerektiğini yani hoşgörü değeriyle uyumlu bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmiştir: *“Yönetimde mutlaka demokrasi olmalı ama güç, yani kötü şekilde kullanılmamalı. Hoşgörü... İnsanlara hoşgörü şeklinde kullanılmalı.”* K12 de gücün eşitlik ve adalet değerlerine uygun kullanılması gerektiğini öğrendiğini vurgulamıştır: *“Güç burada kastettiğim güç siyasi güç. Siyaset, devlet yönetimi üzerinde işte baştan beri bahsettiğim eşitlikçi davranışın daha çok siyaset ve yönetimde daha aktif olması gerektiğini düşünüyorum. Eee mevcut güç sahiplerinin güçlerini sadece kendileri için ve çevreleri için kullanılmaması gerektiğini düşünüyorum.”* K14 ise *“medya politika ilişkisini öğrendim, politik okuryazarlığın ne olduğunu öğrendim. Gücü hiç bilmiyordum. Gücün kullanma şeklini öğrendim, nasıl kullanılması gerektiğini öğrendim. Daha sonra politika okuryazarlığın alanlarını öğrendim. Bu gibi şeyler öğrendim”* ifadesinde medya- politika ilişkisinin, politik okuryazarlığın ne olduğunun yanında hiç bilmediği gücün nasıl kullanıldığını öğrendiğini de belirtmiştir.

K15 görüşlerini ifade ederken güç kavramını, yöneticilerin/siyasetçilerin nasıl olması gerektiğini, kararların nasıl alınması gerektiğini ve nasıl bir etkiye sahip olabileceğini öğrendiğini belirtmiştir: *“Gücün kullanımı üzerinde durduk. Gücün kimin elinde olduğunu konuştuk. Eee yöneticilerin nasıl bir tavır sergilemesi gerektiğin(i) konuştuk, üzerinde durduk. De... (Duraksadı) dünya liderlerini nasıl davranması gerektiğini konuştuk. Karar alırken neye göre karar almamız gerektiğini konuştuk. Aldığımız kararların nasıl etki yaratabileceğini konuştuk ya da karar alan kişilerin bizim nasıl etki yaratabileceğimizi konuştuk.”* K3 de K15 gibi siyasetçilerin nasıl olması gerektiğini öğrendiğini belirtmiştir: *“Meclis olayını yaptık. Bir mecliste, bir başkan ya da bir milletvekili nasıl konuşmalı, hani neler olmalı, bir kişideki bir vatandaşta olması gereken değerleri ele aldık. Eee daha yumuşak bir dil kullanmamız gerektiğini öğrendik. Eee ondan sonra toplu bir yerde mesela ee ben çok konuşkan biri değilim derslerde ama hani politik okur(yazar) bize öğrendiğimiz derste rahatça düşüncelerimizin ifade edebilmemizi öğrendik. Ben ki buna çok hani söylüyorum çok rahat ifade edebildiğimi düşünüyorum. Hani diğer dersler dışında bu ders hani çok etki etti bende hani özgüven arttı bende.”* K3 bu ifadelerin politik okuryazarlık becerilerinden politik dil kullanmayı, politik okuryazarlık değerlerinden olan düşünce/ifade özgürlüğünü de öğrendiğini belirtmiştir.

4.4.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sonrasında Kazandıkları Beceriler Nelerdir?

Tablo 4.106. Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kazandıkları/Geliştirdikleri Beceriler

	Katılımcılar	f
Empati	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Politik düşünme	K5, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19	8
Politik dil kullanma	K3, K5, K11, K12, K14, K16, K17	7
Politik katılım	K3, K5, K12, K13, K14, K16, K19	7

Tablo 4.106'ya göre öğretmen adayları politik okuryazarlık eğitimi dersinde empati, politik düşünme, politik dil kullanma ve politik katılım becerilerini kazandıklarını/geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların tümü; K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19 politik okuryazarlık eğitimi sonrasında empati becerisini geliştirdikleri belirtmiştir. K5, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19 politik düşünme becerisinin; K3, K5, K12, K13, K14, K16, K19 politik katılım becerisinin; K5, K11, K12, K3, K14, K16, K17 politik dil kullanma becerisinin geliştiğini belirtmiştir.

K15 empati kurarak insanların farklı hislere sahip olabileceğini anlamış olduğunu belirtmiştir: *“Empati kurma becerisi... Öncelikle birçok farklı olayı inceledik. İlk başta hani farklı düşünsem de zamanla aslında insanların da hani farklı şeyler hissedebileceğini anlamış oldum.”* K12 politik okuryazarlık becerileri içerisinde özellikle empati becerisini vurgulamıştır: *“Empati... Özellikle empati.”* K3 dile getirdiği *“empati kurmayı, daha çok empati kurmayı öğrendim. Ee bir politik katılım gerçekleştirmeye başladım. Eee birini, biri hakkında bir şey yaptığı zaman daha çok eleştiriler, eleştiriler (eleştirel) bir dil kullandım. Eee kullandığım (ız) dile önem verdik, hani karşıdaki insanı kırmamak ya da daha böyle yumuşak bir dil kullanmayı öğrendim.”* ifadeleri ile empati kurma becerisini derecelendirmiştir, eğitim sonrasında çok daha empati kurabildiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra politik katılım, politik dil kullanma becerilerinin geliştirdiğini de ifade etmiştir. K3 bu noktada diğer becerileri kullanırken özellikle politik katılım becerisini sergilerken de empati becerisini kullandığını, kullanılması gerektiğini belirtmiştir: *“Politik katılımcıyım. Ama bu politik katılımı gerçekleştirirken bağırarak, kırarak ya da ee kızarak değil. Politik katılımın becerileri etrafında mesela diyelim empati kurarak (...) Bunu düşünüyorumdur ya da ee daha yumuşak bir dil kullanırım hani ya da şöyle medyayı kullanırım, politik katılım gerçekleştirim. Eleştirel bir dil kullanırım”.* K12 de eğitim öncesinde politik olaylar

karşısında daha sessiz olduğunu ancak eğitim sonrasında politik katılım becerisinin geliştiğini belirtmiştir: *“Eee önceden daha olaylara karşı daha sessizdim. Ama şu anda herhangi bir adaletsiz bir durum hissettiğim zaman buna tepki verme eğilimindeyim çünkü biliyorum ki ben eee belki de herkesin sesi olacağım. Hani eee o yüzden bir kişi bile susmamalı bence. Herhangi bir olay karşısında tepkimizi göstermeliyiz.*

K14 empati becerisinin yanı sıra eleştirel, karşılaştırmalı, neden sonuç ilişkisi kuran bir şekilde olaylara yaklaşarak politik düşünme becerisini geliştirdiğini belirtmiştir: *“Empati, empati kazandım, eleştirel düşünce olarak daha düşünmeye başladım, karşılaştırma olarak o bağıntıları bulmak için karşılaştırma yeteneğimi biraz geliştirdim sonra politik bir eleştirel düşünceye sahiptim daha da güçlendi.”* K12 de politik düşünme becerisinin geliştiğini ifade etmiş ve gerekçe olarak bir konu üzerinde karar alırken ya da görüş oluştururken olaylara daha derinlemesine, karşılaştırmalar yaparak adil bir şekilde yaklaştığını belirtmiştir: *“Olaylara daha politik bakabiliyorum. Yani iyi ya da kötü olabilir ama öncelikle bunu okuyorum. Hani her iki tarafı da okuyorum. Kendime yakın olan şekilde fikirlerimi, kararlarımı alıyorum ama mutlaka yani sadece bir görüşü okumuyorum. İki gazete örneği gibi hani iki gazetenin de okunması gerektiğini düşünüyorum ki hani olaylara daha adil bakalım.”* K19 da olayların ardında yatan nedenleri, sonuçları araştırma ve düşünme noktasında politik düşünme becerisinin geliştiğini belirtmiştir: *“Hocam politik düşünme kapsamında işte alınan bir şeyin, bir kararın veya verilen bir hükmün sonuçlarının ne doğuracağını düşünme şeyimi geliştirdi. Ben önceden bu kararı ne olduğunu neden çıktığını, şey.. Şimdi sonuçlarını da araştıran biri oldum.”*

Politik dil kullanma becerisi noktasında gelişme gösterdiğini belirten katılımcılar politik dilin demokratik değerler ile kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Politik dil kullanma noktasında sert bir dile sahip olduğunu belirten K14 saygı, sevgi, hoşgörü ve özgür düşünce ile politik dilin kullanılması gerektiğini belirtmiştir: *“Politik bir dil kullanırken mutlaka hoşgörülü olmamız lazım yani eee kullandığımız dile önem vermemiz lazım karşıımızdakini hiçbir şekilde rahatsız etmememiz lazım. (...) Hani saklamanın ya da hani söylememenin bir anlamı yok saygı ve sevgi çerçevesinde söylemeliyiz. (...) politik bir dil politik bir dil ben politik olarak diyaloglarda çok sert bir mizaca sahiptim karşımdaki insanın konuşmasına izin vermeyecek bir insandım ki bu duruma ben bile rahatsızlık duyuyorum (...) Şuan için durum biraz daha değişti yani dinlemeyi öğrendik doğrusunu söylemek gerekirse.”* K17 de bir edep ve adap ile politik dilin kullanılması gerektiğini ve gündelik dilden farklı bir dilin

kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “*Eee politik bir dil daha çok edep, adap üzerinden eğitmemiz gerekiyor çünkü topluluklara veya belirli kesime hitap ederken politik dil gündelik dilden ayırım olmuyor.*”

K13 empati becerisini, okurken metinlere nasıl okuyacağını bilmek noktasında politik düşünme becerisini, protesto ederken ya da bir görüş belirtirken nasıl bir dil kullanabileceği noktasında politik katılım ve politik dil kullanma becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir: “*Empati becerimi geliştirdiğimi düşünüyorum. Politik okuryazarlık becerim gelişti. Okurken hani nasıl bakacağımı öğrendim. (...) Şöyle yani mesela bir protestoya ya da bir eyleme katıldığımda nasıl davranabilirim. Ee hani neler yapabilirim ya da mesela bir görüşüme uymayan bir şeyde nasıl tepki gösterebilirim? Mesela görüşlerimi de daha sakın ve anlaşılabilir bir şekilde ifade etmeyi öğrendim.*”

Politik düşünme, politik katılım, empati ve politik düşünme becerilerini kazandığını daha doğrusu geliştirdiğini belirten K5 özeleştiri yapmanın zor olduğunu belirterek bu eğitim ile bu beceriyi de kazandığını belirtmiştir: “*Eleştirel dil kullanma, sorgulayıcı bakmaya bakarsak zaten ben liseden beri böyle bakıyorum. (...) Dediğim gibi kendini eleştirmesi çok zor. Eleştirel düşünce, sorgulamak becerilerinden biri bunu kazandım. Üstüne kattığımı da düşünüyorum. Empati duygusunun da üstüne kattım çünkü etkinlikler biraz daha gözlerimi açtı.*” K5 politik katılım becerisini kazandığını ancak öğretmen olacağı için ve atamalarda mülakat olması sebebi ile toplumda bu beceriyi kullanmaktan çekindiğini de belirtmiştir. K16 empati becerisini, çok yönlü durumları ele alarak politik düşünme becerisini, politik olay ve durumlara sessiz kalmayarak tartışarak ya da sosyal medyadan katılım sağlayarak politik katılım becerisini ve politik dili hoşgörü ile kullanma becerisini kazandığını belirtmiştir: “*Politik katılım becerisini kazandım öncelikle. Eleştirel tutum kazandım. Dediğim gibi her zaman tek yönlü bakıyordum. Çünkü olaylara empati yeteneğini kazandım ki bana kazandırdığı en büyük beceri bu oldu politik okur yazarlık dersinin. Politik bir dil kullanmayı kazandım çünkü dediğim gibi önceden tek taraflı ve biraz katı durumda olduğum için karşıdaki düşüncesine hoşgörü ile yaklaşmıyordum (...) kolay yükselebiliyordum kolay yükselince ve insanlar ağzından çıkan cümlelere çok fazla dikkat edemiyor ama politik okuryazarlık dersinden sonra kendime bir dur noktası koyabildim. Bir olayı tartışırken mesela bunu bana kazandırdı. (...) Yaşanan bir haksızlığa karşı sesini çıkarmayıp artık mesela ilgili durumlara bunları sosyal medya aracılığıyla yansıtabiliyorum. Bir olay karşısında sesiz durmuyorum yani bir kampanya karşısında imza vs gerekiyor eğer benim*

gerçekten doğru olduğuna inandığım bir şeyse buna katılım sağlayabiliyorum. Hani benim gözümde çünkü politik katılım sessiz kalmayıp hani kendince bir şeyler uygulamak. Hani bana bu konuda etki sağladı”.

4.4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Eğitim Sonrasında Kazandıkları Değerler Nelerdir?

Tablo 4.107. Eğitim Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kazandıkları/Geliştirdikleri Değerler

	Katılımcılar	f
Hoşgörü	K3, K5, K11, K12, K14, K15, K16, K17 K19	9
Adalet	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19	9
Özgürlük/özgür düşünce	K3, K5, K13, K12, K14, K17, K19	7
Saygı	K3, K12, K13, K14, K16, K17, K19	7
Eşitlik	K3, K13, K14, K15	4
Barış	K14	1
Demokrasi	K3	1
Sevgi	K12	1

Tablo 4.107’ye göre katılımcılar en fazla tekrar edilenden en az tekrar edilene doğru hoşgörü (f9), adalet (9), özgürlük/özgür düşünce (f7), saygı (f7), eşitlik (f4), barış (f1), demokrasi (f1), sevgi (f1) değerlerini kazandıklarını/geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce, saygı değerlerini kazandığını belirten K19 adaletsiz bir durum karşısında nasıl bir tepki vereceğini de öğrendiğini belirtmiştir: *“Hocam hoşgörü değeri. Hocam hoşgörü edindim. Adalet hocam. Ben adaletsizliğin olmaması gerektiğini düşünüyorum. Adaletsiz işler açısından onları nasıl inceleyeceğim konusunda ben bakış açım daha geliştirdi. Adalet duygumu yani geliştirdi hocam, adaletsizlik bir durum karşısında yani nasıl bir tepki göstermem gerektiğini bir nevi öğretti”.* K12 de hoşgörü, adalet, saygı, sevgi değerlerini edindiğini belirtmiş bu yanı sıra düşünce özgürlüğü değerini de geliştirdiğini belirtmiştir: *“Eee burada adaletli bir insan olduğumu düşünüyorum onun dışında saygı ve sevgi hani karşımdaki insanı önce dinlemem gerektiğini sonra kendi fikrimi belirtmem gerektiğini öğrendim. (...) Hoşgörülü olmamız lazım yani eee kullandığımız dile önem vermemiz lazım karşıımızdakini hiçbir şekilde rahatsız etmememiz lazım öncelikle dinlememiz lazım sonra kendi fikirlerimizi bence belirtmemiz lazım hani saklamanın ya da hani söylememenin bir anlamı yok saygı ve sevgi çerçevesinde söylemeliyiz. (...) Düşüncemi daha rahat söyleyebilirim artık hani eee en azından nasıl kendimi ifade etmem gerektiğini öğrendim.”.* K3 de saygı, hoşgörü, demokrasi, adalet, eşitlik, özgürlük değerlerini

geliştirdiğini belirtmiştir: “*Hangi değerleri... Saygı. Katılım gerçekleştirirken karşıdaki insana ya da duruma karşı saygı. Adaletli olmayı eee eşit olmayı bütün her, her insan eşittir. (...) Özgürlük. Başka tekrar söylüyorum saygı, adalet, hoşgörülü, demokrasi, demokrasi çerçevesinde demokrat bir insan olmamız lazım, adil olmamız lazım. Bunları kazandım; saygılı olmayı, adaletli olmayı.*” K5 özgürlük, özgür düşünceye önem, hoşgörü ve adalet değerlerinin geliştiğini belirtmektedir: “*Politik okuryazar değerlerine baktığımız zaman özgürlüğe sahip çıkma yani özgürlüğe sahip çıkma, özgür düşünceye önem veren bir birey olma (...) herhangi bir olayda kararda yani bu daha adaletli, hakkaniyetli düşünmemi... (...) Kimseyi cinsiyetinden, dininden, ırkından, ırkından dolayı ötekileştirmemeye daha önem veriyorum. Yani bunlara evet önemli diyordum ama daha da önem veriyorum. (...) Hoşgörü, hoşgörü çok önemli toplumumuzda. Hoşgörü çok önemli karşıdaki hoşgörü aslında karşıdaki kendine verdiği değeri karşıdaki insana yansıtman ve karşıdaki insana değer vermendir. Yani gücün kullanılmaya ilişkin adil mi davranılıyor yoksa adil davranılmıyor mu? Adil davranılmadan mı? Hareket ediliyor bunları öğrendim ve kendime kattığımı düşünüyorum.*”. Özgürlük/ özgür düşünce kapsamında K19 da özgür düşünce değerini geliştirildiğini belirtmiş ancak insanların sırf özgür düşünce kapsamında fikirlerini baskı kurarak ya da saygısızca iletilmesini doğru olmadığını ve bu kapsamda görüşlere saygılı olmayı öğrendiğini belirtmiştir: “*Kendimin özgür olduğunu düşünen biriydim. Zaten bu ders benim görüşümü daha da geliştirdi. Bir de ben özgürlük kapsamında bu dersten sonra şunu da şey yaptım. (...) Hani bir insan sırf özgür diye, hani özgürlük hakları var diye karşıdaki insanın da öyle bir kendi baskısı altında tutan bir yapıya bürünüyor. Bazen hani hakaret etme olur, hani sırf görüşü farklı olduğu için onun özgür düşüncesine saygı göstermeyerek kendi görüşüne çekmeye çalışıyor. Daha sonra zaten toplumda çıkan kavgaların birçoğu böyle oluyor özgürlük kapsamında bu ders bana işte bana bu görüşlere saygılı olmayı öğretti.*” K14 de hoşgörü, adalet, saygı, özgürlük, eşitlik, barış değerlerini geliştirdiğini belirtmiştir. Özellikle karşıdaki kişinin düşüncelerini sabırla dinleme noktasında gelişim gösterdiğini belirtmiştir: “*Değer bazında baktığımız zaman saygıyı kavradığımı söyleyebilirim. Çünkü içinde bulunduğumuz durum çok farklı gruplar olarak karşı... saygılı olmaya çalışıyorum ki oluyorum da zaten hoşgörü, saygı, özgürlükçü bir kafaya sahibim zaten. İyice sahip kalmaya başladım daha sonra barışçıl, eşitlikten yana, adalet gibi ve insan merkezli şeyler. (...) Kendimi bir anda kaptırıyorum yani konuşmasına izin vermiyorum. O kişinin düşüncesini dile getirmesine izin vermiyorum (vermiyordum). Şu an için durum biraz daha değişti. Yani dinlemeyi öğrendik. Doğrusunu söylemek gerekirse yani dinleyerek daha*

farklı düşünceler elde edebildiğimi öğrendim. Ona göre hamleler yapabileceğimi öğrendim.”

Eğitim öncesinde hoşgörülü olmadığını belirten K11 bu ders ile birlikte hoşgörü, adalet, saygı değerlerini kazandığını belirtmiştir: *“Hocam adalet önemli. Hoşgörü önemli (...) Yani genel anlamda hoşgörü, çok benim için çok önemliydi. Dediğim gibi ben karşımdakinin görüşlerini çok saygı duymam demiştim yani hani benim çok zıttı görüşteyse eğer aşırı dinleyemem yani insanı ama hoşgörü bu konuda önemli ama insanları da anlamak lazım o dönemde yaşayan insanları da anlamak lazım ama işte. Evet hoşgörüü kazandırdığını düşünüyorum çünkü sınıfta farklı oluşumlar. (...) Hocam saygı ve hoşgörü geliştirdi.”* K17 değerlerinin gelişmesinde arkadaşlarının da etkisi olduğunu ve böylelikle hoşgörü ve saygı değerlerini kazandığını belirtmiştir: *“Değerler... Hoşgörü, saygı gibi değerleri kazandım. Kazanmama yardımcı olan arkadaşlar da oldu çünkü orada münazara yaparken birden sinirlenerek bazı kelimeler kullandım. O kelimeleri kullanmanın zararlarını gördüm. Kastım o değildi ama yani yanlış anlaşılıp farklı yerlere gidebileceğini de bazı kelimelerin bu ders sayesinde öğrendim.”* K16 da en başta adalet değerini kazandığını, hoşgörüü öğrenip geliştirdiğini ve saygılı olması konusunda kendisini geliştirdiğini belirtmiştir: *“Adalet en başta. Çünkü dediğim gibi tek taraflı yorumlardım her zaman. Bana göre doğru olan, her zaman bana göre adildir diye yorumlardım. (...) Hoşgörü kavramını öğrendim. Az önce de bahsettiğim gibi karşımda ee farklı görüşten birine normalden çok daha fazla tahammül edemezdim. Ama bu dersi aldıktan sonra derste de zıt görüşte insanlarla eee konuşmalar, tartışmalar içinde olduğumda eee hoşgörü konusunda fayda sağladı bana. Saygılı olma konusunda karşımdaki konuşurken konuşmasını kesmiyorum artık düşüncelerini dile getirmesini bekliyorum çünkü aynı hareketin bana da yapılmasını isterim. Ya bu değerler kavramında bana da net olarak bunları kazandırdı çünkü bu konularda eksik olduğumu düşünüyorum öncesinde.”*

4.4.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Değerlerine Uygun Olmayan Durum Karşısında Tavrı

Tablo 4.108. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Değerlerine Ters Bir Durum Karşısındaki Tavrı

	Katılımcılar	f
<i>Politik katılım sergilemek</i>	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Görüşlerini belirtme/Düzeltilme/Tepki	K5, K11, K12, K13, K16, K19	6
Protesto	K3, K13, K14, K15	4
Değerleri anlatma/öğretme	K17	1
<i>Değerlerle yaklaşım</i>	K3, K14, K15, K16	4
Saygılı bir tavır	K3, K16	2
Adil bir tavır	K3	1
Barışçıl bir tavır	K14	1
Demokratik bir tavır	K14	1
Politik okuryazarlık değerlerini kullanmak	K3	1
Şiddet içermeyen bir tavır	K15	1

Tablo 4.108’e göre katılımcılar K3, K12, K14, K15, K17, K19 politik okuryazarlık değerlerine uygun olmayan bir politik durum karşısında politik katılım sergileyeceğini belirtmiştir. Politik katılımı; protesto, fikir beyan etme, düzeltme yapma ve değerleri anlatma, öğretme olarak ele almışlardır. Ancak K3, K14 ve K15 bu politik katılımı sergilerken değerlerle yaklaşmakta ve politik katılım sergilerken demokratik, barışçıl, şiddetten uzak, adil ve saygılı bir şekilde insanlara yaklaşmak gerektiğini belirtmektedir.

K3 politik okuryazarlık değerlerine ters bir durum ile karşılaştığında politik katılım sergileyeceğini belirtmiştir. Bu politik katılımı tartışmada bir fikir beyan etme ya da toplumda sesini duyurma amaçlı protesto olarak dile getirmiş ancak bu katılımın tamamen demokratik bir tavır içermesi gerektiğini belirtmiştir: “Ben ve eğer karşıdaki taraf eğer hani bu değerleri göstermiyorsa benim bu değerleri kullanarak o kişiye yönelmem gerekiyor. Eğer ben o kişinin görüşlerine saygılı olmazsam adaletli davranmazsam o insana benim o insandan bir farkım olmuyor hani politik katılım değerleri gerçekleştirmemiş olurum daha çok hani bu hani bu değerleri kullanarak o insana yönelirim. (...) Eee bir yerlere bir şey sesimiz duyurmak istiyorsak biraz daha çok sokağa çıkmamız gerekiyor. Hani sokağa çıkmamız gerekiyor derken hani yakıp yıkmak değil. Basın açıklamasıydı, ne biliyim konuşmaydı, bir yürüyüştü...” K14 de protesto yoluyla politik katılım sergileyeceğini ancak bunu şiddetten uzak, zarar vermeden gerçekleştireceğini belirtmiştir: “Öyle bir durum olsa politik katılım sağlarım (...) Demokratik yollarla, tabi barışçıl yollarla sağlamak gerekiyor

yani saldırmadan, kırmadan, dağıtmadan tamamen yani eylem yaparak, protesto ederek ya da açlık grevleri ederek ya da oturma eylemi.” K15 de K14 gibi tepki vererek politik katılım sergileyeceğini ancak bunu şiddetten uzak bir şekilde yapacağını belirtmiştir: “Genellikle tepkimi belli etmeye çalışırım, belli sınırlar dahilinde. (...) Şiddetle ilgili bir tepki olmaması gerekiyor mesela protesto bir politik katılım protesto hakkımı kullanmak istemeyi tercih ederim hani şiddete dayalı ve bir kaos ortamı oluşturacak şekilde değil de daha hani modern kurallara bağlı, hani pasif protesto yani protesto hani bir savaş ortamı yaratacak tarzda bir protesto değil.”. K16 da tepki vereceğini ancak örnek olaydaki gibi sayısız bir şekilde olmayacağını belirtmiştir: “Tepkimi dile getiririm ya politik katılım noktasında zaten biz bunun için öğrendik ama tepkimi dile getirirken aynı hareketi sergilemem.”

K12, K17 ve K19 yalnızca politik katılım sergileme üzerinde durmuştur. K17 politik katılım sergileyeceğini ve bunu değerleri anlatarak yapabileceğini belirtmiştir: “Değerleri hiçe sayıyorsa (...) değerlere anlatmaya çalışırım yani değerleri öğrenmesi gerektiğini sağlayabilirim belki de. K12 de Suriyelilerin sığınmacı olarak Türkiye’de kalıp kalmaması konusunda yapılan münazara etkinliğinde yaşanan politik okuryazarlık değerlerine ters bir ifadeye değinmiş ve böylesi durumlar karşısında sakın bir şekilde kendi görüşlerini belirterek politik katılım sağlayacağını ifade etmiştir: “Ya ben zaten sakın bir insanım. Eee yani kavga eğilimli olan bir insan olmadığım için öncelikle kendi görüşümü söylerim. Karşı taraf anlamıyorsa da ben şey düşünüyorum yani anlattığım şeyler karşı tarafın anlayabileceği kadar olduğu için ben anlatırım.” K19 da politik katılımı sağlarken doğruyu anlatma, yanlış tavrı düzeltmeye çalışacağını belirtmiştir: “Düzeltmeye çalışırım hocam yani işin doğrusunu anlatırım yani ben elimden geleni yaparım düzeltmek için.”. Katılımcılara eğitim öncesinde de bu politik katılımın sağlanıp sağlanmadığı konusunda K3 politik okuryazarlık eğitimi öncesinde aynı durum ile karşı karşıya kalındığında biraz saygılı yaklaşacaksa da politik okuryazarlığın tüm değerlerini sergileyemeyebileceğini düşünmektedir: “Eğitim öncesi yani çok hani yine biraz hani saygılı olmaya çalışırdım. Ama hani dediğim gibi bu hani, bu dersten sonra aldığım değerleri hani o zaman göstermeyebilirdim.” 15 de eğitim öncesinde politik katılımın etkinliklerde yer aldığı gibi etkili olacağını bilmediğinde şuanda daha fazla politik katılım sergileyeceğine işaret etmiştir: “Eee bu eğitimi almadan önce çok fazla etki yaratabileceğimi düşünmüyordum, bu tarz şeylerin hani. Ama bunda, örneklerde konuştuğumuz için hani örneklerde bahsettiğimiz için ve aslında o protestoların ve tepkilerin bir işe yaradığını görebildiğim, bildiğim için şuan bunların daha işlevsel ve işe yaradığını görüyorum.” K17 de değerleri eğitim

öncesinde pek fazla politik katılım sergileyemeyebileceğini belirtmiştir: *“Bu eğitimi almadan önce, bu değerlerin önemini pek fazla bilmediğim için yapmayabilirdim. “ 19 da yanlış olan davranışı politik katılım ile yine eleştireceğini ama bu yanlış düzeltmek için hiçbir çaba sarf etmeyeceğini ancak bu eğitim sonrasında bunu yapacağını belirtmiştir: “Yani yanlışını eleştirirdim ama hocam düzeltmeye çalışacağım pek söylenemezdi. Herkesin kendi kararı bana ne der çıkardım oradan. Bu dersten sonra bunu da bir daha geliştirdi.”*

K12 eğitim öncesinde de politik okuryazarlık değerlerine uygun olmayan bir durum karşısında politik katılım sergileyeceğini ancak eğitim sonrasında savunduğu fikirlerini, değerlerini nasıl ifade edebileceğini öğrendiğini belirtmiştir. Yani gelişim gösterdiğini işaret etmektedir: *“Ee şöyle, savunduğum şeyler mutlaka vardı, evet ama ee onları nasıl ifade edebileceğimi çok iyi bilmiyordum. Yani hani Suriyeli mültecilere evet kalsın evet hani ben onlara üzülüyordum ama hani nasıl savunmam gerektiğini çok iyi bilmiyordum. Ama araştırdıktan sonra ya evet bence hani kalmalarında herhangi bir sakınca yok düşüncesini daha da öğrendim. Sebeplerini araştırdım. Hani bu bence benim araştırmalarım için iyi oldu yani.”*

4.4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Görüşleri Nelerdir?

“Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?” başlığı altında; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık eğitimi etkinliklerini nasıl değerlendirdiğine, politik okuryazarlık eğitiminin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında yer verilmesi ile ilgili sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine, politik okuryazarlık eğitiminde medyaya yer verilmesine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine, politik okuryazarlık eğitiminde farklı yöntem ve tekniklerin kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.4.3.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi Etkinliklerini Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Nasıl Değerlendirmektedir?

Tablo 4.109. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Eğitiminde Hoşuna Giden ve Gitmeyen Durumlar

	Katılımcılar	f
<i>Hoşlanılan durumlar</i>		
Güncel olaylardan/Gündemden haberdar olma	K12, K13, K15, K16	4
Milletvekilleri canlandırma/role bürünme	K3, K5, K16	3
Dersin politik katılımı kazandırması/içermesi	K11, K13, K14	3
Dersin öğrenciyi aktif kılması	K3, K17	2
Derslerin etkili/eğlenceli olması	K13, K19	2
Empati duygusunun geliştirilmesi	K3, K16	2
Farklı görüşlerin birada olması/Münazara zıt fikirler	K5, K19	2
Öğrenci haklarıyla ilgili etkinliklerin olması	K15, K16	2
Bilinçli bireylerin yetişmesine imkan tanınması	K14	1
Düşüncelerin rahatlıkla ifade edilmesi	K3	1
Etkinliklerin farklı materyallerle desteklenmesi	K5	1
Etkinliklerin Türkiye ile ilişkili olması	K15	1
Entelektüel olarak gelişme	K12	1
Karmaşık olayların basitleştirilmesi	K12	1
Yazı yazmak/ yazarak kavramları öğrenme	K16	1
<i>Hoşlanılmayan durumlar</i>		
Yazı yazmak/yansıtıcı günlükler/Araştırma formları	K3, K11, K12, K14, K17, K19	6
Herkesin derste katılım sağlamaması	K5, K15, K16	3

Tablo 4.109’a kategori açısından bakıldığında politik okuryazarlık eğitimi dersinde hoşlanılan durumların hoşlanılmayan durumdan çok daha fazla olduğu görülmektedir. Kodlar açısından bakıldığında ise en fazla yazı yazmanın daha çok ders araştırma boyutu ile ilgili olan yazı yama yazma kısmından ciddi manada hoşlanılmadığı görülmektedir.

K16 etkinliklerin güncel olması ve gündelik yaşamlarıyla ilgili olmasından, kendisini ilgilendiren konuları içermesinden; diğer katılımcıların aksini yazı yazmaktan, yazarak kavramları öğrenmesinden, öz değerlendirme gibi formların doldurulmasından; siyasetçilerin gözüyle olaylara bakıp empati kurmaktan, drama ile konuların canlandırılmasından zevk aldığını belirtmiştir:

“Benim genel olarak zaten ilgimi çeken dersti. Eee şu yönden etkili buluyorum; güncel hayattan biz çok fazla örnek verdik. Minibüsten olan olaylardan tutalım ki öğrenciyiz bizim de başımıza da gelen şeyler. O olaylardan ele alalım, eee üniversite

seçimim üniversite iki 'yiz aile de ki yönetimde çocuğun üniversite seçimi vardı. Bunu bizde yaşadığımız için aile baskısı yaşadığımız için hep güncel olaylara değindik aslında olması gereken, öğrenmemiz gereken konuları güncel olaylara değindik. Bu da benim için derse dersi ilgi çekici yapmıştı. Bunu yanında ee işlediğimiz her dersten sonra aslında kağıt doldurmak benim açımdan daha iyi çünkü ben yazarak çalışan biriyim ve kavramları yaza yaza aslında ne olduklarını öğrendim. Her hafta ne öğrendim kısmı o yüzden hani beni sınıfta severek yaptığım bir şeydi aslında. İum Derste konuların canlandırma bizim açıımızdan çok, çok iyiydi. İleride belki hiçbirimizi siyasete atılmayacağız ama bir olaylara karşı siyasetçilerin gözünden bakmayı öğrendik. Mülteciler konusunda biz münazara yaparak mesela ee ya da biz milletvekili gibi davranmıştık; hayvanları koruma yasalarından öne çıkararak. Ee bunları işlerken de ben aslında yürürlükte olan yasaları ya bunlara çalışırken yürürlükte olan yasaları öğrenmiş oldum. Ya da cinsel istismar tasarısı, zeytinlik tasarısı, bunlar o yüzden ilgi çekici yaptı beni.

K15 de derslerdeki etkinliklerin kendi haklarıyla ilgili olmasından ve dünyada gerçekleşen güncel politik olayların Türkiye ile de ilişkili olmasını yani kendi kişisel ve milli değerlerinden şeyler bulmasını beğendiğini belirtmiştir: “Öncelikle güncel bizim alakamızın, ilgimizin olduğu mesela dolmuş ücretleri vardı öğrencilerle ilgili bunlar hem bizimle alakalı hem de dünyamızda yaşanan şeyler. Avustralya’daki olay (Yeni Zelanda’da Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen terör saldırısı ve Başbakan Ardern’in tutumu) hem yeni olarak bizim hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hem de dünya vatandaşı olarak hem de bir üniversite öğrencisi olarak bizimle alakalı ve günce konulardır bu yüzden hoşuma gitti yani bu konular hakkında konuşmalarımız.” K12 de “yaptığımız etkinlikleri, yani ben açıkçası bizi geliştirdiğini düşünüyorum. Hani bu ders gerçekten, bu dersin olmasından dolayı memnunum çünkü eee entelektüel olarak da geliştigimi düşünüyorum. Eeee onun dışında gündemden daha çok haberim var. Hani evet bazı şeylerden haberim vardı ama çok detaylı bakmıyordum, karışık buluyordum. Şu an da biraz daha netleşti gözümde.” ifadesiyle dersten memnun kaldığından çünkü dersin kendilerini geliştirdiğini, gündemden haberdar olduğunu ve kendisine karmaşık gelen politik olayların karmaşık olmaktan çıktığını belirtmiştir.

K3 mecliste parti liderlerinin, milletvekillerinin, yöneticilerin rollerini canlandırırken politik dilin nasıl kullanıldığını görmekten, yazarak ya da okuyarak değil de aktif bir şekilde sınıfta yer almaktan, etkinliğin empati becerisini geliştirmesinden, yalnızca bu derste

düşüncelerini rahatlıkla dile getirmekten hoşlandığını belirtmiştir: “Şey de şey yaptık ya milletvekili olduk oradaki bir milletvekili kullanılması gereken dil, insanlara hitaben hani o etkinlikleri birebir sadece okuyarak geçmedik ya da yazarak geçmedik bunu birebir canlandırdığımız için empati duygusu bende çok gelişti. Hani ciddi anlamda o rolü büründüm o yüzden etkinlik olarak bana çok faydası oldu etkinliklerin. Hani dediğim gibi çok rahat ben o derste düşüncelerimi ifade edebildim hani özgüven eksikliği vardı bende hala var şu an mesela derslerde çok rahat konuşmıyorum ama şeyde hani bu derste çok rahat ifade edebildim. Öyle hiçbir sıkıntım olmadı bana bu derste.” K17 de derste aktif olmanın, fikirlerini ortaya koyabilmenin iyi hissettirdiğini belirtmiştir: “Ben yapıcı olduğumu düşünüyorum. (...) Etkinlikte bulunmak, etkinlikte söz sahibi olmak beni daha farklı hissettiriyor yani sırada oturup ders dinlemek yerine orada hani bir fikrimi beyan etmek bir konuşmak beni daha çok rahatlatıyor.” K19 fikirlerini belirtme, etkinliklerin eğlenceli olmasını, farklı görüşlerin bir arada olmasını ve katılımcıların bu fikirlerden etkilenmesini olumlu bulduğunu belirtmiştir: “Genel olarak hocam, yaptığımız etkinlikler hem eğlenceliydi hem de herkes görüşünü bildiriyordu. (...) Yaptığımız etkinlikler baştan sona değerlendirecek olursak o sınıfta da her görüşten insan vardı. Yani değerlendirecek olursak çeşitli görüşler vardı yani değerlendirecek olursak çeşitli görüşler vardı ve herkes burada değerlendirmesini yapıyordu. Bu görüşler doğrultusunda bu da sınıfta birey açısından düşünürsek yani herkesin görüşü sınıftaki tek bir kişinin bakış açısını değiştirir mesela. Yani herkes birbirinin bakış açısını etkiliyordu sınıfta. Yani etkinliklerde bunun üzerinde etkiliydi zaten”. K5 ise eğitim öncesinde günlük yaşam telaşesi içerisinde politik haberler üzerine çok düşünmediğini belirtmiş ve farklı görsel materyallerle desteklenen etkinliklerin farkındalık yaratmada ve kalıcılık sağlamada etkili olduğunu, münazaralar ile farklı fikirleri görüp anlayabildiğini, karşılaştırma yapabildiğini belirtmiş ve durumlardan hoşlandığını ifade etmiştir: “Günlük işlerin ee durumuna kapılıyoruz ve hepimiz gidiyoruz sabah gördüğüm haberi akşam unutuyordum mesela ama bununla gözüme çarparak işte görsel materyallerle desteklenmesi mesela daha da gözüme çarptı ve ee beynimde ve yüreğimde bir şeyler böyle ışık saçtı diyebilirim o yüzden biraz daha farkındalığına vardım. Etkinlikler çok yararlıydı. (...) Mülteciler konusu örneğin....Münazara şeklinde olması ve tez anti tez şeklinde düşüncelerin öne serilmesi ve eee aslında ben kendi düşündüğüm düşüncemin karşı zıt fikri görmem ve acaba onlarda haklı mı veya kendi düşüncelerine karşılaştırma ve o düşüncelerin üzerine bir kat daha atmak bu yönden faydalı buluyorum.” K5 ayrıca milletvekili/liderleri canlandırmaktan da hoşnut kaldığını belirtmiştir: “Özellikle bu u şey (Yeni Zelanda Başbakanı Ardern’i canlandırma) çok iyiydi. Drama olarak o kişinin içerisinde

girmek, o kişiyi canlandırmak, biraz daha jest mimikleri dahi çok önemli insanın beden hareketleri dahi". K11 ve K14 ise dersin politik katılımı sağlayan etkinliklere yer verilmesinden hoşlandığını belirtmiştir. K11: "Hocam yaptığımız etkinlikler güzeldi. Yani girdiğimiz noktalar eee çok güzeldi. Girdiğimiz noktalar olaylar çok güzeldi yani tam politik katılım sağlanabilecek." K13 de dersin ve etkinliklerin etkili olmasından, etkinliklerin politik katılım örneğini yansıtmasından ve toplumda politik katılımın etkili olduğunu görmekten hoşnut olduğunu belirtmiştir : "Yani tüm etkinliklere bakıldığında bence çok etkili ve hani günümüz toplumuna dair örneklerdi ya bu örneklerde toplumun ses çıkarması sonucunda bir şeylerin etkili olduğunu değiştirebildiğini görmek daha çok etkiledi beni hani toplumda gerçekten bazı şeyleri biz kendimiz değiştirebiliriz bazı şeyler aslında bizim elimizde toplumun elinde o yüzden etkinlikler çok etkili. (...) Etkili olmuş etkinlikler o yüzden bu ders iyiydi."

Katılımcıların derste hoşlanmadığı durum açısından altı katılımcı derste yazı yazılmasının, yansıtıcı günlük gibi araştırma süreci ile ilgili formların doldurulmasından hoşlanmadığını belirtmiştir. K3, K11, K12, K14, K17, K19 derste yazı yazmanın ya da yansıtıcı günlük gibi etkinlik kâğıtlarının ya da formların doldurulmasından hoşlanmadığını belirtmiştir. K17: *"Hocam ben şeyde zaten ya sınıfta da açık söylüyordum için bu yansıtıcı günlüklerin altına yazdığım hatta en son konuyu okuduysanız 'elveda yansıtıcı günlük' yazdım. Ya biraz son kısımlardaki yazmalar da beni sıktı hocam. (...) Onun dışında politik değerler konusunda derste benim sıkıntım olmadı. Diğer etkinliklerden gayet memnundum."* K19 da tüm sınıf olarak yansıtıcı günlükleri her hafta doldurmaktan bıktıklarını belirtmiştir: *"Hocam o yansıtıcı günlükler yani bıkkınlık kaynağımdı diyebilirim size. Her hafta siz o yansıtıcı günlüğü verirken bana böyle bir eziyet gibi geliyordu o. (...) Sınıfta tek ben değil sınıfın bütünü."*

Üç katılımcı (K5, K15 ve K16), derslerinde herkesin aktif olmamasından hoşlanmadığını belirtmiştir. K15 bu durumun sebebini sınıftaki öğretmen adaylarının birbirini tanımamasından bu nedenle de derste belirttikleri fikirler sebebiyle yanlış anlaşılacaklarından kaygı duymak olarak belirtmiştir. K15'in bu durumu mimlenme düşüncesinden de kaynaklanabilir. K15: *"Hani genel olarak sınıfta herkesin katılım sağlamaması biraz dersi kötüleştiriyordu ve çok öne çıkmak gibi hissediyorduk. O yüzden çok fazla söz almak istediğimiz zamanlar bile çok fazla söz almak istemedim. Yani sürekli konuşuyor olmamak için (...) Sınıfta genel olarak çok aşırı yakın değiliz. Hani tamam x*

kişilerle (öğrencilerin isimleri verildi) falan biz yakınız. Ama hani bu daha aşırı yakın olmadığımız için hep söylediğimiz şeyler yanlış anlaşılabilir işte mesela X kişisi yanlış anladı diyelim ve ona dersten sonra yanlış anlaşılmayı düzeltebilirim ve beni tanıyor. Ama hani çok yakın olmadığım bir insan burada beni yanlış anlarsa mezun olana kadar o şekilde zannedecek. O yüzden söylediklerimize çok dikkat etmemiz gerektirdiğini düşünüyorum ben.” K5 de K15 ile benzer fikirleri dile getirmiştir.

Derste yazı yazmanın sıkıcı, yorucu görülmesinden ve bazı haftalar katılımın az olmasının sebebi dersin olduğu Çarşamba günün tüm ders dilimlerinde dersin olması ve katılımcıların çok yorgun hissetmesi olabilmektedir. K17 bu noktada fikrini dile getirmiştir: *“Hocam ben dersin günüyle... Bizim diğer günlerimiz o kadar yoğun değildi. Ee onda dersimiz başlıyordu, iki de bitiyordu. Ama çarşamba günü sabah sekiz buçukta da, dokuzda ders başlıyor beş, beş buçuğa kadar sürüyor. Üniversite başladığından beri alışık olmadığımız bir durum olduğu için vücutlarımız da buna adapte olmadığı için, bir yerden sonra bir de ee en son sizin dersiniz kaldığı için, bir de sizden önce orta çağ dersi var. O da ağır geçiyor. Bundan önce başka bir tarih dersi var. Şey... Demokrasi tarihi dersi var. İkisi de hani konuları ağır ve yoğun dersler olduğu için biraz enerji düşüklüğü oluyor.”*

Tablo 4.110. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Eğitiminde En Çok Beğendiği Etkinlikler

	Katılımcılar	f
Münazara	K3, K12, K15, K16, K17	5
Ailede Yönetim	K11, K12, K16, K19	4
Meclis Canlandırması	K14, K16, K17	3
Yasa Tasarıları	K5, K12, K16	3
Minibüste Öğrenci olmak	K12, K16	2
Okulda Yönetim	K13, K16	2
Politikacılar, Yöneticiler -Yeni Zelenda	K5, K15	2
Yönetim biçimi her ülke de aynı mı?	K15	1

Tablo 4.110’a bakıldığında katılımcılar en çok Suriyeli sığınmacılar ile ilgili münazara etkinliğini (f5) beğenmiş. Daha sonra ailede yönetim (f4) ve meclis etkinliklerini (f3), yasa tasarıları etkinliklerini (f2) beğenmiştir. Tabloya bakıldığında farklı farklı etkinliklerin beğenildiği görülmektedir.

K3 en çok Suriyeli sığınmacıların Türkiye’den gidip gitmemesi gerektiği konusundaki münazarayı en çok beğendiğini belirtirken gerekçe olarak bu konuyu daha iyi anladığını, araştırmaya dayalı çalışarak gelişme gösterdiğini ve politik dil kullanmanın önemini

anladığını belirtmiştir: *“Eee Suriyelilerin gidip gitmeme konusundaki etkinliğinde ee hani evet hala aynı düşüncedeyim. Ama hani o arkadaşların hazırlanması ya da bizim gruptaki kişinin kullandığı dil yüzünden mesela hani ee nasıl diyeyim? Hani ben orda, hani bana çok şey kattığını gördüm. Hani daha çok hani araştırdım mesela şu Suriye olayını. Şu mülteci olayını üstünkörü biliyordum ama hani o derste o şeyde araştırınca hani asıl olayın hani, hani bilmediğimiz boyutları da vardı o yüzden hani biraz araştırma şeyi geliştiği için hani.”* K12 de bu etkinliği en çok beğendiğini belirtmiştir çünkü konu hakkındaki fikirlerinin net olmadığını ve bu etkinlik ile birlikte netleştiğini belirtmiştir: *Suriyeli mülteciler hoşuma gitti yani kalması mı gitmesi mi konusunda bende evet çelişkiler vardı hani ama üzülüyordum ama daha net anlamamı sağladı”*. Bunun yanı sıra K12, ailede yönetim, Cinsel İstismar Yasa Tasarısı, Minibüste öğrenci hakları etkinliğini de en çok beğendiği etkinlikler arasında yer vermiştir. Ailedeki yönetimde de mutlaka görüşlerin belirtilmesi gerektiği ifade etmiştir: *“Ee onu dışında ailede yönetim işlerken ee fikrimizin ne olursa olsun belirtmemiz gerektiğini hani aile evet, annemiz babamız olabilir ama bence fikrimizi belirtmemiz gerekiyor. Kimse için bir şey yapmamalıyız. Bu hayat bizim ee onun dışında cinsel istismar yasa tasarısında da medya sayesinde birçok çocuğun ailevi belki şeyleri olacaktı, bölünürlüğü olacaktı, babasız kalacaktı belki o konuda. Iııı başka,... Minibüs olayındaki tepki.”* K15 ve K17 de en çok hoşlarına giden etkinlikler arasında Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan münazarayı belirtmiştir.

K15 münazaranın yanı sıra bir yönetim şeklinin her ülkede farklı ele alındığını, ülkelerin yönetim şekillerini ele alan etkinliğin de çok faydalı belirtmiştir. Münazarada farklı kişilerin görüşlerini öğrenip farklı bakış açılarıyla bakabilmekten hoşlanmıştır. K15 Politikacılar ve Yöneticiler etkinliğinde Yeni Zelanda’da Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen terör saldırısı olayında Müslüman ailelerin konuşmalarını dinlemenin beğenildiğini belirtmiştir: *“Eeee ülkelerin yönetim biçimlerinden bahsettiğimiz etkinlik. İşte Belçika, İngiltere vs. baya yararlıydı. Hani bilgi olarak çünkü ben de tam olarak bilmiyordum. Farklı ülkelerde konuşmak, onlarla ilgili bilgi edinmek güzel oldu. Bunun dışında ııı Suriye konusunda mesela tartışma yaşadık. Farklı arkadaşlarımız fikirlerini yani farklı fikirleri öğrenmem iyi oldu. Farklı bir açıdan bakmamı sağladı. Aynı şekilde Avustralya’daki olayda ııı ailenin konuşmasını dinlememiz. Bu tarz şeyler güzel örneklerdir.”* K17de münazara etkinliğini beğenilen etkinlikler arasında belirtmiştir. Ancak ilk olarak meclis etkinliğinin çok hoşuna gittiğini ve bu iki etkinlik ile diğer etkinliklerde fikirlerini belirtmeyi, aktif olmasını beğendiğini belirtmiştir: *“Meclis, yani yalancı meclis uygulaması benim çok hoşuma gitti.*

(...) Onu sevdim. Orada konuşmak, fikirlerimi beyan etmek benim hoşuma gitti. Münazarada da aynı şekilde, diğer etkinliklerde de söz alıp konuşmak benim hoşuma gitti”. K14 de meclis etkinliğini en çok beğendiğini çünkü yönetmeyi sevdiğini dile getirmiştir: “Ben parti başkanı olmuştum. O hoşuma gitmişti. Orda yani hoşuma gitmişti. Bir yeri yönetmek hoşuma gidiyor.”

4.4.3.2. Politik Okuryazarlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Yer Verilmesi İle İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?

Tablo 4.111. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Lisans Programındaki Yerine Yönelik Görüşler

	Katılımcılar	f
Sosyal Bilgiler lisans programında yer almalı	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Sosyal Bilgiler lisans programında yer almamalı	-	-

Tablo 4.111’e göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tümü, sosyal bilgiler lisans programında politik okuryazarlık eğitime yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar arasında politik okuryazarlık eğitiminin bir ders olarak yer alması gerektiği, lisans eğitimi boyunca her yıl alınması gerektiği ve eğitim fakültesinde diğer bölümlerde de verilmesi gerektiği belirtilmiştir. K11 kesinlikle bu dersin verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Eee kesinlikle bunun olması gerektiğini düşünüyorum.”. K13 de bu dersin kesinlikle verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Dediğim gibi verilmeli, kesinlikle verilmeli.” K16 böyle bir dersin verilmesini gerekli görmüş ve lisans programında dört yıl boyunca verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Gerekli, yani bence en temelde aslında birinci sınıfta alınması gereken bir ders. Birinci sınıfta alındıktan sonra iki, üç, dört ve üzerinin alanlarına göre konularak ilerlendirmesi gereken bir ders.” K3 de bu dersin dört yıl boyunca verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Bence dört yıl boyunca, her yıl verilmesi gerekiyor. Ee hani geçen yıl da almamız gerekiyordu. Bu yıl da almamız gerekiyor, seneye de almamız gerekiyor, dördüncü sınıfta da almamız gerekiyor.” K5 bu dersin sosyal bilgilerde bir iki sene verilmesi gerektiğini hatta diğer öğretmenlik eğitimi bölümlerinde de verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Hocam keşke sosyal bilgilerde 1-2 sene, bu sırasına tüm bölümlerde verilse (...) çoğu bölümde ki bütün bölümlerde bu verilmeli.” K15 bu dersin zorunlu bir ders olarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Bence çok mantıklı ve verilmesi gerekiyor seçmeli olarak değil zorunlu olarak”

Tablo 4.112. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitimi Sosyal Bilgiler Lisans Programında Niçin Yer Almalı?

	Katılımcılar	f
Bilinçli/politik okuryazar/iyi/donanımlı öğretmenler/vatandaşlar olmak için	K3, K5, K11, K12, K15, K19	6
Politik katılım sergileyebilmek için	K11, K12, K13	3
Eşitliğe inan bir vatandaş olmak için	K5, K14	2
Sorgulayan vatandaşlar olmak için	K11, K19	2
Sosyal bilgilerle yakın ilişkili olduğu için	K13, K16	2
Adil bir vatandaş olmak için	K5	1
Aktif bir vatandaş olmak için	K14	1
Hoşgörülü/saygılı vatandaş olmak için	K14	1
Uygulamalı/öğrenci merkezli bir ders olduğu için	K17	1

Tablo 4.112'ye göre politik okuryazarlık eğitiminin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında yer almasının gerekçeleri arasında en fazla katılımcı tarafından belirtilen gerekçe bilinçli/politik okuryazar/iyi/donanımlı öğretmenler/vatandaşlar yetiştirmek (f6)'tır. Üç katılımcı, politik katılım sergilemek için; iki katılımcı, politik katılım becerisinin sergilenmesi için; iki katılımcı, eşitliğe inanan bir vatandaş olmak için; iki katılımcı, sosyal bilgiler ile politik okuryazarlık eğitiminin yakın, alakalı olduğu için; bir katılımcı, adil vatandaş olmak ve hoşgörülü vatandaş olmak için; bir katılımcı, uygulama/öğrenci merkezli bir ders olduğu için politik okuryazarlık eğitimi dersinin sosyal bilgiler lisans programında yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Bilinçli/politik okuryazar/iyi/donanımlı öğretmenler/vatandaşlar yetiştirmek için bu dersin verilmesini isteyen K5, dersin sosyal bilgiler ile birlikte tüm öğretmenlik eğitimi bölümlerinde verilmesi gerektiğini belirtmiştir ve insanların bilinçli olması için, vatandaşlık eğitimi kapsamında adil, adalete ve eşitliğe önem veren vatandaşlar olması için sosyal bilgiler lisans programında derse yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “İnsanlar eee kendi gelmiş olduğu ee yaşamından biraz daha bilinçli hale gelsin bütün derslerde verilmeli. (...) Politik okuryazar... Vatandaşlık eğitimi kapsamında bakarsak adil, adil bir vatandaş olmak istiyorsak, adalete önem, eşitliğe önem vermek istiyorsak bu dersin olması gerekir.” Tablo 4.112’de görüldüğü gibi bu dersin lisans eğitiminde dört yıl boyunca alınması gerektiğini belirten K3 gerekçesini belirtirken okullarda politik okuryazar bireyler yetiştirebilmek için iyi bir politik okuryazar öğretmen olmak gerektiğini belirtmiştir: “Çünkü biz birer öğretmen olacağız eğer ee politik okuryazarlığımızı tam anlamıyla öğrenip bunu gerçekleştiriyorsak bunu kendi öğrencilerimize de geçirebiliriz. Çünkü hani yeni nesil bizim elimizde. Artık

ülkenin hani onların kendi geleceği kurtarmak, daha iyi bir gelecek kurmak için bizim elimizde ve bizim bence eee hani eğer öyle bir durum olsa bence her yıl verilmesi gerekiyor. Hani bu becerileri tam olarak yerleşmesi gerekiyor.” K15 de bu yönde görüş bildirmekte, bu dersin zorunlu olarak lisans programında yer almasını istemekte ve gerekçesini şöyle belirtmektedir: “Çünkü biz ilk önce bir birey yetiştirebilmemiz için okullarda öğretmen olarak önce kendimizi ve benliğimizi tamamlamamız ve kendimizi bir birey gibi hissetmemiz gerekiyor. Ortaokulda vatandaşlık bilgisi dersinde sosyal bilgiler öğretmenliğine giriyor ve hani vatandaşlık bilgisi dersini verebilmemiz için öncelikle vatandaş olmalı ve tam olarak bunun bilincinde olmalıyız ve bunu kavramalıyız bu yüzden bu ders bence yararlı”. K12 de politik okuryazarlığın hayatın her alanın olduğunu ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin donanımlı, gündemden haberdar, politik katılım sergileyen vatandaşlar olması gerektiğini belirtmiştir: “Her derste aslında yani var. Hayatın her yerinde aslında var politik okuryazarlık. (...) Bence olması gereken hani çünkü sosyal bilgiler öğretmeni mutlaka donanımlı olması lazım, yani gündemden haberi olması lazım, politik katılımı olan bir birey olması lazım, yani pasif olmamalı bence. Bence nasıl bir vatandaş olabileceğimizi öğreniyoruz bu derste. Yani mutlaka politik bir katılımız, hani sesimizi nasıl duyurmamız gerektiğini öğreniyoruz bence.” K19 da sosyal bilgiler öğretmenin toplumda geniş bir bakış açısına sahip olması gerektiğini ve vatandaşlığın sorgulamayı/eleştirel yaklaşmayı gerektirdiğini ifade ederek bu dersin sosyal bilgiler lisans programında yer alması gerektiğini belirtmiştir: “Bence hocam bu çok faydalı olmuştur çünkü sosyal bilgiler öğretmeni olacak bir kişinin görüş açısının da dar olmaması lazım. geniş bir bakış açısı ile bakması lazım. toplum içerisinde bence görüş açısının gelişmesi açısından bu ders faydalı olmuştur. (...) Vatandaşlık... hocam vatandaşlığın bazı kuralları vardır... Vatandaşlığın bir kuralı sorgulamaktır bana göre. Hani o sorgulama eğitiminin, eğitimi üzerinde etkili olmuştur diye düşünüyorum.

K14 politik beceri ve değerlere sahip olabilmek, aktif, eşitliğe inanan, hoşgörülü, saygılı vatandaş olabilmek için bu dersin sosyal bilgiler lisans programında, hatta genel olarak eğitim fakültesinde verilmesi gerektiğini belirtmiştir: “Ben çok olumlu buluyorum. Dediğim gibi yani eğitim fakültesi genel kitle zaten, hiç, yani çok bilgisiz kitleler gerçekten yetiştiriliyor. Şu an bunları işletmek gerekiyor hani çok u yani faşizan düşüncelerle gelen insanlar oluyor, çok saldırgan düşüncelerle gelen insanlar oluyor. Hoşgörüsüz insanlar geliyor bu insanı eğitmek gerekiyor. (...) Sosyal bilgiler ve vatandaşlığı bağdaş... bağdaştırdığımız zaman ya aslında olması gereken bir ders. Gerçekten olması gereken bir

ders. Vatandaşlık dersi de biraz politik ama o politik değerlere de sahip olmak gerekiyor, becerilere sahip olmak gerekiyor. Niçin olmak gerekiyor? Çünkü daha aktif, daha eşitlikçi ve hoşgörülü, saygılı bir birey olmak için. Gerekıyor yani.”

4.4.3.3. Politik Okuryazarlık Eğitiminde Medyaya Yer Verilmesine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?

Tablo 4.113. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Politik Okuryazarlık Eğitiminde Medyaya Yer Verilmesinin Önemi/Faydasına Yönelik Görüşler

	Katılımcılar	f
Medyayı politik düşünme ile analiz etme	K3, K13, K15, K16, K17, K19	6
Medyanın politikayı halka iletmesi	K11, K12, K13, K17, K19	5
Politik katılımın sosyal medya/medya aracılığıyla yapılması	K12, K13, K16	3
Medyanın yönetim ve halk arasındaki iletişim aracı olması	K5	1

Tablo 4.113’e bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlık eğitiminde medyaya yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü katılımcılara göre medyayı politik düşünme becerisi ile inceleme imkanı doğmaktadır. Politika ve politik okuryazarlık kapsamında medya önemlidir çünkü medya politikayı halka iletmektedir, halk medya yoluyla politikadan haberdar olmaktadır. Öte yandan medya aracılığı ile insanları politik katılım sergilemektedir, medya halk ve yöneticiler arasında iletişim aracı olarak görülmektedir.

K3, K13, K15, K16, K17 ve K19 medyayı politik düşünme ile eleştirel bir şekilde inceleme, analiz etme imkanı tanındığını belirtmiştir. K3 medyanın nasıl olduğunu ve nasıl olması gerektiğini, politik dili nasıl kullandığı ve kullanılması gerektiğini; medyanın tarafsız olup olmadığını eleştirerek gazeteleri incelemeyi öğrendiklerini belirtmiştir: *“Şöyle neyi gördük? Olması gereken, ee olmaması gerekeni gördük hani. Bir, hani şeyde medyanın kullandığı, kullanmaması gereken dili gördük ve kullandığı dili gördük. Kullanması gerektiği dili gördük. Bu yüzden hani bundan sonraki yaşamda ki yaşantımızda hani bir gazete haberi ya da bir ondan sonra bir derginin internet haberinde gördüğümüz bir olay karşısında, haber karşısında evet hani şey diyebilirsin bu yanlış bir dil kullanmış ya da bu böyle olmamalıydı. Bu, mesela diyelim okuduğum bir gazete sadece okur geçerdim öncesinde, ama bundan yaptığımız ödevde baktığım haberde hani bu olayı nasıl yansıtmış doğru mu yansıtmış tarafsız mı yansıtmış yoksa böyle bir olay var mı yok mu diye hani artık bu eleştiriye yapabiliyorum. O yönden bakabiliyorum bu yüzden hani bizim şeyi ele almamız çok iyi oldu”* K19 da medyanın taraf tutup tutmadığını anlayabilmeleri üzerinde etkili

olduklarını belirtmiştir: *“Hocam bizim bu medya medyanın yapmış olduğu yayınlarda taraflı yayınlarda diyeyim hani onları anlamamız üzerine daha etkili olmuştur diye düşünüyorum. Neyi yanlış yaptıkları neyi doğru yaptıkları yönünde”*. K19 ayrıca *“medya arasında hocam işte bu yöneticilerin yapmış olduğu uygulamaları yönetilenlere aktarma üzerinde görev üstlendi.”* ifadesiyle medya aracılığı ile halkın politikadan haberdar olabildiğini de belirtmiştir. K13 de politik açıdan her bir medyanın ya da gazetenin bir görüşü olduğunu ve bu eğitim ile bu görüşleri eleştirel bir şekilde inceleyebildiğini belirtmiştir: *“Politik bakımdan daha etkili kullanacağım. Yani sadece medyayı değil örneğin gazetelerde bile bu kadar keskin görüşlerine sahip olduklarını fark edememiştim bu zamana kadar. Yani aslında çok basit, normal geliyordu bana okuduğumda. Ama şöyle görüyorum ki hani belirli bir görüşü sağlıyorlar medyada. Böyle yani medyanın da aslında kendince bir görüşü var. Onları daha iyi fark edebiliyorum, analiz edebiliyorum. Bundan sonra da öyle yaklaşacağım.”*. K13 bu görüşlerinin yanı sıra medya yoluyla politika halka iletilince halkın tepkisini politik katılım yoluyla medya üzerinden yaptığını, insanların tepkilerini yansıttığını bu nedenle de politik okuryazarlık için medyanın önemli olduğunu belirtmiştir: *“Şöyle bir olayın ya da mesela toplumda toplumun tepkisini medya yoluyla eee her zaman gösterildiğini gördük. Sosyal medya ya da gazetedir, hani televizyondur her zaman topluma bu yollarla ulaştı. Çoğu kişiye ve insanlar bunları görerek politik tepkilerini ortaya koydu. Politik katılım öncesinde zaten hani biz şuan toplumumuzda bir teknoloji dünyasındayız ve politik katılımımızı en çok medyadan gösteriyoruz o yüzden medya bu politik okuryazarlığı (için) çok önemli hani.”* K5 de medyanın politikayı halka iletmesi, toplumdaki olayları durumları ya da problemlerin medyaya yansması üzerinde durmuş, medyanın eleştirel bir şekilde incelendiğini ifade etmiştir: *“Medyanın politik okuryazarlık... eee toplumun toplumdaki durumları olayları problemleri yansıtan zaten medyadır araçtır medya dediğim gibi siyasi hükümet ve işte toplumun aracıdır. (...) dediğim gibi 2 medyayı karşılaştırsak, yani onu insan süzgecinden geçirip de bakmalı hani bir parti veya bir takım tutar gibi bir medyayı desteklememeli.”* K5 ayrıca politik okuryazarlık eğitimi kapsamında medya ile ilgili haberleri, görselleri sınıfa taşıırken öğretmenin hem taraflı hem de tarafsız medyadan yararlanmak gerektiğini ve karşılaştırmalı olarak incelenmesine imkan tanınması gerektiğini belirtmiştir: *“Bunları (sınıfa) getirirken taraflı olanı da getirmeliyiz tarafsız olanı da. Yani objektif ve öznel olanı da getirmeliyiz ki öğrenci o ikisi arasındaki farkı görebilsin. Yani bu açıdan o bakış açılarını karşılaştırabilsin yani o uı yönetimin sunmuş olduğu şeyleri karşılaştırabilmesi açısından önemli.”* K11 de medyanın politika ile ilgili durumları, haberleri halka iletme noktasında bir araç olduğunu belirtmiş ve şu ifadeleri eklemiştir:

“Eee politikacılar zaten medya seçer. Ama politika olmadan da medya hiçbir şeydir. Bu biraz döngü içerisindedir yani ee böyle bir değerlendirsek bu dersin içinde zaten olması gerekiyor yani medya olmazsa bu ders yoktur. Hep medya üzerinden gitmek lazım çünkü toplumda olan olayları bize lanse eden kurum medya onsuz olmuyor yani. Yani iyi örneklerden girilirse farklı iyi örneklerden girilirse hatta bu farkındalığı bize yaratır ... yaratarak bu derste kullanılması önemlidir.” K11 ayrıca medyanın farkındalık yarattığını, bu dersin her zaman medya üzerinden gidilmesi gerektiğini hatta medya olmaz ise bu dersin de olamayacağını belirtmiştir. K12 de bu yönde fikir beyan etmiş ve medya aracılığıyla politikadan haberdar olduğunu ve politik katılım sağlandığını belirtmiştir: “Medya olmadan politik okuryazarlık olmaz bir kere. Eee hani medya şey, medyayla haberlerden haberdar oluyoruz. Ee medyada duyduğumuz haberlere tepki veriyoruz yani. Onun dışında mesela medyatsız bir yönetim düşünemiyorum. Çünkü yönetimde alınan herhangi bir karardan haberimiz olmazdı medya olmasaydı. O yüzden medya çok önemli bu konuda.” K12 ayrıca politik okuryazarlığın bir alanı olan yönetim kavramını ve yönetimde alınan kararların medya aracılığıyla haberdar olduğunu belirtmiştir.

4.4.3.4. Politik Okuryazarlık Eğitiminde Farklı Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri Nelerdir?

Tablo 4.114. Politik Okuryazarlık Eğitiminde Farklı Yöntem ve Tekniklerin Kullanımına Yönelik Öğretme Adaylarının Görüşleri

	Katılımcılar	f
Olumlu /etkili bulanlar	K3, K5, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19	10
Olumsuz/etkisiz bulanlar	-	-

Tablo 4.114’ten de görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları soru-cevap münazara, parlamenter münazara, zıt panel, beyin fırtınası, drama, altı şapka düşünme tekniği gibi farklı yöntem ve tekniklerin politik okuryazarlık eğitimi kapsamında kullanılmasını olumlu/etkili bulmuştur.

Katılımcılar farklı tekniklerin kullanılmasının öğrenme üzerinde, beceriler kazanmada, yapılandırmacı sisteme uygun bir şekilde dersin işlenebilmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. K3 drama, beyin fırtınası, zıt panel etkinliği üzerinde durmuş, özellikle dramanın kendisine çok şey kattığını, olayı yaşıyormuş gibi hissettiğini; beyin fırtınası ile hızlı düşünmeyi öğrendiğini, zıt panel ile birbirlerinin tezlerini çürüttüğünü; özgüven kazandığını, politik dil kullanma becerisini kullandıklarını belirtmiştir: “Az öncede dile

getirdim ee hani drama konusu gerçekten bana çok şey kattı. Hani birebir olayı yaşamış gibi oldum. Daha çok öz güven geldi bana. Ondan sonra şey vardı beyin fırtınası hani vardı; daha hızlı düşünmeye, hemen olduğu gibi şey yapmayı öğrendim. Eee onun dışında yaptığımız panel vardı. Herhalde arkadaşlarla birbirimizin tezlerini çürüttük diyelim ya da birbirimize karşı geldik. Hani politik bir dil kullandık. Eee yani iyiydi gerçekten, olması gerektiği gibiydi. Olması gereken bir ders gibiydi.”

K5 dersin işlenişinde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak yaşayarak, yaparak öğrenme, yapılandırmacı anlayış üzerinde durarak münazara gibi tartışma tekniklerinin kullanılmasının hem öğrenciye hem de öğretmene çok şey katacağını belirtmiştir: “Yani dersin işlenişi açısından bakarsak birçok dersin böyle olması gerekir aslında. Öğrenci yaşıyor, deneyimliyor derste. Aslında yapılandırıcı yaklaşım var burada. Öğrenci yaşayarak deneyimleyerek işte bir şeyler eee kazanarak kendisi o öznel bilgisini oluşturuyor. Bu yüzden bu materyallerin kullanılması, işte münazara gibi u öğretim tekniklerin kullanması eee öğrenciye ve öğretmene ister istemez birçok şey katacaktır.”. K11 de dramaların yapılmasını ve kesinlikle iyi bulduğu bu dersin yapılandırmacı anlayışa uygun bir şekilde işlenişine işaret etmiş ve sınıfta öğrencinin aktif olarak derse katılması ile kalıcı öğrenmelerin gerçekleşeceğini belirtmiştir: “Hocam sadece, sadece tahta üzerinden yürütülmemesi bence önemliydi. Zaten yani onun işin içinde etkinliklerin olması zaten hepimiz eğitimciyiz burada ee etkinliklerin ve işte öğrencilerin sınıfa katılımını sağlanırsa daha kalıcı ee bilgiler edinilmesini sağlayacağından dolayı kesinlikle iyiydi yani. O dramaların olması...” K19 da drama, zıt panel gibi yöntem ve tekniklerin öğrenmede kalıcılığı sağladığını belirtmiştir: “Derste yapmış olduğumuz uygulamaların hocam pekiştirilmesi açısından eee bunun olumlu olduğunu düşünüyorum. Hani derste yapmış olduğumuz uygulama bir yerden sonra aklından çıkabilir, insan unutabilir ama hocam yaptığımız işte drama etkinliği olsun, zıt panel etkinliği olsun, bunu unutma olasılığı daha düşüktür insanın doğrudan bilgiye göre. Bu nedenle dersin kalıcılığı açısından daha etkili olduğunu düşünüyorum bunu.”

K15 kendisini üniversiteye değil de liseye giden bir öğrenci gibi hissettiğini dile getirmiştir ve genel olarak üniversitede derslere girip sürekli not tuttuklarını ve dersleri bu şekilde bitirdiklerini belirterek derslerin öğrenciyi aktif kılan bir şekilde yapılması gerektiğini ve politik okuryazarlık dersinin de bu şekilde yürütüldüğünü belirtmiştir: “Şöyle bence üniversite öğrencisinin tartışması gerekiyor. (...) Liseye gidiyor gibi hissediyorum açıkçası. Hani derse geliyoruz, not tutuyoruz, çıkıyoruz. Sınava giriyoruz ama hani üniversitenin bu şekilde olmaması gerekiyor. Üniversite öğrencisinin konuşması

sorgulaması, tartışması gerekiyor. Bu yüzden bence ee hani çok, yani benim en zevk aldığım derslerden birisi ve daha çok fazla dersin bu şekilde işlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani tartışabileceğimiz daha çok ders olması gerekiyor.” K5 bu nedenle zıt panel tartışma tekniğini verimli bulduğunu; empati, sorgulama, çoklu düşünme becerilerini kullandıklarını belirtmiştir: “Yani zıt panel verimliydi çünkü hem yani sorunun cevaplamanın içinde kendimizde soru oluşturmuştuk (...) Empati kurmamızı da sağlamıştı çünkü soru düşünürken kafamızda hani bu olayı etkileyebileceği başka şeyleri de otomatikman düşünmeye başlamıştık bu olayın etkilediği insanların nasıl hissedeceğini de düşünmeye başlamıştık hani birden fazla şey düşünmemizi sağladığı için daha verimli geçmişti. K12 de empati becerisini geliştirmesi bakımından altı şapkalı düşünme tekniğini ve dramayı faydalı bulduğunu belirtmiştir: “O altı şapka etkinliği... Evet çok faydalı çünkü eee empati yeteneğimiz geliştiren bir durum diye hatırlıyorum. Eeee tabi ki drama da aynı şekilde, hani empati yeteneğimizi geliştiren durumlardan. O yüzden önemli bence.” Empati becerisinin geliştirilmesi bakımından K16 ise münazara yaparak tartışma yönteminin kullanılması ile insanların nasıl hissettiklerini anlayabildiğini, diğer etkinliklerde de aktif bir şekilde yer alarak politik dil kullandığını, politik katılım sergilediklerini; yaşayarak öğrendiklerini belirtmiştir: “Bunlar da gerekli benim zaten düşüncemi değiştiren bunlar olmuştu. Münazara yaptığımızda dediğim gibi benim savunduğum şey, ee gerçek hayatta savunmadığım bir şeydi. Ama ben bu münazarada onu savunurken empati yeteneğimi geliştirdim. Empati becerimi ben bu sayede geliştirmişim. Onlar ne hissediyor, ne düşünüyorlardan yola çıkmıştım ve münazara bittikten sonra benim görüşüm aslında münazarada savunduğum görüşe yaklaşmıştı. Eee bunun yanında diğer bir etkinliğe gelirsek politik bir dil kullanma burada bize etki sağladı çünkü karşılıklı konuşuyoruz ve aslında nasıl olması gerektiğini bize eee orada yansıtıyordu sınıfa ya da politik katılım, sınıfta hoş olmayan bir şeye karşı durumu dile getirdik. Kimi zaman protesto alkışı vs yaptık ya da hoşunuza gitmeyen bir şeyi aslında açıkça söyleyebildik orada. Ya bu noktada dersin anlanması yönünde aslında bize daha etkili oldu bunlar. Çünkü yazmaktan ziyade yaşayarak, gerçekleştirerek öğrendik hepsini.” K17 de tüm yöntem ve tekniklerin hoşuna gittiğini belirterek münazara, altı şapkalı düşünme tekniği, zıt panel, drama üzerinden görüşlerini dile getirmiş bu tekniklerin öğrenmede kalıcılığı sağladığını ve bu yöntem-tekniklerin diğer derslerinde kullanılması gerektiğini belirtmiştir: “Ben zaten münazara tarzı etkinliklerden hoşlanıyorum. Ee diğer teknikler de hoşuma gitti. Diğerleri altı şapka olsun, drama olsun, uı zıt panel olsun hepsinin kendine içlerinde özellikleri var ki eğitimde kalıcılığı sağlayan etkenler olduklarını düşünüyorum. (...) Bu etkinliklerin diğer derslerde

de daha etkili kullanılması gerektiğini düşünüyorum.” K13 de münazaraya değinmiş ve münazarada kendisini daha iyi bir şekilde gösterebildiğini belirtmiştir: “Kullanılmalı tabi ki de çünkü hani herkes her şeyde kendini gösterebiliyor örneğin ben münazarada kendimi daha iyi ifade edebilirim kimi beyin fırtınasında. O yüzden farklı yöntemlerin tekniklerin kullanılması hem olayların daha iyi gözlemlenebilir ve etkili olmasını sağlıyor hem de ee birey için de katılımını daha fazla, yani daha fazla kullanıyor bir birey etkinlikte kendini.” Ayrıca K12 bu ifadeleri ile farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının olayların daha etkili olmasını sağladığını ve böylelikle bireylerin etkinliğe katılımını arttırdığını belirtmiştir. K14 ise parlamenter münazarada çok mutlu olduğunu ve kendisini mükemmel bir şekilde yansıtabildiğini belirtmiştir: *“Siyasi partileri konuşmak hoşuma gitti orda başkan olunca da hoşuma gitti. Yani evet kendi düşüncelerimi orda kendi partimle birlikte orda yer aldım beni çok mutlu ve mükemmel kıldı.”*

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim öncesindeki ve sonrasındaki algılarını/ görüşlerini/ bildiklerini/ öğrendiklerini yansıtan 2N Formundan (Ne biliyordum?-Ne öğrendim?), gözlem formundan, araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüklerinden, öğrenci çalışma/etkinlik kağıtlarından, öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgulardan yola çıkılarak bir sonuca varılmak amaçlanmıştır.

Eylem araştırması kapsamında elde edilen nitel bulgulara dayanarak Politik Okuryazarlık Eğitimi'nin Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığı üzerindeki etkililiğine, öğretmen adaylarının eğitim sonrasında politik okuryazarlık durumlarına, politik okuryazarlık eğitimine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Eylem araştırmasında elde edilen sonuçlar ise ilgili literatürden elde edilen sonuçlardan yararlanarak tartışılmış ve son olarak da sonuçlardan yola çıkarak öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Sonuç kısmında, üç ayrı başlık altında politik okuryazarlık eğitimi öncesinde ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık anlayışına yönelik sonuçlara, vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin/ etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıkları üzerindeki etkisinin nasıl olduğuna yönelik sonuçlara, vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitimine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi Öncesinde ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışına Yönelik Sonuç

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları, Politik Okuryazarlık Eğitimi öncesinde politik okuryazarlık kavramının alanını daha çok siyaset olarak belirtmişken eğitim sonrasında politik okuryazarlık alanının yönetim, toplum ve birey, politika ve siyaset olduğunu belirtmiştir. Okulda, ailede, iş yerinde, parlamentoda/mecliste bireylerin yönetimi söz konusu iken politikanın nasıl ele alındığı konusunu politik okuryazarlığın alanı olarak belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlığı tanımlamakta zorlanırken eğitim sonrasında politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler boyutunda çok daha iyi tanımladıkları görülmektedir. Politik okuryazarlığın daha çok politik katılım, empati, politik düşünme gibi becerileri kullanma; hoşgörü, saygılı olma, adil olma gibi değerlere sahip olup bu değerleri kullanma ve bilgi sahibi olma olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların neredeyse tümü, politik okuryazarlığı beceri ve değerlere sahip olup bunları bilgileri ile birlikte kullanma olarak tanımlamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları eğitim öncesinde politik okuryazarlık becerilerini iyi bir şekilde ortaya koyamamaları da politik okuryazarlık becerilerini daha çok klasik bir şekilde konuşma ve okuma becerisi olarak belirtmişlerdir. Eğitim sonrasında ise neredeyse katılımcıların tümü, politik okuryazarlık becerilerinin empati, politik katılım, politik dil kullanma, politik/eleştirel düşünme becerisi olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim öncesinde politik okuryazarlık becerilerinin göstergelerine yer vermeyen katılımcılar, eğitim sonrasında her bir politik okuryazarlık becerilerinin göstergelerini de belirtebilmişlerdir.

Politik okuryazarlık değerleri noktasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çok azı hoşgörü, saygı, adalet değerleri üzerinde durabilmişken eğitim sonrasında öğretmen adaylarının neredeyse tamamı hoşgörü, saygı, adalet, özgürlük/özgür düşünceye önem verme değerlerini politik okuryazarlık değerleri olarak belirtmişlerdir. Bu değerler ile birlikte sevgi, eşitlik, barış gibi demokratik değerler üzerinde de durmuşlardır. Eğitim öncesinde politik okuryazarlık değerlerinin göstergelerine yer vermeyen katılımcılar, eğitim sonrasında her bir politik okuryazarlık değerlerinin göstergelerini de belirtebilmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlığı vatandaşlık eğitimi noktasında önemli bulmaktadır. Toplumda huzurun var olması, bireylerin politik katılım sağlayabilmesi, demokrasinin var olabilmesi için bireylerin politik okuryazar vatandaş olması gerektiğini belirtmişlerdir. Politik okuryazar bireylerinse bilgiden ziyade değer ve becerilere sahip olup bunları kullanabilen vatandaşların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre önemli olan, bilginin kullanılmasından çok empati, politik dil, politik katılım gibi becerilerin kullanılıp politik olay, durum ya da kişilere yönelik hoşgörülü ve adil bir şekilde yaklaşılmasıdır.

5.1.2. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Nasıl Geliştirdiğine Yönelik Sonuç

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler noktasında önemli derecede gelişim gösterdikleri görülmektedir. Ancak sınıf içerisinde arkadaşları tarafından yanlış anlaşılma, mimlenme, KPSS atamalarında kendilerine sorun yaşatabileceği korkusu ile katılımcıların daha çok yazılı olarak politik katılım sergilediği görülmektedir. Bunun yanı sıra çoğu katılımcının özellikle yaklaşık bir ay sonrasında sözlü olarak da politik katılım sergilemeye başladığı da görülmektedir. Bilgi, beceri ve değerler noktasında politik konulara ya da durumlara yönelik derse katılım, yaklaşık bir ay sonrasında beklenen düzeye ulaşabilmiştir. Öğrenci çalışma yapraklarında her geçen hafta çok daha iyi düzeyde oldukları da görülmüş ve gözlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adayları kendilerinin politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerleri noktasında gelişim gösterdiklerine inanmaktadır.

5.1.2.1. Bilgi Boyutuna Yönelik Sonuç

Politik okuryazarlığın bilgi boyutunda eğitim öncesinde gücün nasıl kullanılması gerektiği, politik olayın/kararın bireylere etkisi, politik katılımın etkisi/sonuçlarına yönelik çok iyi durumda olmadıkları ancak medya ve politika ilişkisi; güç, demokrasi, politik katılım ve yönetim gibi politik okuryazarlığın temel kavramlarının ne olduğuna yönelik bilgiye sahip olma noktasında çok kötü olmadıkları görülmektedir. Ancak genel olarak eğitim sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi düzeyinde önemli bir düzeyde değişiklik olduğu görülmektedir. Eğitim öncesinde daha kısa, kısmen alakasız olan ve kapsamlı olmayan cevaplar belirtilirken eğitim sonrasında çok yönlü, kapsamlı ve daha doğru cevapların verildiği ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık bilgisi noktasında öğrenmeler gerçekleştirdiklerini ve geliştiklerini de belirttikleri görülmektedir.

Politik okuryazarlık bilgilerinin toplumda kendilerine yardımcı olacağına inanmaktalar. Politik ya da yönetsel olaylar ya da kararlar noktasında gücün nasıl kullanıldığını ya da kullanılması gerektiğini; politik olayların ya da kararların nasıl alındığını ve toplumu, bireyleri nasıl etkilediğini; politik katılımın etkisini/sonucunu ve önemini; dünyadaki yönetimin ve yönetim şekillerinin nasıl olduğunu ve bu yönetimde gücün nasıl ele alındığını; medya ve politika ilişkisi noktasında medyanın tarafsız bir şekilde politikayı halka iletmesi gerektiğini ve halkın da taleplerinin, politik katılımının politikacılara/meclise ulaştırılması

noktasında önem taşıdığını; politik okuryazarlığın güç, politik katılım, yönetim, demokrasi gibi kavramlarının ne olduğunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacı tarafından incelenen verilerde de bu yönde sonuca ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre öğrendiği bilgilerin toplumsal yaşamda kendilerine fayda sağlayacağını düşünmektedirler. Haklarını bilme, politik katılımın nasıl sağlanacağını bilme, olası ya da haksızlık içeren durumlar karşısında nasıl davranılması gerektiğini bilme, olaylar karşısında empatinin nasıl kurulacağını, meclisten çıkan kararların nasıl alındığını bilme, politik kavramları bilme, gücün nasıl kullanıldığını bilme, yöneticilerin özelliklerini ve tutumlarını bilme noktasında politik okuryazarlık bilgilerinin kendilerine sosyal yaşamda yardımcı olacağını düşünmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bilgiye dayalı soruları politik okuryazarlık değerleri ve becerilerine uygun bir şekilde ele aldığı görülmektedir.

5.1.2.2. Beceri Boyutuna Yönelik Sonuç

Politik okuryazarlık becerilerinin neler olduğunu ve hangi davranışsal göstergelere sahip olduğunu da öğrenen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu becerileri kazandıkları ya da bu becerilerini geliştirdikleri görülmektedir. Eğitim öncesinde genel olarak okuma, yazma, eleştirme gibi beceriler belirtilse de eğitim sonrasında politik okuryazarlığın temel becerilerini öğrenmişlerdir. Temel becerilerin yanı sıra araştırma, karar verme, yaratıcı çözüm üretme becerilerinin de olduğunu düşünmektedirler. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazar bireyler temelde empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma becerilerine sahip olmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre empati becerisine sahip bireyler, politik bir konu hakkında fikir beyan ederken ya da düşünceye sahip olurken karşısındaki kişi ya da kişilerin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak politik katılım sergilerler. Politik katılım becerisi bakımından politik okuryazar bireyler, politik ya da yönetsel bir durum ya da konu hakkında fikir beyan etme; hoşgörü çerçevesinde tartışma; şiddet içermeyen, toplumsal faydayı amaçlayan gösteri ve protestolara katılma, oy kullanma gibi davranışlar sergileyebileceğini düşünmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre politik düşünme becerisi kapsamında politik okuryazar bireylerin politik durum ya da olaylar karşısında eleştirel bir tavır sergiler, gücün nasıl kullanıldığını sorgular, olayların altında yatan sebepleri araştırır ve yaratıcı fikirler sunar. Politik dil kullanma becerisi açısından ise sosyal bilgiler öğretmen adayları, politik okuryazar bireylerin politik olay ya da karar hakkında konuşurken kullandığı dile dikkat etmesi gerektiğini, hoşgörü ve saygıya dayalı bir dile sahip olunması gerektiğini düşünmektedirler.

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlık becerileri olan empati, politik düşünme, politik katılım becerilerini kazandıklarını ve geliştirdiklerini düşünmektedir. Beceriler noktasında kendilerini politik okuryazar bir birey olarak görmekteler. Sosyal bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlık eğitiminde öğrendiklerinin sosyal yaşamda kendisine beceriler noktasında katkı sağlayacağına inanmaktadır. Medya haberlerini politik düşünme becerisiyle analiz edebilme, empati kurabilme, etkili ve doğru bir politik katılım sergileme, daha iyi bir politik dil kullanma, olayları/politik meseleleri/medyayı/gündemi politik okuryazarlık beceri ve değerlerine göre değerlendirme, sosyal katılım becerilerini kullanma noktasında öğrendiklerinin kendilerine toplum içerisinde katkı sağlayacağını düşünmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bu becerileri kazandıkları ya da geliştirdikleri gözlemlenmiş ve katılımcılara ait verilerden de bu yönde sonuç elde edilmiştir.

5.1.2.3. Değerler Boyutuna Yönelik Sonuç

Politik okuryazarlık değerlerinin neler olduğunu ve hangi göstergelere sahip olduğunu öğrenen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık değerlerini kazandıkları ya da geliştirdikleri görülmektedir. Eğitim öncesinde çok az sayıda katılımcı politik okuryazarlığın temel değerleri olan demokrasi ve hoşgörü değerine değinmiş ve çoğu değerlerin göstergelerini belirtememiştir. Ancak eğitim sonrasında katılımcıların neredeyse tamamı, politik okuryazarlığın temel değerleri olan hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme değerleri belirtilmiştir. Politik okuryazarlık temel değerlerine ek olarak saygı, sevgi, eşitlik, barış, demokrasi değerlerini de politik okuryazarlık değerleri olarak ele almıştır. Politik okuryazarlık değerlerinin göstergelerine yönelik eğitim öncesinde bir fikre sahip olmayan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim sonrasında politik okuryazarlık değerlerinin göstergelerini öğrendikleri de görülmektedir. Politik okuryazar bireylerin farklılıklara saygı duyması ve farklılıkları kabul etmesi gerektiğini, haksızlıkları görüp bu haksızlıkları gidermesi gerektiğini, yalnızca kendisinin değil başkalarının da haklarını savunması gerektiğini, insanların özgürce düşünmeleri gerektiği ve buna saygı duyulması gerektiğini düşünmektedirler. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, POLOKE'nin kendilerini değerler bakımından geliştirdiğini; kendilerine hoşgörü, adalet, sevgi, saygı, eşitlik, özgür düşünmeye önem verme değerlerini kazandırdığını ve/veya geliştirdiğini düşünmektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları hak ve özgürlüklerin savunulması gerektiğini, düşünce özgürlüğünün önemini, adaletin önemini, hoşgörünün önemini, hak ve özgürlüklerin önemini, adil olmayı, hoşgörülü olmayı, politik okuryazarlık değerlerini

kullanmayı öğrendiklerini düşünmektedirler. Değerler açısından da kendilerini politik okuryazar gören sosyal bilgiler öğretmen adayları öğrendiklerinin değerler noktasında kendilerine sosyal yaşamlarında fayda sağlayacağını düşünmekteler. Öğrendikleri sayesinde sosyal yaşamlarında politik olay ya da durumlarla karşılaştıklarında hoşgörülü, adil, kendisinin ve başkalarının haklarını arayan, saygılı, demokratik, özgür düşünceye önem veren, eşitliği savunan, medya haberleri ile ilgilenen ve gazetelerini incelerken objektif yaklaşan politik okuryazar vatandaş ve öğretmen olacaklarını düşünmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmen adayların politik okuryazarlık değerlerine ters/aykırı bir durum karşısında politik katılım becerisini sergileyerek tepki vereceklerini ve bu tepkilerinin de politik okuryazarlığın değerlerine uygun bir şekilde gerçekleştireceklerini belirtmişlerdir. Politik okuryazarlık eğitimi sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık değerlerini kazandıkları ve eylem araştırması süresinde gelişim gösterdikleri görülmektedir.

5.1.3. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Yönelik Sonuç

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, Sosyal bilgiler öğretmen eğitimi ve vatandaşlık eğitimi için POLOKE'yi olumlu ve önemli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık eğitimi dersinde güncel olaylardan/gündemden haberdar olmak, kendilerini ve insanları temsil eden kişilerin rollerine bürünebilmek, dersin eğlenceli bir şekilde olup politik katılımı sağlaması ve empati yapılmasına imkan verilmesi dersleri ilgi çekici kılmaktadır. POLOKE (Politik okuryazarlık Eğitimi) kapsamında yapılan öğrenci etkinlik çalışmalarının dışında, yansıtıcı günlüklerin yazılmasından araştırmaya dayalı veri elde edebilmek için dağıtılan formların doldurulmasından ve bu nedenle ders süresinin uzamasından ve ilk haftalarda kameranın olmasından, kendilerini güvensiz hissetmelerinden ve dünyada adaletsiz politik olayların olmasından ve insanların acı çekmesinden hoşlanılmamaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları en çok Suriyeli sığınmacıları ele alan münazarayı, ailede yönetim etkinliğini ve yasa tasarılarını beğenmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları derste tartışma ortamının olmasından, kendilerini/insanları temsil eden politikacıların/yöneticilerin canlandırılmasından, dersin eğlenceli, güzel, düşündürücü, etkili, güncel konuları içerir ve politik katılım ile empati becerisini geliştiriyor olmasından, demokratik bir sınıf ortamının oluşturulmasından, derste farklı tarafta olan gazetelerin/medya ürünlerinin kullanılması ve incelenmesinden, tartışma tekniklerinin

kullanılmasından hoşlandıklarını belirtmişler ve en çok münazara, drama, altı şapkalı düşünme tekniği, zıt panel üzerinde durmuşlardır. Bu durum, diğer verilerde de aynı sonucu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programlarında mutlaka POLOKE'ye yer verilmesi gerekmektedir. Öğretmen adayları arasında POLOKE'nin sarmal bir şekilde dört yıl boyunca Sosyal Bilgiler eğitiminde verilmesi gerektiği, eğitim fakülteleri bünyesinde diğer lisans programlarında da olması gerektiği düşünülmektedir. Bunun gerekçesi olarak da bilinçli, donanımlı, politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerine sahip iyi bir öğretmen ve vatandaş olunması gerektiğidir. POLOKE kapsamında toplum ve siyaset arasında bir köprü görevi gören medyaya mutlaka yer verilmesi gerektiğini de düşünmektedirler. POLOKE kapsamında kullanılan farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasını olumlu bulan öğretmen adayları lisans programındaki diğer derslerin de bu şekilde olması gerektiğini belirtmektedir.

5.2. Tartışma

Üç ayrı başlık altında, politik okuryazarlık eğitimi öncesinde ve sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık anlayışına yönelik tartışmaya, vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitiminin/etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlıkları üzerindeki etkisinin nasıl olduğuna yönelik tartışmaya, vatandaşlık eğitimi odaklı geliştirilen politik okuryazarlık eğitime yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yönelik tartışmaya yer verilmiştir.

5.2.1. Politik Okuryazarlık Eğitimi Öncesinde ve Sonrasında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlık Anlayışına Yönelik Tartışma

Eylem araştırmasını içeren bu nitel araştırmada elde edilen sonuçlar, “her ortam kendine özgüdür ilkesi” ile doğrudan benzer ortam ya da gruplara genelleme amacını taşımamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ancak benzer çalışmalara bir örnek teşkil edebilecektir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığının geliştirilmesi noktasında bir ilki teşkil eden bu araştırmadaki Politik Okuryazarlık Eğitimi (POLOKE) sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık tanımını ve alanını doğru tanımladığı tespit edilmiştir. Eğitim sonrasında politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler boyutunda özellikle beceri ve değerlere odaklanarak tanım yapan sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlık; bilgiyi içermekle birlikte bilgidен ziyade politik katılım, empati,

politik düşünme, politik becerilerini ve hoşgörü, adalet, saygı, özgür düşünme, eşitlik değerlerini kullanarak politik olayları/kararları ele alabilmek, değerlendirmektir. Politik okuryazarlık tanımlanırken daha çok empati ve politik katılım becerisi üzerinde durulmuştur. Empati becerisi, politik okuryazarlık için çok önemli bir beceridir (Crick & Lister, 1978; Crick ve Porter, 1978; Maitles, 1997; Chrastka, 2017; İnan ve Tarhan, 2018; Şan ve Gölgesiz Gedikler, 2020). Öğretmen adayları politik okuryazarlık becerilerini belirtirken de politik katılım, empati, politik düşünme, politik dil kullanma becerilerini belirtmişlerdir. Politik okuryazarlığın temel amacı, toplumsal konular üzerinde politik olarak düşünme'dir (National CPD Distance Learning Programme, 2010). Tanımlamalarında da bu beceri ve değerlere yer vermişlerdir. Badlan (2016) da politik okuryazarlığı tanımlarken bireylerin bilgi, beceri ve değerlerin birleşimi ile aktif bir vatandaş olarak politik katılım sergilemesidir. Politik okuryazarlık, politik, aktif katılım anlamına gelmektedir (Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette, 2016). Politik okuryazarlık toplumun her bir kurumundaki politikaya/yönetime katılmadır. Ancak Crick (2000) belirttiği gibi ülke yönetimi kapsamında, yalnızca oy kullanıp pasif konumda olmak değildir (Crick, 2000). Bireylerin günlük yaşamları içerisinde politikaya, siyasete, politik kararlara, katılım sağlamaktır (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007; Faiz ve Dönmez, 2016). Sosyal Bilgiler öğretmen adayları da politik katılımı yalnızca oy kullanmak olarak değil, bununla birlikte günlük yaşamlarında Politik meselelere dair eleştirel düşünme becerisini kullanmaktır (Selanik Ay ve Yavuz, 2016). Christka (2017) da politik okuryazarlığı parlamentodaki politik konulara yönelik bireylerin bilgi sahibi olmasından ziyade daha çok empati, iletişim gibi becerilerin kullanılması olarak tanımlanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları politik okuryazarlığı değerler üzerinden tanımlarken de daha çok hoşgörü, adalet değeri üzerinde durulmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın değerleri; hoşgörü, adalet, sevgi, saygı, eşitlik, özgürlük/özgür düşünmeye önem vermektir. Crick ve Lister (1978)'in "*Political education and political literacy* [Politik eğitim ve politik okuryazarlık]" adı kitaplarında hoşgörü, adalet değerlerini politik okuryazarlığın değerleri arasında göstermektedir. Advisory Group on Citizenship (1998) de vatandaşlık eğitimi amaçlı hazırladıkları raporda politik okuryazarlığın hoşgörü, adalet ve politik demokrasi değerleri üzerine inşa edildiği de görülmektedir. Politik okuryazarlığın temelinde hoşgörü, adalet değerlerinin olduğu görülmektedir. Crick ve Porter (1978) politik okuryazarlığın değerlerini hoşgörü, özgürlük, adalet, gerçeğe/doğruya saygı, düşünceye saygı olarak belirtmiştir. Hacker (2000) adalet

değeri üzerinde durmaktadır. Maitles (1997) ise hoşgörü üzerinde daha çok durmaktadır. Stradling (1978) politik okuryazarlığın geliştirilmesinde özgürlük, haklar, bireysellik, adalet, eşitlik, refah, güvenlik değerlerine yer vermiştir. Çünkü adalet, hoşgörü, eşitlik gibi değerler çatışmaların da son bulmasına yardımcı olabilecektir. Özetlemek gerekirse öğretmen adayları politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler üzerinden tanımlarken araştırmalarda da bu şekilde ele alındığı görülmektedir. Politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler boyutları ile ele alınmakta ve birbirlerinin bileşeni olarak görülmektedir (Kruse, 2018; Badlan, 2016; Crick, 2000; Advisory Group on Citizenship, 1998; Crick ve Lister, 1978). Ancak politik okuryazarlık bilgiden ziyade bilinenlerin bir yaşam biçimi olarak beceri ve değerler yoluyla kullanılmasıdır (Ljunggren ve Unemar Öst, 2010). Politik okuryazarlık kavramı, başlangıçta politik bilgiyi merkeze alsın da zamanla politik bilginin yerine beceri ve değerler, politik okuryazarlığın merkezinde yer almıştır (Kruse, 2018).

Politik okuryazarlık alanını, yönetim ve politika kavramı üzerinde yoğunlaştırıp toplumun her bir yapısı içerisinde var olan yönetimin, politikanın ele alınışı olarak belirtmişlerdir. Diğer bir ifade ile politik okuryazarlık yalnızca ülke yönetimi kapsamında parlamentoda gerçekleştirilen siyasetten ibaret görülmemiş, bununla birlikte aile yönetimde, okul yönetiminde var olan politika, yönetimin işleyişi, kararların nasıl alındığı ile ilişkilendirilmiştir. Çünkü Altındal (2018) da belirttiği gibi etimolojik olarak politika Türkiye’de hatalı bir çeviri ile siyaset kavramını politikaya eş anlam olarak tanımlanmıştır. Oysaki yalnızca ülke yönetimindeki siyasayı değil tüm yapılardaki siyasayı içermektedir. Kruse (2018) de bu kavramın alanının ne olduğunu ortaya koymaya yarayacak bilgi ortaya koymuştur. Kruse’ye (2018) göre politik okuryazarlık politik süreci, siyasi yapıları/kurumları ve yönetimin, dolayısıyla da politikanın olduğu her yerdeki politik içerikleri içermektedir. Douglas (2002) ve Flinder (2016) da politik okuryazarlığı hükümetin (ülke yönetiminin) de ötesinde görmüş politika ile ilgili olan konuları içeren daha geniş bir kavram olarak tanımlamıştır. Politika karar alma sürecini, anlaşmaları, çatışmaları içeren olay ve olguları ele alan geniş bir kavramdır (Türk, 2011). Dolayısıyla politik okuryazarlık da yönetimin olduğu her yerde kararların nasıl alındığını, çatışmaların ve anlaşmaların nasıl olduğunu anlamaya yardımcı olan bilgi, beceri ve değerler bileşimidir. Politik okuryazarlık Birleşik Krallık’ta 1970’li yıllarda politik eğitim kapsamında daha çok salt siyasete odaklanmışken (Crick ve Lister, 1978) 1990’lı yıllarda vatandaşlık eğitimi kapsamında ele alındığı ve salt bir siyasetten daha kapsamlı ele alınmıştır (Advisory Group on Citizenship, 1998). Collins (1992) de politik okuryazarlığın alanını politiy ve politics olduğunu belirtir.

Dolayısıyla salt bir siyasetin yanında bir tavır, duruşu yansıtan politikayı da içerir. Crick ve Lister (1978) politik okuryazarlığı tanımlarken toplumsal yapı içerisinde politik okuryazarlığı ele almış ve aile, okul, üniversite, iş yeri ve ülke yönetimi kapsamında bilgi, beceri ve değerleri üzerinde durarak bir nevi politik okuryazarlığın alanını politika/yönetim olarak ele almışlardır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazarlığın alanları yönetimin yanı sıra, toplum ve birey, politika ve siyasettir. Yani salt bir şekilde yalnızca ülkenin siyasi bir şekilde yönetimi ele almamaktadır. Madhok'a (2005) göre politik okuryazarlık iki türdür: Etkili politik okuryazarlık ve minimal politik okuryazarlıktır ve bu iki politik okuryazarlık türü arasındaki fark oldukça fazladır. Etkili politik okuryazarlık, minimum politik okuryazarlık kavramının aksine, ülke yönetimine seçim yoluyla katılmaktan çok daha fazlası anlamına gelir. Etkili politik okuryazarlık yalnızca devletten değil sosyal çevreden de beklentileri dile getirme açısından farklılık göstermektedir. Diğer bir ifade ile çevresinde ve ülkesinde olan meselelere aktif bir şekilde ilgi duymak, müzakere ve tartışmalarda aktif bir rol oynamaktadır, fikir beyan edebilmektir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre etkili, aktif ve donanımlı öğretmen ya da vatandaş yetiştirebilmek için gerek vatandaşlık eğitimi gerekse de öğretmen eğitimi için politik okuryazarlık çok önemlidir. Douglas (2002) da vatandaşlık eğitimi ve öğretmen eğitimi alanında politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların yapılmasını çok önemli bulmaktadır. Löfström, Virta ve Van den Berg (2010) *“Who actually sets the criteria for social studies literacy? The notional core curricula and the matriculation examination as guidelines for social studies teaching in Finland in the 2000's [Sosyal Bilgiler Okuryazarlığı için Kriterleri Kimler Belirliyor? 2000'lerde Finlandiya'da Sosyal Bilgiler Öğretiminde ilkeler olarak Ulusal Çekirdek Programı ve Matrikülasyon sınavı]”* başlıklı araştırmasında sosyal bilgiler ve okuryazarlıkları ele almıştır. Löfström, Virta ve Van den Berg (2010) politik okuryazarlığı sosyal bilgilerin kapsamı içerisinde olan bir okuryazarlık olarak tanımlamıştır. Bu nedenle vatandaşlık eğitimini en temelde amaçlayan sosyal bilgilerde politik okuryazarlığa, politikaya yer verilmesi önemlidir. Akhan (2011) *“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi”* adlı tezinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre politikanın sosyal bilgilerde önemli olduğu ve sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından bilinmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Ancak Head, Hill, Lockyer ve Macdonald'ın (2015) yaptığı *“Schools, political literacy and the 2014 Scottish Referendum [Okullar, Politik okuryazarlık ve 2014 İskoçya Referandumu]”* adlı çalışmada öğretmenlerin vatandaşlık eğitiminin toplum için önemli olması noktasında

politik okuryazarlığa değinmediği ve bu kavramın öğretmen tarafından anlaşılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretiminde ve lisans programlarında vatandaşlık eğitimi çok önemlidir. Head, Hill, Lockyer ve Macdonald'ın (2015) yaptıkları “*Schools, political literacy and the 2014 Scottish Referendum [Okullar, Politik okuryazarlık ve 2014 İskoçya Referandumu]*” başlıklı araştırmada da öğretmenlerin büyük çoğunluğu, toplumsal ve ahlaki sorumluluk, toplumsal katılım noktasında toplum için vatandaşlık eğitimi önemli bulmaktadırlar. Sosyal Bilgilerin bir öğretim programı olarak ortaya çıkışı, programın toplumsal temellerden vatandaşlık eğitimi amaçlı ortaya çıkmış ve bu özelliğini hala önemle devam ettirmektedir. Advisory Group on Citizenship (1998), Birleşik Krallık'ta dönemin hükümetinin desteği ve teşviğiyle Bernard Crick başkanlığında hazırladıkları vatandaşlık eğitimi kapsamında hazırladıkları raporda vatandaşlık eğitiminin üç çok önemli bileşeni olduğunu belirtmişlerdir: *Toplumsal ve ahlaki sorumluluk, sosyal/toplumsal katılım ve politik okuryazarlık*. Bu raporda, hazırlanan vatandaşlık eğitim programının politik okuryazarlığı mutlaka içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü Quigley ve Bahmueller'in (1991) da belirtmiş olduğu gibi vatandaşlık eğitimi, vatandaşların yönetime katılmasını sağlayan bir eğitimidir. Hunter ve Rack'ın (2016) “*Advancing young citizens' political literacy through social-sciences curricula [Sosyal bilimler öğretim programıyla genç vatandaşların politik okuryazarlığını geliştirmek]*” adlı araştırmanın sonucunda politik okuryazarlık eğitiminin sosyokültürel, tarihi, çevresel, coğrafi ve ekonomik açıdan ele alınması gerektiği ve vatandaşlık eğitimi açısından programların politik okuryazarlığı geliştirmede önemli bir noktada olduğu belirtilmiştir. Tororei (1997b) de vatandaşlık eğitimi pozitif yönde politik bir müdahale olarak görmekte ve bu politik müdahalenin vatandaşların yönetime katılmasını arttırmayı amaçladığını belirtmektedir. Vatandaşlık eğitimi bir toplum içerisinde toplumsal eşitliği ve sosyal adaleti sağlamayı amaçlar (Osler ve Starkey, 2001; Ereş, 2015). Politik okuryazarlık toplumda etkili, sorumluluk sahibi ve bu sorumluluk ile politik katılım sergileyen vatandaşların yetiştirilmesinde çok önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Pacho'nun (2014) da belirtmiş olduğu gibi adil ve iyi bir toplum için toplumdaki her bir bireyin politik katılım sergilemesi ve sorumluluk sahibi olması gerekmektedir. Merey, Karatekin ve Kuş'un (2012) “*İlköğretimde Vatandaşlık Eğitimi: Karşılaştırmalı Kuramsal Bir Çalışma*” adlı çalışmasında vatandaşlık eğitimi kapsamında temel hak ve özgürlüklerin, görev ve sorumlulukların, yönetim, demokrasi gibi konuların bilgi düzeyinde ele alındığı ancak Amerika Birleşik Devleti'nde bu konuların beceri ve değerlere ağırlık verilerek ele

alındığı sonucuna ulaşmıştır. Avrupa’da vatandaşlık eğitimi genel politik okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve analitik becerileri, tutum ve değerleri, aktif katılımı kapsamaktadır (Eurydice, 2012). Ulusal boyutta politik okuryazarlığın vatandaşlık eğitimi kapsamında beceri ve değerlere daha fazla ağırlık verilerek ele alınmalıdır. Çünkü 21. yüzyılda yönetime katılan, kendisini yönetenlere daha iyi bir toplum ve dünya için yardımcı olan politik okuryazar vatandaşların yetiştirilmesi beklenmektedir. Bu vatandaşları yetiştirebilecek politik okuryazar sosyal bilgiler olması da bu noktada önem arz etmektedir. Okuryazarlıklar vatandaşların etkili ve etkin olmalarını, ulusal ve uluslararası boyutta fark yaratan eylemlerde bulunmalarına yardımcı olur (Political Literacy Resource Pack, 2006). Maitles (2009) “ ‘They’re out to line their own pockets!’: Can the teaching of political literacy counter the democratic deficit?: The experience of Modern Studies in Scotland [“Kendi ceplerini dolduruyorlar!”: Politik okuryazarlık öğretimi demokratik açığa karşı koyabilir mi?: İskoçya’da Modern Bilgiler/Çalışmalar dersi deneyimi]” başlıklı araştırma projesinde vatandaşlık eğitimi için politik okuryazarlığın tüm dünya ülkelerinde eğitim sistemi içerisinde yerini alması gerektiğini belirtmiştir.

5.2.2. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitiminin/ Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politik Okuryazarlığını Nasıl Geliştirdiğine Yönelik Tartışma

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim öncesine göre politik okuryazarlığı bilgi, beceri ve değerler boyutunda önemli düzeyde gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Tarhan (2015) “*Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri*” adlı araştırmada, öğretmen adayları, yaşamları boyunca almış oldukları eğitimin politik okuryazar olabilme noktasında etkili olmadığını ve kendilerini politik okuryazar bir birey olarak görmediklerini belirtmişlerdir. POLEKE eğitiminden önce sosyal bilgiler öğretmen adayları da aynı görüşlere sahip olsa da POLOKE sonrasında kendilerini bilgi, beceri ve değerler boyutuyla politik okuryazar bir birey gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim öncesindeki mevcut durumlarında, bilgi düzeyinde kavramlar bilgisi ve medya-politika ilişkisine yönelik bilgisi açısından orta düzeyde oldukları ancak diğer politik okuryazarlık bilgilerinin çok düşük olmasa da düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beceriler ve değerler noktasında ise eylem araştırmasının başlangıç ve sonu ele alındığında önemli düzeyde gelişim gösterdikleri ve iyi bir düzeye ulaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Empati ve politik katılım becerisi ile hoşgörü ve adalet değerlerinin

daha fazla geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik eylem araştırması çalışmasına ulaşılamamışsa da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mevcut durumunu ortaya koymayı amaçlayan Faiz ve Dönmez (2016), doktora tezinden üretilen “*Öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre İncelenmesi*” adlı çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi, beceri ve duyuşsal eğilimlerinin orta düzeyde olduğu dolayısı ile politik okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akhan (2011) “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik konuları takip ettiklerini ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik konuları bilmesi gerektiğini ancak politik/siyasi yazılar yazma, devlet yönetiminde yer alma gibi durumlara sıcak bakmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Akhan’ın (2011) araştırmasında da sosyal bilgiler öğretmen adayları politik konuları takip etse de ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik konuları bilmesi gerektiğini düşünseler de bu bilgilerin bir beceri olarak davranışa dönüşmesine olumlu yaklaşmamaktadır. Ancak bu durum politik okuryazarlık açısından olumsuz bir durumu teşkil etmektedir. Çünkü politik okuryazarlık kapsamında var olan bilgiler; beceriler ile davranışa dönüştürüldüğünde, değerler ile benimsenip demokrasinin inşası amaçlandığında anlamlı ve etkili olabilir. Hunter ve Rack’ın (2016) “*Advancing young citizens’ political literacy through social-sciences curricula* [Sosyal bilimler öğretim programıyla genç vatandaşların politik okuryazarlığını geliştirmek]” adlı araştırmanın bir bölümünde sosyal bilgiler sınıfındaki gençlere yönelik uygulanan anketlerde ve öğretmenlerle de yapılan görüşmelerde gençlerin politik süreç hakkında bir takım bilgilere sahip olduğu ancak politik dil hakkında daha fazla bilgi sahibi olup bu beceriyi kullanarak yetişkinler tarafından dinlenilmeyi, politik konular üzerine tartışmayı ve alınan kararlarda etkili olmayı isteseler de gençlerin politik okuryazarlık becerilerinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hunter ve Rack (2016) “*Advancing young citizens’ political literacy through social-sciences curricula* [Sosyal bilimler öğretim programıyla genç vatandaşların politik okuryazarlığını geliştirmek]” adlı araştırmasında gençlerin politik süreçlerle ilgili bazı bilgilere sahip olsa da politik okuryazarlık becerilerinden yoksun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hunter ve Rack (2016) sosyal bilgiler sınıfındaki gençlere yönelik uygulanan anketlerde ve öğretmenlerle de yapılan görüşmelerde gençlerin politik süreç hakkında bir takım bilgilere sahip olduğu ancak politik dil hakkında daha fazla bilgi sahibi olup bu beceriyi kullanarak yetişkinler tarafından dinlenilmeyi, politik konular üzerine tartışmayı ve

alınan kararlarda etkili olmayı isteseler de gençlerin politik okuryazarlık becerilerinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Beceriler boyutunda bakıldığında Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007) “*Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi*” adlı araştırmalarında, öğretmen adaylarının politik katılım düzeylerinin oldukça düşük olduğu ve gerçekleştirdikleri politik katılımları arasında en çok seçimlerde oy kullanma, siyaset ile ilgili haberleri medyadan izleme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmada siyasal katılım düzeyi çok düşük de olsa öğretmen adayları arasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının diğer öğretmen adaylarına göre daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleştirilen bu eylem araştırmasının sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adayları politik katılım becerisi noktasında araştırma boyunca önemli düzeyde gelişim göstermiştir. Toplumsal yaşamda ise geliştirdikleri ya da kazandıkları bilgi, beceri ve değerler yoluyla toplumsal yaşamda empati, kuracaklarını, politik düşünme becerisi ile politik olay ve kararların altında yatan sebepleri eleştirel bir şekilde ele alacaklarını, hoşgörü bir politik dil kullanacaklarını ve de politik katılım sergileyeceklerini belirtmişlerdir. Bu politik katılımın Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007)’nın araştırma sonucundaki gibi yalnızca oy kullanma ya da medyadan haberleri takip etme olmadığı bununla birlikte politik ya da yönetsel konularında fikir beyan edilmesi, hoşgörü ile tartışabilme, protesto etme, sosyal medyada alınan politik kararlara katılım sağlayıp kararlar üzerinde etkide bulunmayı da politik katılım olarak ele almışlardır. Birçok araştırmada da politik katılımın yalnızca seçimlerde oy kullanıp pasif bir hale bürünmekten ziyade günlük yaşamda vatandaşların yöneticilere, kişilere, politik kararlara katılım kararlar ve kişiler üzerinde etkili olmayı gerektirdiği belirtilmektedir (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007; Selanik Ay ve Yavuz, 2016; Faiz ve Dönmez, 2016). Politik katılım politik okuryazarlık kapsamında vatandaşlarda geliştirilmesi gereken önemli bir beceridir. Bazı çalışmalarda politik okuryazarlık, politik katılımı sağlayan bilgi, beceri ve değerlerin birleşimi olarak görülmektedir (Bknz Badlan, 2016; Citizenship Foundation, 2017). Pacho (2014)’ya göre iyi ve adil bir toplumun oluşması için toplumdaki her bir bireyin sorumluluk alıp politik katılım sergilemesi gerekmektedir. Burada önemli olan becerilerin bilgi ve değerler ile harmanlanabilmesidir. Marzooghi, Sadeghi, Mohammadi, Karimi ve Mohammadzadeh (2016) politik katılımın sağlanması için bireylerin öncelikle haklarını bilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Politik katılımın sergilenmesinde politik bilgi bir ön koşuldur (Dudley ve Gitelson, 2002). Ancak salt bir bilgidен ziyade bilginin beceri ve

değerler ile pratiğe dökülerek topluma faydalı, daha adil ve iyi bir dünya için çabalayan vatandaşların yetiştirilebilmesi sağlanabilir. Bu nedenle politik bilgi, beceri ve değerler bir arada olması politik okuryazarlık için çok önemlidir.

Araştırmada süreç içerisinde önemli düzeyde politik katılım becerisi noktasında önemli düzeyde gelişim görülse de başlangıçta KPSS atamalarında sorun oluşturabileceği, sınıf ortamında mimmenebileceği kaygısı ile sözlü politik katılımın yazılı politik katılıma göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Badlan'ın (2016) İngiltere'de yaptığı "*Explorations into young people's political literacy*" [*Gençlerin politik okuryazarlığına yönelik araştırmalar/incelemeler*] adlı doktora tezinde 16-21 yaşındaki gençlerin politika ile ilgilendikleri ve politik okuryazarlık bilgi düzeyinin iyi olduğu ancak özgüven eksikliği, medya ve yönetim kaynaklarına güvensizlik gibi faktörlerin gençlerin politik okuryazarlığı zayıflattığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada da Badlan (2016) sonucunu doğrulayacak şekilde güvensizliğin, politik kaygı ve korkuların politik okuryazarlığın politik katılım becerilerini sergilemeye engel olabileceği görülmektedir. Bu nedenle bu kaygıları en aza indirebilmek ve politik katılımın gerçekleşmesini sağlayabilmek için demokratik sınıf ortamları olmalıdır. Carrington ve Short (1987) "*Breakthrough to political literacy: Political education, antiracist teaching and the primary school*" [*Politik okuryazarlığa atılım: Politik eğitim, ırkçılık karşıtı eğitim ve ilkökul*] " araştırmasında öğretmen ve öğrenci arasında demokratik bir sınıf atmosferinin var olması gerektiği belirtilmiştir.

Değerler boyutunda, oluşturulan demokratik sınıf ortamında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığın temel değerleri olan hoşgörü, adalet, özgür düşünceye önem verme değerlerini kazandıkları/geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu değerler dışında eşitlik, sevgi, düşünceye saygı, barış değerlerin de ortaya çıktığı görülmektedir. Özgürlük, adalet, hoşgörü, gerçeğe saygı, düşünceye saygı politik okuryazarlığın değerleridir (Porter'dan akt. Crick ve Porter, 1978). Davies, Mizuyama, Ikeno, Parmenter ve Mori'nin (2013) İngiltere'deki ve Japonya'daki okullarda eğitim alan 11-18 yaş aralığı öğrencilerle çalıştığı "*Political Literacy in Japan and England*" adlı projenin sonucunda işbirliği içinde oldukları öğretmenlerin sınıfta özgür bir ortam yarattığı ve 11-18 yaş aralığı öğrencilerin birbirlerine saygılı olduğu, saldırgan söylemlerde bulunmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Önemli olan demokrasi kültürü kazanan ve şiddetten kaçınabilen bireylerin yetişmesini amaçlamaktır (Pacho, 2014). Politik okuryazarlık, demokratik sürecin mihenk taşıdır ve

vatandaşların kamusal alana katılımını, eleştirel farkındalık geliştirmesini sağlar (Badlan, 2016). Bu nedenle politik katılımını şiddetten uzak bir şekilde gerçekleştiren, empati kurabilen, politik bir şekilde düşünerek olaylara eleştirel bir şekilde yaklaşan, politik dil kullanma gibi becerilerini hoşgörü, adalet, eşitlik, barış gibi demokratik değerlerle birlikte kullanan bireylerin, vatandaşların, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilmesi adil, demokratik ve barışçıl bir dünya inşası için çok önemlidir. Ancak Collins (1992) belirttiği gibi yalnızca bireylerin, vatandaşların ya da öğretmenlerin politik okuryazar olmaları da yeterli değildir. Yöneticiler, milletvekilleri de politik okuryazar olmalı, vatandaşlarının bilgi, beceri ve değerlerine önem vermelidir. Vatandaşların politik katılımları ile kararları birlikte alabilmelidirler. Bu durum politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerlerini de etkileyebilmektedir. O'Toole, Marsh, ve Jones (2003) "*Political literacy cuts both ways: The politics of non-participation among young people [Politik okuryazarlık her iki yolu da keser: Gençler arasında katılmama politikası]*" adlı araştırma sonucunda gençlerin politik anlamda politikaya ilgisiz olmadığı, kendilerini etkileyen politik konular hakkında konuştuğu ancak yönetimdekilerin onları dinlemediğini düşündükleri görülmektedir. Politik tartışmalara katılma ve siyasi karar alma noktasında dışlandıkları yönünde bir tutuma sahip oldukları düşünülmektedirler. Ancak Henn, Weinstein ve Wring'in (1999) de "*Young people and citizenship*" adlı araştırmasında belirttiği gibi genç insanların politika ile ilgili yorumları dikkate alınmalıdır.

Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette'nin (2016) belirttiği gibi cinsiyet, öğrencilerin politik okuryazarlık ve sivil bilinç düzeylerinde önemli bir faktördür. POLOKE sonucunda politik okuryazarlık bilgi, beceri ve değerler noktasında kız öğrencilerinin/öğretmen adaylarının erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğu, derste daha aktif olduğu, politik dili daha iyi ve hoşgörümlü kullandığı, daha iyi empati kurabildiği, daha kapsamlı düşünebildiği, daha fazla özgürlüğü vurguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aslan (2019) da "*İlköğretim anabilim dalı ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerinin incelenmesi*" adlı yüksek lisans tezi sonucunda benzer bir sonuçla araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre politik okuryazarlık ölçeğinden daha fazla puan aldığını ortaya koymuştur. Akhan (2011) ise "*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi*" adlı yüksek lisans tezinde erkeklerin politika bilimine yönelik eğilimlerinin ve politikayı takip etme düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette (2016)'nın Nijerya'da yaptığı "*Political literacy as correlate of civic consciousness level of senior secondary school*

students in Nsukka Education zone, Enugu State [Enugu Eyaleti, Nsukka Eğitim bölgesinde ortaokul öğrencilerinin sivil bilinç düzeyi ile ilişkili olarak politik okuryazarlığı]” başlıklı yüksek lisans tezi sonucunda cinsiyetin politik okuryazarlığı etkilemediği, araştırmaların aksine politik açıdan erkeklerin kadınlardan daha bilinçli olduğu algısının çürütüldüğünü belirtmiştir

Politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler noktasında geliştirilmesi için Head, Hill, Lockyer ve Macdonald’ın (2015) de “*Schools, political literacy and the 2014 Scottish Referendum [Okullar, politik okuryazarlık ve 2014 İskoçya Referandumu]*” başlıklı araştırmaları sonucunda önerdiği gibi öğretim programlarında politik okuryazarlığa ve tartışmalı konuların öğretimine yer verilmeli, öğretmenlerin bu konuda desteklenmesi gerektiği ve vatandaşlık eğitiminin böylelikle kalitesini arttırabilmek için araştırmacılarla okulların işbirliği halinde olması gerektiğini belirtmiştir. Vatandaşlık eğitiminin çok önemli üç bileşeninden biri olan politik okuryazarlık (Advisory Group on Citizenship, 1998) bilgi, beceri ve değerlerini içeren öğretim programları ve öğretmenlik eğitimi lisans programlarına yer verilmelidir. Alexander (2009) “*Political literacy as information literacy [Bilgi okuryazarlığı olarak politik okuryazarlık]*” adlı çalışması sonucunda, öğretim programlarında politik okuryazarlığa yer verilmesi gerektiğini önermiştir. Al Suqri, Alkindi ve Al Kindi (2017) tarafından yapılan “*An evidence-based approach to the use of social media to promote political literacy among youth in the Sultanate of Oman [Umman Sultanlığı’nda gençler arasında politik okuryazarlığı teşvik etmek için sosyal medya kullanımına yönelik kanıta dayalı bir yaklaşım]*” adlı çalışmasında politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler noktasında geliştirilmesi için sosyal medyada politik okuryazarlığın kullanımına yönelik bir eğitim modelinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Kane ve Parkin (2016) de “*Improving political literacy by design voter advice applications for young New Zealanders [Genç Yeni Zelandalılar için seçmen öneri uygulamaları tasarlayarak politik okuryazarlığı geliştirmek]*” adlı araştırmasında gençlerin politik okuryazarlığının geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

5.2.3. Vatandaşlık Eğitimi Odaklı Geliştirilen Politik Okuryazarlık Eğitimine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Yönelik Tartışma

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının POLOKE’ye yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları POLOKE’yi sosyal bilgiler ve sosyal bilgilerin en temelde amaçladığı vatandaşlık eğitimi için çok önemli

olduğunu düşünmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre politik okuryazar vatandaşların yetiştirilmesi gerekmektedir. Donanımlı, etkili ve etkin vatandaş olmanın yanı sıra politik okuryazar öğretmen de olabilmek için politik okuryazarlığa eğitim sistemi içerisinde yer verilmesi son derecede elzem görülmektedir. Okul yönetimindeki, ülke yönetimindeki ve dünya yönetimindeki politika sınıflara getirilmeli, tartışılmalıdır. Bir vatandaş olarak politik okuryazarlık eğitimi alan sosyal bilgiler öğretmen adayları politik okuryazar bir öğretmen olarak da politik okuryazar bireyler yetiştirebilecektir. Bu eğitime tabi tutulmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ise hizmet içi eğitim alması önemlidir. Carrington ve Short (1987) *“Breakthrough to political literacy: Political education, antiracist teaching and the primary school [Politik okuryazarlığa atılım: Politik eğitim, ırkçılık karşıtı eğitim ve ilkokul]”* araştırmasında öğretmenlerin politik okuryazarlık eğitimine tabi tutulması ve politika ile ilgili konuları sınıflarına getirmekten çekinmemesi gerektiğini vurgulanmıştır Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette (2016) de Nijerya’da yaptığı *“Political literacy as correlate of civic consciousness level of senior secondary school students in Nsukka Education zone, Enugu State [Enugu Eyaleti, Nsukka Eğitim bölgesinde ortaokul öğrencilerinin sivil bilinç düzeyi ile ilişkili olarak politik okuryazarlığı]”* başlıklı yüksek lisans tezi sonucunda Carrington ve Short’un (1987) sonuçlarına benzer bir sonuca ulaşmış ve devletin ya da hükümetin de öğretmenlere politik okuryazarlık eğitimi üzerine hizmet içi eğitim vermelerini önermiştir. Ancak burada öğretmenlere yönelik politik okuryazarlık eğitiminin bilgi, beceri ve değerleri içerecek şekilde gerçekleştirilmelidir.

Araştırmada politik okuryazarlığın bir ders olarak sosyal bilgiler öğretmen eğitimi lisans programlarında lisans eğitimi boyunca sarmal bir şekilde verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Demir (2019) *“Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları (İnönü Üniversitesi Örneği)”* adlı yüksek lisans tezinin sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazar bireyler olabilmesi için öğretim programlarının düzenlenmesi gerektiğini, lisans programında siyasi konuların tartışılabileceği grupların oluşturulmasını, derslere güncel politika ile ilgili konuların getirilmesini ve bu amaçla yapılan etkinliklerin sıklıkla yapılmasını önermiştir. Akhan (2011) *“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi”* adlı yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik konuların derslerde yer verilmesi gerektiğini ve tartışılması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Ancak burada önemli olan sosyal bilgiler programında politik okuryazarlık eğitime yer verilmesi

gerektiği düşüncesi ile kalınmaması gerektiğidir. Zira Kuş ve Tarhan'ın (2016) “*Political Education in Social Studies Classrooms: A Perspective From Turkey (Sosyal Bilgiler Sınıflarında Politik Konuların Öğretimi)*” adlı araştırmanın sonucunda da belirtildiği gibi Sosyal bilgiler öğretmenleri politikanın sosyal bilgiler derslerinde mutlaka yer alması gerektiğini düşünmelerine rağmen sınıf içi uygulamalarında bu görüşlerini doğrulayacak uygulamalara yer vermedikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenlere sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ya da öğretmenlerine verilecek politik okuryazarlık eğitimi, ortaokulda sosyal bilgiler dersinde nasıl ele alınıp kullanılabileceğine yönelik öğretmen eğitimini de kapsamalıdır. Bunun yanı sıra politik okuryazarlığın bir karakter haline gelmesi çabalanmalıdır. Çünkü Akhan'ın (2011) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimleri yüksek olsa da günlük yaşamlarında politikaya yer vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada POLOKE sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlığı dört yıl boyunca yer verilmesi gerektiği düşüncesi politik okuryazarlığın bir kimlik ya da karakter haline gelmesine yardımcı olabilir.

Bu araştırma sonucunda ayrıca Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim fakültelerindeki tüm lisans programlarında politik okuryazarlığa yer verilmesi gerektiği de söylenebilir. Politik okuryazarlık, günümüz dünyasının vazgeçilmez bir kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır ve sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı başta olmak üzere tüm öğretmenlik lisans programında vatandaşlık eğitimi amaçlı bir ders olarak yer almalıdır. Özellikle Yükseköğretim Kurumu'nun lisans programlarını oluşturma yetkisini fakültelere bırakması bu durumu kolaylaştırabilecektir. Sosyal bilgiler ile birlikte birçok öğretmenlik lisans programlarının bir birey olarak bulunduğu ve anne ya da baba tarafından yönetildiği bir ailede, öğrenci olarak bulunduğu üniversitede, vatandaş olarak bulunduğu ülkesinde ve daha da önemlisi bir öğretmen olarak sınıf yönetiminde politik okuryazar bir birey olması son derecede önemlidir. Dos Santos (2014) “*Debate on global warming as a socio-scientific issue: Science teaching towards political literacy [Sosyo-bilimsel bir konu olarak küresel ısınma üzerine tartışma: siyasal okuryazarlığa yönelik fen öğretimi]*” adlı araştırmasında fen öğretimi kapsamında politik okuryazarlığı ele almıştır. Araştırmada tartışmaların ve küresel ısınmanın politik yanı vurgulanarak fen öğretiminde politik okuryazarlığa yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Çınar (2019) da “*Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*” adlı doktora tezinde Coğrafya lisans programlarında politik okuryazarlığı geliştirecek bilgi, beceri ve değerlere dayalı etkinlikler gerçekleştirilmesini önermektedir. Carrington ve Short (1987) “*Breakthrough to political*

literacy: Political education, antiracist teaching and the primary school [Politik okuryazarlığa atılım: Politik eğitim, ırkçılık karşıtı eğitim ve ilkökul]” araştırmasında öğretmenlerin, ilkökuldaki çocukların politikadan anlaması ve tartışmalı konulara müdahil olması gerektiğini vurgulanmıştır.

Politik okuryazarlık eğitiminde öğreneni merkeze alan, aktif katılımı içeren, tartışmayı merkeze alan, eğlenceli etkinliklerin ve farklı yöntem tekniklerin kullanılması öğretmen adayları tarafından olumlu ve etkili görülmektedir. Tartışmaya dayalı farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması, drama ve rol oynama gibi empati kurmayı, kişi ya da durumları yansıtan rollere bürünmeyi sağlayan yöntem ve tekniklerin kullanılması dersi eğlenceli hale getirmektedir. Douglas (2002) *“Educating for real and hoped for political worlds: Ways forward in developing political literacy [Siyasi dünyalar için gerçek ve ümitli bir eğitim: Siyasi okuryazarlık geliştirmenin yolları]”* adlı çalışmasında literatüründe bazı vatandaşlık eğitimcilerinin yurttaşlık dersinin bilgiye dayalı, hatta sıkıcı olabildiği belirtilmiştir ve politik okuryazarlığın programda yer alması ile bu durumun ortadan kaldırılabileceğini sonuç olarak ortaya koymuştur. Nwaubani, Nwabuko, Okeke ve Sette’nın (2016) de Nijerya’da yaptığı *“Political literacy as correlate of civic consciousness level of senior secondary school students in Nsukka Education zone, Enugu State [Enugu Eyaleti, Nsukka Eğitim bölgesinde ortaokul öğrencilerinin sivil bilinç düzeyi ile ilişkili olarak politik okuryazarlığı]”* başlıklı yüksek lisans tezi sonucunda öğretmenlere öğrencilerin politik okuryazarlığını geliştirecek uygun öğretim yöntem ve tekniklerine yer vermelerini önermektedir. Wormald (1991) *“Political literacy in Papua New Guinea [Papua Yeni Gine’de politik okuryazarlık]”* adlı araştırmasında da vurguladığı gibi ülkeler yeni politik davranışlara, politika ile ilgili yeni materyallere, yöntemlere açık olmalıdır. Böylelikle politik okuryazarlığın daha rahat geliştirilmesine yardımcı olunabilir. Dağ ve Koçer’in (2019) *“Türkiye’de politik okuryazarlık”* adlı derleme çalışmasında belirttiği gibi Türkiye’de gençlerin politikaya ilgili ve politik katılım sergileyen politik okuryazar bireylerin olması, ülkede bugünün ve yarının politik kültürünü olumlu yönde şekillendirecektir.

5.3. Öneriler

Öneriler başlığı altında; araştırmacılara yönelik önerilere, uygulayıcılara yönelik önerilere, Yükseköğretim Kurumuna yönelik önerilere, Milli Eğitim Bakanlığına yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Politik okuryazarlığa bir beceri olarak yer verilmiştir. Alanda çok yeni olan politik okuryazarlık ile ilgili çalışmaların artırılması önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmen eğitimi kapsamında gerçekleştirilen bu araştırma benzer şekilde ilkökul, ortaokul öğrencileri ile de sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilebilir.
- Bu araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen eğitimi kapsamında gerçekleştirilmiş ve öğretmen adaylarının politik okuryazarlığını geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim fakültelerinde vatandaşlık eğitimi amacı ile bu araştırmanın diğer öğretmenlik eğitimi lisans programlarında da gerçekleştirilebileceği önerilmektedir.
- Bu çalışmada kameranın ilk haftalarda kullanılması katılımcıların aşırı derece pasif kalmasına sebep olmuştur. Kameranın sınıf ortamından kaldırılması ile birlikte katılımcıların daha rahat fikirlerini beyan ettikleri görülmüştür. Yapılacak politik okuryazarlık ile ilgili araştırmalarda kameranın kullanılmaması önerilmektedir.

5.3.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada öğrenme ortamının özgür düşünceye önem veren, hoşgörüye dayalı olmasına dikkat edilmiştir. Politik okuryazarlık ile ilgili yapılan araştırmalarda, tüm araştırmalarda olduğu gibi özgür ve rahat bir sınıf ortamının oluşturulması önerilmektedir. Ancak politik okuryazarlık noktasında özellikle ülke yönetiminde uygulayıcının çok daha objektif, çok daha özgür düşünceye önem veren, çok daha hoşgörülü olması ve demokratik bir sınıf ortamı yaratması gerekmektedir.
- Bu araştırmada verilerin toplanması konusunda öğretmen adaylarının sürekli yazı yazmaktan sıkıldıkları görülmüştür. Araştırmada ders süresi de göz önünde bulundurularak yazmaya dayalı formların/veri toplama araçlarının çok fazla soruları içermemesine dikkat edilmesi önerilmektedir.
- Bu araştırmada farklı tartışma yöntem ve tekniklerine yer verilmiş ve katılımcıların aktif olmasına yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Politik okuryazarlık etkinlikleri

kapsamında sınıfta tartışma ortamlarının yaratılması ve tartışmaya dayalı farklı yöntem ve tekniklerin kullanılarak katılımcıların aktif kılınması önerilmektedir.

5.3.3. Yükseköğretim Kurumuna Yönelik Öneriler

- Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitimi programında politik okuryazarlığa seçmeli bir ders olarak yer verilmesi ya da Vatandaşlık Bilgisi, Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar, Sosyal Bilgiler Öğretimi gibi derslerde politik okuryazarlık etkinliklerine yer verilmesi; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik etkili bir politik okuryazarlık eğitiminin gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
- Politik okuryazarlık ile ilgili olarak çalıştayların/kongrelerin/konferansların gerçekleştirilmesine, akademik çalışmaların yapılmasına destek verilmesi önerilmektedir.

5.3.4. Milli Eğitim Bakanlığı'na Yönelik Öneriler

- Ulusal literatürde çok yeni bir kavram olan politik okuryazarlık kavramının sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ortaokul öğrencilerine bir beceri olarak kazandırılması beklenmektedir. Bu nedenle politik okuryazarlık ile ilgili yeterli çalışmalar yapan Sosyal Bilgiler alan uzmanları ile işbirliği yapılarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik politik okuryazarlık eğitimi ile ilgili çalışmalar/hizmet içi eğitimlerin yapılması önerilmektedir.
- 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında politik okuryazarlığa bir beceri olarak yer verilmiştir. Türkiye’de, alanda çok yeni bir kavram olan politik okuryazarlığın bilgi, beceri ve değerler kapsamında nasıl kazandırılmasına yönelik açıklamalara yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Demir, M. ve Göz, N. L. (2010). Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 107-123.
- Advisory Group on Citizenship (1998). *Education for citizenship and teaching of democracy in schools*. London: Qualification and Curriculum Authority.
- Akbaşlı, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde vatandaşlık ve insan hakları eğitimi. Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hakan Akdağ (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Akhan, O. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (14), Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı, 37-68.
- Akhan, O. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aköz, S. (2018). Politika kavramının siyaset kavramı yerine kullanılması ve bilimsellik tartışmaları bağlamında devlet olgusuyla ilişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(5), 160-180.
- Alexander, R. C. (2009). Political literacy as information literacy. *Communications in Information Literacy*, 3(1), 9-3.
- Alıcı, A. H. ve Van, N. (2016). Ortaokullarda okutulan “hukuk ve adalet” dersinin öğrenciler üzerinde hukuka yönelik duyuşsal eğilimler algısına etkisi. *The Journal of Europe - Middle East Social Science Studies*, 2 (1), 107-131.
- Al Suqri, M. N., Alkindi S. S., & Al Kindi, A. K. (2017). An evidence-based approach to the use of social media to promote political literacy among youth in the sultanate of Oman. *International Journal of E-Politics*, 8 (2), 30-39.
- Altan, C. (2011). Eğitim-siyasal eğilim ilişkisi: Mersin örneği. *C.Ü. İktisadi ve idari Bilimler Dergisi*, 12(1), 313-329.

- Altındal, A. (2018). *Alt kimlik/üst kimlik, ümmet/cumhuriyet, bilim/ilahiyat, hilafet/diyanet, sekülerizm/laisizm, devlet/terör. Devlet ve kimlik*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. (5. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Amersfoort, H.V. (2011). Citizenship and mainstream society: The European welfare states navigating between exclusion and inclusion. Martyn Barrett, Chris Flood & John Eade (Eds). *Nationalism, ethnicity, citizenship: Multidisciplinary perspectives* (pp.77-101). Cambridge Scholars Publishing.
- Anderson, R. (2008). The political literacy approach to teaching politics in social courses. *Ethos*, 16 (4), 13-17.
- Aslan, K. (2003). Eğitimin Toplumsal Temelleri. *Öğretmenlik mesleğine giriş (Eğitim-Okul-Öğretmen)* II. Baskı. İzmir: Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Aslan, H. M. (2019). *Ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Association for Citizenship Teaching [Vatandaşlık Eğitimi Derneği] (ACT). (2017). *About ACT*. <https://www.teachingcitizenship.org.uk/about-act> adresinden 20/05/2017 tarihinde yararlanılmıştır.
- Atiyas-Tusalp, E. E. (2014). *Political literacy and the politics of eloquence: Ottoman scribal community in the seventeenth century*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Harvard University History and Middle Eastern Studies, Cambridge.
- Badlan, K. (2016). Explorations into young people's political literacy. Unpublished Doctoral thesis, Anglia Ruskin University.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış [A general view of mixed method researches]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 001-021.
- Bakioğlu, A. ve Kurt, T. (2009). Öğretmenlerin demokrasi vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 19-39.

- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem, teknik ve ilkeler*. (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ball, S. J. (1990). *Politics and policy making in education. Explorations in policy sociology*. London and New York: Routledge.
- Berewa, S. E. (1997). The constitution of Sierra Leona. Ekundayo J. D. Thompson (Ed). *Governance and civic education*. Nairobi: Adult Education for Development.
- Bochel, H. (2009). Political literacy. McManus, M. & Taylor, G. (Eds.). *Active learning and active citizenship: Theoretical context* (pp.150-168). C-SAP, University of Birmingham.
- Brett, P., Huddleston, T., Treharne, D., Demaine, J., Arthur, J., Davies, I., Palmer, J., Davison, J., Jerome, L., Miles, C., Gove-Humphries, A., West, L., & Lewis M. (2002). *Workshop on political literacy “Political literacy within initial Teacher Education (ITT) citizenship education”*. University of Birmingham, 19 November 2002
- Brocklehurst, H. (2015). Education Britain. Political literacy and the construction of national history. *Journal of Common Market Studies*, 53(1), 52-70.
- Brodie-Mckenzie, A. (2015). Developing political literacy through ICT in VCE year 11 Australian and global politics. *Ethos*, 23(1), 12-15.
- Borovoi, L. I., Patel, K., & Vlaev, I. (2013). The Impact of Political literacy on Political Attitudes. *Annual Meeting of International Society of Political Psychology*. Tel-Aviv.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (22. Baskı). Ankara: Pegem akademi.
- Byram, M. (2011). Intercultural citizenship- An education percpective. Martyn Barrett, Chris Flood & John Eade (Eds). *Nationalism, ethnicity, citizenship: Multidisiplinary perspectives* (pp.163-181). Cambridge Scholars Publishing.
- Camicia, S. P. & Zhu, J. (2011). Citizenship education under discourses of nationalism, globalization and cosmopolitanism: Illustrations from China and the United States. *Frontiers of Education in China*, 6 (4), 602-619.

- Carr, P. R., & Thesee, G. (2018). *Democracy, Political Literacy And Transformative Education*. Quebec: UNESCO Chair in Democracy, Global Citizenship & Transformative Education.
- Carrington, B. & Short, G. (1987). Breakthrough to political literacy: Political education, antiracist teaching and the primary school. *Journal of Education Policy*, 2 (1), 1-13.
- Cassel, C. A., & Lo, C. C. (1997). Theories of political literacy. *Political Behavior*, 19(4), 317-335.
- Chrastka, J. (2017). Creating tomorrow's civic leaders by learning to be civically engaged today. *Young Adult Library Services*, 15(4), 13-16.
- CLEO [Community Legal Education Ontario] Centre For Research & Innovation (2015). Don't smoke, don't be poor, read before signing: Linking health literacy and legal capability. Website: http://www.plelearningexchange.ca/wp-content/uploads/2015/04/FINAL-April-7-Health-Paper_final.pdf adresinden 01.10. 2018 tarihinde yararlanılmıştır.
- Collins, H. (1992). Political literacy: Education for Democracy Papers on Parliament, 14. <http://www.aph.gov.au/~link.aspx?id=1322CB719E034CC0AE685C780E53D7FA&z=z> 29.06.2016 tarihinde yararlanılmıştır.
- Council of Europe (2010). *Avrupa konseyi demokratik vatandaşlık eğitimi ve insan hakları eğitimi şartı*. Avrupa Konseyi Yayınları.
- Coşkun Keskin, S. ve Yüceer, D. (2013). Danimarka'da vatandaşlık eğitimi. *Journal of Social Studies Education Research*, 4 (1), 97-120.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (Çeviri ed.). (3. Baskı) Ankara: Siyasal Kitabevi
- Crick, B. (2007). Citizenship: The Political and the Democratic. *British Journal of Education Studies*, 55, 235-248.
- Crick, B. (2000). *Essays On Citizenship*. London: Continuum.

- Crick, B. (1978). Basic concepts for political education. Crick, B. & Porter, A. (Ed.). *Political education and political literacy* (pp. 47-63). London: Longman.
- Crick, B. & Lister, I. (1978). Political literacy. Crick, B. & Porter, A. (Ed.) *Political education and political literacy* (pp. 37-47). London: Longman.
- Crick, B. & Porter, A. (1978). *Political Education And Political Literacy*. London: Longman.
- Curriculum For Excellence (2013). "CfE Briefing 14, Curriculum for Excellence: Political Literacy." Web site:http://www.educationscotland.gov.uk/Images/CfEBriefing14_tcm4-813894.pdf adresinden 02/09/2016 tarihinde elde edilmiştir.
- Çınar, M. (2019). *Coğrafya lisans öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Dağ, N. ve Koçer, M. (2019). Türkiye’de politik okuryazarlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13 (19), 2150-2175.
- Davies, I. (1999). What has happened in the teaching of politics in schools in England in the last three decades, and why?. *Oxford Review of Education*, 25(1-2), 125-140.
- Davies, I, Mizuyama, M., Ikeno, N., Parmenter, L.ve Mori, C. (2013). Political Literacy in Japan and England. *Citizenship, Social and Economics Education*, 12 (3), 163-173.
- Decker, J. R. (2014). Legal literacy in education: An ideal time to increase research, advocacay and action. *West’s Education Law Reporter*, July 17. Copyright: Thomson Reuters.
- Demaine, J. (2004). *Citizenship and political education today*. New York: Palgrave Macmillan.

- Demir (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları (İnönü Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Democracy and Political literacy Project (Tarihsiz). The project: Democracy and political literacy Project aim and modus operandi Target audience Assessment and impact Bloomsbury Pakistan.
- Derince, Z. M. ve Özgen, B. (2015). Eylem araştırması. *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Seggie, N. F. ve Bayyurt, Y. (Ed.). Ankara: Anı yayıncılık.
- Dewey, J. (2010). Politika olarak eğitim. Tuba Şengül (Çev.). Joseph Rathner (Ed.) (Çev. Ed.: Bahri Ata ve Talip Öztürk) *Günümüzde Eğitim* (ss.102-107). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A., Çuhadar, A. ve Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50 (50), 213-246.
- Dolanbay, H. (2018). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik medya okuryazarlığı eğitim modeli*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dos Santos, W. L.P. (2014). Debate on global warming as a socio-scientific issue: Science teaching towards political literacy. *Cultural Studies of Science Education*, 9(3), 663-674.
- Douglas, A. (2002). Educating for real and hoped for political worlds: Ways forward in developing political literacy. *ITTCitized website*. <http://www.citized.info>
- Dudley, R. L. & Gitelson, A. R. (2002). Political literacy, civic education and civic engagement: A return to political socialization?. *Applied Developmental Science*, 6 (4), 175-182.
- Dumbuya, A. R. (1997). Political Tolerance- A prerequisite for enhanced democracy in a multi-party environment. Ekundayo J. D. Thompson (Ed.). *Governance and Civic Education*. Nairobi: Adult Education for Development.

- Durdu, L. (2016). Veri toplama yöntemleri. Yaşar Özden ve Levent Duru (Ed.) *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri*. ss. 93-124. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Education Scotland, “CfE Briefing 14, Curriculum for Excellence: Political Literacy.” Web site:http://www.educationscotland.gov.uk/Images/CfEBriefing14_tcm4-813894.pdf adresinden 02/09/2016 tarihinde elde edilmiştir.
- Education Scotland (Tarihsiz). Political Literacy and the Professional Standards. <https://education.gov.scot/improvement/Documents/soc10-you-decide/soc10-PLprof-standards.pdf> adresinden 09/10/2017 tarihinde yararlanılmıştır.
- Education Scotland (2017). “What is our role and status?” <https://education.gov.scot/education-scotland/who-we-are/role-and-status/what-is-our-role-and-status/> adresinden 03/05/2017 tarihinde yararlanılmıştır.
- Elias, J. L. (1975). The Paulo Freire literacy method: A critical evaluation. *Donald Moen 37 McGill Journal of Education/Revue des sciences de l'éducation de McGill*, 10 (002).
- Ereş, F. (2015). Vatandaşlık eğitimi ve karakter eğitimi politikalarının değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 120-136.
- Ersoy, A. F. (2012). Annelerin vatandaşlık algısı, çocuklarında vatandaşlık bilinci geliştirme uygulamaları ve karşılaştıkları sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2111-2124.
- Ersoy, A. F. (2016). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerinin algısı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 67-83.
- Essays, UK. (November 2018). Political Awareness And Functional Political Literacy. Retrieved from <https://www.ukessays.com/essays/education/political-awareness-and-functional-political-literacy-education-essay.php?vref=1>
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde nitel araştırma yöntem ve metodlarına giriş. Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı yayıncılık

- Espie, R. & Viola, J. (1999). A place for political literacy. *ARIS Resources Bulletin*, 10(3), 1-4.
- Eurydice (2005). *Citizenship education at school in Europe*. Brussels: Eurydice.
- Eurydice (2012). *Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi*. İşitsel-Görsel Medya ve Kültür Yürütme Ajansı.
- Faiz, M. ve Dönmez, C. (2016). Öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3629-3642.
- Faiz, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Falade, D.A. (2007). *Development of a participatory civic education package for secondary school students in Ondo State Nigeria*. An unpublished Doctorial thesis (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Ibadan.
- Flinders, M. (2016). The problem with democracy. *Parliamentary Affairs* 69(1), 181–203.
- Görmez, E. (2018). Güncellenen Sosyal bilgiler programının politik okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (STEMES'18), 109-114.
- Grace, G. (2010). Political literacy: A response to K.A. Riley (2010). *Are London's schools meeting the needs of today's young people?* Professorial lecture. London: Institute of Education.
- Güliz, U. (2008). *Küreselleşen medya: İktidar ve mücadele alanı. Olanaklar-sorunlar-tartışmalar*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Gürgür, H. (2016). Eylem araştırması. *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. (ss. 1-50). Saban, A. ve Ersoy, A. (Ed.). Ankara: Anı yayıncılık
- Güven, A. (2008). Demokratik vatandaşlık ve tarih eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2).
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 39-54.

- Hacker, A. (2000). *Siyaset biliminin temelleri ve Amerikan sistemi*. Ahmet Ulvi Türkbağ (Çev.). İstanbul: Der Yayınları.
- Head, G., Hill, M., Lockyer, A. & Macdonald, C. (2015). *Schools, political literacy and the 2014 Scottish Referendum*, Research Report. University of Glasgow.
- Henn, M., Weinstein, M. & Wring, D. (1999). *Young people and citizenship: A study of opinion in Nottinghamshire*. Nottingham: Nottinghamshire County Council.
- Hess, D. & Avery, P. G. (2008). Discussion of controversial issues as a form and goal of democratic education. James Arthur, Ian Davies, Carole Hahn (Eds) *The SAGE handbook of education for citizenship and democracy*. (Chapter 39). Sage Publishing.
- Hendricks, C. (2006). *Improving schools through action research: A comprehensive guide for educators*. Boston: Pearson Education.
- Huddleston, T., & Rowe, D. (2006). *Political Literacy: Process or product?* London: Citizenship Foundation.
- Hunter, P., & Rack, J. (2016). Advancing young citizens' political literacy through social-sciences curricula. *Teaching and Learning*, 23-28.
- Horvath, S. (2018). *Political literacy in classical democracy: A theoretical perspective*. ECPR General Conference, Hamburg.
- Ingram Wills, A. & Harris, V. J. (2000). Political acts: Literacy learning and teaching. *Reading Research Quarterly*, 35(1), 72-88.
- İbrahimioğlu, Z. ve Şan, S. (2018). Azerbaycan öğretim programlarının vatandaşlık eğitimi açısından incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37), 70-78.
- İnan, S. (2016). *Çocuk ve Siyaset: Sosyal Bilgiler Dersinde (Okullarda) Siyaset Eğitimi-Bir Teorik Çerçeve Denemesi*. USBES V Bildiriler Kitabı, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Denizli.
- İnan, S. (2019a). Sosyal bilgiler ve siyaset bilimi. Demircioğlu, İ. H., Kaymakçı, S. ve Demircioğlu, E. (Ed.) *Türkiye'de Sosyal Bilgiler eğitimi araştırmaları el kitabı*. (ss.669-684). Ankara: PEGEM

- İnan, S. (2019b). Sosyal Bilgiler Eğitimi: Nedir, ne zaman ve neden? İnan, S. (Ed.). *Sosyal Bilgiler eğitime giriş. Kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnan, S. ve Tarhan, Ö. (2018). Siyasetin öğretimi ve siyaset okuryazarlığı. Arife Figen Ersoy ve Hıdır Karaduman (Ed.). *Sosyal bilgilerde güncel okumalar 1* (ss.31-52). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Jackson, R. J. & Jackson, D. (1997). *A comparative introduction to political science*. New Jersey: Prentice Hall.
- Janoski, T. & Gran, B. (2002). Political citizenship: Foundations of rights. *Handbook of citizenship studies*. Engin F. Isin & Bryan S. Turner (Eds). (Chapter 2). Sage Publication
- Johnson, A. P (2015). *Eylem araştırması el kitabı*. Uzuner, Y. ve Özten Anay, M. (Çev. Ed.). (2. baskı). Ankara: Anı yayıncılık.
- Johnson, P., & Hamalyan, A. (1983). The Effect of the Political Education Curriculum and Political Knowledge / Literacy on the Political Socialization of Students: A Case Study of Bahamian Students in Montreal. *International Journal of Bahamian Studies*, 4, 19-31.
- Journell, W. (2011). Social Studies, Citizenship education and the search for an American identity. *Journal of Thought* (Fall-winter), 5-24.
- Kan, Ç. (2009). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (26), 25-30.
- Kane, K., & Parkin, T. (2016). Improving political literacy by design voter advice applications for young New Zealanders. *Teaching and Learning*, 3, 45-50
- Kara, H. ve Tangülü, Z. (2017). Sosyal Bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum incelemesi. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 2 (1) , 1-28.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2008). Communicative action and the public sphere. Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln (Eds.). *The Strategies of qualitative inquiry* (pp.271-331). California: Sage Publications.
- Kerr, D. (1999). Citizenship education in the curriculum: An international review. *Scholl Field*, 10 (3/4), 5-32.

- Kerr, D. (2014) *We need renewed political commitment to citizenship education and ongoing monitoring of its provision in schools. Democratic Audit Blog* (19 Jun 2014) Blog Entry.
- Keser, F., Akar, H. & Yıldırım, A. (2011) The role of extracurricular activities in active citizenship education, *Journal of Curriculum Studies*, 43 (6), 809-837.
- Koç, E. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik. Yaşar Özden ve Levent Duru (Ed.) *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri*. ss. 149-165. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Komşu, U. C. (2018). New literacy types and learning strategies for adult learners. Gülcan Mıhladı (Ed.) *Academic Researches in Educational Sciences*. (pp. 213-229). Ankara: Gece Kitaplığı
- Korkut, L. (2014). Siyasi kimlik olarak vatandaşlık: Türkiye’de ve dünya devletlerinde anayasal vatandaşlık tanımları. Citizenship as political identity: Definitions of citizenship in the constitutions of Turkey and world states. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Dergisi*, 1 (2), 5-41.
- Kotze, H. (1989). The ABC of political change: The role of political literacy in the democratisation process in South Africa. *Koers-Bulletin for Christian Scholarship*, 54(4), 594-608.
- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26 (2).
- Köksal, H., ve Erol, M. (2021). Politik okuryazarlık ölçeğinin geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 444-471.
- Krosnick, J. A. (1990). Expertise and political psychology. *Social Cognition*, 8, 1-8.
- Kruse, R. (2018). Political Literacy – Concept and its relevance for the explanation of the persistence of liberal democracies. ECPR General Conference Hamburg University, Germany, Hamburg. 22-25 Augst 2018
- Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: Kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 723-747.

- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, A. G. M. S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28(28), 283-298.
- Kuş, Z. (2013). Politik okuryazarlık ve aktif vatandaşlık. Ebru Gençtürk ve Kadir Karatekin (Ed.). *Sosyal bilgiler için çoklu okuryazarlıklar* içinde (ss. 208-232). Ankara: Pegem Akademi
- Kuş, Z. ve Aksu, A. (2017). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin inançları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 2148-2314.
- Kuş, Z. ve Tarhan, Ö. (2016). Political education in social studies classrooms: A perspective from Turkey (Sosyal bilgiler sınıflarında politik konuların öğretimi). *Journal of Theory and Practice in Education/Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (3), 464-483.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433.
- Ljunggren, C. & Unemar Öst, I. (2010). Controversial Issue Education and Political Literacy – the Case of Sweden. Conference Paper: The IPSA RC 21/29 Conference Citizenship education: Democracy, Culture, Socialization, Media, Aalborg September 15-17, 1–14.
- Löfström, J., Virta, A. & Van den Berg, M. (2010). Who actually sets the criteria for social studies literacy? The notional core curricula and the matriculation examination as guidelines for social studies teaching in Finland in the 2000's. *JSSE- Journal of Social Science Education*, 9(4), 6-14.
- Lund, D. E., & Carr, P. R. (Eds.). (2008). *Doing democracy: Striving for political literacy and social justice*. Peter Lang.
- Lund, D.E. & Carr, P. R. (2008). İntroduction: Scanning democracy. *Doing democracy: Striving for Political literacy and social justice*. Lund, D. E. & Carr, P. R. (Ed.). Newyork: Peter Lang.
- Madhok, S. (2005) Autonomy, political literacy and the "social woman": Towards a politics of inclusion. (pp. 151-167). Bates, Crispin and Basu, Subho (eds.) *Rethinking Indian political institutions*. Anthem, London, UK.

- Maitles, H. (1997). Teaching political literacy.
<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/000000417.htm> adresinden 25.09.2016 tarihinde yararlanılmıştır.
- Maitles, H. (2009) “They’re out to line their own pockets!”: Can the teaching of political literacy counter the democratic deficit?: The experience of Modern Studies in Scotland, *Scottish Educational Review*, 41 (2), 46-61.
- Marzooghi, R., Sadeghi, M.H., Mohammadi, M., Karimi, M.H. & Mohammadzadeh, K. (2016). Comparative Study of Legal Literacy Level of the Elementary and Secondary School Teachers. *Journal of Politics and Law*, 9(9),119-125.
- Maybee, C., Carlson, J., Slebodnik, M. & Champman, B. (2015). “It’s in the Syllabus”: Identifying information literacy and data information literacy opportunities using a grounded theory approach. *The Journal of Academic Librarianship*, 41(4), 369-376.
- McCowan, T. (2009). *Rethinking Citizenship Education: A Curriculum for Participatory Democracy*. London, GBR: Continuum International Publishing.
- McCowan, T. (2006). Approaching the political in citizenship education: The perspectives of Paulo Freire and Bernard Crick. *Educate*, 6(1), 57-70.
- Merey, Z. Karatekin, K. ve Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: Karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 795-821.
- Mesleki Yeterlik Kurumu [MYK] (2020). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi. <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/turkiye-yeterlilikler-cercevesi> adresinden 20/02/2020 tarihinde yararlanılmıştır.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Ankara.
- Milner, H. (2002). *Civic literacy: How informed citizens make democracy work*. Tufts University: University Press of New England.

- Minogue, K. (1980). Can one teach “political literacy”?. *McGill Journal of Education/Revue des Sciences de l’education de McGill*, 15(001), 69-78.
- Murdoch, J. L. (1991). Encouraging Citizenship: Report of the Comission on citizenship. *The Modern Law Review*, 54, 439-441.
- National Council of Social Studies [NCSS-Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi] (2007).The impact of citizenship and social studies in the social. Website: <http://www.socialstudies> adresinden 12/09/2018 tarihinde yararlanılmıştır.
- NCSS (1992). *A vision of powerful teaching and learning in the social studies. Building social understanding and civic efficacy. Position statement*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- National CPD Distance Learning Programme (2010). Unit 4 Citizenship Knowledge. Citizenship Foundation and Birkbeck, University of London.
- Offen, S. (2017).”Places of remembrance”: Spaces for historical and political literacy. A lesson report. *Journal of Social Science Education*, 16 (4), 110-121.
- Oğuz Haçat, S. ve Aşkın Tekkol, İ. (2017). İlkokul ve ortaokul fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan kazanımların vatandaşlık konuları bağlamında incelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-54.
- O’Toole, T., Marsh, D., & Jones, S. (2003). Political literacy cuts both ways: The politics of non-participation among young people. *The Political Quarterly*, 74(3), 349-360.
- Osler, A. & Starkey H. (2000). Citizenship, human rights and cultural diversity. Audrey Osler (Ed.) *Citizenship and democracy in schools: Diversity, identity, equality*. USA: Trentham Books.
- Özpolat, A. (2009). *Demokratik vatandaşlık. Birlikte yaşama kültürü*. HEGEM yayınları
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal bilgiler öğretimi. Demokratik vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pacho, T. O. (2014). Necessity of political education. *International Journal of Innovative Research & Studies*, 3 (11), 9-17.

- Patrick, J. J. (1999). *The concept of citizenship in education for democracy*. ERİC Digest.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (3. Baskı). Mesut Bütün, Beşir Selçuk Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Peña Carranco, L. E. (2016). *The concept of legal literacy amongst educators in Canada* (Doctoral dissertation), University of British Columbia, Canada.
- Perveen, M., & Awan, A. S. (2017). Analysis of curriculum about political literacy as a dimension of citizenship education. *Bulletin of Education And Research*, 39(1), 187-202.
- Pessima, A. (1997). Gender, political literacy and civic education. Ekundayo J. D. Thompson (Ed.). *Governance and civic education* (pp.61-71). Nairobi: Adult Education for Development.
- Political Literacy Resource Pack (2006). *A resource pack on the scottish parliament for literacy and adult education tutors [İskoç Parlamentosunda Okuryazarlık ve Yetişkin Eğitimi Eğitimcileri için Kaynak Paket]*, Parliamentary Corporate Body [İskoç Parlamenter Kurumsal Organı].
- Porter, A. (1978). The teaching programmes in cooperating schools and colleges. Crick, B. & Porter, A. (Eds). *Political education and political literacy*. London: Longman.
- Preira dos Santos, W. L. (2014). Debate on global warming as a socio- scientific issue: Science teaching towards political literacy. *Cultural Studies of Science Education*, 9(3), 663-674.
- Preston, N. (1989). In search of political literacy: Teaching philosophy of education in a Freirean mode. *Australian Journal of Teacher Education*, 14 (1), 30-39.
- Quigley, C. N., & Bahmueller, C. F. (Eds.). (1991). *Civitas: A framework for civic education*. Calabasas, CA: Center for Civic Education.
- Quisumbing, P. V. (1990). *Promotion on legal literacy among women*. (Proceedings of a National Workshop Held On July 22-23, 1988, Antipolo, Rizal, Philippines). Survey of available legal information and programs formal and informal. UP Law Center.

- Rack, J. (2016). *Year 11 students' perceptions of political institutions, political decision-makings and political personalities: How do young New Zealanders participate in political processes?* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Waikato Üniversitesi (Unpublished master's thesis, University of Waikato).
- Robson, C. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri. Gerçek dünya araştırması* (2. baskı). Çınkır, Ş. ve Demirkasımoğlu, N. (Çev. Ed.). Ankara: Anı yayıncılık
- Sabato, H. (2012). Political citizenship, equality, and inequalities in the formation of the Spanish American Republics, *Working Paper*, 16, 5-23.
- Sabharwal, Y. K. (2006). Address on the occasion of national legal literacy day. https://highcourtchd.gov.in/sub_pages/left_menu/publish/articles/articles_pdf/legalliteracy.pdf adresinden 11/08/2017 tarihinde yararlanılmıştır.
- Sarıbay, A. Y. ve Ögün, S. S. (1998). *Bir politik bilim perspektifi*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Schimmel, D. & Militello, M. (2007). Legal literacy for teachers: A neglected responsibility. *Harvard Educational Review*, 77(3), 257-284.
- Schugurensky, D. (2010). Citizenship and immigrant education. *International Encyclopedia of Education* (3rd Edition). Elsevier.
- Selanik Ay, T. ve Yavuz, Ü. (2016). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerini kazandırmaya yönelik gerçekleştirdikleri uygulamalar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 6(2), 31-63.
- Nwaubani, O., Nwabuko, L. O., Okeke, J. N., & Sette, D. C. (2016). Political literacy as correlate of civic consciousness level of senior secondary school students in Nsukka Education zone, Enugu State, Nigeria. *Transylvanian Review*, 24 (12)
- Sharma, S. (2016). Legal literacy growing need of the society. *Scholarly Research Journal For Interdisciplinary Studies*, 4 (26), 2758-2762.
- Shout out of UK: The Voice of Next Generations (Birleşik Krallık'tan haykırış: Gelecek neslin sesi). (2019). The Home of Political Literacy and Youth Voice. Web site: <https://www.shoutoutuk.org/>

- Slatter, J. & Hennessey, R. A. S. (1978). Political competence. *Political education and political literacy*. Crick, B. & Porter, A. (Ed.). London: Longman.
- Snook, B., Luther, K., Eastwood, J., Collins, R., & Evans, S. (2016). Advancing legal literacy: The effect of listenability on the comprehension of interrogation rights. *Legal and Criminological Psychology*, 21(1), 174-188.
- Som, İ. ve Karataş, H. (2015). Türkiye’de vatandaşlık eğitimi üzerine bir inceleme. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-50.
- Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği [SBEB] (2020a). Tarihçe. Website: <http://sosbilder.org/hakkinda/>
- Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği [SBEB] (2020b). Derneğin Vizyonu. Website: <http://sosbilder.org/hakkinda/>
- Starkey, H. (2002). *Democratic citizenship, languages, diversity and human rights: Guide for the development of Language Education Policies in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- Steininger, K., & Rückel, D. (2013). Legal literacy and users’ awareness of privacy, Data protection and copyright legislation in the Web 2.0 Era. In *Wirtschaftsinformatik* (pp. 1650–1665). Leipzig, Germany.
- Stradling, (1978). Notes for a spiral curriculum for developing political literacy. Crick, B. & Porter, A. (Ed.). *Political education and political literacy*. London: Longman.
- Strauss, A. L. (1987). *Qualitative analysis for social Scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sweeney, P. (2014). Citizenship. T. Teo (Ed.). *Encyclopedia of critical psychology*. New York: Springer.
- Şan, S. (2019). Etkin vatandaş olma yolunda okuryazar olmak: Politik okuryazarlık ve hukuk okuryazarlığı. Öztürk, C., Yıldırım, G. ve İbrahimoglu, Z. (Ed.). *Kuramsal temeller ve güncel tartışmalar ışığında 21. yüzyılda vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi* (ss.219-238). Ankara: Pegem Akademi.

- Şan, S., & Gedikler, H. G. (2020). Social perspective on child education: Society, Democracy, and political literacy in child education. B. Arslan-Cansever, & P. Önder-Erol (Eds.), *Sociological perspectives on educating children in contemporary society* (pp. 185-205). Hershey, PA: IGI Global. doi:10.4018/978-1-7998-1847-2.ch008
- Şenkal, A. ve Doğan, M. (2012). Sosyal politika ve sosyal haklar; vatandaşlık haklarının yeniden kavramsallaştırılması arayışı [social policy and social rights; pursuing for re-conceptualization of citizenship rights]. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 63-80.
- Tam, H. (2016). *Political literacy and civic thoughtfulness*. J. O'Brien & S. Duffy (eds). The Need for Roots Series. The Centre for Welfare Reform and its partners are publishing a series Sheffield: Centre for Welfare Reform
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9). 649-669.
- Tarhan (2019). *Ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri ve temel siyaset bilimine yönelik görüşleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale.
- Tezgel, R. (2008). *Yeni ilköğretim programlarında insan hakları vatandaşlık ve kentlilik eğitimi*. Ankara: Araştırma Yayınları
- The Guardian (2020). Bernard Crick. <https://www.theguardian.com/profile/bernardcrick> adresinden 16.05.2020 tarihinde yararlanılmıştır.
- The Sir Bernard Crick Merkezi [The Sir Bernard Crick Centre] (2019). <https://www.sheffield.ac.uk/crickcentre> adresinden 16.05.2020 tarihinde yararlanılmıştır.
- Thompson, D. G. (1997). Democracy and the rights of the individual. Ekundayo J. D. Thompson (Ed.). *Governance and civic education*. Nairobi: Adult Education for Development.
- Thompson, E. J. D. (1997). Rationale for political literacy and civic education. Ekundayo J. D. Thompson (Ed.). *Governance and civic education*. Nairobi: Adult Education for Development.

- Thompson, E. J. D. & Manley M. (1997). The development context of civic education. Ekundayo J. D. Thompson (Ed). *Governance and civic education*. Nairobi: Adult Education for Development
- Tororei, S. K. (1997a). Purpose nature and scope of civic education. Ekundayo J. D. Thompson (Ed). *Governance and civic education*. Nairobi: Adult Education for Development.
- Tororei, S. K. (1997b). Conceptualising civic education. *Governance and civic education*. Ekundayo J. D. Thompson (Ed). Nairobi: Adult Education for Development.
- Triwardani, R., & Wiendijarti, I. (2016). From political marketing to political literacy: beginner voter's brand new meaning for developing political party's advertising as socialization media in the election. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 9(7), 33-40.
- Turan, İ. (1997). *Siyasal sistem ve siyasal davranış*. İ.Ü. İktisat Fakültesi. İstanbul: Güryay Matbaacılık.
- Turay, E.D.A. (1997). Politics, political literacy & political participation. Ekundayo J. D. Thompson (Ed.). *Governance and civic education* (pp.107-113). Nairobi: Adult Education for Development.
- Türk, F. (2011). Siyaset biliminde temel yaklaşımlar. B. Dural (Ed.). *Siyaset biliminde kuram-yöntem-güncel yaklaşımlar*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Uğurlu, C. T. (2011). Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de vatandaşlık eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(73), 153-169.
- Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu I [USBES] (2012). “*Değişen dünyada vatandaşlık ve demokrasi eğitiminde yeni yönelimler ve sorunlar*” website: <https://www.bilimsenligi.com/sosyal-bilgiler-egitimi-sempozyumu.html/>
- UNESCO (2018). Citizenship education for the 21st century. Website: http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_b/interact/mod07task03/appendix.htm adresinden 20/07/2018 tarihinde yararlanılmıştır.

- Uzun, E. (2016). Eylem araştırması. Yaşar Özden ve Levent Durdu (Ed.) *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri*. (ss.19-36) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uzuner, Y. (2005). Özel Eğitimden örneklerle eylem araştırmaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (2), 1-12.
- Wikipedia (2020). Bernard Crick. https://en.wikipedia.org/wiki/Bernard_Crick#cite_note-9 adresinden 10/03/2020 tarihinde yararlanılmıştır.
- Wood, J. (2010). ‘Preferred futures’: Active citizenship, government and young people’s voices. *Youth & Policy*, 105, 50-70.
- Wormald, E. (1991). Political literacy in Papua New Guinea. *International Journal of Educational Development*, 11(1), 3-11.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (9. Baskı.) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge: Cambridge University Press

Yararlanılan internet siteleri:

Association for Citizenship Teaching, www.teachingcitizenship.org.uk
 Citizenship Foundation, www.citizenshipfoundation.org.uk
 Education Scotland, www.educationscotland.gov.uk
 University of Leeds, www.leeds.ac.uk

EKLER

Ek 1: Araştırma İzni

Ek 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı İzin Formu

Ek 3: Yüz Yüze ve Bire Bir Yapılan Görüşme Soruları

Ek 4: 2N Formu/Ne Biliyordum-Ne Öğrendim Algı Formu

Ek 5: Gözlem Formu

Ek 6: Özdeğerlendirme Formu

Ek 7: Öğrenci Yansıtıcı Günlüğü

Ek 8: Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü

Ek 9: Etkinlik Örneği

Ek 10: Etkinlik/Öğrenci Çalışma Yapraklarını Değerlendirme Rubriği

Ek 11: Araştırma Ortamı

Ek 1: Araştırma İzni

Ege Üniv. Evrak Tarih ve Sayısı: 19/02/2019-E.54621

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Öğrenci İşleri Bürosu

Sayı : 62088136-302.99
Konu : Eylem çalışması hk.

Sayın Selda ŞAN

İlgi dilekçenize istinaden, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK danışmanlığında yürütmekte olduğunuz tez kapsamında, Fakültemiz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı 2. sınıf öğrencilerine "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Okuryazarlığının Geliştirilmesi" başlıklı çalışması ile ilgili Eylem Araştırması yapması Fakültemiz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığınca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Alper BAŞBAY
Dekan V.

Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Hürriyet/İzmir
Telefon No: +90 (232) 373 35 75 Faks No: +90 (232) 373 47 13
E-Posta: egitimdekanklik@eui.edu.tr İnternet Adresi: http://egitim.ege.edu.tr

Bilgi İçin: Sevgan BULUT
Uygun: Bilgiyayar İşletmeni
Telefon No: +90 (232) 311 41 55

Ek 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı İzin Formu

Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar dersinde vatandaşlık eğitimi amacı ile Politik Okuryazarlık Eğitimi kapsamında gerçekleştirilen eylem araştırmasında, isminin açık bir şekilde kullanılmaması ve fotoğraflarıma yer verilmemesi şartı ile ders kapsamında doldurduğum etkinlik ve yansıtıcı günlük formlarımdan, gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin kullanılmasını, araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı kabul ediyorum.

Ad soyad:

İmza:

Ek 3: Görüşme Soruları

1. Size göre politik okuryazarlık nedir?
2. Politik okuryazarlığın sizce alanı nedir?
3. Bir benzetme yapmak gerekirse politik okuryazarlığı neye benzetirdiniz? Niçin?
4. Politik okuryazarlık denildiğinde hangi özellikler/ilkeler aklınıza gelmektedir?
5. Bir vatandaş için politik okuryazar bir birey olmanın önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?
6. Politik okuryazarlık eğitimi/etkinlikleri, politik okuryazarlık durumunuzu nasıl etkiledi? Açıklar mısınız?
7. Kendi politik okuryazarlık durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Niçin?
8. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında neleri öğrendiniz?
9. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında beceri kazandığınızı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi becerileri kazandınız?
10. Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında değer edindiğinizi düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi değerleri kazandınız?
11. Politik anlamda çevrenizde politik okuryazarlık değerlerine ters bir durum yaşıyorsanız ne yapardınız?
Sonda: Politik okuryazarlık eğitimi öncesinde politik anlamda çevrenizde politik okuryazarlık değerlerine ters bir durum yaşıyorsanız ne yapardınız?
Sonda: Politik okuryazarlık eğitimi sonrasında politik anlamda çevrenizde politik okuryazarlık değerlerine ters bir durum yaşıyorsanız ne yapardınız?
12. Politik okuryazarlık etkinliklerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
Sonda: Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında yaptığımız etkinliklerde hoşunuza giden durumlar nelerdir?
Sonda: Politik okuryazarlık eğitimi kapsamında yaptığımız etkinliklerde hoşunuza gitmeyen durumlar nelerdir?
13. Etkinlikler arasında en çok hangi etkinliği beğendiniz? Niçin?
14. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında politik okuryazarlık ile ilgili böyle bir eğitimin verilmesi konusunda ne düşünmektesiniz? Niçin?
15. Politik okuryazarlık eğitiminde medyanın kullanılmasının önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?
16. Politik okuryazarlık eğitiminde münazara/parlamentar münazara/zıt panel, beyin fırtınası, Altı Şapkalı Düşünme Tekniği, drama gibi farklı tartışma tekniklerinin kullanılmasının önemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Niçin?
17. Politik okuryazarlık hakkında eklemek istediğiniz nelerdir?
18. Size uygulanan bu politik okuryazarlık eğitimi hakkında eklemek istediğiniz başka neler var?

Ek 3: 2N Formu / Ne Biliyordum-Ne Öğrendim Algı Formu

NE BİLİYORDUM?	NE ÖĞRENDİM?
1) Politik okuryazarlığın alanı/alanları: Politik Okuryazarlık tanımı: 2) Bir kararın alınmasında gücün nasıl kullanılması gerektiği: 3) Politik bir olaya/karara katılımın oluşturabileceği sonuçlar: Örnek: 4) Politik olayların/kararların insanlara etkisi:	1) Politik okuryazarlığın alanı/alanları: Politik Okuryazarlık tanımı: 2) Bir kararın alınmasında gücün nasıl kullanılması gerektiği: 3) Politik bir olaya/karara katılımın oluşturabileceği sonuçlar: Örnek: 4) Politik olayların/kararların insanlara etkisi:

NE BİLİYORUM?	
5) Medya ve politika ilişkisi:	5) Medya ve politika ilişkisi:
6) Politik okuryazar bir bireyde olması gereken beceriler ve göstergeleri:	6) Politik okuryazar bir bireyde olması gereken beceriler ve göstergeleri:
7) Politik okuryazar bir bireyde olması gereken değerler ve göstergeleri:	7) Politik okuryazar bir bireyde olması gereken değerler ve göstergeleri:
8) Kavramlar: Demokrasi: Yönetim: Güç: Politik Katılım:	8) Kavramlar: Demokrasi: Yönetim: Güç: Politik Katılım:

Ek 4: Gözlem Formu

Gözlenen Öğrencinin Adı-Soyadı/Runnu:	
Gözlemin Yapıldığı Etkinlik/Ders/Hafta:	
GÖZLENEN ÖZELLİKLER	
1: Gözlenmedi 2: Kısmen gözlendi 3: Gözlendi	
Derece	
1. Olavlara farklı kişilerin bakış açısıyla bakabildiğini gösteren sözlü/sözsüz ifadeler kullandı. (Empati)	
2. Diğer insanların durumunu anladığını gösteren vurgulamalar yaparak düşüncelerini dile getirdi.	
3. Tartışmalara istekli bir şekilde katıldı. (Politik Katılım)	
4. Tartışırken fikirlerini açıkça dile getirdi.	
5. Fikirlerini dile getirirken gerekçeler sundu.	
6. Politik meselenin/kararın kendisine olan etkilerini sorgulayan bir ifade kullandı.	
7. Politik meselenin/kararın başkalarına olan etkilerini sorgulayan bir ifade kullandı.	
8. Bir konunun altında yatan politik sebepleri söyledi/açıkladı/ifade etti. (Politik Düşünme/Eleştirel Yaklaşım)	
9. Politik meselede gücün nasıl kullanılması gerektiğini sorgulayan bir ifade kullandı.	
10. Medya haberi karşısında eleştirel duruş yansıtan bir ifade kullandı.	
11. Politik meselelerde "ortak iyive/adil topluma" ulaşmak için yaratıcı fikirler/öneriler sundu.	
12. Politik kavramları bağlam içerisinde doğru kullandı. (Politik Dil Kullanma Becerisi)	
13. Düşüncelerini dile getirirken ötekileştirici ifade kullandı (sözlü/sözsüz).	
14. Politik konudaki haksızlığı dile getirdi/vazdı. (Adalet-Adil olma)	
15. Adil olmanın önemini vurgulayan ifadeler kullandı.	
16. Başkalarının hakkını savundu.	
17. Politik meselede kendisinden farklı görüşte olanlara söz hakkı tanıdı. Hosgörü (Hosgörümlü Olma)	
18. Tartışırken farklı düşünceleri sabırla dinledi.	
19. Kırıcı olmadan konuştu.	
20. Fikirlerini özgürce söyledi. (Özgürlük-Özgür Düşünmeye Önem Verme)	
21. İnsanların özgürce karar vermesine önem veren ifadeler kullandı.	
Eklemek istenilen gözlem notu.....	

Arş. Gör.Selda ŞAN

Ek 5: Özdeğerlendirme Formu

Değerlendiren Öğrencinin Adı-Soyadı/Runnuz:				Öz Değerlendirme Formu												
1: Evet	2: Kısmen Evet	3: Gözlemlendi		1. Etkinlik	2. Etkinlik	3. Etkinlik	4. Etkinlik	5. Etkinlik	6. Etkinlik	7. Etkinlik	8. Etkinlik	9. Etkinlik	10. Etkinlik	11. Etkinlik	12. Etkinlik	13. Etkinlik
1.	Gücüm kullanıma öğrendim.															
2.	Politik katılımın ne olduğunu öğrendim.															
3.	Bir karara politik mesele ve katılımın etkisini/ sonucunu öğrendim.															
4.	Yönetimin ne olduğunu öğrendim.															
5.	Politik olayın toplumsal etkisini öğrendim.															
6.	Medya ve politika ilişkisini öğrendim.															
7.	Olaylara farklı kişilerin bakış açısı ile bakabildim (Empati Becerisi)															
8.	Tartışmalara istekli katıldım (Politik katılım Becerisi)															
9.	Tartışırken fikirlerimi açıkça dile getirdim (Politik katılım Becerisi)															
10.	Politik meselelerin/ kararın başkalarına etkilerini sorulayarak ifade kullandım (Politik Düşünme/ Eleştirel Yaklaşım Becerisi)															
11.	Politik meselede gücüm nasıl kullanılması gerektiğini sorulayarak ifadeler kullandım (Politik Düşünme/ Eleştirel Yaklaşım Becerisi)															
12.	Politik kavramları doğru kullandım (Politik Dil Kullanma Becerisi)															
13.	Düşüncelerimi ifade ederken ötekileştiren bir ifade kullandım [Sözlü/ sözsüz]. (Politik Dil Kullanma Becerisi)															
14.	Politik konudaki haklılığı dile getirdim/ yazdım (Adalet-Adil Olma Değeri)															
15.	Başkalarının hakkını saydım (Adalet-Adil Olma Değeri)															
16.	Tartışırken farklı görüşleri sabırla dinledim (Hogörlülük Değeri)															
17.	Kırıcı olmadan konuşum (Hogörlülük Değeri)															
18.	Fikirlerimi özgür bir şekilde söyledim (Özgürlük-Özgür Düşünme Önem Verme Değeri)															
19.	Özgürlüğün önemine özgür düşünmeye dair ifadeler kullandım (Özgürlük-Özgür Düşünme Önem Verme Değeri)															

Ekleme istediğim.....

Ek 6: Öğrenci Yansıtıcı Günlüğü

Ad- Soyad/Rumuz:

Etkinlik Adı/Haftası ve Tarih:

ÖĞRENCİ YANSITICI GÜNLÜĞÜ

Dersimizi daha iyi ve etkili hale getirebilmek için lütfen duygu ve düşüncelerinizi samimiyetle belirterek soruları cevaplayınız.

1. Bu derste neler öğrendim?

2. Derste keyif aldığım/hošlandığım neler oldu?

3. Derste sıkıldığım/hošlanmadığım neler oldu?

4. Bu derste öğrendiklerim sosyal yaşamımda bana nasıl fayda sağlayacak?

5. Eklemek istediklerim.....

Ek 7: Araştırmacı Yansıtıcı Günlüğü**Etkinlik Adı/haftası ve Tarih:****ARAşTIRMACI YANSITICI GÜNLÜĞÜ**

Bu hafta derste hoşlandığım ve hoşlanmadığım durumlar...

Ek 8: Dokuzuncu ve Onuncu Hafta Etkinlik Örneği

Etkinlik Adı: Dünya Yönetimi (devletler), Mülteci Meselesi ve Aylan Bebek

Politik okuryazarlık alanı: Medya, Yönetim/politika (ülke yönetimi-siyaset), Birey ve toplum

Ders süresi: 2 + 2 Ders

Bilgi: Ülke/dünya yönetiminde gücün kullanımı, medya ve politika ilişkisi, kararların topluma etkisi, kavramlar bilgisi, politik katılım ve etkisi

Beceri: Empati, politik katılım, politik düşünme, politik dil kullanma

Değerler: Hoşgörü, adalet, özgürlük/özgür düşünce

Dokuzuncu ve onuncu hafta Türkiye’de ve Dünya’da Suriyeli mültecilere/sığınmacılara, göçmenlere yönelik uygulanan politikayı yansıtan gazet haberleri sınıfa taşınmıştır. Aylan bebeğin ve ailesinin yaşadıklarını yansıtan video haberleri de izletilmiştir. Dersin başlangıcında akıllı tahtaya “Aylan Bebek”in ve “Arakan’lı Çocuk”un kıyıya vuran cesetlerini yansıtan fotoğraf yansıtılmıştır. Bu fotoğrafların hangi politik olay sonrasında gerçekleştiği, hangi kavram ile açıklanabileceği sorulmuştur. Daha sonra mülteci sorunlarını yansıtan gazete haberleri akıllı tahtaya yansıtılmış ve mülteci sorunları politik okuryazarlık değer ve becerileri ile değerlendirilmiştir. Özellikle AB’nin Suriye meselesine ve mültecilere yönelik tutumu ve politikası, Türkiye’nin Suriyelilere yaklaşımı ve Yunanistan’ın sahil güvenliğinin mültecilerin botlarını patlatarak ölüme terk eden yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Çalışma kağıtlarını dolduran öğretmen adayları ile suriye meselesi ve dünya ülkelerinin göçmen/mülteci/sığınmacı politikaları tartışılmıştır. Onuncu haftada ise “*Suriyeliler Türkiye’de kalmalı.*” ve “*Suriyeliler Türkiye’de kalmamalı (Türkiye’den gönderilmeli).*” tez –antitezi ile münazara yapılmıştır. Münazarada öğretmen adayları, kendi tezlerini savunarak toplumsal yaşamdan ve medyadan elde ettikleri görseller ile münazaralarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kağıtları da doldurulduktan katılımcılar, kendilerini ve grupları politik okuryazarlık beceri ve değerleri açısından değerlendirmelerini gerçekleştirmişlerdir.

Etkinlik:

İsim/Rumuz:

1. Sizce mülteci nedir? Dünyada ve ülkemizde mültecilerin olmasının sebepleri sizce neler olabilir?

2.Dünya yönetimi (devletleri) mülteciler meselesinde karar alırken ellerindeki gücü nasıl kullanmakta/kullanmalıdır?

Olan:

Size göre olması gereken:

3. Gazete haberlerinden okuduğunuz aşağıdaki etkinliği hangi kavram ile açıklarsınız? Siz bu projeye katılmak ister miydiniz? Niçin?

Evet

Hayır

Ölen mülteci çocuklar anısına renkli kayıklar

Didim'de Suya düşen düşler' projesi kapsamında Ege Denizi'nde yaşamını yitiren mülteci çocukların anısına denize kağıttan yapılan renkli kağıtlar bırakıldı.

© 15:35 | 18 Nisan 2016

| Gündem

4. Suya Düşen Düşler Projesi gibi etkinliklere katılımın sizce ne gibi etkileri olabilir?

5. Empati Kuralım!

Aylan Bebeği taşıyan jandarma Mehmet Çıplak o an ne hissetmiş olabilir?

Yunan sahil güvenliğinin mültecilerin botunu patlatması mültecilerde hangi duygu ve düşüncüyü ortaya çıkarmış olabilir? Lütfen açıklayarak yazınız.

© Turkish police officer Mehmet Çıplak carries the body of Alan Kurdi. Photograph: AP

6. Ortak bir iyiye/adil topluma ulaşabilmek amacıyla mülteci sorununu çözmek için neler yapılmalı?

Dünyayı yöneten liderler:

Yönetilenler:

Peki ya sen ne yapmalısın?

Bir Mektup Yazalım, Seslenelim Dünyaya!

Mülteci, adalet, hoşgörü, özgürlük kavramlarını kullanarak politik katılım sergilemeniz gerekirse dünya yönetiminde etkili olan liderlere nasıl bir mektup yazardınız?

Ek 9: Etkinlik/Öğrenci çalışma Yapraklarını Değerlendirme Rubriği

ÇALIŞMA YAPRAKLARINI DEĞERLENDİRME RUBRİĞİ				
Değerlendirilecek Kriter	Zayıf (1)	Orta (2)	İyi (3)	Çok iyi (4)
Bilgi Boyutu	Bilgiye dayalı sorulara doğru cevap vermemiştir.	Bilgiye dayalı soruların bazılarına doğru cevap vermiştir.	Bilgiye dayalı sorulara büyük ölçüde doğru cevap vermiştir.	Bilgiye dayalı bütün sorulara doğru cevap vermiştir.
Beceri Boyutu	Beceriye uygun ifadeler kullanmamıştır.	Beceriye uygun ifadelere kısmen yer vermiştir.	Beceriye uygun ifadelere büyük ölçüde yer vermiştir.	Beceriye bütün boyutlarıyla açıklayan ifadeler yer vermiştir.
Değerler Boyutu	Değere uygun ifadeler kullanmamıştır.	Değere uygun ifadelere kısmen yer vermiştir.	Değere uygun ifadelere büyük ölçüde yer vermiştir.	Değeri bütün boyutlarıyla açıklayan ifadeler yer vermiştir.

Ek 11. Araştırma Ortamı